

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

2022 YILI TEKNİK DESTEK PROGRAMI

KARŞIYAKA'DA 10 MAHALLEDE KENTSEL ARAŞTIRMALARIN, ÇÖZÜMLEMELERİN, SENTEZ VE STRATEJİ BÖLGELEMELERİNİN HAZIRLANMASI

—
2023

**KARŞIYAKA'DA 10 MAHALLEDE KENTSEL
ARAŞTIRMALARIN, ÇÖZÜMLEMELERİN,
SENTEZ VE STRATEJİ BÖLGELEMELERİNİN
HAZIRLANMASI - 2023**

Yayın Sahibi

İzmir Kalkınma Ajansı
Megapol Çarşısı Kule, Halkapınar Mahallesi,
1203/11. Sk. No: 5-7, Kat: 19
35170 Konak/İzmir
Tel : 0232 489 81 81
Faks : 0232 489 85 05
E-posta: info@izka.org.tr

Çalışma Ekibi

Prof.Dr. Hayat ZENGİN ÇELİK
Doç.Dr. Hilmi Evren ERDİN
Dr. Tolga ÇİLİNGİR
Ar. Gör.Dr. Esra KUT GÖRGÜN
Nurseli ŞANLI

Grafik Tasarım

Orçun ANDIÇ
Hasan Can ÇAKIR

ISBN

978-605-5826-41-3

© 2023, İZKA. Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları İzmir Kalkınma Ajansı'na aittir. Bu İZKA eserinden kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

KARŞIYAKA'DA 10 MAHALLEDE
KENTSEL ARAŞTIRMALARIN,
ÇÖZÜMLEMELERİN, SENTEZ VE
STRATEJİ BÖLGELEMELERİNİN
HAZIRLANMASI

—
2023

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1. GİRİŞ	14
1.1. Kapsam	20
1.2. Amaç ve Hedefler	21
1.3. Metodoloji	22
1.3.1. Kurumsal Veriler	23
1.3.2. Odak Grup Görüşmeleri	25
1.3.3. Anket Çalışması	27
BÖLÜM 2. MEKÂNSAL ÇÖZÜMLEMELER	28
2.1. Kent(l)i Kimliği Çözümlenmeleri	29
2.1.1. Kent ve Kimlik Bileşenleri	30
2.1.2. Kimliğin Dönüşümü	91
2.2. Kent Yöneti(şi)mi Çözümlenmeleri	94
2.2.1. Planlamaya ve Vizyon Belirlemeye Yön Verici Mevcut Pratikler ve Potansiyeller	95
2.2.2. Sivil İnisiyatif Potansiyelleri	99
2.2.3. Geçmiş Yönetişim ve Katılım Deneyimleri, Kent Meclisleri, Dijital Uygulamalar	100
2.2.4. Kentsel ve/veya Mahalle Düzeyinde Çoğulcu Bakış Farkındalık ve Katılım Potansiyelleri	104
2.3. Ekolojik (Yeşil) Kent Çözümlenmeleri	105
2.3.1. Doğal Yapı Özellikleri	107
2.3.2. İklimsel Parametreler	121
2.3.3. Kentsel Yeşil Ağ Sistemi	130
2.3.4. Su Yönetimi	141
2.4. Yaşanabilir Kent Çözümlenmeleri	146
2.4.1. Yapılı Çevrede Mevcut Olanaklar	149

2.4.2.	Ulaşım Altyapısı ve Karayolu Ağı Nitelikleri	168
2.4.3.	Yaşam Kalitesine Yönelik Eğilimler ve Göstergeler	196
2.4.4.	Konut ve Yerleşim Dinamikleri / Eğilimleri	212
2.4.5.	Kentsel Yaşam Algısı	224
2.5.	Dirençli Kent Çözümlenmeleri	238
2.5.1.	Afetlere Karşı Dirençlilik/Kırılganlık Parametreleri	238
2.5.2.	Afet Senaryoları ve Tehlike Analizi	264
2.5.3.	İl Afet Müdahale Planının Afet ve Acil Durum Toplanma Alanları Açısından Değerlendirilmesi	273
2.5.4.	Kentsel Yenileme / Dönüşüm Dinamikleri	282
BÖLÜM 3.	DEĞERLENDİRMELERİ VE SONUÇ	294
3.1.	Bölüm Bulguları ve Sentez Çalışmaları	295
3.1.1.	Kent(l) Kimliği Bölüm Özeti ve Sentez 1	295
3.1.2.	Kent Yönet(işi)mi Bölüm Özeti ve Sentez 2	298
3.1.3.	Ekolojik Kent Bölüm Özeti ve Sentez 3	299
3.1.4.	Yaşanabilir Kent Bölüm Özeti ve Sentez 4	303
3.1.5.	Dirençli Kent Bölüm Özeti ve Sentez 5	306
3.2.	Çalışma Alanındaki Bölgelemeler	310
3.2.1.	Bölgelemelerde Kullanılan Parametreler	310
3.3.	Bölgeler ve Alt Bölgeler Bazında Tespit Edilen Riskler / Potansiyeller	317
BÖLÜM 4.	GENEL DEĞERLENDİRME	320
	KAYNAKÇA	325
	EKLER	335

ŞEKİLLER

ŞEKİL 1.3.1.	Çalışmanın metodolojisi ve içerik	22
ŞEKİL 2.1.1.	Karşıyaka ilçesinin sosyokültürel çevre özellikleri üzerinde etkili unsurlar	31
ŞEKİL 2.1.2.	Çalışma alanındaki mahallelerin sınırları	32
ŞEKİL 2.1.3.	Farklı gelişme dinamikleri gösteren bölgeler	33
ŞEKİL 2.1.4.	Nüfus verilerinin mahalleler itibarıyla dağılımı	35
ŞEKİL 2.1.5.	Çalışma alanı mahalle nüfusları, kişi sayısı	37
ŞEKİL 2.1.6.	2022 yılı mahallelere göre nüfus yoğunluğu (kişi/ha)	38
ŞEKİL 2.1.7.	65 ve üstü yaş grubu nüfus oranının mahallelere göre dağılımı	41
ŞEKİL 2.1.8.	15 Yaş altı grubu nüfus oranının mahallelere göre dağılımı	42
ŞEKİL 2.1.9.	2007- 2022 Yılları arasında mahallelerdeki nüfus değişimleri	43
ŞEKİL 2.1.10.	2008 ve 2022 Yıllarına göre yaş gruplarına göre nüfus artış oranları	43
ŞEKİL 2.1.11.	Atakent Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	45
ŞEKİL 2.1.12.	Bostanlı Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	45
ŞEKİL 2.1.13.	Dedebaşı Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	46
ŞEKİL 2.1.14.	Demirköprü Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	46
ŞEKİL 2.1.15.	Fikri Altay Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	47
ŞEKİL 2.1.16.	Goncalar Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	47
ŞEKİL 2.1.17.	Mavişehir Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	48
ŞEKİL 2.1.18.	Nergiz Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	48
ŞEKİL 2.1.19.	Şemikler Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	49
ŞEKİL 2.1.20.	Yalı Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi	49
ŞEKİL 2.1.21.	İzmir Büyükkent Bütününde gecekonduların alansal gelişimi	52
ŞEKİL 2.1.22.	Karşıyaka ilçesinin 1984-2023 yılları arasındaki mekânsal gelişimi	53
ŞEKİL 2.1.23.	Karşıyaka ilçesinde 1984- 2011 yılları arasında onaylanmış imar planları	54
ŞEKİL 2.1.24.	Çalışma alanında yıllar itibarıyla mekânsal gelişim	56
ŞEKİL 2.1.25.	Karşıyaka S.K. kurucularından Zühtü Işıl'a ait kulüp üyelik belgesi ve Atatürk'ün iki ziyaretinde alt alta yazıp imzaladığı kulüp hakkındaki sözleri (Aksoy, 1988)	59
ŞEKİL 2.1.26.	Çalışma alanını tarif eden farklı doku özellikleri	62
ŞEKİL 2.1.27.	Mavişehir ve Yalı mahalleleri doku örnekleri	63
ŞEKİL 2.1.28.	Şemikler, Bostanlı, Goncalar ve Dedebaşı mahalleleri doku örnekleri	63
ŞEKİL 2.1.29.	İnsan- mekân ilişkisine örnekler	64
ŞEKİL 2.1.30.	Çalışma alanındaki yüksek katlı yapılar	65
ŞEKİL 2.1.31.	Çalışma alanı içerisinde bulunan dernekler	66
ŞEKİL 2.1.32.	2008 yılına ait bağımlı nüfus	70
ŞEKİL 2.1.33.	2015 yılına ait bağımlı nüfus	71
ŞEKİL 2.1.34.	2022 yılına ait bağımlı nüfus	71
ŞEKİL 2.1.35.	Karşıyaka ilçesinde emlak endeksi ve değer farklılaşmasına göre mahallelerin durumu	73
ŞEKİL 2.1.36.	Türkiye, İzmir ve Karşıyaka okuma yazma oranları	74

ŞEKİL 2.1.37.	Zemin kat arazi kullanım durumu	78
ŞEKİL 2.1.38.	Ticari aktivite ve hareketlilik potansiyeli	79
ŞEKİL 2.1.39.	Çalışma alanındaki yeme-içme mekânlarının dağılımı	84
ŞEKİL 2.1.40.	Kültür ve sanat faaliyetlerinin yoğunlaştığı odaklar	85
ŞEKİL 2.1.41.	Bölgedeki etkinliklerden örnekler	86
ŞEKİL 2.2.1.	Karşıyaka Belediyesi vizyon, misyon ve temel değerleri	96
ŞEKİL 2.2.2.	Yerleşkede düzenlenen bazı etkinlikler	99
ŞEKİL 2.2.3.	Hoplr uygulama arayüzünden görsel	102
ŞEKİL 2.3.1.	Karşıyaka ilçesi topografyası	108
ŞEKİL 2.3.2.	Karşıyaka ilçesi eğim analizi	109
ŞEKİL 2.3.3.	Çalışma alanı bitki örtüsü analizi	111
ŞEKİL 2.3.4.	Gediz Deltası	113
ŞEKİL 2.3.5.	Doğal sit alanları koruma kategorileri	114
ŞEKİL 2.3.6.	Sulak alan koruma bölgeleri	115
ŞEKİL 2.3.7.	Karşıyaka'nın kıyı çizgisinin değişimi 1984-1995-2005-2022	117
ŞEKİL 2.3.8.	İzmir İli 1971-2000 Yılı Mevcut Durum Kabul Edilerek Kötümser RCP 8.5 Senaryosuna Göre 2050-2100 Periyodunda Ortalama Sıcaklık Değişimi	122
ŞEKİL 2.3.9.	Karşıyaka İlçesi güneş radyasyonu analizi	123
ŞEKİL 2.3.10.	Çalışma alanı güneş radyasyon düzeyi analizi	124
ŞEKİL 2.3.11.	Çalışma alanı kentsel ısı ada etkisi	125
ŞEKİL 2.3.12.	Farklı dokularda ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerindeki ortalama iklimsel parametreler	127
ŞEKİL 2.3.13.	Farklı dokularda ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerine göre güneşlenme ve gölgelenme analizi	128
ŞEKİL 2.3.14.	Farklı dokularda rüzgâr hızı ve rüzgâra bağlı yaya konforu	129
ŞEKİL 2.3.15.	Farklı dokularda ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerine göre mikroklima	130
ŞEKİL 2.3.16.	Yeşil Altyapı Ağı	131
ŞEKİL 2.3.17.	Peynircioğlu ekolojik koridoru	133
ŞEKİL 2.3.18.	Çalışma Alanı Yeşil ağ/odaklar ve engeller	134
ŞEKİL 2.3.19.	Yakın çevresindeki doğal yapı, mevcut ve potansiyel ekolojik koridor	135
ŞEKİL 2.3.20.	Çalışma alanı potansiyel yeşil ağ fırsatları	137
ŞEKİL 2.3.21.	Çalışma alanının ağaç varlığı açısından değerlendirilmesi	139
ŞEKİL 2.3.22.	100x100 m.'lik analiz birimi içindeki ağaç varlığı	140
ŞEKİL 2.3.23.	Yağış miktarlarına göre kamusal açık yeşil alanlar	142
ŞEKİL 2.3.24.	Geçirimli yüzeyler	143
ŞEKİL 2.3.25.	Yağış miktarı ve geçirimli yüzeyler	145
ŞEKİL 2.4.1.	Kamusal açık ve yeşil alan kullanımları	150
ŞEKİL 2.4.2.	İmar planının uygulanması ile elde edilecek kazanımlar	153
ŞEKİL 2.4.3.	Plan uygulaması ile kaybolacak kamusal açık ve yeşil alanlar	154
ŞEKİL 2.4.4.	Mevcut ve imar planındaki kamusal açık ve yeşil alanlar	155
ŞEKİL 2.4.5.	Mahallelerin mevcut ve imar planına göre kamusal açık-yeşil alan varlığı oranı	156

ŞEKİL 2.4.6.	100x100 m.'lik analiz birimi içindeki bir yapı hacmi başına ağaç varlığı	158
ŞEKİL 2.4.7.	Spor tesislerin dağılımı ve hizmet etki alanı	160
ŞEKİL 2.4.8.	Dini tesislerin dağılımı ve hizmet etki alan	161
ŞEKİL 2.4.9.	Eğitim tesislerin dağılımı ve hizmet etki alan	162
ŞEKİL 2.4.10.	Sağlık tesislerin dağılımı ve hizmet etki alan	163
ŞEKİL 2.4.11.	Çalışma alanındaki meydan ve kültürel mekânların dağılımı	165
ŞEKİL 2.4.12.	Sokak lambaları aydınlatma etkisi	167
ŞEKİL 2.4.13.	Yol kademelenmesi	169
ŞEKİL 2.4.14.	Karayolu kol sayılarına göre kavşak noktaları	170
ŞEKİL 2.4.15.	Türlerine göre otopark alanları	172
ŞEKİL 2.4.16.	Otoparklar ve erişim alanları (300 m)	175
ŞEKİL 2.4.17.	Yük Taşımacılığı açısından yolculuk yaratan alanlar	176
ŞEKİL 2.4.18.	Mevcut ve öneri raylı sistem ve istasyonları	179
ŞEKİL 2.4.19.	Durak konumlarına göre raylı sistem toplu taşıma hizmetlerine erişilebilirlik	180
ŞEKİL 2.4.20.	İZBAN ve tramvay durak hizmet etki alanı içerisindeki temel arazi kullanım türlerinin alansal (ha) dağılımı	181
ŞEKİL 2.4.21.	Mevcut lastik tekerlekli toplu taşıma sistemleri ve duraklar	182
ŞEKİL 2.4.22.	Durak konumlarına göre lastik tekerli toplu taşıma hizmetlerine erişilebilirlik	183
ŞEKİL 2.4.23.	Güzergâh ve istasyon/durak konumlarına göre toplu taşıma hizmetlerine erişilebilen ortak alan	184
ŞEKİL 2.4.24.	Ulaşım olanakları ve çeşitliliği	185
ŞEKİL 2.4.25.	Mevcut ve öneri vapur iskeleleri ve deniz hatları	186
ŞEKİL 2.4.26.	Bostanlı Hareket Merkezi kalkışlı ve varışlı lastik tekerli toplu ulaşım hatları ve çevre ilçelerle ilişki	187
ŞEKİL 2.4.27.	Mevcut ve öneri bisiklet güzergahları	190
ŞEKİL 2.4.28.	Yaya yolları ve bölgeleri	193
ŞEKİL 2.4.29.	Yaya sürekliliği açısından yeşil alan potansiyeli	194
ŞEKİL 2.4.30.	500 Metre yürüyüş mesafesinde hareket potansiyeli ve yaya odaklı kullanımlar	195
ŞEKİL 2.4.31.	Çalışma alanında yer alan atıl alanlar	198
ŞEKİL 2.4.32.	Beta ve Eta endeks değerleri	200
ŞEKİL 2.4.33.	Edge Density ve Node Density endeks değerleri	201
ŞEKİL 2.4.34.	Order of node ve edge sinuosity değerleri	202
ŞEKİL 2.4.35.	Yapı ruhsat yıllarına göre yapı hotspot analizi	204
ŞEKİL 2.4.36.	Arazi kullanım çeşitliliğinin entropi endeksi ile ölçümü	206
ŞEKİL 2.4.37.	Çalışma alanındaki ağaç varlığı mevcut kamusal açık ve yeşil alan, atıl alanlar	209
ŞEKİL 2.4.38.	Çalışma alanı yapılaşma ve yol ağı açısından doluluk boşluk dağılımı	212
ŞEKİL 2.4.39.	Çalışma alanındaki parseller büyüklüklerinin dağılımı	213
ŞEKİL 2.4.40.	Çalışma alanı içerisinde mahallelere göre ortalama parsel alanı	214
ŞEKİL 2.4.41.	Çalışma alanındaki yapı taban alanı büyüklüklerinin dağılımı	215
ŞEKİL 2.4.42.	Çalışma alanı içerisinde mahallelere göre ortalama yapı taban alanı	216
ŞEKİL 2.4.43.	Çalışma alanındaki yapıların kat sayılarının dağılımı	217

ŞEKİL 2.4.44.	Çalışma alanı içerisinde mahallelere göre ortalama yapı kat sayısı	218
ŞEKİL 2.4.45.	Çalışma alanı taban alanı katsayısı (TAKS)	220
ŞEKİL 2.4.46.	Mahallelerdeki TAKS oranlarına göre dağılımı (%)	221
ŞEKİL 2.4.47.	Çalışma alanında ada bazında yapı nizamı özellikleri	222
ŞEKİL 2.4.48.	1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı	223
ŞEKİL 2.4.49.	Anket katılımcılarının mahallelere göre dağılımı	224
ŞEKİL 2.4.50.	Katılımcıların eğitim durumu	226
ŞEKİL 2.4.51.	Kentsel yaşam kalitesi algısı genel memnuniyet değerlendirilmesi	229
ŞEKİL 2.4.52.	Kentsel yaşam kalitesi algısı konut memnuniyeti değerlendirilmesi	229
ŞEKİL 2.4.53.	Fiziksel çevre memnuniyetinin değerlendirilmesi	230
ŞEKİL 2.4.54.	Sosyal yaşam ve bağlılığın değerlendirilmesi	233
ŞEKİL 2.4.55.	Konfor ve stres faktörleri açısından değerlendirilmesi	234
ŞEKİL 2.4.56.	Kentsel yenileme (dönüşüm) uygulamalarının açısından değerlendirilmesi	235
ŞEKİL 2.4.57.	Karşıyaka denilince akla gelenler	237
ŞEKİL 2.5.1.	2022 Yılına ait bağımlı nüfus	239
ŞEKİL 2.5.2.	Sosyal ve ekonomik göstergelere dayalı kırılganlık düzeyinin mahalleler itibarıyla sıralanması (TÜİK, 2023; İzmir BŞB, 2018 ve Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)	241
ŞEKİL 2.5.3.	Jeolojik-Jeoteknik ve Mikrobölgeleme Etüt Raporuna göre önlemlenilen alanların dağılımı	243
ŞEKİL 2.5.4.	1952, 1996 ve 2022 yıllarında kıyı kenar çizgisi	245
ŞEKİL 2.5.5.	Kıyı dolgu alanları üzerindeki yapılaşma durumu	246
ŞEKİL 2.5.6.	Kentsel ısı etkisi (KIA etkisi) bağlamında risk odaklı analiz	247
ŞEKİL 2.5.7.	Yapılaşma koşulları ile kentsel ısı etkisi etkileşimi	248
ŞEKİL 2.5.8.	Kentsel ısı etkisi ile atıl alanların etkileşimi analizi	249
ŞEKİL 2.5.9.	Yapıların yapı ruhsat yıllarına göre mekânsal dağılımı	251
ŞEKİL 2.5.10.	Yol genişliklerine bağlı olarak yol kapanma riski	253
ŞEKİL 2.5.11.	Yapım yıllarına bağlı olarak yol kapanma riski	254
ŞEKİL 2.5.12.	Toplanma Alanlarının yol kapanma riskine göre konumu	255
ŞEKİL 2.5.13.	Mekânsal göstergelere dayalı kırılganlık düzeyinin mahalleler itibarıyla sıralanması	258
ŞEKİL 2.5.14.	Doğal ve mekânsal göstergelere dayalı kırılganlık düzeyinin mahalleler itibarıyla sıralanması	259
ŞEKİL 2.5.15.	Sosyal-ekonomik, doğal-ekolojik ve fiziksel kırılganlık	260
ŞEKİL 2.5.16.	Kamu yapıları dağılımı	263
ŞEKİL 2.5.17.	Ekim 2020 depremi sonrasında ağır ve orta hasarlı yapıların mahallelere dağılımı	265
ŞEKİL 2.5.18.	Yapıların hasar türüne göre ve riskli yapı dağılımı	266
ŞEKİL 2.5.19.	Karşıyaka derelerinin jeomorfolojik durumu ve yerleşmedeki hasar durumları arasındaki ilişki	269
ŞEKİL 2.5.20.	Kocadere taşkın riski alanları	271
ŞEKİL 2.5.21.	Deniz seviyesi yükselmesine göre riskli alanlar	272
ŞEKİL 2.5.22.	İzmir İl Afet Müdahale Planı içerisinde yer alan toplanma alanlarının konumu	274
ŞEKİL 2.5.23.	Atakent 3 nolu toplanma alanı, Demirköprü 3 nolu toplanma alanı	275
ŞEKİL 2.5.24.	Mahallelere göre kişi başına düşen toplanma alanı	277

ŞEKİL 2.5.25.	Mahallelere göre kişi başına düşen toplanma alanı	278
ŞEKİL 2.5.26.	Toplanma alanlarının yürüme mesafesine göre hizmet alanı	279
ŞEKİL 2.5.27.	Mahallelere göre toplanma alanlarına erişim oranı (%)	280
ŞEKİL 2.5.28.	Toplanma alanlarının alansal büyüklüklerine göre mahalle bazında yığılmaları	281
ŞEKİL 2.5.29.	Mahallelerdeki 2012 yılı sonrası ruhsatlı yapıların oranı (%)	283
ŞEKİL 2.5.30.	2012 sonrası ruhsat alan yapıların mahallelere göre dağılımı	284
ŞEKİL 2.5.31.	İmar affı kanunlarına göre affa uğrayan yapıların dağılımı	286
ŞEKİL 2.5.32.	Çalışma alanındaki yapıların aykırılık durumları	287
ŞEKİL 2.5.33.	İmar durumuna göre yapıların durumu	287
ŞEKİL 2.5.34.	K bölgesi yapılaşma bölgeleri ile riskli yapıların dağılımı	289
ŞEKİL 2.5.35.	Mevcut durum ve plan kararlarına göre kamusal açık ve yeşil alanlar, son 5 yıllık yapılar	291
ŞEKİL 3.1.1.	Kent(lî) kimliği çözümlemesi- SENTEZ çalışma	297
ŞEKİL 3.1.2.	Ekolojik (Yeşil) Kent çözümlemeleri-SENTEZ çalışma	302
ŞEKİL 3.1.3.	Yaşanabilir Kent Çözümlemeleri- SENTEZ çalışma	305
ŞEKİL 3.1.4.	Dirençli Kent çözümlemeleri- SENTEZ çalışma	309
ŞEKİL 3.2.1.	Sentez bölgelemede kullanılan parametreler özelinde farklılaşan bölgeler	312
ŞEKİL 3.2.2.	Çalışma alanına ilişkin sentez çalışmaları ile ortaya çıkan alt bölgeler	313
ŞEKİL 3.2.3.	Kimlik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği	315
ŞEKİL 3.2.4.	Ekolojik parametreler çerçevesinde ana bölge karakteristiği	315
ŞEKİL 3.2.6.	Dirençlilik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği	316
ŞEKİL 3.2.8.	Dirençlilik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği	316

TABLOLAR

TABLO 1.3.1.	Çalışma kapsamında ihtiyaç duyulan ve kullanılan veri türü ve niteliği	23
TABLO 2.1.1.	Mahallelere göre hane halkı sayısı ve büyüklükleri	39
TABLO 2.1.2.	Yaş gruplarının mahalle nüfusu içerisindeki yüzdesel dağılımı	39
TABLO 2.1.3.	2008 ve 2022 Yıllarına göre yaş gruplarına göre nüfus artış oranları	44
TABLO 2.1.4.	Mahallelere göre hane halkı geliri	70
TABLO 2.1.5.	Karşıyaka ilçesindeki mahallelerin değer sıralaması	72
TABLO 2.1.6.	Türkiye, İzmir ve Karşıyaka'nın cinsiyete göre eğitim düzeyleri	75
TABLO 2.1.7.	Mahallelerdeki öğrenci sayıları, 2017	75
TABLO 2.1.8.	Mahallelerdeki çalışan ve istihdam sayıları, 2017	77
TABLO 2.3.1.	İzmir Yağış ve Sıcaklık Bilgileri	121
TABLO 2.4.1.	Kentsel yaşam kalitesi / yaşanabilirlik bileşenleri	148
TABLO 2.4.2.	Mahallelere göre mevcut ve plandaki kamusal açık ve yeşil alan kullanımları	151
TABLO 2.4.3.	Mahallelerde kişi başına ve yapıli alan hacmi başına düşen ağaç varlığı	157
TABLO 2.4.4.	Mahallelerin elektrik ve doğalgaz tüketimleri	166
TABLO 2.4.5.	Mahallelere göre otopark talebi	173
TABLO 2.4.6.	İZBAN ve tramvayın duraklarının hizmet etki alanı içerisindeki arazi kullanım dağılımı	181
TABLO 2.4.7.	Çalışma alanının grafik teorisi temelli incelenmesi	199
TABLO 2.4.8.	Mahallelere göre nüfus yoğunlukları	205
TABLO 2.4.9.	Kentsel Tasarım Müdürlüğüne yürütülen peyzaj projeleri	207
TABLO 2.4.10.	Kentsel Tasarım Müdürlüğüne yürütülen mimari projeleri	207
TABLO 2.4.11.	Çalışma alanının yapısal özellikleri	219
TABLO 2.4.12.	Çalışma alanında plana göre yapılaşma biçimleri	222
TABLO 2.4.13.	Katılımcıların bireysel özellikleri	225
TABLO 2.4.14.	Katılımcıların Karşıyaka'lı olup olmadığı ve hanehalkı büyüklüğü	226
TABLO 2.4.15.	Katılımcıların toplam hane içi gelirlerine göre oransal dağılımları	227
TABLO 2.4.16.	Katılımcıların araç sahipliği	227
TABLO 2.4.17.	Katılımcıların mülkiyet durumu	228
TABLO 2.4.18.	Nitelikli çevre algısının değerlendirilmesi	231
TABLO 2.4.19.	Teknik altyapı olanakları açısından değerlendirilmesi	232
TABLO 2.4.20.	Yaşanılan çevreden başka bir yere taşınma isteği	233
TABLO 2.5.1.	Sosyal ve ekonomik göstergelere göre verilerin dağılımı	240
TABLO 2.5.2.	Jeolojik-jeoteknik zemin özelliklerine göre yapı hasar durumlarının dağılımı	244
TABLO 2.5.3.	Mahalledeki yapıların ruhsat yılı kategorilerine göre dağılımı (yüzde)	252
TABLO 2.5.4.	Doğal ve mekânsal göstergelere göre verilerin dağılımı	256
TABLO 2.5.5.	Karşıyaka'da ağır ve orta hasarlı yapılar ile riskli yapıların mahallelere dağılımı	262
TABLO 2.5.6.	Toplanma alanlarının nitelikleri	273
TABLO 2.5.7.	Mahalleler bazında toplanma alanlarının kapasitesi ve yeterlilik analizi	276
TABLO 2.5.8.	Mahallelere göre kişi başına düşen toplanma alanları ve erişim oranı	280
TABLO 2.5.9.	Mahallelere göre kişi başına alan ve erişim açısından yeterlilik durumu	281
TABLO 2.5.10.	K Bölgesi alanlarının nitelikleri	290

SUNUŞ

Karşıyaka ilçesi İzmir kentinin kuzey gelişme aksında, doğal ve yapay unsurları, tarihsel ve kültürel bileşenleri ile kendine has özellikler taşıyan bir yerleşme bölgesidir. Ülkemiz kentleşme pratiğinin içerdiği sorunlu gelişme dinamiklerinden benzer biçimde etkilenen ve bu çerçevede göç, kaçak yapılaşmalar, yoğunluk artışları, doğal ve kültürel niteliklerin korunamaması gibi sorunlarla birlikte önemli dönüşümler geçirerek bugünkü durumuna ulaşan İlçenin yerel yönetim tarafından planlama çalışmaları ile yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiştir. Son yıllarda iklim değişikliği tanımlamasıyla izlenen krizler, doğal afetler ve pandemi gibi geniş çaplı etkiler içeren gelişmeler söz konusu çalışmalar için bir önem ve öncelik yaratmıştır. Özellikle 30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen Sisam depremi nedeniyle İzmir kentinin farklı bölgelerinde ortaya çıkan hasar durumu ve etkiler Karşıyaka İlçesinin gelişme kararlarının afet kapsamında değerlendirilmesi gereken farklı boyutları olduğunu göstermiştir. Diğer yandan 6 Şubat'ta meydana gelen ve 11 ili etkileyen Kahramanmaraş merkezli deprem de kentlerimizin afetler karşısındaki kırılganlığını çarpıcı bir boyutta ortaya koyarken, kent planlama disiplininin alması gereken yeni sorumluluklar olduğunu ve tüm kentler için planlama stratejilerinin yeniden farklı bir bakış açısıyla yapılandırılması gerekliliğine dikkati çeken bir tartışma ortamını da yaratmıştır.

Bu çalışma böyle bir ortamda ve akademik bir bakışla pratik uygulamalar için bir çerçeve yaratabilme arayışının ürünüdür ve Karşıyaka Belediyesi'nin 2. Etap Planlama Bölgesi olarak tanımladığı 10 mahalleyi kapsayan bölgede yürüteceği planlama çalışmalarına bilimsel, yenilikçi ve katılımcı bir metodoloji ile veri sunacak kentsel araştırmaların, çözümlerinin, sentez ve strateji bölgelemelerinin hazırlanması amacıyla temellenmektedir. Çalışma kapsamında Karşıyaka ilçesi içerisinde fiziksel ve sosyal açıdan belirgin bir çeşitliliği içeren, kendine özgü riskler ve potansiyeller taşıyan yaklaşık 505 hektarlık alanda; kimlik bileşenleri olarak adlandırılacak önemli

toplumsal ve mekânsal dinamikler, yönetim açısından sahip olunan değerler, doğal ve ekolojik potansiyeller, kentsel kırılganlığı yaratan unsurlar ve yaşam kalitesi bileşenleri ayrı ayrı ayrıntılanarak incelenmiştir. Çözümler aşamasında; kurumsal veriler, yerinde yapılan gözlem ve değerlendirmeler ve literatür taramaları dışında bu çalışmanın kurgusu içerisinde tanımlanan odak grup görüşmeleri ve anket çalışmalarına dayandırılarak bütünsel bir veri altyapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Her bölümün içerdiği analiz bulguları ile oluşan değerlendirmesi bir sentez çalışma haline getirilmiş ve beş ayrı başlık olarak verilen vizyon çerçevesinde kırılganlığı yaratan özellikler ve stratejik bölgeler tanımlanmıştır.

Raporun sonuç bölümünde ise, tüm bulguların birleştirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar bütünsel bir içerikle ortaya konulmuştur. Ortaya konan bölgeleme çalışmasının geleceği biçimleyecek tüm mekânsal müdahale çalışmaları için bir çıkış noktası olması ve çözülmesi gereken problemler açısından faydalı olması beklenmektedir. Diğer yandan ortaya konan çalışma içeriğinin, kent planlama alanında gerçekleştirilecek mekânsal müdahale çalışmaları için yol gösterici bir rehber çalışma olması da hedeflenmektedir.

Böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan başta Karşıyaka Belediyesi olmak üzere tüm kurumlara, destek olan kurum çalışanlarına, uzmanlara, sivil toplum örgütlerine, mahalle muhtarlarına, derneklere, yaşayan bölge sakinlerine ve dolayısıyla Karşıyaka ile yolları bir şekilde kesilmiş olan herkese, tüm paydaşlara teşekkürlerimizi sunarız...

YÖNETİCİ ÖZETİ

Planlama; yapılı çevreyi çok boyutlu bir ele alış içerisinde değerlendiren, doğa açısından kaynakların sürdürülebilirliğini, yaşayan topluluklar açısından ise güvenliği ve yaşam memnuniyetini önde tutarak, bu kapsamda çevresel ve sosyo-mekânsal politikaları içeren bir çalışma alanıdır. Bununla birlikte 2000'li yıllarla birlikte fiziksel çevrenin ve kentlerin maruz kaldığı olumsuz ve beklenmedik gelişmeler planlama çalışmaları için yeni öncelikleri ve bu kapsamda yeni çalışma başlıklarını gündeme taşımıştır. Sürdürülebilir ve yaşanabilir bir kentsel ortamın inşası temel amaç olarak ön plana çıkmıştır. Diğer yandan iklim değişikliği ya da doğal afetler kaynaklı artan kentsel kırılganlığın çözümünde kent planlama sadece bir mekânsal müdahale aracı olmanın ötesine geçerek, adeta geleceğin planlanmasını sağlayan bir mücadele alanı haline gelmiştir.

Ancak kentleri çevresel zararlar açısından daha duyarlı, doğal afetler ve iklim değişikliği nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunlara karşı daha dirençli hale getirmeye yönelik çalışmalar; farklı yaklaşımlar, organizasyonlar, kurumsal iş birlikleri, anlaşmalar, teknolojik üretimler ve uygulama modelleri eşliğinde gündeme taşınırken, genellikle farklı platformlarla ilişki kuran bu bağlamda çok yönlü ama birbirine entegre olmayan ele alışları da içermeye başlamıştır. Ayrıca bu ele alışlar proje bazlı ve çok parçacıdır. Böylesi bir ortam içerdiği eylemlerle her ne kadar var olan sorunlara değişen içerik arayışları ile çözüm üretmeye çalışıyor olsa da bütüncül karar ve stratejileri oluşturmayı ve kurumlararası eşgüdümü sağlamayı güçleştirecek etkileri de içerisinde barındırmaktadır.

Bu kapsamda kentlerin kapasitelerine ve risklerine bütüncül bir anlayışla yaklaşan çalışmalar ortaya koymak öncelikli ve önemlidir. Kentler doğal, yapısal, ekonomik ve sosyal kaynaklar açısından farklı imkânlarla sahiptirler ve söz konusu imkanların var olan risklerle birlikte harmanlanarak değerlendirilmesi kentsel kırılganlıkların aşılması için öncelikli bir konudur. Bu

da esas olarak planlama çalışmalarına veri sunacak araştırma, analiz ve sentez çalışmalarının var olan alışageldik içeriğini aşacak biçimde yenilikçi bir anlayışla yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır.

Çalışma bu noktadan hareketle Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesini odağa alarak böyle bir yenilikçi araştırma içeriğinin kurgusunu tanımlamaya çalışmaktadır. Rapor içeriği çözümleme biçiminde ortaya konan ve her birinde "KENT" vurgusu bulunan beş ayrı bileşenden oluşmaktadır. Kentsel bir yerleşmeyi anlama sürecinde her başlık çalışmanın vizyonu çerçevesinde mekânsal gelişme kararlarını yönlendirici nitelikte bulguların elde edilebileceği bir çalışma ortamı tanımlamaktadır. Bununla birlikte teknolojik olanaklar ile elde edilebilecek bulgular, veri işleme ve analiz yöntemlerindeki yenilikçi içerik ile sürekli olarak değişim gösterebilecektir. Böylece çalışmanın süreç içerisinde her türlü yeni gelişmeyi içine alarak genişleyebilecek, esneyebilecek bir üst çerçeve sunması temel hedef olup nihai olarak mekânsallaştırılmış veriler aracılığıyla bir bölgeleme çalışmasına ulaştırılması da amaçlanmıştır.

Sunulan rapor Karşıyaka İlçesinin büyük bir bölümünü içeren 2. Etap Planlama Bölgesinin kendine özgü ve kendi içerisinde çeşitlenen özelliklerini ortaya koymakta ve bu özellikleri homojen olan ve olmayan içerikleri çerçevesinde gruplayarak bir bölgeleme çalışması ile sonlanmaktadır. Çalışmada mekansal, toplumsal ve kültürel gelişme sürecinin kentsel biçimleniş ve kimliğin oluşumuna aracılık ettiği ve böylece yaşayanlar için bağlayıcı, aidiyeti geliştiren ve memnuniyet/memnuniyetsizlik yaratan çokça özelliğin ortaya çıkmasını sağladığı bulgulanmıştır. Bu temel bulgu ile birlikte ortaya çıkan farklı özellikler çerçevesinde değerlendirildiğinde;

- ▶ Yaşanabilirlik göstergeleri açısından önemli avantajlar içeren bölgelerin kentsel riskler açısından kritik koşullara sahip olabildiği,
- ▶ Her bölgenin farklı parametreler açısından öne

- çıkan avantaj ve dezavantajlarının bulunduğu,
- ▶ Uygulamaların ekolojik duyarlılık içermediği ve yapılı çevre ile doğal çevre ilişkisinde önemli sorunların bulunduğu,
  - ▶ Doğayla uyumlu olmayan bir gelişme pratiğinin önemli kentsel riskleri gündeme taşıdığı, bu risklerin çeşitlendiği ve bir öncelik sıralaması ile müdahale stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği,
  - ▶ Kırılganlık düzeyi ve içeriği bölgeler açısından değişim göstermekle birlikte, kırılganlığın her alanda genel bir sorun olduğu,
  - ▶ Göçle ve kaçak yapılaşmalarla gelişmiş olan kentsel dokuların her ne kadar yasal içerik kazanarak imar planı kararlarına konu edilmiş olsalar da halen önemli kentsel sorunların kaynağı olabildikleri,
  - ▶ Kentin imarlı gelişen kentsel alanlarının afet risklerini dikkate almaksızın yanlış yerseçim ve yoğunluk kararları geliştirebildikleri,
  - ▶ Afet riskleri açısından önemli ve acil olarak çözülmesi gereken sorunların bazı bölgelerde yoğunlaştığı,
  - ▶ İklim değişikliği ile ortaya çıkan etkileri bertaraf etmeye yönelik çalışmalara acilen ve bütüncül bir yaklaşımla başlanması gerektiği,
  - ▶ Parsel ölçeğindeki yenileme uygulamalarının sadece konut stokunu iyileştirdiği, kentsel düzeyde herhangi bir avantaj yaratmadığı ve bölgede yaşayan toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu,
  - ▶ Kentsel dönüşüm uygulamaları için yeni model çalışmalara ihtiyaç bulunduğu, yeni imar hakkı ve yoğunluk artışlarının bölgedeki riskleri arttırıcı bir etki yaratabileceği tespit edilmiştir.

Bulgular saha çalışmaları ve kurumsal verilerin analizi ile birlikte odak grup görüşmeleri ile bir anket çalışmasının verilerini de içermektedir. Dolayısıyla sadece çalışma ekibinin bakma biçimi ile sınırlı olmayan bir değerlendirme biçimine dayanmaktadır. Katılımcı, paylaşımcı bir düşünce üretme ortamının varlığı, iyi bir yönetim sisteminin temel unsuru olmakla birlikte, mahalle yaşamını da geliştiren, destekleyen bir ilişkisel mekanizmadır. Bu kapsamda böyle bir mekanizmayı güçlü kılabilecek araçların üretiminin sağlanmasının mekânsal gelişme kararlarının sağlıklı biçimde oluşturulabilmesinde belirleyici olduğu ve son derece önemli olduğu da bu çalışmanın önemli bulgularından biri olarak ortaya konmaktadır.

Hayat ZENGİN ÇELİK

Proje Yürütücüsü

BÖLÜM 1.

Giriş

Bugün Dünya nüfusunun ortalama olarak yüzde 55'ini oluşturan kentler gelişimlerine hızla devam etmektedirler. Kentlerdeki büyüme baskısı yeni kentsel alan gereksinimlerini ortaya çıkarırken, morfolojik olarak kentlerin yeniden biçimleniş süreçlerinde de büyük rol oynamaktadır. Bu bağlamda toplumsal yaşam ve ilişkilerin kurgusal değişimi de mekânla birlikte örülen ilişkiyel içerik açısından sürekli gündeme gelmektedir. Diğer yandan kentlerde gündelik yaşam teknolojik gelişmelerin yarattığı olanaklarla yapısal değişimlere uğramaktadır. Bütün bu gelişmeler içerisinde son süreçte Dünya'da nüfus artışı, göç, yoksulluk, sağlık, çevresel sorunlar, sağlıksız yapı stoku ve kaynakların aşırı tüketimi, iklim değişikliği, doğal afetler temelinde gelişen, toplum ve mekân ekseninde çeşitlenen farklı sorunlar ön plana çıkmakta ve kentsel gelişim politika ve uygulamalarını kriz koşulları açısından sorgulanır hale getirmektedir.

Bu doğrultuda kentlerde yaşanan değişikliklere uyum sağlayabilmek, ortaya çıkan güvensiz ve korunmasız ortamlara başa çıkabilmek üzere yaşam alanlarının daha dirençli (resilient) hale getirilmesi önemli bir çalışma başlığı haline gelmiş bulunmaktadır (Yaman ve Tezer, 2011). Kentlerin tahmin edilemez, beklenmedik durumları göğüsleme ve bu kapsamda esnek olma kapasitesi olarak değerlendirilen çalışmalar (Berke ve Smith, 2009) aynı zamanda dirençli kent planlama stratejisinin de temelini oluşturmuştur. Dirençli kent planlama yaklaşımı, kentsel sürdürülebilirliğin kapsamlı bir stratejisi olarak ortaya çıkarken, beklenmedik durumlara ve ani şoklara hazırlık açısından risk yönetimi, ekolojik bilginin sürdürülmesi, sosyal ve ekolojik değişikliklere karşı dirençlilik, karmaşık sosyo-ekolojik sistemlerin kavranması ve planlamada katılım hedeflerinin gerçekleştirilmesi gibi konuları bütünsel bir perspektifte ele alma amacıyla yapılmıştır (Yaman ve Tezer, 2011).

"Kentsel sürdürülebilirlik" ise, sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile bağlantılı biçimde gelişmiş ve son süreçte oldukça popüler hale gelmiş bir kavramdır. Sağlıklı bir geleceği, kalkınma amaçlarından vazgeçmeden inşa etmenin olanaklarına dair düşünce ve politikalar içermektedir. Bu bağlamda zengin bir ekonomik, sosyal

ve ekolojik sistem yaratmak ve bunun devamlılığını sağlamak temel bir amaç olup, dayanıklılığın da bu amaç doğrultusunda ve toplumun refahı açısından değerlendirilmesi önem taşımaktadır (Folke vd. 2002).

Dünya üzerindeki kaynakların hızla tüketildiği, kapitalist sistemin karı maksimize etmeye dayalı üretim ve tüketim süreçlerini kontrol ettiği ve iklimsel risklerin artarak bugünkü ve gelecek kuşakları tehdit ettiği "sürdürülemezlik" koşulları, Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan 1987 tarihli Ortak Geleceğimiz isimli rapor ile birlikte "sürdürülebilirlik" kaygısını gündeme getirmiştir. Söz konusu raporda sürdürülebilir kalkınma (sustainable development), **"gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye atmaksızın bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma"** olarak tanımlanmıştır. 1992'de Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) Çevre ve Kalkınma Zirvesi ise konunun küresel boyuta taşınmasını ve salt bir çevrecilik faaliyeti olmaktan daha geniş açılımlarının olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır.

Rio Konferansında, Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkenin devlet ve hükümet başkanlarıca onaylanan deklarasyonda, sürekli ve dengeli kalkınmayı sağlamak ve insanlar için kaliteli yaşam çevreleri oluşturmak için, devletlerin sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarından vazgeçmelerinin gerektiği vurgulanırken, yerel ve geleneksel uygulamaların kalkınma ve çevre yönetimi açısından önemine de dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de de iklim değişikliğinin çok ciddi çevresel ve sosyoekonomik sonuçlara yol açabileceği, yaşam alanlarındaki güvenliği tehdit edebileceği ve ortaya çıkacak etkilerin gelecek nesillerin yaşamını etkileyebileceği bilinciyle iklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonlarını azaltmak ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında uluslararası işbirliği çalışmalarının içinde yer alabilmek üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı öncülüğünde Ulusal İklim Değişikliği Stratejileri hazırlanmaya başlamıştır.

Uluslararası ölçekte, çeşitli ülkelerin emisyon azaltım hedeflerini yüklenmelerini sağlayan Kyoto Protokolü 1997 yılında imzalanmış ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve bazı kaynaklarda Rio +10 olarak da adlandırılan Johannesburg Zirvesi ise Rio Konferansı sonrası deneyimleri değerlendirmeyi ve ileriye dönük kalkınma stratejilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Devlet ve hükümet temsilcilerinin yanı sıra, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektörler ve birçok toplumsal oluşumun katılımı ile gerçekleştirilmiş olan toplantılarda katılımcı ülkeler, deneyimlerini Ulusal Raporları ile bu zirveye taşımışlar ve yoksullukla mücadele, enerji arzı, yenilenebilir enerji kaynaklarının çoğaltılması, biyolojik çeşitlilik kaybının azaltılması, kurumsal sosyal sorumluluğun artırılması vb. konularda hızlı ilerleme sağlayacak uygulamalara geçilmesi yönünde kararlar almışlardır.

Birleşmiş Milletler öncülüğünde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin uluslararası toplantılar bundan sonra da yapılmaya devam etmiştir. 2015 yılında New York'ta gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansında, 2015 sonrası sürece yönelik küresel hedefler tartışılmış ve "Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" (SKA) kabul edilmiştir. 17 Amaç ve 169 hedeften oluşan Gündem 2030, aşırı yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele, iklim değişikliği ile mücadele gibi amaçlar açısından katılımcı ülkelere rehber oluşturacak bir içerik ortaya koymuştur (URL-1). "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" bu 17 amaçtan biridir ve SKA 11: Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak amacı ile açıklanan içeriğinde;

1. 2030'a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondulu mahallelerinin iyileştirilmesi,
2. 2030'a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek, yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması,

3. 2030'a kadar bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi ve katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi,
4. Dünya'nın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması,
5. 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumdaki insanların korunması temel alınarak suyla ilgili afetleri de kapsayan afetler nedeniyle küresel gayri safi yurtiçi hasılayla ilgili doğrudan ekonomik kayıpların önemli oranda düşürülmesi ve ölümlerin ve etkilenen insan sayısının önemli ölçüde azaltılması
6. 2030'a kadar hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması,
7. 2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması,
  - a. Ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasını güçlendirerek kentsel, kent çevresindeki ve kırsal alanlar arasındaki olumlu ekonomik, sosyal ve çevresel bağlantıların desteklenmesi,
  - b. *2020'ye kadar kapsamaya, kaynak etkinliğine, iklim değişikliğine uyuma ve afetlere karşı dayanıklılığa yönelik entegre politikaları ve planları benimseyen ve uygulayan şehirlerin ve insan yerleşimlerinin sayısının önemli ölçüde artırılması ve Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçeve Eylem Planı 2015-2030 doğrultusunda bütüncül bir afet risk yönetiminin her düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması,*
  - c. *En az gelişmiş ülkelerin finansal ve teknik yardım aracılığıyla yerel malzemeler kullanarak sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmelerinin desteklenmesi"* hedefleri yer almaktadır.

2015 yılında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Paris İklim Anlaşmasının ardından Türkiye, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) ile birlikte "**sürdürülebilir kalkınma**" kavramını çalışmalarına içine almış ve birçok politika belgesine yansıtmıştır. 2019 tarihli "Sürdürülebilir

Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu" kapsamında "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" ile ilgili olarak; "SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar): Türkiye, sürdürülebilir şehirleşme alanında altyapının güçlendirilmesi, kent içi ulaşım ve toplu taşıma ile atık yönetiminin uygulanması, gecekondular sorununun çözülmesi ve kentlerin dayanıklılığının artırılması açısından 2000-2016 döneminde önemli ilerlemeler sağlamıştır. Konut piyasasındaki gelişmeler ve konut arzındaki artış nedeniyle, konuta erişimde önemli mesafe alınmıştır. Türkiye'de afet yönetimi bütüncül bir yapı ve farklı strateji belgeleriyle kapsamlı bir çerçevede yönetilmektedir. Bu amaç kapsamında öne çıkan başlıca ihtiyaçlar, konuta dar gelirlilerin erişiminin artırılması, afet yönetim sürecine iklim değişikliği faktörünün entegre edilmesi ve akıllı şehirlere yönelik altyapı gelişiminin sağlanmasıdır." ifadelerine yer vermiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, özellikle Covid-19 salgını sonrası artan "**yeşil ekonomik dönüşüm**" politikaları tartışmalarının ardından daha da önem kazanırken, iklim değişikliğinin yarattığı sosyal, çevresel ve ekonomik tahribatlar çerçevesinde Avrupa Birliği (AB), "**doğrusal ekonomi**" modelinden "**döngüsel ekonomi**" modeline geçiş stratejisini benimsenmiş ve söz konusu yeni büyüme ve kalkınma stratejisine "**Avrupa Yeşil Mutabakatı**" adını vermiştir. Avrupa Yeşil Mutabakatı; Avrupa kıtasında karbon emisyonunu 2030 yılına kadar en az yüzde 55 oranında azaltmayı, 2050 yılında ise karbon-nötr bir kıta haline gelmeyi hedeflemektedir (Ticaret Bakanlığı, 2021).

Türkiye, Ekim 2021'de Paris İklim Anlaşmasını imzalarak 2053 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine ulaşmayı taahhüt etmiştir. Son yıllarda iklim ile ilişkili olayların artış göstermiş olması, orman yangınları, seller, kirlilik vb. Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında ele alınan konuların Türkiye ekonomisi için potansiyel etkileri bu alanda da çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde sürdürülebilir, kaynak-etkin ve yeşil bir ekonomiye geçişi destekleyecek bir yeşil dönüşümün, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması hedefleri ile Bakanlıklar düzeyinde çalışma grupları ve Eylem Planları oluşturulmuştur (Ticaret Bakanlığı, 2021). Diğer yandan İktisadi İş Birliği ve Gelişme

Teşkilatı'na (OECD) yönelik çalışmalar Türkiye'de Dışişleri Bakanlığının denetiminde yürütülmektedir ve OECD tarafından belirlenen çevre politikaları çalışmaları doğrultusunda son yıllardaki küresel ölçekteki gelişmeleri dikkate alan araştırmalar yapılmaya başlanmıştır.

11. Kalkınma Planında da Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülkeler arasında yer aldığı ifade edilmekte ve iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum çabalarının önemi ortaya konmaktadır. Bu kapsamda çevre duyarlı kentleşme yaklaşımlarının önemine dikkat çekilirken, kentleşmenin yönetiminde daha demokratik ve katılımcı mekânizmaların geliştirilmesi, yerel düzeyde vatandaş katılımı ve denetiminin sağlanması gerektiği, sürdürülebilir büyüme ve çevre korumaya imkân sağlayacak düzenlemeleri içeren kentsel gelişme planlarının hazırlanması gerektiği de ifade bulunmaktadır (URL-2).

Yeşil büyüme politikalarına vurgu yapılan raporla birlikte 2021 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında da iklim değişikliğine yönelik tedbirlere yer verilmiştir. Yeni Ekonomi Programının (2021-2023) "**Büyüme**" başlığı altında yer alan politika tedbirleri arasında sürdürülebilir büyüme hedefi ele alınırken, Avrupa Yeşil Mutabakatı'na adaptasyon sağlanması amacıyla kamu, özel sektör, STK'lar ve üniversiteleri koordine ederek, AB ile diyalog içerisinde gerekli çalışmaların ve hazırlıkların yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

2010-2023 yıllarını kapsayan Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi Raporunda da iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltma ve bu etkilere uyum sağlama doğrultusunda, ulusal hazırlık seviyesi ve kapasitesini artırmak; bu çaba ile elde edilecek tecrübe ve kazanımları bölge ülkeleri ile paylaşmak, azaltım ve uyuma yönelik ikili ve çok taraflı ortak araştırma projeleri geliştirmek hedefi ortaya konmaktadır (URL-3). Diğer hedeflerden bazıları ise, mevcut teknoloji ve kalkınma düzeyine bağlı olarak temiz üretime yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesini geliştirmek, bu alanda rekabet ve üretimin artırılmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını ve teşvik mekânizmalarını oluşturmak, iklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapsamındaki faaliyetleri, etkin

ve sürekli eşgüdüm sağlayarak, şeffaf, katılımcı ve bilimsel çalışmalara dayanan karar alma süreçleri geliştirmek, kamu, özel sektör, üniversite, sivil toplum kuruluşları gibi tüm kesimlerin ortak çabaları ile tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde değiştirilebilmesi için kamuoyu bilincini arttırmak, ulusal iklim değişikliği çalışmalarında, bilgi akışını ve paylaşımı artırmak amacıyla bütüncül bir bilgi yönetim sistemini oluşturmak olarak sıralanmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından benzer bir yaklaşım temelinde söz konusu politikalarla uyumlu bir çerçevede kentsel politikalara ulusal katmanda bütüncül bir bakış açısı getirmek ve yatırımlar gerçekleştirmek, doğru proje ve faaliyetlerle uygulama yapabilmeyi güvence altına almak üzere "2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Strateji ve Eylem Planı" hazırlanmıştır. Bu plan kapsamında da paydaş ihtiyaçlarına cevap veren, geçmiş dönem tecrübelerini önemseyerek mevcut durumu dikkate alan, uluslararası uygulamaları değerlendiren bütüncül bir strateji ile bir vizyon ve yol haritasının hazırlanması, sistematik ve açık yönetim ile izlenmesi, değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi, değişen koşullara uyumun sağlanması ve şehirlerde ortak bir anlayış ile akıllı şehir olgunluğunun geliştirilmesi temel amaçlar olarak benimsenmiştir. Söz konusu eylem planı, merkezi yönetim, kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin dâhil olduğu ortak akıl ve bilimsel bakış açısı ile şekillenen, ulusal katmanda hazırlanan Türkiye'nin ilk, Dünya'nın dördüncü Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planıdır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019). Söz konusu eylem planı çeşitli proje aşamalarına işaret etmektedir. İlk olarak "Mevcut Durum Analizi" ile başlayan süreç paydaşlar arasındaki iletişim ve bilgi paylaşım portallarına odaklanmakta, sonraki aşamalarda ise "Strateji ve Eylem Planı" ile "İzleme ve Olgunluk Değerlendirme Faaliyetleri"nin hazırlanması planlanmaktadır.

Bu kapsamda yürütülen bir başka çalışma alanı ise, kentlerde farklı tarafları bir araya getirmede karşılaşılan sorunları ve ihtiyaçları çözmeye yönelik bir politika üretme aracı olarak Yaşam Laboratuvarları (Living Labs/LL) ile öne çıkmaktadır. 2000'li yılların başında

ortaya çıkan bu kavram, akıllı kentlerde açık bir yenilik eko-sistemi olarak farklı tarafların bir araya geldiği ve sorunların ele alınarak yenilikçi çözümlerin üretildiği bir platformdur (Voytenko vd. 2016). Kentsel alanla ilişkilendirilirken, "Kentsel Yaşam Laboratuvarları" (Urban Living Labs) tanımlamasını alan bu oluşum bugün için Dünya üzerinde dört yüzün üzerinde üyesi ile bir ağ yapı ortaya çıkarmıştır. Akıllı kentlerde farklı sorun ve ihtiyaçlara yönelik politika üretme aracı olarak yaşam laboratuvarları (YL) kent yönetimlerine uygun çözümler üreten teknoloji merkezleri olarak öne çıkmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlara göre kentlerde bilimsel araştırmanın merkezi konumunda olan üniversiteler, üretilen bilginin yeniliğe dönüşmesinde YL'lere ihtiyaç duyarken, yerel yönetim birimlerinin de kentsel sorunlara çözüm üretecek yeniliklerin ortaya çıkmasında YL'leri önemli bir araç olarak kullandıkları görülmektedir. Bu konsept Türkiye'deki tüm yerel yönetimler için geliştirmeye açık bir perspektif yaratmaktadır.

Kaldı ki, PSLifestyle Projesi: AB – Horizon – 2020 kapsamındaki, "PSLifestyle" (Pozitif ve Sürdürülebilir Yaşam Tarzı) Projesinde İzmir pilot kentlerden biri olarak belirlenmiştir. Türkiye dahil Avrupa'nın sekiz ülkesindeki (Finlandiya, Almanya, Türkiye, Estonya, Portekiz, Yunanistan, İtalya ve Slovenya) pilot kentlerde yürütülecek projede yerel yönetimin, sivil toplumun ve diğer kent paydaş temsilcilerinin katılımıyla yaşam laboratuvarları penceresinden çalışmalar yapılmaktadır.

İçinde bulunduğumuz süreçte Dünya'da değişen çevresel koşullar, afetler ve özellikle de iklim değişikliğine bağlı gelişmeler nedeniyle çok sayıda çalışma, platform, birlik ve ağ yapı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Türkiye'nin söz konusu şehir yönetimi eğilimlerini takip etmesi ve çalışmaların bir parçası olması hem küresel gelişmelerin yakalanması hem de toplum nezdinde dönüşen ihtiyaçların karşılanması açısından son derece önemlidir. Bu noktada var olan modelleri geliştirecek uygulamaların çoğaltılmasına gereksinim bulunduğu, yine katılımcı mekânizmaların şehir yönetiminin karar verme sürecinde yer alması ve işbirlikçi kültürün oluşturulmasının da daha sağlıklı ve yaşanabilir şehirlerin yaratılmasındaki temel koşul

olduğu dikkate alınmalıdır. İklim ve afet odaklı riskler karşısında önlem alma ve uyum politikaları açısından söz konusu model ve uygulamalar önemli potansiyeller sunmaktadır.

Türkiye'nin üçüncü büyük şehri olan İzmir'in, Dünya'da kentlerin sürdürülebilirliği ve dayanıklılığı bağlamında tartışılan konu başlıkları ve bu kapsamda ortaya konan eylem planları ile ilgili olarak önemli çalışmaların içerisinde yer aldığı görülmektedir. "İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı" ve "İzmir Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı" bunlardan bazılarıdır. 2021'de hazırlanan "İzmir'in Doğa ile Uyumlu Yaşam Stratejisi 2021-2030" raporu da Dünya'da yaşanan gelişmeler ile uluslararası ve ulusal düzeyde ortaya konan sürdürülebilir ve dirençli kentler yaratma hedefleri açısından yol gösterici ve farklı proje kurguları geliştirmeyi destekleyecek bir çalışma içeriği sunmaktadır (URL-4).

Rapor kapsamında, kentsel esnekliğin olmadığı geleneksel şehir planlama anlayışının yerine, kentsel yaşamı ve ekolojik katmanları dikkate alan ve bu alanlarda yer alan farklı parametreler arasında incelikli bir ilişki kurmayı hedefleyen bir ele alışı vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca raporda bütünsel bakış açısı ile, yalnızca mekânların değil, kent ve kırsal arasındaki ekonomik ve kültürel ilişkilerin de döngüsel tasarımının ele alınması gerekliliğine de vurgu yapılmaktadır.

Ortaya konan döngüsel şehir ilkeleri doğrultusunda ulaşılmaması beklenen üç temel hedeften söz edilmektedir. Bu hedefler;

- ▶ Doğal afetlere dirençli bir şehir olmak
- ▶ Refahı artırmak ve adil paylaşımını sağlamak
- ▶ Biyolojik çeşitliliği korumak

biçiminde tanımlanmaktadır. Söz konusu hedefler İzmir kentini konu alan/alacak olan tüm çalışmalar için temel bir kurgusal çerçeve oluşturmakta olup, bu çalışmanın yapılandırılmasında da dikkate alınmıştır.

Karşıyaka Belediyesi ulusal ve uluslararası düzeyde gelişen tüm bu çalışmalara dahil olacak biçimde ve küresel iklim değişikliği çalışmaları açısından uluslararası platformlarda ortaya konan sorumlulukları yerel ortamda yerine getirebilmek amacıyla 2021 Ağustos ayında Karşıyaka Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve

Eylem Planını hazırlamıştır. Karşıyaka Belediyesi 3 Ocak 2011 tarihinde Belediye Başkanları Sözleşmesine imza atan Türkiye'deki ilk yerel yönetimdir ve 2009-2015 yılları arasındaki sera gazı salınım değişimini raporlayarak 2020 yılı için %20'lik bir sera gazı azaltım hedefi ile çalışmalar yapmaya başlamıştır (Karşıyaka Belediyesi, 2021).

Diğer taraftan Karşıyaka Belediyesi mevcut planların yenilenmesi için gelişme dinamiklerinin belirlenmesi çalışmalarına da başlamış ve Karşıyaka ilçesi uygulama imar planlarının etaplar halinde yenilenmesi kararını almıştır. İlgili plan çalışmaları kapsamında konut, ticaret, hizmet, imalat, teknik altyapı, yönetim, sağlık, eğitim, sosyal, kültürel tesisler gibi arazi kullanımları ile birlikte yapılaşmaya dair özelliklerin tespit edilmesi öncelikli bir konu olarak belirlenmiştir. 1. Etap çalışması; Alaybey, Tuna, Tersane, Donanmacı, Aksoy, Bahçelievler, Bahariye, Bahriye Üçok ve Bostanlı Mahallesi'nin bir kısmını kapsamaktadır. Yaklaşık 400 hektarlık alan eski yerleşim merkezini ve bu bağlamda yoğun, fiziksel olarak eskimiş ve farklı sorunları bulunan bir bölgeyi içine almaktadır. 2. Etap çalışma alanının ise, Mavişehir, Yalı, Atakent, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı, Goncalar, Nergiz ve Bostanlı mahallelerini kapsayan yaklaşık 505 hektarlık bir alan olarak ele alınması planlanmıştır.

Sunulan proje bu kapsamda ele alınan ve "2. Etap Çalışma Alanı" olarak tanımlanan bölgeyi kapsamaktadır. Proje konusu ilgili alan için geliştirilmesi hedeflenen plan çalışmaları için güncel bir veri seti oluşturmanın yanısıra, doğal, ekolojik, fiziksel, toplumsal, kültürel ve özellikle de afet risklerine odaklanan bir analiz içeriği ortaya koymaktadır. Oluşturulan analiz içeriği Dünya'da, ülkemizde, İzmir'de ve son süreçte Karşıyaka ilçesinde sürdürülebilir kentsel bağlamında yapılmış olan çalışmaları temel almaktadır. Bu kapsamda proje, Karşıyaka ilçesinde mekânsal gelişme stratejilerini oluşturmayı sağlayacak verilerin ve yaklaşımların oluşturulması kapsamında model bir çalışma olma özelliği taşımaktadır.

1.1. Kapsam

İzmir'in ilçeleri arasında nüfus büyüklüğü açısından (yaklaşık 350 bin) dördüncü sırada yer alan ve metropolün kuzey gelişme koridorunun başlangıcında bir merkez kent belediyesine sahip Karşıyaka ilçesi, bu projenin çalışma alanını içerisindedir. 27 Mahalleden oluşan yerleşme, insani gelişmişlik endeksi çalışmalarına göre Türkiye'deki ilçeler arasında 7. sırada yer almaktadır (URL-5). Diğer yandan, Karşıyaka ilçesi, kendine has bir gelişme öyküsü ile bugün farklı kentsel sorunlarla karşı karşıya gelmiş bir yerleşim bölgesidir. İlçenin konum özellikleri, coğrafi ve doğal nitelikleri, mekânsal ve toplumsal özellikleri ve en önemlisi de iklim değişikliği ve afet olgusu temelinde ele alınması gerekliliği bulunmaktadır.

Yoğun bir yapılaşma baskısı altında olan, gelişiminde etkili göç deneyimi ve toplu konut uygulamaları ile birbirinden fiziksel olarak farklı özellikler gösteren alt parçalardan oluşan bir yerleşim özelliği göstermektedir. Bir yandan süregiden parsel ölçeğinde bina yenileme uygulamaları, diğer yandan 30 Ekim 2021 Sisam depremiyle önemli yapısal sorunlar yaşayan Karşıyaka'da mekânsal planlamanın biriken sorunlarının çözümü kaçınılmaz öncelikler kazanmıştır. İlçenin, Dünya'daki güncel gelişmeleri ve bu kapsamda özellikle de ulusal ölçekte üretilmiş politika ve programları dikkate alarak ekoloji, sürdürülebilirlik ve afetler gibi konu başlıklarında çeşitlenen çalışmaları bulunmakta olup, bu çalışmalar doğrultusunda yenilikçi bir mekânsal okuma biçimine ve çözümlere olan ihtiyacı da artmıştır.

Bu çalışma raporunun da konusu olan; Karşıyaka Belediyesi'nin 2022 Yılı 1. Dönem Teknik Destek Programına başvurusu sonucunda TR31/22/TD-1/2/0020 Referans numarası ile İzmir Kalkınma Ajansı tarafından kabul edilen proje geniş açılımıyla; "İzmir ili, Karşıyaka ilçesinin batısında "Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesi" olarak belirlenen 10 mahalleyi (Mavişehir Yalı, Atakent, Şemikler, Fikri Altay,

Demirköprü, Dedebaşı, Goncalar, Nergiz, Bostanlı mahalleleri) kapsayan 505 hektar kentsel alanda, afetlere ve iklim değişikliğine dayanıklı, sürdürülebilir, nitelikli ve yaratıcı bir kentsel mekân elde etmeye yönelik, planlama çalışmalarına esas, bilimsel, yenilikçi ve katılımcı bir metodoloji ile kentsel araştırmaların, çözümlerinin, sentez ve strateji bölgelemelerinin hazırlanması" projesidir. Proje başlığı ise, "**Karşıyaka'da 10 Mahallede Kentsel Araştırmaların, Çözümlerinin, Sentez ve Strateji Bölgelemelerinin Hazırlanması**" olarak adlandırılmıştır.

Çalışma alanını oluşturan "2. Etap Planlama Bölgesi" adlandırması, Karşıyaka ilçesinde planlama bölgelerinin etaplar halinde bölümlere ayrılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu bölge Karşıyaka ilçesinin Mavişehir, Yalı, Atakent, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı, Goncalar, Nergiz ve Bostanlı olmak üzere 10 mahallesini içermektedir. Alan ve nüfus büyüklüğü açısından ilçenin yaklaşık yarısını oluşturan bir büyüklüğe sahiptir. Öte yandan bölge, konum ve coğrafi özellikler, gelişme biçimi, doku çeşitliliği, içerdiği fiziksel ve sosyal özellikler açısından Karşıyaka ilçesi içerisinde titizlikle ele alınması gereken nitelikler taşımaktadır. Çalışma alanı 2. Etap Planlama Bölgesi'nin tamamını kapsamakta ve ayrıca Bostanlı Mahallesi'nin bölge dışında bırakılmış olan kısmını da mahalle bütünlüğünü korumak amacıyla içine alacak biçimde genişlemektedir.

1.2. Amaç ve Hedefler

Çalışma; **yaşam nitelikleri, fiziksel yapılanma özellikleri, sorun ve olanakları çeşitlenen Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesinde, mevcut doğal, coğrafi, mekânsal ve toplumsal yapılanmayı dikkate alan, sürdürülebilir kentleşme hedeflerini gözeterek, iklim değişikliği ve afet konularına duyarlı, dayanıklı ve sağlıklı bir kentsel bölgenin inşasına aracılık edecek stratejileri yapılandırmayı sağlayacak araçları üretmeyi** amaçlamaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda çalışmadaki hedefler;

- ▶ İzmir ili, Karşıyaka ilçesi, 2. Etap Planlama Bölgesi olarak belirlenmiş olan alanda yaşam kalitesi yüksek, teknolojiye entegre, iklim duyarlı, çevre dostu ve afet risklerine karşı dirençli bir yaşam ortamının inşasında gerekli "mevcut durum analizi" çalışmalarını yenilikçi bir yaklaşımla ele almak,
- ▶ Doğal çevre verilerini, riskler ve olanaklar, iklim değişikliği ve afet odaklı değerlendirmeler temelinde yeniden değerlendirerek güncel bir analiz verisi haline getirmek,
- ▶ Bölgenin gelişme sınırlarını belirlemeye aracılık edecek doğal ve yasal eşikleri ortaya koymak,
- ▶ Mevcut gelişme dinamiklerini fiziksel yapılanma, doku bileşenleri, planlama süreci ve imar kararları temelinde irdeleyerek bölge düzeyinde morfolojik analizler ortaya çıkarmak,
- ▶ Fiziksel çevreyi, mekânsal ve sosyal bileşenler ve bu bileşenlerin birbirleri ile olan etkileşimi bağlamında analiz etmek,
- ▶ Yaşam kalitesi parametrelerini odağa alan çözümler yapmak ve çok yönlü mevcut veri altyapısını ilişkisel bir temelde değerlendirmek,
- ▶ Potansiyelleri ve çeşitlilik içeren sorunları kategorize ederek birbirleriyle ilişkileri doğrultusunda ortaya koymak,
- ▶ Birbirinden gelişme dinamikleri, sosyo-ekonomik özellikler ve sorunlar açısından önemli farklılıklar içeren 10 mahalledeki ortak özellikleri sosyal yaşam ve ilişkiler temelinde ve bu bağlamda mahalle

- sınırları ile tarif edilemeyecek etkileşim, kimlik ve aidiyet ilişkileri çerçevesinde yeniden tanımlamak,
- ▶ Ortak özellikleri toplum ve sosyal yaşam ekseninde sentezleyerek planlama stratejilerinin yapılandırılmasına ve ayrıca katılımcı bir yönetim sisteminin kurulmasına aracılık edebilecek strateji bölgelerini tespit etmek olarak tanımlanmıştır.

Tanımlanmış bu amaç ve hedefler, yerelde Karşıyaka Belediyesi'nin vizyon belgeleri ve AB'nin Başkanlar Sözleşmesi, Karşıyaka Belediyesi 2021 Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı ile, ülkesel ölçekte İklim Değişikliği Stratejisi Raporu (2010-2023) ve Ulusal Akıllı Şehirler Strateji ve Eylem Planı (2020-2023), kent ölçeğinde İzmir'in Doğa ile Uyumlu Yaşam Stratejisi Raporu (2021-2030) ve İzmir Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Ağı ile uyumlu bir çerçevede geliştirilecektir.

Çalışmanın, ülke ölçeğinde kentsel / bölgesel alanlarda gerçekleştirilmesi olası diğer benzer araştırma ve uygulama çalışmaları için yol gösterici bir referans oluşturması beklenmektedir. Bir diğer beklenti, Karşıyaka'da toplumsal, ekonomik, kültürel alanda halen yürütülmekte olan pek çok kurumsal girişimin ve projenin entegrasyonuna katkı verebilecek bu tür bütüncül bir ele alışı ortaya koymaktır. Bütün bunlarla birlikte çalışmanın kentliler ve çeşitli toplumsal kesimler üzerinde katılımcı, kolektif bir üretim ve yönetim süreci oluşturmada ek bir motivasyon ve sinerji sağlaması beklenmektedir.

1.3. Metodoloji

Çalışma kapsamında; ilk aşamada Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesi'ne ilişkin var olan verilerin ekolojik, iklim değişikliği, afet, ekonomik, altyapı, sosyal, toplumsal, kurumsal içerikte analiz ve değerlendirmeler yapmaya olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve belirlenecek kriterler doğrultusunda güncellenebilir ve sürdürülebilir bir veri setinin oluşturulması hedeflenmiştir. İkinci aşamada ise, Karşıyaka'daki 10 mahalleyi kapsayan söz konusu veri seti ilişkisel analizler, çözümlenmeler ve sentez çalışması neticesinde planlama stratejilerine temel olacak alt bölgelerin belirlenmesini sağlamıştır. Bu doğrultuda iki aşamalı bir çalışma kapsamında proje kurgusunun gerektirdiği konu başlıkları itibarıyla ayrıntılı değerlendirmeler yapılmış olup, her başlık kendi içerisinde farklı bir metodolojik kurgu içermektedir.

Araştırma beş başlık altında şekillenen metodolojisinin yanı sıra, araştırmanın sunum yöntemi de raporun içerik açılımından da anlaşılacağı üzere çözümlenme (analiz) çalışmaları 5 ana başlık çerçevesinde toparlanmıştır (Şekil 1.3.1). Bu başlıkların ortak özelliği "kentsel" bir çözümlenme olma özelliğinden kaynaklı olarak içerisinde "kent" terimini içermesidir. Her bir başlık aslında çalışma alanını oluşturan Karşıyaka'nın

10 mahallesini içeren alanda gerçekleşme hedefleri olarak belirlenmiş nitelikleri tanımlamaktadır. Bu kategorik dağılım, her bir başlığın ortaya koyduğu vizyonu halihazırdaki parametreler ile ne ölçüde karşılandığının sınanmasına ve nihai hedeflere varabilmek için hangi yönlerde ne ölçüde yol kat etmek gerektiğini anlamaya yardımcı olacaktır.

Buna göre çalışmanın içeriği;

1. KENT(Lİ) KİMLİĞİ ÇÖZÜMLEMELERİ
2. KENT YÖNETİ(Şİ)Mİ ÇÖZÜMLEMELERİ
3. EKOLOJİK (YEŞİL) KENT ÇÖZÜMLEMELERİ
4. YAŞANABİLİR KENT ÇÖZÜMLEMELERİ
5. DİRENÇLİ KENT ÇÖZÜMLEMELERİ

olarak 5 ana başlık altında şekillenmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde, Karşıyaka ilçesi geneline ve daha spesifik olarak 10 mahalleyi kapsayan çalışma alanına yönelik analiz verileri, başta Karşıyaka Belediyesinin farklı birimlerinden ve beraberinde literatür taramaları, kurumsal veriler, açık erişim veri tabanları, internet taramaları, saha çalışması, odak grup görüşmeleri ve anket çalışması yoluyla elde edilmiştir. Çalışmada analiz verilerinin elde edilmesi süreci literatür taramaları dışında, temel olarak 3 kapsamda gerçekleşmiştir.

ŞEKİL 1.3.1. Çalışmanın metodolojisi ve içerik

1.3.1. Kurumsal Veriler

Kurumsal verilerin toplanması ve düzenlenerek analiz çalışmaları haline getirilmesi sürecinde yapı, parsel, ada ve sokak bazında verilere gereksinim duyulmuş,

aşağıdaki tabloda yer alan verilere ilişkin kurumlardan ve açık erişim veri tabanlarından yararlanılmıştır (Tablo 1.3.1).

TABLO 1.3.1. Çalışma kapsamında ihtiyaç duyulan ve kullanılan veri türü ve niteliği

Veri Türü / Niteliği	Veri Formatı	Talep Edilen Veri	Temin Edilen Veri	Verinin Kısıtlılıkları
Halihazır harita	.dwg	Güncel halihazır harita	2018 yılına ait halihazır harita elde edilmiştir.	Güncel olmaması
Jeolojik Etüt	.shp	Güncel ve tüm alanı kapsayan bir veri	Jeolojik etüt verisi ve raporu tüm çalışma alanını kapsamamaktadır.	Mavişehir ve Yalı mahallelerine ait jeolojik etüt bilgisinin olmaması
Sosyal Yapı	.xls	Mahalle düzeyinde yaş, cinsiyet, eğitim durumu, engelli birey sayısı, gelir durumu	TÜİK yaş, cinsiyet, eğitim ve nüfus verileri	TÜİK'ten elde edilen verilere göre gelir durumu ve engelli birey sayısının mahalle düzeyinde bulunmaması
Hasar durum bilgisi	.shp	Karşıyaka Belediyesi ve ilgili Bakanlığın hasar tespit verileri	Ağır, orta, az hasarlı ve diğer bilgiler	Hasar verisinin işli olduğu yapı dosyası ile Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) dosyasının eşleştirilememesi
Topografya	.dwg, .dxf, .ncz, .shp	Topografya verisi	-	Bölgeye ilişkin eşyüksetli ve eğitim bilgisinin bulunmaması
Kurum görüşleri	pdf	İmar planının yapılmasına dair kurum görüşleri	Bölgede imar planı yapılmasına ilişkin kurum görüşleri	Bazı kurum görüşlerinin eklerinin eksik olması, sayısal olmaması
Uydu görüntüleri	Landsat	1984-2023 Yılları arasındaki uydu görüntüleri	USGS Earth Explorer uydu görüntüleri	Düşük çözünürlüklü olması
Arazi kullanım durumu	.dwg, .shp	Arazi kullanım türü	Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) çekilen yapı kullanım durumu	Sınıflandırmada sorunların bulunması ve güncel bir arazi kullanım verisi olmaması, verilerde bağımsız birim özelinde bütünleştirme ve ayrıştırma sorununun bulunması
Bağımsız birim sayısı	.shp	Toplam, konut, ticari bağımsız birim sayıları	Toplam bağımsız birim Konut bağımsız birim	Verilerde konut bağımsız birim sayısında tutarsızlıkların bulunması, ticaret bağımsız birim sayısının bulunmaması
Uygulama imar planı	.dwg, .ncz	Uygulama imar planı	Uygulama imar planı	-

Veri Türü / Niteliği	Veri Formatı	Talep Edilen Veri	Temin Edilen Veri	Verinin Kısıtlılıkları
Ulaşım - yol bilgisi	.dwg, .shp, .pdf, .jpg	Yol genişlikleri, malzemesi, şerit sayısı, tek yön, çift yön, yaya yolu	-	Verinin bulunmaması
Ulaşım - otopark	.dwg, .shp, .kmz	Otopark tipi, konumu, kapasitesi	Otopark alanları ve parklanma türü ulaşım ana planı raporunda bulunmuştur	Otopark kapasitesinin bulunmaması, otopark alan ve parklanma türlerinin pdf formatında olmasından dolayı sayısallaştırma kısıtlılığının olması
Ulaşım - toplu taşıma	.dwg, .shp, .pdf, .kmz	Raylı sistem güzergah ve istasyonları, lastik tekerlekli toplu taşıma sistemler güzergah ve durak bilgisi, toplu taşıma başlangıç ve bitiş noktaları	Hatların, .xlsx formatında, durakların, .kmz formatında konumu	-
Ulaşım - Bisiklet	.dwg, .shp, .pdf	Bisiklet güzergahları, bisiklet park alanları, Bisim park alanları ve kapasiteleri	Şematik bisiklet güzergahı	Hatların mekânsal içerikte bulunmaması, lejant bulunmaması, park alanları ve Bisim ile ilgili veri bulunmaması
Alan kullanımının belirlenmesi	.dwg, .shp	Müze, yeme-içme yerleri, eğitim tesisleri, dernekler gibi önemli kullanımların lokasyonları	Google Maps platformundan elde edilmiştir	ArcGIS'de direkt kullanılamıyor olması, Google haritalarda işaretli olmayan mekânların bulunmaması

Kurumsal veriler aracılığıyla çalışma sonunda kentsel yapıyı çevre verileri farklı alan kullanımları temelinde işlenerek yerleşim alanının karakteri, doğal nitelikleri, hassas alanlar, yapılı-doğal çevre ilişkisi açısından avantaj ve dezavantajlı bölgeler ve yerleşmeye değer katacak potansiyeller belirlenmiştir. Diğer yandan afetler ve iklim değişikliği açısından mekânsal ve toplumsal dayanıklılığı artırmaya ilişkin tespitler, risk analizleri yapılarak (afet risklerini azaltma, kapasite belirleme, adaptasyon yeteneği vb. yöntemlerle ele alınmaktadır) ve GIS ortamında elde edilmiş söz konusu analizler var olan fiziksel ve sosyal verilerle ilişkilendirilerek çalışma alanının mevcut koşulları ortaya konmuştur. Mevcut fiziksel yapılanma biçimi,

alan kullanımları, yoğunluk, yapısal karakter, doluluk-boşluk açısından değerlendirilmiş, benzeşen ve ayrışan özellikler temelinde plan stratejilerine esas olacak bölgelemeler ortaya konulmuştur. Bölgeleme çalışmasında, mekânsal otokorelasyon teknikleriyle elde edilen alt bölgelerden ve yine analizlerde elde edilen özelliklerden faydalanılmıştır.

1.3.2. Odak Grup Görüşmeleri

Araştırma alanının doğal ve fiziksel yapısı hakkında bilgi sunacak analizler dışında bölgenin tarihsel geçmişi, toplumsal ve sosyal yapısı, planlama öyküsü, gelişme dinamikleri, kimlik bileşenleri ve kültürel özellikleri açılarından incelenebilmesini sağlayacak verinin elde edilmesi sürecinde resmi kurum görüşleri, yazılı ve görsel dokümanlar gibi kurumsal bilgilerin sınırlılıkları nedeniyle, odak grup toplantıları aracılığıyla da bilgi elde edilmeye çalışılmıştır.

Odak grup görüşmeleri ile bölgenin tarihsel geçmişi, bu bağlamda özellikle bugünkü yapılanmasını belirleyen önemli kırılma noktaları, gündelik deneyimler, yaşanan sorunlar ve sosyal yapı özellikleri açısından önemli veriler elde edilmiştir.

Elde edilmesi amaçlanan bilginin niteliği göz önüne alınarak odak grup toplantıları üç farklı grupta ve üç farklı aşamada kurgulanmıştır. Bunlar:

- ▶ Mahalle muhtarları (10 mahalle) ile bir odak grup toplantısı (13 Ocak 2023) (Katılımcı listesi- Ek-1)
- ▶ Karşıyaka'nın mekânsal planlama geçmişiyle (öyküsü) ilintili uzmanlar ile bir odak grup toplantısı (27 Ocak 2023) (Katılımcı listesi- Ek-2)
- ▶ Meslek odaları ve Karşıyaka sivil toplum örgütü temsilcileri ile bir odak grup toplantısı (28 Mart 2023) (Katılımcı listesi- Ek-3)

1.3.2.1. Mahalle Muhtarları ile Odak Toplantısı

İlk toplantı 13 Ocak 2023 tarihinde Karşıyaka Belediye Meclis salonunda ve 8 mahalle muhtarının katılımı ile gerçekleşmiştir. Toplantıda öncelikle mahalle muhtarlarının kendilerini tanıtmaları istenmiş ve ardından mahallelerin genel bazı özellikleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir (Fotoğraf 1.3.1). Son olarak da muhtarların toplam 33 sorudan oluşan bir anketi cevaplamaları beklenmiştir (EK-4). Anket çalışması temel olarak mahallelerdeki sorun ve olanakların tespiti, gündelik yaşam, komşuluk ilişkileri, belediye hizmetlerinden yararlanma düzeyi, aidiyet ve katılım gibi konularda veri elde etmeyi sağlamıştır.

Mahalle muhtarları kentle ve farklı topluluklarla ilişki kurmanın, sorunlara çare bulmanın önemli unsurlarıdır. Mahalle muhtarlarının görevleri arasında mahalle sınırları içerisinde kamusal eksikliklerin karşılanmasını sağlamak, gelir düşüklüğü nedeniyle yardıma gereksinim duyanları tespit etmek, yaşanan sorunlara karşı kamuoyu oluşturmak gibi hususların olması mahalle muhtarlarını olası her türlü gelişmeye halkın katılabilmesi için doğrudan görüşünü iletileceği bir merci haline getirmektedir. Bir anlamda kurumlar arası etkileşim açısından kolaylaştırıcı bir rol üstlenen mahalle muhtarları bu çerçevede mahalleler bazında veri oluşturulmasında da önemli birer kaynak halini almaktadır. Bu doğrultuda çalışma kapsamındaki tüm mahalle muhtarları ile iletişim kurulması hedeflenmiş ve odak grup toplantısına katılmayan muhtarlara da ayrıca ulaşılarak aynı soruların yöneltilmesiyle anket çalışması tamamlanmıştır. Elde edilen bulgular ayrı bir rapor haline getirilmek yerine ilgili bölümlerde metinler içerisine aktarılmıştır.

FOTOĞRAF 1.3.1. Muhtarlarla yapılan Odak Grup Görüşmelerin görüntüleri

1.3.2.2. Uzmanlar ile Odak Toplantısı

İkinci toplantı 27 Ocak 2023 tarihinde Karşıyaka Belediyesine ait Ahavat Şalom Sinagogunda ve Karşıyaka'nın gelişiminde söz sahibi olmuş, karar süreçlerine katılmış 4 uzman ile birlikte gerçekleştirilmiştir (Fotoğraf 1.3.2). Proje hakkında genel bir bilgilendirmenin yapıldığı açılış bölümünün ardından tanıtma soruları, geçiş soruları, anahtar sorular ve araştırma soruları olmak üzere 4 bölümden oluşan

grup toplantısına geçilmiştir. Görüşmeler ile temel olarak Karşıyaka ilçesinin özellikleri, gelişme süreci ve gelişme sürecindeki önemli kırılma noktaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma soruları ise; "Fiziksel ve Mekânsal Yapı", "Ulaşım Durumu", "Doğal Çevre", "Sosyal Çevre" ve "Kültürel Bellek Değeri" başlıklarında ayrıntılandırılarak veri elde edilmeye çalışılmıştır (Ek-5). Yapılan görüşmelerin çıktıları metin içerisinde ilgili bölümlere aktarılmıştır.

FOTOĞRAF 1.3.2. Uzmanlarla yapılan odak grup görüşmelerinden görüntüler

1.3.2.3. Meslek Odaları, Sivil Toplum Örgütleri, Belediye Müdürlükleri ile Odak Toplantısı

Üçüncü toplantı 28 Mart 2023 tarihinde Karşıyaka Belediyesine ait Ahavat Şalom Sinagogunda Karşıyaka belediyesi çalışanları, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, dernek temsilcileri ve uzmanlarla birlikte gerçekleştirilmiştir (Fotoğraf 1.3.3). Toplantıda temel olarak Karşıyaka 2. Etap Bölge olarak tanımlanan

bölgenin önemli sorunları tartışmaya açılmıştır. Bu bağlamda özellikle afet ve iklim değişikliği açısından bölgenin taşıdığı riskler, yapılaşma sorunları, dönüşüm senaryoları değerlendirilmiştir. Ayrıca bölgenin ve Karşıyaka ilçesinin planlı gelişme öyküsüne dair anlatılar da toplantıda yer almıştır. Odak toplantısı haricinde Karşıyaka Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği başkanı ile de 18 Mayıs 2023'te bir söyleşi gerçekleştirilmiştir.

FOTOĞRAF 1.3.3. Kurumlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile yapılan odak grup görüşmelerinden görüntüler

1.3.3. Anket Çalışması

Planlama kararlarının oluşumuna temel teşkil edecek verilerin alan kullanıcılarının gündelik deneyimleri, yaşadıkları sorunlar, alanda yaşamaktan duydukları memnuniyet düzeyi ve beklentiler ile ilişkilendirilmesi son derece önemlidir. Ayrıca bir bölgede yaşayan toplulukların o bölge için ortaya konacak tüm karar ve çalışmalara katılmalarını sağlamak ve kentte yaşayanların kent ile ilişkili sorunları saptamak, farkındalık ve öneriler geliştirme konusundaki etkinliğini arttırmak da önemli ve gerekli bir çabadır. Bu çaba kentsel yaşam kalitesi olarak adlandırılan ve farklı tanımlamaları bulunsa da temel olarak kişinin içinde yaşadığı fiziksel çevre ile kurduğu ilişkideki uyum temelinde sorgulanması gerekli olan, yine kişilerin ve toplumların kendilerini gerçekleştirme, geliştirme ve ifade etme gücü açısından belirginlik kazanan bir araştırma başlığı açısından bu çalışmanın önemli bileşenlerinden biri haline getirilmiştir. Ayrıca bu çalışmanın bölge açısından veri sınırlılığı bulunan sosyo-ekonomik göstergeler ile ilgili veri oluşturması da hedeflenmiştir.

Anket çalışması temel olarak 7 alt bölümden oluşmaktadır. Söz konusu bölümleri yaşadığı yerden, kottan, yakın fiziksel çevreden memnuniyet, sosyal yaşam ve bağlılık, konfor ve stres faktörleri, kentsel dönüşüm uygulamalarına dair farkındalık ve beklentiler ve çevre algısı olarak özetlemek mümkündür. Anket çalışması Karşıyaka Belediyesi internet sitesi üzerinde 21 Mart 2023 tarihinde başlatılmış, 5 Mayıs 2023 tarihinde erişim sonlandırılmıştır. Ankete 184 kişi katılmış olup, katılımcıların 148'inin araştırma alanına giren 10 mahallede ikamet ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda anketler çalışma alanında yaşadığı tespit edilen 148 katılımcı üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Mahallelerin dijital platform üzerinden anket çalışmasına katılım oranı da aidiyet, dijital olanakları kullanma, eğitim, ilgi vb. açılardan mahallelerin özelliklerini tanımlayıcı bir veri olarak değerlendirmelere katkı sağlamıştır (Ek-6).

BÖLÜM 2.

Mekânsal Çözümlenmeler

Kent kuşkusuz karmaşık ve dinamik bir yapılanma biçimi içermektedir. Bu yüzden kenti anlamak ve sorunlarına yönelik çözüm önerileri geliştirmek, konuyla ilgilenen tüm disiplinler ve uzmanlık alanları için oldukça zordur. Kenti anlamayı sağlayacak olan onunla kurulan ilişki biçimi ve bu bağlamda onu var eden ve temsil eden tüm unsurlar üzerinden gerçekleştirilecek olan çözümlenme (analiz) yöntemidir. Bu doğrultuda kurgulanacak mekânsal ve toplumsal analizlerin mevcut sorunlarla başa çıkabilmeyi sağlayacak yerleşmenin potansiyellerini sağlıklı biçimde tarifleyecek uygun bir analitik çerçeve sunması önemlidir. Çalışmada mekânsal çözümlenmeler içerisinde çalışma alanını var olan kimlik bileşenleri ve doğal ve fiziksel özellikleri ile anlamayı sağlayacak bir analiz süreci kurgulanmıştır. Söz konusu analiz süreci sürdürülebilir, ekolojik ve dirençli bir kent vizyonu oluşturabilmeyi sağlayacak açılımları içerecek biçimde yapılandırılmıştır. Bu bölüm Karşıyaka ilçesindeki 10 mahalleye ilişkin olarak çalışma kapsamında ortaya konulan vizyon doğrultusunda başlıklandırılan 5 farklı mekânsal çözümlenmeyi içermektedir.

2.1. Kent(li) Kimliği Çözömlerleri

"...bir mekânda yaşamak, orada izler bırakmaktır"

W.Benjamin (2002)

"Kimlik" kelimesinin sayısız tanımından söz etmek mümkündür. Zaman ve mekânda süreklilik içeren kavram, her kültürde farklı şekillerde yorumlanmaktadır (Giddens, 2014). Tanımlamadaki çok boyutluluk ve çeşitliliğe rağmen temelinde farklılıkları tanımlamayı sağlayan özelliklerin olduğu görölmektedir. Kimliğe dair farklı tanımlamalar içerisinde işaret edilen husus, belirlenen özelliklerin emsalleriyle yapılan kıyaslamaya dayalı olduğudur (Oğurlu, 2014). Bu çerçevede kimliği oluşturan bileşenlerin her türlü içeriği ile mutlaka algılanabilir ve kıyaslanabilir özelliklere sahip olması gerekir (Balamir 1993, Kancıoğlu, 2005, Turgut vd., 2012). Yer, mekân ve mekân kimliğinin kavramsallaştırılmasında da bu kıyas temelinde mekânsal farklılık teması önem kazanmaktadır.

Yer kimliği kavramı farklı araştırmacılar tarafından 1970'li yıllardan beri tartışılan bir başlıktır (Proshansky et al, 1983, Sarbin, 1983). Başlangıçta genellikle mekânın görsel niteliklerine odaklanan çalışmaların giderek çeşitlendiği ve mekân kavrayışındaki değişimlere bağlı olarak farklı içeriklerle yapılandırıldığı görölmektedir. Çokça ele alış içerisinde kimliği bireyin mekânla kurduğu ilişki bağlamında ele alan, kente ve mekâna yüklenen anlam ve değerle bağlantılı değerlendirmeler yapan açıklamalar ise önemlidir. Nitekim Massey (1995), mekânın kimliğinin, sırf mekâna ait özelliklerle açıklanamayacağına ve kullanıcı ile mekân arasındaki iletişimin bir sonucu olarak değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (Aytaç, 2013).

Bu kapsamda yer ve mekânla kurulan ilişkide sosyal çevrenin fiziksel çevrenin ayrılmaz bir parçası olarak önem kazandığı açıklamalarına da yer verilmektedir (Uzzell, 1996, Pol, 2002, Kyle et al, 2005). Nitekim Lefebvre (2014), kentsel mekânın üretim sürecini

insanların gündelik hayat deneyimlerine ve kapitalist toplumsal ilişkilerin yeniden üretimine bağlamaktadır. Diğer yandan mekân ona göre sosyal ilişkilerin ve eylemlerin basit bir sahnesi olmanın daha da ötesinde ideolojik bir yapı olarak şekillenmektedir (Lefebvre, 2014). Harvey (2003), söz konusu ideolojik yapılanmayı kapitalist üretim ilişkileri ve sermayenin üretim süreçleri açısından tartışmakta ve mekânın, insanı biçimlendiren ve aynı zamanda onun tarafından biçimlendirilen toplumsal bir boyut taşımakta olduğunu savunmaktadır. Ona göre toplumsal süreçlerin mekânsal süreçlerle iç içe geçtiği bir ortamda mekân insanın davranışlarının temel belirleyicisi olarak ele alınmalıdır (Harvey, 2003; Harvey 2016).

Dolayısıyla kentsel mekân, içinde ve üzerinde şekillenen bireysel ve sosyal ilişkiler, yüklenen anlamlar ve zaman içinde gelişen kültürel bellek aracılığıyla çok katmanlı sosyal bir boyut içermektedir. Bu durum "mekân"ın "yer"e dönüşme sürecidir ve planlama da yarattığı mekân kurgusu ile bilinçli ya da bilinçsiz yerin anlamının inşasında önemli bir belirleyicidir. Zira toplumsal ilişkilerin içerisinde cereyan ettiği mekânın biçimlenişine aracılık etmektedir. Bu bağlamda çalışma alanında farklı tarihsel süreçler içerisinde şekillenmiş çok parçalı kentsel mekânın oluşumunda farklı zamanlarda, farklı anlayışlarla ortaya çıkmış olan planlama kararlarının bilinçli ve/veya bilinçsiz kurgular eşliğinde yerin kurulması ve anlamın inşasına aracılık etmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Bununla birlikte bir yeri diğerlerinden ayırt etmek için anlamsal bir ilişkiye sahip olan karakter çok boyutlu bir deneyim alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Pek çok kuramcı "yer duygusuna" odaklanarak yere verilen anlamın kişilerin mekânla kurdukları bağ ve dolayısıyla kendilerini o mekân içerisinde tanımlama biçimleri ile geliştiğini ortaya koymaktadır (Turgut, 2019). Kişinin kendini tanımlama sürecinde "Ben nereye aitim?" sorusu yaşamsal bir ihtiyaç olarak

beraberinde mekân ihtiyacını yani insanın kendisini evde hissedebileceği bir yapılanmaya olan gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Antonsich (2010) için aidiyet, sınırları belirlemek üzere kullanılan bir araç olmanın ötesinde kişisel, samimi ve varoluşçu bir boyut tarafından ortaya konulan bir “benlik duygusu” ile yakından ilişkilidir. Bu kapsamda kişiler aracılığıyla toplumsal olarak üretilebilen ve duygusal ya da maddi olabilen, değiştirilebilen, geliştirilebilen bir içeriğe de sahiptir. Farklı zamansal ve mekânsal yapılanmalar içerisinde, aidiyet üreten aktiviteler ve az-çok kurumsallaşmış, tekrarlanan, gündelik pratikler, ritüeller içerisinde sergilenirler. Müşterek mekân etkinlik kalıpları da bölgesel bir kimliğe yol açar. Bu doğrultuda aidiyetin sadece kişisel bir konu olmayıp, aynı zamanda sosyal bir mesele olarak da ele alınması gerekir.

Bu çalışmada da mekânın sosyal bir inşa süreci sonrasında ortaya çıktığı ve söz konusu sosyal inşa sürecinin aynı zamanda bir kimlik inşasını mümkün kıldığı kabul edilmektedir. Fiziksel olarak kurgulanan, imar edilen mekânlar, insanlar tarafından aidiyet ilişkileri içerisinde ve onlara yüklenen anlamlarla inşa edilirken aynı zamanda toplumsal inşasını da beraberlerinde getirmektedirler. Bu noktada çalışma toplumsal yapıda açığa çıkan çeşitliliğin, mekânsal üretim boyutu ile toplumsal kimliklerin inşa sürecinde de rol almakta olduğu temelinde değerlendirmeler içermektedir.

2.1.1. Kent ve Kimlik Bileşenleri

Kentler sahip oldukları toplumsal ve kültürel değerler birikimi ile kendine özgü bir kimlik oluştururlar ve oluşturdukları bu özgün kent kimlikleri ile birbirlerinden farklılık gösterirler. Bu bağlamda kent kimliği, kentin tanımlanmasını ve başka kentlerden ayırt edilmesini sağlayan özgün değerleri ve birikimi içermektedir (Ayyıldız ve Ertürk, 2017). Söz konusu özgün değerler ve birikim; doğal ve yapay çevre bileşenleri ile bu bileşenlerin tarihi, kültürel değerleri ve mimarisi, sosyal yapısı, coğrafyası, içinde yaşayan toplulukların yaşam biçimi, gelenekleri, ekonomik özellikleri, geçirdiği savaşlar, afetler vb. birçok etken

ile değişebilmekte ve kendine özgü nitelikler kazanmaktadır. Lynch (1960) bir kentin kimlik bileşenlerini doğal çevre özellikleri, yapay çevre özellikleri, sosyo-kültürel çevre özellikleri ve sosyoekonomik özellikler olarak dört kategoride ele almaktadır. Literatüre bakıldığında pek çok araştırmada, bir yerleşmeyi biçimleyen doğal ve yapay unsurlar ile tarihsel birikimin, sosyoekonomik faktörler ve yaşam biçimi ekseninde şekillenen somut ve somut olmayan niteliklerin yerleşme kimliği açısından belirleyici olduğu ifade edilmektedir (Erdoğan ve Çorbacıoğlu, 2018).

Bu kapsamda çalışma alanı için de kimliğin tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkmış olan birikim açısından ele alınması ve somut ve somut olmayan tüm unsurları ile birlikte değerlendirilmesi gerekliliği bulunmaktadır. Karşıyaka ilçesi tarihsel olarak bakıldığında kent merkezi ile yakın ilişkiler kuran bir konut alanı ve bir yaşama bölgesidir. İşlevsel özellikleri açısından bakıldığında konut alanlarına hizmet eden sosyal altyapı alanları ve ticari kullanımlar dışında özel bir arazi kullanım farklılaşması içermemektedir. Bununla birlikte ilçenin yakın çevresinde balıkçı köyleri ile kırsal alanları bulunan bir kıyı ve sayfiye yerleşmesi olarak başladığı gelişimine daha sonra da büyük bir metropol kentin en kalabalık ilçelerinden biri olarak devam etmiştir. Gelişme sürecinde fiziksel dokusu ve yaşam nitelikleri önemli ölçüde farklılaşan ilçe içerisinde çalışma alanının kapsadığı bölge de bu kapsamda bir balıkçı köyü olan Bostanlı mahalle merkezi ve çevresindeki tarım alanlarının artan yerleşme talepleri çerçevesinde batı yönünde yoğun bir yapılaşma baskısı altında kalması ile biçim ve önemli ölçüde de kimlik değiştirmiştir.

Çalışma alanına değer katan ve kimliği belirleyen bugüne ilişkin özellikler; “çevresel kimlik” (doğal çevre, yapay çevre), “**toplumsal kimlik**” (sosyokültürel, sosyoekonomik, somut olmayan kimlik) olarak iki kapsamda ele alınmaktadır. Doğal çevre özellikleri ve yapay çevre özellikleri farklı analizler çerçevesinde ve çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değerlendirilecek olduğundan, bu bölümde toplumsal kimlik açısından değerlendirmeler yapılarak, “Sosyokültürel Özellikler”, “Sosyoekonomik Özellikler” ve “Somut Olmayan Kimlik Bileşenleri” olarak konu üç başlık altında incelenmektedir.

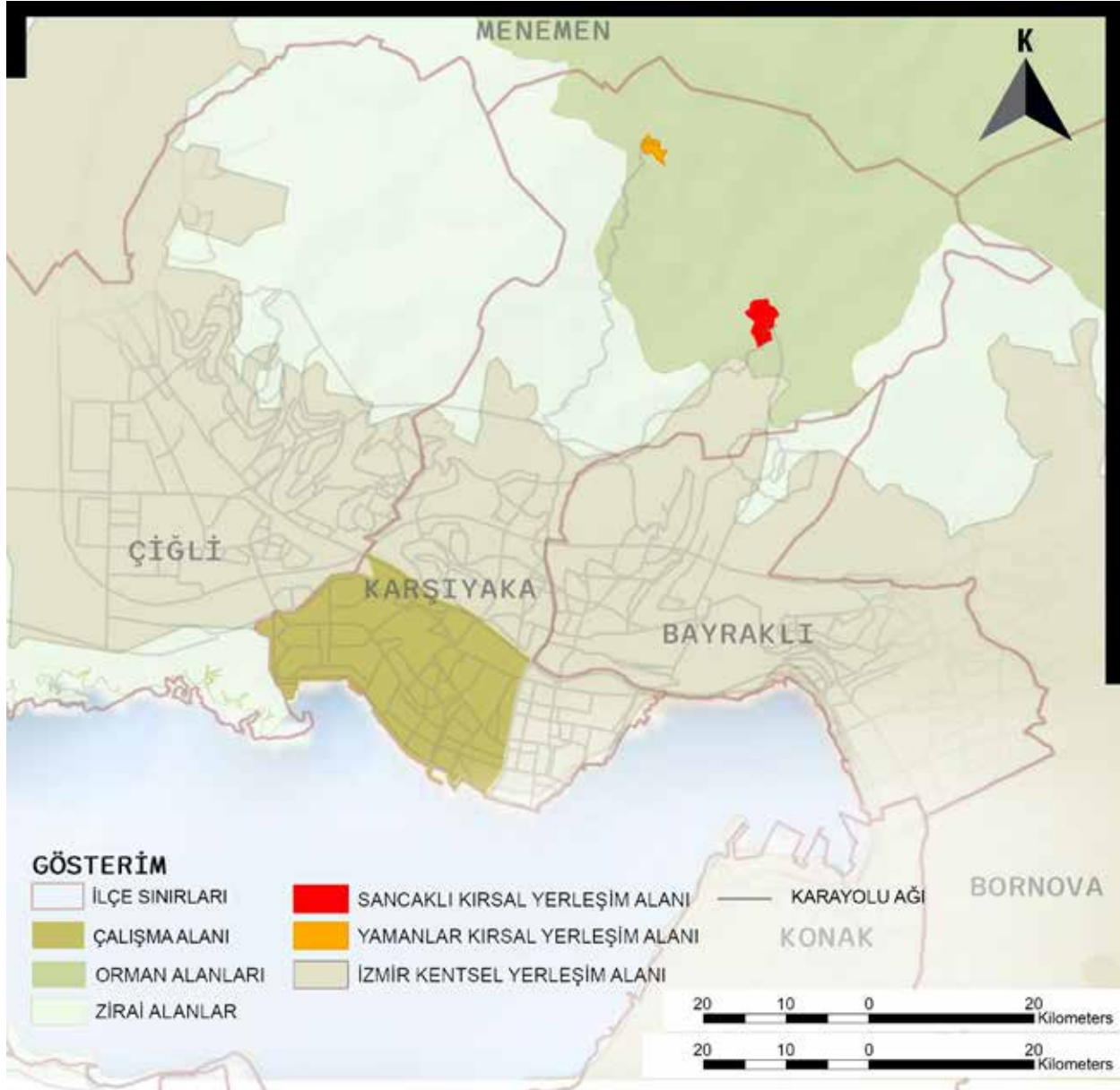

2.1.1.1. Sosyokültürel Özellikler

Karşıyaka, İzmir kentinin kuzey gelişme aksındaki en önemli ilçelerinden biridir (Şekil 2.1.1.) Kuzeyinde Yamanlar Dağ Grubu ve Menemen ilçesi, güneyinde İzmir Körfezi ile sınırlanmış olan ilçenin doğusunda, Bayraklı ve Bornova, batısında ise Çiğli ilçeleri yer almaktadır. İlçenin yerleşme alanları büyük ölçüde kıyıya yaklaşan deniz seviyesindeki geniş bir düzlük alanda ve kısmen de kuzey yönünde Yamanlar Dağı yamaçlarına doğru artan eğimli bölgelerde yer

seçmiştir. İlçenin batı sınırını ise Gediz Deltası'na ait sulak alanlar ve bu kapsamda koruma statüleri kazanmış olan doğal niteliği korunacak alanlar oluşturmaktadır. İzmir merkez kentin kuzey gelişme aksındaki önemli bir ilçe olan Karşıyaka'nın kentsel olduğu ölçüde kırsal nitelik taşıyan alanlardan oluşması ve yine yakın çevresindeki doğal nitelikler taşıyan alanların bulunması sosyokültürel çevresi üzerinde etkilidir.

ŞEKİL 2.1.1. Karşıyaka ilçesinin sosyokültürel çevre özellikleri üzerinde etkili unsurlar (Google Earth görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bu kapsamda çalışma alanı da ilçede var olan doğal ve yapay unsurların biraradalığı ile şekillenen özgün niteliklere sahip bir yaşama alanı olarak karşımızda durmaktadır. 10 mahalleden (Mavişehir, Yalı, Atakent, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı, Goncalar, Nergiz, Bostanlı mahalleleri) oluşan bölge Körfez ile

Gediz Deltası'nın uzantısındaki doğal alanlarla ilişki içerisinde olup, farklı etkilerle şekillenen bir kentsel biçimlenişle özgün bir yapılanma sergilemektedir (Şekil 2.1.2.).

ŞEKİL 2.1.2. Çalışma alanındaki mahallelerin sınırları (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır, 2022)

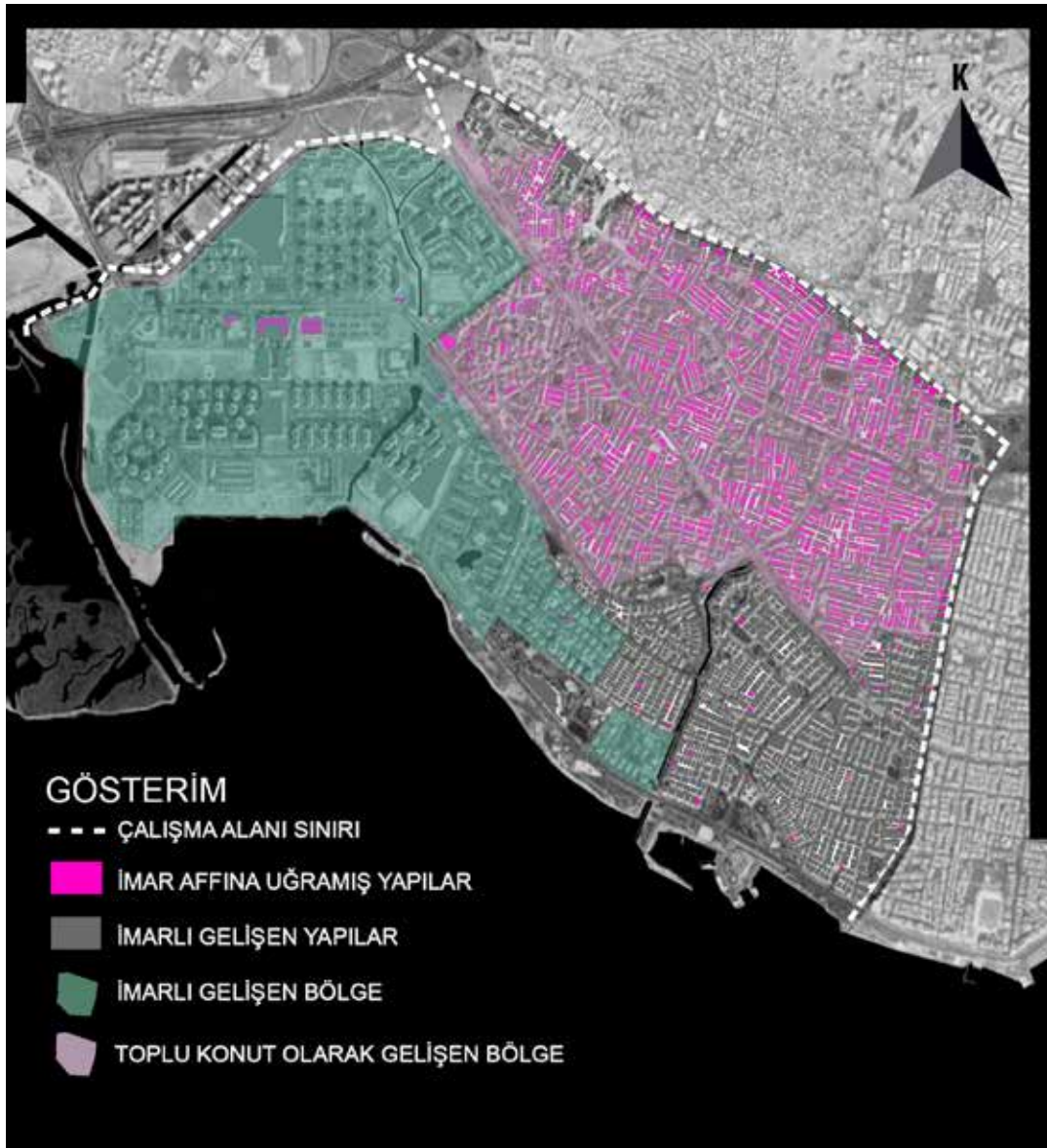

Bu biçimlenişte belirleyici olan en önemli bileşenlerden biri farklı göç süreçlerine maruz kalmış olan mekânsal dokusudur. Farklı sosyal süreçler mekâna farklı bir içerikle iz düşerken, birbirinden ayrılan özellikteki mahallelerin açığa çıkmasına da aracılık etmiştir. Bu kapsamda özellikle de göç ve kaçak yapılaşmalar yoluyla gelişmiş olan alanların bugün bölge içerisinde halen ayırd edilebilir özellikler taşımakta olduğu görülmektedir. Bu alanlar her ne kadar imar aflarıyla bugün yasal statülerine kavuşmuş ve hatta yapısal olarak büyük ölçüde yenilenmiş olsalar da

islah planlarına veri oluşturmuş karmaşık mülkiyet deseninin halen varlığını sürdürmesi temelinde bölge genelinden ayrılan bir doku özelliği ile karşımıza çıkmaktadır (Şekil 2.1.3). Kentin imar aflarına konu olmuş söz konusu mahalleleri Yalı Mahallesi'nin büyük bir kesimi ile Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı ve Goncalar mahalleleridir. Söz konusu mahalleler çalışma alanının kuzeydoğusunda geniş bir bölgede kendilerine has bir fiziksel yapılanma ve yaşam biçimi ile bölge kimliğinin oluşmasına önemli katkılar sağlamaktadırlar.

ŞEKİL 2.1.3. Farklı gelişme dinamikleri gösteren bölgeler (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2022)

Çalışma alanına kimlik verisi sunan bir başka özellik de kıyı hattında ve alanın özellikle batı kesiminde izlenen toplu konut alanlarıdır ki, Mavişehir Mahallesi, Atakent Mahallesi, Yalı Mahallesi'nin bir bölümü ile Bostanlı Mahallesi'nin kıyı kesimindeki bir bölümünde yer alan bu yapılanmalar da kurgusal ve fiziksel farklılıkları ve kent genelinde ayrışan yaşam özellikleri ile bölgenin temel kimlik bileşenleri haline gelmiş bulunmaktadır. Öyle ki, Mavişehir toplu konut alanı yapıların kütleli özellikleri ve kent genelinden ayrışan yapı yoğunluğu ile İzmir kentinin farklı noktalarından görülebilmekte ve bu özelliği ile bir işaret unsuru olarak bölgenin algılanabilirliğini ve tanınırlığını da sağlamaktadır (Fotoğraf 2.1.1).

1950'li yıllardan başlayarak batı ve kuzey yönünde artan yerleşme talepleri ile gelişmiş olan ve temel olarak bu 3 farklı doku özelliği ile şekillenmiş olan çalışma alanının bu biçimlenişi, sosyo-kültürel çevre özelliklerine ilişkin önemli veriler sunmakta olup, bu özellikler aşağıda ayrıntılandırılan 4 alt başlıkta ele alınmaktadır.

FOTOĞRAF 2.1.1. Mavişehir bölgesinin görünümü (Proje saha çalışmaları, 2022)

2.1.1.1.1. Demografik Özellikler

Bir kıyı yerleşmesi olarak sahip olduğu cazibe, seyrek yapılaşma özellikleri ve iklimi temelinde yaşam tercihleri içerisinde öncelik kazanan ilçe, gerek farklı dönemlerde gelişen göçler ve gerekse de batısında gelişen toplu konut alanlarına üst gelir grubunun ilgisi temelinde önemli nüfus hareketleri göstererek bugün için yoğun bir yerleşme bölgesi haline gelmiştir. İlçenin 2022 verilerine göre nüfusu 346.264 kişidir. Bu nüfusun, 161.749'u erkek ve 184.515'i kadından oluşmaktadır. İl genelinde önemli bir yaşam bölgesi olarak öne çıkan Karşıyaka ilçesi nüfus büyüklüğü açısından Buca, Karabağlar ve Bornova'dan sonra 4. sırada gelmektedir (URL-6).

Son nüfus verisi olan 2022 yılı mahalleler itibarıyla nüfus verileri incelendiğinde en kalabalık mahallelerin Yalı ve Bostanlı mahalleleri olduğu görülmektedir (Şekil 2.1.4 ve Şekil 2.1.5). Sırasıyla bu mahalleleri Şemikler ve Dedebaşı mahalleleri izlemektedir. Mahallelerdeki kadın nüfuslarının erkek nüfuslarının üzerinde bir değere sahip olduğu görülmektedir (URL-6). Bu noktada, mahalle nüfus büyüklüklerinin araştırma alanında ortalaması yaklaşık olarak 17 bin olarak tespit edilmiştir. Yalı Mahallesi'nde nüfus 37 binin üzerine çıkarken, Atakent Mahallesi'nde ise 7 binin altında kalmaktadır. 2016 Yılı nüfus verileri üzerinden yapılan bir çalışmada (Kavruk, 2018),

Karşıyaka'nın 27 mahallesinde ortalama değer 12 bin 536 olarak hesaplanmıştır. 2004'te ise, 41 mahallesi olan Karşıyaka'da ortalama mahalle nüfusu 10 bin 693'tür.

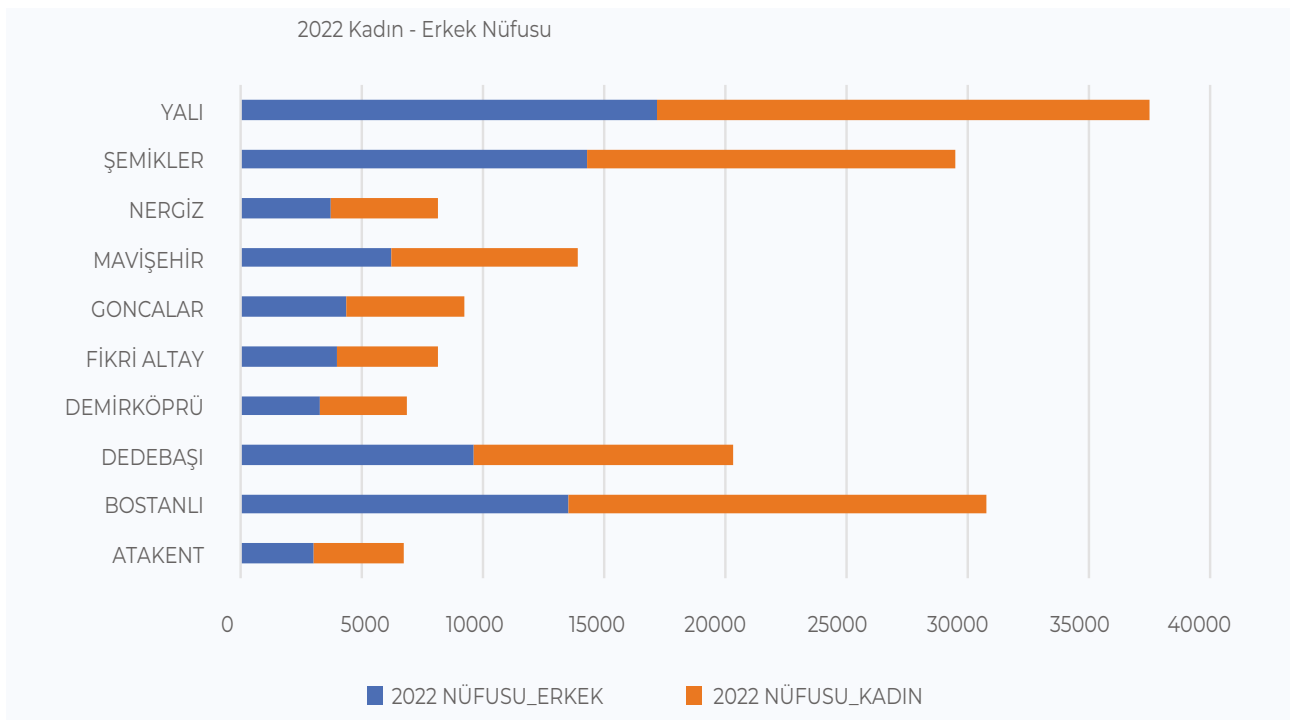
Türkiye'de mahalle kurulması için nüfus ya da hane sayısı gibi kriterler bulunmamaktadır. Kavruk'un (2018) tespitine göre 50 Haneli ve 300 nüfuslu mahalleler olabildiği gibi, 6 bin haneli ve 30 bin nüfuslu mahalleler de olabilmektedir. Eren'in (2017), TBB, Türkiye'de Yerel Yönetimler yayınından alıntılanarak rakamlara göre, en küçük mahalle 11, en büyük mahalle ise 85 bin 757 nüfusa sahiptir. Mahalle büyüklüğünün optimizasyonu çeşitli rasyonellere dayandırılarak hesaplanmaya çalışılsa da, mahalle için Belediye Kanunu'ndaki "ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idari birim" tanımlamasına uygun bir bölümlenme olup olmadığı ayrı bir tartışma konusu olacak derinliktedir.

Karşıyaka'daki mahallelerdeki nüfus büyüklüğünün herhangi bir optimal çerçeveye oturup oturmadığından söz etmek için, Erkan'ın (2019) 3500-5000 kişi

arasının ideal büyüklük olduğu vurgusu hatırlanabilir. Çetiner'den (1972) alıntılanarak bu nüfus büyüklüğü, yüz yüze ilişkiler kurabilme ve tanış olabilme boyutları ile tanımlanmaktadır. Çünkü tanış olma; mahallede iletişim, aidiyet, güvenlik ve örgütlenme gibi konuların hayata geçmesini sağlamaktadır. Bir diğer ölçüt olarak, Erkan (2019), mahalle büyüklüğünü yüzölçümü olarak ele almıştır. Bakan ve Konuk'tan (1987) alıntılanarak mahalle büyüklüğünün yaya yürüme mesafeleri ve donatı büyüklüğü gibi kriterlerden yararlanarak en çok 50 hektar olabileceği sonucuna varmıştır.

Nüfus büyüklükleri açısından araştırma alanındaki en küçük değere sahip Atakent Mahallesi bile tanımlanan 3500-5000 aralığının üzerindedir. Yüzölçümü olarak değerlendirildiğinde ise, Nergiz (21 ha.), Demirköprü (20 ha.), Goncalar (24 ha.) ve Fikri Altay (18 ha.) haricindeki 6 mahallede ideal olarak tanımlanan 50 hektarı geçen büyüklükler ile karşılaşılmaktadır. Yalı Mahallesi 184 ha., Mavişehir 156 ha., Bostanlı Mahallesi ise 148 ha. ile en geniş yüzölçümüne sahip mahallelerdir.

ŞEKİL 2.1.4. Nüfus verilerinin mahalleler itibarıyla dağılımı (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2022 yılına ilişkin mahalle nüfus verileri yoğunluk açısından ele alındığında ise; Fikri Altay (425 kişi/ha) ve Nergiz (404 kişi/ha) mahalleleri yoğunluk değeri en yüksek mahallelerdir. Bu mahalleleri Goncalar (388 kişi/ha), Dedebaşı (381 kişi/ha) ve Demirköprü (312 kişi/ha) mahalleleri takip etmektedir. Şemikler (244 kişi/ha), Bostanlı (214 kişi/ha) ve Yalı (204 kişi/ha) mahalleleri az yoğunlukta, Atakent (103 kişi/ha) ve Mavişehir (90 kişi/ha) mahalleleri ise en az yoğunlukta mahallelerdir.

Bu verilere göre nüfusu daha az olan bazı mahallelerin nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim çalışma alanı içerisinde Fikri Altay ve Nergiz mahalleleri nüfus yoğunluğu (kişi/ha) en yüksek olan mahalleler olarak ön plana çıkmaktadır. Oysa söz konusu mahallelerdeki nüfus Fikri Altay 8.138 kişi, Nergiz 8.099 kişi olarak oldukça düşüktür (Şekil 2.1.6). Yine nüfus yoğunluğu yüksekliği açısından bu mahalleleri Dedebaşı ve Goncalar mahalleleri izlemektedir. Nüfus yoğunluğu açısından çalışma alanı içerisinde yüksek değerlere sahip olan mahalleler bitişik konumda yer almakta ve bir alt bölge tanımlanmaktadır. Söz konusu mahallelerin ortak özelliği göçle ve kaçak yapılaşmalar yoluyla oluşmuş ve sonradan yasal statü kazanarak ıslah imar planlarına konu olmuş olmalarıdır. Mülkiyet eksenli çalışmalar olarak Türkiye kentleşmesi içerisinde ortaya çıkardıkları sorunlu kentsel doku özellikleri itibarıyla eleştirilen ıslah imar planlarının Karşıyaka ilçesinin bu bölgesinde de sahip olduğu küçük parçalı mülkiyet örüntüsü ile

yoğun bir yapılaşma deseni ve yüksek nüfus yoğunluğu ortaya çıkarmış olduğu izlenebilmektedir.

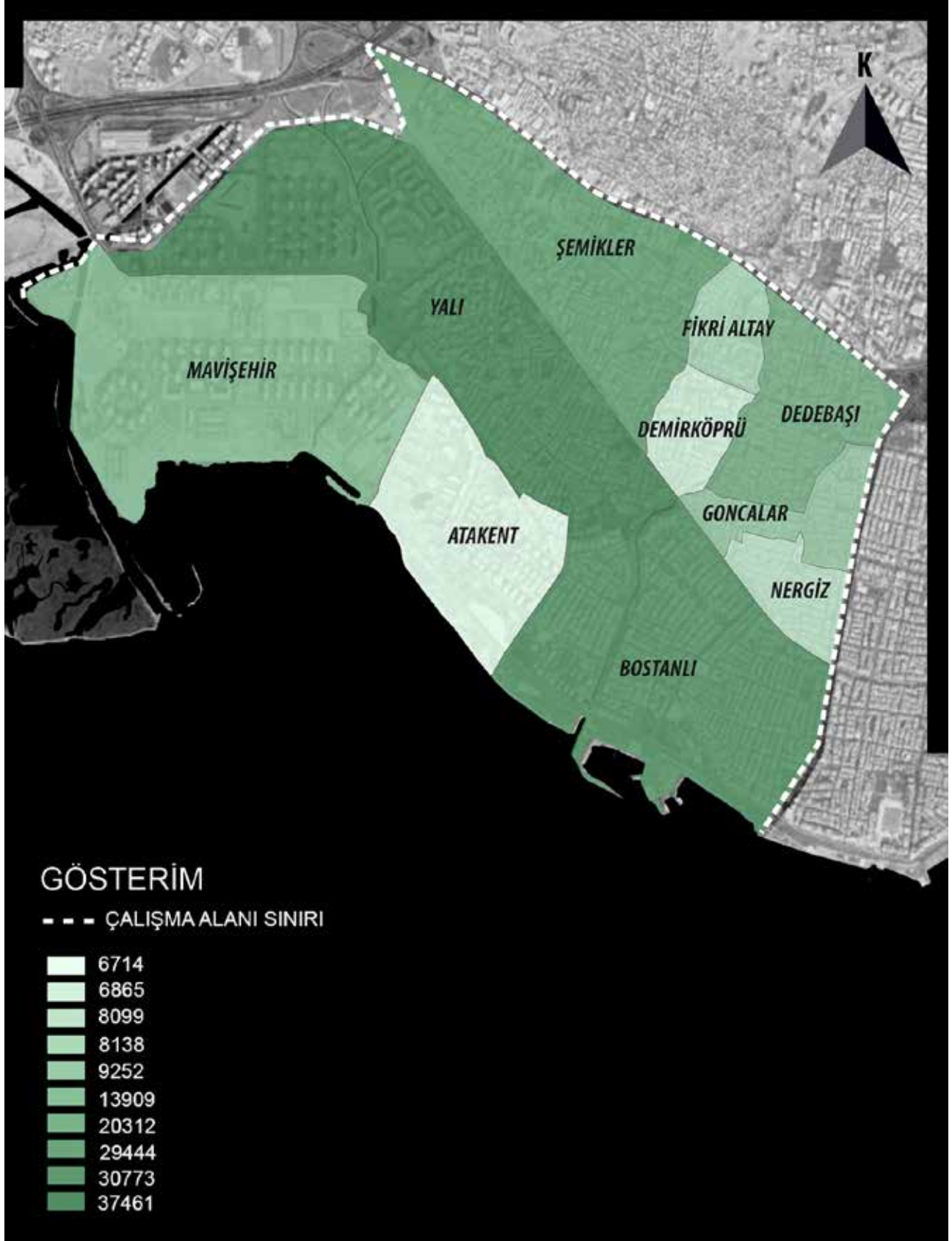
Çalışma alanında yer alan 10 mahallenin toplam nüfusu 170.967 kişidir ve bu nüfusun 91.920 kişisini kadınlar, 79.047 kişisini erkekler oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışma alanındaki kadın nüfusu erkek nüfusundan fazladır. Bu veriyi yani bölgede Karşıyaka ilçesinde olduğu şekliyle kadın nüfusunun ağırlık kazanıyor olmasını, yerleşmenin kimlik bileşenlerinden biri olarak ele almak mümkündür.

Mahallelerin hane sayıları (2022) ele alındığında da hane sayısının en fazla olduğu mahallenin Bostanlı Mahallesi olduğu (13.247 hane), hane sayısı açısından en düşük değere sahip mahallenin ise Atakent Mahallesi olduğu (2.796 hane) görülmektedir (Tablo 2.1.1).

Çalışma alanındaki hane halkı büyüklüğü incelendiğinde genellikle birbirine yakın değerler olsa da Fikri Altay ve Mavişehir mahallelerinin 2,7 kişi ile öne çıktığı görülmektedir. Bölge genelindeki hanehalkı büyüklüğü ise ortalama olarak 2,5 kişidir. Bu değer 2022 yılı verilerine göre Türkiye ortalaması değeri olan 3,17 kişi ve İzmir ili genelinde ortaya konan 2,81 olan değerlerin altında bir değere sahiptir.

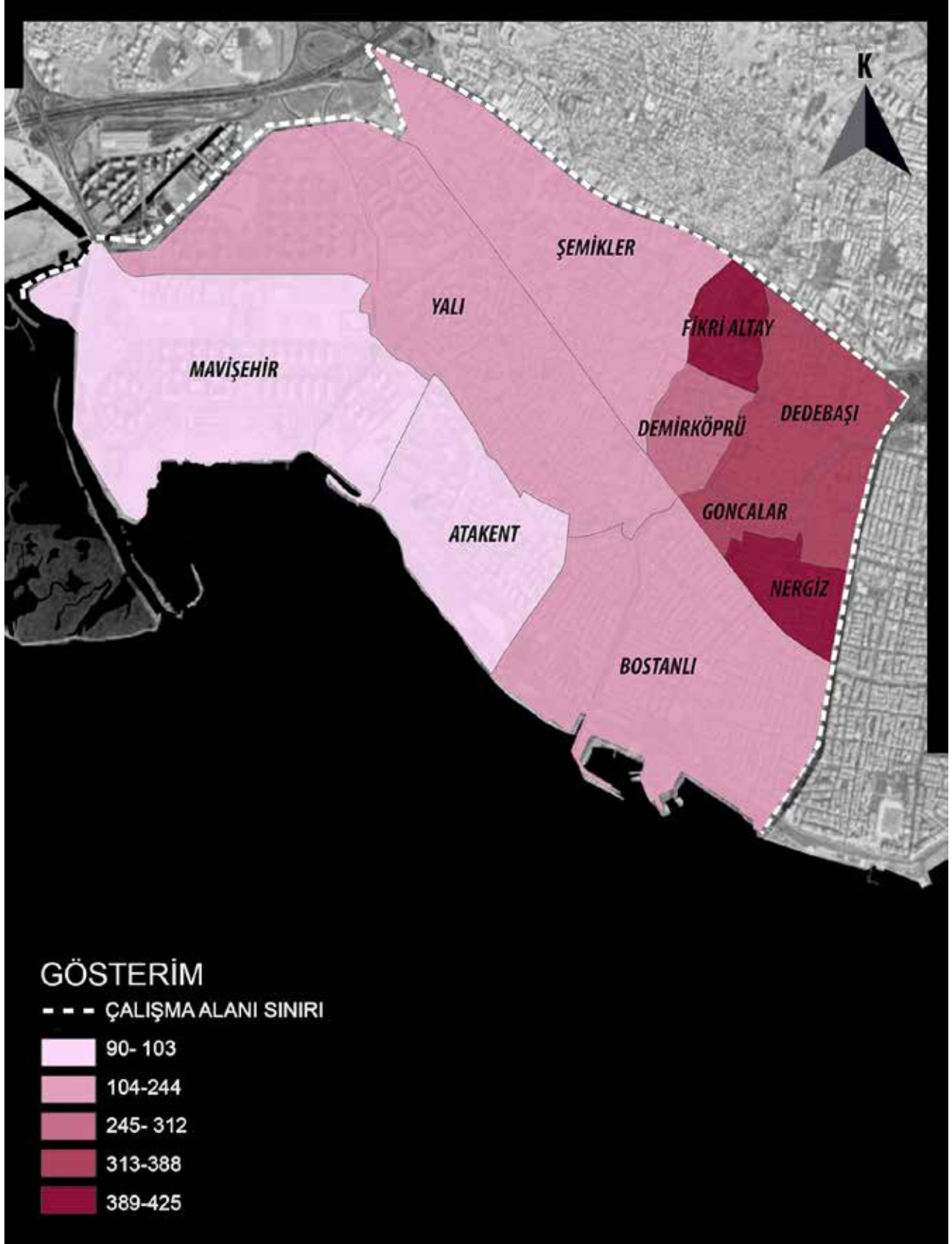

ŞEKİL 2.1.5. Çalışma alanı mahalle nüfusları, kişi sayısı (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.6. 2022 yılı mahallelere göre nüfus yoğunluğu (kişi/ha) (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Her mahallenin kendi içindeki yaş grupları oranlarına bakıldığında; ikinci ve üçüncü sırada çıkan yaş gruplarının 30 ve üstü yaş kategorilerinde olduğu, en az orana sahip yaş gruplarının ise 24 ve altındaki yaş

kategorilerinde kümelendiği, istisnai olarak 60-64 yaş aralığında da Fikri Altay ve Şemikler mahallelerinin olduğu görülmektedir (Tablo 2.1.2).

TABLO 2.1.1. Mahallelere göre hane halkı sayısı ve büyüklükleri (TÜİK, 2023)

Mahalle	Nüfus (kişi)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/ha)	Kadın (kişi)	Erkek (kişi)	Hane Sayısı	Hane Halkı Büyüklüğü
Atakent	6714	103	3729	2985	2796	2,4
Bostanlı	30773	214	17227	13546	13247	2,3
Dedebaşı	20312	381	10726	9586	7981	2,5
Demirköprü	6865	312	3623	3242	2816	2,4
Fikri Altay	8138	425	4179	3959	2998	2,7
Goncalar	9252	388	4917	4335	3721	2,5
Mavişehir	13909	90	7682	6227	5180	2,7
Nergiz	8099	404	4410	3689	3300	2,5
Şemikler	29444	244	15155	14289	11360	2,6
Yalı	37461	204	20272	17189	14372	2,6
Toplam	170967	276 (ortalama)	91920	79047	67771	2,5 (ortalama)

TABLO 2.1.2. Yaş gruplarının mahalle nüfusu içerisindeki yüzdesel dağılımı (TÜİK, 2023)

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
Atakent	3	5	6	4	3	4	5	8	9	8	7	7	6	24
Bostanlı	3	4	5	4	3	5	6	8	9	8	7	6	7	26
Dedebaşı	5	5	5	5	5	7	9	10	9	8	7	7	6	13
Demirköprü	4	5	4	4	5	8	11	10	9	8	8	6	6	13
Fikri Altay	5	6	5	5	5	7	10	9	10	8	7	7	5	12
Goncalar	3	4	4	5	5	7	8	8	9	8	8	7	7	16
Mavişehir	3	7	7	5	4	4	4	6	9	8	8	8	7	21
Nergiz	3	4	4	4	5	6	7	8	9	8	8	7	8	19
Şemikler	6	5	5	5	5	8	10	9	9	8	7	6	5	11
Yalı	3	6	7	6	4	5	6	9	10	9	8	6	5	13

2022 yılı nüfus yaş aralıkları itibarıyla incelendiğinde; çalışma alanındaki tüm mahallelerde 65 ve üstü yaş grubu oranlarının en yüksek değerleri verdiği görülmektedir. En yüksek oran Bostanlı (%26), Atakent (%24) ve Mavişehir (%21) mahallelerindedir.

Mekânsal dağılım açısından incelendiğinde, 65 ve üstü yaş nüfus oranının yüksek olduğu mahallelerin (%21-%26) kıyı bölgesinde yer alıyor olması ise çarpıcı bir bulgudur. Bu sonuç bir yönüyle kıyı bölgesindeki yapılaşmaların tarihsel olarak daha eski yıllara ait olması ile ilişkilendirilebilir. Diğer yandan bu mahalleler peyzaj varlığı, düşük yoğunluklu yapılaşma özellikleri, spor ve yürüyüş imkanları gibi gündelik yaşamı kolaylaştırıcı özellikleri de içerisinde barındırmakta olduğundan bu yaş grubunun tercihini biçimleyebilmektedir.

0-14 Yaş grubu için mekânsal dağılım incelendiğinde ise, Yalı (%17) ve Fikri Altay (%17) mahalleleri ön plana çıkmaktadır. Bu mahalleleri Mavişehir (%16), Şemikler (%16) ve Dedebaşı (%16) takip etmektedir.

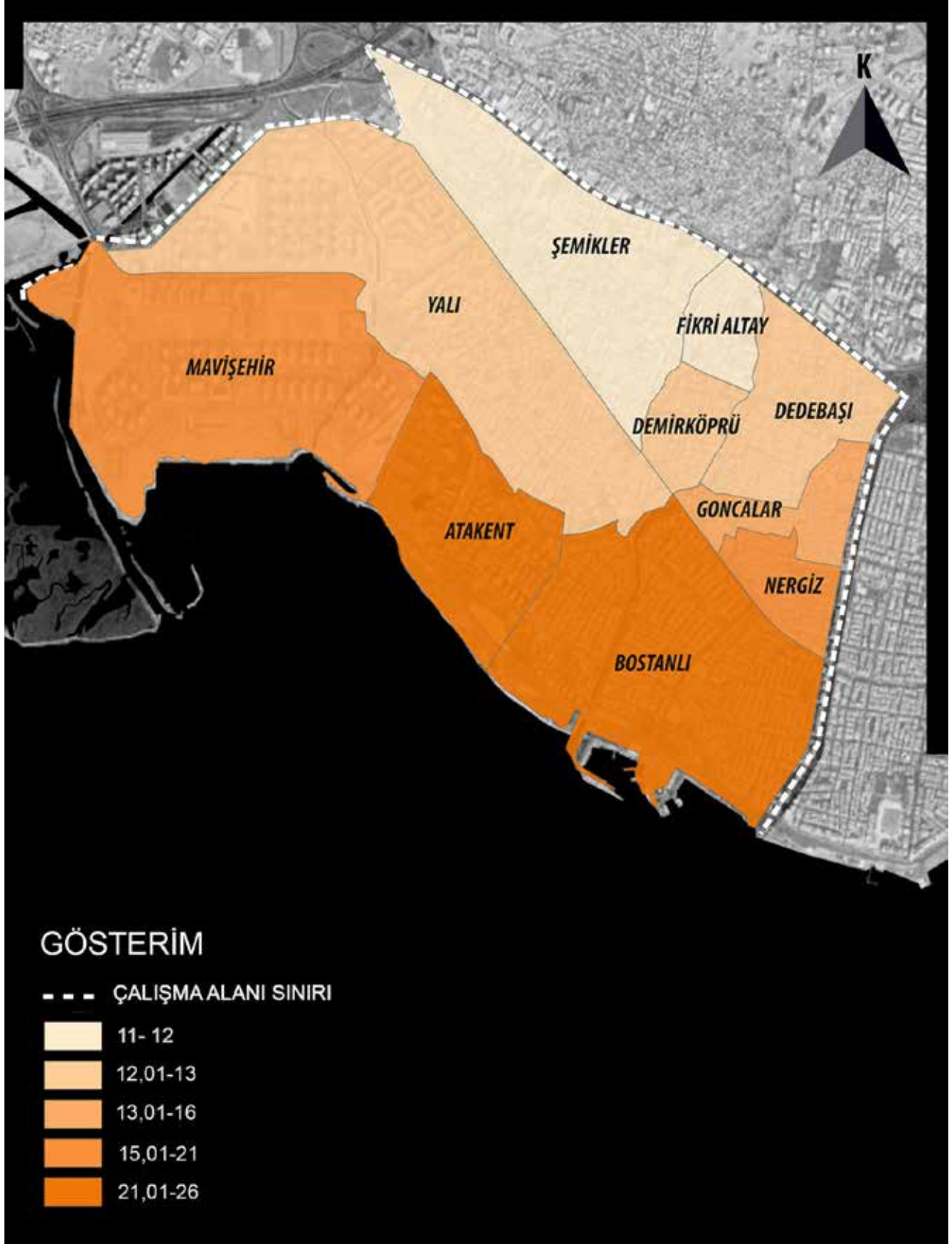
Toplam içerisinde 0-14 yaş grubunda olanların oranı en düşük olan mahalleler, Bostanlı (%11) ve Nergiz (%11) olarak tespit edilmiştir. Bu veriler Yalı ve Fikri Altay mahallelerinde gelişme dinamikleri ile de bağlantılı olarak çocuklu ailelerin yaşama oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışma alanında, herhangi bir yaş grubunda bir kentsel işlev ile bağlantılı olarak olağan dışı bir yükselişe rastlanmamaktadır. Örneğin bu, zaman zaman

kentlerde bir üniversitenin yakın çevresindeki mahallelerde öğrenci nüfusunun (dolayısıyla genç nüfusun) dikkat çekici bir yükselişi şeklinde gözlemlenebilmektedir. Buna Buca ilçesindeki bazı mahalleler örnek olarak gösterilebilir. Nitekim Buca ilçesinde Adatepe Mahallesi'nde 20-24 yaş arası grup %18'lik, Atatürk Mahallesi'nde 20-24 yaş arası grup %11'lik ve 25-29 yaş arası grup %11'lik nüfus oranı ile mahalle nüfusu içerisindeki en yüksek oranlara sahiptir. Oysa çalışma alanındaki genç nüfus oranı genel dağılım içerisinde oransal olarak düşüktür.

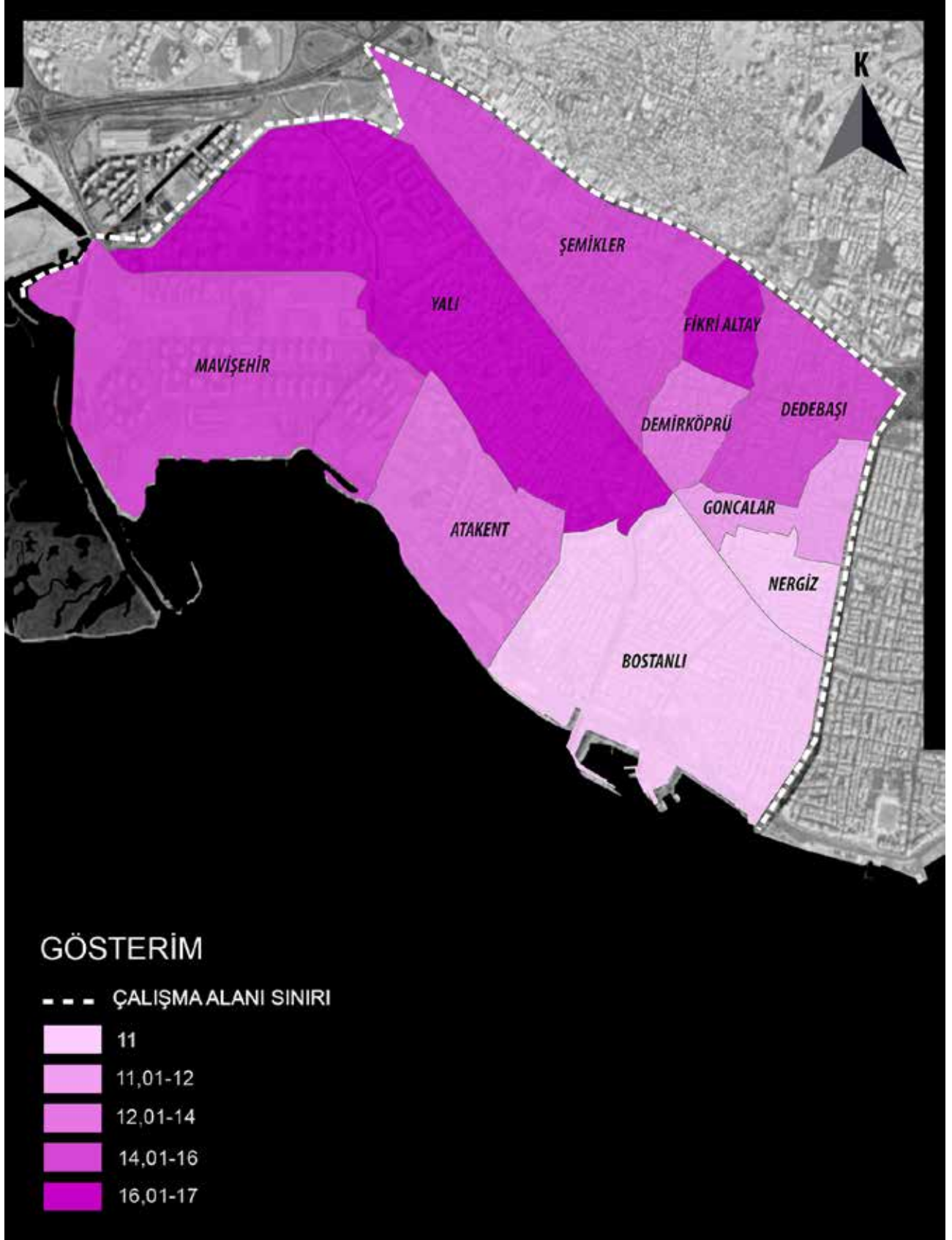
Çalışma alanı içerisindeki 10 mahallede yıllar itibarıyla nüfus değişimi incelendiğinde; 2007-2022 yılları arasındaki süreçte, başta Yalı Mahallesi olmak üzere, Şemikler ve Dedebaşı mahallelerinde belirgin bir nüfus artışı olduğu görülebilmektedir (Şekil 2.1.9). Söz konusu nüfus artışlarının 2012 yılı sonrasında gerçekleşmiş olması, çalışma kapsamında yapılan odak grup görüşmeleri ve yerinde yapılan gözlemlerden de elde edilen verilerle bütünleştirildiğinde, böyle bir nüfus artışının 6306 sayılı yasa kapsamında ve parsel ölçeğindeki yenileme uygulamalarından kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir. Buna ilişkin doğrulayıcı analiz "2.5.4. Kentsel Yenileme ve Dönüşüm Dinamikleri" bölümünde aktarılmaktadır.

ŞEKİL 2.1.7. 65 ve üstü yaş grubu nüfus oranının mahallelere göre dağılımı (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

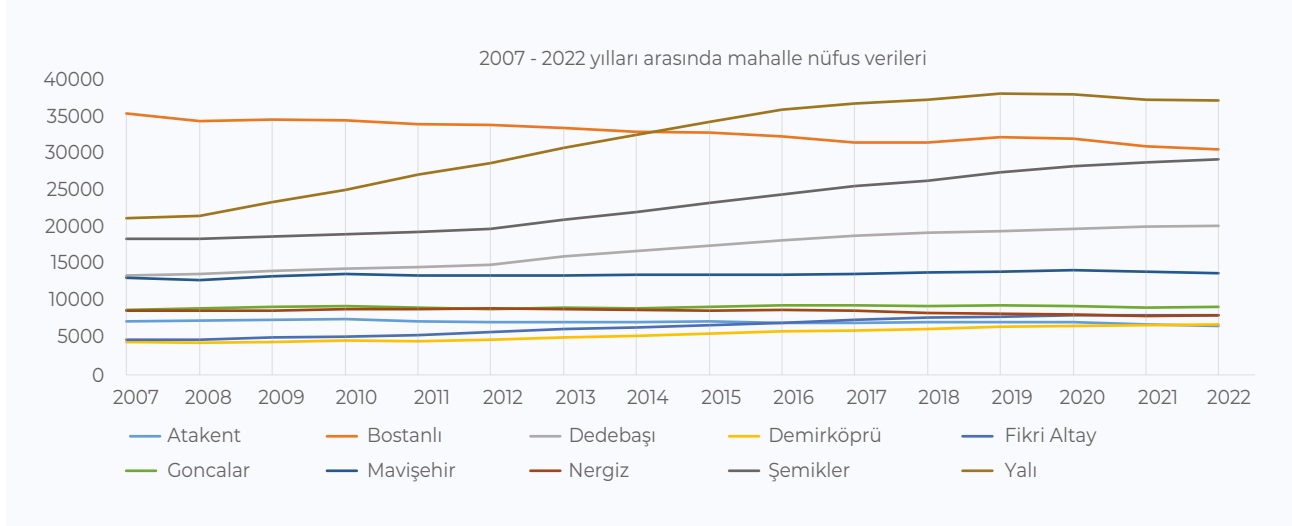
ŞEKİL 2.1.8. 15 Yaş altı grubu nüfus oranının mahallelere göre dağılımı (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

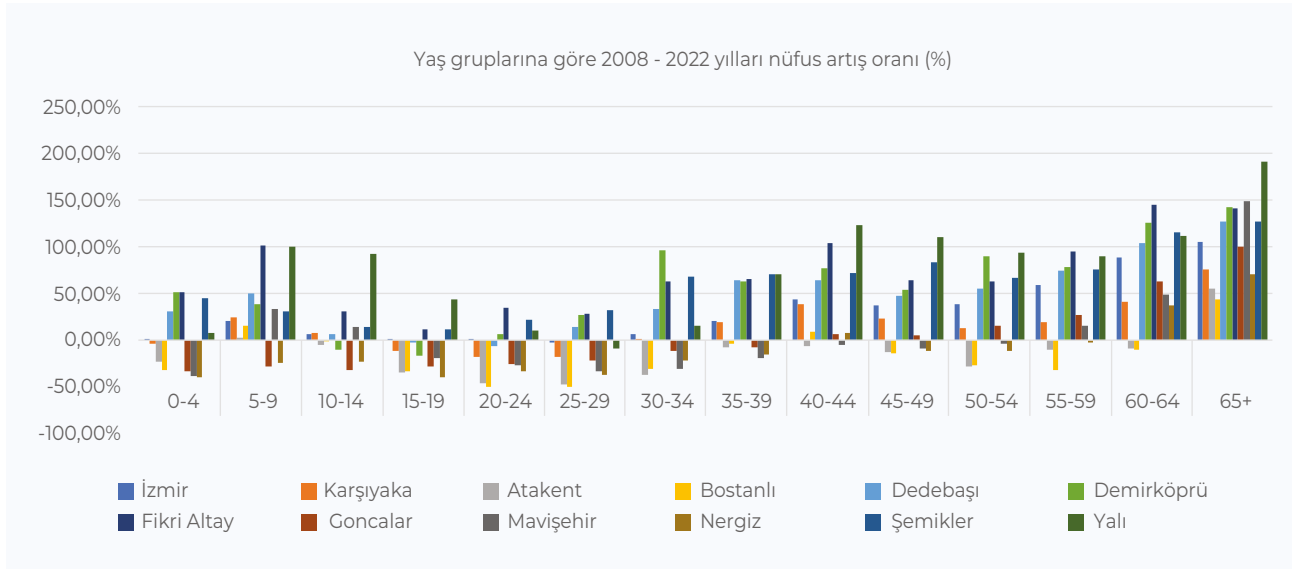
İzmir ilinin, Karşıyaka ilçesinin ve çalışma alanındaki mahallelerin farklı yaş gruplarına göre artış hızları 2008 ve 2022 yılı verilerine göre incelendiğinde; hemen hemen tüm mahallelerde 35 yaş ve üzeri tüm yaş gruplarında nüfus artışı olduğu tespit edilmektedir. Diğer yaş gruplarında hem artış hem azalma gözlemlenmektedir. Örneğin Bostanlı Mahallesi'nde 0-4, 15-19, 20-24, 25-29 ve 30-34 yaş

gruplarında azalma bulunmaktadır (Şekil 2.1.10). Bununla birlikte 65 ve üstü yaş grubunda tüm mahallelerde artış bulunmakta ve en düşük oranda artış gösteren Bostanlı Mahallesi'nde bile bu oran %44 olarak ortaya çıkmaktadır. Bölge genelinde 65 yaş ve üzeri grupta, artış oranı en yüksek olan mahalle ise yaklaşık iki kat artış göstermiş olan (%190) Yalı Mahallesi'dir.

ŞEKİL 2.1.9. 2007- 2022 Yılları arasında mahallelerdeki nüfus değişimleri (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.10. 2008 ve 2022 Yıllarına göre yaş gruplarına göre nüfus artış oranları (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

TABLO 2.1.3. 2008 ve 2022 Yıllarına göre yaş gruplarına göre nüfus artış oranları (TÜİK, 2023)

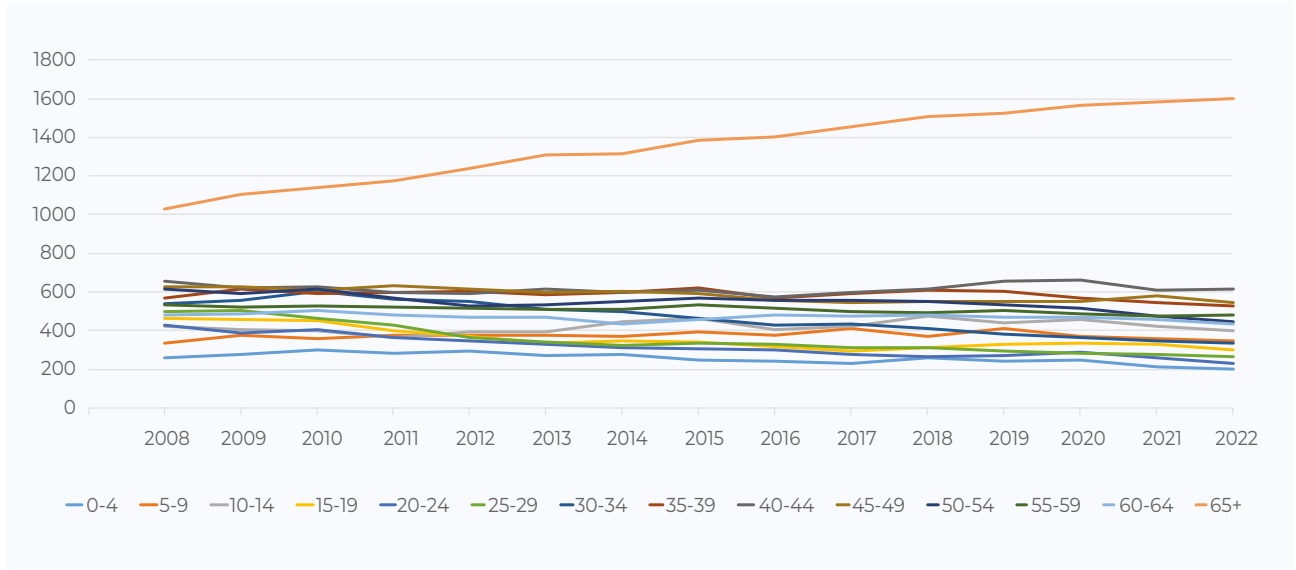
	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
İzmir	0.15	21.17	6.60	1.97	0.65	-2.13	6.15	21.10	43.60	37.05	38.19	59.01	88.64	105.80
Karşıyaka	-3.07	24.38	7.72	-10.90	-17.73	-17.99	0.70	20.01	38.27	22.64	13.26	18.90	41.73	75.56
Atakent	-22.96	2.99	-5.46	-34.57	-45.54	-46.77	-37.50	-7.41	-6.54	-13.04	-28.20	-10.32	-9.17	55.30
Bostanlı	-32.52	16.10	-0.77	-33.57	-49.34	-49.30	-30.30	-3.24	9.18	-13.65	-26.64	-31.48	-10.08	44.10
Dedebaşı	31.22	50.50	6.61	-1.87	-5.63	14.02	33.69	64.70	64.34	48.08	54.87	75.03	104.41	127.73
Demirköprü	52.00	38.77	-9.94	-16.37	7.14	27.16	95.74	63.30	77.11	54.18	89.74	78.42	125.84	142.06
Fikri Altay	52.06	101.19	31.10	12.10	35.14	28.51	63.45	65.30	103.63	64.38	62.35	95.22	144.83	141.75
Goncalar	-32.77	-28.10	-32.12	-28.35	-25.16	-21.72	-11.56	-7.94	6.85	5.17	15.25	27.10	62.99	99.60
Mavişehir	-38.08	34.06	14.09	-19.33	-27.31	-33.13	-31.04	-19.66	-5.02	-8.62	-3.79	15.61	49.33	148.57
Nergiz	-40.16	-23.64	-23.09	-39.66	-32.64	-37.22	-21.05	-14.99	8.09	-11.95	-11.56	-1.83	37.96	70.16
Şemikler	45.35	30.97	13.93	11.11	21.36	32.60	68.00	70.98	72.16	84.08	67.42	75.51	115.75	126.53
Yalı	7.83	100	91.94	43.38	9.81	-9.22	15.73	71.15	123.39	110.83	94.20	90.35	112.14	190.62

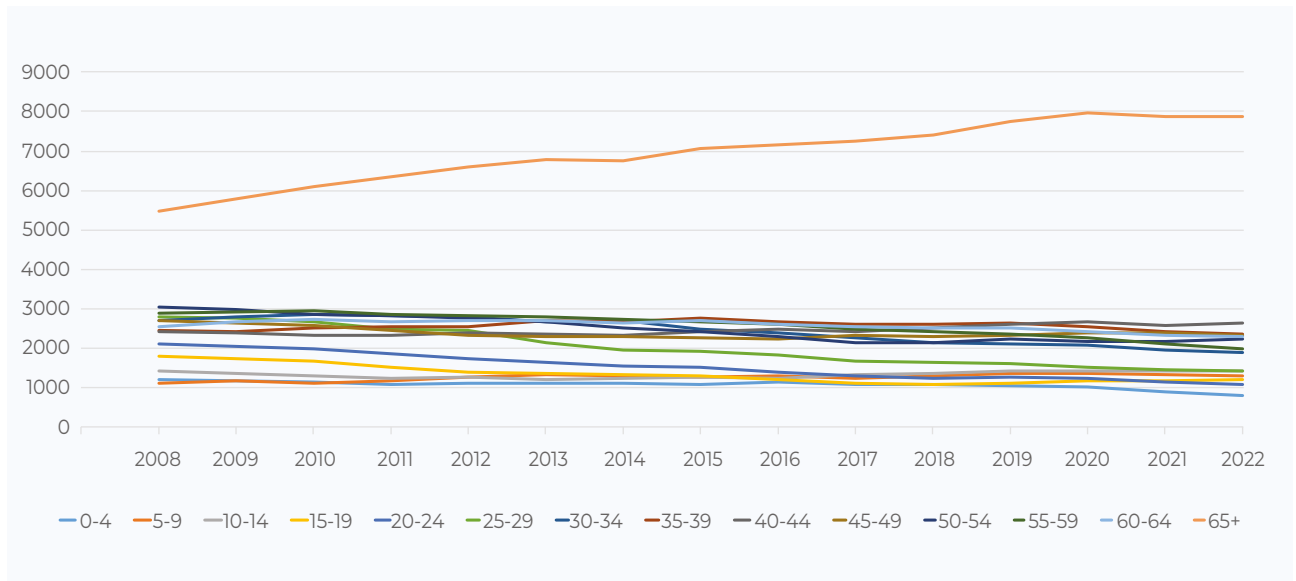
Çalışma alanı içerisindeki mahallelerdeki nüfus değişimi 2008-2022 arası yıllara ve yaş gruplarına göre her mahalle için ayrı ayrı incelendiğinde; Atakent

ve Bostanlı mahallelerinde 65 ve üstü yaş grubunun diğer yaş gruplarından ayrılarak artış gösterdiği görülmektedir (Şekil 2.1.11 -2.1.12)

ŞEKİL 2.1.11. Atakent Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

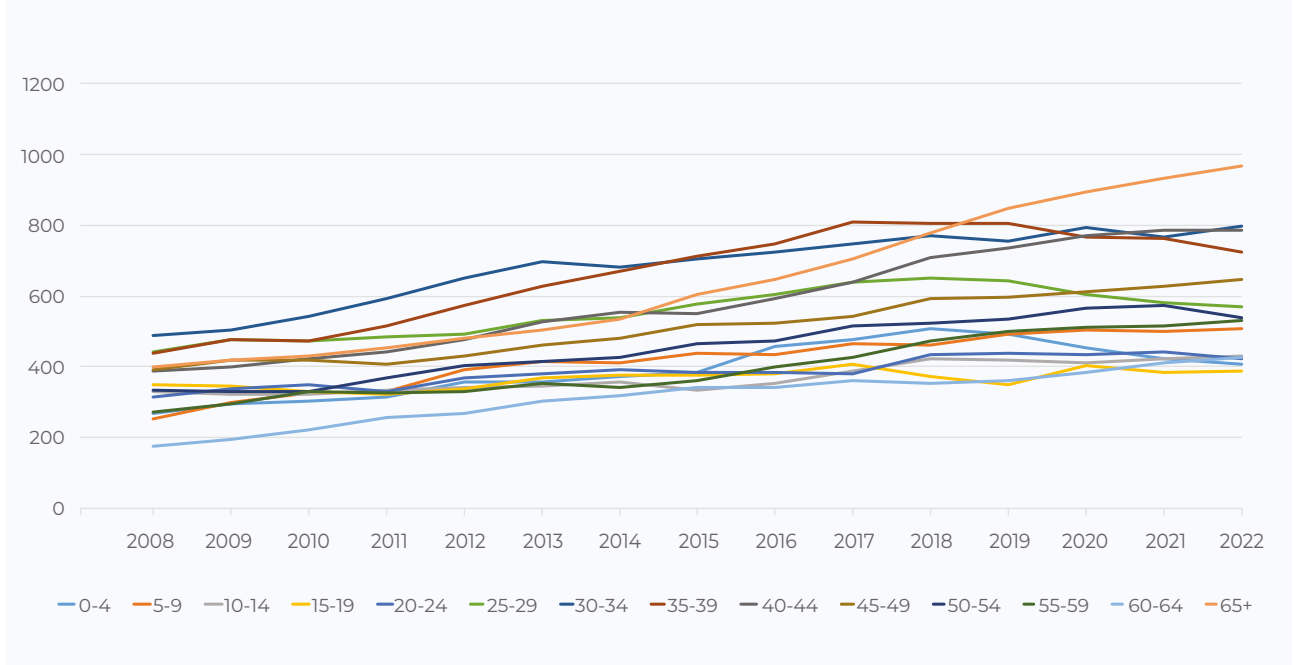

ŞEKİL 2.1.12. Bostanlı Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

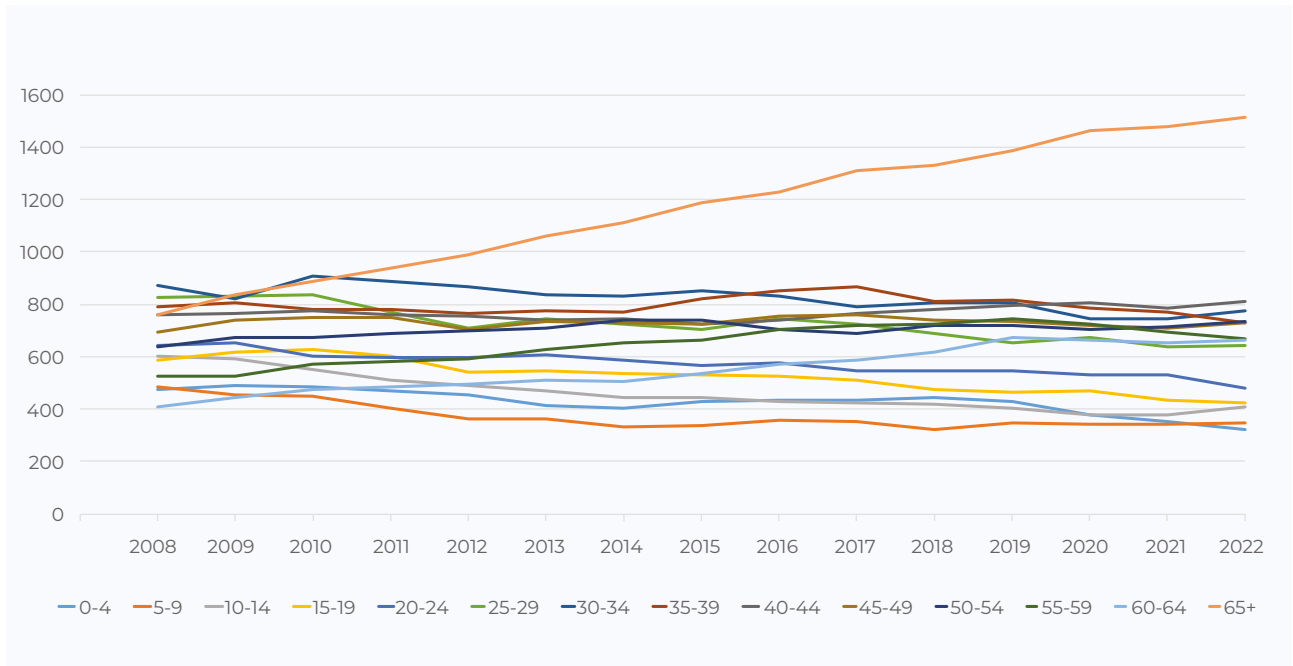

ŞEKİL 2.1.15. Fikri Altay Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

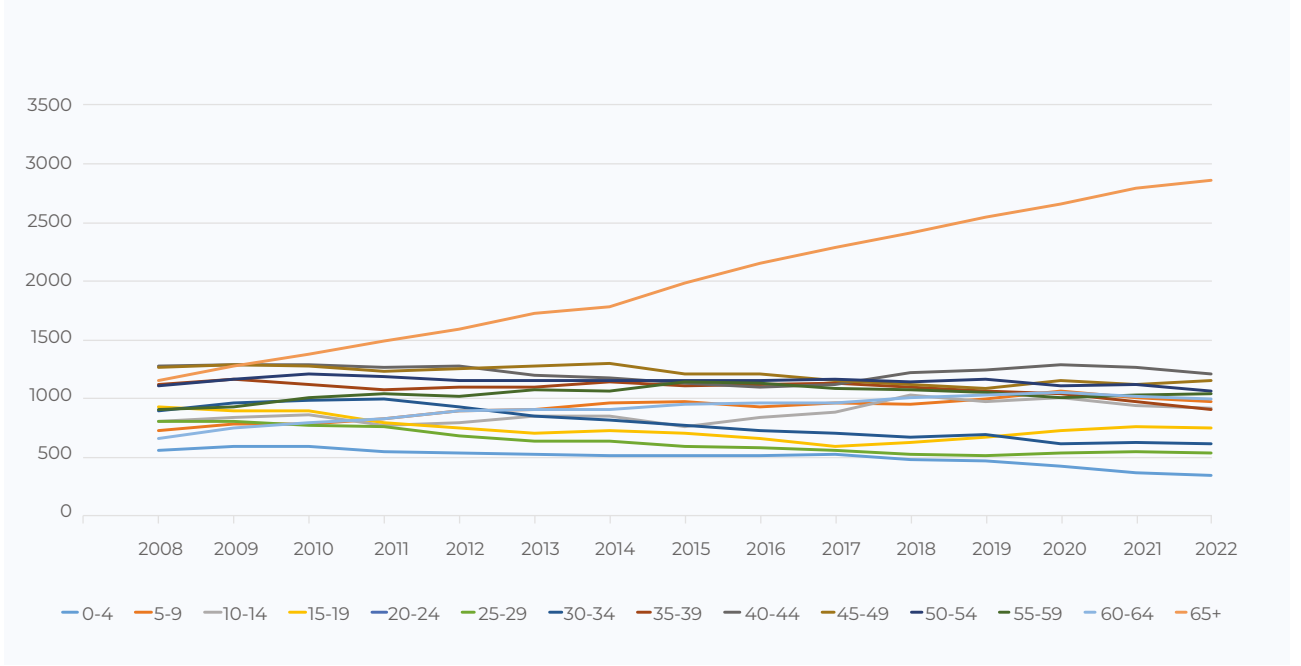
Goncalar Mahallesiindeki yaş gruplarının yıllar içerisindeki değişimi farklılık göstermekle birlikte sadece 65 ve üstü yaş grubunda artış söz konusudur (Şekil 2.1.16).

ŞEKİL 2.1.16. Goncalar Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

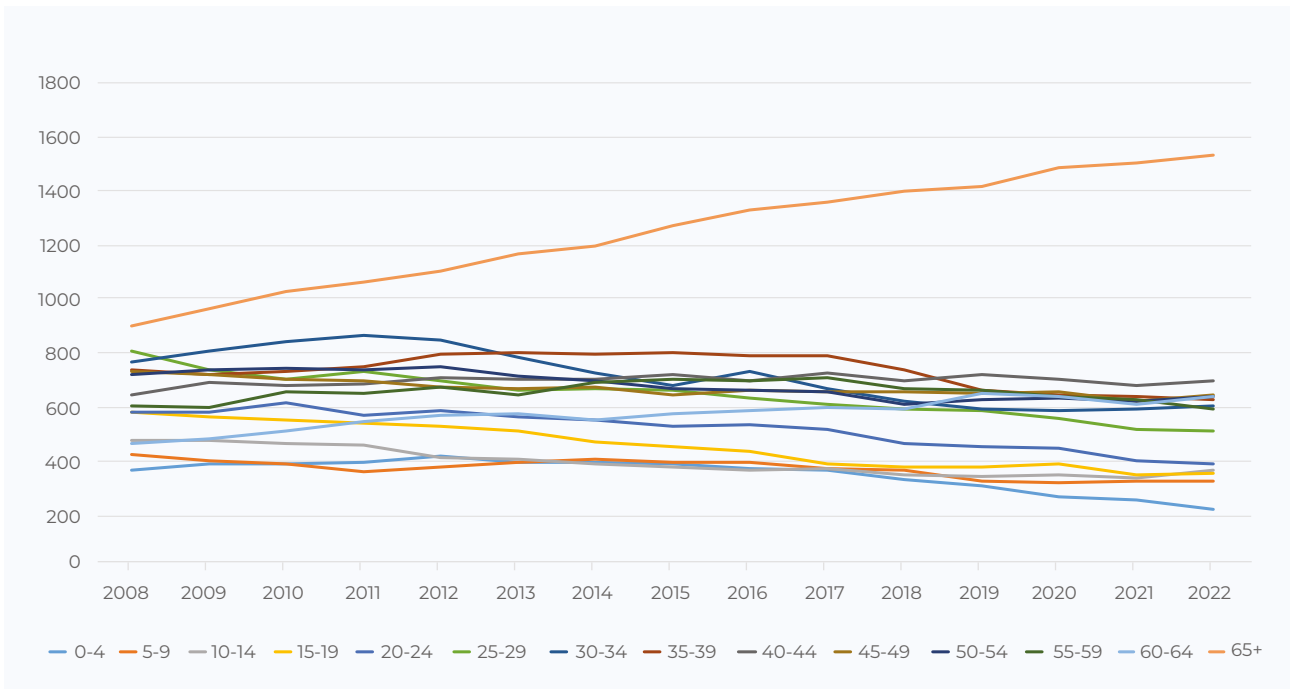

Mavişehir ve Nergiz mahallelerinde 65 ve üstü yaş grubundaki artış haricindeki yaş gruplarının genel olarak stabil kaldığı, 0-4 yaş grubunun azaldığı görülmektedir (Şekil 2.1.17-2.1.18)

ŞEKİL 2.1.17. Mavişehir Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.18. Nergiz Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

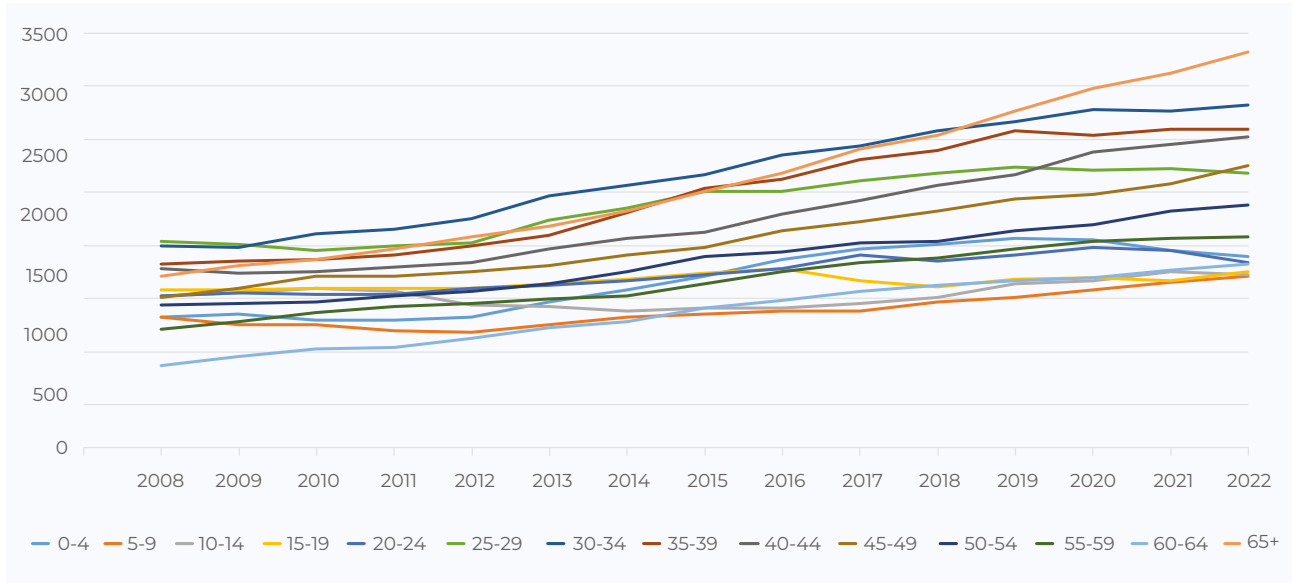

Şemikler Mahallesi'nde diğer mahallelerden farklı olarak tüm yaş gruplarında artış görülmekte olup en fazla artış 65 ve üstü yaş grubundadır (Şekil 2.1.19).

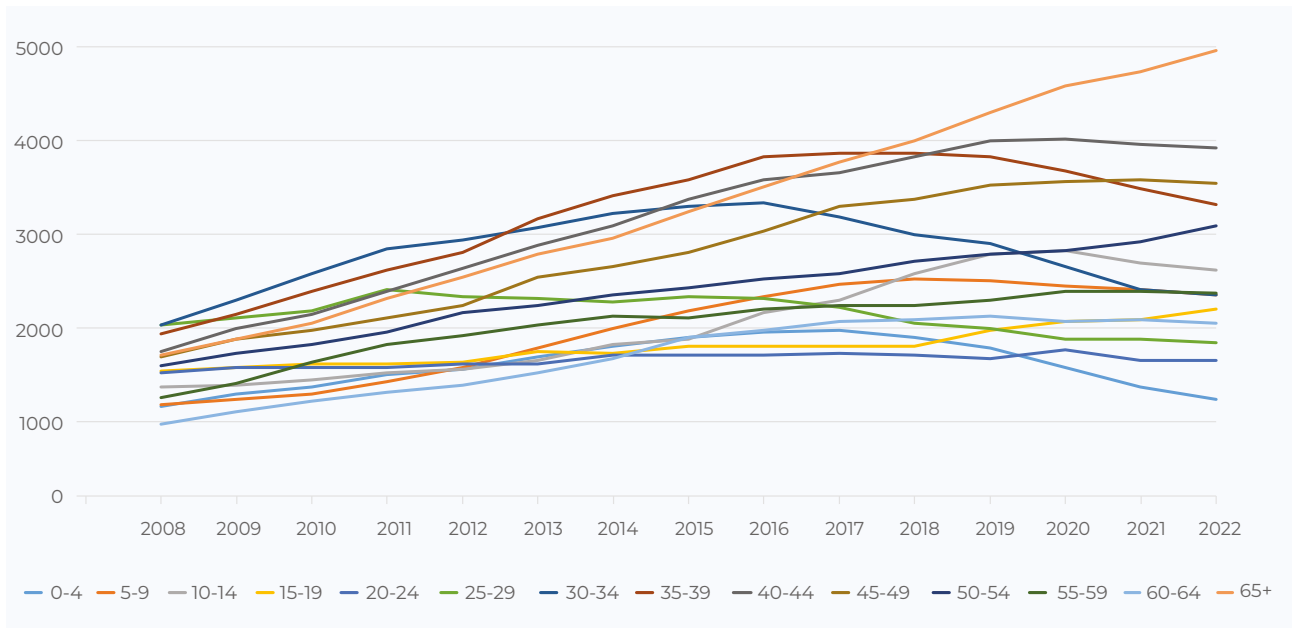
Yalı Mahallesi'nde düzenli artışın gözlemlenebildiği tek yaş grubu 65 ve üstü yaş grubudur (Şekil 2.1.20).

Genel olarak demografik özellikleri incelendiğinde genel bir nüfus artışı gözlenmekte, özellikle 65 ve üstü yaş grubunda Mavişehir (148.57%), Demirköprü (142.06%), Fikri Altay (141.75%) nüfus artış oranları öne çıkmaktadır.

ŞEKİL 2.1.19. Şemikler Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.20. Yalı Mahallesi farklı yaş gruplarına göre nüfus değişimi (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.1.1.1.2. Mekânsal Kimliğin Gelişim Süreci

Bölgenin yerleşim tarihine dair en eski tarihli bulgular Yamanlar Dağı üzerinde M.Ö. 6000'leri işaret etmektedir. Tarihsel olarak Luwi, Helen, Bizans uygarlıklarına ve Türkmen yerleşimlerine dair bulgularla son derece eski bir yerleşim bölgesi olduğu ortaya konan yerleşme için ayrıntılı tarihsel aktarımlar 19. yüzyıl sonrası için mevcuttur. İlk kez **1887 yılında belediye olan** yerleşim, 1927 yılında merkeze bağlı Bucak statüsü kazanmış ve ilk kez 6324 sayılı kanun ile **1954 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur** (Özsu, 2006). İlçe statüsü kazandığı bu aşamaya dek, bir köy ve kıyı kasabası olarak gelişim gösteren yerleşme için 19. yüzyılın ikinci yarısında kent merkezi ile ulaşım bağlantılarının güçlenmesi önemli bir kırılma noktası olmuştur. Böylece sahip olduğu kendine özgü yaşam biçimi ve doğal özelliklerin de etkisiyle artan yerleşme talepleri ile ilçe hızla gelişme göstermiştir. Yerleşme talepleri yerleşmenin mekânsal ve toplumsal örüntüsü üzerinde önemli etkiler yaratmış, bölgedeki tarımsal üretim faaliyetleri azalırken, ticari faaliyetler ve sosyal yaşam gelişmiştir.

Kurtuluş Savaşının noktalandığı İzmir şehrinin büyük bir tahribata uğradığı aşamada, her ne kadar İzmir kadar tahribata uğramamış olsa da Karşıyaka ilçesi özellikle sosyal yaşantısı açısından önemli değişimler geçirmiştir. Bu değişimde sahip olduğu zengin doğal ortam ve fiziksel olanaklar nedeniyle mübadele yoluyla gelen varlıklı ailelerin yerleşmek için öncelikle tercih ettikleri yerlerden birisi olması da belirleyici olmuştur (Gündüz ve Kiray, 2005). 1923'te çıkarılan bir istatistikten, Alaybey Tersanesinden Bostanlı İskelesi'ne kadar uzanan, Sıralı, Yamanlar, Şemikler, Çiğli, Sancaklı, Alurca Tahtacı, Boşnak ve Eski Dedebaşı köylerini de içine alan Karşıyaka Belediyesi sınırları içinde 1.444 hanede, 6.707 kişi yaşadığı belgelenmiş bulunmaktadır (Serçe, 2006).

Bölgede Cumhuriyet öncesinde sürmekte olan görkemli yaşam, Cumhuriyet'in ilanı sonrası ilçe yaşayanlarının büyük ölçüde bölgeyi terk etmeleri ile etkinliğini yitirmiştir. Bununla birlikte veriler 1930'lu yıllardan itibaren Karşıyaka sahili ve sahil ile istasyon arasındaki bölgedeki konutlarda ve köşklere

yaşamaya başlamış olan Türk ailelerin çoğunluğunun, iyi eğitilmiş, kültürlü ve de batılı yaşam tarzını benimsemiş olan aileler olduklarını ortaya koymaktadır (Gündüz ve Kiray, 2005). Bu dönemde sosyal yaşamın merkezi kıyı şerididir ve kıyı boyunca birçok köşke ait ahşap iskelelerin üzerinde konumlanan erkek ve kadınlar için ayrı düzenlenmiş olan umumi deniz banyoları kıyıda yaşamın önemli bileşenleri olmuştur (26 Mayıs 1929 tarihli Hizmet Gazetesi'nden aktaran Özkan, 2006). Diğer yandan kültürel yaşamı zenginleştiren sanatsal etkinlikler, kulüpler, tiyatrolar, kıyı boyunca yer alan kafeler de yerleşmedeki yaşamı kıyı üzerinden zenginleştirmiştir (Beyru, 2000)

Karşıyaka ilçesi 1950'li yıllarda bir konut alanı olarak gelişirken, yoğun bir biçimde göç de almaya başlamıştır. Veriler 1950'lerin başında 15.453 olan nüfusun Bayraklı ve Çiğli ilçeleri ile birlikte 77.877 kişiye ulaştığını göstermektedir. 1950'lerde küçük gruplar halinde Türkiye'nin farklı bölgelerinden ve özellikle Balkanlardan gelen gruplarla bölgenin nüfusu artmış ve bölgede yeni bir kültürel yapı biçimlenmeye başlamıştır 1950'lerin ilk yıllarında Girit ve Arnavutluk'tan, 1950-1952 yıllarında Bulgaristan'dan, 1954'te Makedonya'dan, 1955'te ise Yugoslavya'dan gelen göçmenler Karşıyaka'nın yerel ve mübadillerden oluşan toplumsal yapısına eklenmiştir (DEU, 2021). Bu süreçte yerleşimin idari yapısı da değişmiş, bu döneme dek bucak olan Karşıyaka 1954'te ilçe statüsü almıştır (Karşıyaka Yıllığı, 1967).

Yerleşimin toplumsal ve ekonomik yaşamındaki değişim ile birlikte kentsel ve mimari karakter de değişim göstermiştir. Bu değişimdeki en önemli etken, 1950'lerde başlayan planlama ve imar faaliyetleridir. Yerleşme lekesini ilk kez Karşıyaka-Menemen yolunun kuzeyine doğru kaydıran çalışma 1950'li yıllara ilişkin Le Corbusier planıdır (Karşıyaka Belediyesi, 2021). Karşıyaka'nın plana bağlı gelişimi ise, 1951'de yarışma ile elde edilen ve Aru, Canbolat, Özdeş tarafından tasarlanan 1/2000 ölçekli İzmir İmar Planı doğrultusunda başlamıştır. Karşıyaka, 1951'de açılan uluslararası yarışmada birinci ödülü alan ve 1955'te onaylanarak yürürlüğe giren İzmir İmar Planı ile yerleşmenin kıyı mimarisi ve yapılması değişmeye başlamıştır

(Erdoğmuş, 2012). Bu plan ile Yalı Caddesi'nde 6-7 kat ve ana yollarda da 3-4 kat yapılaşma koşulları getirilmiştir. 1955'te uygulaması başlanan Aru Planı, 1960'larda çeşitli nedenlerle geçersiz hale gelmiştir.

1962 ve 1972 yıllarında hazırlanan 1/1000 ölçekli imar planlarında iskelenin batısında ve Yalı Caddesi boyunca konumlanan 2 katlı bahçeli konutların yıkılması ve yerlerine Z+3 katlı apartmanların yapılması önerilmiştir. 1965'te Kat Mülkiyeti Kanunu'nun uygulamaya geçmesi ile tek mülkiyetli konut yapıları yerini çok mülkiyetli apartmanlara bırakmıştır (Fotoğraf 2.1.2). Bu durum bir yandan mevcut yapı stokunun yıkılarak yenilenmesini ve gabari artışlarını beraberinde getirirken, bir yandan da küçük parsellerin birleşerek daha büyük binalara imkân veren bir parsel örüntüsünün ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır.

İmar planları ve yapılaşmanın değişen içeriği kaçınılmaz biçimde yerleşmedeki toplumsal yaşamı da etkilemiştir. Bu dönemde yerleşimin kentsel niteliğinin artması sonucu denize girme eylemi sonlanmış, birçok plaj ve deniz banyosu farklı kamusal hizmetlere hizmet üzere dönüşmüştür (Erdoğmuş, 2012). Denize girme eyleminin sonlanması neticesinde öncelikle banyolar kaldırılmış ancak ahşap iskeleler sosyal odaklar olarak 1960'lara dek varlığını sürdürmüş, ardından tamamen yıkılmıştır.

Böylece Karşıyaka, bir sayfiye yerleşmesi kimliğini kaybetmeye başlarken, yoğun yapılaşmış bir merkez haline de dönüşmeye başlamıştır. Deniz banyoları ve iskelelerinin yıkımının hemen ardından, Karşıyaka kıyısında dolgu çalışmaları başlamıştır. 1950'lerin ikinci yarısında Karşıyaka İskelesi'nin doğusunda (Alaybey kıyısı) dolgu çalışmaları gerçekleştirilmiş, bu alanda park ve çocuk bahçesi yapılması planlanmıştır (Özkan, 2006). Ayrıca 1962 yılında iskele binası da yenilenmiştir.

1951'de hazırlanan imar planından itibaren başlayan yapılardaki gabari artışları 1980'li yıllara dek hazırlanan planlarda süreklilik kazanmıştır. 1984'te onanan imar planı ile Anadolu Caddesi'nin güneyinde, Alaybey-Bostanlı arasındaki bölgeye dair gelişme ve yapılaşma kararları üretilmiş ve bu dönemdeki her türlü uygulama bu plana göre yürütülmüştür. Söz konusu planın temel öngörülerini mevcut dokunun yoğunlaşması, yeni konut alanlarının dokuya eklenmesi ve bu gelişmeleri besleyecek yeni kullanım alanlarının oluşturulması şeklindedir (Özsu, 2006). Plan ve hemen ardından Meclis Kararı ile 1955 planındaki gabariler arttırılmış, kıyı şeridi 27.80 (Z+8), iç kesimler ise 18.80 (Z+5) olarak düzenlenmiştir (Kıldış, 2006).

FOTOĞRAF 2.1.2. 1960'larda Deniz Bostanlısı (URL-7)

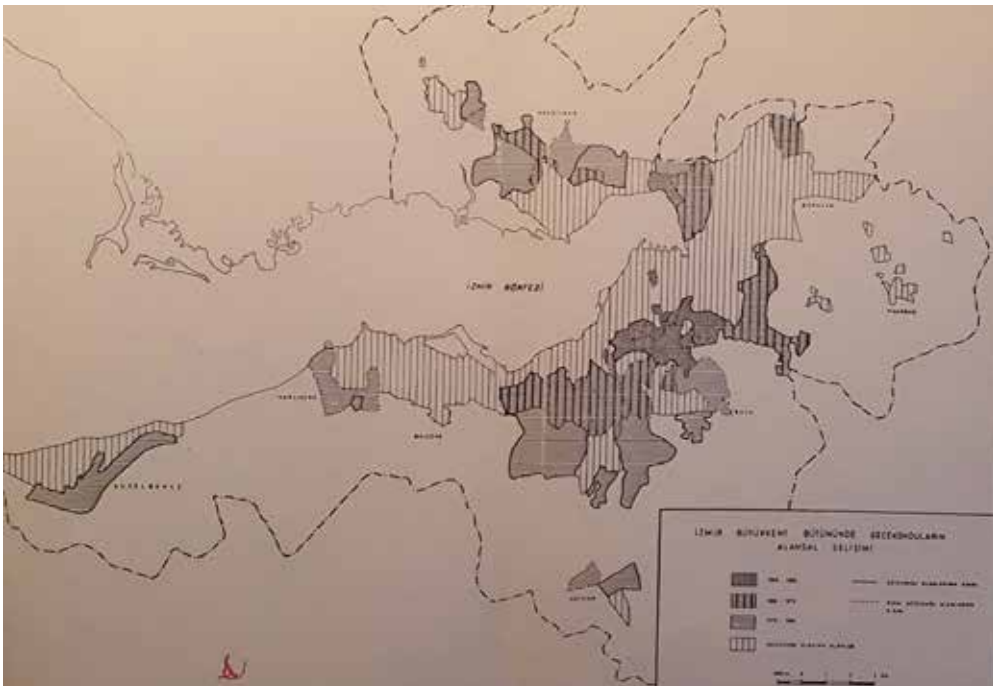

Öte yandan, yerel yönetimlerde 1980 sonrası yeniden yapılanma döneminde Karşıyaka'nın bir ilçe belediyesi olduğu 1984 yılından itibaren çok sayıdaki mevzi plan aracılığıyla bu bölgelerin altyapı olanakları açısından daha iyi bir konuma gelmesine çalışılmıştır. Yapı ruhsatlarına ilişkin veriler incelendiğinde bölgede en fazla ruhsat verilen tarihin 1984 yılı olduğu görülmektedir. Söz konusu yapıların ağırlıklı Yalı, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı, Goncalar, Nergiz mahallelerinde yer aldığı izlenmektedir. Bu durum 1984 yılında yürürlüğe giren "2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun" ile getirilen af düzenlemeleri ile bağlantılıdır. Nitekim 1985 yılında Şemikler bölgesi için hazırlanmış olan 1/1000 ölçekli imar planı onanmıştır. Ayrıca mülga İmar ve İskân Bakanlığı'nca 1985 yılında onanan toplu konut alanlarına ilişkin planlar da bölgedeki yapısal gelişmelere yön vermiştir. 1997 tarihli İzmir Deniz Bostanlığı Kuzey Kesimi 1/1000 Ölçekli İlave İmar Planı da çalışma alanındaki gelişmeleri yönlendiren önemli bir plandır.

İnşaat piyasasının önemli bir hareketlilik yaşamaya başladığı bu dönemde, yapı ve nüfus yoğunluğu hızla artmış ve kent genelini etkileyen kır göçünden Karşıyaka ilçesi de payını almıştır. 1980'lere gelindiğinde artık İzmir kenti aldığı iç göçler çerçevesinde çepeçevre gecekondu kuşakları ile kuşatılmış bir kent görünümü kazanmıştır. Karşıyaka, Çiğli, Bornova, Gaziemir ve Narlıdere-Güzelbahçe aksları boyunca uzanan gecekondu alanları bu dönemin yapılanmalarıdır. Veriler Karşıyaka- Çiğli aksında, Çay, Çiçek, M. Erener, Naldöken, Soğukkuyu, Emek, Örnekköy, Cumhuriyet, Yamaç, İmbat, Maltepe, Gümüşpala, Balatçık ve Güzeltepe gecekondu mahallelerinin bu süreçte ortaya çıkmış olduğunu göstermektedir (Şekil 2.1.21), (Sevgi, 1988). İlçenin kuzeye doğru genişlemesine yol açacak olan bu gelişmeler, 2981 sayılı yasa ve ıslah imar planları aracılığıyla yerleşmenin sorunlu kentsel alanlarının oluşmasına da zemin hazırlamıştır (Kıldış, 2006).

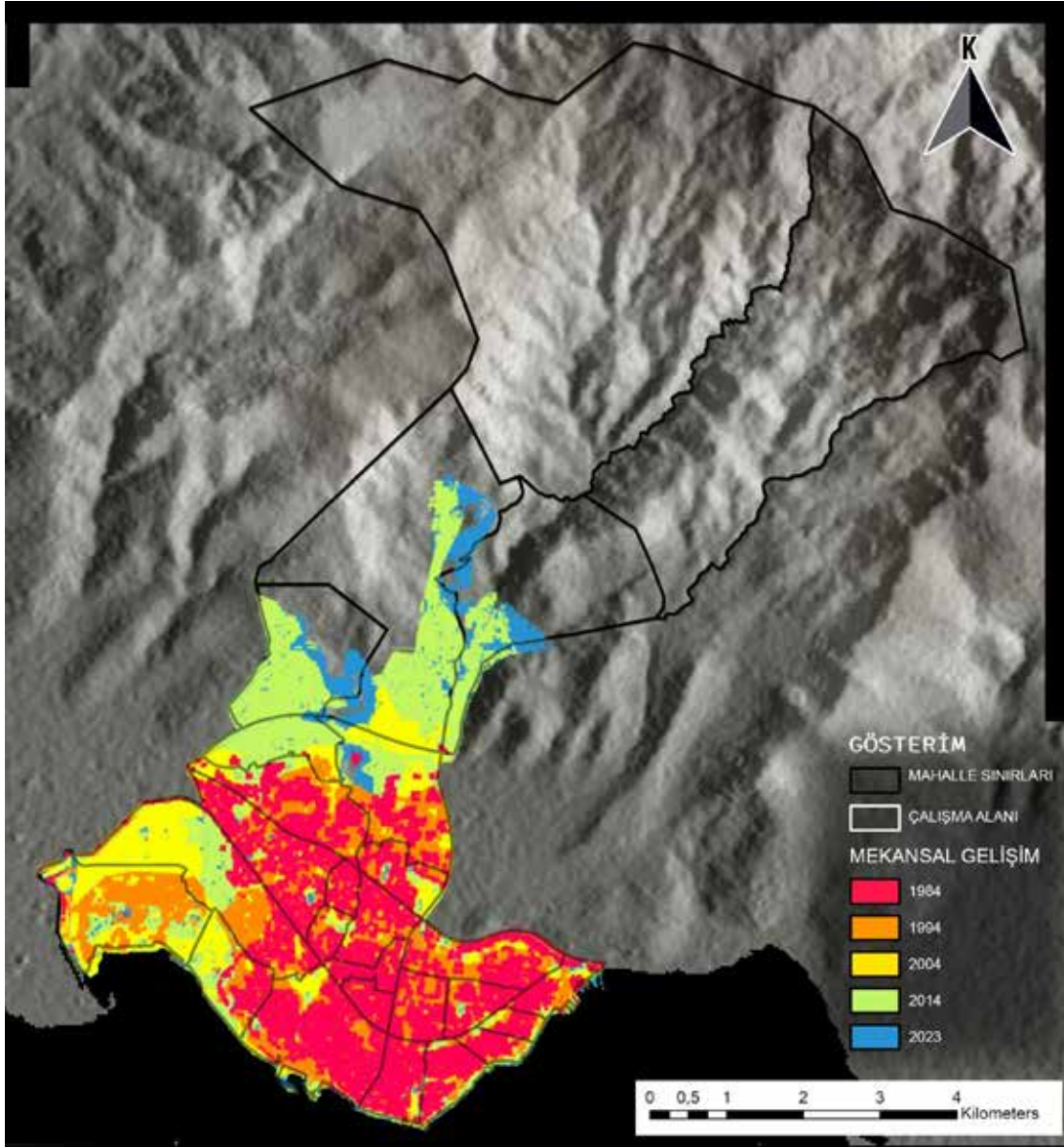
ŞEKİL 2.1.21. İzmir Büyükşehir Bütününde gecekondu alanlarının alansal gelişimi (Sevgi, 1988)

Google Earth Pro uygulamasındaki 1984, 1994, 2004, 2014, 2023 yıllarına ait uydu görüntüleri üzerinden yapılan analizde Karşıyaka ilçesinin mekânsal gelişme süreci izlenebilmektedir. 1984 yılı ile 2023 yılı arasında Karşıyaka ilçesi kent gelişimi aşamalı olarak kuzey ve kuzeydoğu yönündedir. Karşıyaka ilçesi Mavişehir Mahallesi, 1994-2014 yılları arasında gelişim gösterirken, 2014-2023 yılları arasında kentin kuzeydeki doğal alanlara doğru gelişim gösterdiği görülmektedir (Şekil 2.1.22).

1980 sonrası ülkesel düzeyde mevzi plan pratiğinin çoğalmaya başladığı bir süreçtir. Karşıyaka'nın makroformunda izlenen değişimde de parçacı plan çalışmalarının etkisi olmuştur. Karşıyaka ilçesinde 1984 - 2011 yılları arasında onaylanmış toplam 23 adet 1/1000 ölçekli imar planı bulunması bunun açık göstergesidir (Şekil 2.1.23). Söz konusu parçacı anlayış yerleşmenin hem kuzeyindeki hem de batısındaki doğal alanlara doğru gelişimi yönlendirmiştir.

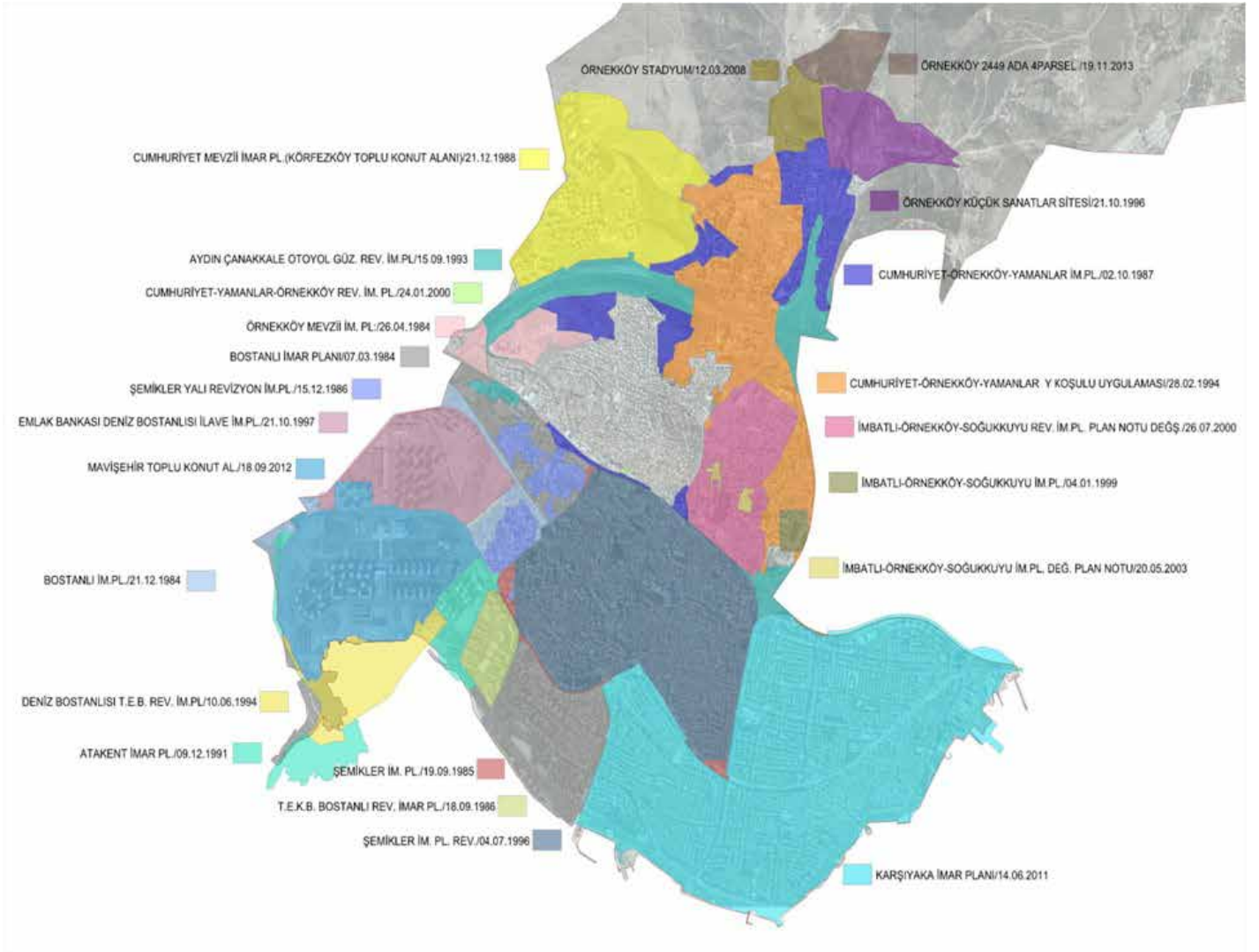
ŞEKİL 2.1.22. Karşıyaka ilçesinin 1984-2023 yılları arasındaki mekânsal gelişimi (Google Earth Pro geçmiş uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bölgenin batı yönündeki gelişme dinamikleri açısından en önemli etkenlerden birisi de toplu konut uygulamaları olmuştur. 1969-1983 döneminde yapılan Emlak Bankası konutlarını 1988-1990 döneminde inşa edilen Atakent konutları "Venedik Evleri" izlemiştir. Mavişehir-1 konut projesi 1993-1995 yılları arasında

16,44 hektarlık alana yayılan toplam 2.872 adet konuttan oluşan bir proje olarak hayata geçirilmiştir. Mavişehir-2 konut projesi ise 20 hektarlık alanda 3.456 adet konuttan oluşmuştur (Kaygalak, 2006).

ŞEKİL 2.1.23. Karşıyaka ilçesinde 1984- 2011 yılları arasında onaylanmış imar planları (Karşıyaka Belediyesi kurum verisi, 2022)

Söz konusu toplu konutların kıyı boyunca izlenen gelişme sürecinde giderek uygulamaların lüks konut projelerine doğru evrilmesi ise, bölgenin üst gelir grubunun yaşama alanı haline gelmesi ile sonuçlanmıştır. Bu gelişmeler bölgede pek çok kapalı konut sitesinin inşaatını da beraberinde getirmiştir. Nitekim, Soyak Mavişehir projesinin ilk etabının yapımına 1.568 konut ile 2006 yılında başlanmıştır. İkinci etap konutları ise 2008 yılında sahiplerine teslim edilmiştir.

FOTOĞRAF 2.1.3. 1972'de Satışa sunulan Emlak Bankası I. Etap konutları Bostanlı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Çalışma alanı olan 10 mahalle bu kapsamda incelendiğinde bölgenin nüfus gelişimi ve yapılaşma biçiminin Karşıyaka ilçe merkezine yakın olan mahallelerden başlayarak Gediz Deltası'ndaki doğal alanlara doğru gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Bölge açısından artan prestij bu ilerlemede yeni yerleşme talepleri ile belirleyici olmuştur (Şekil 2.1.24).

FOTOĞRAF 2.1.4. 1977-83 Yılları arasında yapılan Emlak Bankası II. Etap konutları, Bostanlı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

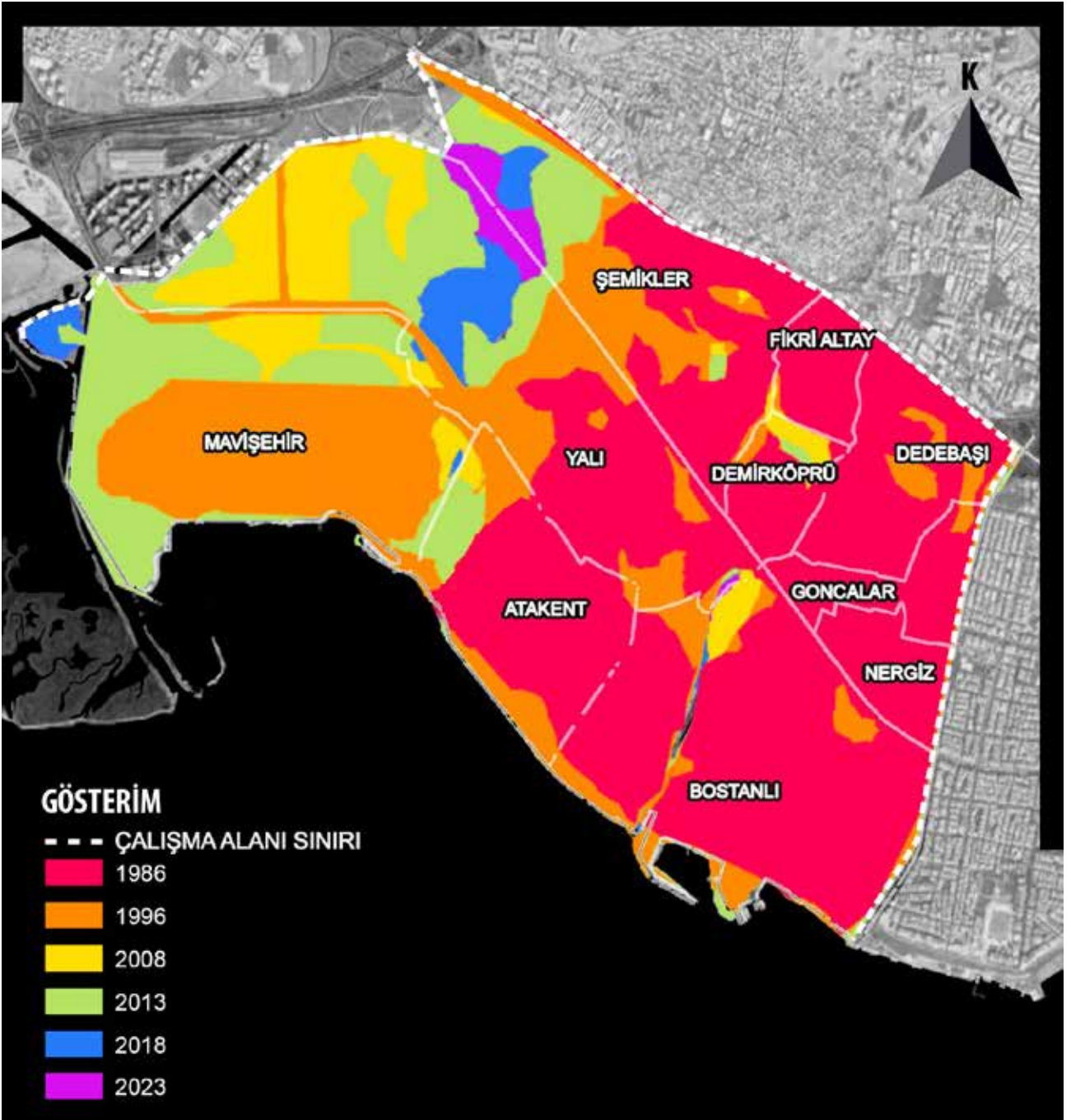
FOTOĞRAF 2.1.5. 1989 Tarihli VI. Etap Atakent Konutları ve VII. Etap Mavişehir Konutları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Google Earth Pro yazılımından alanın mekânsal gelişimi açısından kritik rol oynayan tarihler (1986, 1996, 2008, 2013, 2018, 2023 yıllarına ait uydu görüntüleri) dikkate alınarak yapılan incelemede, çalışma alanında 1986-2023 yılları arasında, kent gelişiminin kuzeydoğu yönünde olduğu izlenmektedir. Çalışma alanı

Mavişehir, Yalı ve Şemikler mahallelerinin büyük bir bölümünün 1996-2018 yılları arasında gelişim göstermiş olduğu anlaşılmaktadır. Gediz Deltası yönünde, bölgede bulunan hassas alanlar ve derelerin 1996 yılından itibaren aşamalı olarak yapılaşmaya açılmış olması dikkat çekicidir.

ŞEKİL 2.1.24. Çalışma alanında yıllar itibarıyla mekânsal gelişim (Google Earth Pro geçmiş uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Üretilen lüks konutlar aracılığıyla ilçenin prestij alanlarının kaymaya başladığı bölgede, üst gelir grubunun yaşama tercihlerine bağlı olarak büyük alışveriş merkezleri de inşa edilmeye başlamıştır (Bal ve Altun, 2016). Bu süreç yoğun yapılaşmış sağlıklı kentsel dokuların yenilenerek gelişmesini öngören ülkesel düzeydeki kentsel politikalar çerçevesinde ilçenin gelişme stratejilerini de bütünüyle yeniden yapılandırmıştır. Batı yönünde prestijli konutlar inşa etme sürecinin bir parçası olarak Yalı Mahallesi'nde büyük ölçekli bir yenileme projesi hayata geçirilmiştir. 2005 yılında belediye öncülüğünde başlayan uygulama ile bölgede yaşayan yaklaşık 3.000 kişinin ilçenin daha kuzeyindeki Zübeyde Hanım Mahallesi'nde, TOKİ tarafından inşa edilen konutlara taşınmaları sağlanmaya çalışılmıştır (Diktaş ve Sönmez, 2014).

Bu uygulama ilerleyen yıllarda gündeme gelecek kentsel dönüşüm uygulamaları için bir ilk adım niteliği taşımıştır. Zira 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı, "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ilçenin idari sınırlarında önemli bir değişiklik yaratarak Bayraklı bölgesinin önemli bir bölümünü Bornova ilçesinden alınan mahallelerle birleştirilerek yeni bir ilçe haline getirmiştir. Böylece alansal olarak küçülen Karşıyaka ilçesinin gelişme sınırları da daralmıştır. Doğal eşikler ve tarihsel olarak ortaya çıkmış yerleşme dokusu nedeniyle kendine yeni gelişme alanları yaratmakta zorlanan ilçede, bu aşamadan sonra ülkedeki genel planlama politikaları ile uyumlu bir biçimde bazı bölgelerde nitelik kayıpları, risk ve afeti temel alan "kentsel dönüşüm" projeleri gündeme gelmiştir.

Nitekim bu süreçte İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin, kentin farklı noktalarında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesi kapsamında belirlediği "Sağlıklaştırma-Yenileme Program Alanları"ndan biri olan Örnekköy Mahallesi, Bakanlar Kurulu'nun 10.09.2012 tarih ve 2012/3705 sayılı kararı ile "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı" olarak belirlenmiş ve bu karar 10.10.2012 tarih ve 28437 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 2012 tarihli "6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" kapsamında da Cumhuriyet

Mahallesi taşıdığı heyelan riski nedeniyle Bakanlar Kurulu kararıyla 13.08.2013 tarihinde riskli alan ilan edilmiş ve bu karar da 28757 sayılı Resmî Gazete'de 06.09.2013 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Projelere ilişkin çalışmalar halen devam etmektedir.

Öte yandan, önemli fiziksel ve çevresel sorunları bulunan bölgede, parsel ölçeğinde münferit yenileme uygulamaları sıklıkla izlenmeye başlanmıştır. Karşıyaka ilçesi parsel ölçeğindeki yenileme uygulamalarının en yaygın biçimde kendisine yer bulabildiği kent bölgelerinden birisidir. 2017 verileri İzmir genelinde 6306 sayılı kanun kapsamında riskli yapı başvurularında %19'luk bir oranla ilçenin Buca ilçesinden sonra ikinci sırada yer aldığını ortaya koymaktadır. Bu tür uygulamalar yerleşme genelinde yapısal risklerin ortadan kaldırılması açısından önemli fırsatlar sağlamıştır. Bununla birlikte uygulamaların mülkiyet eksenli çözümler biçiminde olmaları nedeniyle kentsel sosyal ve teknik altyapının gelişimi açısından beklenen faydayı sağlayamadıkları da görülebilmektedir. Parsel ölçeğindeki yenileme uygulamalarında artan birim sayılarına karşın sosyal ve teknik altyapı miktarında bir değişiklik yaratılamamış olması, bu tür dönüşümlerin izlendiği mahallelerde var olan eksikliklerin daha da kritik bir hale gelmesine yol açmaktadır (Çelik ve Çilingir, 2017). Bu noktada Karşıyaka ilçesi her ne kadar İzmir ili genelinde özellikle açık ve yeşil alanlar açısından avantajlı bir konuma sahip olsa ve yerleşmeyi yaşam nitelikleri yönünden ön plana çıkarıyor olsa da (Zengin vd. 2012) bu özelliğini artan nüfus ve yapı yoğunluğu nedeni ile sürdürmemeye riski ile de karşı karşıyadır.

Bu kapsamda özellikle göçle ve kaçak yapılaşmalar yoluyla gelişmiş olan mahallelerde karmaşık mülkiyet desenini temel alan plan çalışmaları içerisinde teknik ve sosyal altyapı olanaklarının yetersizliği önemli bir problem olarak varlığını korumaktadır. Üstelik bu alanlar son süreçte kentsel dönüşüm uygulamaları çerçevesinde büyük ölçüde parsel ölçeğinde yenilenmiş olmakla birlikte, teknik ve sosyal donatı açısından beklenen iyileşmeyi yakalayamamışlardır. Diğer yandan ilçe bütününde ve özellikle de Bostanlı Mahallesi'nde ağırlıkla ortaya çıkan söz konusu parsel ölçeğindeki yenileme uygulamalarının özellikle az

katlı ve müteahhit paylarının yaratılabildiği yerlerde ortaya çıkabildiği görülmektedir. Veriler her ne kadar mevzuat gelişimi afet risklerine temelleniyor olsa da ilgili mevzuat çerçevesinde gerçekleşen yapı bazlı yenileme uygulamalarının deprem risklerine temellenmiyor olduğunu açıkça göstermektedir (Çelik ve Çilingir, 2017). Bu kapsamda örneğin Bostanlı Mahallesi merkezindeki eğik binaların bulunduğu ve özel proje alanı olarak tanımlanmış alanda malikler ve uygulayıcılar arasındaki anlaşmazlıklar temelinde ve ortaya çıkan dava süreçleri nedeniyle halen uygulama süreci devam etmektedir.

Bu veriler bugün itibarıyla çalışma alanının farklı ve önemli sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu da ortaya koymaktadır. Hangi biçimde gelişmiş olursa olsun 10 mahalleden oluşan bölgenin hemen her noktasında farklı gelişme sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar depremler dışında son süreçte yaşanan iklim değişikliğine bağlı etkiler çerçevesinde de kritik bir hale gelmiş bulunmaktadır. Aşırı yağış, taşkınlar, olası deniz yükselmesi senaryolarını dikkate alan çözümler kısa ve uzun vadeli yaklaşımlar ile ortaya konulmalıdır. Bu kapsamda 1995 ve 1998 yıllarında yaşanan sel felaketleri sonrasında çeşitli önlemler alınmış olsa da iklim değişikliği ile değişen koşulları göz önüne alan yeni değerlendirmelerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Öte yandan ekolojik duyarlılık ve teknolojik gelişmelerin kent yaşamına ve yönetimine entegre edilmesi bağlamında Dünya'da ortaya çıkan gelişmelerin takip edilmesi de son derece önemlidir. Bu noktadan hareketle bu çalışma Karşıyaka Belediyesi'nin 2. Etap Planlama Bölgesi olarak tanımladığı 10 mahalle için gerçekleştireceği her türlü mekânsal müdahale çalışması için söz konusu bölgenin karşı karşıya olduğu sorunları, riskleri ve yeni gelişme ve yaklaşımları dikkate alan, analiz, sentez ve bölgeleme çalışmalarının oluşturulması hedefi ile ortaya çıkmış bulunmaktadır.

2.1.1.1.3. Kültürel Özellikler

Tarihsel olarak üretilmiş kültürel değerler aracılığıyla farklılaşan özellikler ile kimliğin, yerleşmeler ve yaşayan topluluklar arasındaki bağlılık ve ilişkinin gelişiminde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Günaydın

ve Altunkasa, 2019). Mekân ve kimlik arasındaki ilişki sahiplenme, kendileme, aidiyet gibi duygular aracılığıyla görünür hale gelirken, mekânın anlam üreten bir yapı olarak kişiler arası bağı güçlendirdiği ve yine toplum ve mekân arasındaki ilişkiselliği yapılandırdığı da görülmektedir. Farklı göç süreçleri ile şekillenmiş ve farklılıklar içeren kentsel bölgelerin de bu bağlantıları kendilerine özgü biçimde oluşturdukları izlenebilmektedir. Bu süreçte mekân farklılıklarının temsili olarak şekillenmekte ve kimlikler arası farklılığı gizleyebildiği gibi açığa da çıkarabilmektedir. Dolayısıyla, farklılıkların ortaya çıkması hem toplumsal hem de mekânsal bir süreç olarak karşımızda durmaktadır (Işık, 1994).

Karşıyaka ilçesinde, tarihsel gelişim süreci içerisinde mekân ve toplum ekseninde birbirini etkileyerek gelişen özgün bir karakter inşa edilmiştir. Böyle bir inşa sürecinin tarihsel geçmişi oldukça eskidir ve İzmir kentinin coğrafi konumu ve sahip olduğu nitelikler çerçevesinde bölge içerisinde hep önemli bir odak olarak varlığını korumuş olması ile bağlantılıdır. Önemli bir odak olarak kent dönemler boyunca farklı çıkar gruplarının ilgi odağı haline gelirken din, dil, ırk, etnik yapı temelinde farklılıkları da içerecek şekilde yapılanmıştır. Karşıyaka yerleşmesi de bu yapılanmanın bir ürünüdür ve 1867 tarihli yabancıların taşınmaz mal edinmesini sağlayan "Arazi Kanunnamesi" sonrasında Levanten ailelerin korunaklı steril malikanelerinin yer aldığı bir yaşama bölgesi haline dönüşmüştür. İzmir merkezinden uzaktaki ticaret burjuvazisinin inşa ettiği banliyöler arasında bahçeleri, zeytinlikleri, bağları ve ormanlık alanları ve kıyı olanaklarına sahip bir sayfiye yerleşmesi olarak kendine özgü niteliklerle ön plana çıkan yerleşme, deniz hamamları, tekne gezintileri, lüks otellerde düzenlenen balolar, sinemalar, tiyatrolar ile gelişmiş kolektif bir eğlence hayatının da merkezi halini almıştır. İlgili odağı olarak yaşadığı gelişmeler içerisinde giderek İzmir kenti ile bir rekabet ve çekişmenin de farklı konular ve özellikle de belediye yatırımları temelinde ortaya çıkmaya başladığı yerleşme, daha nitelikli hizmet almak üzere düzenlenen protestolar, boykotlar ile adeta kent içinde bir direniş mekânı haline dönüşmüş ve düşünsel boyutta kendisini ayrı kılabacak bir Karşıyakalılık

kültürünün inşasını bu çerçevede başlatmıştır (Göksu, 2010). Karşıyakalı olmak böylece sorunlar ve eksiklikler karşısında birlikte tavır almanın adı olarak bir “Karşıyakalı”lık bilincinin adı haline gelmiş ve daha sonraki yıllarda da İzmir’in plaka kodu olan 35’e gönderme yapacak şekilde farklılaştırılmış bir numara ile -bir anlamda Karşıyaka’nın da İzmir’den farklılaşan bir konumlanışa işaret edecek şekilde- **“35,5”, “35 ½”, “otuz beş buçuk”** ifadeleri ile sembolleştirilmiştir. Bu noktada “otuz beş buçuk” ifadesi yalnızca ilçenin ve ilçede yaşayanların bir kimlik belgesi değil, neredeyse kentle özdeşleşmiş spor kulübü olan Karşıyaka Spor Kulübü’nün de bir ifade biçimi olarak yerini almıştır. Kulüp 1912’de kurulduğundan, Karşıyaka Spor Kulübü (KSK), dönemin eski Türkçe alfabesindeki okunuşu ile “Kaf Sin Kaf” olarak kentin önemli markası haline gelmiştir.

Dönemin koşullarında ilk Türk kimliğinin bir sportif çerçevede oluşumunu sağlayan kuruluş adımları atılırken, spor kulübü kendisine yeşil ve kırmızı renkleri almıştır. Yeşil İslamiyetin, kırmızı ise Türklüğün sembolü olarak benimsenmiş ve kimlik tanımlaması içerisinde dönemin kimlik göstergelerinden biri olmuştur.

Karşıyakalı’nın, yaşadığı il ve ilçede siyasi tercihleri merkezi ve yerel yönetim seçimlerinde dönem dönem çeşitli biçimlerde sonuca yansırken, dikkat çeken genel unsur, siyasi yelpazenin merkezine yakın bir konumlanma olmaktadır. Cumhuriyet döneminde zaman zaman merkez sol, zaman zaman da merkez

sağda kümelenen seçmen eğilimleri, sol ve sağ partilerin Karşıyaka ve İzmir’de belediye yönetimlerine gelmesini sağlamıştır. 1980 sonrası büyükşehir yapılanması düzenlemelerinin ardından, Karşıyaka Belediyesi yönetimine gelen siyasi partinin, İzmir Büyükşehir Belediyesi yönetimine gelen siyasi parti ile aynı olması dikkat çekmektedir. Sosyopolitik olarak, Karşıyakalıların siyasi tercihlerinde cumhuriyetçiliğin, milliyetçiliğin ve demokratiğin egemen olduğu, Atatürk ilkeleri ve çizgisinin belirleyici bir etken olduğu söylenebilir.

1950’lerden 1970’lere kadar merkez sağ eğilimlerin egemen olduğu İzmir’de, 1970’lerde ülke geneline paralel olarak yükselen bir merkez sol eğilim dikkat çekmiştir. 1980 sonrası siyasi yeniden yapılanma ile birlikte, merkez sağ eğilimlerin yeniden güçlendiği ancak 2000’lerden itibaren yerini merkez sol eğilimlere bırakarak günümüze geldiği bir çerçeve gözlenmektedir (Tosun, 2010). “Sosyal demokrat” olarak da adlandırılabilir bu politik eğilim Karşıyaka’nın yönetsel anlamda siyasi iradesinin mekânda da karşılık bulmasını sağlamıştır. Kimi eski sokak isimlerindeki değişimler ya da yeni açılan tesislere verilen isimlerde bu izlere rastlamak mümkündür. Örneğin kültürel tesislere bakıldığında, 2008 yılında İsmail Cem, 2009 yılında Bülent Ecevit, 2013 yılında Ahmet Piriştina, 2015 yılında Deniz Baykal ismi ile hizmete alınan kültür merkezleri bu göstergeler arasındadır.

ŞEKİL 2.1.25. Karşıyaka S.K. kurucularından Zühtü Işıl’a ait kulüp üyelik belgesi ve Atatürk’ün iki ziyaretinde alt alta yazıp imzaladığı kulüp hakkındaki sözleri (Aksoy, 1988)

Mustafa Kemal Atatürk'ün, annesinin kabrinin de bulunduğu Karşıyaka'ya ilgi ve yakınlığı, çeşitli ziyaretlerinde söylediği sözlerle belgelenmiş, Atatürk Karşıyaka Spor Kulübünü iki kez ziyaret etmiş ve övgü içeren notlar kaydetmiştir. 11.10.1925'te Karşıyakalılar'a hitaben *"...Bir rastlantı beni Karşıyaka'ya daha fazla bağlamıştır. Karşıyakalılar, annem sizin topraklarınızda yatıyor. Karşıyakalılar, İzmir'i gördüğüm gün, öncelikle Karşıyaka'yı ve orada da sizin Türk topraklarınızda yatan anamın mezarını gördüm"* demiştir. İki gün sonra 13.10.1925 tarihinde Karşıyaka Spor Kulübünü ziyaret eden Atatürk, şeref defterine şu notu düşmüştür: *"Karşıyaka Spor Kulübü'nde karşı karşıya bulunduğum gençlik iftihara şayandır. Bu gençlik muvacehesinde istikbalin kuvvetli saadetini bariz görmektedir."* 24.08.1926'daki ikinci ziyaretinde ise kadın tenisçilerin maçlarını seyreden Atatürk, deftere *"Bu defaki ziyaretimde geçen aylarda masarrıf ve mesai hizmetin kıymetli asarını gördüm. Teşekkür ve tebrik ederim."* yazmıştır.

Atatürk sevgisi, ulusal bayramlarda, Karşıyaka'daki evlerin, işyerlerinin ve apartmanların balkonlarına asılan Türk bayraklarının yanı sıra Atatürk posterleri

ile yaşatılmaya devam etmektedir. İlçedeki en büyük spor etkinliğinin mekânına Mustafa Kemal Atatürk Spor Salonu ismi verilmiştir.

Karşıyaka'da, toplumsal olarak ortaya çıkan farklı değerler topluluğu, gündelik yaşamla birlikte, sanatta, kültürel eylemlerde, sporda ve daha pek çok alanda yerle kurulan aidiyet etrafında şekillenen gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler içerisinde Karşıyaka'da 1970-1980'lerin ortalarına dek süren bir elit kültürün varlığından söz etmek mümkündür. Mekânsal olarak özellikle de kıyı hattında izlenen ve varlıklı aileler aracılığıyla gelişmiş olan bu kültürün en önemli bileşenlerinden birisi de Fransız sokak kafelerini çağrıştıran ve İzmir kentine özgün bir değer katan "patisserie" kültürüdür (Göksu, 2010). Bu kültür zamanla Karşıyaka'yı ayrıcalıklı bir konuma taşıyacak olan mekânsal simgelerden biri haline dönüşecektir. Nitekim bugün ilçe ve çalışma alanında özellikle de kıyı ile ilişki kuran alanlarda bu kültürün halen ürettiği mekânsal bir örüntü mevcuttur. Halen kafelerin, restoranların yoğun olarak bulunduğu ve sokak yaşamının bir gösteri alanı olarak canlı olduğu alanlar mevcuttur.

FOTOĞRAF 2.1.6. Kafeterya ve restoranların bulunduğu akslar (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Söz konusu canlılık kafe kültürünün bir yansıması olduğu ölçüde, bölgedeki ticari aktivite ile de açığa çıkmaktadır. Diğer yandan bölgede yaşlı nüfus için gün boyu kullanabilecekleri dinlenme ve sosyalleşme alanları da mevcuttur ve bu alanlar yoğun olarak kullanılmaktadır. Bostanlı merkezindeki Balıkçı Parkı bu kapsamda önemli bir sosyalleşme mekânıdır. Bir zamanlar balıkçı teknelerinin tamir edildiği küçük atölyelere ev sahipliği yapan bu mekân günümüzde özellikle yaşlı kesim için önemli bir sosyal odak olarak işlev görmektedir (Fotoğraf 2.1.7). Fotoğraf

Bütün bunlarla birlikte bölge sağladığı olanaklar çerçevesinde yaşayanların sporla iç içe yaşadıkları ve kültürel etkileşimin spor faaliyetleri üzerinden geliştiği

bir yaşama alanıdır. Her yaş grubu kendine uygun spor aktivitesi için olanak yaratabilmekte olup, bu bağlamda bölgenin spor odaklı bir kültürel etkileşim ortamı da bulunmaktadır. Bölgenin sporla iç içe yaşama kültürünü destekleyen bir önemli unsur da Mavişehir toplu konut alanı ile deniz kıyısı arasında kalan Sports International spor merkezidir. Kulübün Karşıyaka'nın farklı mahallelerinden ve hatta İzmir'in başka bölgelerinden kullanıcıları bulunmaktadır. Yaz aylarında açık havuzu ve yeme içme mekânları ile önemli bir sosyalleşme alanı olma niteliği taşımaktadır. Kaldı ki, çalışma alanının farklı noktalarında çok sayıda spor salonu da bulunmakta ve bölgede yaşayanlarca yoğun olarak kullanılmaktadırlar.

FOTOĞRAF 2.1.7. Bostanlı merkezindeki Balıkçı Parkı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

2.1.1.4. Mekânla Kurulan Aidiyet İlişkisi ve Örgütlenme

Ait olabilmek için insanların kendi kimliklerini ifade edebildikleri, yaşadıkları topluluğun ayrılmaz bir parçası olarak kabul görüldüklerini hissetmeleri önemlidir. Sokaklar, caddeler ve kamusal alanlar bu hissin oluşmasındaki önemli unsurlardır. Kişilerin ve toplulukların kentsel mekânda kendilerini güvende hissetmeleri, sokaklar ve caddeler ile örülmüş kentsel dokular içerisinde geliştirdikleri bağlarla ilintilidir. Bu kapsamda mekânın nasıl geliştiği önemli bir konudur ve çok katlı konut blokları, kapalı konut sitelerinin sokaklar üzerinde gelişmiş kentsel sistemlerden farklı bir içerik ve aitlik ilişkisi oluşturdukları da

açıktır. Çalışma alanı bu kapsamda incelendiğinde öncelikle Karşıyakalı olmak ve Karşıyaka'da yaşamak bağlamında güçlü bir yer bağlılığı oluşturacak verilerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, bölgede farklı tarihsel süreçlerde farklı fiziksel etkilerle şekillenmiş, bu kapsamda farklı doku özellikleri gösteren kentsel alanlar bulunmaktadır. Farklılaşan özelliklerin, gündelik yaşam ve hareketlilik açısından değişen özellikleri mekâna taşıdığı açıktır. Bu doğrultuda mekânın değişen kurgusunun aidiyet ilişkisi ve bağlılık temelinde de farklılaşmalara neden olduğunu söylemek mümkündür (Şekil 2.1.26).

ŞEKİL 2.1.26. Çalışma alanını tarif eden farklı doku özellikleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

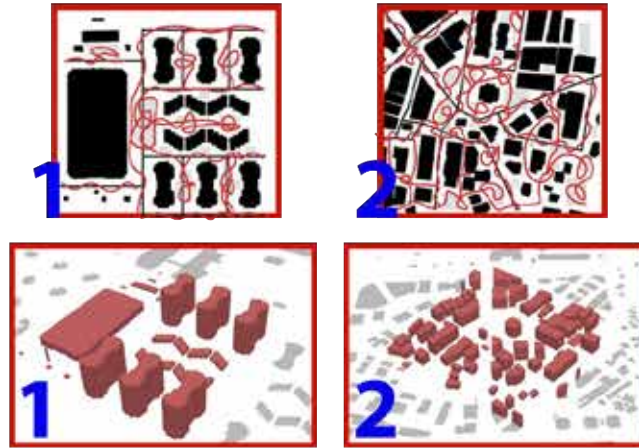

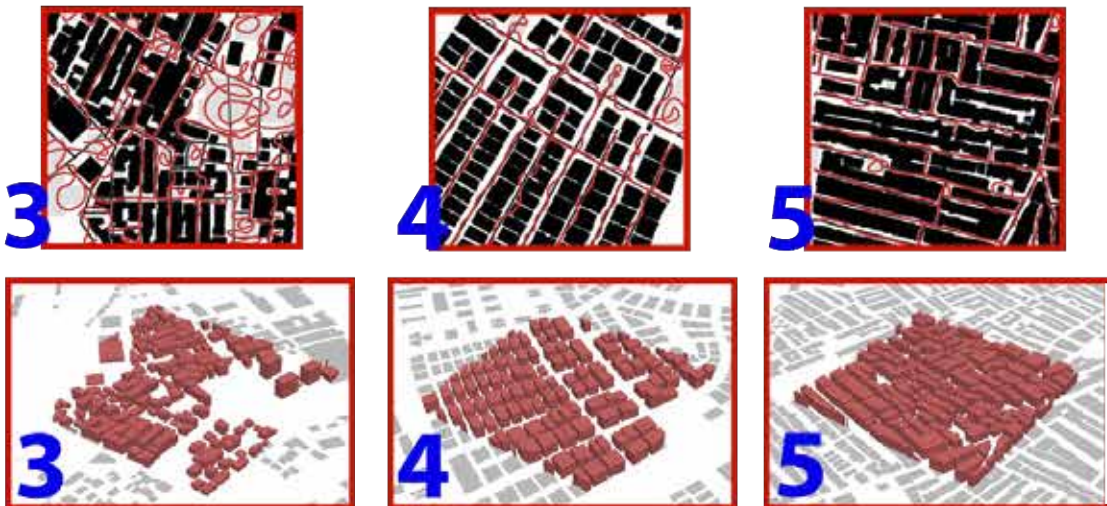
Her bir doku özelliği mekânda insanların birbirleri ile karşılaşma olanaklarını ve sosyalleşme biçimini değiştirmektedir. Diğer yandan kişilerin içerisinde yaşadıkları mekânla kurdukları ilişki de her doku özelliği içerisinde farklılaşmaktadır. Kamusal alan varlığı, fiziksel mekânın kapalılık hissi, düzen, mülkiyet vb. özellikler nedeniyle her doku kendi aitlik ilişkisini biçimlemektedir. Mekânsal aidiyetin en önemli gelişim alanlarının sokak ve caddeler olduğu bilgisinden hareketle, sokak ve caddelerin oluşumuna temel teşkil eden doku özelliklerindeki farklılaşmanın incelenmesi gereklidir.

Buna göre çalışma alanını tarif etmek üzere seçilmiş olan beş adet farklı doku örneği; 1- Toplu konutlar ve kapalı konut siteleri (Mavişehir Mahallesi), 2- Düzensiz gelişen imarlı yeni kent bölgeleri (Yalı Mahallesi), 3- Dönüşmeye aday, belirsizlik içeren sorunlu kent bölgeleri (Şemikler Mahallesi), 4- Düzenli gelişen ayrık nizam ve bahçeli konut bölgeleri (Bostanlı Mahallesi), 5- İslah imar planları sonucu oluşmuş, küçük parseller içeren bitişik nizam ve yoğun yapılaşmış konut bölgeleri (Goncalar, Dedebaşı mahalleleri) olmak üzere beş farklı özellik çerçevesinde ele alınabilmektedir (Şekil 2.1.27- 2.1.28).

ŞEKİL 2.1.27. Mavişehir ve Yalı mahalleleri doku örnekleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.28. Şemikler, Bostanlı, Goncalar ve Dedebaşı mahalleleri doku örnekleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

5 başlık altında kategorize edilerek bölge tariflemeye kullanılan doku özelliklerinin mekânda hareket ve yönlenmeyi sağlayan iki boyutlu ilişkilerde olduğu ölçüde üçüncü boyutta ve bu bağlamda insan ölçeği olarak tariflenen ilişkiler düzeni içerisinde de başkalaşan bir anlamı bulunmaktadır. Zira üçüncü boyuttaki etkinin çevre algısı ile sınırlandırılmayacak biçimde insan üzerinde yoğunluk (density), kalabalıklık (crowding) ve buna bağlı çevresel stres (environmental stress) gibi olumsuz psikolojik etkiler yaratabilmesi mümkündür (Yalınar ve Doğrusoy, 2016). (Şekil 2.1.29).

2013 tarihinden önce yürürlükte olan İzmir Büyükşehir Belediyesi imar yönetmeliğinde yüksek yapılar;

fiziksel çevre, kent dokusu ve her türlü kentsel altyapı yönünden yakın ve uzak çevresini etkileyen, bina yüksekliği 30,8 metre ve/veya bodrum kat dâhil olmak üzere toplam kat adedi 13'ü aşan yapılar olarak tanımlanmıştır (İzmir BŞB, 2013). Buna göre çevresini etkileyebilecek yapıların çalışma alanı içerisinde belirli mahallelerde yoğunlaşmış olduğu ve daha çok alanın batı kesimindeki toplu konut olarak inşa edilmiş bölgelerde yer aldığı görülmektedir (Şekil 2.1.30). Bu veri çerçevesinde söz konusu yapıların yer aldığı bölgelerde yaşayan toplulukların çevre algısının değiştiği, psikolojik açıdan farklı etkilerin ortaya çıktığı ve mekânla kurdukları aidiyet ilişkisinin farklılaştığı söylenebilir.

ŞEKİL 2.1.29. İnsan- mekân ilişkisine örnekler (Mavişehir, Bostanlı, Goncalar mahalleleri, Proje saha çalışmaları arşivinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.30. Çalışma alanındaki yüksek katlı yapılar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mekânsal aidiyetin insanların yaşamlarına pozitif katkıları bulunmaktadır. Buna karşın mekânsal aidiyetten yoksunluk ise negatif sonuçları olan bir şey olarak görülmektedir. Antonisch'e (2010) göre mekân aidiyetinden yoksunluk, "yalnızlık, yalıtılmışlık, yabancılaşma ve yer değişim duygusudur ve motivasyon ve mental sağlık problemlerine yol açabilmektedir. Bu bağlamda mekânın niteliği yaşayan bireylerin sağlığı açısından ve dolayısıyla sağlıklı bir yaşama çevresinin

inşası bakımından önemlidir. Diğer yandan mekânla kurulan aidiyet sadece kişisel bir mesele olmayıp, aynı zamanda sosyal bir meseledir. Nitekim bir kimse yaşadığı yerde diğer insanlar tarafından kabul görmediği durumlarda aidiyet duygusu zedelenir. Bu bağlamda bir yere ait olmak, bir gruba ait olmakla aynı anlama gelmeye başlar ve dolayısıyla aidiyet hem bireysel hem toplumsal açıdan kimlik ile eş anlamlı bir kavrama dönüşür (Antonisch, 2010). Toplumsal

kimliğin inşasında sosyal benlik, grup süreçleri ve gruplar arası ilişkiler önemlidir. Sosyal özdeşleşme bir örgütlenme biçimi ile de mekâna yansiyabilmektedir. Sosyal bir sistem olarak “örgütlenme”, kişilerin tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri amaçları başkaları ile bir araya gelerek, bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesi yoluyla bir iş bölümü ve koordinasyon dâhilinde yapabilmeyi olanaklı kılan sistem olarak

tanımlanmaktadır (Koçel, 1998). Çalışma alanı bu kapsamda incelendiğinde, bölgedeki örgütlenme biçimine örnek olarak Karşıyaka Spor Kulübü belirgin bir odak oluşturmaktadır. Bununla birlikte bazı hemşehri derneklerinin alandaki varlığı da önemlidir. Ancak daha belirgin olarak alanda kültür ve sanatla ilgili oluşumlar bulunması da bölgenin kimliği açısından önemli bir bilgi oluşturmaktadır (Şekil 2.1.31).

ŞEKİL 2.1.31. Çalışma alanı içerisinde bulunan dernekler (Karşıyaka Belediyesi ve Google Haritalar verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Farklı ele alışlarda yer ile olan bağlılığın sosyal ilişkiler içerisinde biçimlendiği ve kişilerin içerisinde bulunmaktan mutlu oldukları mekânların anlamlı bir yere dönüştüğü de ifade edilmektedir. Kamusal mekânlar ve sokaklar bu mutluluğu belirleyecek temel mekânsal unsurlardır (Tepe, 2019). Çalışma alanı açık kamusal alanlar ve sokak kullanımının çeşitliliği açısından önemli potansiyellere sahiptir ve bölgede sosyal yaşamın gelişmesini sağlamıştır. Bu noktada Bostanlı Mahallesi'nde yayalaştırılmış olan Cengiz Topel Caddesi 18-20 m genişliğindeki enkesiti,

arazi kullanım niteliği ve üzerindeki aktivite çeşitliliği açısından önemli bir örnektir. Söz konusu yol ayrıca tramvay yolu, bisiklet vb. farklı ulaşım olanaklarıyla bağlantılı ve tercih edilir bir özelliğe sahiptir (Tepe, 2019), (Fotoğraf 2.1.8).

Demirköprü Cittaslow uygulaması da yaya öncelikli çözümlerle bölgedeki kamusalığa ve ayrıca yaşam kalitesine önemli katkılar sağlamıştır. Diğer yandan kıyı alanı sağladığı rekreasyon olanakları ile önemli bir kamusalık yaratmaktadır (Fotoğraf 2.1.9).

FOTOĞRAF 2.1.8. Yaya, bisiklet ve tramvay bağlantıları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.9. Cittaslow uygulamalarından örnekler (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Alan genelinde kamusallığın güçlü olduğu bölgeler değerlendirildiğinde ağırlıklı sahile yakın kesimde bu özelliğin gelişmiş olduğu izlenebilmektedir. Bununla birlikte, bölgenin iç kesimlerinde de Demirköprü örneğinde olduğu şekliyle bazı potansiyeller mevcuttur ve yapılacak düzenlemelerle bölgedeki kamusallığın kıydan iç kesimlere taşınması mümkün olabilecektir. Bu noktada Girne Bulvarı gibi yoğun akslar üzerindeki parklet uygulamaları ile yer oluşturma çabalarının başarılı sonuçlar oluşturduğunu söylemek mümkündür (Fotoğraf 2.1.10).

Son süreçte yeni kamusalıkların inşası bağlamında karşımıza gelen önemli örneklerden birisi de büyük alışveriş merkezleridir. Çalışma alanı içerisinde 3 adet büyük alışveriş merkezi mevcuttur ve her biri sahip

olduğu mekân kurgusu içerisinde farklı bir kamusallığı yaratmaktadır. Bu noktada özellikle de Mavibahçe AVM'nin imar planında pazar yeri ve meydan olarak belirlenmiş kamusal bir alanı da kapsıyor olması itibarıyla örneklenebilecek ve tartışılabilir bir konumu bulunmaktadır. Bir kamusal alanın ticari bir kompleksin bünyesine alınması ile oluşan fiziksel yapılanma kamusal alanların tüketim mekânları ile bütünleşmesine dair bir örnektir. Alışveriş merkezinin planladığı pek çok etkinlik söz konusu alanda kendisine yer bulmaktadır. Ayrıca orta alandaki düzenleme bazı zamanlarda çocuklar için de farklı aktivitelere imkân sağlayan bir oyun alanına da dönüştürülebilmektedir (Fotoğraf 2.1.11).

FOTOĞRAF 2.1.10. Girne Bulvarındaki parklet uygulamaları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.11. Mavibahçe AVM etkinlikleri (URL-8)

Kaldı ki, çalışma alanında ticari aktivitenin kamusal için yaratılmasında belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Neredeyse alan bütününe yayılan zemin kat ticaret kullanımları sokaklar üzerindeki hareketliliği etkilemektedir. Ancak sokaklardaki dükkânlar, kafeler ve yeme içme mekânları bölgede canlılığı desteklediği ölçüde bazı alanlarda yaşama alanlarının mahremiyetini ve huzurunu da olumsuz biçimde etkileyebilmektedir.

2.1.1.2. Sosyoekonomik Özellikler

Sosyal ve kültürel etmenler sosyokültürel çevrenin bileşenleridir. Ekonomik boyutlar ön plana çıkarılmak istendiğinde ise sosyoekonomik çevreden söz edilmektedir. Sosyoekonomik etmenler kişinin yaşamını ve sağlığını etkileyen ve ölçülmesi, değerlendirilmesi en zor etmenlerdir. Ekonomik olanaklarla sağlık arasındaki ilişki istatistiklerle ölçülmeye çalışılmakta olup, göstergeler ekonomik açıdan zayıf kentsel bölgelerde yaşayanların daha refah içindeki bölgelerde yaşayanlara oranla daha az sağlıklı olduklarını ortaya koymaktadır. Bu husus, gelir yetersizliği ile ilgili olduğu kadar, elde edilen gelire bağlantılı olarak kentsel ortamda elde edilebilen sağlıklı yaşama koşulları ile de ilişkilidir. Böylece yetersiz çevre şartları, yetersiz hijyen, sosyal olanaklar, yetersiz ve niteliksiz konutlar, sosyoekonomik özellikler ile bağlantılı bir izdüşüm haline gelmektedir.

Kentleşme ve kentsel yaşam kalitesi temelinde görünür hale gelen söz konusu sosyoekonomik özelliklerin sadece kentsel müdahalelerle iyileştirilemeyecek çok boyutlu açılımlar içerdiği açıktır. Bununla birlikte insanlara eşit fırsatlara ulaşmaktan alıkoyan etmenlerin anlaşılması ve kent planlama çalışmaları aracılığıyla var olan koşulların iyileştirilmesinin sağlanması da önemli bir husustur. Bu kapsamda öncelikle son derece heterojen özellikler gösteren kentsel yapılar için bölgesel farklılaşmaları anlamayı sağlayacak verilerin elde edilmesi ve mekânsallaştırılması gerekmektedir.

Ülkemizde kalkınma politikalarının değerlendirilmesi çalışmalarında öne çıkan araçlardan birisi, sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması araştırmalarıdır. 2022 yılında İzmir Ticaret Odası tarafından hazırlanan

bir araştırma kapsamında İzmir'deki ilçelerin gelişmişlik düzeylerine ilişkin bir inceleme yapılmıştır. Çalışmada, sosyoekonomik gelişmişliği ölçen nesnel değişkenler kullanılarak ülkemizdeki 973 ilçenin gelişmişlik düzeyleri istatistiksel tekniklerle analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında sosyoekonomik gelişmişliği ölçen değişkenler; demografi, istihdam ve sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, finans, rekabetçilik, yenilikçilik ve yaşam kalitesi olmak üzere 8 boyutta gruplandırılmış, toplam 56 değişken kullanılmıştır. Söz konusu araştırma kapsamında Karşıyaka ilçesi, 1. kademe olarak tanımlanan 10 ilçe içerisinde Konak, Bornova ve Balçova ilçelerinden sonra dördüncü sırada yer almaktadır (İzmir Ticaret Odası, 2022). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan SEGE-2022 İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasında da Karşıyaka ilçesi birinci kademe gelişmiş ilçeler sıralamasında ülke genelinde 37. sırada yer almaktadır (URL-9).

Karşıyaka ilçesinin sahip olduğu olumlu koşulların ilçedeki tüm yerleşme bölgeleri için eşit bir düzeyde yer aldığını söylemek ise mümkün değildir. Kaldı ki, çalışma alanı da, toplumsal ve mekânsal düzeylerde homojen olmayan ve olanaklar açısından da eşit ve adil bir dağılımın izlenemediği alt bölgelerden oluşmaktadır. 2017 verileri mahalleler arasında toplam hanehalkı geliri açısından önemli farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Mahalleler arasında Mavişehir Mahallesi gelir seviyesi en yüksek mahalle olarak öne çıkmaktadır. Onu Atakent ve Bostanlı mahalleleri takip etmektedir. Şemikler ve Nergiz mahallelerinin ise en düşük gelire sahip ailelerin yaşadığı mahalleler olduğu görülmektedir. Çalışma alanındaki hanehalkı gelirleri açısından en yüksek değer ve en düşük değerler arasında neredeyse iki kat fark olması dikkat çekicidir.

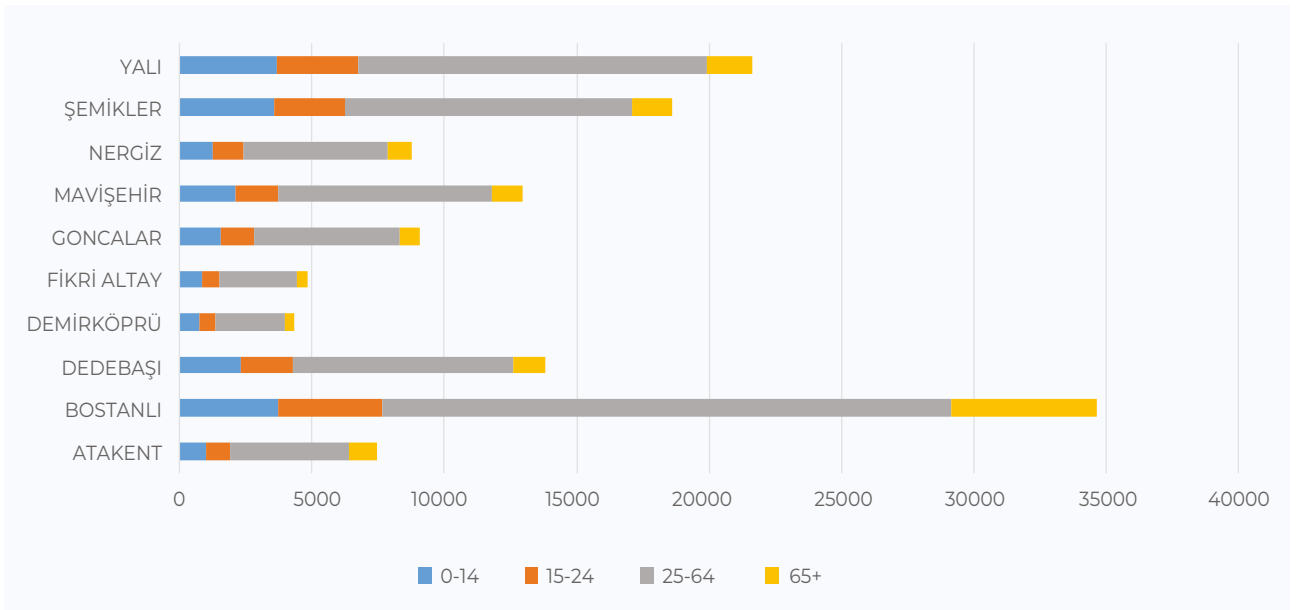
Bu farklılaşma kendisini araç sahipliği açısından da hissettirmektedir. İzmir BŞB Ulaşım Ana Planı kapsamında düzenlenen Otopark Eylem Planındaki araç sahipliği (1000 kişiye düşen otomobil sayısı) 2017 yılı verilerine bakıldığında; Mavişehir Mahallesi'nin 395 araç ile ön planda olduğu, onu sırası ile Atakent, Bostanlı ve Yalı mahallelerinin izlediği görülmektedir.

Mahallelerin sosyoekonomik göstergeler açısından değerlendirilmesinde bağımlı nüfus da önemli bir veridir. 15 yaş altı ve 65 ve üstü yaş bağımlı nüfustur ve 15-24 yaş arası genç, 15-65 yaş arası aktif nüfusu temsil etmektedir. Çalışma alanındaki mahallelerinde bağımlı nüfus verisi 2008-2015-2022 yıllarında incelendiğinde Yalı Mahallesi toplam nüfusu ile birlikte aktif nüfus sayısının da artmış olduğu görülmektedir (Şekil 2.1.32, 2.1.33, 2.1.34.).

TABLO 2.1.4. Mahallelere göre hane halkı geliri (İzmir BŞB, 2018)

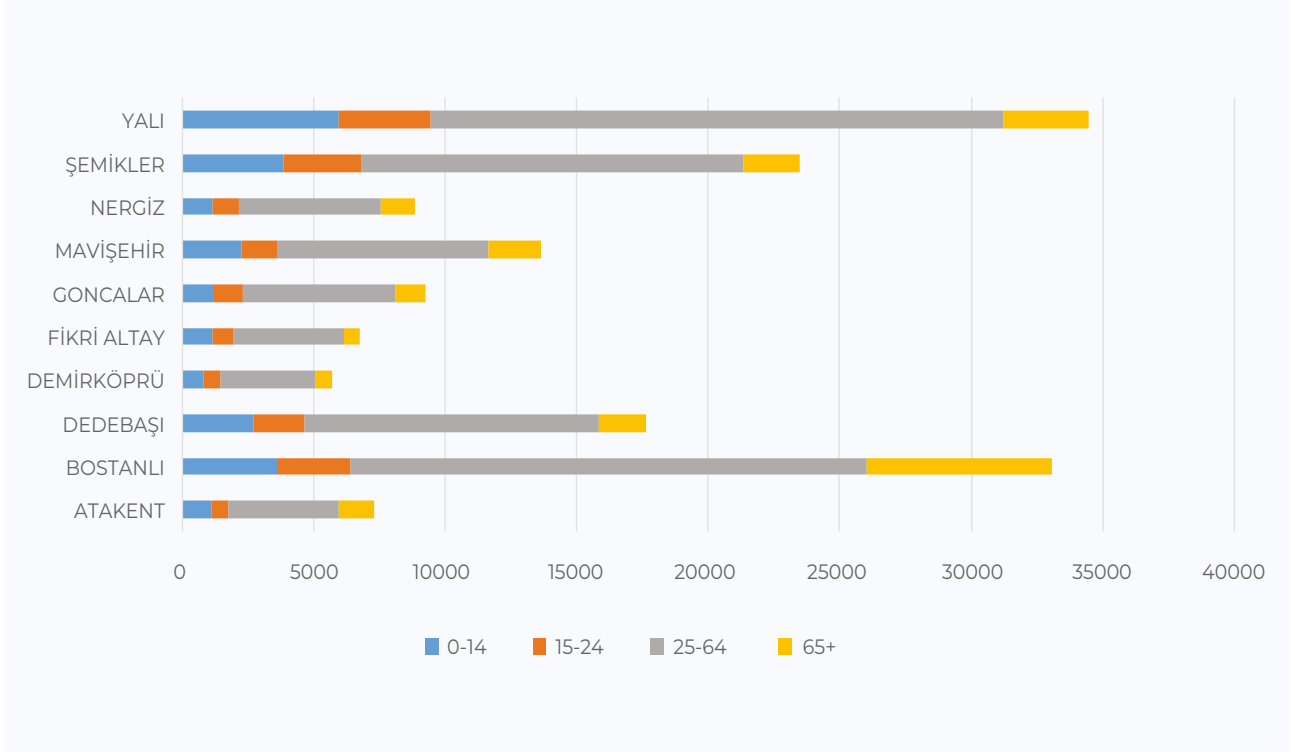
Mahalle adı	Ortalama Hanehalkı Geliri (TL) 2017
Atakent *	3493
Bostanlı	3329
Dedebaşı	2797
Demirköprü	3029
Fikri Altay	3157
Goncalar	2978
Mavişehir *	5337
Nergiz	2597
Şemikler2373	Şemikler2373
Yalı	3508

ŞEKİL 2.1.32. 2008 yılına ait bağımlı nüfus (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

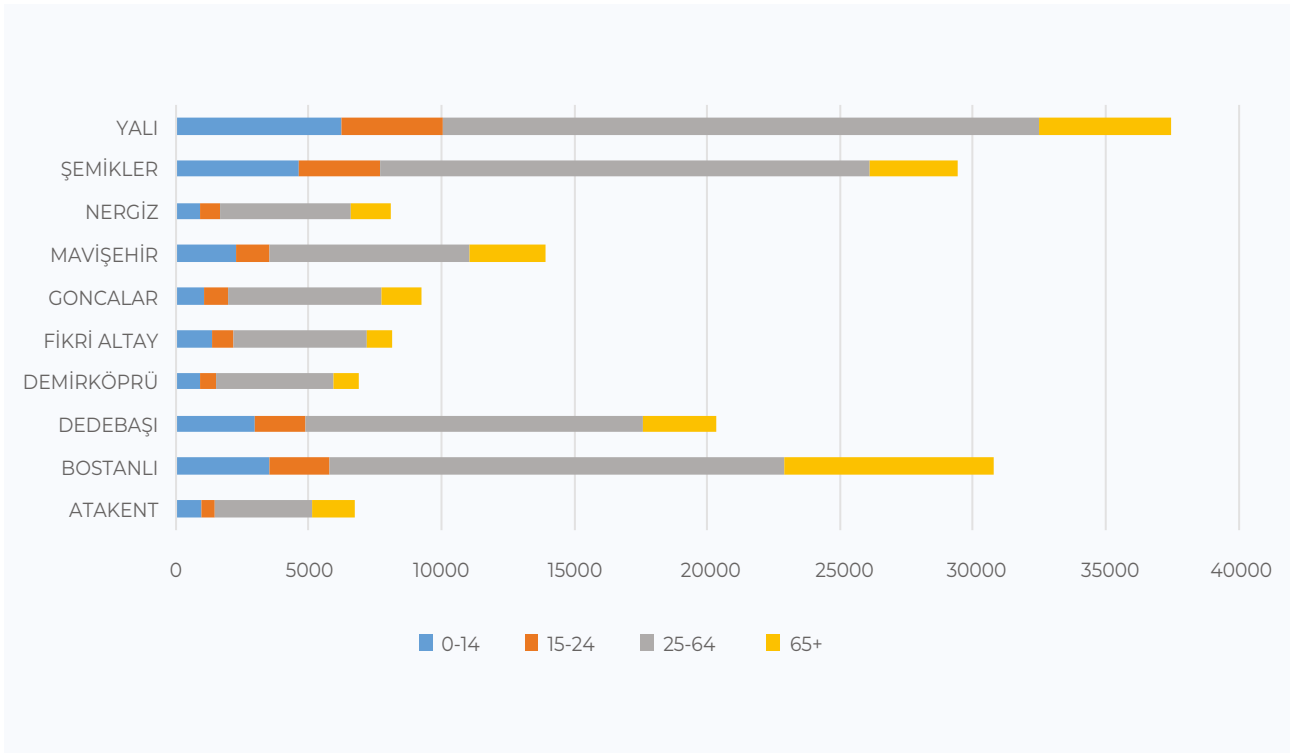

ŞEKİL 2.1.33. 2015 yılına ait bağımlı nüfus (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.1.34. 2022 yılına ait bağımlı nüfus (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bostanlı Mahallesi belirtilen tüm yıllarda 65 ve üstü yaş grubun en fazla olduğu mahalle iken Yalı Mahallesi 0-14 yaş grubunun en fazla olduğu mahalledir. Dolayısıyla kırılma yaşlı nüfusun fazlalığı yönünden Bostanlı Mahallesi'nde, çocuk nüfusun fazlalığı yönünden Yalı Mahallesi'nde yüksektir.

Yaşayan toplulukların ekonomik olanakları, yaşam çevresi ve konut nitelikleri ile kentsel mekânda ifade bulmaktadır. Bu noktada emlak değerleri de önemli bir veridir ve ödeme gücü açısından mekândaki sosyoekonomik farklılaşmayı değerlendirebilmeye imkân sağlamaktadır. 2020 Tarihli ve İzmir ili Karşıyaka ilçesi özelinde 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli yapı tespitine dayalı olarak parsel bazında yenilenen yapıların değişen değeri ile ilgili belirlemeler yapmayı

amaçlayan bir çalışmada (Taşçı, 2020), Karşıyaka ilçe sınırları içerisinde yer alan mahallelerin gayrimenkul değerlerine göre sıralaması yapıldığında, en düşük değere sahip mahallenin Sancaklı (251,70 TL/m²), en yüksek değere sahip mahallenin ise Mavişehir Mahallesi (7.334,62 TL/m²) olduğu saptanmıştır.

Çalışma alanına giren mahallelerin sıralamadaki durumuna bakıldığında temel olarak 4 grup içerisinde tanımlanan sıralamada en yüksek değere sahip olan mahalleden başlayarak, Mavişehir ve Atakent mahallelerinin 1. Grupta, Bostanlı Mahallesi'nin 2. Grupta, Nergiz, Goncalar, Yalı, Demirköprü, Dedebaşı mahallelerinin 3. Grupta, Fikri Altay Mahallesi'nin ise 4. Grupta yer aldığı görülmektedir (Tablo 2.1.5).

TABLO 2.1.5. Karşıyaka ilçesindeki mahallelerin değer sıralaması (Taşçı, 2020)

	Mahalle Adı	Ortalama Arsa Rayiç Bedeli (TL)	Sınıflandırma
1	Sancaklı	251.7	4. Grup
2	Yamanlar	251.7	
3	Örnekköy	478.99	
4	Cumhuriyet	490.35	
5	Zübeyde Hanım	501.32	
6	Latife Hanım	559.48	
7	İnönü	567.99	
8	Şemikler	739.13	
9	Fikri Altay	830.01	
10	İmbatlı	992.43	
11	Dedebaşı	1003.42	3. Grup
12	Demirköprü	1006.03	
13	Yalı	1044.21	
14	Goncalar	1243.81	
15	Bahçelievler	1316.97	
16	Bahariye	1377.28	
17	Bahriye Üçok	1378	
18	Nergiz	1642.03	
19	Mustafa Kemal	1655.9	2. Grup
20	Tersane	2045.39	
21	Alaybey	2155.74	
22	Bostanlı	2226.94	
23	Aksoy	2394.2	
24	Tuna	2791.97	
25	Donanmacı	3555.81	1. Grup
26	Atakent	4531.39	
27	Mavişehir	7334.62	
	Ortalama Değer	1643.22	

İlçe bazında değer değişiminin temel olarak 3 bölgede gerçekleştiği ifade bulunmaktadır. Demiryolu hattı ve Anadolu Caddesi değer değişimlerini yaratan önemli eşikler olarak ele alınmaktadır (Taşçı, 2020). Böyle bir saptama emlak değerlerinin kıyıya doğru gittikçe arttığını ortaya koymaktadır. Çalışma alanı açısından bakıldığında kıyıda Mavişehir, Atakent ve Bostanlı mahallelerinin en yüksek emlak değerine sahip mahalleler olduğu görülebilmektedir. Buna göre alım gücü açısından değerlendirildiğinde, gelir seviyesi açısından da bu mahallelerde yaşayanların ekonomik düzeylerinin diğer mahallelere göre daha

yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Emlak değerleri açısından düşük seviyede olan mahallelerin ise göçle ve kaçak yapılaşmalarla oluşmuş ve sonradan yasallık kazanarak imar planlarına konu olmuş mahalleler oldukları görülmektedir. Ancak bu veri 2020 verisidir ve 30 Ekim 2020 depreminden önce sine ait saptamalara dayanmaktadır. Depreme dayalı hasar durumu ve risk bölgedeki emlak değerlerini etkilemiştir. Zingat 2023 yılı emlak endeksi ve bölge raporunda Karşıyaka ilçesinde satın alınan 100 metre-karelik bir konutun ortalama fiyatının 1.895.483 TL ile 3.159.100 TL arasında olduğu ifade edilmiştir (URL-10).

ŞEKİL 2.1.35. Karşıyaka ilçesinde emlak endeksi ve değer farklılaşmasına göre mahallelerin durumu (Taşçı, 2020)

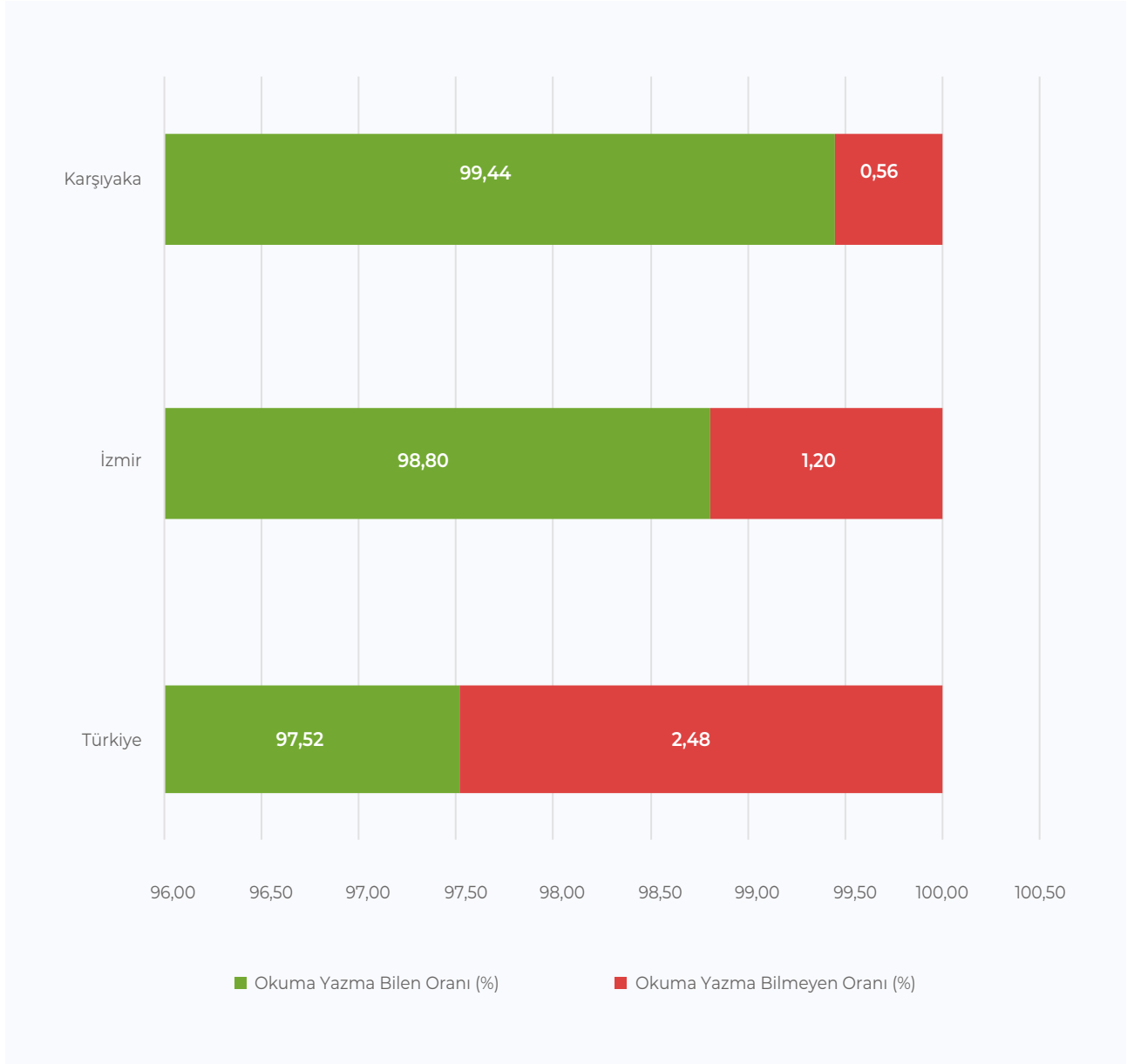

2.1.1.2.1. Eğitim Durumu

Sakin ve rahat yaşam koşulları ile ön plana çıkan bölge eğitilmiş bir toplumsal kesimin varlığı ile yerleşmeyi gelişmişlik düzeyi açısından ileri bir seviyeye taşımaktadır. Eğitim düzeyi ve okuma yazma bilme oranının bir kültürel gelişmişlik kriteri olarak sayılması dikkate alınarak, Türkiye, İzmir ve Karşıyaka ilçesi okuma yazma oranları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde,

2021 verilerine göre; Karşıyaka ilçesinde okuma yazma bilme oranının çok yüksek bir orana sahip olduğu görülebilmektedir. İzmir ilçeleri arasında okuma yazma bilme oranı açısından Karşıyaka ilçesi (99.44), Çeşme (99.57) ve Güzelbahçe (99.45) ilçelerinden sonra 3. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2023), (Şekil 2.1.36).

ŞEKİL 2.1.36. Türkiye, İzmir ve Karşıyaka okuma yazma oranları (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Türkiye, İzmir ve Karşıyaka'nın bitirilen eğitim düzeyine bakıldığında ilçede toplamda lise ve dengi meslek okulu, yüksekokul veya fakülte, yüksek lisans ve doktora eğitim düzeylerinin İzmir ve Türkiye oranlarından yüksek olduğu izlenmektedir. Kadın ve

erkek özelinde incelendiğinde ise lisansüstü eğitim seviyesinde erkeklerin oranı daha fazla olmakla birlikte Karşıyaka'nın hem erkek hem kadın için İzmir ve Türkiye seviyesinin üzerinde değerlere sahip olduğu görülmektedir (Tablo 2.1.6- Tablo 2.1.7).

TABLO 2.1.6. Türkiye, İzmir ve Karşıyaka'nın cinsiyete göre eğitim düzeyleri (TÜİK, 2023)

Erkek %	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilin Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	Lise Ve Dengi Meslek Okulu	Yüksekokul Veya Fakülte	Yüksek Lisans (5 Veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	Doktora
Türkiye	0,76	1,72	15,24	9,17	21,18	29,87	19,24	2,39	0,43
İzmir	0,40	1,30	16,08	8,46	19,02	29,86	21,85	2,52	0,51
Karşıyaka	0,17	0,56	8,99	3,83	13,21	28,47	37,68	5,77	1,33
Kadın %	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilin Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	Lise Ve Dengi Meslek Okulu	Yüksekokul Veya Fakülte	Yüksek Lisans (5 Veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	Doktora
Türkiye	4,93	5,60	22,85	7,00	17,18	22,73	17,40	2,00	0,30
İzmir	2,17	4,60	23,40	5,95	15,12	24,50	21,31	2,52	0,45
Karşıyaka	0,88	2,06	15,05	2,62	11,21	26,72	35,09	5,30	1,06
Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilin Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	Lise Ve Dengi Meslek Okulu	Yüksekokul Veya Fakülte	Yüksek Lisans (5 Veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	Doktora
Türkiye	2,85	3,67	19,06	8,08	19,18	26,28	18,32	2,20	0,37
İzmir	1,29	2,97	19,78	7,19	17,05	27,15	21,58	2,52	0,48
Karşıyaka	0,55	1,37	12,26	3,18	12,13	27,53	36,29	5,52	1,19

TABLO 2.1.7. Mahallelerdeki öğrenci sayıları, 2017 (İzmir BŞB, 2020)

Mahalle	İlk ve Ortaöğretim Öğrenci Sayısı	Üniversite Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
Atakent	782	466	1247
Bostanlı	3572	2130	5702
Dedebaşı	2198	961	3158
Demirköprü	910	182	1092
Fikri Altay	827	444	1271
Goncalar	1417	592	2009
Mavişehir	1067	533	1600
Nergiz	777	397	1173
Şemikler	3488	1252	4740
Yalı	5140	1595	6735
Toplam	20178	8552	28727

2.1.1.2.2. İstihdam Yapısı

Çalışma alanı 1950'li yıllara dek bir kıyı kasabası iken, Bostanlı Mahallesi merkezinde yer alan balıkçı köyü ile etrafındaki tarım alanları ve bostanlardan oluşan bir bölgedir. Tarım alanları batı yönünde Gediz Deltası ile sonlanmakta olup, doğu yönünde de Karşıyaka ilçesinin en eski mahalleleri ile ilişki kurmaktadır. Bu bağlamda çalışma alanının istihdam yapısının bölgenin yaşadığı değişim ve dönüşümlerle şekillenmiş olduğunu söylemek mümkündür. Odak grup görüşmelerindeki anlatımlarda Bostanlıdaki Balıkçı parkının eskiden köy meydanı olduğu, burada balıkçı tekneleri için tamir yerlerinin bulunduğu ifade edilmiştir (Odak Grup Görüşmeleri-2, 2023).

Balıkçılık azmaktalarda yer almaktadır ve buna bağlı olarak bugün için riskli alan ilan edilerek yıkılmış olan yapı adasının geçmişte bir iskele ve balıkçı barınağı olduğu aktarılmıştır (Odak Grup Görüşmeleri-2, 2023). Bugün için balıkçılık faaliyetleri Mavişehir Mahallesi'nin kıyı kesiminde yer alan balıkçı barınağında sürmektedir.

Ayrıca Şemikler Su Ürünleri Kooperatifinde balık satışı yapılmaktadır. Bostanlı Balıkçı Barınağı ve çay evi aracılığıyla işletilen mekânda yiyecek içecek satışı yapılmaktadır (Fotoğraf 2.1.12).

Bölgede bugün için var olan istihdam yapısı muhtarlarla yapılan odak grup toplantısında belirlenmeye çalışılmıştır. Atakent Mahallesi'nde daha çok bürokratların yaşadığı, subay lojmanlarında hâkim, savcı ve müteahhitlerin yaşadığı ortaya konmuştur. Aktarımlara göre, Bostanlı daha çok küçük esnaf ve emeklilerin yaşadığı bir yerdir (Odak Grup Görüşmeleri-1, 2023). Ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi 2020 yılı verileri de çalışma alanındaki istihdam yapısının ağırlıklı olarak sanayi dışı istihdam biçiminde olduğunu göstermektedir (Tablo 2.1.8). Çalışan kişi sayısı o mahallede çalışan kişi sayısını göstermekte, istihdam ise o mahallede oluşturulan istihdam sayısını göstermektedir.

FOTOĞRAF 2.1.12. Balıkçı Barınağı'nda Şemikler Su Ürünleri Kooperatifi'nin Balık Satış Yeri ve ağlarını onaran balıkçılar (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

TABLO 2.1.8. Mahallelerdeki çalışan ve istihdam sayıları, 2017 (İzmir BŞB, 2020)

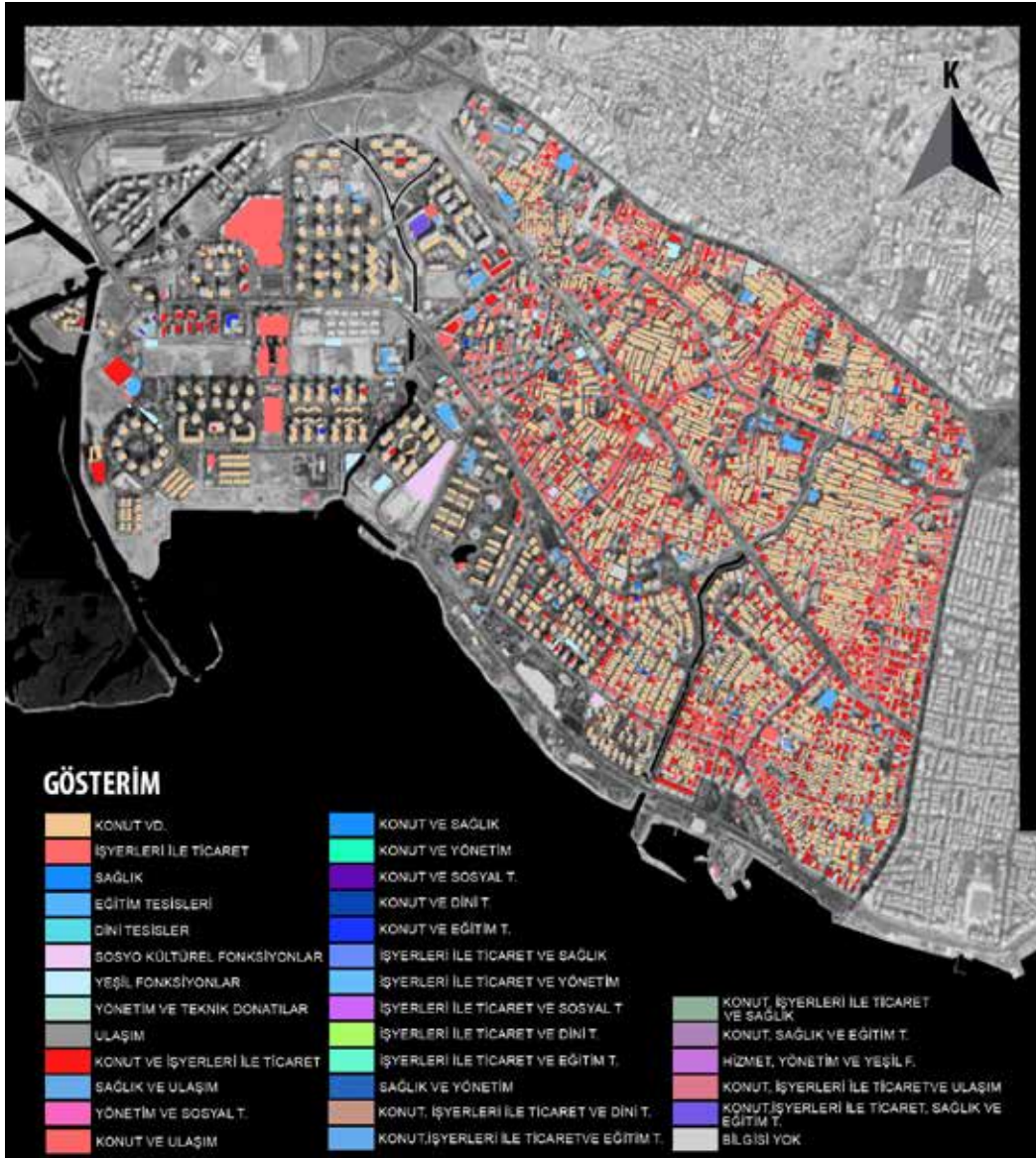
Mahalle	Çalışan	İstihdam	Sanayi İstihdamı	Sanayi Dışı İstihdam
Atakent	2402	1115	0	1115
Bostanlı	11236	8908	40	8868
Dedebaşı	7156	1678	28	1650
Demirköprü	2491	702	0	702
Fikri Altay	2677	260	33	227
Goncalar	3431	539	16	523
Mavişehir	4932	3434	22	3412
Nergiz	3202	2637	0	2637
Şemikler	9217	3439	305	3134
Yalı	13160	2522	36	2486
Toplam	59904	25234	480	24754

2.1.1.2.3 Kentin İşlevsel Özellikleri ve Ticari Aktivite

Karşıyaka ilçesi İzmir'in kuzey gelişme aksında önemli bir yerleşim alanıdır. Farklı süreçlerle ve özelliklerle biçimlenmiş konut bölgeleri içerisinde, bu bölgelere hizmet eden sosyal ve teknik altyapı alanları da bulunmaktadır. Söz konusu alanların dağılımlarının bölgedeki farklı doku özelliklerine göre değişkenlik gösterdiğini söylemek mümkündür. İzmir kenti genelinde izlenen daha çok kıyıya endekslî ve bu nedenle tüm olanakların kıyıya yığıldığı bir kentsel biçimleniş çalışma alanı içinde de izlenmektedir. Özellikle

de ulaşım olanakları yönünden kıyıya yakın bölgeler avantajlıdır. Bununla birlikte bölge genelinde sosyal altyapı açısından eşitsiz bir dağılımın bulunmadığı da görülmektedir. Bu kapsamda en dikkat çekici olan ise ticari aktivitenin bölge geneline yayılmış olmasıdır ki, özellikle de toplu konut alanları dışındaki yerleşme örüntüsü içerisinde zemin kat kullanımları ile ortaya çıkan bu biçimleniş, çoğu ulaşım arteri üzerinde izlenebilmektedir (Şekil 2.1.37).

ŞEKİL 2.1.37. Zemin kat arazi kullanım durumu (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

İlçe genelinde bakıldığında Karşıyaka çarşısı yoğun bir ticari aktivite ve bir düğüm noktası olarak hareketliliğin en yüksek olduğu alan olarak tanımlanabilir. Ticari işlevlerin zaman içerisinde çarşı bölgesinden başlayarak özellikle batıya ve kuzeye doğru genişlemesiyle birlikte insan ve taşıt hareketliliği geniş bir alanda yaygınlık kazanmıştır. Bu kapsamda çalışma alanının önemli mahallelerinden olan Bostanlı Mahallesi'ndeki ticari aktivitenin bölgeyi bir alt merkez haline getirecek şekilde bağlantılar oluşturduğu ve yoğunlaştığı da görülmektedir. Diğer yandan söz konusu ticari bağlantılar son yıllarda bölgede sayıları artmış olan restoran, kafe vb. hizmet sektörü açısından yeni bir kimlik bileşeni olarak da önem kazanmış bulunmaktadır. Çalışma alanındaki ticari aktivite yarattığı hareketlilik potansiyeli açısından değerlendirildiğinde bölgenin Girne Bulvarı'na yaklaşan güneydoğu kesiminde hareketlilik potansiyelinin

yüksek olduğu, bölgenin orta kesimlerinde ve özellikle İZBAN hattı boyunca yoğunluğun yer aldığı, buna karşın batıdaki toplu konut alanlarında hareketlilik potansiyelinin azaldığı görülmektedir.

Bölge içerisindeki düşey bağlantılarda ticari yoğunluğa bağlı olarak hareketlilik potansiyeli de yüksektir. Başta Girne Bulvarı olmak üzere Şehitler Bulvarı, Ordu Bulvarı, Ali Alp Böke Caddesi, Caher Dudayev Bulvarı, Erdoğan Akkaya Sokak, kıyı ile Anadolu Caddesi arasındaki önemli bağlantı aksları olarak ön plana çıkmaktadır. Bölgenin işlevsel özellikleri açısından öne çıkan bir başka özellik ise, çalışma alanının batısında yer alan büyük alışveriş merkezleridir. Söz konusu alışveriş merkezleri sadece bölgeye değil, tüm İzmir kentine hizmet etmekte olup, bölgenin tanınırlığını ve imajını da önemli ölçüde etkilemektedir (Fotoğraf 2.1.13, 2.1.14, 2.1.15).

FOTOĞRAF 2.1.13. AVM'ler-Ege Park (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.14. AVM'ler-Mavibahçe (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.15. AVM'ler- Hilltown (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Aynı şekilde bölgede bulunan Bostanlı pazarı (BOSPA) ya da diğer adıyla "Sosyete Pazarı" bölgedeki ticari hareketliliği destekleyen önemli bir çekim noktasıdır. Çarşamba günleri kurulan pazar, İzmir kentinin farklı bölgelerinden ve hatta İzmir dışından çok sayıda insan çekmektedir. Pazarda sebze ve meyve satışı dışında tekstil ürünleri, mutfak eşyaları, antikalar, bahçe bitkileri ve ikinci el eşyalar da satışa sunulmaktadır (Fotoğraf 2.1.16).

Bölgenin ticari aktivitesi alan kullanıcıları açısından nüfus özelliklerini etkilemektedir. Bu noktada

Mavişehir bölgesindeki üç adet alışveriş merkezi geç saatlere dek alışveriş ve rekreasyon olanağı sunması sebebiyle kentin farklı bölgelerinden nüfus çekmektedir. Aynı şekilde Bostanlı Mahallesi'ndeki restoranlar ve kafeler alan kullanıcılarının sayısını artırarak önemli bir nüfus hareketliliği yaratmaktadır. Bu durum özellikle de bölgenin gece ve gündüz kullanım niteliğinin farklılaşmasını beraberinde getirmektedir. Var olan alan kullanımları, marka ve imajıyla, dışarıdan çektiği nüfus ile birlikte bölgedeki ekonomiyi de sürekli ve canlı kılmaktadır (Fotoğraf 2.1.17).

FOTOĞRAF 2.1.16. Pazar alanından (çiçek festivali) görüntüler (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.17. Sokaklarda gece canlılığı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Aynı etkiyi kıyıda ki rekreasyon alanının da yarattığını söylemek mümkündür. Özellikle yaz aylarında kıyı yoğun olarak kentin farklı bölgelerinden nüfus çekmektedir. Bu doğrultuda çalışma alanı içerisinde kullanıcı yoğunluğunun arttığı bölgeler yer almakta olup, bu bölgelerin kontrolsüz biçimde gelişimine devam ediyor olması, yaşama alanlarındaki güvenlik, huzur, gürültü, kirlilik gibi etkenler açısından dikkate alınması gerekli bir durumdur.

2.1.1.3. Somut Olmayan Kimlik

İzmir'in Karşıyaka ilçesinde yaşayanların kendilerini İzmirli olarak değil de Karşıyakalı olarak tanımlama eğiliminde oldukları bilinmektedir. Bu durum İzmir içerisinde Karşıyaka'ya yönelik olumlu bir bakış ve aidiyet çerçevesinde açığa çıkmaktadır. Diğer yandan yerleşmenin İzmir kenti içerisinde aldığı asimetrik ekonomik ve sosyolojik pozisyonun da ürünüdür. Kurtuluş Savaşı sırasında tüm Karşıyakalıların işgale karşı dağlara çıkması bir övünç kaynağı olarak kolektif direniş kültürünü pekiştirmektedir (Gülseven, 2010). Bir başka ifade ile Karşıyakalı kimliği yerleşmenin tarihsel olarak geçirdiği toplumsal, ekonomik ve siyasal süreçler ile biçimlenmiş bir duruşun kitlesel yansımasıdır (Fotoğraf 2.1.18). Süreç içerisinde söz konusu kimlik ve duruş, kentteki futbol takımları ve bu bağlamda spor kulüpleri ile de ilişki kurmuş ve böylece Karşıyakalı olmak geçmişten gelen bir elit ve nezih mirasın yarattığı ayrıcalıklı tavrı iken bu tavrın giderek genişlediği ve KSK taraftarı olanları da içerisine aldığına tanıklık edilmiştir. Böylece Karşıyakalı kimliği sadece Karşıyaka'da yaşayanların olmaktan çıkmış ve kent içinde Karşıyaka taraftarı olan herkesi kapsamaya başlamıştır (Göksu, 2010). Dolayısıyla "Karşıyakalı oluş" kişilerin kendisini Karşıyakalı kimliği ile ifade etme tercihi çerçevesinde açığa çıkmakta olup, bazı hassas özellikleri de içerisinde barındırmaktadır. Bu noktada o coğrafyada doğmuş olmak gibi zorunlu gerekçelerin yanı sıra, bir tercihin bir bağlılık ilişkisinin ürünü olması itibarıyla Karşıyakalı olma halinin incelenmesi önemlidir.

Karşıyakalıların mekânla kurdukları güçlü ilişki "Kutsal Topraklar", "Kuzey İzmir" ya da "Semtimize Herşeyimiz" gibi daha çok coğrafi çağrışımlar içeren ifadelerle ortaya konmaktadır (Gülseven, 2020). Yukarıda da değinildiği gibi bir yerleşimin ismi olarak "Karşıyaka" ile bu kentin kendine özgü ürünlerinden biri olan

Karşıyaka Spor Kulübü'nün iç içe geçen ve birbirine sarmalanmış imgeleri dikkat çekicidir. Bir birleşik sözcük olarak "Karşıyaka"nın coğrafi olarak İzmir'in karşı kıyısındaki konumlanışından gelen bir adlandırma olsa da, zaman içerisinde bir karşı durma biçimi, bir muhalif pozisyon olarak da pekişmiştir. Bu karşı pozisyon alma hali bazen, siyaseten, merkezi iktidara karşı İzmir cephesinde yerel bir konumlanışı ifade ederken, bazen de İzmir'in il bazındaki yerel idaresine karşı ilçenin yerel idaresinin muhalif konumlanışı şeklinde olabilmektedir. Sorgulayan, eleştiren, söylemi eyleme dönüştürebilen potansiyeli ile kent sakinlerinin bu "karşı" duruşta rolü büyüktür. 1889'da Karşıyaka'ya çalışan banliyö trenlerinin Osmanlı Nafia Nezareti tarafından bir işçinin trenden düşmesi gerekçesiyle yasaklanmasına karşı gösterilen tepki nasıl iki yıl içerisinde trenlerin tekrar Karşıyaka'ya çalışmasını sağlamış ise (Atilla, 2014), 1992'de sahil yolu genişletme çalışmaları sırasında palmyelerin kesilecek olması karşısında insan zinciri oluşturarak ses getiren kitlesel bir protesto sayesinde 504 palmyenin kesilmesine de engel olunarak (URL-11) bu coğrafyadaki reaksiyonel tavır ortaya konulmuştur.

Örneğin 1912 yılının koşullarında henüz İzmir'de kurulmuş bir Türk kulübü yokken, İzmir'deki başta futbol olmak üzere sportif faaliyetlere Türk gençlerinin de bir kulüp aracılığı ile katılmalarını sağlamak İzmir'in o dönemdeki kozmopolit yapısı içerisinde yabancılar ve azınlıkların kulüpleri karşısına dikilmesi son derece önemli bir gelişme olmuştur. Bu öncü girişim daha sonra Altay'ın da 1914'te kurulmasına yol açmıştır. İlk olarak Karşıyaka Mumararese-i Bedeniyye Kulübü adıyla kurulan kulübün ulusal kurtuluş savaşına kadar giden süreçte bir spor kulübü olmaktan öte anlamları olmuştur. Örneğin Mustafa Kemal Atatürk'ün, KSK'nin Kuvayi Milliye hareketi içindeki rolünü çok iyi kavradığı bilinmektedir (Yüksel, 1999). Karşıyakalı olma ruhunu yaşatmak ve gelecek nesillere aktarabilmek için kulüp faaliyetleri, şenlikler, turnuvalar, yarışlar gibi faaliyetlerle gerçekleştirilmektedir. 1 Kasım 1912'de kurulan Karşıyaka Spor Kulübü'nün 1 Kasımlarda kuruluş yıldönümünün düzenli olarak kutlanması, 1912'ye atfen 19.12'de, yani 19 Aralıkta 1912 List oluşumu tarafından 2001 yılında başlatılan ve halen günümüzde süren Dünya Karşıyakalıları Günü kutlamaları Karşıyakalıların geleneksel eylemleri haline gelmiştir.

2.1.1.3.1. Gastronomi

İzmir kentinde sahip olduğu olumlu iklim özellikleri çerçevesinde sokak yaşamı gelişmiştir. Kaldı ki bu durumun Karşıyaka açısından tarihsel olarak bir Levanten kültür eşliğinde açığa çıkmış, açık alanda eğlenme, yeme içme kültürünün bir uzantısı olarak da değerlendirilmesi gerekir. Bugün hala bu kültür ilçe genelinde izlenmekte olup, çalışma alanı ise en yoğun ifade bulduğu bölgedir. Çalışma alanındaki yeme içme kültürünün mahallelere göre restoran, kafe ve fırınların konumları itibarıyla mekânsal dağılımı incelendiğinde özellikle Bostanlı Mahallesi'nde bir yığılmanın söz konusu olduğu görülmektedir. Mavibahçe'deki AVM'ler içerisinde yeme-içme

mekânları bulunurken diğer mahallelerde ise yerel lokanta, kafe ve restoran zincirlerinin dâhil olduğu karma yeme-içme mekânları yer almaktadır.

Bostanlı Mahallesi'nde bazı bölgelerde içkili restoranlar izlenebilmektedir. Bu bağlamda akşam saatlerinden başlayarak hafta içi ve hafta sonları bir lezzet durağı olarak bölge önemli bir nüfus çekmektedir. Bölgeye kimlik katan önemli pastaneler de bulunmaktadır. Bravo Pastanesi ve Reyhan Pastanesi bu bağlamda her yaş grubu tarafından benimsenmiş olan ve bölge için marka değeri yaratan önemli odak noktaları aynı zamanda işaret unsurlarıdır (Fotoğraf 2.1.19)

FOTOĞRAF 2.1.18. Karşıyakalı kimliği yansımaları (URL-12)

FOTOĞRAF 2.1.19. Bravo ve Reyhan Pastaneleri (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Diğer yandan özellikle son yıllarda sokak aralarında yenilenen apartmanların zemin katlarında ticari kullanım yapmaya imkân veren dönüşüm uygulamaları sonucu bazı işletmelerin ortaya çıkmış olduğu, bunların ağırlıklıla butik yeme, içme mekânları olarak varlık gösterdiği, ağırlıklıla kahve, tatlı, pasta üzerine gelişen birimler oldukları da izlenmektedir. Söz

konusu işletmelerin çoğu sosyal medya üzerinden tanıtımlarını yapmakta ve bölge kullanıcılarına özel tasarlanmış lezzetler sunmaktadırlar. Söz konusu işletmelerin bazılarının başka bölgelerde şubeleri de bulunmaktadır. Ancak küresel zincir markalar genellikle AVM'lerde izlenebilmektedir (Şekil 2.1.39).

ŞEKİL 2.1.39. Çalışma alanındaki yeme-içme mekânlarının dağılımı (Karşıyaka Belediyesi ve Google Haritalar verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bostanlı merkezinde bazı noktalarda kahvehaneler bulunmaktadır. Geleneksel kahve kültürünü halen yaşatan bu mekânlar gündüz saatlerinde bölgede yaşayan emekli ve yaşlı kesim tarafından kullanılmaktadır. Ancak söz konusu mekânlar akşam saatlerinden itibaren farklı yaş gruplarına hitap etmekte, bölgede yaşayan kadın ve erkeklerin birlikte vakit geçirdiği, geç saatlerde ağırlıklı gençlerin bir araya geldiği ve oyun oynanabildiği mekânlar haline dönüşmektedir. Ayrıca İZBAN hattına paralel 1671 Sokak üzerindeki nargile mekânları da akşam saatlerinde yoğun ilgi görmektedir.

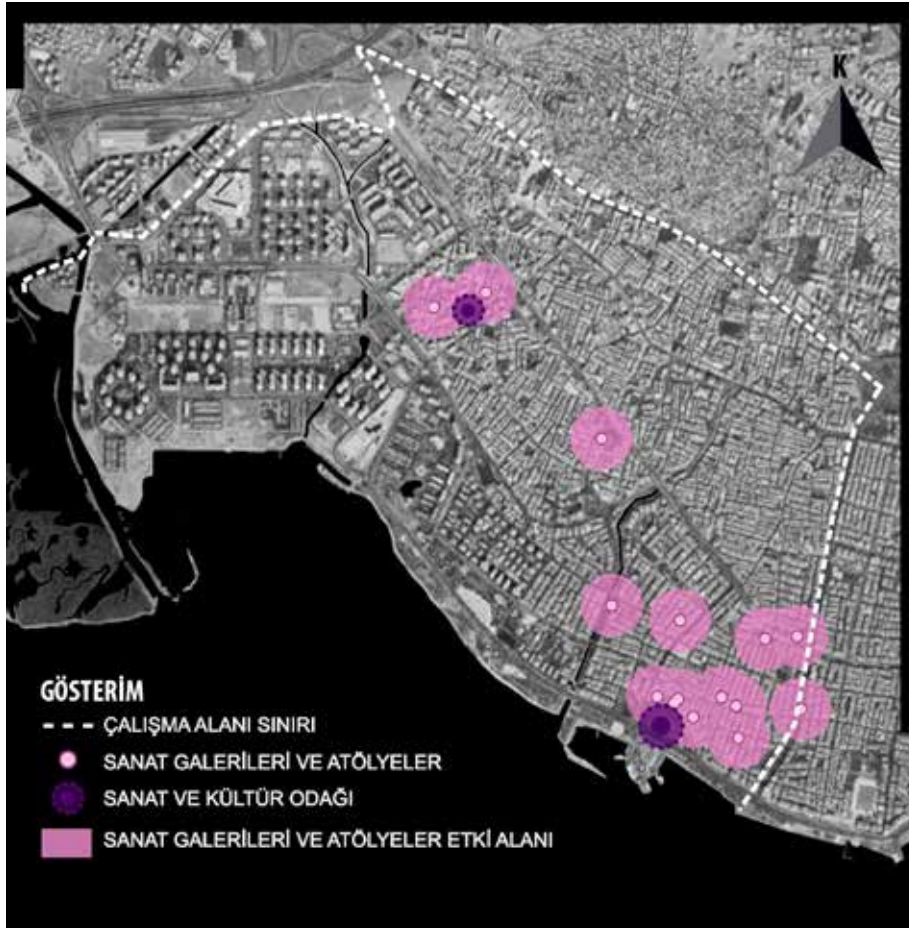
2.1.1.3.2. Kültür ve Sanat

Çalışma alanı içerdiği farklı mekânsal olanaklar ve sahip olduğu kültürel özellikler çerçevesinde kültür

ve sanat faaliyetleri açısından etkin ve gelişmiş bir yerleşme bölgesidir. Bölgede bireysel ve/veya örgütlü etkinlikler düzenlenebilmektedir. Meydanlarda da farklı etkinlikler organize edilebilmektedir.

Çalışma alanı içerisinde kültür ve sanat aktiviteleri açısından öne çıkan alan Suat Taşer Tiyatrosu ile başlayarak batı yönüne doğru park ve yeşil alanlarla ve Zühtü Işıl Meydanı ile bütünleşen bölgedir. Bostanlı Güzel Sanatlar Parkı, Bostanlı Sanat Galerisi, Açık Hava Arkeoloji Müzesi birarada önemli bir odak oluşturmaktadır. Bu bölgenin yakın çevresinde ise çok sayıda sanat atölyeleri, sanat evleri ve merkezleri mevcuttur. Özel ya da kamusal tüm oluşumlar ele alındığında Bostanlı kıyı alanının bir kültür ve sanat odağı oluşturduğu görülebilmektedir (Şekil 2.1.40, Şekil 2.1.41).

ŞEKİL 2.1.40. Kültür ve sanat faaliyetlerinin yoğunlaştığı odaklar (Karşıyaka Belediyesi ve Google Haritalar verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bostanlı Güzel Sanatlar Parkı'nın içinde yer alan Park Kafe, 200 kişilik kapalı alan ve 1000 kişilik bahçesiyle önemli bir buluşma mekânıdır. İlişkili olduğu yakın alanlardaki aktiviteleri de destekleyen bir mekânsal odaktır. Park alanı içerisindeki Celal Yetkin Resim

Atölyesi sanat alanında destek almak isteyen gençlere yönelik atölyeler düzenlemektedir. Atölyeler diorama-maket ve akademik desen atölyesi olarak 2 ayrı alanda toplam 4 hafta sürecek programlar ile yürütülmektedir (URL 13) (Fotoğraf 2.1.20).

ŞEKİL 2.1.41. Bölgedeki etkinliklerden örnekler (Karşıyaka Belediyesi sosyal medya hesabı, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.20. Fotoğraf Güzel Sanatlar Parkı (solda proje saha çalışmaları arşivi, sağda URL-14)

Ayrıca Bostanlı Güzel Sanatlar Parkı içerisinde Karşıyaka Belediyesi'nin Tohum Bohça Merkezi yer almaktadır. Bu merkezde dikey tarım ve balkon bahçeciliği, kompost eğitimi verilmektedir. Parkın bulunduğu bölge aynı zamanda Bostanlı Zühtü Işıl Meydanı ve yine Suat Taşer Tiyatrosu ile ilişkilidir. Zühtü Işıl Meydanı Yılbaşı pazarı, yerel üretici buluşmaları, el emeği pazarı gibi organizasyonların gerçekleştiği bir alandır.

Suat Taşer Tiyatrosu ise İzmir kentinin sosyal ve kültürel yaşamına önemli katkılar sunan bir etkinlik alanıdır. Açılır-kapanır çatısıyla yaz aylarında açık hava tiyatrosu olarak da hizmet vermektedir. 995 kişilik salon farklı ulaşım imkânları ile ve deniz yoluyla ulaşılabilen ve dolayısıyla ulaşım kolaylığı bulunan bir bölgede yer almaktadır.

Bölgede ayrıca farklı yaş grupları için farklı konseptlerde müzeler de mevcuttur. Hamza Rüstem Fotoğraf Evi, Evrensel Çocuk Merkezi, Karşıyaka Spor Tarihi Müzesi ve Açık Hava Arkeoloji Müzesi önemli mekânlardır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin prestij projelerinden biri olan ve Mavişehir Mahallesi'nde yer alan opera binasının inşaatı henüz tamamlanamamıştır. İhalesi 2017 yılında yapılan proje ile ilgili artan maliyetler nedeniyle, bir proje değişikliğine gidilmesi planlanmaktadır olup, mevcut durumda inşaat faaliyetleri durmuştur. Projenin hayata geçmesi durumunda bölge için önemli bir kültürel merkez olması beklenmektedir.

FOTOĞRAF 2.1.21. K.S.K Müzesi ve Hamza Rüstem Fotoğraf Evi (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023 ve URL-15)

2.1.1.3.3. Yaşam Biçimi

Karşıyaka ilçesi İzmir kenti içerisinde kendine has özellikleri, birikim ve değerleri ile dikkat çekici kimlik bileşenlerine sahip bir yerleşmedir. Yerleşme kimliğini belirleyen çok sayıda etken mevcuttur. Bölgeye kimlik kazandıran doğal özellikler dışında yerleşmenin özel mikroklimatik koşulları ile gelişen kendine özgü yerleşme niteliklerinin de bölgenin temel kimlik unsurları arasında olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada özellikle yerleşmenin tarihsel geçmişi içerisinde her zaman bir sayfiye yerleşmesi olma özelliği ön plana çıkmaktadır. Aynı biçimde kıyı boyunca yer alan balıkçılık faaliyetleri ve bu bağlamda kayıklar da bölgenin kimliğinin temel bileşenleridir (Fotoğraf 2.1.22).

Bugün halen Yalı Mahallesi'nde bazı boş parsellerde ya da bazı evlerin bahçelerinde söz konusu balıkçılık faaliyetlerinin izleri olan kayıkları görebilmek mümkündür. Bölgedeki balıkçılık faaliyetlerinin halen devam etmesi bölge yaşayışı üzerinde etkilidir ve ayrıca bölgenin kimliğinin oluşmasına da katkı sağlamaktadır. Balıkçı barınağı bölgeye hem taze balık pazarı hem de önemli bir buluşma mekânı olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Bölgenin peyzajına ve kimliğine önemli bir katkı sağlayan barınak, aynı zamanda bölge yaşayanlarının doğa ile ilişki kurmasında da ayrıcalıklı bir konuma sahiptir (Fotoğraf 2.1.23).

FOTOĞRAF 2.1.22. Balıkçı barınağındaki balıkçı tekneleri ve Yalı Mahallesi'nde kayıkların yer aldığı boş parsel (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.23. Bostanlı Balıkçı Barınağı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Balıkçı barınağı içerisindeki kooperatif Bostanlı bölgesindeki lüks ve pahalı mekânların aksine sunduğu kahve, çay hizmeti ile özellikle haftasonları ailelerin kendi malzemelerini getirebildikleri bir kahvaltı ve piknik mekânı haline dönüşmektedir. Bu mekânda Gediz Deltası'nda üreyen ve beslenen çok sayıda kuş türü ile karşılaşmak mümkündür. Özellikle de tepeli pelikanlar, flamingolar, karabataklar ve martılar yaygın olarak bölgede izlenebilmektedir (Fotoğraf 2.1.24).

Kaldı ki, kahvaltı ve piknik kültürü sahildeki rekreasyon alanları üzerinde de izlenebilmektedir. "İzmirliilerin Denizle İlişisini Güçlendirme Projesi Tasarım Stratejisi" kapsamındaki İzmirdeniz projesinin 1. Bölgesi içerisinde kalan kıyı hattındaki yeşil alan düzenlemesi, kullanıcılarına bir arada eğlenme, dinlenme, oyun oynama ve piknik yapma olanaklarını sağlamaktadır. Kıyıda sahillerde düzenlemesi ayrıca bölge halkına farklı spor olanakları da sunmaktadır. Yürüyüş, bisiklet, tenis, paten vb. olanaklar bölge halkı tarafından alanın yoğun olarak kullanılmasını sağlamaktadır (Fotoğraf 2.1.25).

FOTOĞRAF 2.1.24. Balıkçı Barınağı çevresindeki kuş varlığı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.25. Bostanlı sahil düzenlemesi içerisindeki spor olanakları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Ayrıca denizle bağlantılı sportif faaliyetler de bulunmaktadır. Kano kiralama Karşıyaka Belediyesi bünyesinde sağlanan bir hizmettir ve balıkçı barınağı bölgesinden sağlanmaktadır. Ayrıca belirli dönemlerde yat, yelkenli, vb. yarışlar da yapılmaktadır. Çiğli ilçesinde bulunan Doğal Yaşam Parkı'na sahilten bisikletle ulaşım imkânı, kıyının ve bölgenin doğal alanlarla bağlantısı temelinde kullanım potansiyelini arttırmaktadır (Fotoğraf 2.1.26).

Bölgedeki kamusalılığı destekleyen Bostanlı kıyı alanındaki Demokrasi Meydanı gibi zaman zaman etkinliklerin düzenlendiği bazı meydanlar da bulunmaktadır. Demokrasi Meydanı festival ve konserlerin yanı sıra, miting ve gösterilerin düzenlendiği bir kamusal etkinlik alanıdır. Aynı zamanda içerdiği Atatürk anıtıyla resmi bir temsil mekânı olarak kutlama ve anma törenlerine ev sahipliği yapmaktadır (Fotoğraf 2.1.27).

FOTOĞRAF 2.1.26. Sporla yaşamak kanocular (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.1.27. Bostanlı Demokrasi Meydanı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

2.1.2. Kimliğin Dönüşümü

Her kentte kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyoekonomik, tarihî ve biçimsel faktörlerle şekillenen ve başlı başına bir tarihî olgu olan kent kimliğinin zamanla oluştuğu gibi yine zaman içinde bir dereceye kadar değişmesi doğaldır. Ancak, arzu edilen ve olması gereken, değişimin mevcut kimlik ekseninde ve mevcut kimliği yok etmeden gerçekleşmesidir. Çünkü hiç değişmeyip bize hep aynı kalıyormuş gibi görünen kentler bile aslında yavaş da olsa büyümekte veya değişmektedir. Bu çerçevede kentlerin sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerin sürekliliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda kimlik bileşeni olan maddi ve manevi değerlerin korunması gerekmektedir. Mimari unsurlar ve kentsel doku bu noktada söz konusu değerler toplamının sürekliliğini sağlayacak önemli yapılanmalardır. Kent yapısının korunmasının mümkün olmadığı, kentlerin anlam ve sürekliliğinin tahrip edildiği durumlarda kimliğin dönüşümü ile karşı karşıya gelmektedir.

Karşıyaka ilçesi sahip olduğu kimlik bileşenlerinin büyük bölümünü fiziksel dokusunda meydana gelen değişimlerle kaybetmiş bir yerleşim alanıdır. Yerleşmenin özellikle de sahip olduğu kıyı ile kurduğu ilişki süreç içerisinde artan yapılaşma talepleri ile önemli ölçüde değişime uğramıştır. Kıyıda büyük malikânelerin çok katlı apartmanlara dönüşmesi, iskelelerin kaldırılması ve körfezin maruz kaldığı kirlilik nedeni ile yüzülebilir bir deniz olma özelliğini yitirmesi,

yerleşmenin sayfiye özelliklerini zaman içerisinde yitirmesine neden olmuştur. Kaybedilen bu özellik ise, yerleşmenin sahip olduğu konum özellikleri, olumlu coğrafi ve doğal nitelikler temelinde evrilerek, kendini kent bütününden ayırtıracak özgün bir yapılanmaya dönüşmüştür. Nitekim bugün Karşıyaka ilçesi ve özellikle de çalışma alanının büyük bir kesiminin yaşam kalitesi açısından kent genelinden ayrılan özelliklerle yaşama tercihlerini belirlediği, prestij yarattığı, emlak değerlerini arttırdığı bu bağlamda da orta ve üst gelir grubunun yaşama alanı olarak şekillenmekte olduğu izlenmektedir.

Bununla birlikte izlenen önemli bir başka gelişme, kent içerisinde sahip olduğu yapılaşma özellikleri, doğa ile kurduğu ilişki ve bu bağlamda özellikle de kıyı kullanımları ve peyzaj varlığı yönünden sahip olduğu avantajlı konumu, parsel ölçüğündeki yenileme uygulamaları sonucu değişen fiziksel çevre, bölgede artan ticari faaliyetler ve bu bağlamda artan kullanıcı yoğunluğu temelinde önemli ölçüde kaybetmeye başlıyor oluşudur. Bir zamanlar ekilen biçilen alanlar ve bostanların yapılaşma ile beraber ortadan kalkmış olmasına karşın bir şekilde meyve ağaçları ile kendini halen bölgede temsil etmeye çalışması izlenmektedir. Özellikle Bostanlı Mahallesi'nde kırsal bahçelerden geriye kalan limon ve narenciye ağaçları bölgenin peyzaj değerine katkı sağlamasının ötesinde, bölge yaşayanlarının doğa ile ilişkisini de güçlendirmektedir (Fotoğraf 2.1.28).

FOTOĞRAF 2.1.28. Mahallelerde izlenen limon ağaçları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

19. Yüzyılın sonlarında İzmir'deki kozmopolit toplumsal yapı, Karşıyaka'da da yer bulmuştur. Farklı etnik kimlikler, kültürel bir çeşitliliği açığa çıkarmıştır. Bugün Karşıyaka ilçesinin farklı mahallelerinde etnik kökeni farklı olan topluluklara rastlanabilmektedir. Roman, Kürt, Balkan göçmeni gibi kimlik özellikleri, kentte yaşayan özel grupların sosyal ilişkileri üzerinde bağlar kurmaya devam etmektedir. Kentlerin hızlı mekânsal gelişimi ve planlamadaki kimlik duyarlılığından uzak tekdüze yaklaşım eğilimleri kendine özgü sosyal özelliklere sahip toplulukların mekândaki görünürlüğü azaltsa da geleneksel ortaklıklar sürdürülmeye çalışılmaktadır. 2014'te Fikri Altay Mahallesi'nde kurulan Karşıyaka Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği bu gelenekleri ve bağları sürdürmeye çalışan sivil inisiyatiflerden biridir.

Araştırma alanında yer alan Fikri Altay, Dedebaşı, Nergiz, Demirköprü mahallelerinin oluşumuna, bu mahallelerde bir yerleşim bölgesi ortaya çıkmasına sebep olan Balkan göçmenlerinin içerisinde en geniş grup Makedon göçmenleridir. Kurtuluş Savaşı sonrasında 1923 Lozan Antlaşmasına ek olarak yapılan mübadelede Selanik, Girit, Rodos gibi Yunanistan'ın çeşitli yerlerinden göç eden önceki grup, 1923-1927 yıllarında Türkiye'nin ağırlıklı olarak batı bölgelerindeki illere yerleşmiştir. Bu illerden biri de İzmir olup, o dönemde 30 bine yakın bir mübadilin İzmir'e yerleşmiş olduğu bilinmektedir (URL-16).

Karşıyaka'ya Makedonya'dan göç eden asıl kitle ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında Tito rejiminin de etkisiyle Mart 1952'deki Eski Yugoslavya ile Türkiye arasında yapılan serbest göç anlaşması sonrasında göç eden kitledir (Akyürek, 2023). 1912-13 Balkan Savaşı'yla ağırlıklı olarak Anadolu toprakları yönünde devam etmiş, 1923-51 döneminde fert ve aile düzeyinde, 1952-67 döneminde kitlesel düzeyde, 1968-96 döneminde de yine fert ve aile düzeyinde tamamen Anadolu toprakları yönünde gerçekleşmiştir (Çavuşoğlu, 2007). Bu göçler arasında 1952 ve sonrası kitlesel göçü Karşıyaka'nın morfolojik değişiminde etkili olmuştur.

Mart 1952'de Eski Yugoslavya ile Türkiye arasında yapılan serbest göç antlaşması sonrasında gelen ailelerin iaşesi ve vergi muafiyetleri gibi güvenceler sayesinde ülkenin bazı bölgelerine göçler

yaşanmıştır. Anadolu'ya gelen mübadillere arazi tarla verilmiştir. Karşıyaka Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği başkanı Remzi Akyürek (2023), ailesinin önce Akhisar'a sonra da Karşıyaka'ya geldiğini anlatmaktadır. Gelenlerin bir kısmı tütün tarlalarında, bir kısmı da tütün fabrikası gibi sanayi tesislerinde çalışmaya başlamışlar, daha sonraları ise hizmet sektöründe iş edinmişlerdir. Bu kitle Devlet Su İşleri, Tekel, Eshot, belediye temizlik işleri gibi resmi ve sigortalı işlere kaymışlardır. İlk göçenler arasında Akhisar tarafında kalanlar tarımla uğraşmaya devam etseler de İzmir'e gelenlerin hemen hepsi tarımı bırakmıştır. O dönemde tarım alanı olan arazilerde yerleşim alanı oluşturmaya başlayan Makedon göçmenleri, Anadolu Caddesi ile Ordu Bulvarı arasındaki arazilere yerleşmişlerdir. Böylece kentin yeni yaşam alanlarını oluşturan göçmenler Karşıyaka'da ilk olarak bugünkü Fikri Altay Mahallesi'nin bulunduğu yerde kümelenmişlerdir. Makedonya'daki yerleşim bölgelerine göre, yerleştikleri konumların farklılaştığı söylenebilmektedir. Örneğin, Makedonya Ustrumca bölgesinden gelenler Dedebaşı Mahallesi'ne, Orta Makedonya'dan gelenler Nergiz Mahallesi'ne ve Demirköprü Mahallesi'ne yerleşmişlerdir (Akyürek, 2023).

Araştırma alanı ve yakın çevresinde farklı kimliklerin de hareketliliği gözlenmektedir. Türkmen ve Alevi kökenli Eskişehirli, Örnekköy ve Nergiz'de kümelenmişlerdir. Aralarında Türk kökenli Boşnak, Arnavut kitleler, Çamdibi gibi İzmir'in başka semtlerinde yer seçerken, Yunanistan ile Arnavutluk arasındaki Çamerya bölgesinden gelen kitle Soğukkuyu'da kümelenmiş ve bir dernek kurmuşlardır (Akyürek, 2023).

Bugün kurulmuş sivil toplum örgütleri aracılığıyla kültürel özellikler korunmaya ve sürdürülmeye çalışılmaktadır. Göç edilen Balkan coğrafyasındaki diller öğretilmeye çalışılmaktadır. Düğünlerde sonradan yerini elektronik klavyeler olsa da "tapani" adı verilen göçmen çalgılarının yakın bir zamana kadar çalınmakta olduğu, gelin almada, çeyiz götürmede ağıt şeklinde türkülerin söylendiği, oyun havaları eşliğinde mahallede kazanların kaynadığı, yemeklerin yendiği ve eğlenildiği aktarılmaktadır. 2-3 gün süren bu açık sokak düğünleri günümüzde az da olsa sürdürülmeye çalışılmaktadır. Sosyal iletişim ve dayanışma amaçlı

yemek organizasyonları, sosyal bağları korumak amacıyla yaz ve kış yemekleri adıyla 2019 pandemisine kadar turistik ilçelerdeki büyük otellerde sürdürülmeye çalışılmıştır. En son düzenlenen yemeğe 600 kişinin katılmış olması, sosyolojik olarak kitlenin birlikteliği açısından bir fikir verebilmektedir (Akyürek, 2023).

Sürdürülmeye çalışılan gelenekler arasında Hıdırellez eğlenceleri arasında "mantuvar (mantufar) çıkarma" bulunmaktadır. Genç kızlar, gelinler Hıdırellez'den bir gün önce dilekler tutup bunları yazarak küp ya da çömleklere koyduktan, ağızları kapatıldıktan sonra gül ağacı dibine bırakılmakta ve bu küplerin açılması sırasında maniler okunmaktadır (Akyürek, 2023).

Kente hızlı entegrasyon, geleneklerin ve kültürün sürdürülebilirliğinin önünde tehdit oluşturmaktadır. Fikri Altay Mahallesi'nde Kocadere (Bostanlı Deresi) ile futbol sahası arasında yer alan belediyenin işlettiği kafede kadınların getirdiği poğaçalar ve kekler eşliğinde buluşmalar gerçekleşmektedir.

Makedon göçmenleri Karşiyaka'da yönetsel temsil yeteneği bulamasa da geçmişte, Boşnak göçmenleri arasından A. Kemal Baysak belediye başkanlığı seviyesinde bir temsil fırsatı yakalamıştır. Günümüzde oğlu Atilla Baysak belediye meclis üyeliği yapmaktadır. Şemikler Mahallesi Muhtarı Desten Bilgin ve Fikri Altay Mahallesi Muhtarı Mustafa Birlik Kuzey Makedonya doğumludur.

Kentin yenileme bölgelerinden biri olan Şemikler ve Yalı mahallelerinde yakın bir zamana kadar Romanlar'ın barındığı, ancak apartmanlaşma ile birlikte dönüşen kentsel çevreye ayak uyduramayarak barakalarını terk edip Menemen, Tepeköy Torbalı gibi daha kırsal nitelikli ilçelere göç ettikleri görülmüştür.

Günümüzde, konut ve işyerlerinin, sokakların giderek birbirine daha da çok benzediği süreçte, mahalleler de kendilerine özgü karakteristikleri hızla yitirmişlerdir. Bir mahalleden bir başka mahalleye geçişin yeterince hissedilmediği, mahallelerin bazen bir fırın, bir cami, bir kahvehane ya da market, bir meydan, bir çeşme ya da bir çınar ağacı ile tasvir edilebilen geleneksel kırsal yerleşim ölçeklerinden kentsel ölçeklere evrilirken kendi merkezlerindeki karakteristik iç odaklarını kaybettikleri görülmektedir. Mahalleye özgü mekândaki bu kayboluşların, sosyal ve kültürel odak ve iletişimi de etkilediği söylenebilir. Görece Karşiyaka'nın Alaybey, Tuna, Donanmacı, Aksoy gibi daha eski mahallelerinde; meydanların, köşelerin, nişlerin, özelde yazlık sinemaların kayboluş hikâyeleri kentin daha yeni bölgelerine denk düşen araştırma alanına göre daha dramatik bir biçimde yaşanmış olsa da gelecek nesillere aktarılamayan "mahallelilik duygusunun" eksikliği tüm mahalleler için geçerlidir.

Bölgenin yeni zamanlara ait sorunları Karşiyaka ilçesi bütününde ya da çalışma alanı içerisindeki mahalleler açısından kimliğin yeni bir dönüşüm aşamasında olduğunu açıkça göstermektedir. Böyle bir aşama yerleşmeyi dirençli kılmamanın koşullarını ararken, aynı zamanda çevresel duyarlılığı, ekolojik bilinci kaybetmemeyi ve iklim krizi ile değişen şartlara uyum sağlamayı mümkün kılacak stratejileri ve tasarım çalışmalarını yapılandırmayı gerekli kılmaktadır.

2.2. Kent Yöneti(şi)mi Çözömllemeleri

“İnsanların kendilerini yalıtılmış durumdaki tek hücreli bir yapıdan yaratıcı bir politik halk kitlesine dönüştürebileceği, (...) canlı bir yurttaşlık yaratabilecekleri yer, özyönetime sahip bir yerleşimdir (...)”

M.Bookchin (1999)

Günümüzde küreselleşmenin yarattığı dinamikler ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel etkileşimin artmasına yol açmıştır. Diğer yandan bu süreçte güçlü bir sermayeye sahip olmanın yanı sıra yönetsel sorumluluk taşıyan örgütlenmelere, hızlı kararlar geliştirebilen, saydam, etik değerlere önem veren katılımcı ve çağdaş yönetim yapılarının varlığı da önem kazanmıştır. Yeni yönetim yaklaşımları da bu çerçevede geleneksel yapıları aşacak biçimde tüm kesimleri bir aktör olarak içerisine çeken, katılımcı karar alma süreçlerine yönelmektedir. Bireyin yaşadığı yerdeki karar süreçlerine katılımı ise bir aidiyet temelinde mümkün olabilmektedir. Bir başka ifade ile kişilerin böyle bir sorumluluğu alarak eylemde bulunmalarını sağlayacak dürtünün gelişmesinde aidiyet bilincinin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bireyin, kendisini yaşadığı kentle ait hissetmesi ve yaşadığı kentle kendisini özdeş kılması ise belli koşullar altında mümkün olabilmektedir. Söz konusu koşullar kentlilerin yaşadıkları yer ile ilgili söyleyecek sözleri, beklentileri, talepleri olması durumunda ve yine düşüncelerini ifade edebilecekleri iletişim kanallarının varlığı ile gelişebilmektedir.

Bu noktada toplumdaki aktörleri ortaklar haline dönüştürecek ve aralarındaki etkileşim ile bir yönlendirme ve denetleme biçimini yaratacak süreç yönetim olarak tariflenebilmektedir (Tekeli, 1996). Günümüzde yönetim ölkelerin kaynaklarının ekonomik ve toplumsal gelişme için nasıl kullanılacağını belirlemede önemli bir kaynak haline gelmiştir. Toplumsal çıkarları dengeleyerek, toplumsal aktörlerin eylemlerini düzenlemeleri için olanak ve sınırlılıklar yaratmaktadır (Bozkurt vd., 1998). Bu çerçevede yönetim, katılım,

hukuk devleti, şeffaflık, duyarlılık, eşitlik, etkinlik ve verimlilik, sorumluluk ve stratejik vizyon gibi unsurları kapsayan bir alan haline gelmektedir (HABİTAT II, 2000:1)

Böyle bir alanın piyasa mekânizmalarından bağımsız varlığı mümkün olmamakla birlikte, piyasanın belirleyiciliği içinde, çatışmacı olmayan dayanışmacı bir içerik yaratması gereklidir. Bu noktada “Nasıl yaşamak istiyorum?” sorusu halkın katılımında, kentsel yönetim bütünlüğü içerisinde vazgeçilmez bir başlangıç koşulu oluşturmaktadır (Bülay, 2023). Üstelik bu soru yaşam ve yaşam alanları ile ilintisi bağlamında planlama disiplinine de farklı sorumluluklar yüklemektedir. Planlama farklı görüşleri olan aktörlerin görüşlerinin bir araya geldiği bir yasal belgenin yaratılması çalışması olarak önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada yönetim kavramı plânlamanın, öngörme, eyleme geçme ve bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak görüş ve çabalarına dayanan sonuçlar elde etme kapasitesi ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Süreç içerisinde rol alan aktörlerin ve kurumların kendi kaynak ve becerileri doğrultusunda geliştirecekleri davranış kapasiteleri ile kamu yararını önceleyen bir perspektif ortaya koyabilmeleri mümkündür. Kamu yararı önceliği, afet riskleri ve iklim değişikliğinden kaynaklanan sorunlar dikkate alındığında var olan geniş kapsamlı içeriğini daha da esnetecek açılımlar kazanmıştır.

2.2.1. Planlamaya ve Vizyon Belirlemeye Yön Verici Mevcut Pratikler ve Potansiyeller

Mekânsal planlama, gelecekte yerleşimlerin fiziksel, ekonomik, sosyal gelişiminin yönünü belirleyen bir eylem biçimidir. Benzer bir şekilde “vizyon” kavramı da yine geleceğe ilişkin bir görünüm, öngörü anlamında karşılık bulur. Bir kentin geleceğine ilişkin çeşitli kararların geliştirilmesi, kaçınılmaz olarak vizyon ve planlama çerçevesinde ele alınması gereken bir süreç gerektirir. Böyle bir sürecin içerisinde yer alan çeşitli kurumsal aktörler olmasına karşın, bir yerel yönetim birimi olarak belediye sahip olduğu yetkiler açısından önde gelen bir yapıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre; Belediye, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini tanımlar. Araştırma alanında Karşıyaka Belediyesi, kentin yönetim organı olarak seçilmişlerce idare edilen bir yerel yönetim birimi olarak kentin geleceğinin şekillenmesinde ana aktörlerden biridir. Beraberinde seçilen belediye meclisini oluşturan üyelerle birlikte belediye başkanları kentin gelişiminde dönemlere damga vurabilmekte, bazı olay ve gelişmeler bu isimlerle birlikte anılmaktadır.

1880'li yıllarda Karşıyaka'nın ilk Belediye Başkanı Çömezzade Hacı Mehmet Efendi'dir. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Karşıyaka Belediyesi'nin başkanlığına Fikri Altay getirilmiş ve bu görev Karşıyaka Belediyesi'nin lağvedilerek İzmir Belediyesi sınırlarına dâhil edildiği Temmuz 1930'a kadar sürmüştür. Karşıyaka, 1 Haziran 1954'te ilçe olmuş ve mülki idarede 1. sınıf ilçe olarak kabul edilmiştir. Ancak bu dönemde İzmir'e bağlıdır ve bağımsız bir belediye değildir. Türkiye'de 1980 sonrasındaki yeni yapılanma döneminde Karşıyaka yeniden belediye olur (1984) ve Belediye Başkanlığına Nevzat Çobanoğlu (1984-1989) seçilir. Sonraki 5 yıllık dönemlerde sırasıyla Cihan Türsen (1989-1994), A. Kemal Baysak (1994-1999),

Şebnem Tabak (1999-2004), iki dönem olmak üzere Cevat Durak (2004-2014) ve Hüseyin Mutlu Akpınar (2014-2019) Belediye Başkanlığı görevlerine gelmiştir. 2019'dan bu yana Cemil Tugay görevdedir (URL-17).

Genel olarak Türkiye'deki yerel yönetim pratiklerinde belediye başkanları henüz adaylık dönemlerinde oluşturdukları programlar çerçevesinde “vizyon” tanımları geliştirir ve başkanlık dönemlerinde bu vizyon çerçevelerini korurlar. Yüksel vd. (2005) tarafından yapılan araştırmada, “Kente ilişkin düşleriniz varsa bunları nasıl nitelendirirsiniz?” sorusuna belediye başkanlarının %47,3'ü “olması muhtemel şeyler” olarak cevap verirken, %32,5'i “bilinenlerle sınırlı olmayan şeyler” olarak cevap vermişlerdir. Yine sadece %12,7'si “olması çok güç şeyler” ifadesini kullanmıştır. “Vizyoner bir bakış ise, düşünce ufkunun geniş olmasını ve olası şeylerin dışında, birtakım sınırların ötesine geçmeyi, kısaca farklı düşünmeyi gerekli kılar. Oysa farklı düşünce, aslında çok kişiye göre olması güçtür. Ancak vizyoner bir yaklaşım, “olması çok güç şeyler”i de düşünerek sıra dışı, yerleşik birtakım kalıpların ve süreçlerin yıkılmasını gerektirir” (Yüksel vd., 2005). Vizyon perspektifinden oluşturulan düşüncelerin yaratacağı altlık kuşku yok ki planlama sürecinin amaç ve hedeflerin oluşturulması aşaması, planlama ilkelelerinin belirlenmesi gibi başlıklarda yapılacak çalışmalara yol gösterici bir niteliğe sahip olmalıdır.

Karşıyaka Belediyesi'nin güncel vizyonu, resmi kurumsal internet sitesinden açıklandığı şekliyle; “Kent kültürünü ve değerlerini koruyarak sürekli gelişen, hizmetten eşit pay alan vatandaşlarının mutluluğuyla Türkiye'nin umudu ve aydınlık yüzü olmak.” olarak tanımlanmıştır. Vizyonun sunum belgesinde aslında aşağıdaki gibi “temel değerler”, misyon ve vizyon şeklinde üçlü bir yapı sergilenmektedir.

ŞEKİL 2.2.1. Karşıyaka Belediyesi vizyon, misyon ve temel değerleri (URL-18)

Bununla birlikte, dönemler itibarıyla yönetsel devamlılık çerçevesinde bakıldığında, kente yönelik vizyon çalışmalarının tutarlı yönler tarif etmesi istenen ve beklenen bir tutum olmalıdır. Son üç dönemin belediye stratejik planları incelendiğinde, 2010-2014 Stratejik Planında Karşıyaka Belediyesi'nin vizyonu, "Çalışanlarımızın gücünü ve kaynaklarımızı en etkili ve verimli bir biçimde kullanarak Karşıyaka'yı Kültür ve Turizm Kenti yapacağız" şeklinde tanımlanmıştır (URL-19).

Bir sonraki döneme (2015-2019) gelindiğinde stratejik planda "Tarihi, kültürü, sporu ve sanatı ile gurur duyan, katılımcı ve mutlu insanlarıyla Dünya'yı ağırlayan, güler yüzlü ve yeterli donanıma sahip personeli ile en iyi şekilde kaliteli hizmetler sunan, ilkleri yaşatan ve yaşatan, örnek ve lider projeleri ile geleceği tasarlayan bir belediye olmak" şeklinde bir vizyon tanımı ile karşılaşılmaktadır (URL-20).

2020-2024 Stratejik Planında ise "Kent kültürünü ve değerlerini koruyarak sürekli gelişen, hizmetten eşit pay alan vatandaşlarının mutluluğuyla Türkiye'nin umudu ve aydınlık yüzü olmak" ifadesi yer bulmuştur. Bu dönemlerin başkan ve yönetimleri farklıdır. Üç dönemin belediye yönetimlerinin stratejik planlarında

hem bir kurum olarak belediye ve çalışanlarına yönelik, hem de bir yerleşim olarak Karşıyaka'ya yönelik amaç çerçevesini bir arada kurmuş olması dikkat çekicidir (URL-21).

Karşıyaka Belediyesi'nin çizdiği doğrultuda ortaya konulan hedefler, bazı ulusal ve uluslararası birlikler içerisinde konumlanmasını da gerektirmiştir.

- ▶ Avrupa Akdeniz Şehirler Ağı,
- ▶ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı,
- ▶ Avrupa Yerel Demokrasi Derneği,
- ▶ Avrupalı Enerji Kentleri Ağı,
- ▶ Başkanlar Sözleşmesi,
- ▶ Ege Belediyeler Birliği,
- ▶ İzmir Kuş Cenneti Koruma ve Geliştirme Birliği,
- ▶ Kıyı Ege Belediyeler Birliği, Sosyal Demokrat Belediyeler Derneği,
- ▶ Tarihi Kentler Birliği,
- ▶ Türkiye Belediyeler Birliği,
- ▶ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği,
- ▶ Uluslararası Folklor Festivalleri ve Geleneksel Sanatlar Organizasyon Konseyi,
- ▶ Uluslararası Herkes İçin Spor Derneği,
- ▶ Uluslararası Yerel Çevresel Girişimler Konseyi (URL-22)

Sayısı 14'ü bulan ulusal ve uluslararası düzeydeki bu kurumsal aidiyetler, Karşıyaka Belediyesi'ni geleceğe yönelik adımlar atarken çeşitli sorumluluklar altına alan parametreler olarak dikkat çekmektedir. Mekânsal planlama konulu her türlü eylemin bu bağlam çerçevesinde hareket göstermesi gerekmektedir. Diğer yandan, Karşıyaka Belediyesi'nin **"Sürdürülebilir 1 Karşıyaka"** sloganıyla oluşturmuş olduğu bir **Sürdürülebilirlik Manifestosu** açıklanmıştır.

Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın referans kabul edildiği belirtilen metinde toplum temelli bir belediyeçilik anlayışının benimsendiği, hizmetlerde şeffaf, dürüst, güvenilir, adil, eşitlikçi, ulaşılabilir ve çalışkan olunacağı taahhüt edilmektedir (URL-23). Manifestonun ilkeleri şöyle sıralanmıştır:

- ▶ Karşıyaka halkının da söz sahibi olduğu yönetişimin benimsenmesi,
- ▶ Yerel yönetim kaynaklarının daha adil, etkin ve verimli kullanılması,
- ▶ Üretilen ve yürütülen hizmetlerde insan odaklı, yenilikçi ve katılımcı bir tutum gösterilmesi,
- ▶ Belediye ve iştiraklerinin karbon ve su ayak izinin azaltılması,
- ▶ Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen enerji yüzdesinin artırılması,
- ▶ İç ve dış paydaşlara karşı şeffaf, hesap verebilir, ölçülebilir ve ulaşılabilir olunması,
- ▶ Sınırlı kaynaklara sahip olan Dünya'nın Karşıyaka Belediyesi tarafından korunması ve vatandaşların desteğiyle döngüsel bir üretim/tüketim organizasyonu oluşturulması.

Karşıyaka Belediyesi, 27 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) "Avrupa'da Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı"nı imzalamıştır. Bu şarta imza atan tarafların Yerel Eşitlik Eylem Planı'nı (YEEP) geliştirip destekleyeceği, toplumsal cinsiyet eşitliğini yerel yönetim anlayışına yerleştireceği varsayılmaktadır (URL-24).

Eylem Planı, sağlık, eğitim, kentsel hizmetler, istihdam, katılımcılık gibi başlıklarda bir kısmı mekânsal planlamayı da ilgilendiren birçok hedef belirlemiş 1 ila 5 yıllık süre içerisinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Örneğin katılımcılık başlığı altında, kadınların

toplumsal katılım mekânizmalarında daha aktif ve karar alma süreçlerine katılımının sağlanması gibi bir hedef belirlenmiş, bu hedefin gerçekleştirme yöntemi (faaliyeti) olarak, "mahalle bazında kadın meclisleri kurmak" önerisi geliştirilmiştir.

Bilindiği gibi yerel yönetimler yapılanmasının alt ve son kademesini muhtarlıklar oluşturmaktadır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda 9. Madde, mahalleyi, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilen bir birim olarak tanımlamaktadır. Belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olur. Nüfusu 500'ün altında mahalle kurulamaz.

Muhtara tanınan görevler;

- ▶ Mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek,
- ▶ Mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek,
- ▶ Belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek,
- ▶ Mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek,
- ▶ Diğer kurumlarla iş birliği yapmak,
- ▶ Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak şeklindedir.

Mahalle muhtarlıkları ile ilgili olarak belediyelere düşen görev ve sorumluluklar da vardır: *"Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır."*

Araştırma bölgesinde yer alan Karşıyaka ilçesi mahalle muhtarlıkları ve kuruluş yılları muhtarlıklardan alınan bilgi doğrultusunda;

- ▶ Atakent Mahallesi (1984)
- ▶ Bostanlı Mahallesi (1950)
- ▶ Dedebaşı Mahallesi (1957)
- ▶ Demirköprü Mahallesi (1960'lar)
- ▶ Fikri Altay Mahallesi (1930)
- ▶ Goncalar Mahallesi (1975)

- ▶ Mavişehir Mahallesi (1999)
- ▶ Nergiz Mahallesi (1947)
- ▶ Şemikler Mahallesi (1930)
- ▶ Yalı Mahallesi (1999)
- ▶ olarak listelenmektedir.

Araştırma çalışması kapsamında mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmelerde farklı deneyim seviyelerinde olan muhtarların görev başında oldukları anlaşılmıştır. Bostanlı'da 8, Fikri Altay'da 7 dönem muhtarlık görevinde olan muhtarlar görev yaparken, 4 dönem, 3 dönem, 2 dönem görev yapan ve henüz ilk dönemi olan muhtarlar olduğu da tespit edilmiştir. Araştırma alanında 10 mahallenin muhtarının yaş aralığı 45 ve 76 arasında değişmektedir. Muhtarların 2'si üniversite ve yüksek okul, 5'i lise ve 3'ü de ortaokul mezunudur. Bostanlı, Nergiz ve Dedebaşı mahalle muhtarlarının kendi mahallelerinde doğdukları, 10 mahalle içinde kendi mahallesinde en yeni olan muhtarın 5 yıldır mahallesinde yaşadığı tespit edilmiştir.

Muhtarlar, kendilerine mahalleleri ile ilgili veriye ya da bilgiye dayalı pek çok soruya yanıt verememişlerdir. Örneğin mahallede yardıma muhtaç kaç birey ya da hane olduğunu muhtarlar bilmemektedir. Kendilerine bildirilmedikçe muhtarlar bu konu hakkında bir bilgi sahibi olamamaktadırlar. Örneğin Yalı Mahallesi'nde kesin rakam verememekle birlikte mahallede 5-6 yeşil kartlı olduğu, 183 ailenin muhtarlık aracılığıyla mahallelilerce desteklendiği, yine Nergiz'de 15 ailenin mahallelilerce desteklendiği bilgileri aktarılmıştır. Bu bilgi Kaymakamlığa iletilmekte ve bu kurum üzerinden çözülmektedir. Mahalledeki engelli birey sayısını yine muhtarlar bilememektedir. Derneklerin ve İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bilgisi olmaktadır. Aile hekimlikleri de KVKK çerçevesinde bilgiyi paylaşmamaktadır. Muhtarlar güncel nüfus sayılarına da sahip değillerdir. Daha önceleri muhtarlıklarda tutulan kayıtlar, ilçe nüfus müdürlüklerinde güncel olarak kayda geçmektedir. Dolayısıyla mahalle muhtarları kendi mahallelerinin anlık olarak güncel nüfuslarını bilememektedir.

Görüşmelerde katılımcı muhtarların tamamı görev ve yetkilerinin olmadığını, ya da son derecede kısıtlı olduğunu dile getirmişlerdir. Mavişehir mahalle muhtarı, "Yetkimiz yok. Resmî kurumlar görüşümüze

saygı duymuyor, önem vermiyor" şeklinde bir ifade kullanırken, Goncalar mahalle muhtarı "Görev ve işimiz çok ama yetkimiz yok" demiştir. Muhtarlar genel olarak daha fazla yetkileri olması gerektiğini, 657 Sayılı Kanun'a tabi olarak soruşturmaya konu olabildiklerini ancak kanunun diğer maddelerinden yararlanamadıklarını, özlük hakları olmadığını, kaymakamlıklara bağlı olmak yerine çalışma sahası olan belediyelerle entegre olunması gerektiğini, belediye meclislerinde söz hakkı ile birlikte, en azından kendi mahallelerini ilgilendiren konularda oy hakkına da sahip olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Muhtarlıkların yönetim sürecinde alabildikleri pozisyon ile ilgili olarak odak görüşmede Karşıyaka Belediye Başkanlığı, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Valilik ve Kaymakamlık ile görüşme sıklıkları değerlendirilmiştir. Valilikte bölge toplantıları düzenlenmekte olduğu, kaymakamla da toplantılar yapıldığı ancak bunların COVID-19 pandemisi sonrasında aksadığı, Karşıyaka Belediyesi başkanı ile sık sık görüşüldüğü, ancak İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile görüşmelerin aksadığı, iletişimde ve taleplerin karşılanmasında sorun olduğu, zaman zaman Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığı ile görüşüldüğü belirtilmiştir. Örneğin Goncalar Mahallesi'nde 6025 sokaktaki dere istinat duvarı isteminin 2,5 yılda yapılabildiği, sürecin sürekli takip gerektirdiği bildirilmiştir.

Muhtarlıklar ile yerel idare bileşenleri arasında üst kademede yer alan İzmir Büyükşehir Belediyesi arasında ilişkilerin oldukça zayıf olduğu, Karşıyaka Belediyesi ile daha sık temas kurulmasına karşın, birlikte hareket edebilme konusunda sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Merkezi yönetimin çeşitli kurumları ile ilişkilerde de sorunlar tespit edilmiştir. Gediz Elektrik Dağıtım şirketi en büyük sorunların yaşandığı kurum olarak bir mahallenin muhtarı tarafından bildirilmiştir.

Odak görüşmelerde "merkezi yönetim birimlerinin mahalledeki sorunlara sahip çıkma ve çözüm geliştirme istekliliği" konusunda yapılan muhtar değerlendirmelerinde, Atakent ve Nergiz'de memnuniyet olduğu, Fikri Altay ve Şemikler muhtarlarının ise "yetersiz kalındığı" görüşüne sahip oldukları anlaşılmaktadır.

2.2.2. Sivil İnisiyatif Potansiyelleri

Karşıyaka, sivil inisiyatifin, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla güçlendiği ve çeşitlendiği yerleşmelerden biridir. Aidiyet sınırları farklılaşsa da Karşıyaka, İzmir, Ege gibi ölçeklerde pek çok dernek ve girişimin ev sahibi adresi durumundadır. Mekânsal olarak 2022'den itibaren derneklere ev sahipliği yapan Sancar Maruflu Sivil Toplum Yerleşkesi, çeşitli dernek üyelerinin iletişimi ve sosyal bağlarının kurulabilmesi için bir fırsat sunmaktadır. Karşıyaka Bahçelievler katlı pazar yerinde konferans salonu, kütüphane gibi birimlerin yanı sıra derneklere tahsis edilmiş odalar bulunmaktadır. Aralarında Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Karşıyaka Şubesi, Karşıyaka Tokatlılar Kültürünün Tanıtma ve Yaşatma Derneği, Eskişehir Yardımlaşma Kültür ve Dayanışma Derneği, Yeni Kuşak Köy Enstitüler Derneği Karşıyaka Şubesi, Türkiye Yardımsevenler Derneği Karşıyaka Şubesi, Halkevleri Derneği Karşıyaka Şubesi, Köy Kütüphaneleri Oluşturma Kültür ve Sanat Derneği, Akhisarlılar Kültür ve Dayanışma Derneği, Karşıyaka Balkan Kadınları Derneği, Bi Dünya Tiyatro Sahne ve Görüntü Sanatları Topluluğu Derneği, İzmir Karşıyaka Rotary Kulübü Derneği, Ege Kars-Ardahan-Iğdır Kültür

Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, Yaşa Çocuk Derneği Karşıyaka Şubesi, Karşıyaka'da Yaşayanlar ve Yaşatanlar Derneği, Karşıyaka Sosyal Sorumluluk ve Bilim Derneği, Karşıyaka Sağlıklı Toplum ve Çevre Derneği, Ege Sürdürülebilir Yaşam Derneği, Yaşlı Dost Derneği, Diyabetle Yaşam Derneği, Ege Dağ Bisikleti Spor Kulübü gibi konuları, kapsam ölçekleri, amaçları birbirinden farklılaşan toplum örgütlerinin söz konusu yerleşkede konumlandıkları görülmektedir.

Bu çeşitlilik ve bir aradalık, bir yerleşmede yaşayan halkın güçlü bir sivil toplum olabilme potansiyelini destekleyici bir unsurdur. Bir yerel yönetimin fiziksel mekân olanağı sağladığında sivil inisiyatiflerin oluşumunu ve devamlılığını da yüreklendirdiğinin bir örneğini oluşturmaktadır. Yukarıda isimleri yazılı olan, merkezi Karşıyaka'da olan ya da Karşıyaka'da şubesi bulunan dernek, kulüp vb. kuruluşun haricinde ilçede daha pek çok dernek yer almaktadır. 2009'da kurulan ŞEFİYAD, yani Şemikler- Fikri Altay- Yalı Mahalleleri Koruma ve Güzelleştirme Derneği, bu çalışmaya konu olan mahallelerden üçünü içeren bir mahallelilik bilincinin varlığına işaret etmektedir.

ŞEKİL 2.2.2. Yerleşkede düzenlenen bazı etkinlikler (URL-25)

Karşıyaka Belediyesi'nin öncü ve destekleyici katkısı ile yerel hizmet birimi olarak Karşıyaka Kolektif Girişimcilik Merkezi kurulması sivil inisiyatif etkinliklerden biridir. Bir ön kuluçka merkezi olarak da tanımlanan ve yürütme ve danışma kurulları aracılığı ile işleyen bu oluşum, Yaşar Üniversitesi ve Kâtip

Çelebi Üniversitesi paydaşlığında bir girişim olarak atölyeler, eğitimler ve etkinlikler düzenlemektedir (URL-26). Bir başka örgütlenme, yine belediyenin öncülüğünde ve STK'lar iş birliği ile COVID-19 pandemisi sırasında (Eylül 2020) kurulan Karşıyaka Dayanışma Platformu'dur. Ağırıklı olarak ihtiyaç sahibi aileler

ile yardımseverleri buluşturan ve nakdi ya da fatura desteği sağlamaya aracılık eden bir görev alanı olduğu anlaşılmaktadır (URL-27).

Mahalleler düzeyinde sivil örgütlerin katılım potansiyellerini anlamaya yönelik olarak mahalle muhtarlarıyla yapılan odak grup toplantısında bir soru sorulmuş ve yeterliliklerini ölçmek üzere 1 ve 5 puan arasında puan vermeleri istenmiştir. Soru, “dernek, vakıf, siyasi partiler vb. sivil toplum kuruluşları ile meslek odalarının mahallenizin sorunlarına sahip çıkma ve çözüm geliştirme konusundaki istekliliği yeterli midir?” şeklinde yöneltilmiştir. Demirköprü, Fikri Altay ve Şemikler mahallelerinde 1'er puan, Goncalar'da da 2 puan ile değerlendirilen sivil inisiyatifin potansiyel katkı seviyesi ortalama 2,8 puan almıştır. Şemikler Mahallesi'nde bir dönem İZBAN hattının yer altına alınmaksızın mahalleyi bölecek şekilde zemin üzerinden geçirilecek olması karşısında mahallede protestolar ve kahvehane toplantıları düzenlendiği bir dönemde, TMMOB'ye bağlı meslek odalarından Şehir Plancıları Odası ile mahalleliler arasında bir dayanışmanın gerçekleşmiş olması bilgilendirme ve yol gösterici bir örnek olarak gösterilebilir.

Yukarıdaki alt konu başlığında her ne kadar açıkça belirtilmediyse de, sivil inisiyatif potansiyelleri, mevcutta çeşitli faaliyet alanlarında kentin ya da ülkenin bir bileşeni olarak hareket eden, görev yapan örgütlenmelerden ziyade, mahallelerin kendi içlerinden çıkan, mahallede örgütlenen ve kurulan dernekler, hatta sokak inisiyatifleri gibi oluşumların var olma potansiyellerini konu edinmektedir (Urla Sanat Sokağı Derneği, Cumhuriyet Mahallesi Bayburtlular Derneği, Halkalı Atakent Siteler Birliği Derneği vb.). Mevcut incelemeler, bu konularda potansiyel olsa dahi bu potansiyeli ortaya çıkaracak araçların henüz araştırma alanında gelişmediğini ve/veya özendirilmediğini göstermektedir.

2.2.3. Geçmiş Yönetişim ve Katılım Deneyimleri, Kent Meclisleri, Dijital Uygulamalar

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda 13. maddede “hemşehri hukuku” ifadesine yer verilmektedir. Hemşehrilik tanımı ve hakları açık bir şekilde yasada yer almaktadır: *“Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır.”*

Ayrıca bu madde “halka” ve halkın uzman kesimlerine katılım bağlamında sınırlı da olsa bir alan açmakta, karşılıklı olarak katılım konusunda resmî kurumlara ve hemşehrilere sorumluluklar vermektedir. Bu konu şu şekilde ifade bulmaktadır: *“Belediye, hemşehri arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.”*

Yasal ve yönetsel zeminin olanak verdiği katılım meselesi, çok geniş bir teorik zeminde mekânsal planlamanın ilgi alanına literatürde “halkın katılımı” (public participation) başlığı altında yer almaktadır.

Karşıyaka Belediyesi yaşayan halkla etkileşimini güçlendirmek ve güncel koşullarda etkin hale gelmeye başlamış olan dijital olanakları belediye hizmetlerine de eklemleyebilmek üzere kolay kullanımıyla dikkat çeken “T.C. Karşıyaka Belediyesi” isimli mobil uygulamayı hayata geçirmiştir. Söz konusu uygulamaya giren vatandaşlar; ilçedeki tesislerden sosyal etkinliklere, kentin tarihçesinden ulaşım olanaklarına, belediyenin projelerine ilişkin haberlerden hizmet duyurularına kadar, çok sayıda güncel bilgiye hızlı bir biçimde erişebilmektedir. E-belediyecilik hizmetleri çerçevesinde borç ödeme ve sorgulama gibi işlemler de sistem üzerinden gerçekleştirilebilmektedir. Hayvan sahiplendirme kısmında ise yuva arayan can dostlar için fotoğraflı ilanlar yayınlanarak, sahipsiz hayvanlar sahiplendirilmektedir.

2.2.3.1. Belediye Öncülüğünde Yapılmış ve Yapılmakta Olan Çalışmalar

Karşıyaka, katılımcı bir yönetimin olmazsa olmaz uygulama araçlarından biri olan kent meclisi deneyimini kültürel birikimine katmış yerleşimlerden biridir. Türkiye'deki uygulama örnekleri oldukça az olmasına karşın, kentlerde katılımcı bir yöneti(ş)im uygulama modeli oluşturma iddiası taşımaktadır. 1999 yerel seçimlerinin ardından Başkan Şebnem Tabak döneminde Eylül 1999'da çalışmalara başlanan Kent Meclisi Şubat 2000'de ilk toplantısını gerçekleştirmiştir (Erten, 2004).

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda 76. madde "kent konseyi" tanımı ile bir kurumsal yapı tariflemektedir. Buna göre; "Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir".

Katılım sorunu ayrıca 77. maddede geçer ve yasa, gönüllülerin katılımına yönelik programlar oluşturma görevini belediyelere verir. "Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir" denilmektedir.

Karşıyaka'da 10 Mayıs 2005'te yapılan Genel Kurul ile oluşmuş bir Kent Konseyi bulunmaktadır. Kuruluşunun ardından (URL-28);

- ▶ 2008'de Kadın ve Gençlik Meclisleri,
- ▶ 2010'da Engelliler Meclisi,
- ▶ 2012'de Çocuk Meclisi

kurulmuştur.

Konsey, aynı zamanda İzmir Kent Konseyleri Birliği, Türkiye Kent Konseyleri Platformu, Türkiye Kent Konseyleri Birliği, İzmir Kent Konseyleri Kadın Meclisleri Birliği, İzmir Kent Konseyleri Engelliler Meclisleri Birliği gibi oluşumlara üye ve entegredir. 2005 tarihli 5393 Sayılı Belediye Kanunu 76. maddesine dayanılarak hazırlanan Kent Konseyi Yönetmeliği "kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemek" amacıyla hazırlanmıştır.

Konseyin alt organları olarak pek çok çalışma grubu da mevcuttur. Çevre, Sağlık, Eğitim, Turizm, Proje ve Proje Değerlendirme, Doğal Afetler, Fiziksel ve Düşünsel Aktiviteler, Kentsel Dönüşüm, Bisiklet, Basın Yayın, Emekliler, Hukuk konularında çalışma grupları bulunmaktadır. Konsey, Dedebaşı Mahallesindedir. Konsey 17 yürütme kurulu üyesi, başkan ve genel sekretere sahiptir (URL-29).

Karşıyaka'da, daha önce 1999-2004 arasındaki Kent Meclisi deneyiminde ise, oluşturulan çalışma gruplarında pek çok sorunun çözümüne yönelik düşünceler geliştirildiği görülmektedir. Örneğin, tespitlerde köylü üreticilerin pazarlara yeterince gelmemesi, dolmuş durakları ve çevresindeki görüntü ve gürültü kirliliği, tren istasyonu ve çevresinin düzenlenmesi, yollardaki ceplerin çoğaltılması gerekliliğinde söz edilmiş, bir "Çarşı" yönetmeliği hazırlanması, ulaşımda çarşıda ve Alaybey-Bostanlı sahilinde tramvay hattı oluşturulması gerektiği gibi öneriler geliştirilmiştir (Erten, 2004).

Temsili bir katılım örneği olan meclis ya da konsey gibi oluşumlar, fiziki olarak bir araya gelmeyi gerektiren kolektif çalışmalara örnek oluşturmuştur. Demokratik katılımcı bir yönetişimin yeni teknoloji sayesinde farklı yöntemleri de geliştirilmektedir. Kentlerdeki karar süreçlerine katılımın güçlendirilmesi ve özendirilmesini sağlamanın bir yolu olarak kentlerde dijital yazılım uygulamaları (aplikasyonlar) kullanılabilir. Bu tür bir uygulama için İzmir Kalkınma Ajansı tarafından "Çevrimiçi Karşıyaka" adıyla bir projenin desteklendiği tespit edilmiştir (URL-30).

2014 Yılı Bilgi Toplumuna Dönüşüm ve Bilgi İletişim Teknolojileri Mali Destek Programı çerçevesinde, Karşıyaka Belediyesi için halkın yerel yönetime katılımını sağlayan bir akıllı telefon uygulaması geliştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Tamamlanmış söz konusu projenin,

- ▶ İlçedeki sosyal, kültürel, turistik, sanatsal değerleri gösteren, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve diğer organizasyonların hizmet ve faaliyetleri hakkında bilgi alınabilecek,
- ▶ Belirlenen destinasyonlara güzergâh planlaması yapabilecek,
- ▶ Halkı yerel yönetime katılmasını sağlayan bir telefon uygulaması olması hedeflenmiştir.
- ▶ Bu tür uygulamaların hayata geçirilmesi halinde uygulamayı kullanacak hemşehrilerin yönetişimin bir bileşeni olarak güçlendirilmesi teorik olarak mümkündür. Ancak bu uygulamanın hemşehriler üzerindeki etkisi ve kullanılabilirliğini artıracak unsur, Belediye yönetiminin de bu uygulama üzerinden geliştirilecek karar mekânizmasının inşa edilmesine olan inancıdır. Bugün itibarıyla hâlihazırda projenin öngördüğü bir uygulama yerine, katılımcılık anlamında yalnızca şikâyet bildirimi ve görüş bildirmeye olanak veren bir telefon uygulamasının Karşıyaka Belediyesi'nce servise sunulduğu görülmektedir.

- ▶ Diğer taraftan, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla yerel halka yönelik söylem ve katılım düzeylerinin geliştirilmesi, sorun ya da ihtiyaçların ortak bir uzlaşma temelinde ele alınmasını sağlamak üzere mahalleli olmak üzerinden geliştirilen bazı dijital uygulamalar da bulunmaktadır. Belçika ve Hollanda'dan sonra Türkiye'de ilk kez Karşıyaka'da yaşama geçmiş bir uygulama olarak ilk aşamada 4 mahallede (Atakent, Bostanlı, Mavişehir ve Yalı mahallelerinde) daha sonra tüm mahallelerde aktif olarak kullanılan ve sosyal bir network ağı olarak kurgulanan **"hoplr-komşularınızı tanıyın"** uygulaması aynı bölgede yaşayan insanlar için ortak sorunları paylaşma, düşünce fikir birliği ve uzlaşma geliştirme, ortak vizyonlar yaratma ve en önemlisi sosyal bağları güçlendirme temelinde önemli bir araç olarak Karşıyaka Belediyesi'nce ortaya çıkmış bulunmaktadır (URL-31).

Mahallede yaşayanların aktarımları ve paylaşımları ile gelişen uygulama üzerinden, güncel sorunlar, gelişmeler, duyurular paylaşılmaktadır. Bu kapsamda özellikle bölgedeki konserler, etkinlikler, sergiler, pazarlar hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca sokak hayvanlarını sahiplendirme, besleme, tedavi gibi sosyal duyarlılık içeren konularda alan yaratmakta, yine mahalle arama kurtarma ekibi oluşturulması gibi birlikte hareket etmeye dayalı dayanışmacı paylaşım ortamları sunmaktadır. Öte yandan kompost eğitimi ve balkon bahçeciliği eğitimi gibi ekolojik bilinç ve duyarlılığı sağlayacak eğitim ortamlarının gelişmesine katkı koymaktadır.

ŞEKİL 2.2.3. Hoplr uygulama arayüzünden görsel (hoplr uygulaması, 2023)

2.2.3.2. Mahalle Muhtarlıkları Öncülüğünde Yapılmış ve Yapılmakta Olan Çalışmalar

Mahalle muhtarlıkları temelinde yönetime katılım ya da yönetişim deneyimleri küçük çapta uygulamalar şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bugün fiilen sürdürülmemekte olan bir çalışma söz konusu değildir. Mahalle muhtarları ile yapılan odak grup toplantısında kendilerine yöneltilen “halkın sorunların çözümüne katılımı var mı?” şeklindeki soru, halkın davranış biçimleri, halkın talepleri ve şikâyetleri şeklinde algılanarak yanıtlanmıştır. Örneğin Bostanlı Mahallesi’nde esnafın yol işgalinin getirdiği huzursuzluk, sokaktaki hayvanların pisliklerinin bırakılması, hayvanların Belediye tarafından bakım için toplanıp tekrar aynı yere bırakılmaları gibi konular gündeme getirilmiştir. Mavişehir Mahallesi’nde taleplerin bilgisayar aracılığıyla iletildiği, geri kalan taleplerin muhtarlığa iletildiği belirtilmiştir. Goncalar Mahallesi’nde ise halkın bir kısmının, özellikle hayvanseverlerin sahipsiz hayvanlara barınak beslenme gibi konularda sahip çıkma şeklinde katkısı olduğu söylenmiştir. Bu son yanıtta da anlaşılacağı gibi, halkın katılım ya da katkı meselesinin yönetişimi besleyen bir karar mekânizması olarak değil, iş eylemlerine katkı veren bir seviyede algılandığı anlaşılmaktadır.

Aynı grup görüşmelerinde bir başka soruya verilen yanıtlarda da soru içeriğinin mevcut pratiklerde var olan bir alana kaydırılarak yanıtlandığı görülmüştür. Mahallelerde, “halkın katılımı sağlanan bir uygulama deneyimi olup olmadığı” yönündeki soruya kısaca “yok” şeklinde verilen yanıtların geniş açıklamaları içerisinde yönetişim anlamında ipuçları bulmak mümkündür. Örneğin Mavişehir Mahallesi’nde iki sokağa verilen isim konusunda muhtarlığa herhangi bir fikir sunulmamış olması ve bu gelişmenin muhtar

tarafından rastlantıyla öğrenildiği başlı başına bir durumu ortaya koyarken, diğer yandan muhtarlık çapında halkın kararlara katılımının anlaşılmaya çalışıldığı bir noktada, muhtarların da sürece dâhil olmakta sorun yaşadıkları ve konunun henüz halkın katılımı sorununa gelemeden bu seviyede değerlendirilebildiği görülmektedir.

Nergiz Mahallesi’nde, 2014’te Nergiz Parkı’nda planlanan kültür merkezi projesi nedeniyle Meclis toplantısını basıp üç ay boyunca eylem yapılmıştır. Dedebaşı ve Bostanlı mahallelerinde de muhtarların kendi mahallelerinde yapılacaklardan haberdar edilmedikleri, kendilerine danışılmadığı yönünde görüşlerini paylaştıkları görülmüştür.

Yalı Mahallesi’nde muhtarlığın sosyal medya hesabı, ihtiyaç sahiplerini yardım edebileceklerle buluşturmaya yönelik bir platform olarak kullanılmaktadır. Mavişehir Mahallesi’nde ise, site yönetimleri ile bir iletişim grubu oluşturulduğu, duyuruların bu grup üzerinden muhtarlıktan aktarıldığı ve vatandaşların bilgilendirildiği anlaşılmaktadır.

2.2.4. Kentsel ve/veya Mahalle Düzeyinde Çoğulcu Bakış Farkındalık ve Katılım Potansiyelleri

Mahalle düzeyinde mahalle sakinlerinin farkındalığı ve katılım potansiyellerini ölçebilmek üzere muhtarlar ile yapılan odak grup toplantısında kendilerine bir soru yöneltilmiştir. Soru, "mahalle sakinlerinin mahallenizin sorunlarına sahip çıkma ve çözüm geliştirme konusundaki istekliliği yeterli midir?" şeklinde olmuştur. 1 puan en düşük olacak şekilde "mahallelinin isteklilik" seviyesi 5 üzerinden ortalama 3,5 çıkmıştır. Atakent, Nergiz ve Yalı mahalle muhtarlıkları mahalledeki sorunlara sahip çıkma ve çözüm geliştirme yönündeki istekliliği en üst seviyede (5 puan) değerlendirirken, bu durum Fikri Altay (2 puan) ve Şemikler (1 puan) mahallelerinde düşük seviyelerde kalmıştır. Burada bu ve benzeri nitelikteki sorulara puanlar yoluyla yanıt veren her mahalle muhtarının öznel bir değerlendirme sonucunda yalnızca kendi mahallelerindeki performansı puanladıklarını, dolayısıyla mahalleler arası kıyaslama yaparken, farklı değerlendiricilerin (muhtarların) puanlama seviyesinin de dengeli olmayabileceği unutulmamalıdır. O nedenle, 33 soruluk mahalle potansiyelini belirleme matrisinde muhtarların tüm sorulara verdikleri puanlama ortalamaları ile bir kıyaslama yapılması yerinde olacaktır. Örneğin Atakent Mahallesi'nde 33 soruluk sette 5 üzerinden ortalama 4,9 puan gibi çok yüksek bir puan çıkmış olması bu mahalledeki yeterliliklere ilişkin bir gösterge olarak kabul edilebileceği gibi söz konusu mahallenin muhtarının beklentiler çerçevesinde iyimser olduğunu da ortaya koyabilir. Bu durum çok düşük puanlar çıkan mahalleler (Demirköprü, Fikri Altay, Goncalar, Şemikler) için de tersten okunabilir.

Odak görüşmelerde Yalı Mahallesi'nde mahallenin futbol takımının arama kurtarma eğitimi almak üzere girişimde bulunduğu, mahallelinin İzdoğa'nın atık geri dönüşümü projesine katılma istekliliği tespit edilmiştir. Nergiz Mahallesi'nde kaldırım taşları bozulduğunda mahallelinin bu durumu hemen bildirdiği ve onarıncaya kadar beklediği bildirilmiştir. Bir dönem aynı mahallede parkın kültür merkezine dönüştürülmeden yeşil alan olarak kalması talebinde ısrarcı olduğu ve hatta çeşitli öneriler de geliştirdiği örneği aktarılmıştır. Dolayısıyla mahallelerde yaşayan toplumsal kesimlerin yaşam alanlarına yönelik kentsel müdahalelere katılımını sağlayacak yönetim mekânizmalarının güçlendirilmesinin önem taşıdığı görülmektedir.

2.3. Ekolojik (Yeşil) Kent Çözümleneleri

“İnsan yalnızca kendi çıkarları için seçerken; doğa yalnızca canlının yararını gözeterek seçer”

C.Darwin

Kentsel sürdürülebilirlik olgusu, insanlığın günümüzde karşı karşıya kaldığı sorunlar nedeniyle üzerinde kapsamlı çalışmalar yapılarak acil çözüm önerileri geliştirilmesi gereken bir konu başlığı haline gelmiştir. Sürdürülebilir kentleşme kavramı, sürdürülebilir gelişme olgusunun başta çevre olmak üzere, ekonomi, politika, toplumsal yaşam vb. düzlemlerde yaygınlaştırılması ve alınan kararlarda ve uygulamalarda temel ilke olarak kabul edilmesi çerçevesinde ortaya çıkmıştır (Karakurt Tosun 2013). Bu kapsamda kavram ile bugünkü toplulukların ve gelecek kuşakların gereksinimlerini göz önüne alan ve büyük metropollerden başlayarak en küçük kırsal yerleşmeye dek çeşitlenen bir yelpazede tüm yerleşmeler ile bağlantı sağlayan bir içerik yaratılmaya çalışılmaktadır.

Sürdürülebilir kentleşme hedefi çerçevesinde ortaya çıkan kent modellerinden bir tanesi “**Ekolojik Kentler**”dir. Ekolojik kentler geleceği yaşanabilir ve sürdürülebilir yaşam ortamları olarak inşa etmek üzere bazı yaklaşımlar geliştirmektedir. Söz konusu yaklaşımlar insan-doğa ve kent arasındaki etkileşimi içerdiği arızalar üzerinden yeniden tarif etmeye çalışmaktadır. Ayrıca bugünün koşullarında önemli gelişmeler yaratmış olan teknolojiyi de kentsel yaşama entegre etmekte, bu yolla yaşanan/yasınabilecek olumsuzlukları bertaraf etmenin yollarını aramaktadır. Kökeni, 1980’lerin başında Richard Register tarafından ortaya konan ve kentin biyolojik yöneliminde ekolojik taşıma kapasitesine odaklanan söz konusu ele alış, farklı bileşenlerle gelişim göstermiş olmakla birlikte, Dünya genelinde yaygın biçimde etkileri izlenen iklim değişikliği sorunu ile bağlantılı bir içerik geliştirmiş bulunmaktadır. Bu kapsamda Ekolojik-Şehircilik yaklaşımı, kentsel alanların tasarımında,

mevcut yapılaşmanın iyileştirilmesi, doğa ile etkileşimin artırılması, yoğunluk ve ulaşım ile ilgili kararlarda farklı çözümler sunmanın yanı sıra, gelişmeyi sağlıklı biçimde yönlendirecek bazı teknolojilere de yer vermektedir. Hızlı kentleşme ve artan hizmet ve ürün taleplerinin yol açtığı çevresel sorunlar için önlem niteliğinde çözümler sunan yaklaşım ayrıca ulusal ve uluslararası düzeyde katılım ile performans değerlendirme araçlarını da geliştirmeye çalışmaktadır (Sharifi, 2016; Aydın ve Tezer, 2011).

Kentlere ekolojik parametrelerle yeniden bakışı gerektiren son 30-40 yıllık süreç, bir yerleşimi ekolojik yapan kriterlerdeki çeşitliliğe karşın, meselenin bütüncül bir kavrayışla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Örneğin bir yerleşmedeki kentsel tarım uygulamalarının kentin ekolojik performansına katkısını ifade ederken, toplumsal eşitlik ve adaletten de söz etmek gerekmektedir. Ekotarımın performans ölçütleri arasında ekolojik sürdürülebilirlik, gıda güvenliği, ekonomik elverişlilik, toplumsal eşitlik ve adalet yer almaktadır (Kunt, 2020). Sürdürülebilirliğin, sistemi var eden ve ekosistem içerisinde yer alan tüm unsurlar arasındaki denge ve dinamiklerin özenle korunması ile olanaklı olduğu, sistem içerisinde yer alan herhangi bir ontolojik unsurun kaybı ya da zayıflamasının ekosistem için risk oluşturacağı bilinmektedir.

İzmir’de ve özeldde Karşıyaka ilçesinde sürdürülebilir bir ekosistem için çeşitli kurumsal adımlar atılmakta, projeler hazırlanmakta ve raporlar üretilmektedir. Belediyeler aracılığı ile kentlilerin yaşam alışkanlıklarında ekolojik bağlamda farkındalığını artırabilme, ortak sürdürülebilir hedeflerin bir paydaşı haline getirilerek duyarlı davranışlara yönlendirilme gayretleri de dikkat çekmektedir.

Diğer yandan kentin yerel yönetimi olarak yapılan kurumsal hamleler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, **Sürdürülebilirlik Ofisi**'dir. Kaynakların daha adil ve etkin kullanılması, sürdürülebilir projeler ve sistemler oluşturulması amacıyla Karşıyaka Belediyesi girişimiyle Sürdürülebilirlik Ofisi kurulmuştur. Ofis, belediye bünyesinde gerçekleşen tüm hizmet, proje ve etkinliklerin ekonomik, çevresel ve sosyal performansını incelemeyi, etki ölçümünü ve yönetimlerini yapmayı amaçlamaktadır (URL-32).

Bir diğer çalışma, 2.4.2.1. Bölümünde ayrıntılandırılacak olan **Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı** (SUMP İzmir) çalışmasıdır.

İklim değişikliği ve gıda krizine karşı yürütülen çalışmalar kapsamında bazı uygulamalardan da söz etmek gerekmektedir. Şehit Muhittin ve Ayşe Dudu Sağıroğlu **Atalık Tohum Merkezi**'nde yerel türlerin korunması ve biyoçeşitliliğin devamı için yerel ata tohumlarının biriktirilmesi ve paylaşılması sağlanmaktadır. Artan tüketim davranışlarına karşılık kentlilerin yetiştirilen fideler aracılığıyla kent içinde üretime katkı vermesine ve toprakla buluşmasına fırsat veren bir uygulama olarak planlanmıştır (URL-33).

2010 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde Karşıyaka Belediyesi, İzmir Tarım İl Müdürlüğü, Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği (ETO) iş birliği ile İzmir'in ilki olarak anılan **ekopazar**, Bostanlı Pazar Yerinde kurulmuş, halen faaliyetini sürdürmektedir (URL-34).

Yenilenebilir enerji seçenekleri arasında yer alan elektrik üreten güneş enerji santrali (GES) uygulamasında Karşıyaka Belediyesi öncü bir rol üstlenmiştir. 990 kWe kapasiteli bir **GES** Örnekköy'de üretime geçmiştir (URL-35). Ayrıca yenilenebilir enerji üretim sistemi modellerinin sergilendiği ve yaşam alanlarına entegrasyonunun hedeflendiği bir merkez olarak **Sıfır Karbon Noktası Eğitim Merkezi** Mavişehir Mahallesi'nde Aziz Nesin Bulvarı üzerinde hizmete girmiştir (URL-36).

Belediye'nin Kentsel Tasarım Müdürlüğü'nce üretilen projeler arasında Yalı Mahallesi için tasarlanan **Ekolojik Park Projesi** de yine "ekolojik kent" görünümü çerçevesinde dikkate alınması gereken bir çalışmadır. Henüz uygulamaya geçmemiş olmakla birlikte projesi tamamlanan parkta bina çatısında fotovoltaik güneş panelleri, sulamada kullanılmak üzere yağmur suyu toplama tankı ve yağmur bahçesi, yeraltı çöp konteynırları, bisiklet parkı, doğal yaşam ve çevrenin öneminin anlatılacağı atölye yapıları bulunacaktır (Karşıyaka Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü, 2023).

Karşıyaka Belediyesi'nin kurulmasında öncü olduğu **Kolektif Girişimcilik Merkezi**'nin, "ekolojik bağlamda" ürettiği sürdürülebilirlik üzerine etkinlikler, devam etmekte olan **Düşük Emisyon Bölgesi, Çöpsüz Yaşam Mahallesi projesi, Kentsel Hareketlilik Planı, Mekânsal Strateji ve Ekolojik Koridor, Sıfır Atık Yönetim Sistemi, Organik Atıklar Doğaya Dönsün Çalıştayı, Geri Dönüşümde Fark Yaratan Siteler, Metal Atıklarını Topla Getir Bisikletini Götür kampanyası** gibi Karşıyaka Belediyesi'nin Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı'nda (2021) belirtilen hamleleri izlenmektedir (URL-37).

Tüm bunlar, kentin ekolojik gelecek perspektifi açısından yerel yönetimin niyet ve kararlılığının göstergeleri arasında tespit edilmektedir. Yönetimsel yaklaşım ve niyetin yanı sıra, sürdürülebilir bir gelecek inşa etmenin bütüncül ve geniş ölçekteki koşullarının da sağlanması gerekmektedir. Bölge açısından kritik öneme sahip doğal özellik ve eşikler değerlendirilmelidir. Bu bağlamda özellikle bölgeye bitişik konumda yer alan Gediz Deltası, ilişkili sulak alan ekosistemi ve yarattığı biyolojik çeşitlilik temelinde içerdiği hassasiyetler ele alınmaktadır. Ayrıca çalışma alanı içerisindeki yeşil alan potansiyeli, doğal bir veri olarak dere yatakları ile birlikte iklim özellikleri de bütünsel bir çerçevede değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapıları çevre ile doğal alanların ilişkisi, yerleşme dokusunun mikroklimatik şartlar açısından ortaya çıkardığı riskler de gösterilmeye çalışılmaktadır.

2.3.1. Doğal Yapı Özellikleri

Kentler de doğal ekosistemlerin bir parçasıdır. Kentler her ne kadar yapay süreçler ile şekillenen yapılar olsa da doğal yapı sistemlerini de bünyelerinde barındırmakta ya da doğal yapı sistemleri ile karşılıklı bir etkileşim göstermektedirler (Beatley, 2012). Bu etkileşim bugün için kentlerimizde önemli ölçüde arızalı bir içerik kazanmış olmakla birlikte onarılabilmeye ve sağlıklı hale getirilmeye açıktır. Bu ilişkinin onarılması bugün iklim değişikliği açısından yaşanan gelişmeler çerçevesinde öncelikli bir konu haline gelmiş bulunmaktadır.

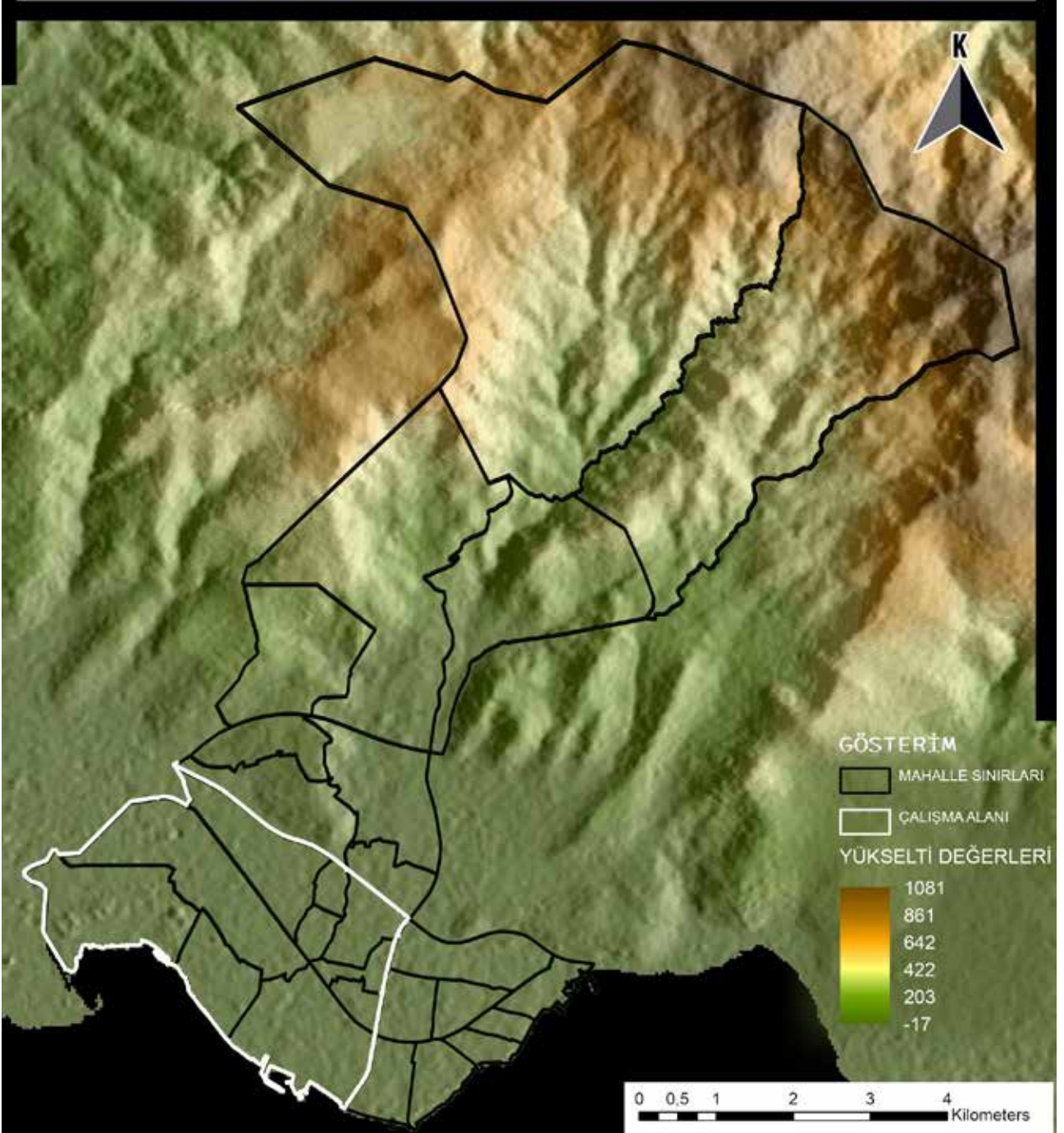
Bu noktada doğal çevre verilerinin sağlıklı analiz edilmesi ve fiziksel gelişmeyi yönlendirecek kararlara esas olması ise önemlidir. Karşıyaka ilçesi ve çalışma alanı açısından ise bu durum konum özelliklerinden kaynaklanan bazı parametreler açısından öncelikler taşımaktadır. Bir başka ifade ile çalışma alanı içerisinde yer aldığı coğrafi bütünün özgün nitelikleri ile şekillenen ve bu bağlamda gelecek senaryoları açısından bu parametrelerin dikkatle analiz edilmesini gerekli kılan özelliklere sahiptir.

Karşıyaka ilçesi İzmir Körfezi'nin kuzeyinde Yamanlar Dağı etekleri ile deniz arasında ve yüksekliği 1-700 m arasında değişen bir alanda yer almaktadır. Bölgenin topografik özellikleri incelendiğinde ilçenin kuzeyinin dağlık alanlardan oluştuğu ve kıyıya yakın mahallelerin yükselti değerlerinin düşük seviyede olduğu görülmektedir (Şekil 2.3.1). İlçenin yerleşme dokusu büyük ölçüde yükselti değerinin düşük olduğu alanlarda yer almaktadır. Nitekim çalışma alanı 0-12 metre yükseklik arasında değişim göstermektedir (Google Earth, 2022).

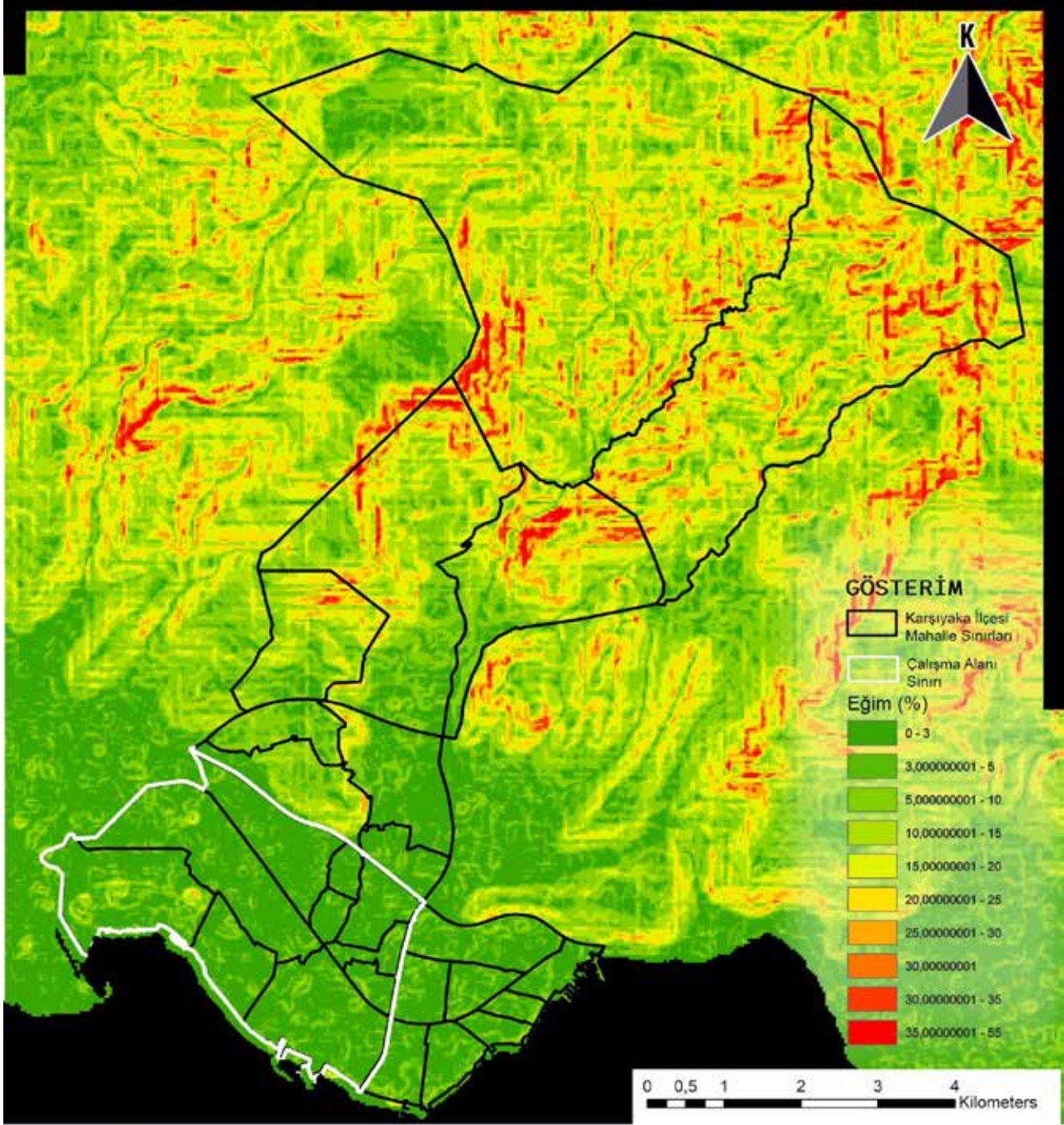
Çalışma alanı ilçe bütününde eğimin en düşük (%0-5 arası) olduğu bir bölgede yer almaktadır (Şekil 2.3.2). Bu özellik alanın başta mikrokliması olmak üzere, fiziksel biçimlenişini, yaşam niteliklerini ve bu bağlamda sorun ve potansiyellerini etkilemektedir.

ŞEKİL 2.3.1. Karşıyaka ilçesi topografyası (Landsat 2023 uydu görüntülerinden faydalanarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.3.2. Karşıyaka ilçesi eğim analizi (URL-38, Earth Explorer uydu verilerinden, sayısal yükseklik modelinden (DEM) faydalanılarak hazırlanmıştır)

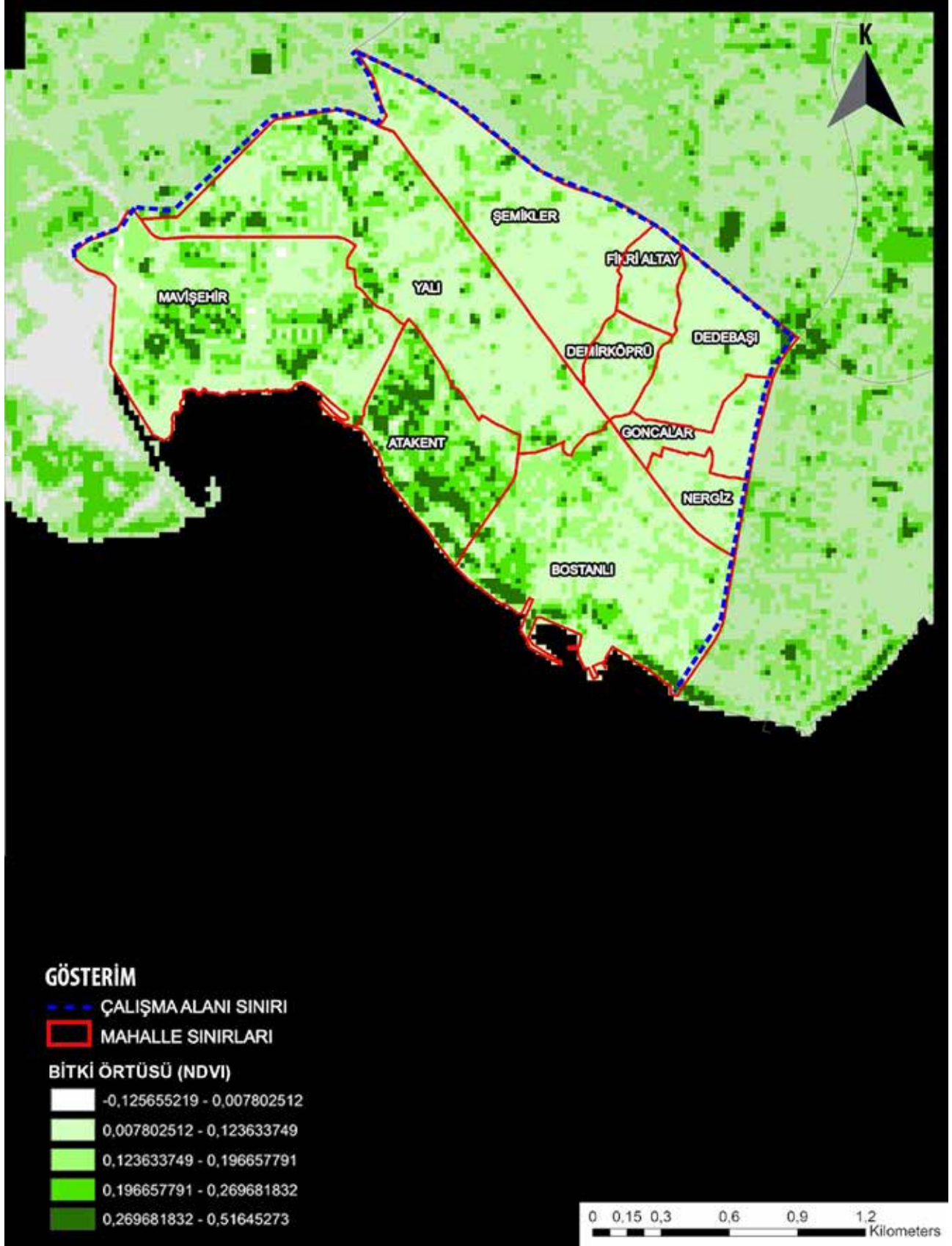
Bugün gelinen aşamada kıyı alanlarının iklim değişikliğine bağlı deniz seviyesi değişimlerinden nasıl etkileneceği Dünya genelinde bilim çevrelerinin en çok tartıştığı konular arasındadır. İklim değişikliğinin önemli sonuçlarından biri olan deniz seviyesi yükselmesi ve taşkın riskleri kıyı yerleşmelerinde ve özellikle de düşük kotlu alanlarda önemli bir tehdit olarak ortaya konmaktadır.

İzmir kenti genelinde iç körfez kıyılarında nüfus yoğunluğu en yüksek değerlerine ulaşmakta ve süreç içerisinde gerçekleşmiş dolgular çerçevesinde farklı arazi kullanım türlerinin ve önemli ulaşım arterlerinin bu alanlarda yer almakta olduğu da izlenmektedir. Karşıyaka ilçesi ve çalışma alanı açısından incelendiğinde de kıyı alanının, hem yüksek katlı, sıralı yapı kütlelerin ya da toplu konutların ve dolayısıyla yoğun bir yerleşme dokusunun yer aldığı bir alan olduğu, hem de kıyı alanında yaratılan dolgularla elde edilmiş önemli ulaşım arterlerinin, rekreasyon alanlarının bulunduğu bir alan olduğu görülmektedir. İlçe genelinde olduğu ölçüde çalışma alanında şiddetli yağışlar sonucu bazı taşkın olaylarının yaşandığına tanıklık edilmektedir. Bölgenin deniz ve akarsu bağlantılarını içermesi, 2020 yılında Mavişehir Mahallesi'nde yaşanan taşkın etkileri karşılaşılan bir riskin yakın zamandaki yansımasıdır. Bu bağlamda kıyıdaki su seviyesi değişimleri için veri tabanlarının oluşturulması, kıyılarda tampon koruma bölgelerinin oluşturulması, zemin geçirgenliğini değiştirecek önlemlerin alınması, yapılaşma kararlarının ve zemin kat kullanımlarının değiştirilmesi, ağaçlandırma çalışmalarının yapılması, tasarım ölçeğinde çalışmalar yapılarak suyun yönlendirilmesi gibi farklı kapsam ve ölçekteki çalışmalara ihtiyaç bulunduğu açıktır.

Çalışma alanında doğal yapı özellikleri açısından ele alınabilecek bir diğer veri, bitki örtüsüdür. Coğrafi koşulların neden olduğu iklim özellikleri bölgedeki bitki örtüsünü etkilemekte olup, bu özellik bölgedeki yoğun yapılaşma talepleri ile süreç içerisinde değişime uğramış bulunmaktadır. Bununla birlikte bölge halen İzmir kenti genelinde önemli olanaklara sahiptir ve bu olanaklar aynı zamanda bölgenin kıyı alanındaki kırılabilirliğini azaltmak açısından bazı olumlu veriler sunabilecek nitelikler taşımaktadır.

NDVI (Normalized Difference Vegetation Index) analizi, uydu verileri kullanılarak bitki örtüsü tarafından enerjinin soğurulması, iletilmesi ve yansıtılmasındaki farklılıklara dayanmaktadır (Fung ve Siu, 2010). Bitki sağlığının izlenmesi, bitki örtüsü canlılığının belirlenmesi ve bölgedeki bitki örtüsü varlığının izlenmesi açısından önemlidir. Bir diğer yandan su tutucu özelliği sebebiyle bitki örtüsü varlığı önem göstermektedir. Çalışma alanı bitki örtüsü seviyesi ve kalitesi için yapılan bu analizde Landsat uydu görüntüleri (28-30 Mayıs 2022) kullanılmıştır. NDVI analizinde görüldüğü gibi Atakent Mahallesi bitki örtüsü bakımından zengin bir bölgedir. Şemikler ve Yalı mahallelerinin güney doğusu, Fikri Altay, Dedebaşı, Demirköprü, Goncalar ve Nergiz mahalleleri ile Bostanlı Mahallesi'nin doğu bölgesi bitki örtüsü varlığını ifade eden indeksin düşük seviyede olduğu görülmektedir (Şekil 2.3.3). Kıyı hattının önemli bir bölümünün bitki örtüsü açısından sahip olduğu avantajın alan geneline yayılması ve özellikle de kıyıdaki alanlarda sürekliliğin sağlanması oldukça önemlidir. Ayrıca analiz bulguları Peynircioğlu Deresinin kuzey-güney yönünde ve lineer bir hat boyunca önemli bir potansiyel oluşturduğunu da ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Mavişehir toplu konut alanı içerisindeki açık ve yeşil alan varlığının özel mülkiyete konu alanlar olmakla birlikte bölge açısından pozitif bir etki yaratmakta olduğu da görülmektedir.

ŞEKİL 2.3.3. Çalışma alanı bitki örtüsü analizi (URL-38, Earth Explorer uydu verilerinden faydalanılarak üretilmiştir, 2023)

2.3.1.1. Koruma Eşikleri

İklim değişikliği insan faaliyetlerine dayalı emisyonlar sonucu sera gazındaki artış ile ilişkilendirilmekte ve büyüyen kentler, fosil yakıtların kullanımı, enerji ve endüstriyel üretim kapsamında artan çevresel sorunlar vb. antropojenik etkiler çerçevesinde ele alınmaktadır. 1980'li yıllardan itibaren çeşitli uluslararası kuruluşlarca gündeme getirilen söz konusu etkiler çerçevesinde iklim değişikliği ile mücadele konusunda bazı stratejiler ortaya konmakta ve eylem planları geliştirilmektedir. 2005 yılında yürürlüğe giren Kyoto Protokolü ve Birleşmiş Milletler Çevre Sözleşmesi, Paris İklim Anlaşması taraf ülkelere bazı sorumluluklar yüklemiştir. Bununla birlikte yapılan araştırmalar sera etkisi yaratan gazların salınımı hemen kesilse bile etkisinin uzunca bir süreçte devam edeceğini ve Dünya'yı tehdit etmeye devam edeceğini de göstermektedir.

Bu koşullar içerisinde ortaya çıkan olumsuz gelişmelerden etkilenecek olan birçok biyolojik türün devamlılığının sağlanması açısından doğal çevrenin ve yaşam alanlarının korunması her zaman olduğundan daha da kritik biçimde önem kazanmış bulunmaktadır. Korunan alanlar ve bu bağlamda belirlenmiş koruma statüleri Dünya'da biyolojik çeşitliliğin azalmasına karşı sürdürülecek mücadelede önemli araçlar olarak ön plana çıkmaktadır. Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) korunan alanları; "doğanın ve ilgili ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerin uzun vadeli muhafazasını sağlamak için, yasal ya da diğer etkili yollar vasıtasıyla tanınan, tahsis edilen ve yönetilen, açıkça belirlenmiş coğrafi bir alan" olarak tanımlamaktadır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinde ise korunan alanlar; "Belirli koruma amaçlarını gerçekleştirmek üzere tasarlanan ve yönetilen coğrafi olarak tanımlanan alan" olarak ele alınmaktadır (URL-39).

Ulusal ve uluslararası biyoçeşitliliğin korunmasında son derece önemli işlevleri olan koruma alanlarının, ekosistem kaybının önlenmesi, karbon salınımının ve dolayısıyla iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve aynı zamanda doğal afetlerin etkisinin azaltılması gibi önemli alanlarda katkı sağlamları dikkatle değerlendirilmelidir. Nitekim Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), azaltım ve uyum kapasitesini artırmak için emisyonların ve iklim değişikliğine hassasiyetin azaltılmasında korunan alanların bir etken olarak kullanılması çağrısında bulunmaktadır.

Planlama ve yerleşme sistemleri açısından bakıldığında

doğal ekosistem dengesi üzerinde olumsuz etki yaratan faktörler ön plana çıkarken, doğa koruma alanları bir alan sınırı tarifi olmanın ötesine geçerek gelişme sınırlarını belirleyen bir eşik de ortaya koymaktadır. Bir başka ifade ile doğa koruma alanları yerleşmeler açısından gelişme sınırlarını tarif eden temel eşiklerdir.

Karşıyaka ilçesi açısından ele alındığında yerleşme için eşik olarak kabul edilebilecek açılımlar doğu ve batı yönlerindeki yerleşme sürekliliği dikkate alınarak, kuzeyde Yamanlar bölgesindeki eğimli alanlardaki kırsal yerleşmeler ve orman alanları, güneyde ise deniz ve kıyı bölgesi açısından tanımlanabilmektedir. İlçe sınırları içerisinde yer almamakla birlikte Gediz Deltası'nın oluşturduğu sulak alan ise bölge açısından önemli bir doğal eşik oluşturmaktadır.

İlçenin batı bölgesi Gediz Nehri'nin 1870 yıllarına kadar denize döküldüğü ve bu nedenle alüvyon toprağı bulunan önemli bir doğal ve tarımsal alan ile yakın ilişki içerisinde. 1886 yılında başlayan çalışmalar sonucunda yatağı dış körfeze doğru çevrilen Gediz Nehri nedeniyle tuzlu ve tatlı su bataklıkları, koylar, tuzlalar ve lagünlerden oluşan bu geniş kıyı bir sulak alan olarak Çamaltı Tuzlası veya İzmir Kuş Cenneti olarak tanınan bölge ile birlikte farklı kuş türlerine ev sahipliği yapmaktadır. 1998 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla Ramsar Sözleşmesi Listesi'ne dâhil edilerek "Uluslararası Önem Sahip Sulak Alan" ilan edilmiş ve 1981 yılında 'SİT Alanı' statüsü verilmiş olan bölge 2007 yılından bu yana Sulak Alan Yönetim Planı ile korunmaya çalışılmaktadır. Koruma kararlarına konu olan bölgenin tampon bölge sınırı çalışmanın batısı ile bütünleşmektedir. Bu bağlamda söz konusu özel doğa koruma alanı ve barındırdığı kuşlar çalışma alanının temel kimlik unsurlarından biri haline gelmiş bulunmaktadır. Bu kapsamda özellikle de flamingo kuşlarının önemli bir değer yarattığı görülmektedir.

Gediz Deltası, İzmir Körfezi'nin batı kıyısında Gediz Nehri'nin denizle buluştuğu noktada oluşmuş geniş bir sulak alan sistemidir ve denize döküldüğü yerin güneyinde ince uzun ve karaya paralel kordonlarla denizden ayrılmış lagünler (Homa, Çilazmak, Kırdeniz), tuzlu bataklıklar ve aktif olarak üretim yapılan tuzlalar yer almaktadır (Doğa Derneği, 2021).

Kuşlar açısından büyük önem taşıyan delta, kuş biyoçeşitliliğinin en fazla olduğu alanlardan bir tanesidir. Delta bugüne kadar flamingolar başta olmak üzere pek çok kuş ve memeli türü için yaşam alanıdır ve 301 kuş türü gözlemlenmiştir (URL 40).

ŞEKİL 2.3.4. Gediz Deltası (Doğa Derneği, 2021)

FOTOĞRAF 2.3.1. Bölgedeki lagünlerin durumu (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Bölgenin 8000 hektarlık kısmı, bu özellikleri ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 1982 yılında "Su Kuşları Koruma ve Üreme Sahası" ilan edilmiştir. Bölgede süreç içinde bazı doğal ve arkeolojik sit statüleri tanımlanmıştır. 1994 yılında Su Kuşları Koruma ve Üreme Sahası olan alan "Yaban Hayatı Koruma Sahası" ilan edilmiştir. Türkiye'nin taraf olduğu Kuşların Himayesine Dair Uluslararası Sözleşme, 17.12.1996 tarih ve 12480 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve sözleşmeye göre Türkiye Gediz Deltası'nda da yaşayan kuş türlerini korumayı taahhüt etmiştir. Ramsar Alanı olarak (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak

Alanlar Hakkında Sözleşme) ilan edilen alan, deltanın 20.400 ha'lık alanını kapsamaktadır. 2000 yılında Gediz Deltası Bern Sözleşmesi (Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi) ile Korunması İçin Özel Çaba Sarf Edilmesi Gereken Alanlar Listesine (Area of Special Conservation Interest – ASCI) dâhil edilmiştir. 2002 yılında İzmir 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 3.4.2002 ve 10550 no'lu aldığı karar ile I. Derece Doğal Sit Alanları sınırları deltanın güneydoğusunda Mavişehir'e ve Çiğli pompa hattına kadar genişletilmiştir (Şekil 2.3.5), (Doğa Derneği, 2021).

ŞEKİL 2.3.5. Doğal sit alanları koruma kategorileri (Doğa Derneği, 2021'den düzenlenmiştir)

Deltadaki koruma çalışmalarını güçlendirmek amacıyla İzmir Valiliği'nin koordinasyonunda "İzmir Kuş Cennetini İyileştirme, Geliştirme, Tanıtma Birliği" 2003 yılında kurulmuştur (Eken vd, 2006), fakat birliğin faaliyetleri 2017'de durdurulmuştur. Çevre ve Orman Bakanlığı, Ege Doğa ve Doğa Derneği iş birliğiyle 2004 yılında ilk Gediz Deltası Yönetim Planı hazırlanmıştır (Eken vd, 2006). "Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği" gereğince 2005 yılında Gediz Deltası "Sulak Alan Koruma Bölgeleri" belirlenmiştir. Günümüzde bu yönetmelik kapsamında belirlenen sulak alan koruma bölgeleri; hassas koruma bölgesi, kontrollü kullanım bölgesi, sürdürülebilir kullanım

bölgesi, tampon bölgesi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 2.3.6). Bu bölgelerin tanımlamaları ve bu bölgeler altında yapılabilecek aktiviteler Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği ile açıklanmıştır.

Gediz Deltası, her ne kadar ulusal ve uluslararası yasa ve yönetmeliklerle korunuyor olsa da İzmir kentinin gelişimi ve bu bağlamda özellikle de Karşıyaka ve Çiğli ilçelerindeki yapılaşma baskısından önemli ölçüde etkilenmektedir. Bölgedeki sanayi tesislerinin kimyasal atıkları ve tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kimyasal gübre ve tarım ilaçları nedeniyle ekosistem bozulmalara uğramaktadır (URL-41).

ŞEKİL 2.3.6. Sulak alan koruma bölgeleri (Doğa Derneği, 2021'den düzenlenmiştir)

Bu noktada özellikle bölge ile temas kuran ilçe belediyelerinin mekânsal müdahale kararlarının dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışma alanının batısı sulak alan tampon bölge sınırı ile sonlanmaktadır. Dolayısıyla çalışma alanının söz konusu önemli doğa koruma alanı ile önemli bir fiziksel yakınlık ilişkisi içinde olduğu görülmektedir. Mavişehir kıyı bölgesi, Gediz Deltası ve Karşıyaka kent yerleşiminin ara kesitinde yer alan ve bu nedenle doğal ve kültürel peyzajın birbirinin içine geçtiği özel bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Bir tarafta sulak alan özellikleri diğer tarafta yüksek yoğunluklu bir yapılaşma ve ticari kullanımların yer alması farklı etkiler yönünden ayrıntılı değerlendirmeleri gerektirmektedir. Bu noktada koruma alanı sınırlarını aşacak biçimde çalışma alanının kıyı hattında denizde izlenen su kuşlarının varlığı değerlendirilmesi gerekli olan önemli bir veridir. Mavişehir bölgesinden başlayarak doğu yönünde Bostanlı Mahallesi boyunca ve bu kapsamda çalışma alanının kıyı ile bütünleştiği tüm alan yoğun biçimde kuş varlığı ile hassas özellikler kazanmaktadır.

Bu çalışmada söz konusu sulak alan ve beraberinde gelişen habitat varlığı 10 mahalleyi kapsayan çalışma alanına komşuluğu ile ortaya çıkan etkiler ve sorun ve olanaklar temelinde son derece önemli bir içerik yaratmaktadır. Bu yakınlık ilişkisi bugün fiziksel olarak açık biçimde izlenen bazı özelliklerle aynı zamanda bölgenin önemli kimlik unsurları olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Bostanlı kıyı alanında hemen her mevsim izlenen önemli bir kuş popülasyonu mevcuttur. Bostanlı ve Mavişehir kıyısındaki sığ alanları beslemek amacıyla kullanan pelikanlar ve flamingolar kıyı boyunca izlenebilmektedir. Gediz Deltası'nın yarattığı lagünler arasında izlenen ve dönemsel olarak çeşitlenen başka kuş türleri de mevcuttur.

Bu durum yüksek yapılaşma baskısı gösteren bölgenin yarattığı etkilerin belirlenmesi ve gelecekteki olası etkileri azaltmayı sağlayıcı nitelikte önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Diğer yandan bölge için önemli bir değer yaratan bu yakınlık ilişkisini bölgedeki yaşam niteliğini destekleyen ve insan-doğa ilişkisinde var olan arızalı içeriği geliştirmede yeni olanaklar sunan bir potansiyel olarak ele alınmanın yolları değerlendirilmelidir.

2.3.1.2. Kıyı Değişimi

İzmir'in tarihsel süreçteki kimliği her zaman kıyı kent, liman kent, ticaret kent kavramları ile eşleştirilmiştir (Levi ve Genç, 2018). Karşıyaka bir kıyı yerleşimidir ve yerleşmenin dinamikleri doğrudan kıyı etkileşimi ile açığa çıkmış bulunmaktadır. 19. Yüzyıl başlarında birkaç kahvehane ve evden oluşan Karşıyaka'nın gelişmesinde 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra demiryolu ve vapur ile ulaşım bağlantıları etkili olmuştur. Nüfusun artmasıyla sayfiye özelliğinden çıkan ilçede sahil yolu ve rıhtımın yapımı, Soğukkuyu ve Donanmacı caddelerinin açılması ile yerleşim özelliği kazanmıştır. 20. Yüzyılda deniz dolgusu ve yerleşimin gelişmesi ile kıyı değişime uğramıştır. 2000 sonrası ise kıyı yakınında konut yapılarının yer seçtiği, rekreatif olanakların sunulduğu çeşitli kullanım biçimlerinin yer aldığı bir alan haline gelmiştir. Kıyının 1984-2022 yılları arasındaki değişimi (Şekil 2.3.7) incelendiğinde özellikle en büyük değişimin batı yönünde yaşandığı ve bugün konut bölgesi olarak izlenen yaygın bir alanın deniz dolgusu ile kazanılan alanlardan oluştuğu görülmektedir.

Günümüze dek kıyı kullanımındaki değişimi, kıyı kimliğinin ve karakterinin dönüşümünü tarihsel süreç içerisinde değişen izler üzerinden okumak mümkündür. Karşıyaka'ya özel bir karakter olan deniz banyolarından günümüz kamusal kıyı kullanımına evrilen süreci, Gediz Nehri yakınında olmasının getirdiği doğal ilişkiler ve süreç içerisindeki kentsel gelişmelerin hem kıyı silüeti hem de kentin dokusunu etkileme biçimi açısından değerlendirmek gereklidir. İlçenin kıyı ile kurduğu ilişki sosyal yapı, fiziksel yapı ve doğa temelinde çeşitlenmekte ve önemli veriler sunmaktadır.

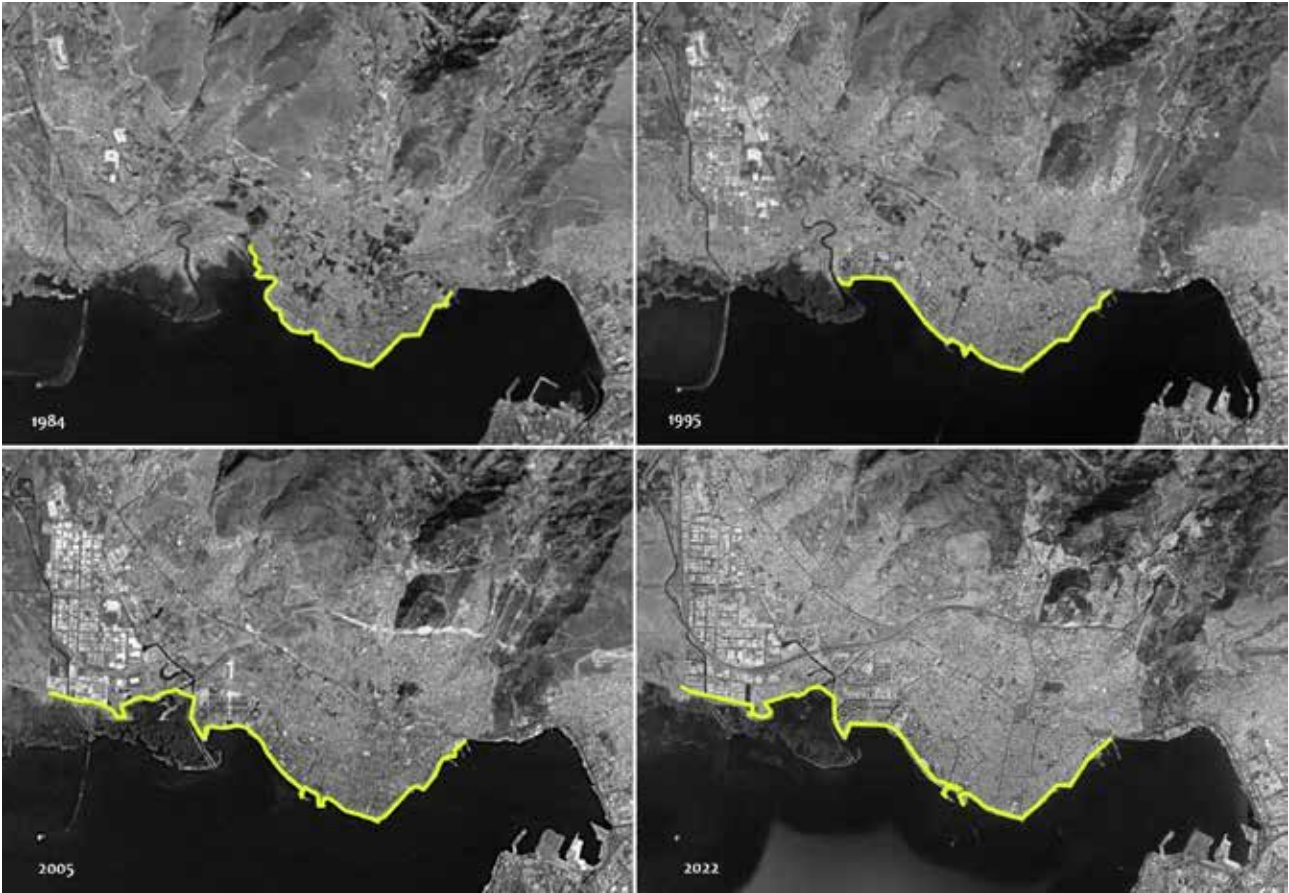
Karşıyaka'nın batısında uzanan Gediz Deltası, 15.000-20.000 çift flamingonun beslenme ve yavrulama alanıdır (URL-42). Dolayısıyla bir kıyı kenti olma özelliğinin ötesinde bölge Gediz Deltası aracılığıyla doğa ile farklı bir ilişki kurmaktadır. Diğer yandan deltanın bölgedeki varlığı iklim değişikliği çerçevesinde su seviyesinde ortaya çıkması beklenen artışlar ve taşkın riskleri temelinde bir negatif etki oluşturmaktadır.

Kıyı alanı yerleşmenin kendisine farklı gelişme olanakları aradığı bir yer olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde kıyıya yönelik teknik altyapı ve ulaşım ile ilgili çeşitli müdahaleler yapılmış olduğu izlenmektedir. Karşıyaka kıyılarında Menemen iskelesine yapılan müdahalenin dışında

Bostanlı-Mavişehir kıyı bataklığının ıslahı, doldurulması, imara açılması ve Bostanlı-Karşıyaka-Alaybey kıyı kuşağının 50-100 m arasında doldurularak kıyı rekreasyon kuşağının oluşturulması önemli bazı müdahalelerdir. Nitekim Gediz Nehri ve Karşıyaka

derelerinin geliştirdiği deltaların birleştiği yerde bulunan Menemen iskelesi deniz ile bağlantısı varken, müdahaleler neticesinde günümüz kıyısından 1 km kadar içeride kalmıştır (Vardar, 2022).

ŞEKİL 2.3.7. Karşıyaka'nın kıyı çizgisinin değişimi 1984-1995-2005-2022 (Google Earth uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır)

FOTOĞRAF 2.3.2. Çalışma alanı sahilinin görünümü (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

2.3.1.3. Biyoçeşitlilik, Flora ve Fauna

Çalışma alanı ekolojik açıdan hassas alanlar, sulak alan ve yaban hayatı, kıyı ve deniz, dere yatakları, orman varlığı ve yeşil yüzeylerin bulunduğu bir bölgede, tüm bu doğal niteliklerle ilişki kuran bir konum özelliğine sahiptir. Dolayısıyla analiz çalışmalarına veri sağlayan çok sayıda unsur yer almaktadır. Özellikle Karşıyaka ilçesinin batı kesimi Gediz Deltası'nın varlığından kaynaklanan ve ekolojik açıdan hassas özellikler içeren alanlar ve ilçenin kuzey kesimindeki Yamanlar Dağı'ndaki orman ekosistemi yerleşme ve bölge açısından son derece önemlidir. Diğer yandan denizel önemli doğa alanları açısından İzmir Körfezinin sahip olduğu potansiyeller ile birlikte, Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altına alınmış olan sulak alan bölgeye hassas nitelikler kazandırmaktadır.

Gediz Deltası, yaklaşık 50 km'lik bir kıyı hattı boyunca Türkiye'nin en geniş kıyı ve iyi korunmuş kıyı bataklıkları, kumullar, açık su yüzeyleri ve yer yer de tatlı su alanlarının olduğu sazlıklar ve lagünler ile birlikte flamingo (*Phoenicopterus roeus*), kılıçgaga (*Recurvirostra avocetta*) ve suna (*Tadorna tadorna*) gibi tuzlu suları tercih eden kuş türleri için bir yaşama ve üreme alanıdır. Homa, Çil Azmak ve Kırdenez olmak üzere üç lagünden oluşan delta bu zamana kadar gözlenen 301 kuş türü ile Türkiye'de en fazla kuş türüne sahip alanlar arasında yer almakta olup, Batı Anadolu'ya endemik ve aynı zamanda nesilleri tehlike altında olan *Chondrostoma holmwoodii*,

Capoeta bergamae ve *Ladigesocypris irideus* gibi iç su balık türlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Tuz Gölü ile birlikte, flamingonun Türkiye'de ürettiği iki alandan biri ve tepeli pelikanın (*Pelecanus crispus*) Türkiye'de kuluçkaya yattığı beş, ak pelikanın (*Pelecanus onocrotalus*) ise üç alandan biri olarak belirlenmiş olan Gediz Deltası, kıyı bataklıkları, bir labirent gibi girintili çıkıntılı yapısı ve sığ olmaları nedeniyle İzmir Körfezi'nde yavru balıkların saklanma ve beslenme ihtiyacını karşılayan önemli bir habitat oluşturmaktadır. Gediz Deltası, nesli küresel ölçekte tehlike altında olan kara kaplumbağası başta olmak üzere 28 sürüngen türüne de ev sahipliği yapmaktadır. Çakal (*Canis aureus*), yaban kedisi (*Felis silvestris*), porsuk (*Meles meles*), tilki (*Vulpes vulpes*), kaya sansarı (*Martes foina*), gelincik (*Mustela nivalis*) ve yaban domuzu (*Sus scrofa*) gibi memeli türleri deltanın zengin ekosisteminin önemli parçalarıdır. Akdeniz keşiş foku deltanın kuzeyinde Homa Lagünü kıyılarında zaman zaman gözlenmektedir. Gediz Deltası'ndaki 7.300 hektarlık Çamaltı Tuzlası'nda deniz suyunun buharlaştırılmasıyla tuz üretilmektedir. Tuzla karidesi (*Artemia partenogenetica*), *Dunaliella* sp., tuz sineği (*Chironomus salinarius*) ve halofilik bakteriler yüksek tuz konsantrasyonlu habitatlar nedeniyle burada bulunmaktadır. Tuzla aynı zamanda flamingoların üreme ve beslenme alanıdır (URL-43).

FOTOĞRAF 2.3.3. Balıkçı Barınağı Gözlem Noktasında Gediz Deltası'ndaki tüm flora ve fauna zenginlikleri aktaran bilgilendirme panoları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Delta ile lagünler arasında geniş bataklıklar, sazlıklar, kamışlık ve ağaçlık alanlar bulunmakta olup tatlı su kaynakları ile deltada dağılım gösteren Gediz'in kolları ve kanalları bu sazlıklara inmektedir (İZKA, 2023). Deltada toprağı olgunlaştırıp humusça zengin hale getiren deniz bürülcülerinin yerini ilgin çalılıarı almaktadır. "İzmir Ilgını" adı verilen tür, birçok ötücü kuş için yuvalama ve beslenme alanı oluşturmaktadır. Tuzcul çayırlar ve ılgınların arasında su biriken boşluklarda kocagöz, akça cılıbit gibi su kuşları kuluçkaya yatar ve yumurtalarını bırakmaktadır. Gediz Deltası bilgilendirme noktasında, küçük akbalıkçıl, gri balıkçıl, kara gagalı sumru, ince gagalı martı, küçük batağan, poyrazkuşu, sumru, gümüş martı, küçük karabatak, karabaş martı, sakarmeke, ak pelikan, kara boyunlu batağan, bahri, akdeniz martısı, tepeli pelikan, küçük sumru, yalıçapkını, büyük akbalıkçıl, flamingo gibi 30'a yakın tür ve formun olduğu bilgisi kuş gözlemcilerine sunulmaktadır (Doğa Derneği, 2021).

Zengin flora ve fauna, belirli koşullarda ziyaretlere de olanak verilerek gözlemlenebilmektedir. Flamingo Yolu Tekne Turu, katılmak isteyen gruplar için Gediz Deltası'na giden özel teknelerle 1,5 saatlik sürelerde

gerçekleşmektedir. UNESCO Dünya Mirası Adayı olan bu deltaya otobüs turu alternatifi de bulunmaktadır.

Bu veriler Karşıyaka ilçesinin batı sınırında biyoçeşitlilik açısından önemli bir potansiyelin mevcut olduğunu, ayrıca bu çalışma alanı ile sınır komşuluğu yapan bölgenin ekolojik açıdan sahip olduğu hassas özellikler çerçevesinde gelişme kararları açısından dikkat gerektiren çalışmalara gereksinim bulunduğunu açıkça göstermektedir. Veriler koruma statüleri bağlamında bölgedeki gelişmeleri sınırlandırıyor olmakla birlikte, ekolojik içerik söz konusu olduğunda sadece koruma sınırları ile tanımlanması mümkün olmayan bir etkileşim alanı içerisinde mevcut sorun ve olanakları değerlendirmek bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmada, bölgenin ekolojik varlığını oluşturan tüm bileşenlerin yerleşmenin mevcut fiziksel biçimlenişi ile etkileşiminin dikkate alınması ve bütüncül olarak değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda bölgede doğal ve yapılı çevre arasındaki ilişkiyi güçlendirecek ve yerleşmenin yaşam niteliklerini olumlu yönde geliştirmenin ötesinde, bölge ve kent ölçeğinde farklı fırsatları ortaya koyacak alanlarda veri geliştirilmeye çalışılmıştır.

FOTOĞRAF 2.3.4. Flamingo Yolu Çıkış Noktası, Otobüs ve Tekne Turu Alternatifleri (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.3.5. Alandaki önemli fauna (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

2.3.2. İklimsel Parametreler

İklim Dünya'nın var olduğu tüm evrelerde, tarih boyunca değişiklik göstermiş ve dünya üzerindeki coğrafi oluşumlarla birlikte tüm canlı yaşamı etkilemiştir. Bu etki Sanayi Devrimi sonrası kentleşme olarak tanımlanan yapılanma sürecinin ortaya çıkardığı yerleşme özellikleri temelinde farklı bir içerik kazanmıştır. Giderek yoğunlaşan ve büyüyen kentler yapısal özellikleri itibarıyla ısınma etkisini artırmanın ötesinde iklimsel özellikler üzerinde olumsuz etki yaratacak çevresel sonuçlar da açığa çıkarmışlardır. Bugün gelinen aşamada bu sonuçlar iklim değişikliği ve hatta iklim krizi tanımlamaları ile üzerinde çokça tartışılan dünya ölçeğinde bir sorun alanı ortaya çıkarmış ve kentleri de bu sorunun merkezinde bir konuma taşımıştır. Bu doğrultuda bir kentin iklim karakteristiği ve yaşadığı değişimleri anlamak önemli

hale gelmiştir. Kentlerde iklim karakteristiği sıcaklık, nem, yağış, rüzgâr, güneşlenme gibi parametrelere bağlı olarak mevsimsel değişimler göstermekte ve hem makroklimatik, hem de mikroklimatik koşullar açısından değişik açılımlar içermektedir.

İlçenin ve çalışma alanının iklimsel özellikleri İzmir ili genelinde ortaya konan iklim özelliklerinden görülebilmektedir (Tablo 2.3.1). Alanın yıllık ortalama sıcaklık değeri 1938-2022 yılları arasındaki ölçüm periyoduna göre 17.9°C'dir. Ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay Temmuz (27.9°C) ve en düşük olduğu ay ise Ocak (8.8°C) ayıdır. Ortalama yağışlı gün sayısı yıllık 77.9 gündür. Aylık toplam yağış miktarı ortalaması en fazla olduğu ay Aralık (146.2 mm) olup yıllık ortalaması 709.9 mm'dir.

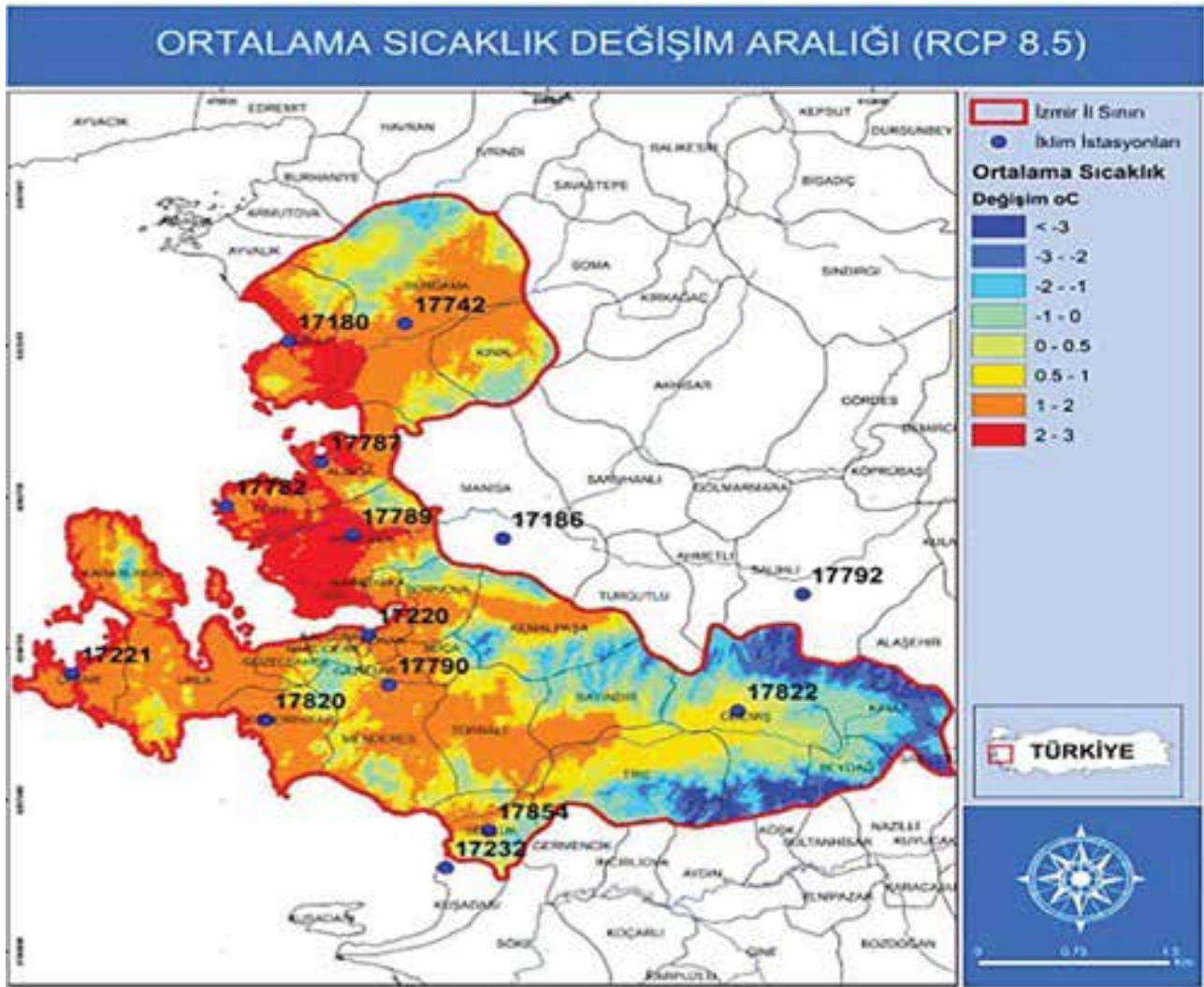
TABLO 2.3.1. İzmir Yağış ve Sıcaklık Bilgileri (URL-44'den düzenlenmiştir)

İZMİR Ölçüm Periyodu (1938 - 2022)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	8.8	9.6	11.6	15.9	20.8	25.4	27.9	27.7	23.8	18.9	14.3	10.6	17.9
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	12.4	13.6	16.3	20.9	26.1	30.7	33.2	33	29.2	24	18.6	14.1	22.7
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	5.8	6.2	7.7	11.2	15.5	19.9	22.5	22.4	18.7	14.6	10.8	7.6	13.6
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	4.3	5.2	6.4	8	9.9	11.6	12.3	11.9	10.1	7.6	5.6	4.2	8.1
Ortalama Yağışlı Gün	12.66	10.69	9.27	7.88	5.31	2.33	0.45	0.54	1.93	5.36	8.75	12.74	77.9
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	134.8	103.4	75.1	45.7	31.3	12.4	4.1	5.9	15.1	44.1	91.8	146.2	709.9

İzmir ilindeki sıcaklık artışı ve Kötümser RCP 8.5 Senaryosuna Göre 2050-2100 Periyodundaki sıcaklık değişimi üzerinden ortaya konan verilerde çalışma alanının bulunduğu bölgenin 2 ile 3 derece artacağı öngörülmektedir (İzmir BŞB, 2019). İklim Değişikliğine Dirençli Kentler için Bir Çerçeve, Yeşil Odaklı Uyarılama Kılavuzu İzmir ilinin diğer bölgeleri

ile karşılaştırıldığında kentin kuzey aksının sıcaklığın en çok yükseleceği alanları içermesi dikkat çekicidir. Bu durum iklimsel riskler açısından bölgenin sıcaklık artışı temelinde önemli bir sorunla karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır (Şekil 2.3.8).

ŞEKİL 2.3.8. İzmir İli 1971-2000 Yılı Mevcut Durum Kabul Edilerek Kötümser RCP 8.5 Senaryosuna Göre 2050-2100 Periyodunda Ortalama Sıcaklık Değişimi (İzmir BŞB, 2019b)

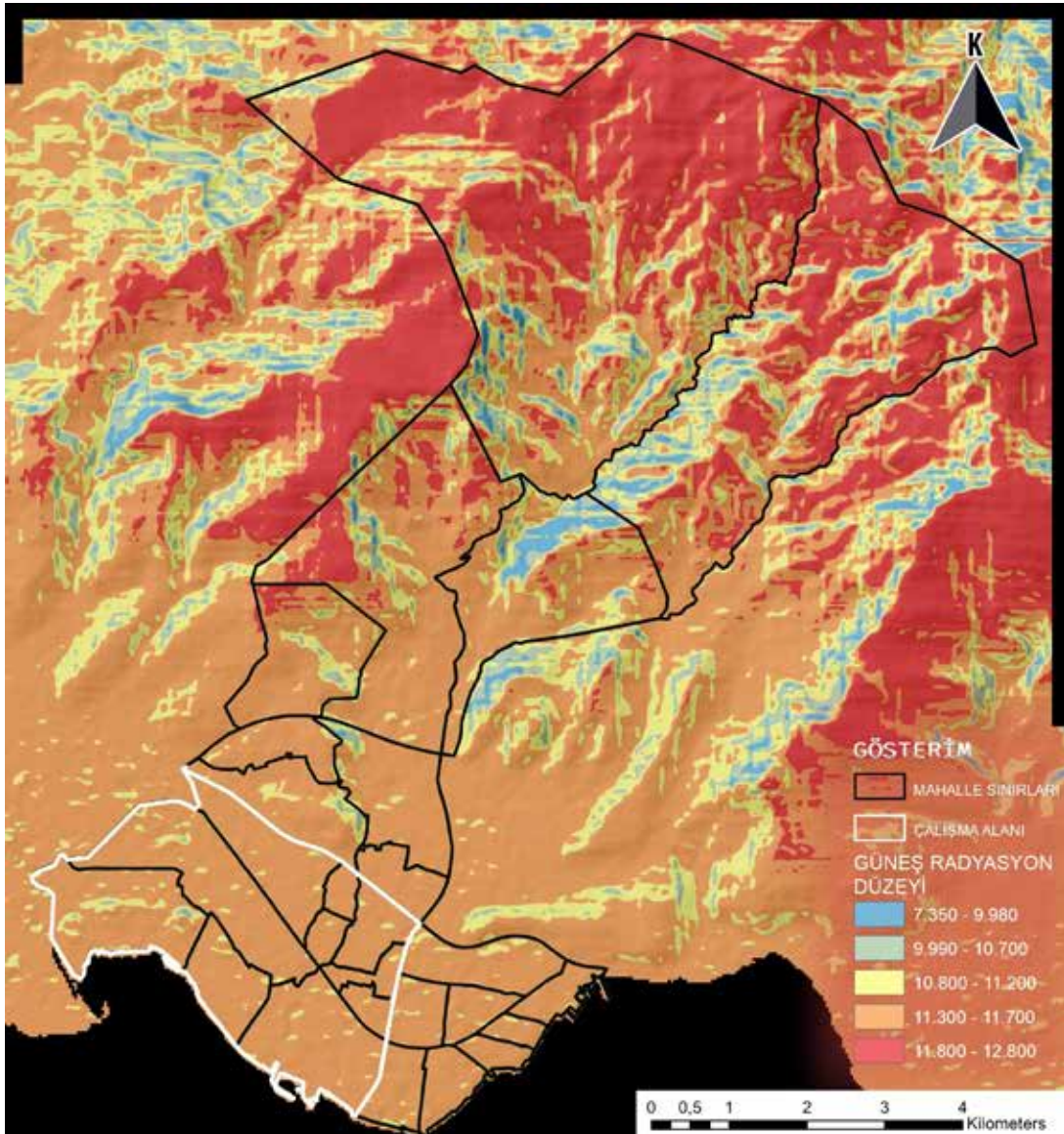

Bu veri Kuzey gelişme aksında yerleşme özelliklerinin iklim parametreleri bazında detaylı olarak incelenmesini gerekli kılmaktadır. Çalışma alanının söz konusu ısınma etkisi ile karşı karşıya bulunan bölge içerisinde olması, yapılaşma özelliklerinin güneşlenme kaynaklı ısınma ve radyasyon etkisi açısından ele alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Güneş radyasyonu analizi güneş ışınlarının miktarının ölçülmesidir. İlçe ve çalışma alanı kapsamında yapılan analizler için Landsat (28-30 Mayıs 2022) uydu görüntüleri kullanılmıştır. Uydu verileri ArcGIS programında "area solar

radiance" aracılığıyla analiz edilmiştir. İlçe bütünü incelendiğinde ormanların güney yamaçları daha yüksek güneş radyasyonu seviyesine sahiptir. Çalışma alanı detayında analiz edildiğinde ise, alan genelinde yüksek (11.3 - 11.7 aralığı) bir güneş radyasyonu etkisi olduğu gözlenmekte olup, noktasal olarak bazı kentsel boşluklarda ve özellikle de Mavişehir bloklarının ve Peynircioğlu Deresinin bir kısmının bulunduğu bölgede güneş radyasyon seviyesinin daha düşük olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 2.3.9. Karşıyaka İlçesi güneş radyasyonu analizi (Landsat 28-30 Mayıs 2022 tarihli uydu görüntülerinden faydalanılmıştır)

Sürdürülebilir bir yerleşim inşa etmenin başlıca koşullarından biri, olası iklim değişikliği risklerinin azaltılmasıdır. İklim değişikliği risklerinden kentsel ısı adası (urban heat island) etkisi kentteki inşaat ve insan kaynaklı betonlaşma nedenleriyle kentsel alan içinde bir tür ısı birikimi olgusudur (Yang vd., 2016). Güneş radyasyonu tarafından emilen ve insan faaliyetleri tarafından üretilen enerji yüzey üzerindeki havayı ısıtmaktadır. Isınmanın kentteki enerji kullanımını nasıl etkilediği ise ekolojik açıdan önemlidir. Enerji verimliliğinin iyileştirilmesi, kentsel peyzaj optimizasyonu, yeşil çatı inşaatı, yüksek yansıtıcılığa sahip malzeme kullanımı ve yeşil alan ekimi yoluyla kentsel ısı adası etkisi azaltılabilir (Yang vd., 2016). Bu nedenle gelecekteki stratejileri belirlemede ısı adası etkisinin seviyelerini yerelde tespit etmek gerekmektedir.

Karşıyaka ilçesi çalışma alanı ve yakın çevresini kapsayan 10 mahalle için "Yüzey Sıcaklık Derecesi (LST)" hesaplanmıştır. LST, yapılandırılmış bir matematiksel algoritma olan Bölünmüş Pencere (SW) algoritması uygulanarak hesaplanır. Uydu görüntülerinden

LST'nin hesaplama süreçleri ve denklemleri literatürde yer almaktadır (Weng vd., 2004; Li, Z vd., 2013). Bu çalışmada LST Hesaplama işlemi, jeo-uzamsal bir işleme hizmeti sağlayan ve web tabanlı bir uygulama olan Google Earth Engine programı ile üretilmiştir. LST'nin hesaplanabilmesi için gerekli denklemler Google Earth Engine programına bir dizi kod girilerek uygulanmıştır. Karşıyaka ilçesindeki 10 mahallenin LST'sini hesaplamak için tek pencere algoritması olarak daha iyi doğruluk oranına sahip Landsat 8 verileri kullanılmıştır. Landsat 8 verileri, EarthExplorer'ın United States Geological Survey (USGS) veri tabanından elde edilmektedir. Bu çalışmada, TIR bantları 10 ve 11, parlaklık sıcaklığını tahmin etmek için ve OLI spektral bantları 4 ve 5, alanın NDVI'sini oluşturmak için kullanılmıştır. LST hesaplama işlemi, on kez (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 ve 2023 tarihli ve %5 bulutluluk oranı altında kalan uydu görüntüleri) tekrarlanmakta ve çalışmanın on görüntüsünün ortalaması hesaplanarak nihai LST hesaplanmaktadır.

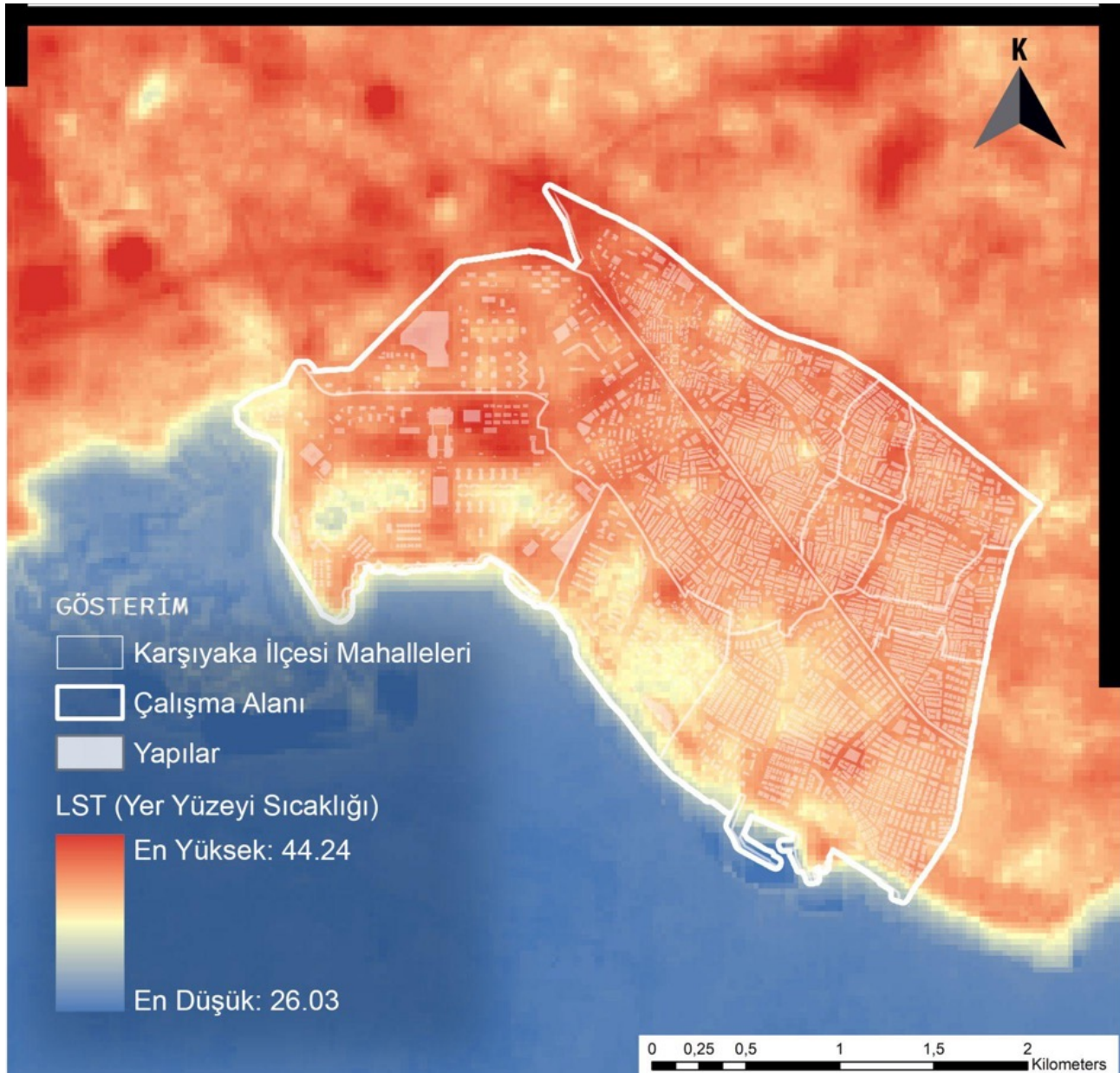
ŞEKİL 2.3.10. Çalışma alanı güneş radyasyon düzeyi analizi (Landsat 28-30 Mayıs 2022 tarihli uydu görüntülerinden faydalanılmıştır)

Elde edilen bulgular ışığında Karşıyaka çalışma alanı içerisinde Şemikler Mahallesi, Fikri Altay Mahallesi ve Mavişehir Mahallesi'nde özellikle bitki örtüsü olmayan boş yüzeylerin yüzey sıcaklığının yüksek olduğu bölgeler olduğu görülmektedir. Mavişehir toplu konut alanlarının kuzeyinde kalan ve Caher Dudayev Bulvarı'na cephe veren alanlarda ısı adası etkisinin yoğun olduğu izlenebilmektedir. Deniz kıyısı boyunca alınan profil grafiğine bakıldığında güneydoğudan

batıya doğru ısı adası etkisi (Mavişehir'e doğru) artmaktadır. Bununla birlikte alan için genel olarak kıyıya yaklaşan bölgelerde var olan fiziksel ve doğal özellikler çerçevesinde ısı adası etkisi daha düşüktür. Bu bölge içerisinde de Bostanlı merkezde, Atakent sitesinin kuzeydoğusunda ve Mavibahçe Alışveriş Merkezinin kuzeydoğusunda yüksek olduğu izlenen üç odak alan bulunmaktadır (Şekil 2.3.11).

ŞEKİL 2.3.11. Çalışma alanı kentsel ısı ada etkisi (2013-2023) analizi (Landsat 2013-2023 yılları arası uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bu veriler yerleşmenin yapılaşma biçiminin önemli olduğunu göstermektedir. Çalışma alanı içerisinde farklı süreçlerde ve farklı özelliklerle ortaya çıkmış kentsel dokular bulunmaktadır. Doku çeşitliliği bölgedeki iklimsel özelliklerle ilişkilendirildiğinde oluşan etkiler açısından değişik sonuçlar elde edilebilmektedir. Örneğin bölgedeki güneşlenme ve gölgelenme durumu farklı doku özellikleri itibarıyla incelendiğinde farklılıklar bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Temel farklılığın ada bazında yapılaşmış alanlar ile parsel bazında yapılaşmış alanlar arasında ortaya çıktığı, ayrıca yapı nizamının bitişik ya da ayrık nizam olarak güneşlenme ve gölgelenme durumunu etkilemekte olduğu görülebilmektedir.

Çalışma alanındaki ortalama değerler açısından farklı dokularda rüzgâr analizi Copernicus ERA5 verileri, ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerine ilişkin iklimsel parametreler incelenmek üzere mikroklima değerlendirilmesi ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü İzmir ili yıllık ortalama verilerinin doğrulanması ile Autodesk Forma isimli web tabanlı analiz aracı ile üretilmiştir. Bu programda kullanılmak üzere 3D modeller ve güneşlenme analizi Sketchup Pro programı ile oluşturulmuştur. İklimsel parametreler, mevsimsel farklılıkları göz önünde bulundurmak için ekinokslar ve yaz ile kış dönüm tarihleri (21 Mart 2022, 21 Haziran 2022, 23 Eylül 2022, 21 Aralık 2022) dikkate alınarak incelendiğinde, sıcaklık, rüzgâr yönü ve rüzgâr hızına ait ve 1940-2022 yılları aylık ortalama maksimum verileri ile ilgili olarak Copernicus ERA5 kaynağından temin edilmiştir. Buna göre; yaz aylarında 30 derece ve kış aylarında 14 derece olarak sıcaklığın değişim gösterdiği, rüzgâr yönünün hâkim rüzgâr açısından başta güneydoğu olmak üzere batı yönü olduğu, ayrıca rüzgâr hızının da 4.3 ile 5.6 m/s aralığında olduğu görülmektedir (Şekil 2.3.12).

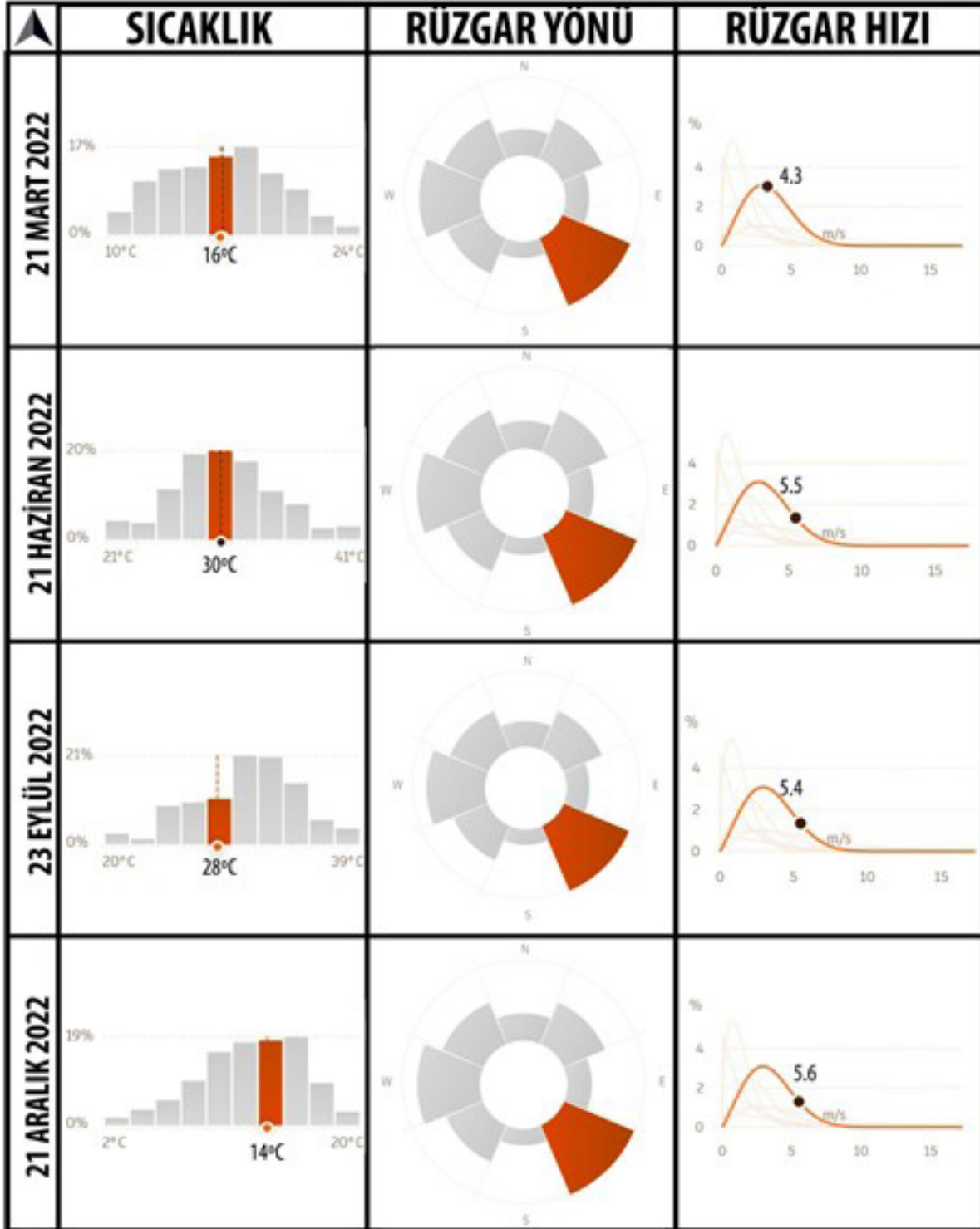
İklimsel parametreler çalışma alanı için 2.1. Kent(lî) Kimliği Çözümlemeleri bölümünde de verilen ve yerleşme karakteristiğini temsil eden 5 farklı doku özelliği açısından 1 - Toplu konutlar ve kapalı konut siteleri (Mavişehir Mahallesi), 2- Düzensiz gelişen imarlı yeni kent bölgeleri (Yalı Mahallesi), 3- Dönüşmeye aday, belirsizlik içeren sorunlu kent bölgeleri (Şemikler Mahallesi), 4- Düzenli gelişen ayrık nizam ve bahçeli konut bölgeleri (Bostanlı Mahallesi), 5- İslah imar

planları sonucu oluşmuş, küçük parseller içeren bitişik nizam ve yoğun yapılaşmış konut bölgeleri (Goncalar, Dedebaşı mahalleleri) açısından ele alınarak ayrı ayrı incelenmiştir.

Çalışma alanındaki farklı dokuların güneşlenme ve gölgelenme analizi incelendiğinde, seyrek yapılaşma gösteren dokuların güneşlenme düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu kapsamda 1 nolu doku özelliğinden 5 nolu doku özelliğine doğru gidildikçe, yapılar arasındaki mesafenin ve sokak genişliklerinin daralmasına bağlı olarak güneşlenme etkisinin azalmakta olduğu, buna karşın gölgelenmenin arttığı izlenmektedir. Sokak yapı ilişkisi bakımından kapalılık etkisi bulunmayan dokularda (1, 2 ve 3 nolu) yaz ve kış aylarında güneşlenme performansı oldukça iyidir. Yapılaşma yoğunluğu yüksek olan dokularda (4 ve 5 nolu) ise güneşlenme performansı daha düşüktür. Yaz mevsimi çoğunlukla güneşli ve çok sıcak olan çalışma alanında, yaz aylarındaki güneşlenme düzeyinin yüksekliği ve gölgelenme düzeyinin düşüklüğü sebebiyle soğutma amaçlı enerji talebinin yüksek olması beklenmektedir. Buna göre, yapı yoğunluğu ve yapı yükseklikleri arasındaki farkın arttığı dokularda (1 ve 5 nolu), gölgelenme düzeyinin yüksekliği sebebiyle soğuma amaçlı enerji talebi daha düşük olacaktır. Ancak bu durum kış aylarındaki ısınma sebebiyle enerji talebini artırabilmektedir. Yapı yoğunluğu, bina yönelimi ve sokak düzeni sebebiyle Bostanlı (4 nolu) ve Yalı (2 nolu) mahallelerinin ısıtma ve soğutma amaçlı enerji taleplerinin düşük olması beklenirken, Goncalar ve Dedebaşı (5 nolu) ve Şemikler (3 nolu) mahallelerinin ısıtma ve soğutma amaçlı enerji taleplerinin yüksek olması beklenmektedir (Şekil 2.3.13). Bu da hava kirliliği gibi çevresel etkileri arttırabilecek ve yine birikmeyi arttıracak bir durumu ortaya çıkarabilecektir.

ŞEKİL 2.3.12. Farklı dokularda ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerindeki ortalama iklimsel parametreler (Autodesk Forma programından, Copernicus ERA5 ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

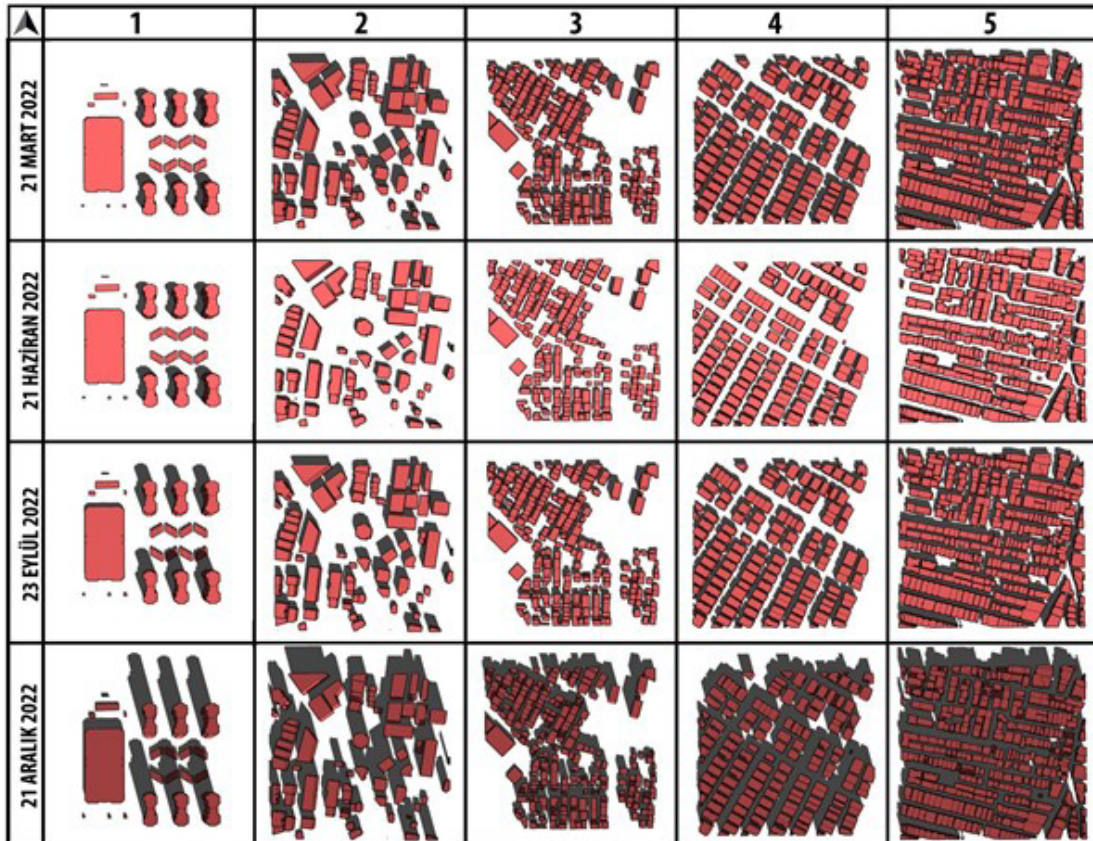

Çalışma alanındaki farklı dokular rüzgâr hızı ve akışı açısından incelendiğinde en yüksek rüzgâr hızına sahip mahallenin Mavişehir (1 nolu) ve en düşük rüzgâr hızına sahip mahallenin ise Goncalar ve Dedebaşı (5 nolu) mahalleleri olduğu görülmektedir. Rüzgâr hızı değişiminin yüksek olduğu alanlarda basınç değişimi görülmekte ve yaşlı, çocuk ve solunum yolu hastalığına sahip bireylerin yaşam kalitesini düşürmektedir. Bu bağlamda Mavişehir (1 nolu), Yalı (2 nolu) ve Şemikler (3 nolu) mahallelerinin bu gruplardaki insanlar için risk taşıdığı söylenebilir. Bu noktada Mavişehir Mahallesinin yaşlı nüfusu açısından en yüksek üçüncü mahalle olduğu dikkate alındığında konunun önemi daha da anlaşılmaktadır. Rüzgâr hızı ile ilişkide bulunan bir diğer önemli konu ise hava kirliliği ve kirliliğin yayılımıdır. Rüzgâr hızı ile hava kirliliğinin oluşması ve birikimi ters orantılı bir ilişkidir. Bu bağlamda, yapılaşma yoğunluğu yüksek olan Goncalar ve Dedebaşı (5 nolu) ve Bostanlı (4 nolu) mahallelerinin hava kirliliği birikimi ve yayılmasında potansiyelinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu kapsamda alandaki hâkim rüzgâr yönünün güneydoğu ve batı yönünde olduğu dikkate

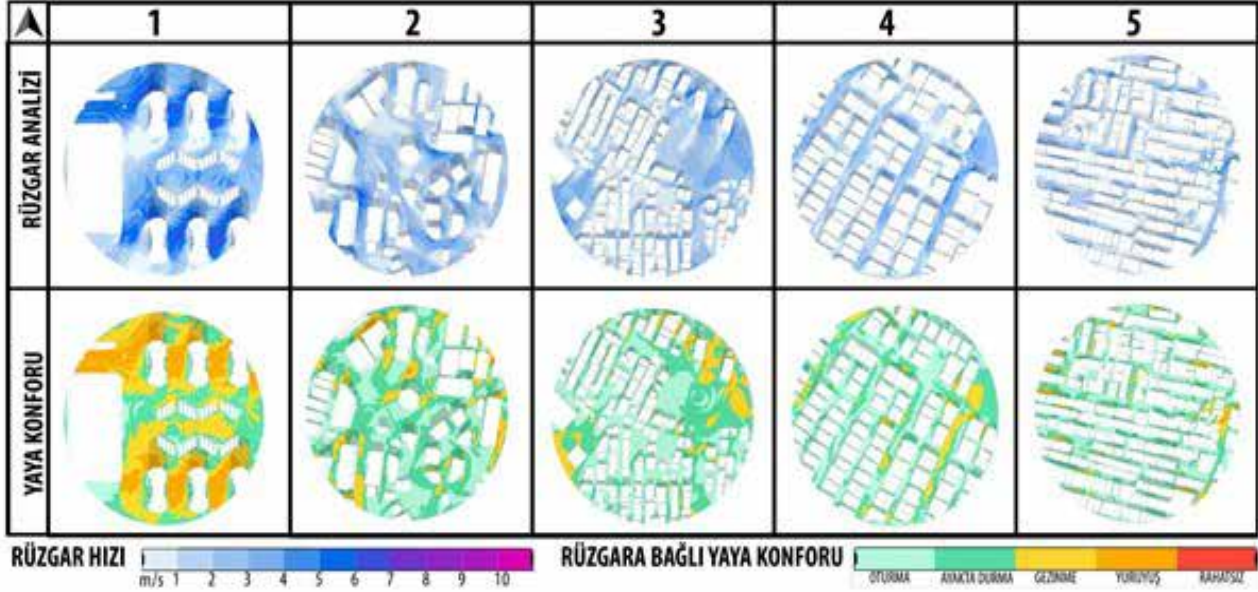
alındığında, yapı adalarının ve binaların biçimlenişinin, yöneliminin ve dolayısıyla doku özelliklerinin de hava kirliliği ve birikimi açısından değerlendirilmesi önemlidir.

Rüzgâr hızı hem havalandırma hem de yaya konforu açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Çalışmada konfor, oturma, ayakta durma, gezinme, yürüyüş ve rahatsız edici koşullar açısından ayrı ayrı ele alınmıştır. Örneğin güneşlenme düzeyi çok yüksek olan Mavişehir Mahallesi'nin yüksek rüzgâr hızına sahip olması yaz aylarındaki enerji talebini azaltmakta, konforu artırmaktadır. Rüzgâr hızının artışı, basınç değişimlerine ve hava akışına yüksek oranda katkıda bulunduğundan Mavişehir Mahallesi'nde (1 nolu) rüzgâr odaklı yaya konforunun diğer mahallelere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Çalışma alanında rüzgâr hızına bağlı yaya konforunun en yüksek olduğu mahalleler ise Bostanlı (4 nolu) ve Goncalar, Dedebaşı (5 nolu) mahalleleridir. Bu mahallelerdeki yapılaşma ve yönelim sayesinde yüksek güneşlenme düzeyi etkisi, çok yüksek olmayan rüzgâr hızıyla azalmaktadır (Şekil 2.3.14).

ŞEKİL 2.3.13. Farklı dokularda ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerine göre güneşlenme ve gölgelenme analizi (SketchUp programından ve Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.3.14. Farklı dokularda rüzgâr hızı ve rüzgâra bağlı yaya konforu (Autodesk Forma programından, Copernicus ERA5 ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mikroklima analizi bu bölümde bahsedilen güneşlenme, gölgelenme, rüzgâr hızı, rüzgâra bağlı yaya konforu, güneş radyasyonu ve kentsel ısı adası etkisinin yanı sıra nem ve atmosfer basıncı gibi verilerin bileşkesi halinde üretilmiştir. Mahallelerin mikroklima özellikleri karşılaştırılmalı olarak incelemek üzere mahalleleri temsil edilen doku örnekleri baz alınmıştır. Çalışma alanındaki farklı doku özellikleri mikroklimatik koşullar açısından ve tüm iklim parametrelerinin birarada değerlendirilmesiyle ele alındığında ise yine mikroklimatik etkilerin dokular açısından farklılaştığı görülmektedir.

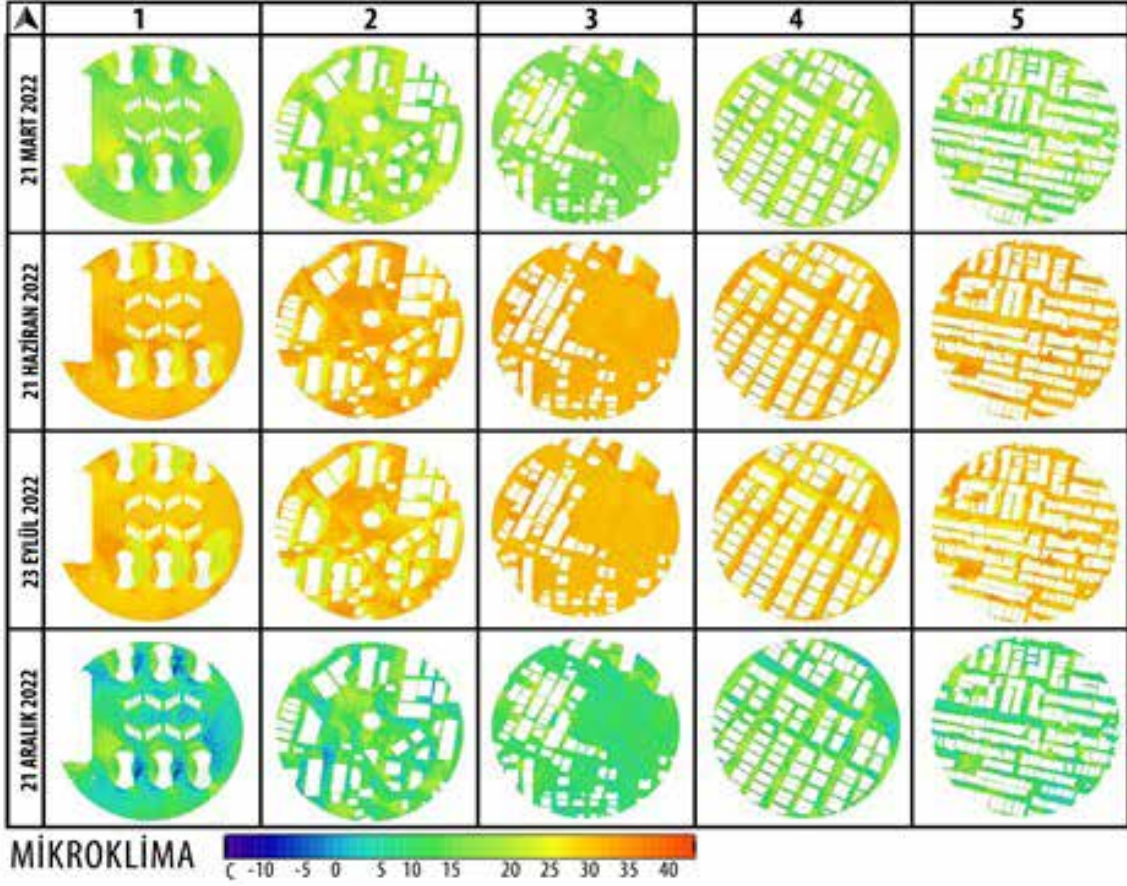
Genel bir değerlendirme ile benzer kapalılık, açıklık özelliklerine sahip Mavişehir Mahallesi (1 nolu) ve Yalı Mahallesi (2. nolu) doku özelliklerinin birbiri ile benzer ve yine Bostanlı (4 nolu) ve Goncalar, Dedebaşı (5 nolu) mahallelerinin doku özelliklerinin de birbirine benzer koşullara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mavişehir ve Yalı mahallelerinde geniş açıklıkların bulunması, gölge alan açısından bir eksiklik ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple mikroklimatik özellikleri özellikle yaz aylarında yüksek sıcaklık değerleri ile

karşımıza çıkmakta ve yaya konforunu olumsuz etkilemektedir. Kış aylarında ise sıcaklık değeri çok düşük çıkmakta ve yine yaya konforu açısından olumsuz bir etki yaratmaktadır. Nitekim kentsel ısı adası etkisi açısından elde edilmiş veriler de bunu doğrulamaktadır. Bunun yanı sıra kapalılık etkisi bulunan ve rüzgâr hızının düşük olduğu mahallelerde yani Bostanlı, Goncalar ve Dedebaşı mahallelerinde ise iklim koşullarının kış ve yaz aylarında daha elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

Şemikler Mahallesi dokusunun ise ortalama değerler aldığı görülmektedir. Sonuç olarak iklim koşulları mevsimlere göre uygunluk gösteren 4 nolu ve 5 nolu dokuların pasif havalandırma ve güneşlenme açısından daha uygun koşullar yaratmakta olduğu, dolayısıyla enerji talebi noktasında bu doku özelliklerinin iklim duyarlılığının fazla olduğu tespit edilmektedir. Bu bağlamda toplu konut yapılaşma biçiminin iklim duyarlılığı açısından irdelenmesi gereken özelliklerinin olduğu, tasarım biçiminin dikkatle değerlendirilmesi gerektiği de bu bulguların ortaya koyduğu bir başka sonuçtur.

ŞEKİL 2.3.15. Farklı dokularda ekinoks ve yaz, kış dönümü tarihlerine göre mikroklima (Autodesk Forma programından, Copernicus ERA5 ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

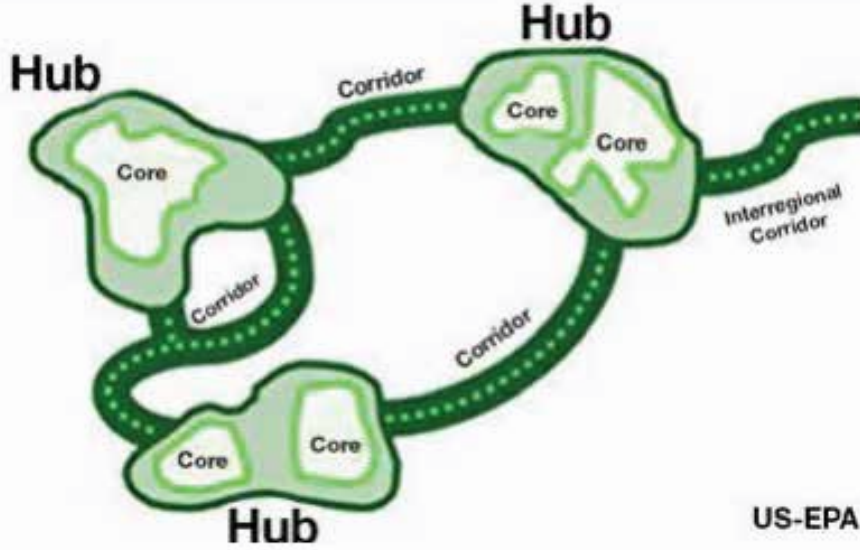

2.3.3. Kentsel Yeşil Ağ Sistemi

Sürdürülebilir kentler açısından sürdürülebilir yeşil alan planlama yaklaşımları önemlidir. Kent genelinde yeşil ağların oluşturulması, sürdürülebilirlik açısından ve yine kentsel yaşam kalitesinin artırılması için önemli fırsatlar sunmaktadır. Kentsel yeşil ağ sistemleri literatürde **ekolojik ağlar, yeşil yollar ve kentsel yeşil altyapı** olmak üzere üç farklı konsept biçiminde ele alınmaktadır. Ekolojik ağlar flora ve faunayı da içine alan habitat temelli bağlantılara olanak sağlayan rekreatif sistemlerdir. Ekolojik ağların bir alt birimi olarak yeşil yollar, rekreatif, kültürel, doğal ve ekonomik yarar sağlayan çizgisel koridor sistemleri olarak tariflenmektedir. Kentsel yeşil altyapı ise kent

içerisinde ve dışında çok fonksiyonlu doğal, yarı doğal ve yapay ekolojik sistemlerin bütünü olarak ortaya çıkmaktadır (Roseland, 2001; Kambites, 2006).

Yeşil altyapı ağının tipik şeması (Şekil 2.3.16) içlerinde çekirdekler olan kümelenmiş birikim ve aktarma merkezleri ve bunları birbirine bağlayan koridorları tanımlar. Her merkez (hub) bir veya birden fazla çekirdek içerebilir. Kendi içinde birer ağ oluşturan bu birimler bölgeler arası koridorlar ile diğer bölgelerdeki birimlere eklemlenebilir (U.S. EPA 2013; Cullen, 2013).

ŞEKİL 2.3.16. Yeşil Altyapı Ağı (U.S. EPA 2013; Cullen, 2013)

İzmir kent bütününde yeşil ağ oluşumlarına yönelik yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar bazı analiz, sentez ve değerlendirmeler eşliğinde raporlar haline dönüştürülmüştür.

- 2017 tarihli İzmir Yeşil Altyapı Stratejisi bu kapsamda İzmir metropol kenti bütününde kent merkezinin saçaklanarak gelişmesini bir yeşil kuşak stratejisi ile önlemek, bir planlama ve yönetim sistemi oluşturmak, yapılar, atıl ve onarılacak alanlar, yeşil alanlar, bağlantılar ve koridorlar ve su alanları temelinde bir örgütlenme modeli geliştirmek ve projeler üretmek amaçlarına temellenen yaklaşımı ile önemli bulgular ortaya koymaktadır.
- 2017 tarihli URBAN GreenUP, AB destekli bir projedir. Kentsel planların doğaya döndürülmesi için bir metodoloji geliştirilmesi, uygulanması ve bu doğrultuda iklim değişikliği etkilerinin azaltılması, hava kalitesinin ve su yönetiminin geliştirilmesi ve doğa odaklı çözümlerle şehirlerin sürdürülebilirliğinin artırılması hedeflerine dayanmaktadır.
- 2019 tarihli İklim Değişikliğine Dirençli Kentler için bir Çerçeve: Yeşil Odaklı Uyarılma Kılavuzu, İzmir kentsel gelişme sürecinde iklim değişikliğinin etkilerini bazı analizlerle ortaya koyarak, bu bağlamda yeşil altyapı sistemlerinin ve ekosistem servislerinin önemine dikkat çekmektedir.

- 2020 tarihli İzmir Yeşil Şehir Eylem Planı, İzmir Büyükşehir Belediyesinin Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) Yeşil Şehirler programına katılmasıyla ve bu program kapsamında il çapında yaptığı analizleri içermektedir. Kentte yaşayanlar için daha iyi ve daha sürdürülebilir bir gelecek sağlamak amacıyla başlatılan bu programda, mevcut yeşil durum değerlendirmesi yapılmış, yeşil sistemin geliştirilmesi kapsamındaki zorluklar ve öncelikler tanımlanmıştır.

Yapılan çalışmaların tümü ağırlıklı olarak var olan potansiyeli değerlendiren çalışmalardır. Diğer yandan çalışmalar söz konusu potansiyeller üzerindeki olası riskleri ele almakta ve geliştirilebilecek yöntem ve araçları ortaya koymaktadır. İzmir kenti genelinde oluşturulan yaklaşımların Karşıyaka ilçesi sınırları içerisindeki çalışma alanı için de veri geliştirmeye imkân sağlayacak açılımları bulunmaktadır. Bu açılımlar rapor kapsamında değerlendirilmiş ve çalışma alanı ile ilişki kuran veriler yapılan analizler içerisinde ele alınmıştır. Ayrıca Karşıyaka Belediyesinin yeşil alan stratejilerini geliştirmek üzere ilçe genelinde yaptığı çalışmada mevcut açık ve yeşil alan envanteri ortaya konmakta olup, potansiyel oluşturan atıl alanlara odaklanılmaktadır.

2.3.3.1. Ekolojik Ağlar

Ekolojik ağlar içerdikleri habitat değerleri ile nesli azalan ve tehlike altındaki bitki ve hayvan türlerinin ve bunların yaşam ortamlarının korunmasında büyük önem taşımaktadır (Jongman ve Pungetti, 2004). Ekolojik ağ sistemleri yaban hayatı için habitatlar oluşturmakla birlikte (Fahrig ve Merriam, 1985) insanlar için de daha yaşanabilir çevrelerin oluşmasında önemli işlevler üstlenmektedir. Ekolojik ağların insanlar ve yaban hayatı üzerinde, sosyal, ekonomik ve doğal kaynakların yönetiminde önemli katkıları olduğu değerlendirilmektedir (Cook, vd., 1994).

Günümüzde ekolojik koridorlar ve ekolojik bağlantı bölgeleri önemli çalışma başlıklarından biri haline gelmiş bulunmaktadır. Özellikle, bağlantı bölgeleri oluşturulurken kuş göç yolları gibi olgular ele alınmakta, yeşil yol ve koridorlar ve biyoçeşitlilik üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede doğal ve biyolojik unsurların öncelikle varlığını sağlıklı bir biçimde sürdürmesine aracılık edecek önlemlerin tanımlanması, ikincil olarak bu unsurlar arasındaki ilişkiyi bir kent ve bölge çalışma alanı konum, coğrafi ve doğal özellikleri ve taşıdığı çokça değer ile birlikte bir ekolojik ağ çalışmasına konu edilmesi gereken nitelikler taşımaktadır. Yanı sıra ekolojik koridorlarla birlikte hava koridorlarının da tanımlanması gerekmektedir. Bu bağlamda Gediz Deltası ile şekillenen doğal özellikleri sulak alan ve kuş varlığı önemli bir çıkış noktası olacaktır.

Diğer yandan bölgedeki yeşil alan potansiyeli ve özellikle kıyı alanı bağlantılarının tanımlanmasında önemli veriler yaratmaktadır. Yerleşmenin kuzey kesimlerindeki orman alanları ve ağaçlandırılacak alanlar ise, makroformun şekillenmesine etki eden ve bu bağlamda bir yeşil kuşak olma niteliği ile ön plana çıkmakla birlikte, yerleşme için farklı avantajlar sunan önemli alanlar olarak bu bağlantıları güçlü ve gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla yakın çevre bağlantıları ile birlikte düşünüldüğünde çalışma alanı içindeki yeşil alan potansiyellerinin bir ekolojik koridor tanımlama kabiliyeti olduğu ve bunun sadece çalışma alanı ve ilçe ile sınırlı kalmayacak derecede önem arz eden bir kurgusal gereksinim ortaya çıkardığı dikkate alınmak

durumundadır. Bütün bunlarla birlikte kent içi derelerin (Kocadere/Bostanlı Deresi, Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Deresi, Peynircioğlu Deresi) doğal birer ekolojik koridor olduğu da değerlendirilmeli ve bölgedeki dere hatları bu bağlantının önemli bileşenleri olarak tanımlanmalıdır.

Bu içerik **ekolojik ağ açısından yapılacak analizlerin ölçek olarak geniş bir bölgeyi içine alması gerekliliğini göstermekte** ve bu kapsamda ilçe, bazen ülke ve hatta ülke sınırlarını aşabilecek bir içerikte kapsayıcı çalışmalar gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Nitekim kuş göç yolları üst ölçekte bir veri olarak karşımızda durmaktadır. Noktasal değerlendirmeler geniş bir perspektifte yapılacak değerlendirmeler için bağlayıcı koşulları sağlayan alt unsurlar olarak önem kazanabilir. Çalışma alanı böyle bir içeriği sulak alan varlığı, bu kapsamda kuş üreme ve beslenme alanlarının varlığı (300 farklı kuş türünün gözlemlendiği) temelinde yaratmaktadır. Veriler Avrupa'nın kuzeyinden yola çıkan ve Yunanistan üzerinden güneye doğru ilerleyen kış göçmeni kuşların yaklaşık 2 bin kilometre kanat çırpıktan sonra bütün kışı geçirmek üzere İzmir Kuş Cenneti'nde mola verdiklerini ortaya koymaktadır. Bazı türler ise devam edecekleri Afrika yolculuğu sırasında Gediz'i mola yeri olarak kullanmakta ve yaklaşık 3 bin kilometre daha yolculuk yapmaktadır (URL-45).

Veriler sazlık/bataklık arazilerden oluşan bölgede sığ su yüzeylerine doğru gerçekleşen bir değişim olduğunu ve bölgedeki hassasiyet katsayılarının değiştiğini göstermektedir. Kıyı erozyonu ve Gediz Nehri'nin taşıdığı sediman miktarındaki değişim sebepleriyle sığ su yüzeyi ekosistemi genişlemiş, sazlık ile bataklık ekosistemler küçülmüş ve hatta bu sürecin bir sonucu olarak bölgedeki üç dalyan yok olmuştur (Tağıl, Ş. ve Aytan, B., 2022). Dolayısıyla koruma alanının çevresindeki gelişmelerden etkilendiği açık olup, çevresel alanlardaki eylem ve müdahalelerle ilgili duyarlı yaklaşımlara olan ihtiyaç artmıştır. Ekolojik olarak bir mekânın kalitesinin artırılması ekolojik koridor uygulamalarını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çalışma alanı ile yakın ilişki içerisinde olan koruma

alanının ekolojik koridorlar tanımlayacak biçimde ele alınması ve çalışma alanındaki planlama kararlarının bu kapsamda irdelenmesi bir zorunluluk olarak görünmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin küresel iklim kriziyle mücadele kapsamında yürüttüğü Avrupa Birliği'nin "HORIZON 2020" programı kapsamında ve "URBAN GreenUP-Doğa Esaslı Çözümler" projesi çerçevesinde tamamladığı Peynircioğlu Deresi'nin kıyı kesimi ile Halk Park ve devamındaki güzergahta "kesintisiz bir ekolojik koridor" oluşturulmasına ilişkin uygulama bölgeye önemli katkılar sağlamıştır (Şekil 2.3.17).

Yapılan çalışmalar; öncelikle derenin etrafında 15 bin metrekare karbon tutan bitkilerden oluşmak üzere 26 bin 500 metrekarelik yeşil alan oluşturulması şeklindedir. Proje kapsamında alana Akdeniz iklimine uygun bin 150 ağaç, 250 bin adet çalı ve yer örtücü dikilmiş, 800 metre uzunluğundaki derenin her iki

tarafındaki beton yüzeylerin bir kısmı kaldırılarak toprak taşıyıcı sistem oluşturulmuştur. Farklı bitki türleri ve tohumlar ekilen ve 90 m'lik meyve duvarları oluşturulan bölgede polen toplamak için uzun yol kat eden arıların ve böceklerin dinlenmesine olanak sağlayacak 10 polinatör (böcek evi) de yerleştirilmiştir. Doğa dostu uygulamalarla hayata geçirilen proje aynı zamanda bölgede taşkın kontrolünün sağlanmasına da hizmet etmektedir. Deredeki taşkın riskini azaltmak için yağmur suyunun yeraltına karışmasını sağlayacak geçirimli yüzeyler elde edilmiştir. Dere çevresindeki yeşil alan düzenlemeleri, dinlenme alanları, yürüyüş ve bisiklet yolları ise bölgenin rekreasyon ihtiyacını karşılayarak, yaşam kalitesi açısından önemli katkılar sağlamaktadır. 2 kilometrelik bisiklet ve yürüyüş yolları ile 500 metrelik koşu yolu oluşturulan bölgede dere kenarında 5 adet ahşap güneşlenme terası, 6 adet ahşap uzanma ünitesi ve oturma birimleri yer almaktadır (URL-46).

ŞEKİL 2.3.17. Peynircioğlu ekolojik koridoru (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Söz konusu proje bölge açısından son derece önemli olmakla birlikte, Peynircioğlu Deresi ile bağlantılı biçimde tanımlanan koridor, çevre yolu ve kavşak uygulamaları nedeniyle kesintiye uğramaktadır. Yapılı çevre içerisinde güney-kuzey istikametinde önemli bir bağlantı aksı yaratıyor olmakla birlikte, ilçenin kuzey kesimlerinde yer alan doğal alanlarla bağlantı

sağlamıyor olması önemli bir eksiklik. Süreklilik açısından bakıldığında kıyı hattı ile Bostanlı dere hattı da belirli bir bütünlük tanımlıyor olmakla birlikte, karayolu ya da İZBAN gibi fiziksel olarak sınır yaratan unsurlarla kesintiye uğramaktadır (Şekil 2.3.18).

ŞEKİL 2.3.18. Çalışma Alanı Yeşil ağ/odaklar ve engeller (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.3.19. Yakın çevresindeki doğal yapı, mevcut ve potansiyel ekolojik koridor (Karşıyaka Belediyesi, 2023 ve Google Earth uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.3.3.2. Yeşil Koridorlar

Ekolojik ağların bir alt birimi olarak yeşil koridorlar ise çizgisel açık alanlar boyunca rekreatif, kültürel, doğal ve ekonomik yarar sağlayan koridor sistemleri olarak tariflenebilir. Bu bağlamda yeşil doku sürekliliği önemli olup, bu sürekliliği engelleyen/bozan unsurların tespit edilmesi söz konusu sürekliliğin sağlanabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Doğrusal parklar, kıyı şeritleri bu bağlamda önemli bir potansiyel sunmaktadır. Diğer yandan doğrusal atıl alanlar ve metruk alanlar, tren yolu hatları vb. bu tür koridorların geliştirilmesi için önemli fırsatlardır.

Çalışma alanı bütünlüklü olarak değerlendirildiğinde yeşil alan sürekliliği açısından kıyı hattının ön plana çıktığı görülmektedir. Bir başka ifade ile bölgede birbiri ile ilişkili, devamlılığı olan yeşil alan varlığı yönünden kıyı hattı avantajlı konumdadır. Yerleşme içinde yapılaşmış alanlar arasında ise, birbirinden kopuk, küçük parçalı ve dağınık yeşil alanlar olduğu izlenmektedir. Bu kapsamda çalışma alanı içerisinde yer alan iki dere hattının ise kuzey-güney doğrultusunda böyle bir sürekliliği oluşturmaya olanak

sağladığı görülmektedir. Kaldı ki, Peynircioğlu Deresi İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından küresel iklim kriziyle mücadele kapsamında bir ekolojik koridor olarak ele alınarak tasarlanmış ve uygulaması yapılmıştır. Ne var ki, söz konusu süreklilik ve koridor oluşturma niteliği, çevre yolu kavşağı ile kesintiye uğramaktadır. Dolayısıyla Peynircioğlu Deresi ve çevresindeki yeşil alan sürekliliği ile ilgili kuzeye doğru ilişkisel aktarım temelinde yeni değerlendirmelere gereksinim bulunmaktadır.

Sürekli bir yeşil alan oluşturma olanağı sağlayan dere yatakları bağlamında ele alınabilecek ikinci önemli hat Kocadere (Bostanlı Deresi)'dir (Fotoğraf 2.3.6). Sonlandığı kıyı hattından başlayarak kuzeye doğru özellikle batı yönünde yeşil alan sürekliliği sağlayan derenin çevresinde yaya yolu ve bisiklet yolu oluşturmaya yönelik düzenlemeler hayata geçmiştir. Bununla birlikte dere hattı boyunca yaratılan olanaklar ve süreklilik İZBAN hattı ve hemen önünden geçen 1671 sokak ile kesintiye uğramaktadır.

Bölge açısından estetik ve/veya işlevsel yönden yeşil koridorların belirlenmesi önemlidir. Bu noktada sürekliliğin kurulmasında potansiyel oluşturan alanların saptanması ve ayrıca koridor oluşturabilecek açık ve yeşil alanlar arasındaki bağlantıları kesintiye uğratan unsurların belirlenerek, gerekli mekânsal müdahale kararlarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda İZBAN hattının yer altından geçen bölümünün zemin kotunda içerdiği yeşil alan düzenlemesinin söz konusu yeşil koridor sistemine entegrasyonunu mutlaka sağlanmalıdır.

Bölgesel olarak ortaya konan söz konusu proje dışında ilçe ve kent ölçeğinde bir başka ifadeyle makro ölçekte ele alınan bir başka proje ise İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından oluşturulan "Yaşayan Parklar" projesidir. Bu proje ile kent çeperinde bulunan kırsal ve doğal alanların korunması ve tanıtılması hedefi ile bazı rotalar oluşturulmuştur. Yaşayan Parklar, genel olarak ekosistemin korunması, tarımsal üretim ve

rekreatif kullanımın bir araya getirilmesi gibi amaçları içerisinde barındırmaktadır. Mavişehir Flamingo Doğa Park ve Gediz Deltası'nı kent hayatına eklemeyen Yaşayan Parklar Projesi ayrıca Bostanlı Balıkçı Barınağı'ndan başlayan ve kuzeye doğru Mavi Ada bölgesini içine alan sahil kesiminde bölgedeki kuş popülasyonu için yeni yaşam alanları yaratmayı ve kuş türlerinin yakından gözlemlenmesini hedeflemektedir. Bu içeriği ile ziyaretçilerin Gediz Deltası'nda yer alan biyolojik çeşitlilik ve kültürel miras hakkında bilgilenmesi ve doğanın korunması konusunda bilinçlendirilmesi de amaçlanmaktadır. Proje kapsamında alanın doğal dokusunu oluşturan tuzcul sulak alanların kontrollü olarak yeniden oluşturulması planlanırken, park için ayrıca ziyaretçi merkezi, doğa bulmacaları, deniz içi doğa dersliği, ahşap platformlar, tuzcul sulak alan düzlükleri, kuş gözlem kuleleri, kuş tünekleri gibi üniteler tasarlanmaktadır (URL-47).

FOTOĞRAF 2.3.6. Kocadere (Bostanlı Deresi) (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

ŞEKİL 2.3.20. Çalışma alanı potansiyel yeşil ağ fırsatları (Karşıyaka Belediyesi ve Google Earth uydu görüntüleri verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

FOTOĞRAF 2.3.7. Flamingo yolu gezi teknesi (URL-48)

2.3.3.3. Yeşil Altyapı

Kentsel yeşil altyapı tanımlaması kentsel sistemlerin planlanması çerçevesinde geliştirilmiş ilkeleri içermekle birlikte, son süreçte sürdürülebilirlik tartışmaları bağlamında önem kazanmıştır. Kentsel yeşil altyapıyı topluma sosyal, ekonomik ve çevresel faydalar sağlayan, temiz hava, içme suyu, besin gibi ekosistem değerlerini (Özeren, 2012; Aslan ve Yazıcı, 2016) ve işlevlerini koruyan açık ve yeşil alan ağı olarak tanımlamak mümkündür. Kent içerisinde yollar, demiryolları, su, kanalizasyon, elektrik hatları, telekomünikasyon gibi birbirine bağlı teknik hizmetleri kapsayan gri altyapıdan farklı sistemleri tanımlamaktadırlar.

Yağmur sularını çatılardan gelen drenaj borularını geçirgen alanlara aktaran dren boruları, birleşik kanal sistemleri, yağmur suyu toplama ve biriktirme sistemleri, kentsel ısı adası etkisini düşürebilen meydan ve otopark çevresi boyunca uygulanabilen yağmur bahçeleri (bioswale), yüzey suyu emilimi sağlayan çiçeklikler, yer örtücü bitkiler, geçirgen kaplamalar (URL-49; Aslan ve Yazıcı, 2016) yeşil altyapı unsurları arasında kabul edilmektedir.

Bu çerçevede kentsel mekânsal örüntü içerisinde yer alan farklı ölçek ve büyüklükteki parkları, kent bahçelerini, korulukları, sıralı ağaç topluluklarını ve üzeri yeşil örtü ile kaplanmış potansiyel taşıyan açık alanları bu kapsamda ele almak ve ilişkisel olarak değerlendirmek önem taşımaktadır. Kentsel mekânda açık ve yeşil alanların bütünlüklü stratejiler ile hiyerarşik düzeni, sürekliliği ve erişilebilirliği dikkate alınarak tasarlanması gereklidir. Sağlıklı bir kentsel açık ve yeşil alan sistemi oluşturmanın yerleşmelere sağlayacağı önemli faydalar bulunmaktadır. Farklı kentsel kullanımların ve teknik altyapının birbirleri ile ilişkilendirilmesi, kentteki yaya ve taşıt hareketliliğini kolaylaştırması, dinlenme ihtiyaçlarını karşılaması, insan ilişkilerini ve yaşamını olumlu etkilemesi, üretim ve verimliliğin artmasına katkı sağlaması, yapay ve doğal niteliklerin dengelenmesi ve kentsel estetik gibi olanakları yaratmasının yanısıra açık yeşil alan sistemleri, kentsel ve bölgesel ölçekte iklim özelliklerine olumlu katkı sağlamaktadır (Zengin vd, 2012). Bütün bunlarla birlikte açık ve yeşil alanların yoğun yapılaşma eğilimleri gösteren kentsel alanlarda boşlukların yaratılması, bu bağlamda hem dokunun doluluk-boşluk

dengesi açısından beklenen fiziksel özellikleri ortaya çıkarması, hem de olası bir afet durumu için tahliye ve toplanma alanı olarak işlev görecektir mekânsal organizasyon için alan olanağı sunması temelinde önemli işlevlerinin bulunduğu da dikkate alınmalıdır.

Türkiye'de açık ve yeşil alanlarla ilgili olarak imar mevzuatı içerisinde çeşitli standartlara yer verilmiş olmakla birlikte, kentsel yeşil altyapıyı planlamaya yönelik çalışmaların etkili ve yeterli olmadığı görülmektedir. Bu nedenle genellikle kentlerde yoğun yapılaşma deseni içerisinde küçük parçalı ve dağınık açık ve yeşil alanlar izlenmektedir. Nitekim İzmir kenti bütününde de park alanları küçük parçalı ve dağınık konumda bulunmaktadır. Ayrıca kademelenme açısından sistematik bir yapı sunmamakta, süreklilik içermemekte ve erişilebilirlik çerçevesinde kentliler açısından adil koşullar tanımlayamamaktadır. Erişilebilirlik çapları temel alınarak incelendiğinde, pek çok bölgesi yaya erişim çapı içerisinde park alanlarından yoksun olan İzmir Kent Bütününde Karşıyaka ilçesi ve özellikle de sahil kesimi yeşil altyapı açısından en avantajlı bölgedir (Zengin vd., 2012).

Çalışma alanı açısından ele alındığında da kentsel yeşil altyapı varlığı ve sistemi yönünden bu avantajın izlenebildiği görülmektedir. Özellikle de kıyı hattı ve devamında Atakent ve Mavişehir bölgesi kentsel yeşil alan varlığı yönünden önemli bir potansiyel yaratmaktadır. Bunun nedenini kıyının büyük ölçüde dolgu ile elde edilmiş bir kamusal alan olması, Atakent ve Mavişehir bölgesinin ise bir toplu konut alanı olarak geniş açık alanlara sahip olması biçiminde açıklayabilmek mümkündür. Zira diğer mahalleler süreç içerisinde farklı dinamiklerle gelişmiş belirli yoğunluk değerleri taşıyan alanlardan oluşmaktadır ki, özellikle de göçle ve kaçak uygulamalarla gelişmiş mahallelerde tüm sosyal donatı alanları yönünden izlenen yetersizlik gibi açık yeşil alan yönünden de eksiklikler bulunduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla yeşil alan varlığı, çalışma alanı içerisindeki mahallelerin yapılaşma özellikleri ve genel karakteri ile ilgili veriler sunmaktadır. Bu çerçevede kentsel yeşil altyapı temelinde ağaç varlığı da değerlendirilmesi gereken bir başka unsurdur.

Çalışma alanı bölgesel farklılaşmalarla birlikte önemli bir ağaç varlığına sahiptir. Özellikle de kıyı mahallelerin ağaç varlığı açısından yoğun bir bölge oluşturduğu görülmektedir (Şekil 2.3.21). Ağaç varlığı açısından mahalleler incelendiğinde en fazla olandan en aza doğru sırasıyla; Bostanlı, Atakent, Mavişehir, Yalı, Şemikler, Dedebaşı, Nergiz, Goncalar, Demirköprü ve Fikri Altay'dır. Şemikler ve Yalı mahallelerinin güneydoğu kesimleri ise ağaç varlığı açısından oldukça dezavantajlıdır.

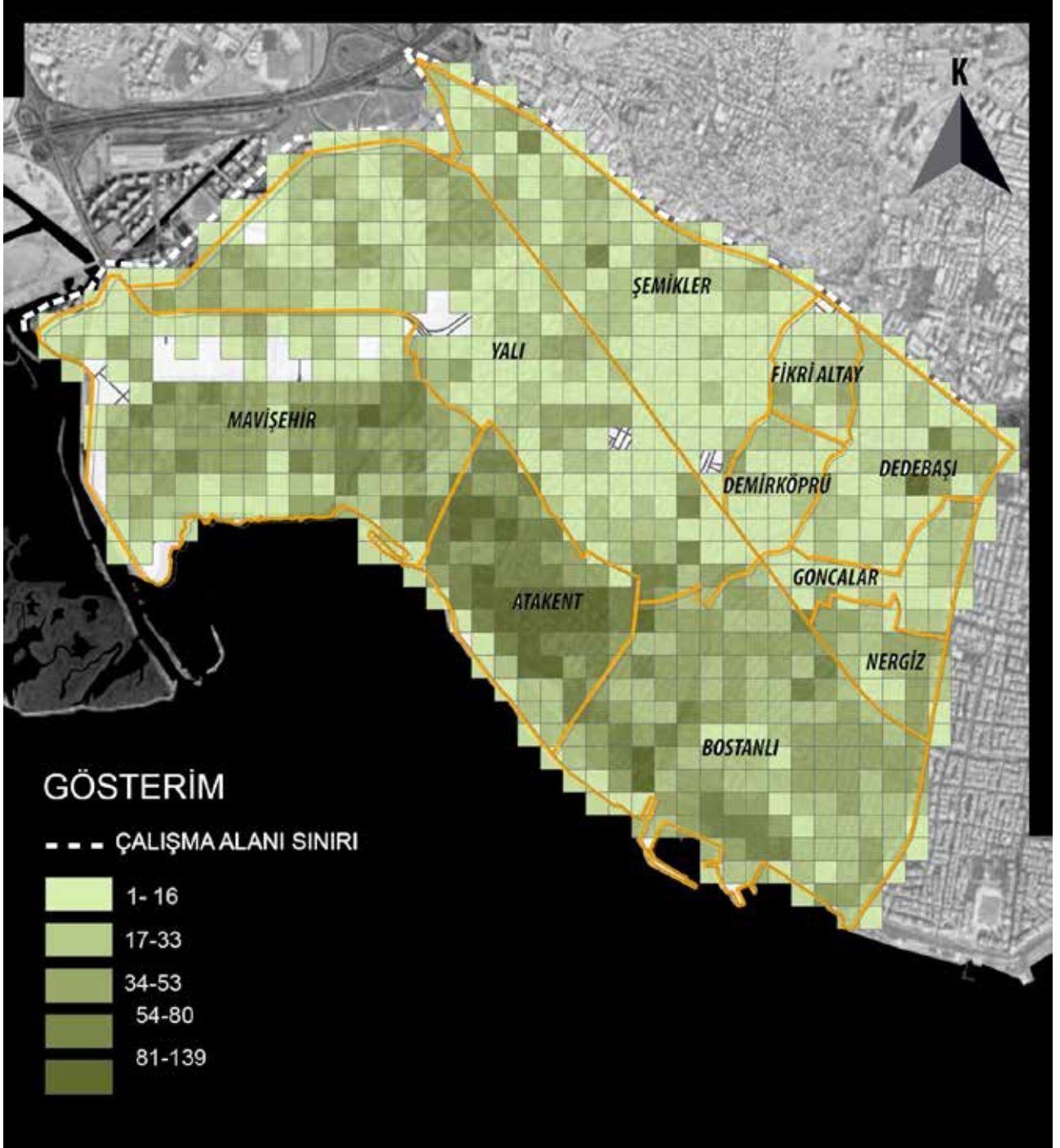
Çalışma alanı içerisindeki ağaç varlığı açısından lokal bölgeler tanımlamak üzere 100 m. x 100 m. grid hücrelere ayrılmıştır. Her bir hücre içerisindeki ağaç varlığı hesaplanarak kategorize edilerek haritalandırılmıştır (Şekil 2.3.22). Şemikler Mahallesi tamamen dezavantajlı görülmekte iken mahallenin kuzey batı bölgesi ağaç varlığı açısından yüksektir. Mavişehir avantajlı konumda iken mahallenin kuzeyindeki ağaç varlığı oldukça düşüktür. Atakent Mahallesi hücre bazında yapılan analizde de en avantajlı mahalle olduğu saptanmıştır.

ŞEKİL 2.3.21. Çalışma alanının ağaç varlığı açısından değerlendirilmesi (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.3.22. 100x100 m.'lik analiz birimi içindeki ağaç varlığı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.3.4. Su Yönetimi

Su yönetimi bütün canlıların ve sektörlerin taleplerini dikkate alacak biçimde su kaynaklarının sürdürülebilir, etkin ve verimli kullanımlarını sağlayacak ve olumsuz etkileri kontrol altına alacak stratejilerin ve politikaların geliştirilmesini, planlama, kalite koruma, yatırım, izleme, izin ve koordinasyon çalışmalarının yapılmasını içeren bir faaliyetler bütünüdür. Bu noktada su kaynaklarının korunması ve yönetimi büyük önem taşımaktadır. Su kaynaklarının yönetimi su havzalarının korunması, su toplama ve depolama sistemlerinin geliştirilmesi, yağmur suyu hasat etme sistemlerinin kurulması gibi uygulamaları kapsamaktadır. Özellikle yağmur suyunu toplama ve yönetmeye ilişkin yağmur suyu drenaj sistemleri, yeşil altyapı ve arazi düzenlemeleri önemlidir. Böylece yağmur suyundan kaynaklanan su baskını ve taşkın riskinin azaltılması da söz konusu olabilecektir. Ayrıca iklim değişikliği ve kuraklık kapsamında da suyun yönetimi kentler için çok önemlidir. Veriler İzmir'in ülkemiz içerisinde su fakiri olan bölgede yer aldığını göstermektedir. Bu bağlamda nüfus artışı önemli bir sorundur ve gerek tarım ve sanayi alanında bilinçsiz su kullanımı ve gerekse de kirletici kaynaklar sebebiyle gelecek yıllarda suya erişim açısından önemli sorunlarla karşı karşıya gelinme riski bulunmaktadır (İZKA, 2022). Bu sebeple İzmir için bölgesel ve yerel düzeyde tedbir gerektiren çalışmaların yapılması son derece önemlidir. Değişen iklim ile birlikte sıklıkla yaşanan su baskını ve taşkın olayları sonucunda İzmir Büyükşehir Belediyesi, Dünya'nın diğer şehirlerinde uygulanan suyun sürdürülebilir yönetimi, düşük etkili kentleşme, su odaklı kentsel tasarım ve sünger şehir konseptleri ile ilgili çalışmalar yapmaya başlamış ve sürdürülebilir yağmur suyu yönetimini başlatmak üzere harekete geçmiştir. Bu amaçla, Türkiye'de ilk defa yerel yönetimler bünyesinde "Su Kaynakları Araştırma ve Uygulama Merkezi" Eylül 2021 tarihi itibarıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyetlerine başlamıştır. Birimin ana misyonu; İzmir ili yer altı ve yer üstü su kaynaklarının etkin biçimde yönetilmesi, gerekli planlama ve proje çalışmalarının yapılması, iklim krizi, taşkınlar, kuraklık vb. su kaynaklı oluşan/oluşabilecek olası problemlerin belirlenmesi ve çözüm önerilerini geliştirerek gerekli çalışmaları yürütmektir (URL-50). İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından "Sünger Kent İzmir" yaklaşımı

kapsamında yeşil altyapı teknikleri ve su duyarlı kentsel tasarım yaklaşımları kullanılarak ekolojik temelli yağmur suyunun yönetilmesi amaçlanmaktadır. Bu noktada yağmur suyunun düştüğü alanda toplanması, depolanması ve sızdırılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede yeşil altyapı teknikleri, yağmur durakları, biyolojik hendekler, yağmur bahçesi, havza yağmur suyu yönetim planları, yağmur suyu deposu, geçirimli yol kaplaması, ekolojik koridorlar ve göletler gibi çok çeşitli projelerin hayata geçirildiği görülmektedir. Böylece kentsel alanda ve yollarda oluşan yüzey akışının azaltılarak kontrol edilmesi sağlanmış olacaktır. Bunun sonucunda taşkınların azalması, yeşil altyapı teknikleri ile ekolojik çevrenin gelişmesi, biyolojik çeşitliliğin artması ve kentsel ısı adası etkisinin azaltılması mümkün olabilecektir.

Mavişehir Mahallesi'nde Balıkçı Barınağı gerisinde yapılan peyzaj düzenlemeleri, bu düzenlemelerdeki su kullanımı duyarlılığını da göstermek üzere bilgi panoları içermektedir. "Susuzluğa Dayanıklı Peyzaj Düzenlemesi" başlığı ile karabaş otu, ılgın, zeytin, sakız gibi türlerin söz konusu düzenlemede kullanıldığı belirtilmiştir (Fotoğraf 2.3.8).

FOTOĞRAF 2.3.8. Susuzluğa Dayanıklı Peyzaj Düzenlemesi hakkında bilgilendirme panoları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

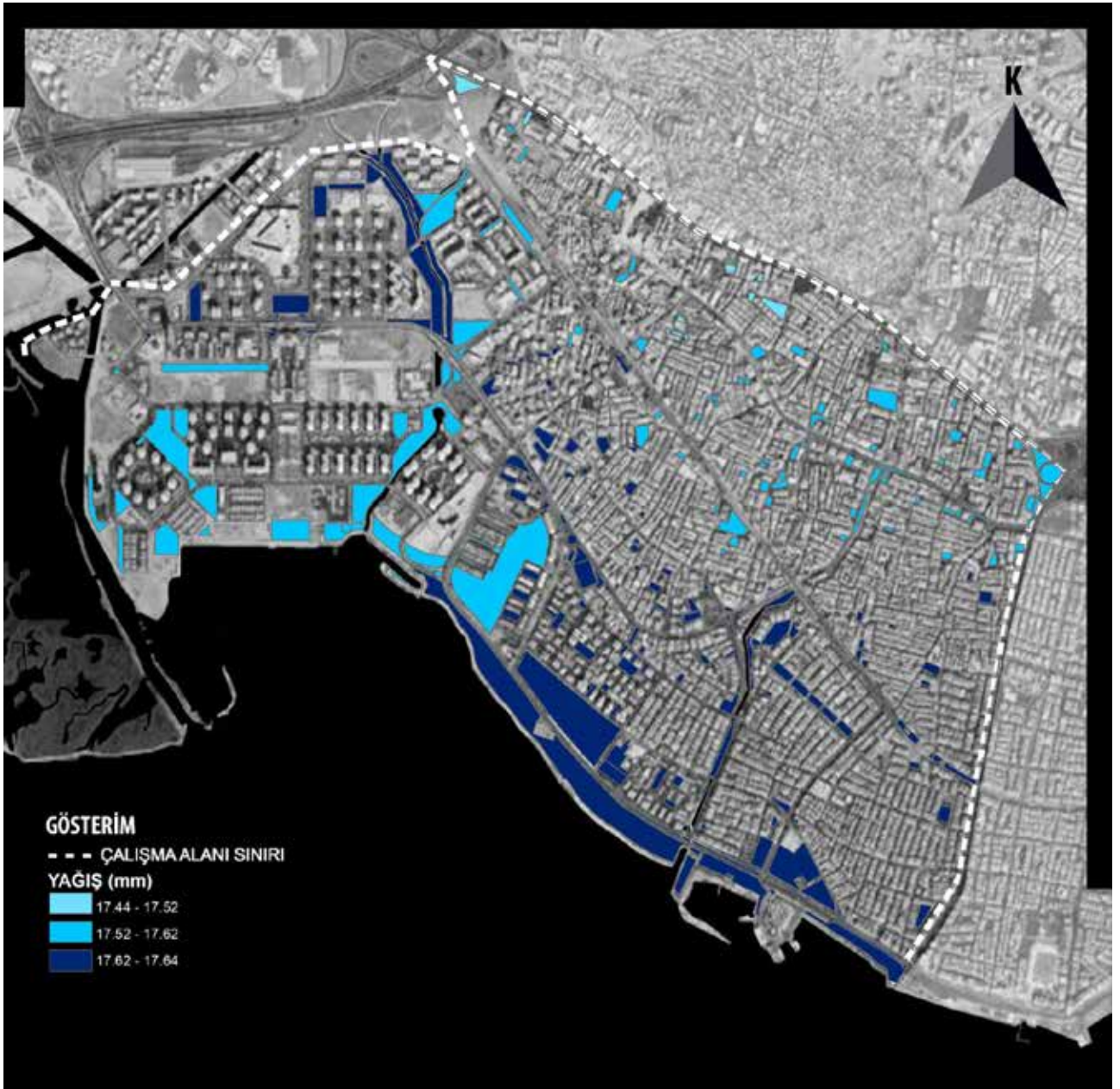

Kentsel alan içerisinde yağmur bahçesi önemli bir yere sahip olup çatı, yol gibi geçirimsiz yüzeylerden su toplayan, geçici olarak bu suyu bir hendek içerisinde bitkiler ile tutan ve akış sularının yollara ve dolaylı olarak körfeze karışmasını engelleyen bir yağmursuyu yönetim uygulamasıdır. Bu tür uygulamalar; yağmur sularının etkin olarak kullanımını sağlamak, akışla gelen yağmur sularının temizlenmesinde doğal filtre görevi yaparak suyu temizlemek, yeraltı sularının beslenmesini sağlamak, drenaj çözümlerine ekonomik ve sürdürülebilir imkân sunmak, uygulandığı yere özgü flora ve fauna için uygun ortam oluşturmak ve biyolojik çeşitliliği artırmak gibi pek çok amaca sahiptir (URL-51).

Bu noktada kamusal açık ve yeşil alanlar önemli bir

potansiyel oluşturmaktadır. Çalışma alanı içerisinde yer alan kamusal açık ve yeşil alanlar yağmur bahçeleri oluşturma potansiyelleri açısından değerlendirilmiştir. Alana ait yağış hesaplamalarında kullanılmak üzere 1970-2020 yılları aylık ortalama yağış (mm) verileri WorldClim'den temin edilmiştir. Yağmur bahçesi lokasyon seçiminde yağış ve mülkiyet uygunluğunun yanı sıra, toprak özellikleri, drenaj olanakları, bitki varlıkları, güneşlenme ve diğer analizler de yapılmalıdır ancak yağış miktarları ve kamusal alanlar açısından uygun alanlar incelendiğinde, Bostanlı ve Atakent mahalleleri ile, sahil şeridi ve Peynircioğlu ekolojik koridoru kuzey bölümlerinde Yalı Mahallesi içerisinde yer alan kamusal açık yeşil alanların, yağmur bahçelerine dönüştürülme potansiyelleri olduğu görülmektedir (Şekil 2.3.23).

ŞEKİL 2.3.23. Yağış miktarlarına göre kamusal açık yeşil alanlar (Karşıyaka Belediyesi ve WorldClim verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mavişehir bölgesinin yağış miktarı açısından ortalama değere sahip bir bölge olması sebebiyle yağmur bahçesi oluşturulmasında ikinci öncelikli alan olarak ele alınması gerekmektedir. Diğer taraftan çalışma alanı içerisinde geçirimli yüzey miktarı da önemlidir.

Bu noktada Google Earth verileri kullanılarak yeşil ve toprak alanlardan elde edilen analizde, çalışma alanının %78.90'ünün geçirimsiz, %21.10'unun geçirimli yüzeylerden oluştuğu görülmektedir (Şekil 2.3.24).

ŞEKİL 2.3.24. Geçirimli yüzeyler (Karşıyaka Belediyesi ve Google Earth görüntüleri verilerinden faydalanılarak üretilmiştir, 2023)

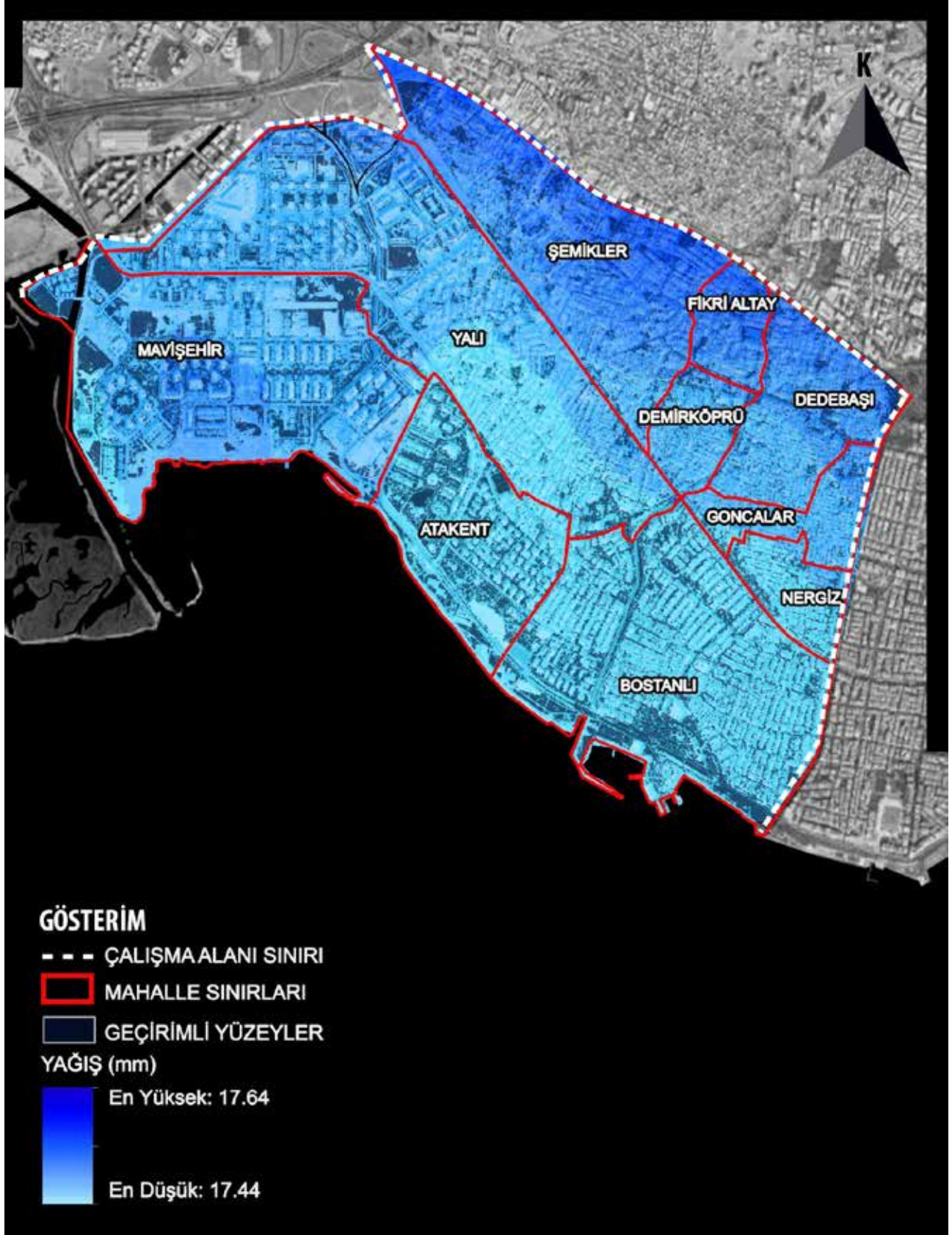

Genel bir değerlendirme ile özellikle Yalı Mahallesi'nin güneydoğusunda kalan büyük bir bölümü ile Şemikler Mahallesi'nin geçirimli yüzey varlığı açısından dezavantajlı olduğu, buna karşın yağış miktarı açısından bu mahallelerin daha fazla yağış alma potansiyeli taşıdığı düşünüldüğünde bunun da su yönetimi açısından olumsuz bir durum açığa çıkardığı tespit edilmektedir. Ki bu durum Şemikler ve Yalı mahallelerinin büyük bir bölümünde yapıların yenilenmesi ile daha fazla geçirimli yüzey elde edilmesi koşullarının da sınırlandırılmış olduğu düşünüldüğünde, yeni tedbirlerin alınması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Çalışma alanının kuzeyinde bulunan Şemikler, Fikri Altay, Dedebaşı, Demirköprü ve Goncalar mahalleleri en fazla yağış alan mahalleler olmasına rağmen, geçirimli yüzey varlığı açısından dezavantajlıdır. Bu durum su yönetimi açısından olumsuz sonuçlara sebep olmakla birlikte, yağış birikiminin yüksek olduğu bu mahallelerin aşırı yağışlar sebebiyle taşkın riskinin yüksek olduğu da söylenebilir. Yağış miktarı yüksek olan bir diğer bölge ise Mavişehir Mahallesi'nin güneyidir. Taban alanı geniş yapıların yer seçtiği bu bölgede, geçirimli yüzeylerin fazla olması çerçevesinde su yönetimi açısından potansiyel barındırmaktadır. Yağış miktarı açısından oldukça düşük olan mahalleler ise Atakent, Bostanlı ve Nergiz mahalleleridir (Şekil 2.3.25).

Bunun yanı sıra bu mahallelerin yağış miktarına göre geçirimli yüzeyler açısından avantajlı olduğu görülmektedir. Yağış birikimi açısından potansiyel barındıran alanlarda geçirimli yüzeyler yaratılması ve var olan kamusal ve özel açık yeşil alanlarda yağmur bahçeleri uygulamalarının yapılması önemlidir. Zira çalışma alanının kuzeyinde bulunan mahallelerin yağış ve birikim potansiyeli sebebiyle afet riski açısından öne çıktıkları görülebilmektedir. Sonuç olarak bu mahallelerin geçirimli yüzey açısından geliştirilmesi gerektiği açıktır.

ŞEKİL 2.3.25. Yağış miktarı ve geçirimli yüzeyler (Karşıyaka Belediyesi, Google Earth görüntüleri ve WorldClim verilerinden faydalanılarak üretilmiştir, 2023)

2.4. Yaşanabilir Kent Çözümlenmeleri

Yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi benzer kavramlar olup birçok bileşeni içermektedirler. Kentsel çevre ile ilişkili yaşam kalitesi geçmişten günümüze pek çok disiplinin ortak tartışma konusu olmuştur. Yaşanabilir bir kent mekânı; çevresel, ekonomik, sağlık gibi çeşitli unsurların toplamı olarak karşımıza çıkmakta (Clements-Croome, Marson, Yang ve Airaksinen, 2017), yaşanabilir kent toplumsal yaşamın fiziksel mekân ile ilişkisini içermektedir (Vergunst, 2003). Yaşam Kalitesinin tanımı ve göstergelerinin belirlenmesinde genellikle esenlik, refah, yaşam tatmini, memnuniyet, doyum ve fayda ile birlikte, adil, güvenli, sağlıklı ve mali olarak erişilebilir yerleşimlerin üretilmesinin ifade bulduğu görülmektedir (Şehircilik Şûrası, 2017). Yaşam kalitesi kavramını Dünya Sağlık Örgütü; bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı, özgürlük seviyesi, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevrenin başlıca özellikleri ile etkileşimleri, bireylerin hayat içerisindeki durumlarını, beklentilerini, ait oldukları kültürel yapı ve değerler sistemi çerçevesinde yaşantılarını algılama biçimi ve değerlendirmeleri olarak tanımlamaktadır (Bıçkı, 2015; Gür, 2014).

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak Avrupa'yı kapsayan; halk ve yerel yönetimlere yönelik bir kampanyayla yerleşimlerdeki yaşamın iyileştirilmesi amacıyla dört temel konuyu ön plana çıkarmıştır. Bunlar; fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi, mevcut konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması ve toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi olarak özetlenebilir (URL-52).

Şart, Avrupa'da hemen her ülkeye uygulanabilecek bir dizi yol gösterici evrensel ilke de tanımlamıştır. Şartın tanımladığı temel iki ilke iş birliği ve dayanışmadır. Bu şart; şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı, yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme hakkı, insanca konut edinme, sağlık, kültür

“Önce biz kentleri biçimlendiririz, sonra onlar bizi”

Jan Gehl, 2020

hizmetlerinden yararlanma, dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını odağa almaktadır. Ayrıca şart; söz konusu hakların, yaş, cinsiyet, ırk, inanç, milliyet, sosyoekonomik ve politik statü, ruhsal ve bedensel özür gözetmeksizin, tüm insanlara eşit koşullarda ulaşmasını da savunmaktadır.

Ortaya konan ilke ve amaçların farklı sorunlarla gelişen kentsel ortamlarda yerel ve bölgesel yönetimlere önemli sorumluluklar yüklediği de görülmektedir. Kaldı ki, kentsel yaşamın iyileştirilmesi aynı zamanda Birleşmiş Milletlere (BM) bağlı bir program olarak geliştirilen BM İnsan Yerleşimleri Programı (UN-Habitat) içerisinde de yer almaktadır. Bu program bu amaçla insan yerleşmeleri ile ilgili faaliyetlerde eşgüdüm sağlama ve kentlerde yaşanan sorunların çözümüne yönelik, ülkelere teknik ve mali yardım sağlama hedefleri ile yapılandırılmıştır. Bu kapsamda kentsel sorunların azaltılması ve kentsel yaşamın iyileştirilmesi için politikalara dayanak oluşturacak nitelikte kentsel veri ve bilginin üretilmesini sağlamak amacıyla Kentsel Göstergeler Programı ortaya çıkmıştır (İnan, 2018).

Dünyada kentsel sorunların aşılması ve daha yaşanabilir ortamların inşasında geliştirilmiş çalışmalar ve bu alanda ortaya konulmuş olan ilke ve hedefler çeşitlenmektedir. Bu durum ülkemizdeki kentsel politika ve yaklaşımlar açısından da benzer bir içerikte karşımıza çıkmaktadır. Ortaya konulan parametrelerin çeşitliliği ve içerikleri açısından değerlendirildiğinde yaşam kalitesinin ölçülmesinin oldukça güç olduğu açıktır. Diğer yandan kentlerin sürekli gelişen yapılar olması ve kentleşme oranının artması da kentteki yaşam kalitesinin ne düzeyde olduğunun ölçülmesini güçleştirmektedir (11. Kalkınma Planı, 2022). Tekeli (2009)'ye göre yaşam kalitesi; insan haklarının korunmasında, ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesinde, sağlık politikalarının yönlendirilmesinde, kentleşme politikalarının düzgün biçimde işletilmesinde, yerel

ekonomik gelişmelerin hızlandırılmasında gerçekleştirelmesi gereken temel bir amaç haline gelmiştir.

Yaşam kalitesi sadece nesnel göstergelere dayalı olarak ölçülemeyeceği gibi iyi yaşamın ne olduğu konusundaki öznel saptamalar da tek başına yeterli olmayacaktır. Bu kapsamda çok boyutlu bir kavram olan yaşam kalitesi tanımlamasının tek bir tanım üzerinden değerlendirilmesi mümkün olmayıp, ancak tüm yaklaşımların üzerinde birleştiği ortak kabullerden hareket edilmesi mümkündür. Yapılan çalışmalarda üzerinde uzlaşılan ortak nokta yaşam kalitesinin temelini hem "nesnel göstergeler" hem de "öznel göstergeler"den oluştuğudur. Nesnel göstergeler; konut, eğitim, sağlık, meslek gibi genel yaşam koşullarını ifade ederken, öznel göstergeler ise; bireyin yaşam koşullarına ilişkin değerlendirmelerine ve bu bağlamda yaşam deneyimlerine ve algısına dayanmaktadır (Ekici, 2022). Bu doğrultuda kentte yaşam kalitesi özelindeki çalışmalarda bileşenlerin niceliksel sonuçlarının önemini yanı sıra kentte yaşayanların yaşam çevrelerine ilişkin algılarının ölçülmesi de önem kazanmıştır (Marans, 2003; Türkoğlu, 2008).

Türkiye planlama tarihi açısından bakıldığında; yaşam kalitesi arayışı 1950'lere kadar temel mekânsal ve fiziksel donatıların karşılanması, 1950-1980 arası dönemde bölgesel farklılıkların azaltılması ve temel yaşam standartlarının geliştirilmesi, 1980'lerden sonra ise kentlerin rekabetçiliği ve kalkınmanın artan önemi çerçevesinde ele alınmaya başlamıştır (Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2018). Dolayısıyla Türkiye kentleşme tarihi içerisinde değişen koşulların yaşam kalitesi çalışmalarını etkilemiş olduğu görülebilmektedir. Bu kapsamda ülkemizde hızlı kentleşme ve göç, kentlerde büyüyen sosyal, kültürel ve ekonomik farklılaşmalar ve uyum sorunları temelinde yaşam kalitesi çalışmalarında önemli bir belirleyici olmuştur. Ülkemizde yaşanan göç sorunu ile artan gecekondulu alanlarına yönelik yaklaşımlarda ve planlama politikalarında ağırlıklı mekânsal iyileşmeye yönelik çalışmaların ve bu kapsamda fizik mekânı yenilemeye yönelik uygulamaların geçerlilik kazanmış olduğu görülmektedir. Son süreçte karşımıza gelen kentsel dönüşüm uygulamaları da kentsel yaşam kalitesinin sadece fiziksel çevre ilgili olduğu anlayışına temellenmektedir. Elbette mekânsal değişim ve dönüşüm özellikle fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda çöküntüye uğramış alanlarda yaşam

kalitesinin iyileştirilmesi açısından önemlidir ancak tek başına yeterli değildir. Zira bu tür bölgelerde yaşayan bireylerin yaşanan yoksulluk çerçevesinde kentle bütünleşememe ve fiziksel koşullara sosyal ve kültürel açıdan uyum sağlayamama bağlamında önemli sorunları da bulunmaktadır.

Planlama kararları ve planlama çalışmalarına yön veren ülkesel düzeydeki politikaların konunun bu yönünü hep ihmal etmiş olmasını bugün kentlerimizde yaşanan pek çok sosyal sorunun temel kaynağı olarak göstermek mümkündür. Nitekim ülkemizde yapılan kalkınma planları incelendiğinde, kentsel yaşam kalitesi kavramının doğrudan bir başlık olarak ele alınmadığı da görülebilmektedir. İlk kez Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000) yer verilmekle birlikte kavram içeriğine yakın bir ele alış "Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre" ekseninde ancak Onuncu Kalkınma Planında (2014-2018) ortaya konabilmiştir. Kavram kalkınma amaçları ile bütünleştirilerek refahı artırmak, yaşam standartlarını yükseltmek, temel hak ve özgürlükleri güçlendirerek adil, güvenli ve huzurlu bir yaşam ortamı tesis etmek olarak genel amaçlarla ilişkili biçimde ele alınmıştır (11. Kalkınma Planı, Kalkınma Bakanlığı, 2018).

On birinci plan dönemine gelindiğinde ise, (2019-2023) yaşam kalitesinin ölçülmesinde farklı düzeylerde mekânsal verinin elde edilmesine yönelik altyapıların kurulmasının tamamlanması gerektiği ve bu yönde kentsel hizmetleri geliştirici ihtiyaç analizleri ve tespitlerin yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Eğitim ve sağlık gibi öncelikli kentsel hizmetlerin adil dağılım ve erişiminin ötesinde tüm kentlerde kentsel hizmetlerin niteliğine yönelik kalite standart dizasyonu sağlanması gerektiği, yere ve yerle özgü paylaşımın, birlikte üretim kültürünün girişimcilik, yüksek teknoloji üretim ve nitelikli eğitim/öğrenme ile buluşturacak yenilikçi ortamların kentsel yaşam doyumunu geliştireceği ve ekonomik sosyal gelişimi hızlandıracağı ifade edilmiştir.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında da yaşam kalitesi ile ilgili değerlendirmelerde öne çıkan bileşenlerin çevrenin yapısal özellikleri, ulaşım ve hizmetlere erişebilirlik, sosyo-ekonomik yapı, güvenlik, sağlık, kültür ve eğitim, sosyal yapı ve mahallelilik, konut memnuniyeti ve şehir yönetimi ve katılımcılık bağlamında çeşitlenmekte olduğu görülmektedir.

11. Kalkınma Planı'nın Kentsel Yaşam Kalitesi Hedeflerine Dönük Genel Amaç, Hedef ve Uygulama Stratejileri;

- ▶ Kentsel Yaşam Kalitesinde Kentsel Hizmetlere Erişim ve Dağılım
  - ▶ Kentsel Yaşam Kalitesinde Ölçme ve Değerlendirme
  - ▶ Mekânsal Planlama, Tasarım ve Uygulamanın Kentsel Yaşam Kalitesine Yansımaları
  - ▶ Kentsel Yaşam Kalitesinde Kent Bilinci ve Sahiplenme
  - ▶ Yerel ve Bölgesel Kalkınmanın Sağlanması ve Kentsel Yaşam Kalitesi
- olarak belirlenmiştir

TABLO 2.4.1. Kentsel yaşam kalitesi / yaşanabilirlik bileşenleri

Bileşenler	Kaynaklar
Çevresel yapı (kirlilik, gürültü, kalabalık hissi vb.)	Erdoğan, Akyol, Ataman ve Dökmeci (2007); Santos ve Martins (2007); Dempsey (2008); Türkoğlu, Bölen, Baran ve Marans (2008); Howley vd., (2009); Balducci ve Checchi (2009); Kii ve Doi (2003); Sassi (2016); Terzi, Türkoğlu, Bölen, Baran ve Salihoğlu (2015); Kaklauskas vd. (2018)
Ulaşım ve Hizmetlere Erişilebilirlik	Dempsey (2008); Türkoğlu vd. (2008); Howley vd. (2009); Balducci ve Checchi (2009); Howley vd. (2009); Kii ve Doi (2011); Terzi vd. (2015); Gu, Hayashi, Shi, Zhang ve Kato (2016), Sassi (2016); Ataç (2018)
Sosyo-Ekonomik yapı (yaş, cinsiyet, gelir vb.)	Erdoğan vd. (2007); Balducci ve Checchi (2009); Howley vd. (2009); Kii ve Doi (2011); Terzi vd. (2015); Sassi (2016); Kaklauskas vd. (2018)
Güvenlik	Santos ve Martins (2007); Dempsey (2008); Balducci ve Checchi (2009); Howley vd. (2009); Terzi vd. (2015); Kaklauskas vd. (2018)
Sağlık	Santos ve Martins (2007); Balducci ve Checchi (2009); Terzi vd. (2015); Gu vd. (2016); Kaklauskas vd. (2018)
Kültür ve eğitim	Santos ve Martins (2007); Balducci ve Checchi (2009); Terzi vd. (2015); Gu vd. (2016); Ataç (2018)
Sosyal yapı, mahallelilik	Erdoğan vd. (2006); Balducci ve Checchi (2009); Howley vd. (2009); Terzi vd. (2015)
Konut memnuniyeti	Erdoğan vd. (2007); Türkoğlu vd. (2008); Howley vd. (2009); Terzi vd. (2015)
Şehir yönetimi, katılımcılık	Erdoğan vd. (2007); Balducci ve Checchi (2009); Terzi vd. (2015)

Kentlerde, “herkes için sağlık” sloganı, kentlerin sağlıklı, temiz ve güvenli bir yerleşim yeri yaratmak üzere deneyimlerini paylaşarak, tüm vatandaşların yaşamaktan mutlu olacakları bir çevre yaratmak, eşitlik temelinden yola çıkarak din, dil, ırk, kültür, sınıf ve düşünce farkı gözetmeksizin eşit ve kaliteli bir yaşam ortamı sağlamak için sağlık, ulaşım, çevre gibi alanlarda ortak projeler geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur (URL-53). Bu slogan, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa Bölge Ofisi'nin 1986'da Avrupa'dan 11 kent ile başlattığı Sağlıklı Kentler Hareketinin zamanla genişlemesine ve küresel bir niteliğe ulaşmasına aracı olmuştur. Türkiye'de 130 üye belediyenin dahil olduğu

Sağlıklı Kentler Birliği ağının bir üyesi de Karşıyaka Belediyesi'dir (URL-54). Bu birlik içerisinde Karşıyaka hakkında yapılabilecek kentsel yaşama ilişkin envanter güncellemeleri ve üretilen projelerin kentin yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik adımlar olması olasıdır.

Bu çalışmada Karşıyaka'daki yaşam kalitesi “Yapılı Çevrede Mevcut Olanaklar”, “Ulaşım Altyapısı ve Karayolu Ağı Nitelikleri”, “Yaşam Kalitesine Yönelik Eğilimler ve Göstergeler” ve “Konut ve Yerleşim Dinamikleri/Eğilimleri” olmak üzere 4 temel başlık altında ele alınmıştır.

2.4.1. Yapılı Çevrede Mevcut Olanaklar

Sürdürülebilir ve yaşanabilir bir kentsel çevrenin yaratılması için kentlilerin sağlıklı bir sosyal hayat kurmalarını destekleyecek mekânların varlığı önemlidir. Bunu sağlayacak olan kentsel mekânlar sosyal donatılar olarak tanımlanmaktadır. İnsanların yaşadıkları çevreye aidiyet ilişkilerini geliştiren rahat, sağlıklı ve güvenli bir alanda yaşadıkları hissini veren bu mekânların nasıl planlanacağı mevzuatta tanımlanmıştır. Sosyal altyapı alanları kentlerde bütüncül çalışmalarla ele alınmalı ve ilişkiyel değerlendirmeler yoluyla ve bir sistem içerisinde kent kurgusuna dahil edilmelidir. Bu bağlamda alan kullanımlarının birbirleri ile ve yaşama alanları ile olan ilişkileri, hiyerarşik yapılanmaları ve erişilebilirlikleri yere seçimlerini belirleyen en önemli parametrelerdir. Kişi başına alan büyüklüğü standartları ve yürüme mesafeleri ise geçerli mevzuat içerisinde ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

Türkiye'nin kentleşme pratiği içerisinde farklı etmenlerle birlikte kentsel yapıların tanımlanan standartları sağlama koşulları sınırlıdır. Özellikle de göç ve kaçak yapılaşmalarla gelişmiş kentsel bölgelerde sosyal altyapı yetersizlikleri önemli bir kentsel sorun olarak karşımıza gelmektedir. Diğer yandan sağlıklı ve yoğun gelişme baskıları içerisinde olan kentlerde açık ve yeşil alanlar açısından da önemli sorunlar mevcuttur.

Çalışma alanının da farklı süreçlerde gelişmiş kentsel dokusu içerisinde bazı alanlarda önemli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların hangi konularda olduğu ve mekânsal dağılımını izleyebilmek üzere bazı analizler yapılmıştır. Çalışmada yapılı çevrenin olanakları sosyal donatılar, kültürel altyapı ve teknik altyapı olanakları çerçevesinde incelenmiştir. Bu olanaklar kentin yaşam kalitesini yükseltmekteki etkileri ve bölgeyi geliştiren, canlı ve dinamik kent çevresi haline getiren özellikleri çerçevesinde ele alınmıştır.

2.4.1.1. Sosyal Altyapı Olanakları

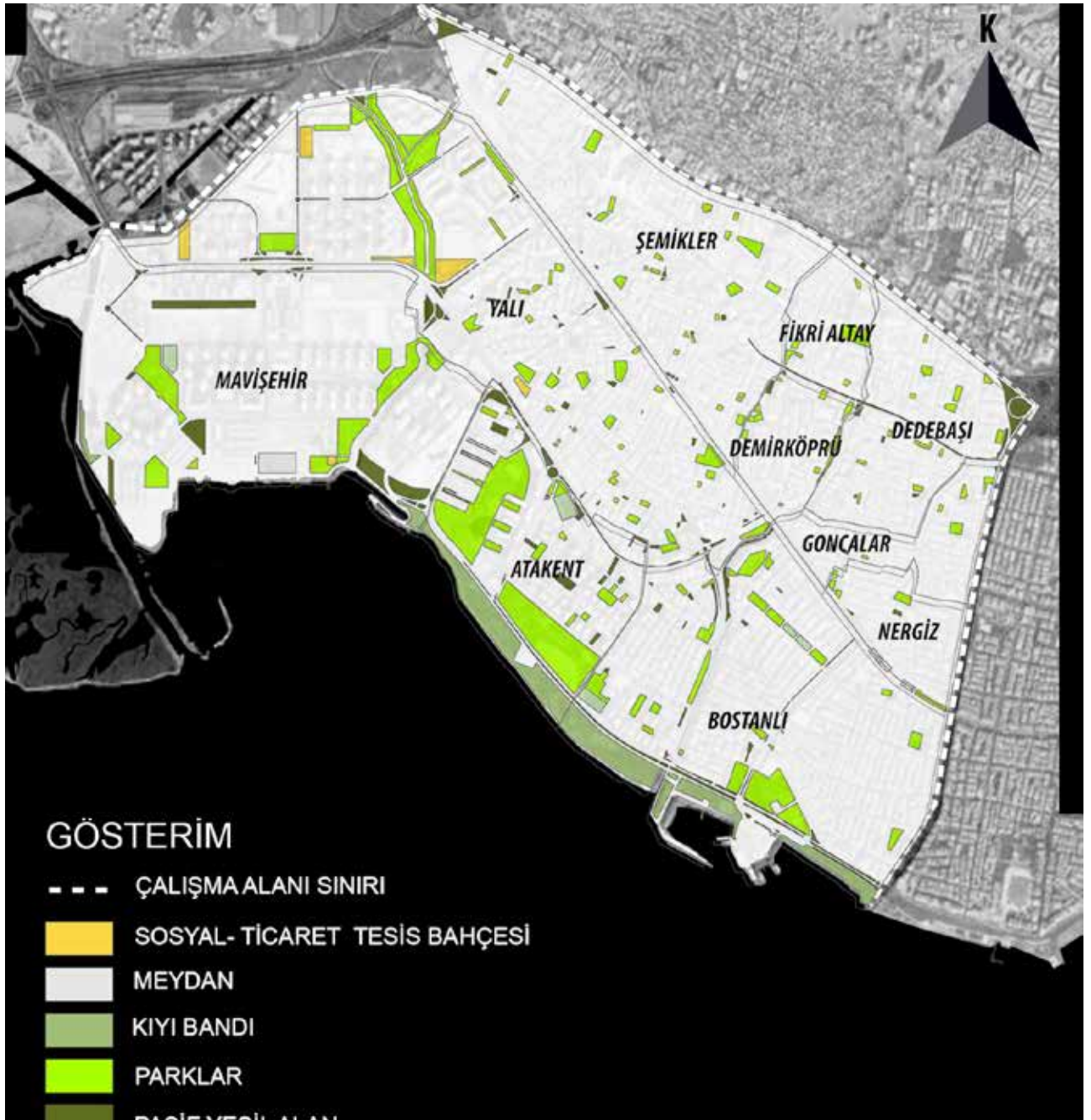
Sosyal altyapı alanları, kamusal açık ve yeşil alanlar ve diğer sosyal altyapı olanakları olarak değerlendirilmiştir. Kamusal açık ve yeşil alanlara ilişkin inceleme kurumsal verilerinden elde edilen mevcut durum ve imar planı kararları ile ilgili verilerin karşılaştırmalı değerlendirilmesi ile gerçekleştirilmiştir. Kurumlardan elde edilen verilerdeki açılımlar temelinde kamusal açık ve yeşil alan verileri; park, yeşil alan, açık alan olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır. Bununla birlikte mevcuttaki durum açısından yapılan karşılaştırmada bazı kamusal açık ve yeşil alanların farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu alanların kullanım nitelikleri de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Diğer sosyal altyapı alanları açısından yapılan incelemede spor tesisleri, dini tesisler, eğitim tesisleri ve sağlık tesisleri alansal dağılımları ve hizmet etki alanları itibarıyla incelenmiştir.

2.4.1.1.1. Açık ve Yeşil Alanlar

Çalışma alanı içerisindeki mevcut açık ve yeşil alanlar kullanım biçimlerine göre incelendiğinde bazı bahçe ve park kullanımında tariflenen yerlerin bir ticaret alanı ya da sosyal tesisin bahçesi olduğu ve bu durumda belirli saatlerde ya da ticari faaliyetlerle

kullanımlarının kısıtlanmasından dolayı ayrı bir kategori olarak ele alınması gerektiği anlaşılmıştır. Ticaret içeren ya da müze bahçesi olup belirli saatler dışında açık olmayan yeşil alanlar için sosyal-ticari kullanım-daki yeşil alan kategorisi oluşturulmuştur (Şekil 2.4.1).

ŞEKİL 2.4.1. Kamusal açık ve yeşil alan kullanımları (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Tabloda görüldüğü gibi Atakent Mahallesi mevcutta 276.205 m² ile en fazla toplam açık yeşil alana sahip mahalledir. Goncalar Mahallesi ise 7.789 m² ile en az açık yeşil alana sahip mahalle olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcutta kişi başına düşen yeşil alan verilerine

göre Atakent ve Mavişehir mahalleleri en yüksek değerlere sahiptir. Goncalar Mahallesi ise en dezavantajlı mahalle konumundadır. Nitekim Goncalar Mahalle Muhtarı da bu konudaki memnuniyetsizliğini odak grup toplantısında ifade etmiştir (Tablo 2.4.2).

TABLO 2.4.2. Mahallelere göre mevcut ve plandaki kamusal açık ve yeşil alan kullanımları (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalle adı		Atakent	Bostanlı	Dedebaşı	Demirköprü	Fikri Altay	Goncalar	Mavişehir	Nergiz	Şemikler	Yalı	Genel Toplam
Mahalle nüfusu		6714	30773	20312	6865	8138	9252	13909	8099	29444	37461	170967
Mevcut durum	Park	167617	88959	11898	9647	11578	6410	89850	5700	26846	138491	556996
Plan kararı	Park	18848	29313	12632	7217	3275	6309	192985	3832	33904	98626	406941
Mevcut durum	Meydan, spor	14511	11252	0	0	0	0	19512	1841	0	0	47116
Plan kararı	Açık spor alanı, spor, parkpazar, pazar, sosyal-ticaret tesisi, oyun, semtoyun alanı, çocukbahçesi	16162	13714	0	942	0	0	27813	0	3426	28290	90346
Mevcut durum	Kıyı alanı, pasif yeşil, refüj	94077	115768	18038	3014	939	1379	61824	1243	9978	57658	363919
Plan kararı	Ağaçlandırılacak alan, refüj, yeşilalan, sosyal-ticaret tesisi, rekreasyon, kreş bahçesi	104541	93961	22087	7484	10009	3427	87863	2493	40080	93641	465584
Mevcut durum (toplam)	(m ²)	276205	215979	29936	12661	12517	7789	171186	8783	36824	196150	968032
Plan kararı (toplam)	(m ²)	139551	136988	34719	15642	13284	9736	308661	6324	77409	220557	962871
Mevcut durum	kişi /m ²	41.14	7.02	1.47	1.84	1.54	0.84	12.31	1.08	1.25	5.24	5.66
Plan kararı	kişi /m ²	20.79	4.45	1.71	2.28	1.63	1.05	22.19	0.78	2.63	5.89	5.63

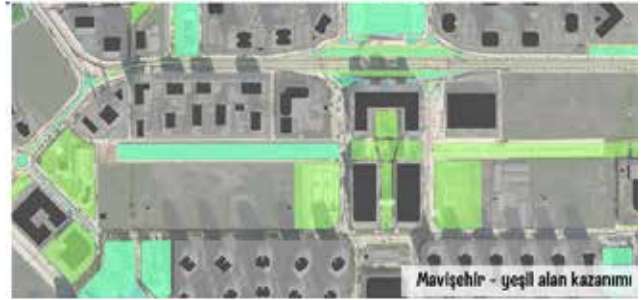
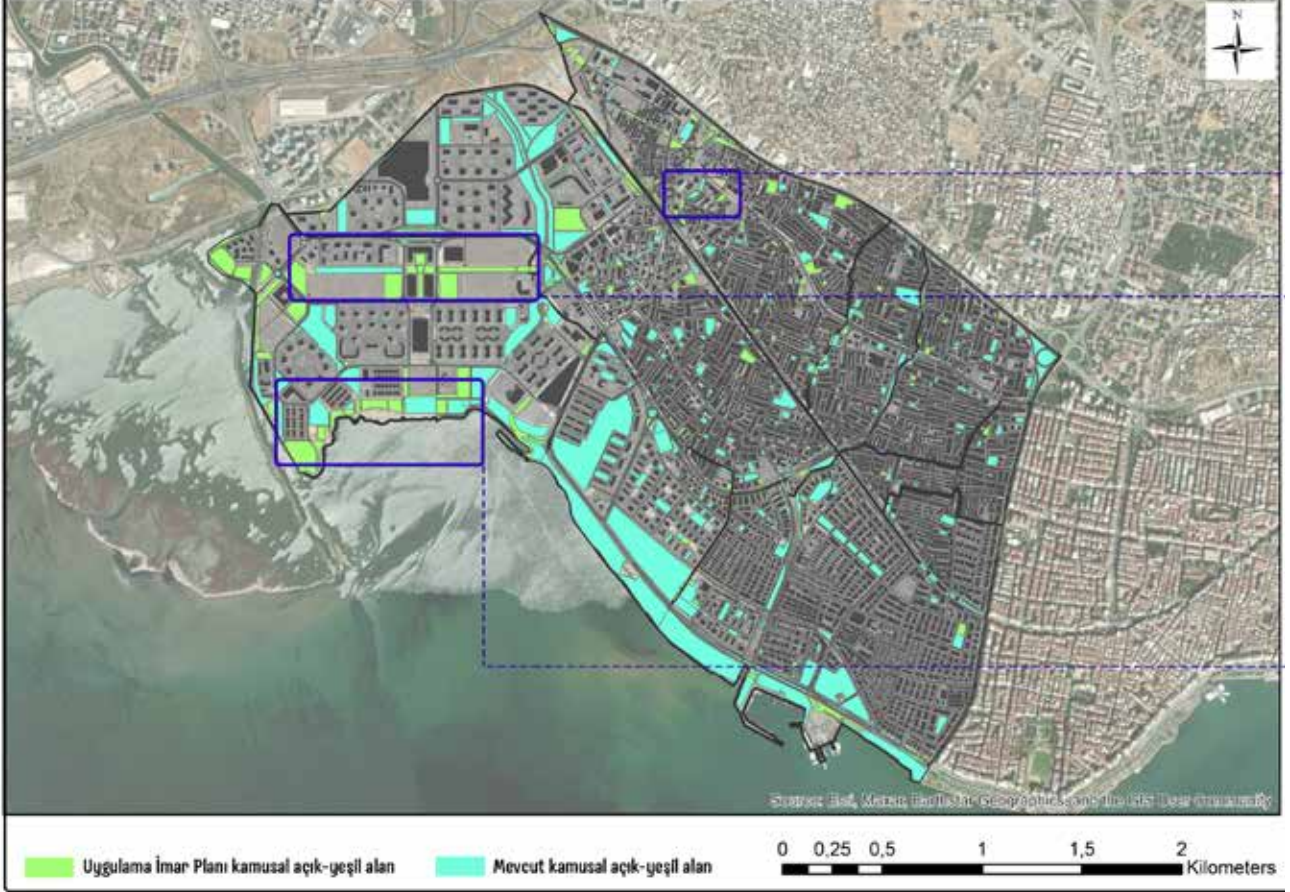

Kentlerde açık ve yeşil alanlar kamusal alanlar olarak imar planları aracılığıyla belirlenmekte ve imar planları sonrasındaki uygulama süreçleri ile bu alanların kamunun eline geçmesi sağlanmaktadır. Bu bağlamda imar planları ile işaret edilen durumun uygulama sonrasında nihai düzeni oluşturacağı kabul edilmektedir. Ancak imar planları ile getirilen öneriler mevcut durumda açık ve yeşil alanın niteliği ile uyumlu olmayan alan kullanımlarını içerebilmektedir. Bu tür durumlarda uygulamaların gerçekleşmesi bazen zaman almakta ve farklı sorunları gündeme taşıyabilmektedir. Öte yandan mevcut durumda açık ve yeşil alan niteliği ile kullanılmakta olan alanların da mülkiyet durumları çerçevesinde imar planlarında farklı yapılaşma kararlarına konu edildikleri durumlara rastlanmaktadır. Nitekim çalışma alanı var olan durum ve plan kararları yönünden karşılaştırmalı biçimde analiz edildiğinde her iki durumun da bulunduğu tespit edilmiştir.

Karşıyaka'da çalışma alanı içerisinde (10 mahalle) uygulama imar planında öngörülen ve mevcut kullanımdaki kamusal açık yeşil alan verileri Karşıyaka Belediyesi'nden temin edilmiştir. Mevcut durum ve imar planı karşılaştırılarak yeşil alanlara dair tespitler yapılmıştır. İlk aşamada mevcut durumun üst tabakada, uygulama imar planı verilerinin alt tabakada yer alması sağlanarak plan ile kazanılacak olan yeşil alan fırsatları değerlendirilmiştir. Şekil 2.4.2' de görüldüğü gibi yeşil alanlar yönünden imar planının uygulanması ile bazı kazanımlar söz konusu olabilecektir. Örneğin Mavişehir bölgesindeki kıyıda ve yine Mavibahçe alışveriş merkezinin yakın çevresinde yer alan alanların imar planının uygulanması ile açık ve yeşil alana dönüşeceği izlenmektedir. Yine benzer biçimde Şemikler mahallesinde mevcut durumda üzerinde yapı olan bazı parsellere plan ile birlikte yeşil alan kararı getirilmiş olduğu görülmektedir (Şekil 2.4.2).

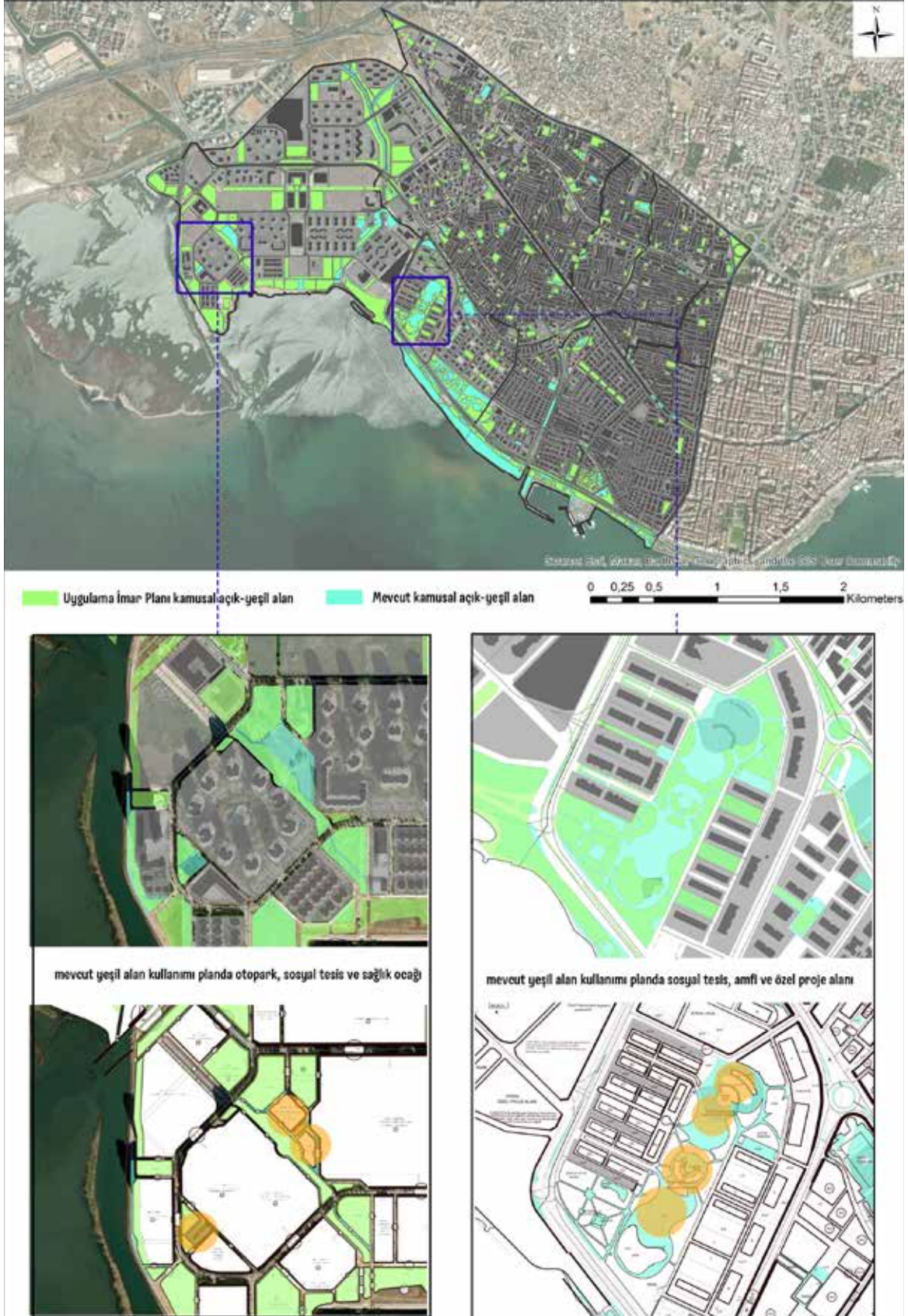
İkinci aşamada uygulama imar planı verileri üst tabakada, mevcut durum alt tabakada yer alacak biçimde veriler karşılaştırılmış ve plan uygulaması ile birlikte mevcuttaki açık yeşil alan varlığından yaşanacak kayıplar tespit edilmiştir. Bu bölgeler sosyal tesis, amfi, sağlık ocağı ve otopark gibi yeşil alan niteliğini değiştirecek nitelikte yapılaşma ya da düzenleme getiren kamusal kullanımlara ayrılmış alanlardır (Şekil 2.4.3).

ŞEKİL 2.4.2. İmar planının uygulanması ile elde edilecek kazanımlar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.3. Plan uygulaması ile kaybolacak kamusal açık ve yeşil alanlar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Çalışma alanı içerisindeki 10 mahallede, plan öngörülerine göre yaratılan durumun kişi başına düşen mevcuttaki yeşil alan miktarını nasıl değiştireceğine ilişkin bir analiz yapıldığında, Mavişehir, Atakent ve Nergiz mahallelerinde plan kararı ile kişi başına düşen

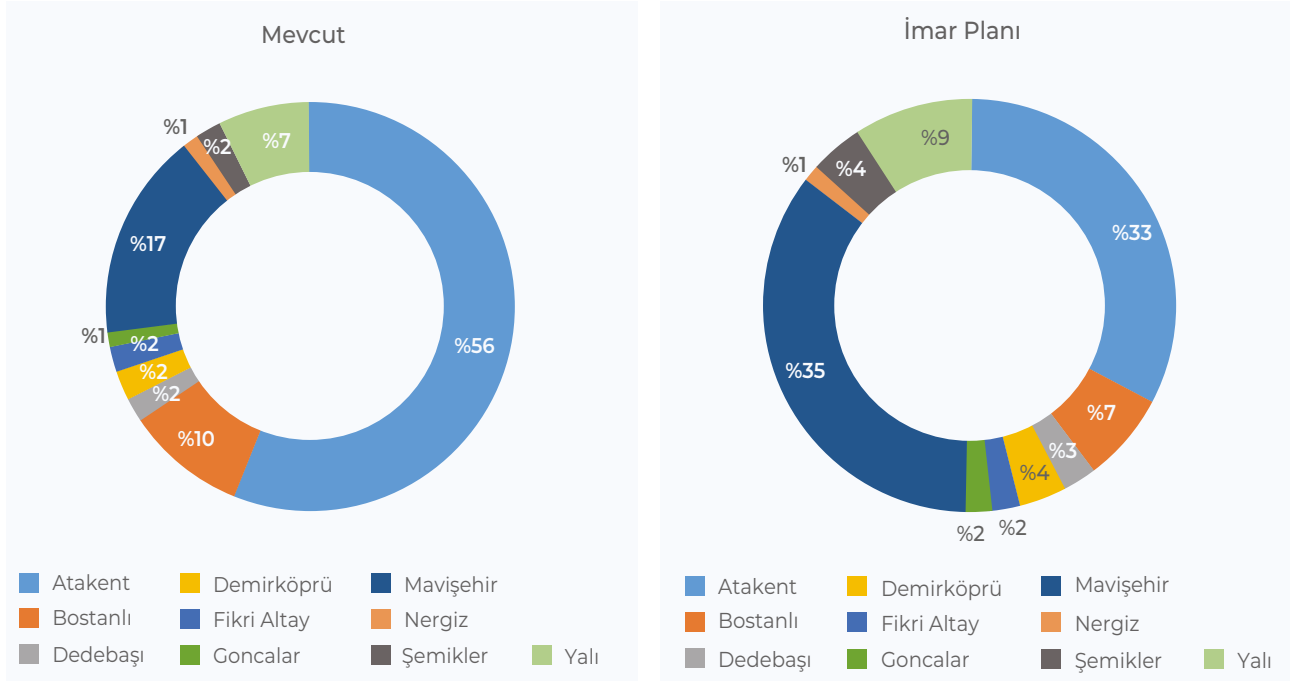
yeşil alan miktarında bir azalma söz konusu olacağı, diğer mahallelerde ise artış olacağı tespit edilmiştir (Şekil 2.4.4, Şekil 2.4.5). Bu durumda plan kararları ile belirgin bir iyileşmenin ortaya çıkacağı mahallenin Şemikler Mahallesi olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 2.4.4. Mevcut ve imar planındaki kamusal açık ve yeşil alanlar

ŞEKİL 2.4.5. Mahallelerin mevcut ve imar planına göre kamusal açık-yeşil alan varlığı oranı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

	ATAKENT	BOSTANLI	DEDEBAŞI	DEMİRKÖPRÜ	FİKRİ ALTAY	GONCALAR	MAVIŞEHİR	NERGİZ	ŞEMİKLER	YALI
MEVCUT	41,1	7	1,5	1,8	1,5	0,8	12,3	1,1	1,3	5,2
PLAN	20,8	4,5	1,7	2,3	1,6	1,1	22,2	0,8	2,6	5,9

Kendilerine mahallelerindeki yeşil alan kullanımlarının yeterliliği sorulan muhtarlar, odak grup toplantısında 5 (en yüksek) üzerinden verdikleri puanlara göre, araştırma alanındaki 10 mahallede parklar ve çocuk bahçeleri 3'er puan, spor alanları ise 2,9 puan almıştır. Bu üç kullanım kategorisi baz alındığında, Şemikler ve Goncalar mahallelerinden en düşük puanlar gelirken, Atakent ve Bostanlı mahallelerindeki yüksek memnuniyet dikkat çekmiştir.

Çalışmada açık ve yeşil alanlara ilişkin değerlendirmeler ağaç varlığı açısından da ele alınmıştır. Bu kapsamda ağaç varlığının yapıli çevre ile ilişkisini incelemek üzere ağaç varlığı 2022 nüfus verisi ve yapı hacmine göre değerlendirilmiştir. Yapı hacmi, kat sayısı, kat yüksekliği ve yapı taban alanın çarpımından

elde edilmiştir. Mavişehir, Atakent, Bostanlı ve Yalı mahallelerinin ağaç varlığı bakımından zengin bölgeler olduğu görülmektedir. Kişi başına düşen ağaç varlığı açısından Atakent, Bostanlı ve Mavişehir mahalleleri ortalamanın (0,16) üzerindedir. Birim yapı hacim başına düşen ağaç varlığına göre incelendiğinde ise, aynı mahallelere ek olarak Yalı mahallesinin de ortalamanın (0,0006) üzerinde bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda kıyı mahalleleri olan Bostanlı, Mavişehir ve Atakent mahallelerinin ağaç varlığı açısından zengin olduğu tespit edilmektedir. İç kesimdeki mahallelerin ise, özellikle Dedebaşı, Demirköprü, Fikri Altay ve Goncalar mahallelerinin kişi ve birim yapı hacmi başına düşen ağaç varlığı açısından zayıf olduğu görülmektedir.

TABLO 2.4.3. Mahallelerde kişi başına ve yapıli alan hacmi başına düşen ağaç varlığı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalle adı	ağaç varlığı	kişi başına düşen ağaç varlığı	bir yapı hacmi başına düşen ağaç varlığı
ATAKENT	4610	0.69	0,00292
BOSTANLI	5438	0.18	0,00072
DEDEBAŞI	964	0.05	0,00026
DEMİRKÖPRÜ	354	0.05	0,00025
FİKRİ ALTAY	325	0.04	0,00023
GONCALAR	427	0.05	0,00023
MAVİŞEHİR	4571	0.33	0,00072
NERGİZ	619	0.08	0,00039
ŞEMİKLER	1984	0.07	0,00034
YALI	3860	0.10	0,00040
Ortalama	2315	0.16	0.0006

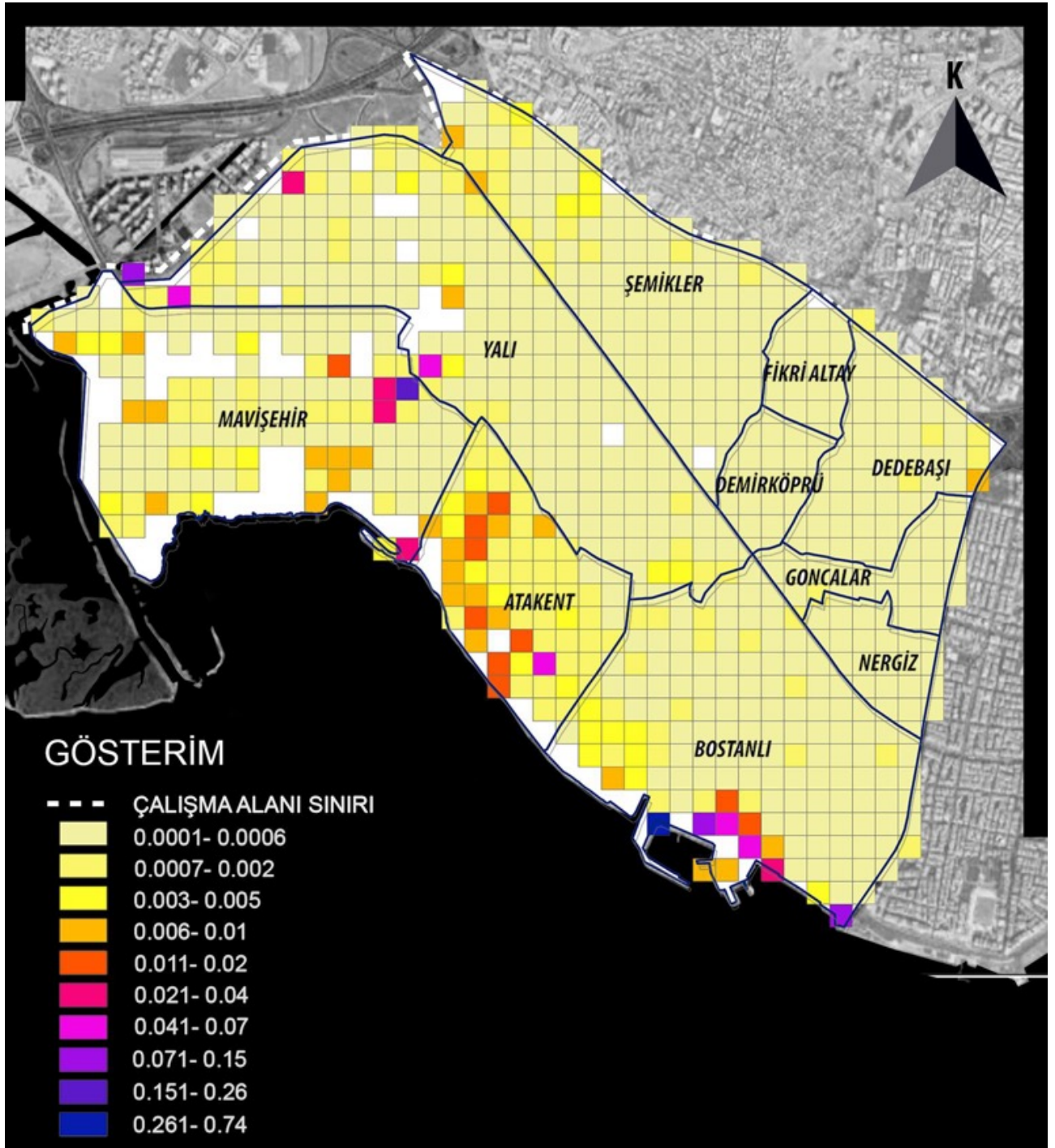
Ağaç varlığı mahalleler içerisinde bölgesel olarak farklılaşabilmektedir. Bununla birlikte analizde mahalle bazında ağaç varlığı açısından bir inceleme yapıldığında, mahalle alanının yüzölçümü ortalaması açısından belirli bölgelerin oluşmadığı izlenmektedir. Örneğin bölgeleme haritasındaki Şemikler Mahallesi incelendiğinde mahallenin güneydoğusunun ağaç varlığı açısından zayıf bir bölge olduğu görülmektedir. Bu nedenle 100x100 m'lik analiz birimi özelinde yapıli alan hacmine göre birim başına düşen ağaç varlığı da incelenmiştir. Buna göre, Şemikler ve Yalı mahallelerin özellikle güneydoğusu, Fikri Altay, Dedebaşı, Demirköprü, Goncalar ve Nergiz mahallelerinde ağaç

varlığının zayıf olduğu bulgulanmaktadır. Bir diğer yandan Bostanlı Mahallesi birim hacim başına düşen ağaç varlığı açısından avantajlı bir mahalle iken bu avantajın en çok kıyıda yer aldığı ve kıyıdan iç kesimlere doğru bu avantajın azaldığı ve kuzey kısmında İZBAN hattına yaklaşan bölgede ise en az seviyeye düştüğü görülmektedir. Böylece mahalle ortalaması alındığında kaybolan değerler bu yöntemle spesifik olarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak izlenen her ne kadar çalışma alanında özellikle kıyıdaki mahallelerde ağaç varlığı fazla olsa da yapıli hacmi ile ağaç varlığı ilişkilendirildiğinde çalışma alanının büyük bir bölümünün benzer özelliklere sahip olduğu ve

dezavantajlı olduğu görülmektedir. Yapılan analizde Atakent Sitesi önündeki açık alan düzenlemeleri ile Bostanlı Suat Taşer Tiyatrosu'nun batı kesimindeki açık yeşil alanların dikkat çekici biçimde ön plana çıktığı tespit edilmektedir. Ayrıca Mavişehir Mahallesi'nin

kuzeydoğusunda da Peynircioğlu Deresi ve üzerindeki göletin bulunduğu alan ve çevresinin yine ağaç varlığı yönünden ön plana çıktığı görülmektedir (Şekil 2.4.6).

ŞEKİL 2.4.6. 100x100 m.'lik analiz birimi içindeki bir yapı hacmi başına ağaç varlığı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.1.1.2. Spor Tesisleri

Araştırma alanındaki spor tesisleri arasında en büyük kapasitesi olan tesis Mavişehir Mahallesi içerisinde yer alan Mustafa Kemal Atatürk Spor Salonu'dur. Çok sayıda sportif etkinliğe (basketbol, voleybol, hentbol, güreş gibi) ev sahipliği yapmanın ötesinde hem Karşıyaka taraftarları hem de Karşıyakalılar için önemli bir etkinlik, odak ve temsil mekânıdır. Spor salonu toplam 11.605 m² alan üzerine kurulu olup, 5.000 kişi seyirci kapasitesine sahiptir. Karşıyaka Spor Kulübü'nün basketbol ve voleybol maçları bu salonda oynanmaktadır. Çalışma alanında ayrıca çok sayıda özel spor tesisi bulunmaktadır. Mavişehir toplu konut alanının kıyı ile buluştuğu bölgede yer alan Sports International üyelik sistemiyle hizmet veren bir özel spor merkezidir (URL-55)

Bostanlı Mahallesi sınırları içerisinde Gode Cengiz Parkları olarak bilinen alanda Bostanlı Gençlik ve Spor Kulübü'nün tesisleri yer almaktadır. Bu alan bitişiğindeki çocuk oyun alanları ile birlikte bölge yaşayanları için önemli spor olanakları sunmaktadır. Atakent Mahallesi'ndeki Karşıyaka Belediyesine ait spor kompleksi ve Bostanlı Mahallesi içerisindeki Denizspor okulu tesisleri önemli spor alanlarıdır. Diğer yandan Bostanlı sahil düzenlemesi içerisindeki Olof Palme Spor Tesisleri, tenis kortları, basketbol sahaları, Bostanlı kaykay parkı da spor faaliyetleri açısından bölgeyi desteklemektedir. Mavişehir Mahallesi'nde bulunan Tay Park da belediye tarafından işletilen bir spor mekânı ve aynı zamanda bir rekreasyon alanıdır.

FOTOĞRAF 2.4.1. Karşıyaka Mustafa Kemal Atatürk Spor Salonu (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.4.2. Tay Park Binicilik Okulu (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

ŞEKİL 2.4.7. Spor tesislerin dağılımı ve hizmet etki alanı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

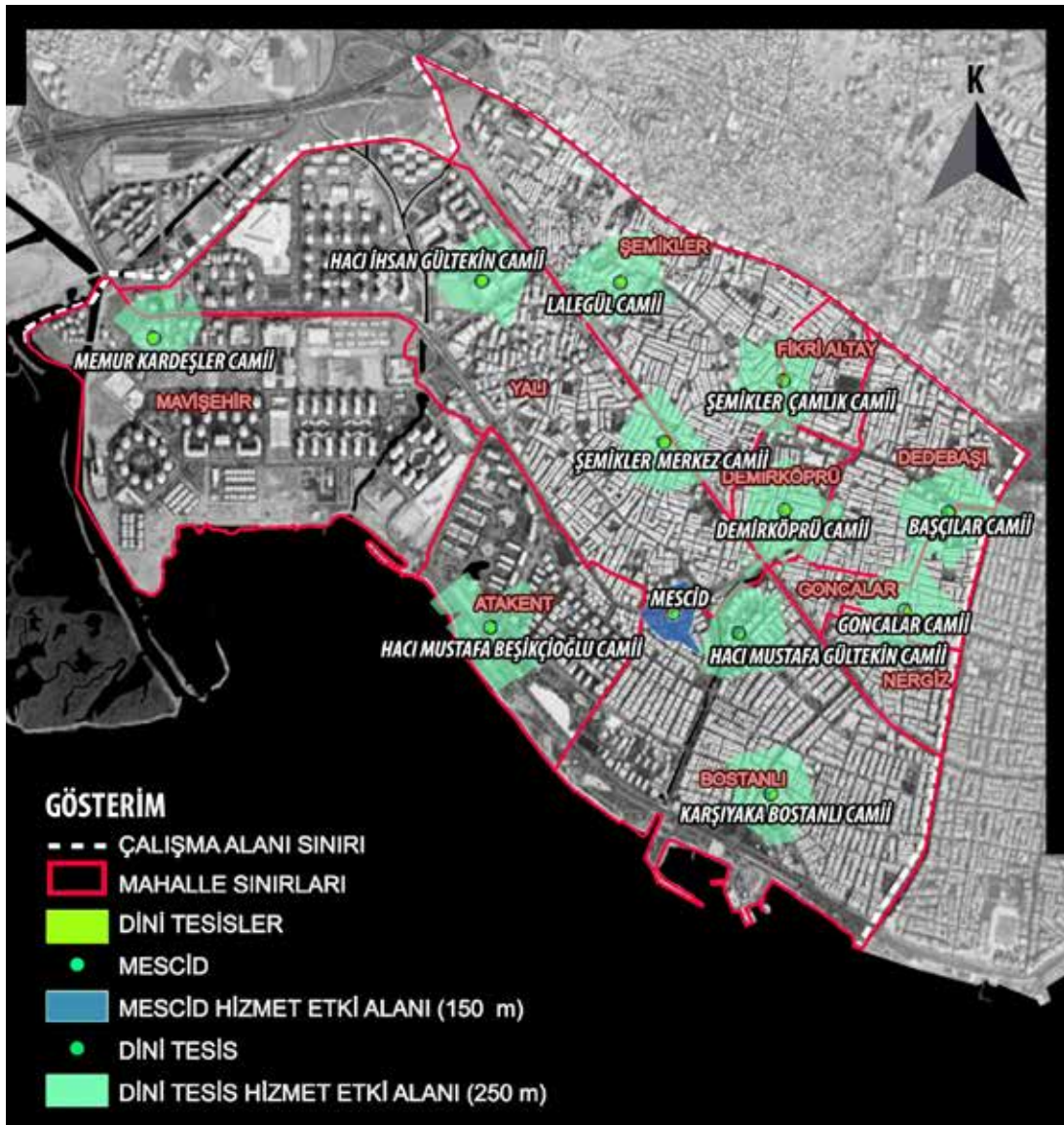

2.4.1.1.3. Dini Tesisler

Çalışma alanındaki dini tesislerin dağılımı incelendiğinde, Şekil 2.4.8'de görüldüğü gibi 11 adet cami ve 1 adet mescit bulunduğu tespit edilmiştir. Bu dağılıma göre Nergiz Mahallesi dışında her mahallede dini tesis bulunduğu görülmektedir. Genel olarak camilerin dağılımının alanın doğusu ve kuzeyinde yürüme mesafeleri itibarıyla dengeli bir dağılım gösterdiği izlenmektedir. Mavişehir Mahallesi'nin Atakent Mahallesi ile birleştiği bölgede ise dağılım açısından bu alanların toplu konut biçimindeki yapılaşması nedeniyle bir seyrelme

olduğu göze çarpmaktadır. Söz konusu camilerden Hacı Mustafa Beşikçioğlu Camii, bölgedeki prestij camisidir ve özellikle cenaze namazlarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Bostanlı Camii ise, eski Bostanlı merkezinin temsili bir unsuru olarak ve bölgede yaşayan mahallelinin kullandığı bir ibadet mekânı olarak bölgeye değer katmaktadır. Muhtarlar odak grup toplantısında Mavişehir ve Nergiz mahalle muhtarları yetersizliğe vurgu yapmışlar, Şemikler ve Dedebaşı mahalle muhtarları ise en yüksek memnuniyet puanlarını vermişlerdir.

ŞEKİL 2.4.8. Dini tesislerin dağılımı ve hizmet etki alanı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

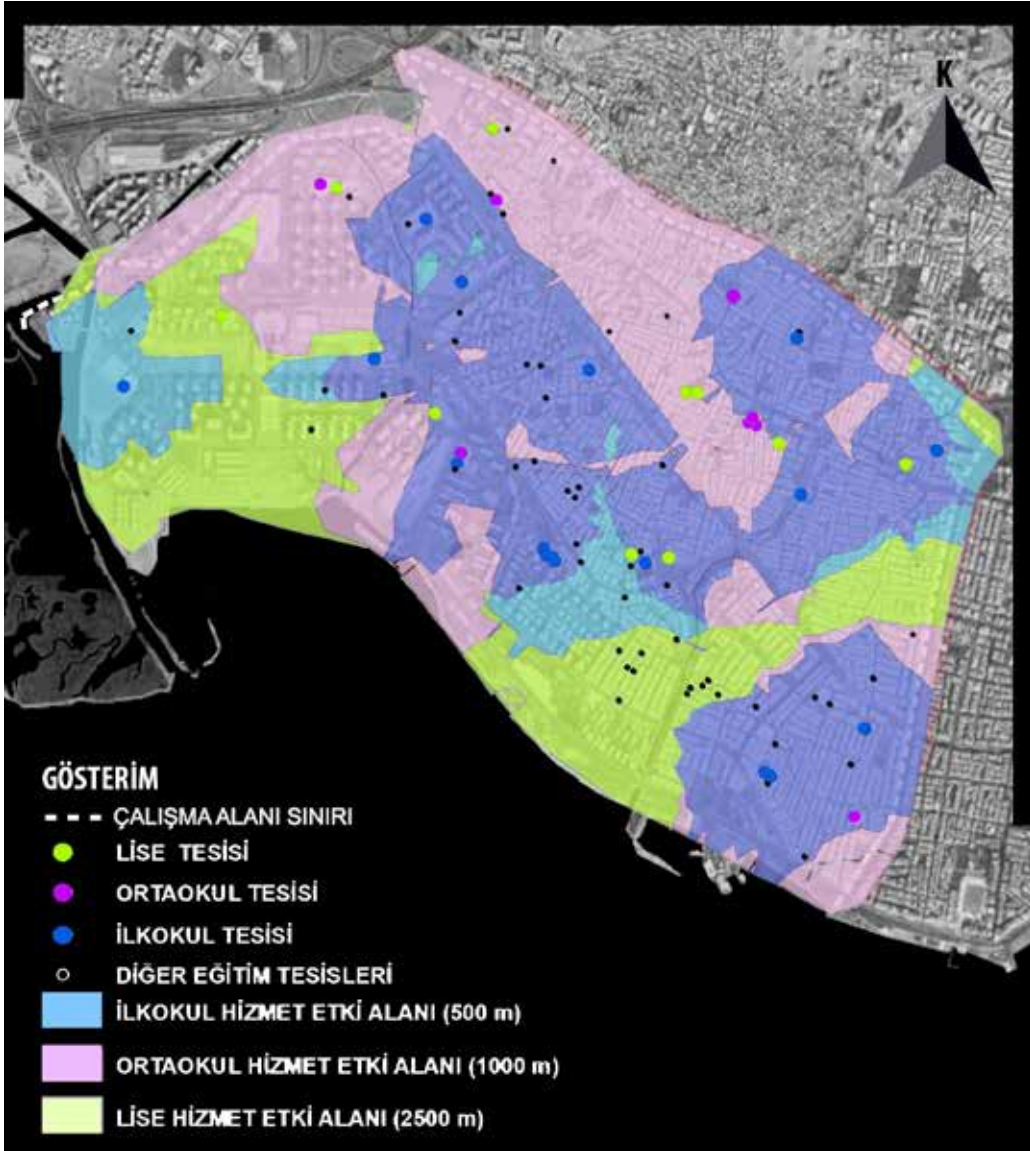
2.4.1.1.4. Eğitim Tesisleri

Çalışma alanı içerisinde her eğitim kademesinde özel ve devlet okulları bulunmaktadır. Alandaki eğitim tesislerinin bütünü itibarıyla hizmet etki alanları değerlendirildiğinde, tüm kademeler itibarıyla alanda bir yeterlilik bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte yeterlilik düzeyi açısından her kademe ayrı ayrı incelendiğinde, lise açısından bölgenin her noktasından erişim bulunduğu izlenmektedir. İlkokul hizmeti etki alanı açısından yapılan değerlendirmede ise, çalışma alanının orta kesimi ile, doğu ve güneydoğu kesiminin diğer bölgelere göre avantajlı olduğu görülmektedir.

Tüm eğitim kurumları açısından izlenen, çalışma alanının orta kesiminde avantajlı bölgelerin varlığıdır (Şekil 2.4.9). Ayrıca bu analizde etki alanları tarif edilmekle birlikte özel eğitim kurumları ile, bölgede pek çok özel etüt merkezi, anaokulu, kurs gibi destekleyici eğitim alanları da bulunmaktadır.

Muhtarlar odak grup görüşmelerinde eğitim tesislerinin 10 mahalle genelinde aldığı ortalama not, 5 üzerinden 3,1'dir. Yeterlilik açısından en yüksek puan Fikri Altay Mahallesi'nden gelirken, en düşük puanlar Şemikler ve Goncalar mahallelerinden gelmiştir.

ŞEKİL 2.4.9. Eğitim tesislerin dağılımı ve hizmet etki alanı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanılmıştır, 2023)

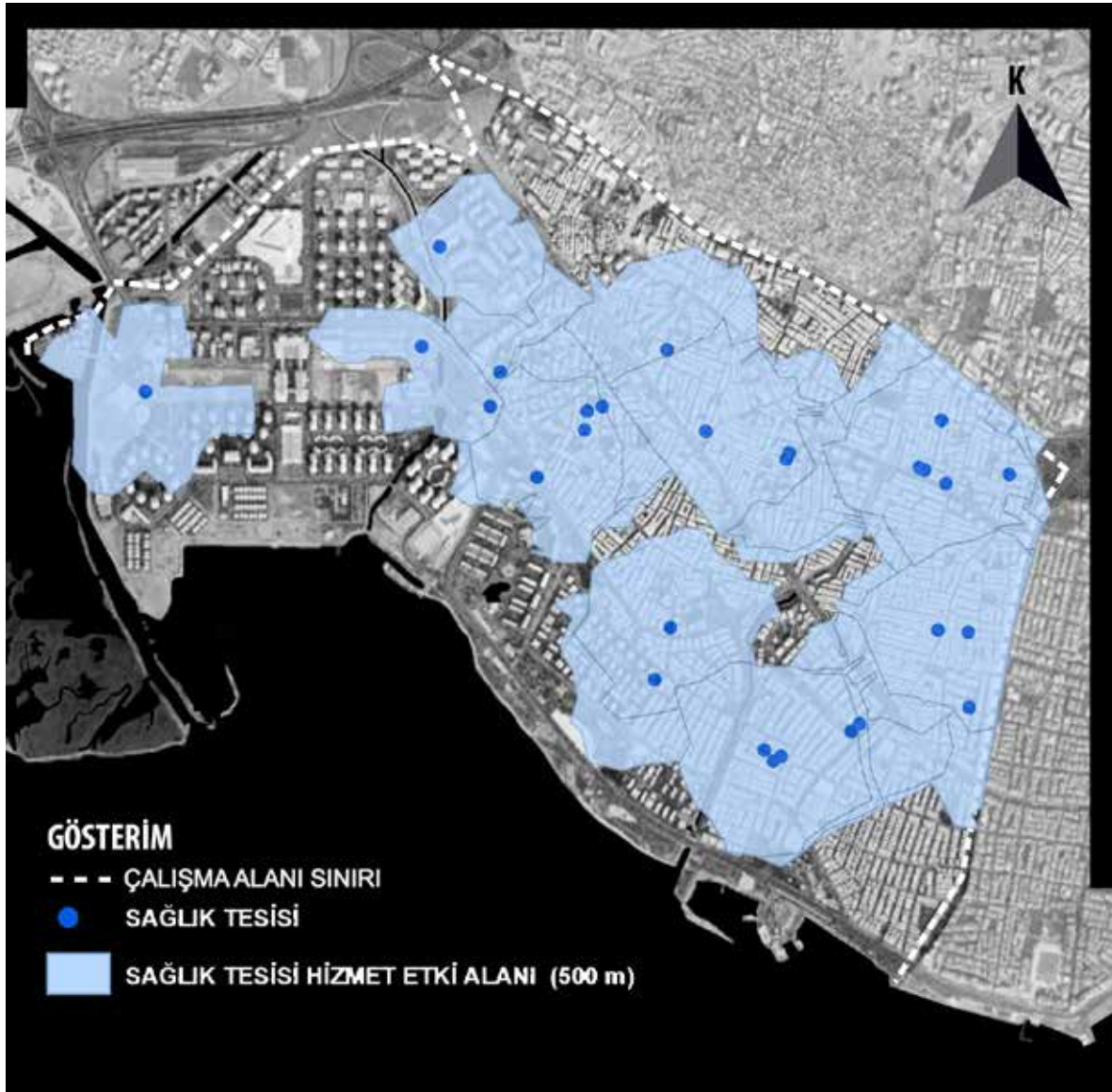
2.4.1.1.5. Sağlık Tesisleri

Yapılan değerlendirmede çalışma alanının orta kesimleri ve doğusu sağlık tesislerinin varlığı açısından avantajlı görülmektedir. Özellikle Mavişehir Mahallesi'nin kuzeyinin, Şemikler Mahallesi'nin batısının ve Atakent Mahallesi'nin batısının sağlık tesislerine erişim mesafeleri açısından sorunlu olduğu görülmektedir. Başkent Hastanesi Mavişehir Polikliniği ve Başkent Üniversitesi Zübeyde Hanım Araştırma ve Uygulama Merkezi acil servis olanağı ile bölge için önemli bir sağlık odağıdır. Ayrıca çalışma alanı

içerisinde mahalleler itibarıyla incelendiğinde, tüm mahalleler için hizmet etki alanı içerisinde aile sağlık merkezlerinin bulunduğu izlenmektedir.

Muhtarlar odak grup görüşmelerinde sağlık tesislerinin tüm mahalleler genelinde aldığı ortalama not, 5 üzerinden 3,7'dir. En yüksek yeterlilik puanı Atakent, Şemikler ve Nergiz muhtarlarından gelmiştir. Mavişehir Mahalle Muhtarı ise yetersizlikten yakınmaktadır.

ŞEKİL 2.4.10. Sağlık tesislerin dağılımı ve hizmet etki alanı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.1.2. Kültürel Altyapı Olanakları

Karşıyaka ilçesinde çok sayıda kültür ve sanat merkezi bulunmakta olup, araştırma alanı içerisinde 3000 metrekarelik bir kapalı alana sahip Hikmet Şimşek Sanat Merkezi yer almaktadır. 2011'de, Karşıyaka Opera ve Tiyatro Sahnesi adıyla açılan merkez, 2015'ten sonra yeni adını alarak sergi salonu ve yaklaşık 500 kişilik bir salon ile hizmet vermektedir. Karşıyaka Oda Orkestrası (KODA) bu merkez aracılığıyla sanat sezonu boyunca konserler vermektedir (URL-56).

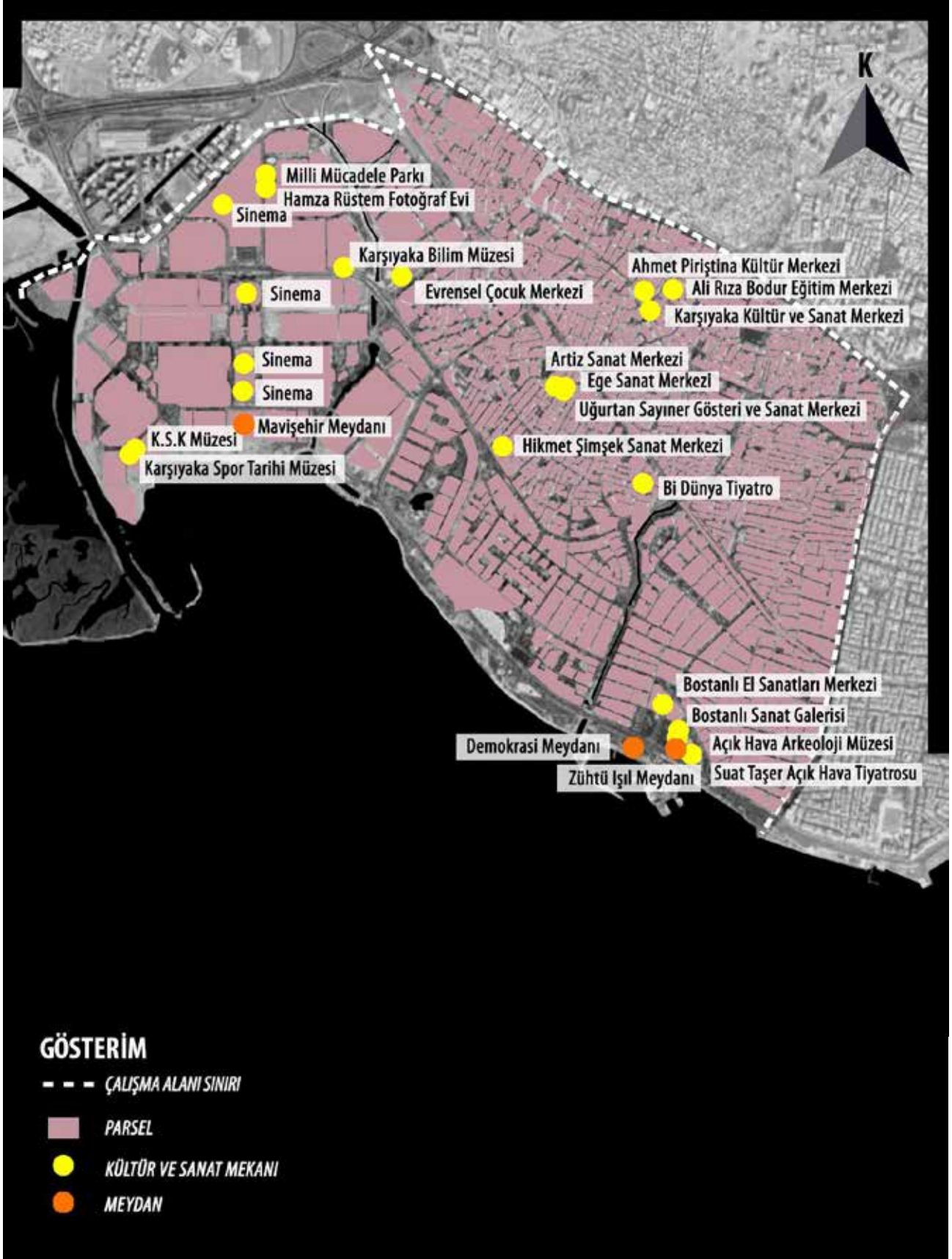
Kültürel altyapı bileşenlerinden biri de müzelerdir. Hamza Rüstem Fotoğrafçılık müzesi, Karşıyaka Spor Tarihi Müzesi ve Açık Hava Arkeoloji Müzesi önemli alanlardır. Kamusal mekânlarda gerçekleşen sayısız aktivite, kentlerdeki sosyal yaşamın gelişimine katkı sağlamaktadır ve bireylerin kendilerinden daha büyük bir grubun ve toplumun bir parçası olduklarını

hissetmelerini sağlamaktadır. Çalışma alanındaki kültür ve sanat merkezleri incelendiğinde bu mekânların Bostanlı ve Mavişehir mahallelerinde yoğunlukta olduğu görülmektedir. Alan içerisinde Suat Taşer Tiyatrosu sadece Karşıyaka'ya değil il geneline hitap eden etkinliklerin yer aldığı bir merkezdir. Tiyatro oyunları, konserler, söyleşiler farklı programlarla yıl boyu etkin bir kültürel ortam açığa çıkarmaktadır. Kıyıda sanat galerisi, el sanatları merkezi gibi alanların varlığı kıyının sadece bir yeşil alan kullanımından öte, sanatsal ve kültürel faaliyetlere, festivallere de mekân olan bir bölge olmasını sağlamaktadır. Kıyı alanı içerisinde yer alan üç meydan Zühtü İşil Meydanı, Demokrasi Meydanı ve Mavişehir Meydanı Bölgede önemli sanatsal ve kültürel etkinliklere sahne olmaktadır.

ŞEKİL 2.4.11. Çalışma alanındaki meydan ve kültürel mekânların dağılımı (Karşıyaka Belediyesi ve Google Haritalar verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.1.3. Teknik Altyapı Olanakları

Çalışma alanı içerisinde Telekom, İzmirgaz, Gediz Elektrik Dağıtım AŞ., İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi (İZSU) ve katı atıkların toplanmasına yönelik teknik altyapı hizmetlerinin bulunduğu görülmektedir.

Derelere ilişkin İZSU tarafından verilen kurum görüşünde, "AOSB Deresi ile Peynircioğlu Derivasyonunun yürürlükteki imar planındaki güzergâh ile genişliklerinin; ayrıca derelerin temizlik ve bakımı için her iki tarafında ayrılan imar yollarının korunması gerekmektedir. Bununla birlikte, Bostanlı Deresi'nin planlama alanı içerisinde kalan kısmında genişliğinin bazı yerlerde 6 metreye kadar düştüğü görülmekte olup dere güzergahının 12 metrenin altına düşmeyecek şekilde imar planında yeniden düzenlenmesi ve her iki tarafında en az 5 metre genişliğinde olmak üzere imar yollarının ayrılması" gerektiği ifade edilmektedir. Yağmur suyuna ilişkin Mavişehir Mahallesi'nin batısında kıyıda, Atakent Mahallesi'nin Şehit Cengiz Topel Caddesi ve Aşık Veysel Caddesi, Bostanlı Mahallesi'nde Hasan Ali Yücel Bulvarı, Girne Bulvarı ve Ordu Bulvarı gibi parça parça yağmur suyu drenaj düzenlemeleri yapıldığı görülmektedir.

Katı atıklar açısından İzmir kenti içerisinde katı atıkların toplanmasında çok sayıda aktarma istasyonu bulunmakta olup, Karşıyaka ilçesi içerisinde Örnekköy Mahallesi'nde 261 ton/gün kapasiteli aktarma rampası niteliğinde Karşıyaka Belediyesi Katı Atık Transfer İstasyonu bulunmaktadır. Katı atıkların aktarma istasyonuna taşınması Karşıyaka Belediyesi tarafından gerçekleştirilirken, aktarma istasyonundan düzenli depolama sahasına taşınması İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. 2017 yılında 25 tonluk araçlarla 1216 sefer yapılmıştır. Kişi başına günlük atık miktarı Türkiye genelinde 1,12 kg iken İzmir'de 1,32 kg, Karşıyaka'da ise 0,95 kg'dır (İBŞB, 2020). Karşıyaka ilçesindeki atıkların kış dönemi dağılımına bakıldığında, %41,27'si organik atık, %28,83'ü diğer, %10,02'si poşet ve plastik (%6,98'i poşet), %7,38'i cam, %5,89 kâğıt ve kartondan oluşan atık türlerinin öne çıktığı görülmektedir (İzmir BŞB, 2020).

Bölgede bütün mahallelerde doğalgaz altyapısı mevcuttur. Doğalgaz tüketim oranlarına bakıldığında,

Yalı Mahallesi en yüksek tüketim değerine sahiptir. Onu Bostanlı ve Mavişehir mahalleleri izlemektedir. Elektrik tüketimi açısından bakıldığında ise, Bostanlı Mahallesi en yüksek tüketim değeri ile ön plana çıkmakta olup, onu Yalı Mahallesi izlemektedir.

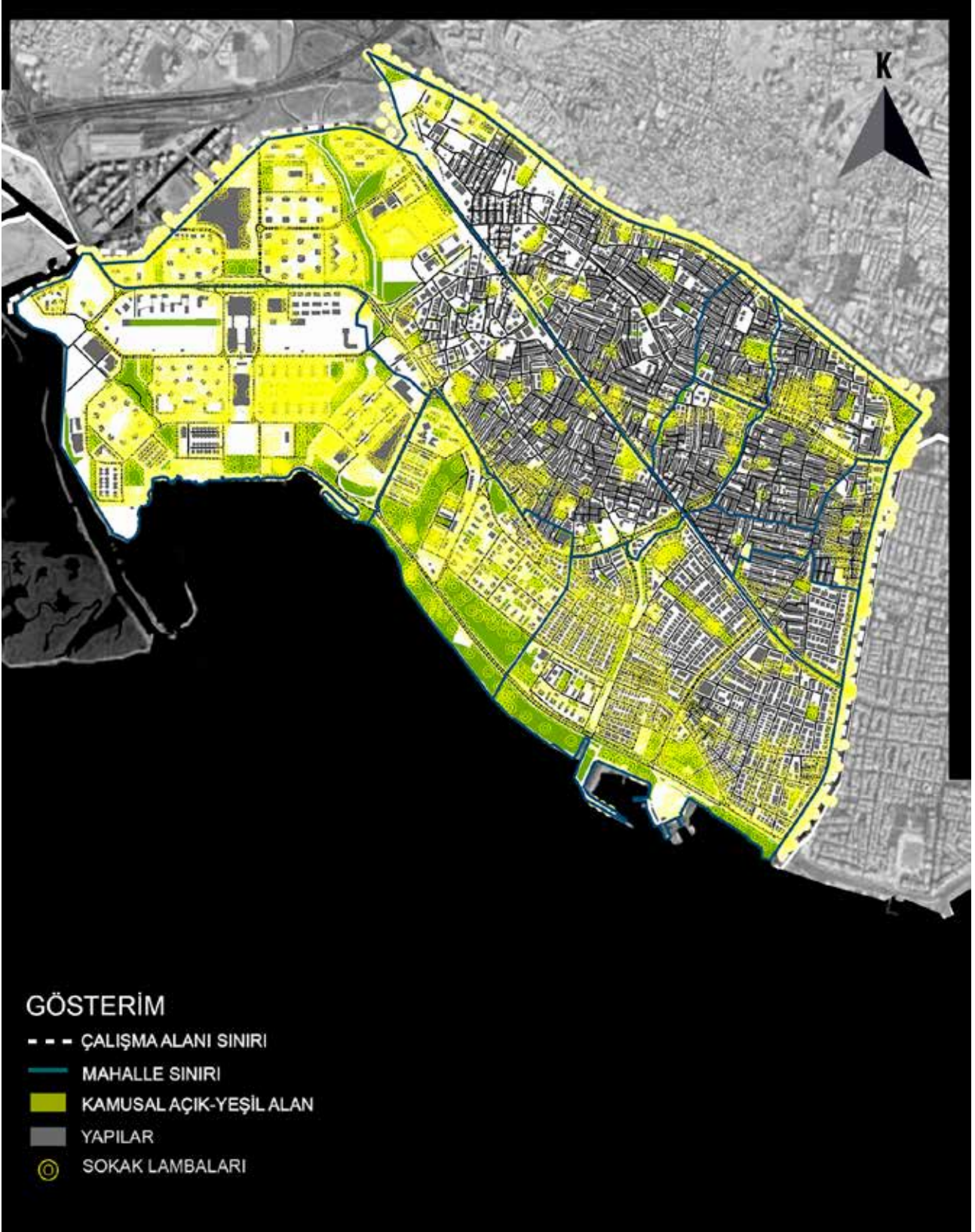
TABLO 2.4.4. Mahallelerin elektrik ve doğalgaz tüketimleri (Karşıyaka Belediyesi Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı Raporu, 2021)

	Elektrik Tüketimi (MWh/yıl)	Doğalgaz Tüketimi (Sm3/yıl)
Atakent	15.827	2.319.192
Bostanlı	90.465	9.592.214
Dedebaşı	34.775	4.017.004
Demirköprü	13.340	1.263.990
Fikri Altay	15.485	1.371.552
Goncalar	21.726	1.912.186
Mavişehir	29.741	7.117.615
Nergiz	16.436	1.626.549
Şemikler55.949	Şemikler55.949	4.338.745
Yalı	89.768	10.524.667

Çalışma alanındaki sokak aydınlatma direkleri dikkate alınarak bölgedeki aydınlanma düzeyine bakıldığında, ağırlıklı olarak kamusal açık alanların bulunduğu kıyıya yakın alanlarda aydınlatma elemanlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Yalı Mahallesi'nin kuzey kesiminden başlayarak, Mavişehir ve Atakent mahallelerinde izlenen yüksek aydınlanma oranı kıyı alanındaki açık ve yeşil alanların varlığı ile ilişkili olarak açıklanabilmektedir. Bu noktada ticari aktivitenin yüksek olduğu Bostanlı Mahallesi'nin merkezi dışındaki mahallelerde dengeli bir aydınlanmanın varlığı izlenmektedir.

ŞEKİL 2.4.12. Sokak lambaları aydınlatma etkisi (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.2. Ulaşım Altyapısı ve Karayolu Ağı Nitelikleri

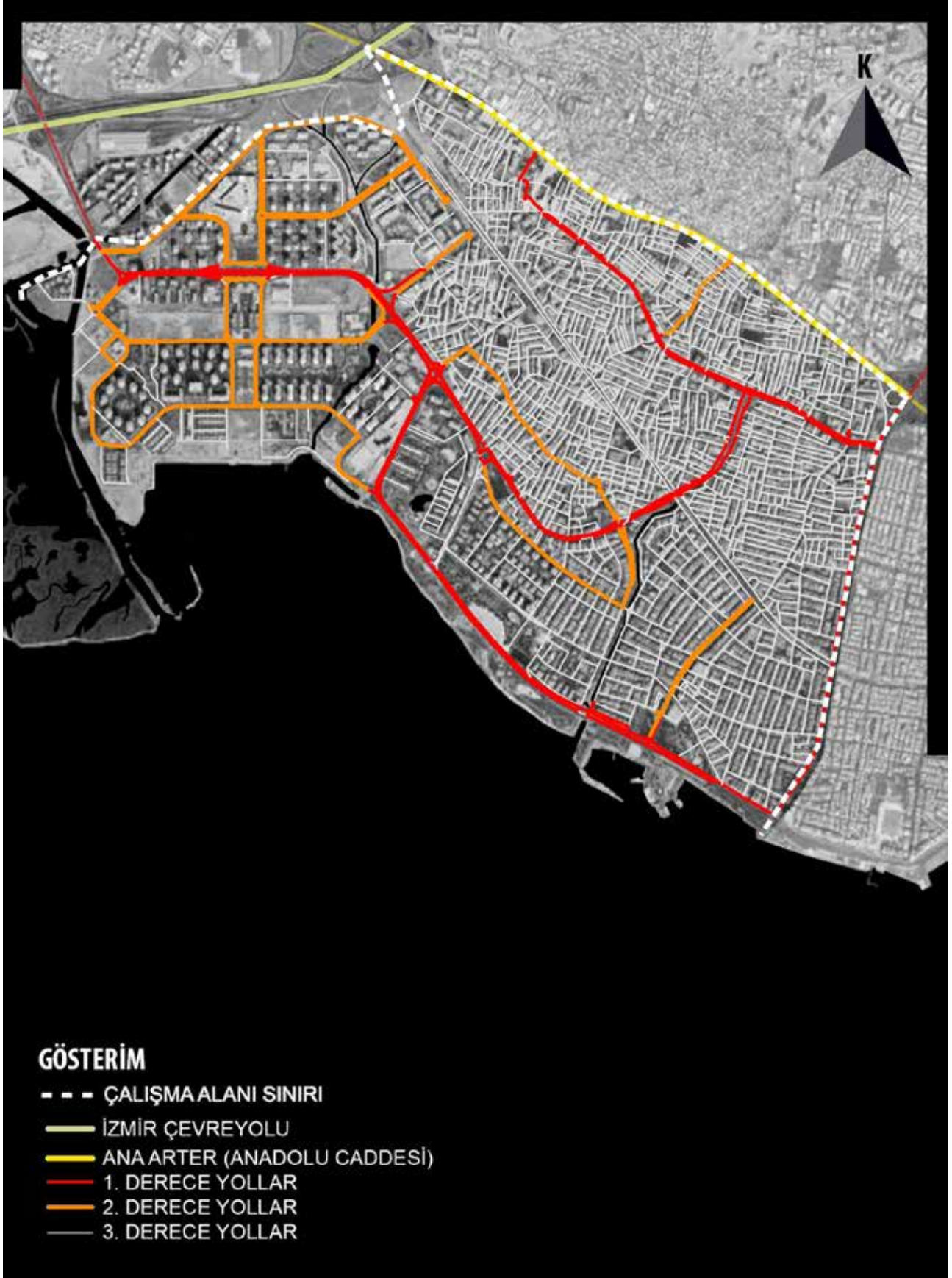
Karşıyaka, İzmir Ulaşım Ana Planı (UPİ 2030) içerisinde kent merkezi ya da merkez kent olarak tanımlanan bölgede (Karşıyaka dahil 11 ilçe) yer almaktadır. Kentsel kademeler içerisinde Konak ve Bayraklı kent merkezi olarak tanımlanırken Karşıyaka bu kademeler içerisinde merkez kentin bir alt merkezi olarak tanımlanmıştır. Karşıyaka ve Çiğli ilçelerini içeren alt bölgede 2030 hedef yılı için yaklaşık %70'lik nüfus artışı öngörülmüştür. Buna ek olarak istihdam değerlerindeki artış ise yaklaşık %55 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla söz konusu bölgede önemli bir nüfus artışı planlanmıştır.

Çalışma alanı mevcut ulaşım sistemleri ve nitelikleri itibarıyla karayolu, İZBAN ve tramvay olmak üzere hafif raylı sistem, denizyolu, bisiklet ve yaya gibi alternatif ulaşım alt sistemlerini bünyesinde barındırmaktadır. Çalışma alanı, batıda E-87 İzmir Çevre Yolu, kuzeyde Anadolu Caddesi ve doğuda Girne Bulvarı ile sınırlanmaktadır. Ayrıca doğuda Alaybey'den itibaren Karşıyaka sahil boyunca yer alan Yalı Bulvarı'nın devamı olarak Cemal Gürsel Caddesi, alan içerisinde sahil boyunca devam etmektedir. Bununla birlikte kuzeydoğuda Girne Kavşağı'nın bulunduğu alanda doğudan gelen Ordu Bulvarı'nın da alan içerisinde sürekliliği olduğu görülmektedir. Bu yolların erişim kontrollü, bölünmüş yol ve en az 2 gidiş 2 geliş taşıt şeritli olma nitelikleri dikkate alındığında, çalışma alanının yol hiyerarşisi içerisinde üst kademe olarak ifade edilebilecek yüksek kapasiteli ve yüksek hızlı bu yollar ile bağlantısının olduğu anlaşılmaktadır. Çalışma alanı içerisindeki yolların genişlikleri 5 m. ile 40 m. arasında değişmekte olup, İZBAN hattının kuzeyi, Yalı mahallesinin doğusu ve Bostanlı mahallesinde genel yol genişliklerinin 7-11 m. arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca Şemikler Mahallesi'nin batısında bir bölgede uygulama imar planına göre uygulama yapılmamış dar sokakların bulunduğu bir

alandadır. Alan içerisindeki yolların kademelenmesi incelendiğinde ise, İzmir Çevre Yolu bağlantısının Caher Dudayev Bulvarı (35 m) ile sağlandığı, Caher Dudayev Bulvarı'nın devamında Bestekar Yusuf Nalkesen Sokak (24.5 m) ile Ordu Bulvarı'na (24.5 m) bağlandığı, Fazıl Say Caddesi (35 m) ile sahilde Hasan Ali Yücel Bulvarı (40 m) ve devamında Cemal Gürsel Caddesi'ne (40 m) bağlandığı, Ordu Bulvarı'nın da doğuda Girne Bulvarı (30 m) ve kuzeyde Anadolu Caddesi (35 m) üzerinden bağlanarak alana giriş sağladığı görülmektedir (Şekil 2.4.13).

İmar planına göre henüz tam uygulama görmemiş yollar bulunmakla birlikte alanın içerisinde batıdoğu yönünde geçen İZBAN hattının yol ağının şekillenmesinde de önemli rol oynadığı izlenmektedir. Zira İZBAN hattı Girne Bulvarı ve 1775 Sokağın devamında hemzemin, Bestekar Yusuf Nalkesen Sokak ile de alt geçit olarak kuzey-güney yönünde erişim sağlamaktadır. Karayolu kol bağlantısına göre alan içerisindeki kavşak oluşumuna bakıldığında, Bostanlı Mahallesinin izgara formdaki doku özelliğine de bağlı olarak genellikle 4 kollu kavşakların yoğunlaştığı bölge olarak ön plana çıktığı görülmektedir. İZBAN hattının kuzeyi ve Yalı Mahallesinin doğusu ise, 3 kollu ve 4 kollu kavşakların dağınık ve sık bir düzende ortaya çıktığı yol ağı ve kavşak yapısına sahiptir. Bu durum erişilebilirlik yönünden seçenek sunması açısından olumlu değerlendirilebilir iken trafik hacminin fazla olduğu durumlarda yarattığı kesişmelere bağlı olarak trafik sıkışıklıkları açısından olumsuz sonuçlara da yol açabilmektedir. Atakent, Mavişehir ve Yalı mahallelerinin batısının ise ana yollarda 4 kollu, diğerlerinde 3 kollu kavşaklar şeklinde olduğu ve diğer bölgelerden farklı olarak seyrek olarak alana dağıldığı izlenmektedir. Ayrıca alanda Bostanlı merkez gibi çok az sayıda 5 kollu kavşak da bulunmaktadır (Şekil 2.4.14).

ŞEKİL 2.4.13. Yol kademelenmesi (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.14. Karayolu kol sayılarına göre kavşak noktaları (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

UPİ 2030 kapsamında Karabağlar Dostluk Bulvarı'ndan başlayarak Buca, Çamdibi, Bayraklı, Yamanlar'ı geçerek Şemikler ve Mavişehir'e bağlanan Anadolu Caddesi- Altinyol- Mürselapaşa Caddesi - Yeşildere Caddesi - Yeşillik Caddesi - Akçay Caddesinden oluşan ulaşım koridoruna alternatif bir yeni ulaşım koridoru önerilmektedir. Bununla birlikte söz konusu güzergahın Anadolu Caddesi'ni kestiği noktada katlı kavşak, Ordu Bulvarı ile Girne Bulvarı'nın kesiştiği noktada hemzemin kavşak ve Ordu Bulvarı ile Bestekar Yusuf Nalkesen Sokağı'nın kesiştiği noktada kavşak düzenlemesi yapılması planlanmaktadır. Ayrıca 6418 Sokağın rehabilite edilecek 2. derece arter olarak belirlendiği görülmektedir. Mavişehir, yapılması ön görülen Mavişehir İskele ve Bostanlı İskele transfer merkezlerinde park et ve devam et otoparkları önerildiği görülmektedir. Alt merkezler, konut dışı kentsel çalışma alanları, pazarlar, perakende ve toptancılar yük taşımacılığı açısından alanda yoğunluk yaratan kullanımlar olarak dikkat çekmektedir.

Çalışma alanı içerisinde yol dışı kapalı otopark alanı olarak Bostanlı katlı otoparkı, açık otopark alanı olarak ise Bostanlı İskele aktarma merkezinde, Suat Taşer Açık Hava Tiyatrosu'nda, Hıfız Veldet Velidedeoğlu Parkı'nda, Kocadere (Bostanlı Deresi) boyunca, sahilde düzenlenen yeşil alan içerisinde farklı bölgelerde olmak üzere bölgesel ve genel otopark alanlarının ayrıldığı izlenmektedir. Atakent Mahallesi içerisinde yer alan Bostanlı pazar alanı pazarın kurulduğu günler dışında (Pazartesi, Salı, Cuma, Cumartesi ve Pazar günleri) otopark alanı olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 2.4.3). Otopark alanı, Bostanlı ve Karşıyaka'da ikamet edenlerin yanı sıra, gezmek ya da iş için bölgeye gelen İzmirli'lere de hizmet vermektedir (URL-57).

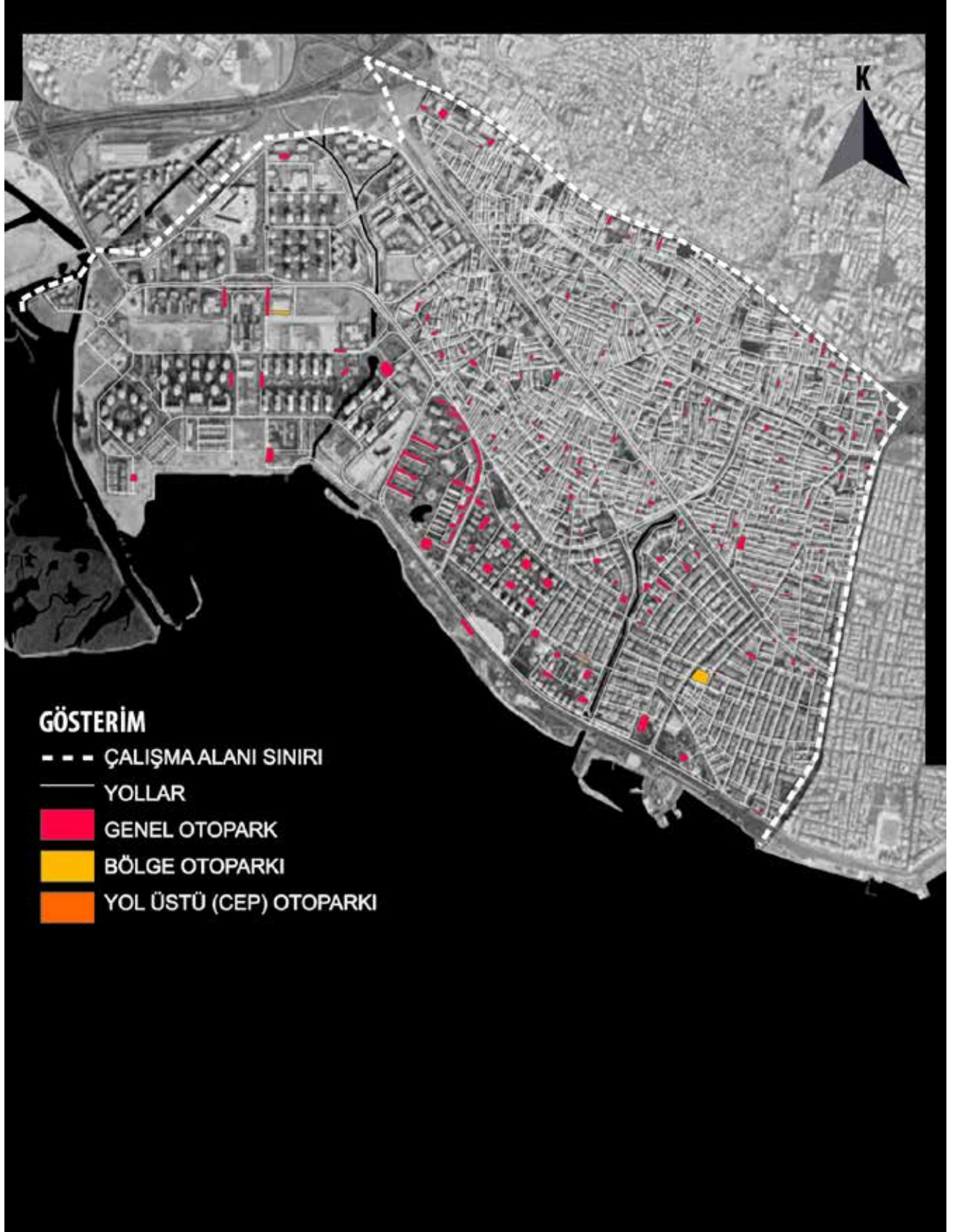
Özel otopark alanlarının ise çalışma alanının batısında (Mavişehir, Atakent, Yalı) konut ve ticaret adaları içerisinde ada bazında otopark alanları ayrılması, güneydoğusunda (Atakent ve Bostanlı) parsel içerisinde parsel bazında otopark alanları ayrılması ve yol üzerinde parklanma ve alanın kuzey ve kuzeydoğusunda yol üzerinde parklanma şeklinde bir otopark düzeninin olduğu görülmektedir.

FOTOĞRAF 2.4.3. Bostanlı pazarının otopark alanı olarak düzenlenmesi (URL-57)

ŞEKİL 2.4.15. Türlerine göre otopark alanları (İzmir BŞB, 2020 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Çalışma alanını oluşturan 10 mahalleden Şemikler hariç 9 mahallenin otomobil sahiplik oranının 1000 kişi başına düşen araç sayısının 200'den büyük olduğu görülmektedir. Otopark Eylem Planı'nda Bostanlı'nın merkezini kapsayan bölgenin otopark talebi yaratacağı belirtilmektedir ki, Bostanlı ve Yalı mahalleleri çalışma alanı içerisinde kentsel ölçekte yolculuk çekim değeri yüksek olan mahalleler olarak ön

plana çıkmaktadır (İzmir BŞB, 2018). Diğer taraftan alan genelinde otopark kapasitesinin ihtiyacı karşılama oranının %62 olduğu ve ihtiyacı karşılamadığı, Fikri Altay, Demirköprü ve Nergiz mahallelerinde ortalamanın oldukça altında olduğu görülmektedir. Goncalar Mahallesi otopark kapasitesi açısından en yüksek karşılama oranına sahip olmakla birlikte yine de ihtiyacın altında kalmaktadır (Tablo 2.4.5).

TABLO 2.4.5. Mahallelere göre otopark talebi (İzmir BŞB, 2018'den düzenlenmiştir)

Mahalle Adı	1000 kişiye düşen otomobil sayısı (2017)	Toplam otopark ihtiyacı	İmar planı otopark kapasite	Net yol kenarı kapasite	Mevcut kapasite	Kapasitenin ihtiyacı karşılama oranı
Atakent *	285	-	-	-	-	-
Bostanlı	268	6.014	789	2.405	3.194	0,53
Dedebaşı	204	2.510	427	1.004	1.431	0,57
Demirköprü	214	730	54	292	346	0,47
Fikri Altay	204	1.072	38	428	466	0,44
Goncalar	217	1.788	767	715	1.482	0,83
Mavişehir *	395	-	-	-	-	-
Nergiz	203	1.291	62	516	578	0,45
Şemikler	172	2.548	785	1.019	1.804	0,71
Yalı	248	4.452	1.489	1.780	3.269	0,73
Toplam	-	20.405	4.411	8.159	12.570	-
Ortalama	241	-	-	-	-	0,62

Not: İmar planı otopark kapasitesine bölgesel, cul-de-sac ve genel otoparklar dâhil olup, parsel içi otoparklar dâhil değildir. * Otopark Eylem Planı'nda bilgisi bulunmamaktadır.

Otopark Eylem Planı'nda Karşıyaka ilçesi için gece konuttaki otopark talebinin belirlenmesine ilişkin yapılan hesaplamada parseli dışında park eden otomobil sayısının konuttaki otomobil sayısına oranının (44.272 / 73.996) %60 olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle alandaki otopark ihtiyacının %40'ının ada veya parsel içerisinde karşılandığı anlaşılmaktadır. Bu oran alandaki mahallelerin kapasitenin ihtiyacı karşılama oranı ile karşılaştırıldığında, Şemikler ve Yalı mahallelerinin de daha az sorunlu olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte gündüz iş ve diğer amaçlı kullanımların yarattığı otopark ihtiyacı da bulunmaktadır. Ayrıca çarşamba günleri kurulan Bostanlı Pazarı'nın da ciddi boyutlarda bir otopark ihtiyacı oluşturmaktadır.

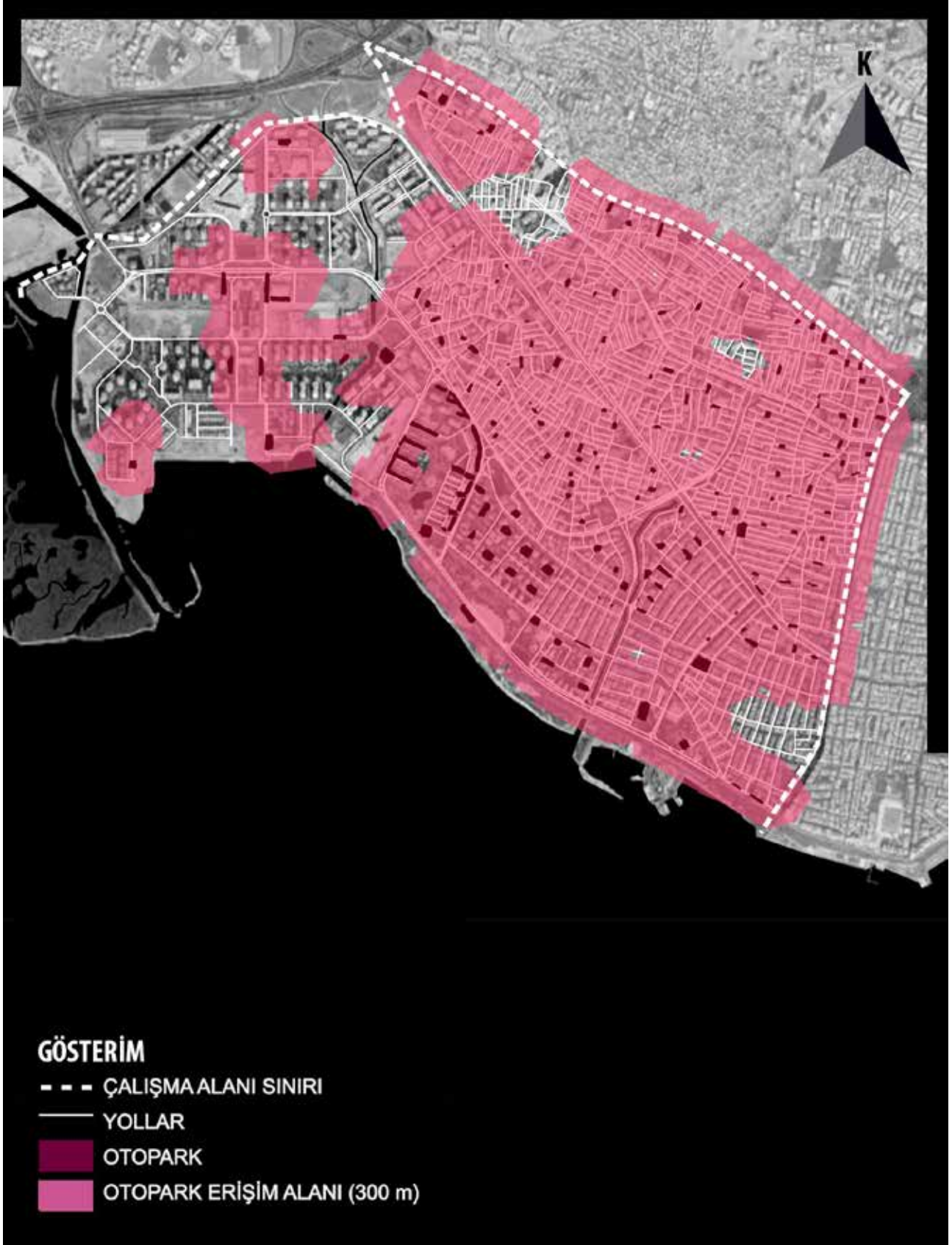
Mavişehir ve Yalı mahallelerinin batısının otopark alanlarına erişimin yetersiz çıktığı görülmekle birlikte, bu durum alandaki büyük imar adalarında yapılaşma ve otopark alanlarının ada içinde düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan Şemikler, Fikri Altay ve Bostanlı mahallelerinin bir kısmında 300 m. yürüme mesafesi içerisinde otopark alanı bulunmaktadır (Şekil 2.4.16).

Çalışma alanı içerisinde ele alınması gereken bir diğer husus ise yük taşımacılığı açısından ortaya çıkan yolculuk talebidir. Bu noktada pazar yerleri, kargo firmaları, e-ticaret depoları, alışveriş merkezleri ve depolar ön plana çıkmaktadır. Bu alanlar başta yakın çevreleri olmak üzere bölgede trafik hacmi üzerinde hem yük taşımacılığı hem de yarattıkları yolculuk çekimi sebebiyle yoğunluk oluşturmaktadır. Yük taşımacılığı kamyon, kamyonet, hafif ticari araçlar, motosikletler gibi araçlar aracılığıyla yapılmaktadır.

Çalışma alanı içerisinde Bostanlı sahilde pazaryeri (Bospa) ve Yalı Mahallesi içerisinde Şemikler pazaryeri olmak üzere 2 adet pazar yeri bulunmaktadır. Bu alanlar yerel ve bölgesel ölçekte önemli bir çekim merkezi niteliği taşımaktadır. Özellikle çarşamba günleri kurulan gıda ve tekstil pazarı olan Bospa (sosyete pazarı) İzmir'in farklı bölgelerinden insan çekmektedir. Ayrıca alanın batısında Mavişehir Mahallesi içerisinde yer alan Ege Park ve Mavibahçe ile Yalı Mahallesi içerisinde yer alan Hilltown alışveriş merkezleri de kentsel ve bölgesel ölçekte çekim ve yolculuk oluşturmaktadır (Şekil 2.4.17).

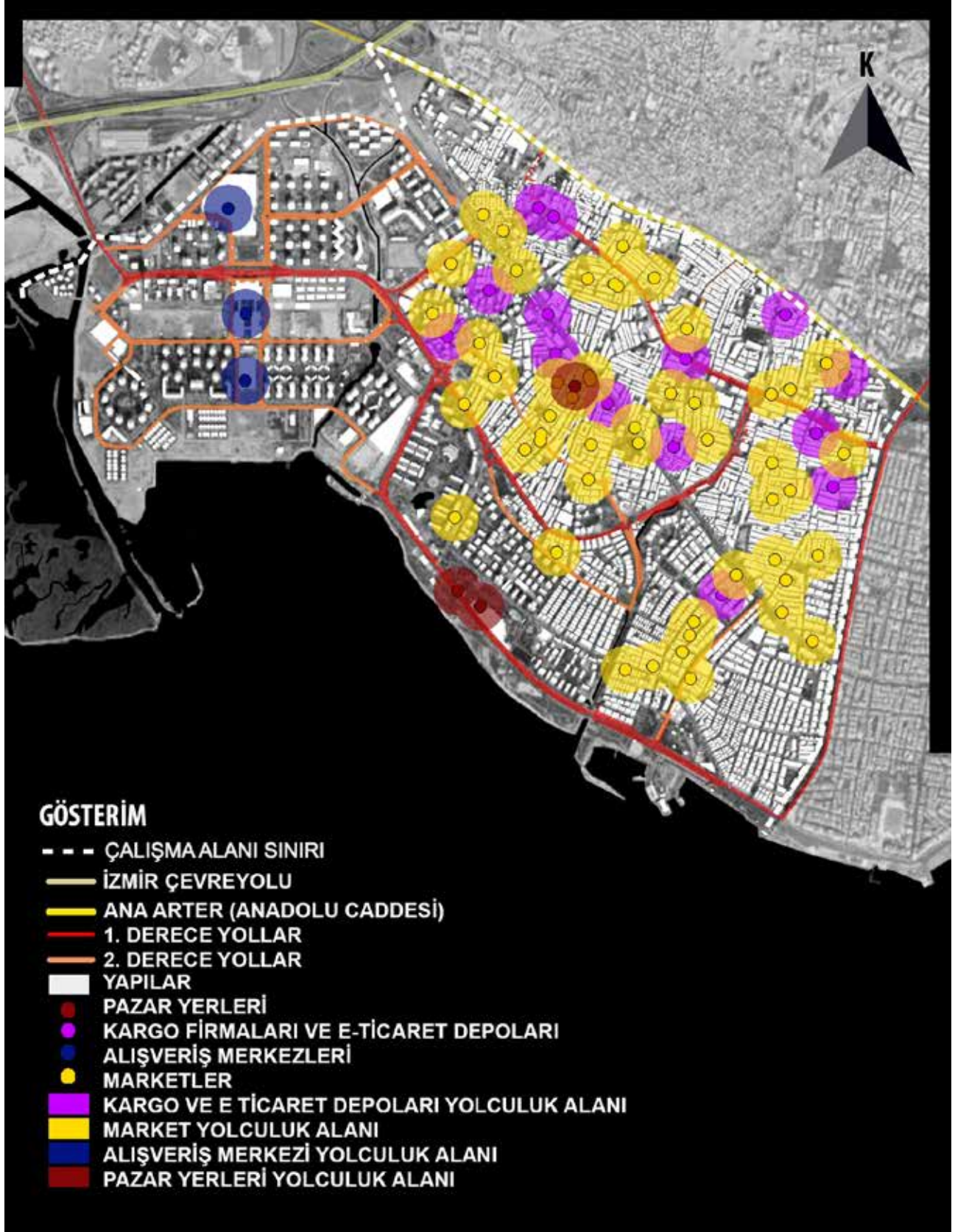
Diğer taraftan hem alanın kuzeyinden geçen Anadolu Caddesi, hem de batıdan geçen İzmir Çevre Yolu transit trafik, yolcu ve yük taşımacılığı için kullanılan ana güzergahlar olarak ön plana çıkmaktadır. İzmir ili içerisinde kuzey bölgede kalan sanayi kuruluşlarının İzmir Limanı ile olan bağlantısı bu güzergahlar üzerinden sağlanmaktadır.

ŞEKİL 2.4.16. Otoparklar ve erişim alanları (300 m) (İzmir Ulaşım Ana Planı UPI 2030 Eylem Planları- Otopark Eylem Planı verileri kullanılarak üretilmiştir, 2023)

ŞEKİL 2.4.17. Yük Taşımacılığı açısından yolculuk yaratan alanlar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.2.1. Sürdürülebilir Ulaşım

Ulaşım kentsel sistemlerin önemli unsurlarından birisidir. Kent içi ulaşım hizmetleri kent içindeki farklı arazi kullanım türleri arasındaki ilişkinin kurulması bağlamında ele alınan çok yönlü bir konu olup, mekânsal planlar kapsamında değerlendirilmeleri gerekmektedir (Akbulut, 2016). Diğer yandan, ulaşım eylemlerinin yarattığı çevresel olumsuzluklar da gezegende gündemi meşgul eden bir konudur. Avrupa Yeşil Anlaşması, taşımacılıktan kaynaklanan sera gazı emisyonunu, 1990'a kıyasla 2050'ye kadar, %90 oranında azaltma hedefini içermektedir (URL-58).

Sürdürülebilir ulaşım tam bu noktada, kent sakinlerinin kent içi ulaşımında hareketlilik ve erişilebilirlik ile ilgili ihtiyaçlarının karşılanması, kamu sağlığını ve ekosistemleri tehdit etmeyen çevre dostu uygulamaların gelişmesi bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin en önemli hedefleri, motorlu taşıt trafiğinin azaltılması ve seyahat sürelerinin kısaltılarak erişilebilirliğin iyileştirilmesinin (URL-59) yanı sıra sürdürülebilir ulaşım türlerinin ön plana çıkarılarak desteklenmesini içermektedir. Sürdürülebilir ulaşım politikalarının çevre üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması, toplumsal ve sosyal adaletin sağlanması ve eşitsizliklerin azaltılması ve ekonomik açıdan sürdürülebilirliğini sağlanmasında önemli bir rolü bulunmaktadır.

Bu çerçevede sürdürülebilir ulaşım planlama uygulamaları: toplu taşıma kullanımının konforlu hale getirilmesi, yayalara ayrılan alanların artırılması, bisiklet yol ağlarının oluşturulması ve geliştirilmesi, bireysel otomobil kullanımının sınırlandırılması ve taşıtlarda yenilenebilir ve temiz enerji kullanımının yaygınlaştırılması olarak ortaya çıkmaktadır (Sutcliffe ve Şenbil, 2012). Ancak güncel koşullarda toplu taşıma olanaklarının, yayalara ve bisikletlere yönelik düzenlemelerin yetersizliği, buna karşılık ülkenin ulaşım politikalarının ilkesel olarak bütüncül bir zemine oturtulmamış olması, taşıt kullanımını artırmaktadır. Nitekim Türkiye'de bireysel araç sahipliği oranının İzmir gibi büyük kentlerde (2022 yılı TÜİK verilerine göre; Türkiye'de bin kişi başına düşen araç sahipliği 167 iken, İzmir'de 201 adettir) oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte İzmir Ulaşım Ana

Planı UPI 2030 (2017) incelendiğinde de merkezde yer alan 11 ilçe içerisinde Güzelbahçe, Narlıdere ve Karşıyaka'nın araç sahipliği oranının İzmir ortalamasının da üstünde olduğu izlenmektedir. Trafikte taşıt sayısının artmasının önemli ve çeşitlendirilebilecek sonuçları vardır. Söz konusu sonuçların kişilerin yaşam kalitesinden iklim değişikliğine uzanan olumsuz etkileri arttıran içeriğinin dikkate alınması gerekli ve kaçınılmazdır.

Sürdürülebilir kentsel ulaşım çalışmaları, klasik kent planlama yaklaşımlarında kent makroformunu belirleyici bir unsur olan ana omurgalar ve kılcal servis bağlantılarını içeren ulaşım kademelenmesi eleştirilerinden hareketle yeni arayışlarını sürdürmektedir. Aralarında "yeni şehircilik hareketi" gibi yaklaşımların da öncüsü olduğu birçok yaklaşımda, sokak odaklı ya da yaya odaklı kentsel tasarım çözümleri üretilmek istenmektedir. ABD Ulaştırma Dairesi (USDOT) ulusal düzeyde, "bisikletlilerin ve yayaların, özellikle yasaklanmadıkça tüm anayollar veya diğer yollar üzerinde hareket etme hakkı olduğu" ilkesine dayanan ve sonradan evrilerek "tam cadde" (complete streets) kavramına dönüşen bir model geliştirmiştir (Buldurur, 2018).

İzmir, kısaca "SUMP" olarak ifade edilen Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı doğrultusunda Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilen bir projeye konu olmaktadır. Katılımcılık temelli bir yaklaşımla sektör temsilcilerini ve vatandaşları içerecek biçimde, daha iyi bir yaşam kalitesi için halkın ve İzmir'deki kurumların hareketlilik sorunlarını ve gereksinimlerini tespit etmeyi ve bunları karşılamayı, kenti ve onu çevreleyen ekosistemi birbirine bağlamayı hedefleyen bir kapsama sahiptir.

Ulaşım sisteminin kentin toplam karbon emisyonu içerisinde % 23,1'lik bir paya sahip olduğu ve bu oranın en büyük ikinci kaynak olduğu tespitinden hareketle, İzmir'in yürürlükteki plan ve projeleri ile uyumlu, aynı zamanda kentsel düzenine uyacak "çevre dostu" bir hareketlilik yol haritası belirlemeyi hedeflemektedir (URL-60).

Literatürdeki son dönem çalışmalarda politika yönelimleri, ulaşım talebini azaltmak üzere karma arazi kullanımları ile toplu taşımacılığı ve motorlu taşıtlara dayanmayan ulaşım sistemlerini özendirmek olarak dikkat çekmektedir. (Wood, A., Bruff, G. 2000;

2.4.2.1.1. Toplu Taşıma Güzergahları

Çalışma alanı toplu taşıma sistemleri açısından raylı sistem ve lastik tekerlekli türler olmak üzere çeşitlilikler barındırmaktadır. Raylı sistem olarak İZBAN banliyö hattı, Karşıyaka ve Çiğli Tramvayı, lastik tekerlekli taşıma sistemleri olarak ise otobüs ve minibüs hatlarının bulunduğu görülmektedir (Şekil 2.4.18). Bu sistemler alanın her bölgesinde homojen olarak dağılmamıştır. Bununla birlikte alanın büyük bir kısmına toplu taşıma ile erişim sağlanabildiği de izlenmektedir.

Çalışma alanı İZBAN kuzey hattı üzerinde (Bergama-Alsancak) yer almakta olup, alan içerisinde Mavişehir, Şemikler, Demirköprü ve Nergiz olmak üzere 4 istasyon bulunmaktadır. UPI 2030 içerisinde, İZBAN kuzey hattının önemli miktarda yolcu taşıyacağı (İZBAN'ın taşıyacağı toplam yolcunun yaklaşık 2/3) düşünülmektedir. Hattın Mavişehir ve Nergiz arasındaki kısmının hemzemin (Girne Bulvarı tarafında yaklaşık olarak 430 m.'lik kısmı yer altında olup, Mavişehir istasyonuna kadar olan 3 km'lik kısım hemzemin dir) olması sebebiyle çalışma alanının ikiye bölüdüğü ve bariyer oluşturduğu görülmektedir. Bu noktada UPI 2030'da Mavişehir geçişinin ulaşım sürekliliği ve istasyonlara erişim açısından yer altına alınması önerilmektedir. Alsancak-Bergama yönünde zirve saatte hattaki bütün istasyonlar içerisinde Mavişehir istasyonunun en yüksek kesite sahip olduğu görülürken, Bergama-Alsancak yönünde 4 istasyonun oldukça yüksek kesite sahip oldukları ve bunlar içerisinde Nergiz istasyonunun en yüksek kesite sahip olduğu izlenmektedir (İzmir BŞB, 2019a).

Çalışma alanında mevcut T1 Mavişehir-Alaybey tramvay hattı bulunmakta olup, bu hattın 11 istasyonu (Ataşehir, Çevre Yolu, Mavişehir, Mustafa Kemal Atatürk Spor Salonu, Bilim Müzesi, Atakent, Selçuk Yaşar, Vilayet Evi, Çarşı, Bostanlı İskele, Yunuslar) alan içerisinde yer almaktadır. Alanda buna ilave olarak

Buldurur 2018) Sürdürülebilir kentler ve yaşam çevrelerinde yukarıda ortaya konulan çerçevede, yaya, bisiklet, tramvay, metro, elektrikli araçlar gibi ulaşım türleri öne çıkmaktadır.

T4 Girne Tramvayı (Bostanlı İskele-Onur Mahallesi) planlanmaktadır ki bu hattın 2030 öngörülerine göre T2 Konak Tramvayı'ndan fazla yolcu taşıması öngörülmektedir. Bu hattın 6 istasyonu alanın güney batı ve doğu sınırında yer almaktadır. Ayrıca T1 Mavişehir-Alaybey Tramvay hattının devamı niteliğinde planlanan T3 Çiğli Tramvay hattının (T3a Çiğli Tramvayı-AOSB ve T3 Çiğli Tramvayı-Çiğli Merkez) yapımı büyük oranda tamamlanmış olup, deneme sürüşleri yapılmaktadır. Bu hat üzerinde ve mevcut durumda çalışma alanı içerisinde 10 istasyon bulunmakta olup zirve saatte K.Çelebi-AOSB-Alaybey yönünde Atakent istasyonu, Alaybey-AOSB-K.Çelebi yönünde Çevreyolu istasyonu, K.Çelebi-Çiğli-Alaybey yönünde Çevreyolu ve Alaybey-Çiğli-K.Çelebi yönünde ise Mavişehir istasyonlarının çalışma alanı içerisinde en yüksek kesite sahip olduğu görülmektedir (İzmir BŞB, 2019).

Hafif raylı sistem hattı (metro) olarak M4 Menemen-Çiğli-Karşıyaka-Bayraklı- Halkapınar / Bornova hattının planlandığı ve bu hattın yaklaşık olarak bugün mevcut durumda var olan hafif raylı sistem kadar yolcu taşıması hedeflenmekte olup, bu hattın Karşıyaka Devlet Hastanesi istasyonu çalışma alanının kuzey sınırında yer almaktadır. Karşıyaka'yı doğrudan ilgilendiren raylı sistemlere ilişkin bu yatırımlardan Aliağa-Bergama İZBAN Hattının kısa vadede 2021 yılına kadar (henüz uygulamaya alınmamıştır), Çiğli Tramvayının 2021 yılına kadar (deneme sürüşlerine başlamıştır), Girne Tramvayının 2030 yılına kadar ve Menemen-Çiğli-Karşıyaka-Bayraklı-Halkapınar/Bornova hattının bir kısmının 2025, bir kısmının 2030 yılına kadar tamamlanması planlanmaktadır. Çalışma alanı içerisinde Bostanlı Transfer Merkezi (HN17) ve Mavişehir Transfer Merkezi (HN18) olmak üzere 2 adet transfer merkezi bulunmaktadır (İzmir BŞB, 2019).

Alan içerisinde bulunan raylı sistemlerin (İZBAN ve

tramvay) duraklarının konumları itibarıyla erişim alanları incelendiğinde, çalışma alanının kuzeyinde Dedebaşı, Fikri Altay, Şemikler mahallelerinin, batıda ise Mavişehir ve Yalı mahallelerinin bir kısmının erişim alanı içerisinde kalmadığı görülmektedir. Diğer taraftan Yalı mahallesinin güney doğusu ile Bostanlı mahallesinin her iki toplu taşıma sisteminden yararlanabilecek bir konumda yer aldığı, bir başka ifadeyle hizmetlere erişilebilirliğinin yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 2.4.19). Bununla birlikte İZBAN ve tramvay duraklarının hizmet etki alanı içerisindeki

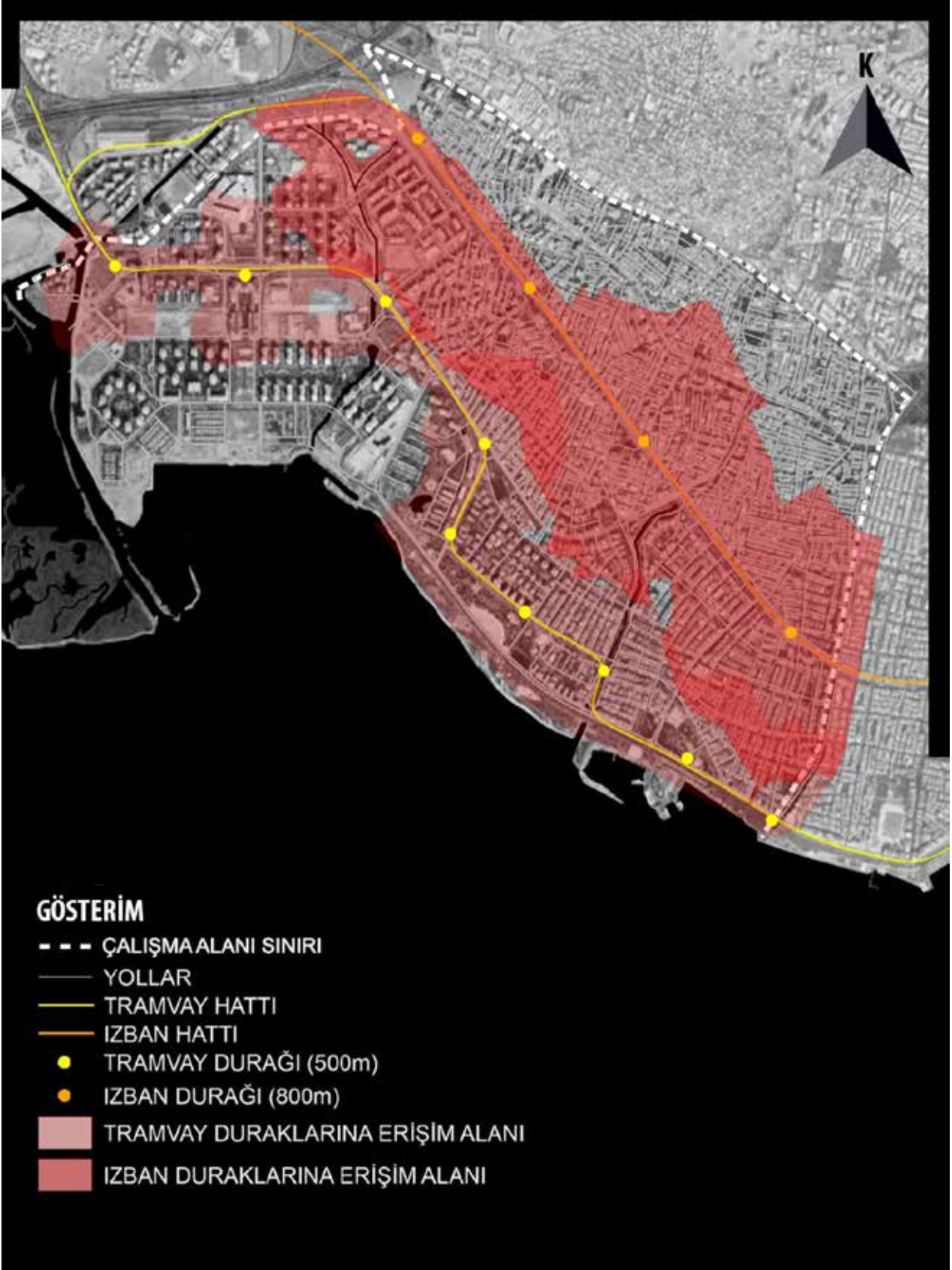
arazi kullanım türleri incelendiğinde, konut kullanımının İZBAN için %52,8 ve tramvay için %39,4 oranında öne çıkan arazi kullanım türü olduğu, ikinci olarak ise İZBAN için %20,4 ve tramvay için %30 oranında hizmet sunan işletme ve işyerlerinin geldiği görülmektedir. Ayrıca T3 (konut dışı karma fonksiyonlar) arazi kullanımının da her iki ulaşım türü için %20'ye yakın bir orana sahip olduğu izlenmektedir (Tablo 2.4.6.). Sonuç olarak, İZBAN hattında konut arazi kullanımı ön plana çıkarken, tramvay hattında ticaret ve konut dışı karma kullanımlar ön plana çıkmaktadır.

ŞEKİL 2.4.18. Mevcut ve öneri raylı sistem ve istasyonları (İzmir Ulaşım Ana Planı UPI 2030, 2017 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

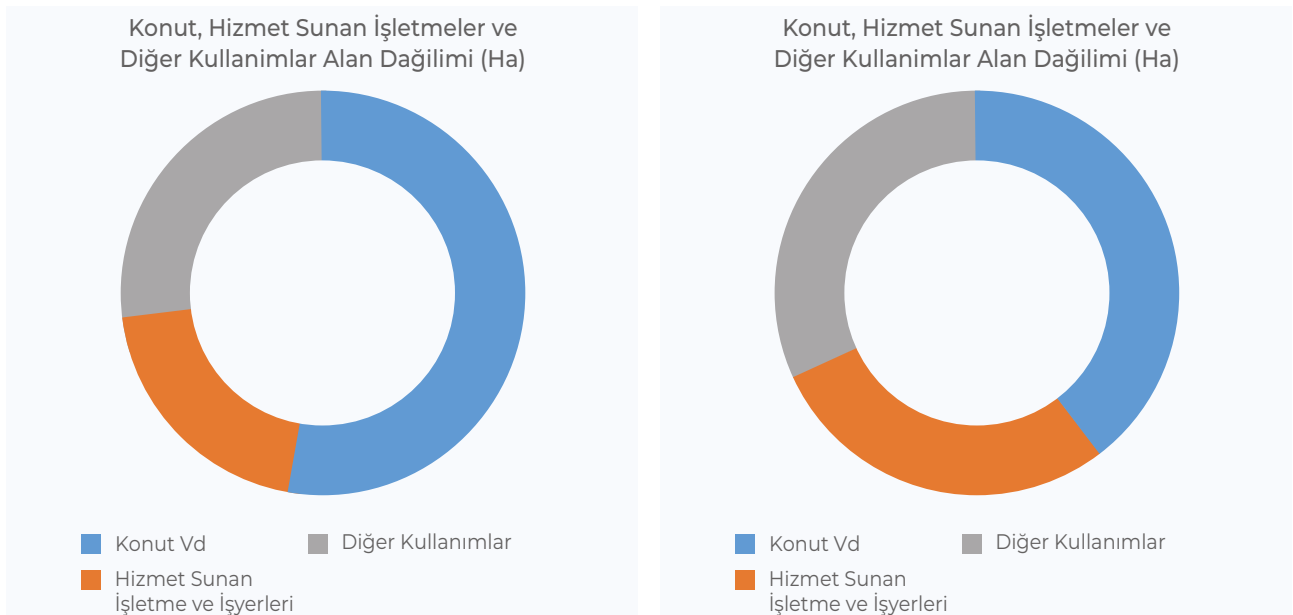

ŞEKİL 2.4.19. Durak konumlarına göre raylı sistem toplu taşıma hizmetlerine erişilebilirlik (İzmir BŞB, 2022 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

TABLO 2.4.6. İZBAN ve tramvayın duraklarının hizmet etki alanı içerisindeki arazi kullanım dağılımı
(Karşıyaka Belediyesi, 2023'den üretilmiştir)

Arazi Kullanım Türü	İZBAN Alan (ha)	İZBAN Yüzdesi (%)	Tramvay Alan (ha)	Tramvay Yüzdesi (%)
KONUT VD	56.90	52.84	24.31	39.36
TİCARET	0.18	0.17	0.17	0.27
HİZMET SUNAN İŞLETME VE İŞYERLERİ	21.97	20.41	18.51	29.97
SAĞLIK	0.35	0.33	0.14	0.23
YÖNETİM ve TEKNİK DONATILAR	0.25	0.23	0.28	0.45
SOSYO-KÜLTÜREL FONKSİYONLAR	0.00	0.00	0.70	1.13
YEŞİL FONKSİYONLAR	0.66	0.61	0.90	1.46
DİNİ TESİSLER	0.03	0.03	0.15	0.24
EĞİTİM TESİSLERİ	2.83	2.62	2.07	3.35
ULAŞIM	0.19	0.18	0.54	0.87
T1 (KONUT+FONKSİYON)	1.02	0.95	0.26	0.43
T2 (KONUT+FONKSİYON+FONKSİYON)	2.29	2.13	1.65	2.67
T3 (KONUT DIŞI KARMA FONKSİYONLAR)	21.00	19.50	12.09	19.57
TOPLAM	107.68	100.00	61.76	100.00

ŞEKİL 2.4.20. İZBAN ve tramvay durak hizmet etki alanı içerisindeki temel arazi kullanım türlerinin alansal (ha) dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Çalışma alanı içerisinde ve alanın yakın çevresinde bağlantıların kurulmasında otobüs ve minibüs olmak üzere lastik tekerlekli toplu taşıma araçlarının da önemli bir payı bulunmaktadır. Zira İzmir kenti içerisinde her ne kadar raylı sistemlerin toplu taşıma kullanımı içerisindeki payı %25 olsa da, bugün belediye otobüsü %46 ve minibüs/dolmuş % 18 oran ile hala yaygın olarak kullanılan toplu taşıma türleridir (İzmir BŞB, 2017). Çalışma alan sınırında Anadolu Caddesi ve

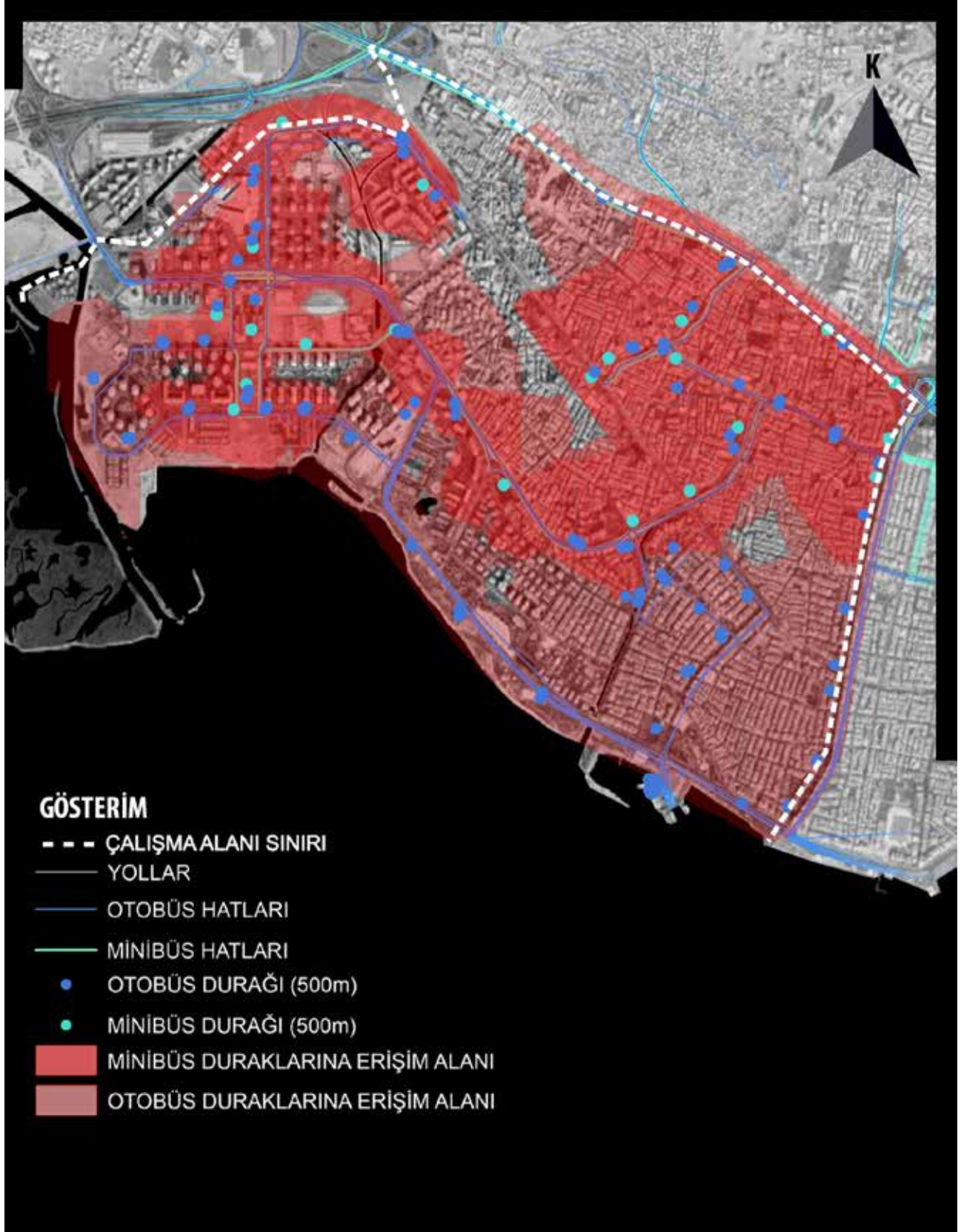
Girne Bulvarı, alan içerisinde Caher Dudayev Bulvarı, Cemal Gürsel Caddesi, Bestekar Yusuf Nalkesen Sokak ve Ordu Bulvarı lastik tekerlekli toplu taşıma ana güzergahları olarak ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda Mavişehir, Yalı, Demirköprü, Goncalar, Fikri Altay ve Dedebaşı mahallelerinin büyük bir kısmının erişilebilirliğinin yüksek olduğu izlenmektedir (Şekil 2.4.21).

ŞEKİL 2.4.21. Mevcut lastik tekerlekli toplu taşıma sistemleri ve duraklar (Karşıyaka Belediyesi kurum verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.22. Durak konumlarına göre lastik tekerli toplu taşıma hizmetlerine erişilebilirlik (Karşıyaka Belediyesi kurum verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

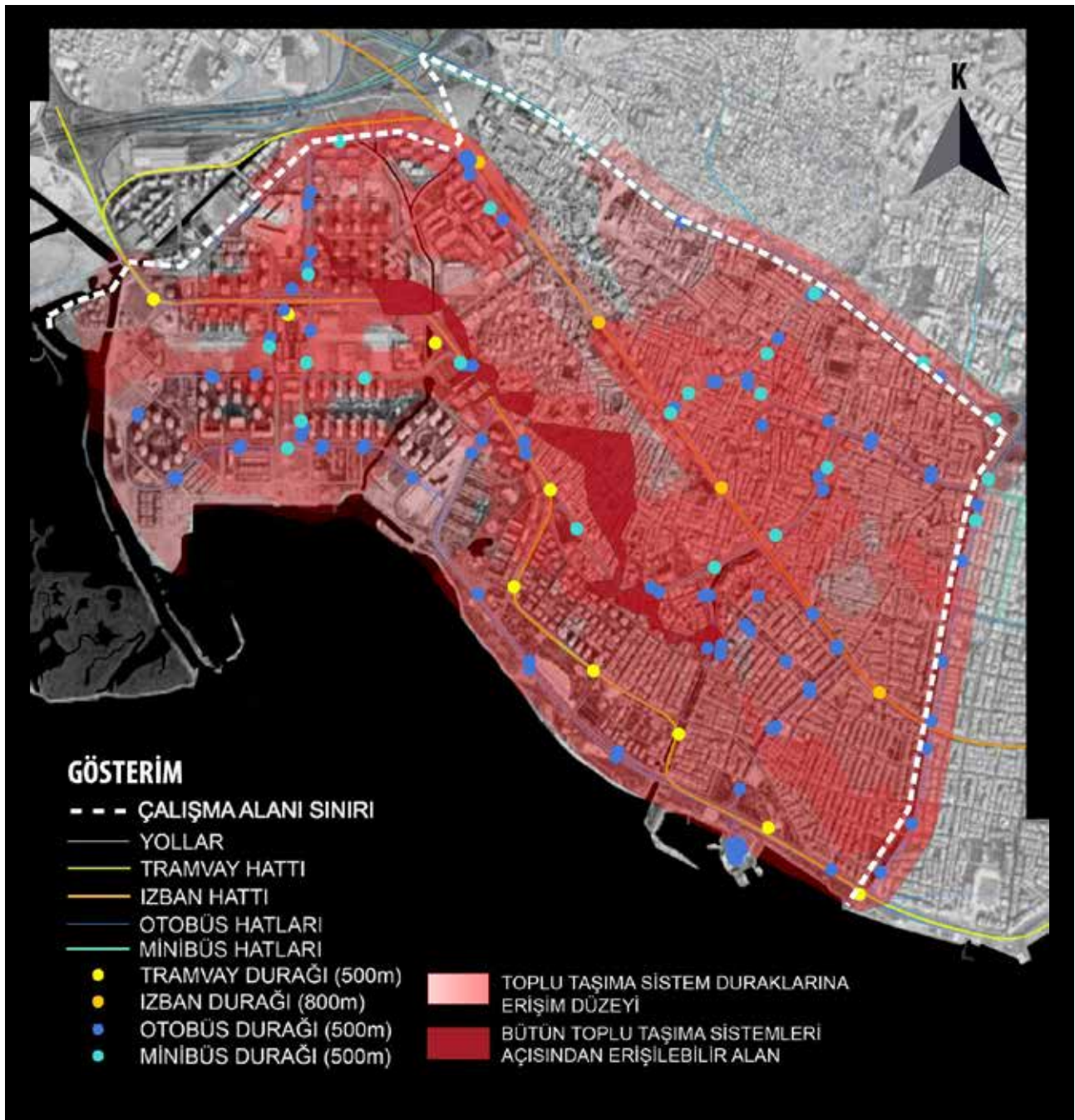

Çalışma alanı içerisinde bulunan İZBAN, tramvay, otobüs ve minibüs olmak üzere bütün toplu taşıma sistemleri, güzergâhları ve istasyon/durak noktalarının sağladığı erişim alanı çerçevesinde ele alındığında ise, Bostanlı Mahallesi'nin önemli büyüklükte bir kısmının 4 ulaşım türüne erişim açısından en avantajlı mahalle olarak ön plana çıktığı, bununla birlikte Yalı

Mahallesi'nin de Caher Dudayev Bulvarı üzerindeki kısmının da benzer şekilde avantajlı olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Şemikler Mahallesi'nin batısının ise toplu taşıma sistemlerine erişim açısından sorunlu ve yetersiz olduğu görülmektedir (Şekil 2.4.23).

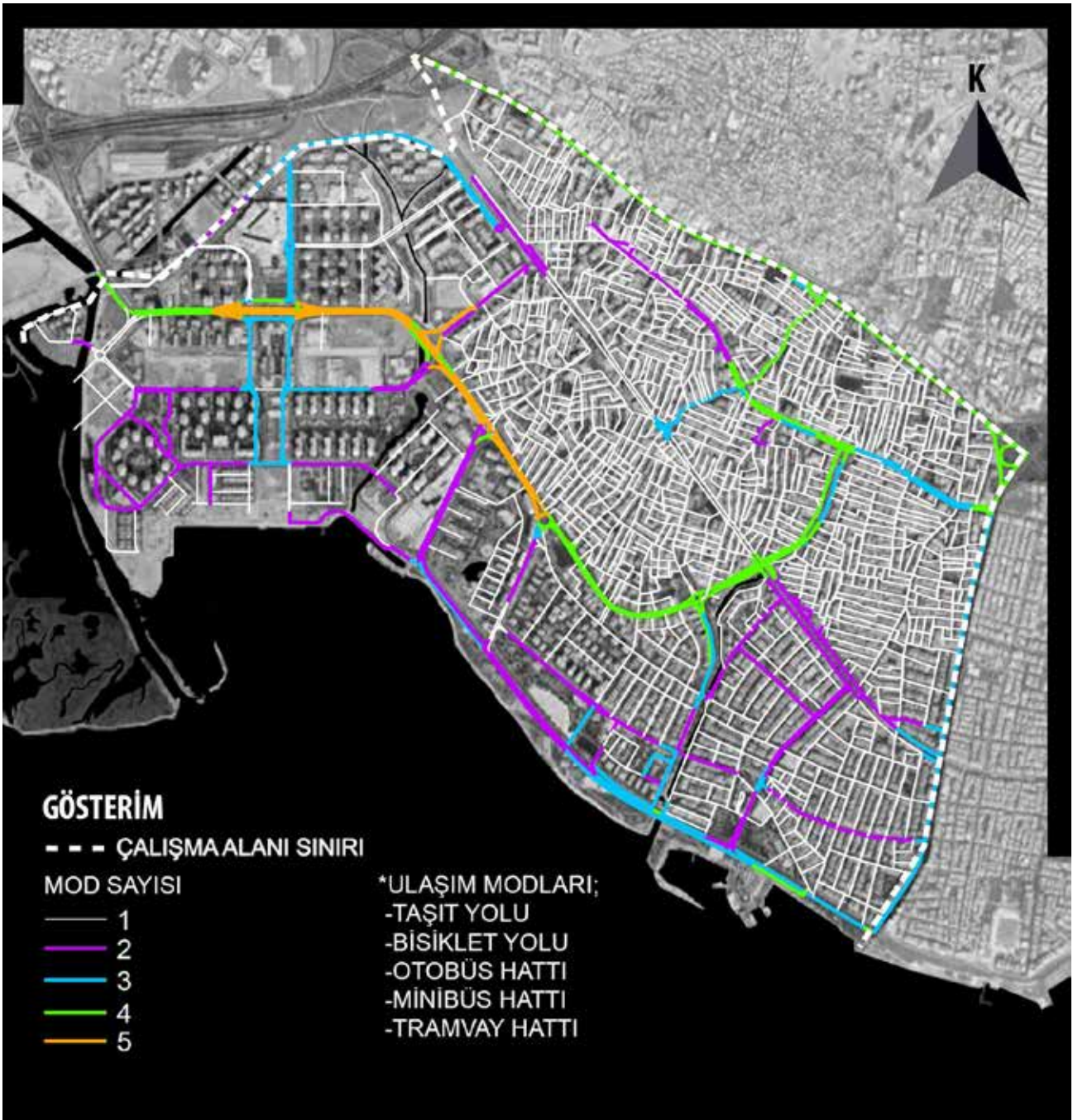
ŞEKİL 2.4.23. Güzergâh ve istasyon/durak konumlarına göre toplu taşıma hizmetlerine erişilebilen ortak alan (Karşıyaka Belediyesi kurum verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bu durum ulaşım olanakları ve çeşitliliği açısından incelendiğinde de benzerlikler göstermektedir. Bu noktada Caher Dudayev Bulvarı, Bestekâr Yusuf Nalkesen Sokak, Anadolu Caddesi ve Ordu Bulvarı'nın bir kısmının 5 veya 4 ulaşım türünün bulunduğu, yine güzergâh olmamakla birlikte önemli bir ulaşım

bağlantı noktası olması sebebiyle Bostanlı İskele'nin üzerinde yer aldığı Hasan Ali Yücel Bulvarı da 5 veya 4 ulaşım türünün bulunduğu güzergâh olarak öne çıktığı görülmektedir. Bu güzergâh üzerindeki alanlar sahip oldukları ulaşım çeşitliliği ile erişilebilirliği yüksek alanlar olarak gözükmektedir (Şekil 2.4.24).

ŞEKİL 2.4.24. Ulaşım olanakları ve çeşitliliği (Karşıyaka Belediyesi kurum verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

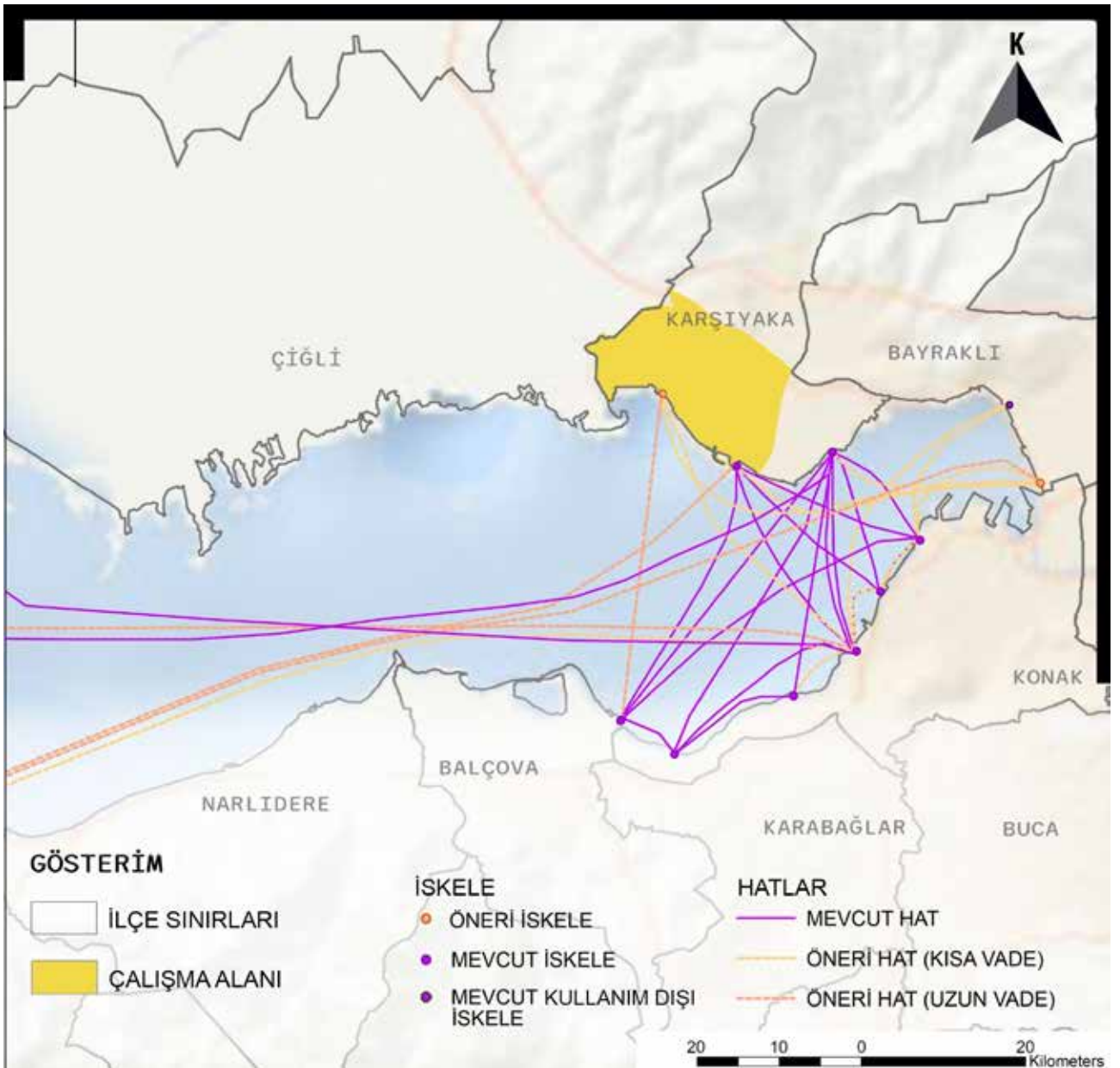

Çalışma alanı denize ve kıyıya sınırı olması sebebiyle önemli bir potansiyeli barındırmakta olup, İzmir İç Körfezde deniz yolu toplu taşıma sisteminin önemli iskelelerinden biri olan Bostanlı iskelesi alan sınırı içerisinde yer almaktadır. Bostanlı İskelesi Bostanlı-Konak-Bostanlı ve Bostanlı-Alsancak-Pasaport-Bostanlı olmak üzere 2 hatta vapur ile Bostanlı-Üçkuyular-Bostanlı hattında arabalı vapur ile hizmet vermektedir. 2009 Ulaşım Ana Planında Mavişehir için iskele önerilmiş olmakla birlikte bugüne kadar bir uygulama söz konusu değildir. Bostanlı-Konak-Bostanlı hattının 2030 yılında günlük toplam yolcu sayısı en çok olan ikinci deniz

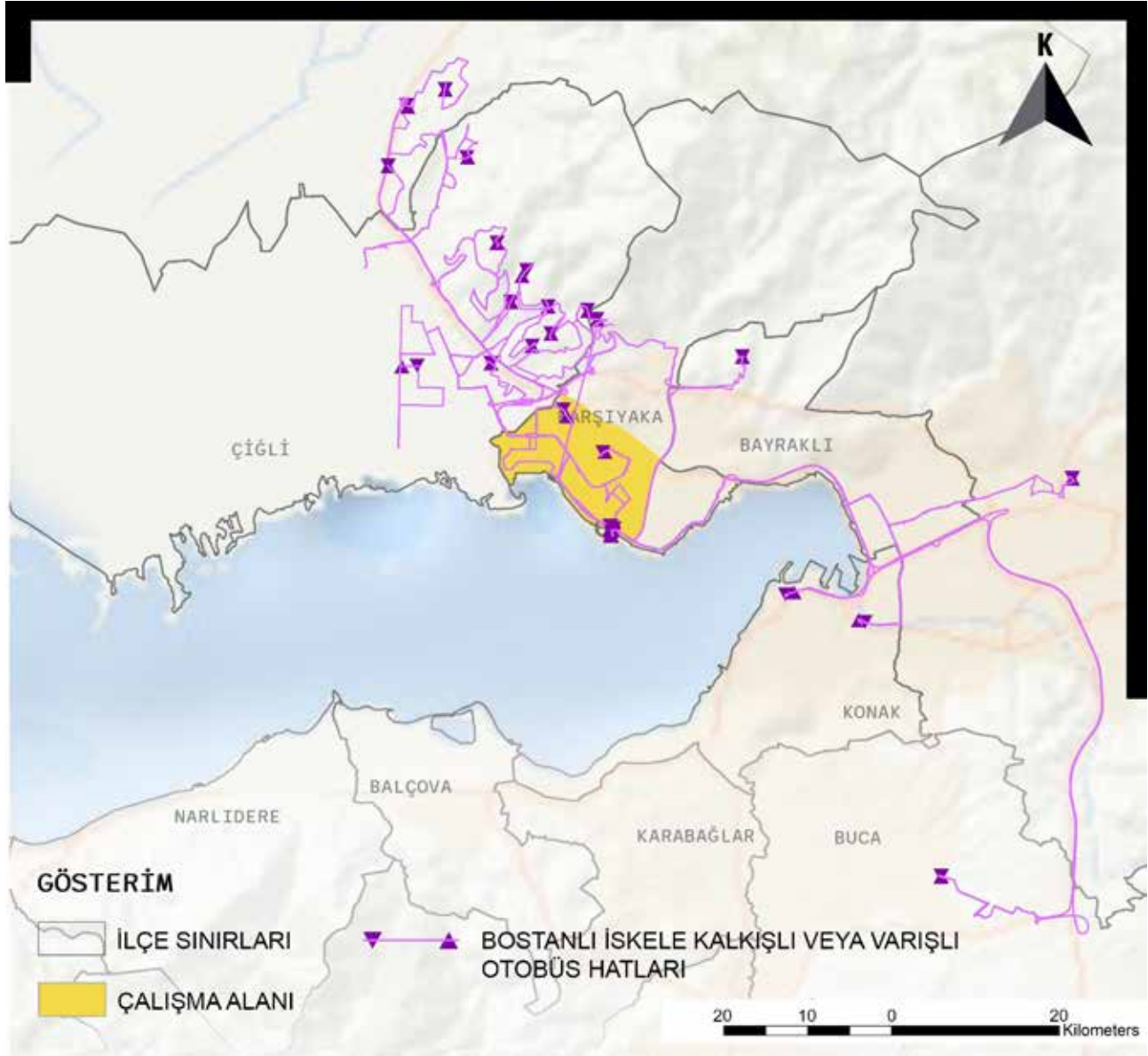
hattı olduğu görülmektedir. UPI 2030'a göre kısa vadede Mavişehir-Konak-Mavişehir, Salhane-Bostanlı-Salhane, Salhane-Mavişehir-Salhane, orta vadede Güzelbahçe-Bostanlı-Güzelbahçe, uzun vadede ise Mavişehir-Üçkuyular-Mavişehir deniz hatlarının açılması planlanmaktadır (Şekil 2.4.25). Bunların içerisinde Mavişehir-Konak-Mavişehir ve Güzelbahçe-Bostanlı-Güzelbahçe deniz hatlarının önemli sayıda yolcu taşınması öngörülmektedir. Mevcut durumda Bostanlı İskelesi'nin otobüs hatları ile olan ilişkisi temelinde Çiğli ilçesi ile çok güçlü bir bağlantısının kurulduğu ve bulunduğu görülmektedir (Şekil 2.4.26).

ŞEKİL 2.4.25. Mevcut ve öneri vapur iskeleleri ve deniz hatları (İzmir Ulaşım Ana Planı UPI 2030, 2017 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.26. Bostanlı Hareket Merkezi kalkışlı ve varışlı lastik tekerli toplu ulaşım hatları ve çevre ilçelerle ilişki (İzmir Ulaşım Ana Planı UPİ 2030, 2017 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bostanlı İskelesi'nin Şemikler Mahallesi başta olmak üzere Demirköprü ve Mavişehir'e erişim sağlayan öneri hatlar, İZBAN banliyö hattı ve tramvay ile beslenmesi, öneri Mavişehir İskelesi'nin ise Karşıyaka'nın kuzeybatısında bulunan Atatürk, İzkent, Köyiçi, Güzeltepe, Evka-2, Ahmet Taner Kışlalı, Aydınlıkevler, Şirintepe, Mustafa Kemal mahalleleri ve Çiğli aktarma istasyonu ile beslenmesi planlanmaktadır.

Çalışma alanı içerisinde ana transfer merkezi ve transfer noktaları planlaması bulunmamaktadır. Toplu taşıma türleri arasında aktarmayı ve diğer ulaşım

sistemlerinin entegrasyonunu sağlayan alt transfer merkezlerinden 4'ü çalışma alanı içerisinde kalmaktadır. Bunlar; Girne Transfer Merkezi, Mavişehir İskele Transfer Merkezi, Bostanlı İskele Transfer Merkezi ve Mavişehir Transfer Merkezi'dir.

Girne Transfer Merkezi, kentin kuzeyi ile merkezinin bağlayacak ve bölgenin Karşıyaka ve Bostanlı alt merkezi ile bağlantısını sağlayacak güzergâh üzerinde yer almaktadır. M4 Menemen-Çiğli-Karşıyaka-Bayraklı-Halkapınar/Bornova, T4 Girne Tramvayı ve otobüs hatlarının bulunduğu transfer istasyonunda 2030 yılında günlük yaklaşık 172.000 yolcu hareketi olması beklenmekte olup, bunun %94'ünün transfer hareketi, geri kalan kısmının yolcu indi ve bindi hareketi olacağı tahmin edilmektedir. Bu transfer istasyonunda bulunması gereken fonksiyonlar, yerleşimler ve alt merkez ile yaya bağlantı koridorları, bisiklet park yerleri, otobüs peronları, otopark alanları ve taksi durakları olarak tanımlanmaktadır (İzmir BŞB, 2019).

Mavişehir İskele Transfer Merkezi, farklı toplu taşıma modlarının entegrasyonu ve yolculuk talebinin homojen bir şekilde yönetilebilmesi açısından önemlidir. T2 Karşıyaka Tramvayı, Mavişehir bağlantılı vapur hatları ve otobüs hatlarının bulunduğu transfer istasyonunda 2030 yılında günlük yaklaşık 39.000 yolcu hareketi olması beklenmekte olup, bunun %55'inin transfer hareketi, geri kalan kısmının yolcu indi ve bindi hareketi olacağı tahmin edilmektedir. Bu transfer istasyonunda bulunması gereken fonksiyonlar, bisiklet park yerleri, otopark alanları, otobüs peronları ve taksi durakları olarak tanımlanmaktadır (İzmir BŞB, 2019).

Bostanlı İskele Transfer Merkezi, lastik tekerlekli, raylı ve denizyolu toplu taşıma hattı bağlantıları bulunduğu bir güzergahta yer almaktadır. T2 Karşıyaka Tramvayı, Bostanlı bağlantılı vapur hatları ve otobüs hatlarının bulunduğu transfer istasyonunda 2030 yılında günlük yaklaşık 80.000 yolcu hareketi olması beklenmekte olup, bunun %70'inin transfer hareketi, geri kalan kısmının yolcu indi ve bindi hareketi olacağı tahmin edilmektedir. Bu transfer istasyonunda bulunması gereken fonksiyonlar, ticaret, alışveriş fonksiyonları ve hizmet üniteleri, yaya bağlantı koridorları, bisiklet park yerleri, otopark alanları, otobüs peronları ve taksi durakları olarak tanımlanmaktadır (İzmir BŞB, 2019).

Mavişehir Transfer Merkezi, merkez kent ile kentin kuzeyi arasında bağlantı sağlayan, Çiğli, Egekent gibi yerleşim bölgelerinden birçok lastik tekerlekli toplu taşıma hattının besleme hattı olarak bölgeden geçtiği

ve raylı sistem bağlantısının bulunduğu güzergâh üzerinde yer almaktadır. T2 Karşıyaka Tramvayı ve otobüs hatlarının bulunduğu transfer istasyonunda 2030 yılında günlük yaklaşık 19.000 yolcu hareketi olması beklenmekte olup, bunun %5'inin transfer hareketi, geri kalan kısmının yolcu indi ve bindi hareketi olacağı tahmin edilmektedir. Bu transfer istasyonunda bulunması gereken fonksiyonlar, ticaret, alışveriş fonksiyonları ve hizmet üniteleri, yaya bağlantı koridorları, bisiklet park yerleri, otopark alanları, otobüs peronları ve taksi durakları olarak tanımlanmaktadır (İzmir BŞB, 2019).

Muhtarlar odak grup görüşmelerinde, toplu ulaşım olanaklarından memnuniyetleri sorulduğunda muhtarların 5 puan üzerinden 2,9 puan verdikleri görülmektedir. Puan dağılımlarında, memnuniyetin en yüksek olduğu mahalleler Atakent ve Nergiz, en düşük olduğu mahalleler ise Fikri Altay, Goncalar ve Şemikler olmuştur.

2.4.2.1.2. Mikromobilite Altyapısı

Bisiklet, Karşıyaka'nın topografik avantajları nedeniyle, 1940'lı yıllardan bu yana tercih edilen bir araç olmuştur. Özellikle 1941'deki kıyı düzenlemesinin ardından Karşıyaka'da ortaya çıkan bisiklet ve motosiklet merakı, bir yaşam biçimine dönüşmüş, bisikletler ve motosikletler yaya kaldırımlarını da işgal edince bir önlem olarak Belediye hafta sonlarında 17.30 - 00.00 arasında İsmetpaşa Caddesi ile (1743 Sokak) sahil yolunda bisiklet ve motosikleti yasaklamıştır (URL-61). 1963'te İzmir'de BİSAN markasıyla ilk bisiklet üretimi gerçekleşir. Henüz otomobilin yaygınlaşmadığı 60'lı ve 70'li yıllarda Karşıyaka'da bisiklet kullanımı bir ulaşım türü olarak devreye girmiştir.

Bisikletin, kentin bir ulaşım türü olarak öneminin kavranarak gerekli altyapının sunulması çok daha geç bir döneme isabet etmektedir. Çalışma alanının geneli %0-6 arasında bir eğim oranına sahip olup, bisiklet kullanımı açısından uygun bir topografyaya sahiptir. Alan içerisinde kıyı bandı boyunca mevcut bisiklet yolu bulunmaktadır. Bu yoldan batı yönünde devam edildiğinde Doğal Yaşam Parkı ve Kuş Cenneti'ne, doğu yönünde devam edildiğinde ise körfezin

kıyısından Bayraklı, Bornova, Konak ve Balçova'ya kadar erişim söz konusudur. UPİ 2030 analizleri incelendiğinde, Mavişehir'de bisiklet kullanımının her iki yönde (Karşıyaka'ya doğru %52, Çiğli'ye doğru %48) de hemen hemen eşittir. Bisiklet kullanımının hafta sonu hafta içine göre 2 kata yakın arttığı görülmekte olup, bu durum bisiklet kullanımının zorunlu günlük yolculuklardan daha çok isteğe bağlı yolculuk olan rekreatif ve sportif amaçlarla kullanıldığını ortaya koymaktadır. UPİ 2030 ile kısa ve orta vadede çalışma alanı içerisinde, Caher Dudayev Bulvarı, Ahmet Kemal Baysak Bulvarı, Bestakar Yusuf Nalkesen Sokak, Tarık Dursun Sokak, 2018. Sokak, 1671 Sokak, Erdoğan Akkaya Sokak, Gün Sazak Bulvarı, Ordu Bulvarı, Cemal Gürsel Caddesi- 1794. Sokak- Nebil Susup Sokak ve Girne Bulvarı'nda bisiklet güzergâhı yapılması önerilmektedir (Şekil 2.4.26). Bisiklet yollarının yaya bölgeleri ile bütünleştirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca Bostanlı İskele Transfer Merkezi, Mavişehir Transfer Merkezi ve Mavişehir İskele Transfer Merkezinde bisiklet otopark alanı yapılması planlanmaktadır. Bununla birlikte ana destek ve ara destek ünitelerinin bisiklet kullanımını teşvik edeceği ve bu kapsamda çalışma alanı içerisinde Bostanlı İskele Aktarma Merkezinde ana destek

ünitesi, Bostanlı, Girne, Mavişehir, Mavişehir İskele'de ara destek üniteleri planlandığı görülmektedir (İzmir BŞB, 2019).

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 2014 yılında bisiklet kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak bisiklet sistemi (BİSİM) kurulmuştur (Fotoğraf 2.4.4.). BİSİM kullanıcılarının %72'sinin 18-32 yaş arasında (%38,8'i 18-22 arası) olduğu görülmektedir. BİSİM sistemine bağlı olarak Karşıyaka'da çalışma alanı içerisinde 6 adet bisiklet kiralama istasyonu (5 aktif, 1 pasif-Mavibahçe) bulunmaktadır. Bunların kapasitesi normal ve çocuk olmak üzere 92 bisiklet olup, kullanıma bağlı olarak doluluk, boşluk oranları değişmektedir. İstasyon bazlı kullanım bilgileri incelendiğinde, sırasıyla Bostanlı Odağı, Bostanlı İskele ve Mavişehir istasyonlarının bisiklet kiralama ve iade etme sayısı açısından en yüksek olduğu görülmektedir. Çalışma alanı içerisinde İZBAN hattı, kıyı bandı ve Caher Dudayev Bulvarı üzerinde bisiklet park alanları bulunmakta olup, sınırlı park olanağı bulunmaktadır.

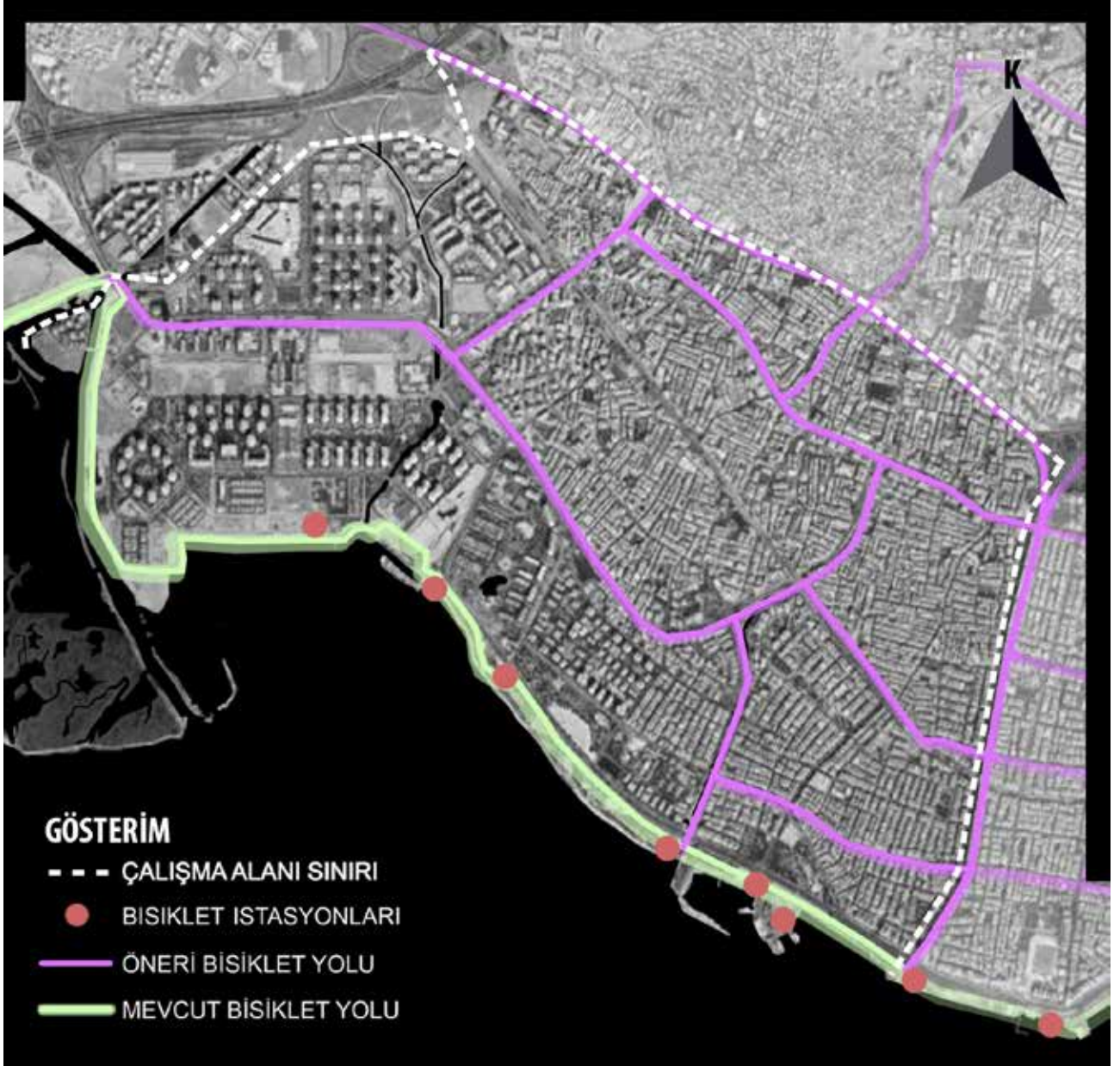
Mobil uygulama ile desteklenen BİSİM adlı bisiklet kiralama sistemi, kullanıcılara herhangi bir BİSİM istasyonundan bisiklet alıp yine bir başka istasyonda bisikleti teslim etme olanağı vermektedir.

FOTOĞRAF 2.4.4. BİSİM park ve kiralama alanı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

ŞEKİL 2.4.27. Mevcut ve öneri bisiklet güzergahları (İzmir BŞB, 2018 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Çözümleme çalışmalarında yararlanılan kaynaklardan biri olan odak grup toplantılarından muhtarlar toplantısında edinilen görüşlerde, bisiklet ağı altyapısı 5 üzerinden ortalama 2 puan almıştır. Bu birçok parametrenin ele alındığı söz konusu puanlama içerisinde en zayıf konulardan biri olduğunu ortaya koymuştur. Dedebaşı, Goncalar, Nergiz, Şemikler (1'er puan) başta olmak üzere özellikle kıydan uzak bölgelerdeki mahallelerde bisiklet yolu ve parkı konularında önemli bir yetersizlik olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışma alanı içerisinde, son dönemde kentlerde yaygın olarak kullanılmaya başlayan mikromobilité araçlarından elektrikli skuterler (e-skuter) da yaygın olarak bulunmaktadır. E-skuterler genellikle kent içi ulaşımda ve özellikle de kentlerin ticari aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerde kiralama ve paylaşımlı sistemler olarak kullanılmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 12.04.2023 tarih ve 294 sayılı UKOME kararı çerçevesinde işletmelere Karşıyaka ilçesi içerisinde 1502 adet elektrikli skuter için yetki belgesi verildiği görülmektedir. Özellikle

kısa mesafeli yolculuklarda yaygın olarak kullanılan e-skuterler, aynı zamanda düşük maliyetli ve çevre dostu bir ulaşım aracı olarak kent içi ulaşımda yerini almış olmakla birlikte, kullanıcıdan ve bu alanda yeterli mevzuat düzenlemesi bulunmamasından kaynaklanan düzensiz ve kurlsız kullanımının yarattığı sorunlar bulunmaktadır (Fotoğraf 2.4.5). Bu noktada özellikle otopark alanları ve yaya yolları üzerinde parklanma yapıldığı ve yaya ve taşıt güvenliğinin ve konforunun tehlikeye sokulduğu durumlar söz konusu olabilmektedir.

Diğer taraftan mikromobilité araçları ve bunlardan özellikle bisikletler dünyada ve Avrupa'da birçok ülkede kargo taşımacılığında da kullanılmaktadır. Dolayısıyla bisiklet güzergahlarının geliştirilmesi ve niteliklerinin iyileştirilmesi alan içerisindeki yük taşımacılığı açısından da önem taşıyacaktır.

FOTOĞRAF 2.4.5. Elektrikli skuter kullanımları (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

2.4.2.1.3. Yaya Bağlantıları

Çalışma alanında kıyı bandı boyunca ayrılmış olan yeşil alan düzenlemesi yaya kullanımı açısından olanaklar sağlarken buradaki yaya amacının daha çok rekreatif ve sportif olduğu görülmektedir. Bu bölge aynı zamanda İzmirdeniz (URL-62) kapsamında yapılan bütünsel kıyı tasarımı kapsamında Mavişehir'den Alaybey'e kadar uzanan 1. Bölge içerisinde kalmaktadır. Mavişehir ve Bostanlı İskelesi arasındaki bölge rekreasyon alanları, spor alanları, çocuk oyun alanları, kafe ve restoranlar gibi kullanımları içermektedir. UPİ 2030 kapsamında yaya raporunda, bu bölgeye gelen insanların yürüyüş, spor, bisiklet, piknik ve eğlence amaçlı bu bölgeye geldikleri, ağırlıklı olarak 1-4 saat arasında bölgede vakit geçirdikleri, hafta içi akşam saatleri (17.00-22.00 arası) hafta sonu ise gün boyu (09.00-22.00 arası) vakit geçirdikleri ve kullanıcıların yeni aktivite alanları, kafeterya ve restoran

gibi yeme içme alanları yaratılması yönünde beklentilerin olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte Şehit Cengiz Topel Caddesi'nin Aşık Veysel Sokak'tan sonra doğu yönünde tramvay ile birlikte yaya öncelikli olarak düzenlendiği (taşıta yönelik servis için bir şerit ayrıldığı) ve bu düzenlemenin bölgenin ticari aktivitesini zenginleştirdiği izlenmektedir.

UPİ 2030'da Karşıyaka ilçesindeki ana akslardan biri olan Girne Bulvarı'nda konut altı ticaret kullanımının da etkisiyle oluşan yaya yoğunluğu dikkate alınarak kaldırım genişliğinin yol boyunca aynı olması ve arttırılması planlanmaktadır. Yaya yoğunluğunun bulunduğu Nebil Susup Caddesi'nin kaldırım genişlikleri yol boyunca süreklilik göstermemesi sebebiyle kaldırım genişliklerinin arttırılması, yol boyunca sabit olacak şekilde ve yaya

öncelikli aks olarak düzenlenmesi hedeflenmektedir. Bostanlı Cemal Gürsel ve Cengiz Topel Caddeleri çevresindeki sokak genişliklerinin dar olması ve kaldırım genişliklerinin artırılmaması sebebiyle taşıt ve yayanın beraber kullanacağı yaya öncelikli sokak düzenlemelerinin yapılması ve yaya bölgesi olarak düzenlenmesi planlanmaktadır (İzmir BŞB, 2019).

Ayrıca Cengiz Topel Caddesi'nde bulunan ticaret dokusu ve buna bağlı olarak yaya yoğunluğunun yüksek olması sebebiyle yayalaştırılması önerilmektedir. Bir başka ifadeyle Suat Taşer Tiyatrosu'ndan Beşikçioğlu Camii'ne kadar olan bölgenin yaya bölgesi olarak düzenlenmesi planlanmaktadır. Ayrıca mevcut durumda kıyı bandı boyunca bir yaya sürekliliği de söz konusudur. Bütün bu düzenlemeler dikkate alındığında Bostanlı merkezde yapılan ve planlanan yaya düzenlemeler ile bu bölgeni alt merkez fonksiyonun güçlendirildiği anlaşılmaktadır (Şekil 2.4.28). Avrupa Hareketlilik Haftası etkinliği kapsamında "İzmir Yaşayan Sokaklar" projesinde geçici trafiğe kapatılacak yollar olarak Karşıyaka'da Cemal Gürsel Caddesi, Fazıl Bey Caddesi ve Nebil Susup Sokakları belirlenmiştir.

Muhtarlar ile yapılan odak görüşmelerinde yaya yolları ve dolaşımı açısından mahallelerin yeterlilikleri sorulduğunda 5 üzerinden ortalama 2,4 puan verildiği, bu ortalamayı 5 puan ile Atakent Mahallesi'nin yükselttiği görülmektedir. Bostanlı ve Goncalar 2'şer, Nergiz, Şemikler ve Dedebaşı mahalleleri ise 1'er puanlık değerlendirmeye ortalamaya katkıda bulunmuştur.

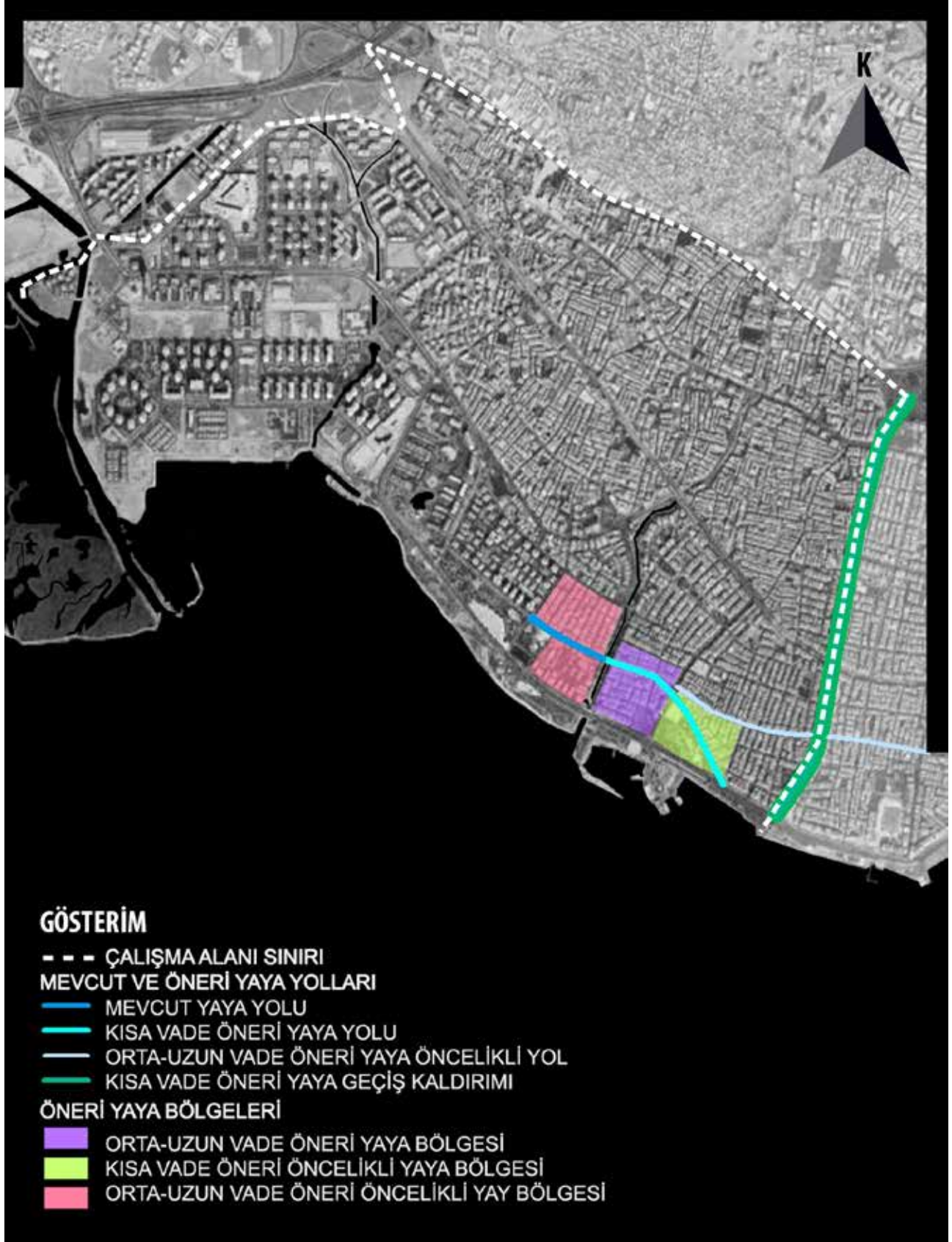
Bilindiği üzere kentsel yerleşmelerde yaya yollarının sürekliliği kentlilerin yaşam kalitesi açısından önem taşıyan unsurlardandır. Kaldı ki son dönem ortaya çıkan birçok kentleşme yaklaşımının da yaya erişimini ve yürünebilirliği ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu noktada yeşil alanlar ve parklar büyük önem taşımaktadır. Zira yeşil alanlar ve parklar ile kurulmuş bütünsel yaya bağlantılarının sağlıklı ve yürümeyi teşvik edici bir içeriği bulunmaktadır. Çalışma alanındaki yeşil alanların konumları bu kapsamda incelendiğinde, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Goncalar, Yalı, Bostanlı ve Mavişehir mahallelerinin bir kısmında yeşil alan sürekliliğinin bozulduğu veya bulunmadığı görülmektedir (Şekil 2.4.29). Diğer taraftan çalışma alanındaki ticari, sosyal ve rekreatif kullanımlar temelinde 500 m yürüyüş mesafesi içerisinde yayanın hareket potansiyeli değerlendirildiğinde ise, Goncalar, Fikri Altay ve Yalı mahallelerinde yeşil alan sürekliliği açısından kopukluklar söz konusu olmakla birlikte 6402 Sokak ve devamındaki 6442 Sokak, Erdoğan Akkaya Sokak ve Ali Alp Öke Caddesi'nin yaya aktivite ve hareketliliği açısından potansiyel taşıdığı görülmektedir. Bu noktada yaya açısından önemli çekim noktaları olarak ifadelendirilebilecek olan sosyo kültürel alanların konumları incelendiğinde ise bu alanların yaya açısından yüksek hareketlilik potansiyeli olan noktalarda konulandırılmadığı izlenmektedir (Şekil 2.4.30). Ayrıca özellikle Mavişehir ve Bostanlı'nın güneydoğusunun hem yeşil alan sürekliliği hem de yaya hareketliliği açılarından yetersiz olduğu görülmektedir.

FOTOĞRAF 2.4.6. Kıyı bandı boyunca ayrılmış yeşil alan düzenlemesi (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

ŞEKİL 2.4.28. Yaya yolları ve bölgeleri (İzmir Ulaşım Ana Planı UPİ 2030, 2017 verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır, 2023)

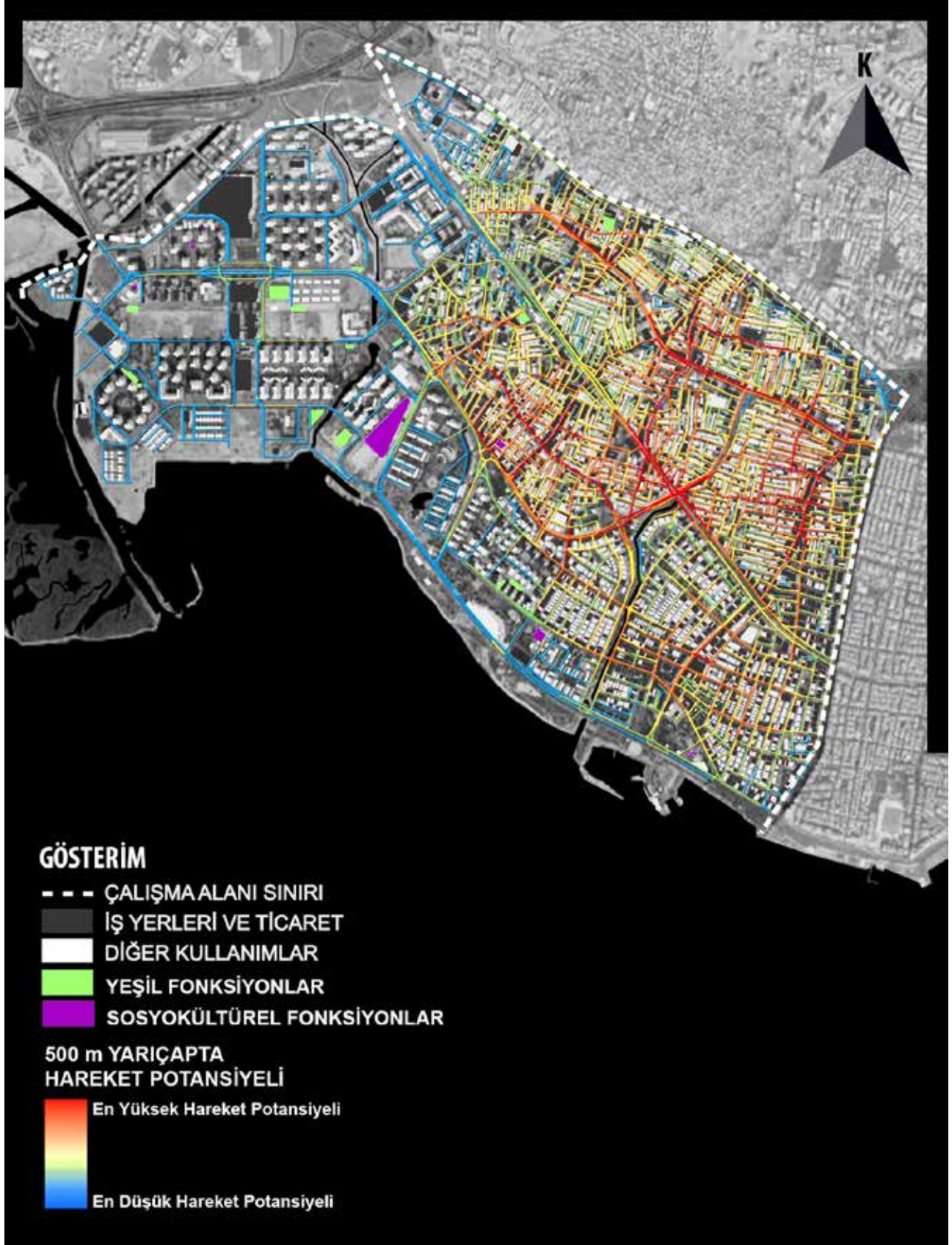

ŞEKİL 2.4.29. Yaya sürekliliği açısından yeşil alan potansiyeli (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.30. 500 Metre yürüyüş mesafesinde hareket potansiyeli ve yaya odaklı kullanımlar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.3. Yaşam Kalitesine Yönelik Eğilimler ve Göstergeler

Kentsel yaşam kalitesinin yüksek olduğu kentlerin oluşturulmasında, kamusal alan kullanımı, kentsel canlılık ve çeşitlilik, iletişim ve ulaşılabilirlik gibi faktörler büyük bir önem taşımaktadır. Kamusal alan; mevcut kullanımdaki açık-yeşil kamusal alanlar, donatılar ve yerin ruhunu oluşturma potansiyeli açısından taktiksel kentleşme çerçevesinde ele alınmaktadır. Kentsel canlılık ve çeşitlilik Jane Jacobs'ın 4 temel açılımı üzerinden incelenmektedir. Bunlar; karma kullanım, farklı yaştaki binalar, kısa bloklar ve insan yoğunluğudur. Erişilebilirlik bileşeni, toplu ulaşım olanaklarına erişim, donatılara erişim, erişilebilirlik endeksleri ile grafik teorisi temelli incelenmiştir.

Kamusal açık alanlarda "mekân"ı "yer"e dönüştüren ve yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen yeni kentleşme yaklaşımları gelişmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018). Bunlar; yer oluşturma (place making) pratikleri açısından 'Kendin Yap Şehirleşmesi' (DIY Urbanism) ve Taktiksel Şehirleşme (Tactical Urbanism) yaklaşımlarıdır. Kendin yap şehirleşmesi/kentleşmesi ve taktiksel şehirleşme/kentleşme birbirine benzer kavramlar olup kentteki sorunlara ya da müdahil olma isteğine paralel olarak kamusal alanlarda planlama dışında gelişen mekânın kullanıcıları

tarafından küçük ölçekli, düşük maliyetli, işlevsel ve çoğunlukla izin alınmadan yapılan müdahalelerdir (Benner, 2013; Douglas, 2014; Atay Kaya ve Kut Görgün, 2017).

2.4.3.1. Taktiksel Kentleşme

Karşıyaka ilçesi coğrafi koşulları, iklimsel ve doğal özellikleri, yaşayan toplulukların sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile tarihsel geçmişi içerisinde biriktirdikleri ile kendine özgü nitelikler taşıyan bir yerleşim bölgesidir. Sahip olduğu kendine has nitelikler yerleşmenin İzmir kenti genelinden de ayrışmasını sağlamakta olup, "yer" ve "kimlik" oluşturma bağlamında önemli deneyimler açığa çıkarmaktadır. Sonuç olarak Karşıyakalı olmak, Karşıyakada oturmak yaşayan topluluklar için farklı yaşam biçimlerine ve yaşam alışkanlıklarına işaret etmektedir. Çalışma alanında söz konusu farklı yaşam nitelikleri temelinde önemli verileri içerisinde barındırmaktadır. Hem tarihsel olarak üretilmiş hem de güncel şartlar içerisinde açığa çıkmış olan gelişmeler bölgeye değer katmakta ve yaşam kalitesinin katılımcılık çerçevesindeki belirleyici unsurlar olarak yönlendirmektedir. Bu unsurlardan bazıları kentteki taktik örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Fotoğraf 2.4.7 ve 2.4.8).

FOTOĞRAF 2.4.7. Taktiksel kentleşme örnekleri (kedi evi, graffiti, boyama vb. taktikler) (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

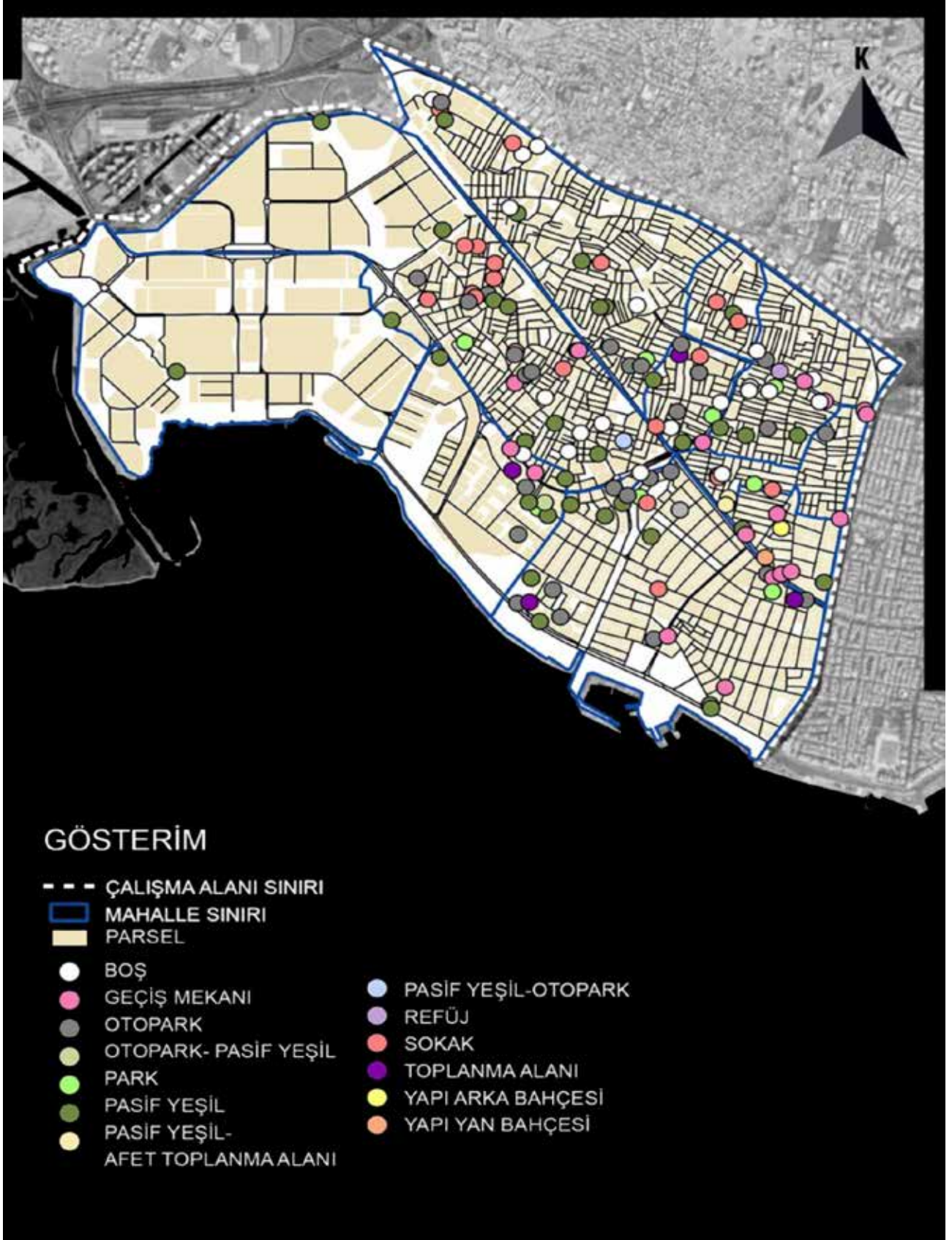
FOTOĞRAF 2.4.8. Taktiksel kentleşme örnekleri (güvercin evi ve köpek klübeleri) (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Karşıyaka Belediyesi tarafından hazırlanan “atıl alanlar envanteri” taktiksel kentleşme bağlamında potansiyel içermektedir. Karşıyaka'nın 27 mahallesinde toplamda 291 atıl alan tespit edilmiştir (Karşıyaka Belediyesi, 2022). Çalışma alanı kapsamındaki 10 mahallede 144 atıl alan bulunmaktadır. Bu durumda, Karşıyaka'daki atıl alanların yaklaşık yarısı çalışma alanında yer almaktadır. Atıl alan varlığı çalışma alanı içerisinde en çok Yalı mahallesinde (35 adet) görülmektedir. Çalışma alanını kapsayan 10 mahalledeki atıl alanların mekânsal dağılımı kullanım Şekil 2.4.31'de görülmektedir. Atıl alanlar daha çok alanın güneydoğusunda yer almaktadır. Kullanım türü özelliklerine göre en fazla pasif yeşil (34 adet) ve otopark (28 adet) kullanımları mevcuttur. 22 atıl alan ise boş kullanımda olarak nitelendirilmiştir.

ŞEKİL 2.4.31. Çalışma alanında yer alan atıl alanlar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.3.2. Kentsel Mekânda Canlılık ve Çeşitlilik

Kentsel canlılık ve çeşitlilik etkileşim halindedir. Bir kentin çeşitliliği canlılığını da sağlamaktadır. Kentsel canlılık bileşenleri ulaşım ağındaki yaya ve taşıt hareketliliği, kısa bloklar, farklı yaştaki binalar, insan yoğunluğunun varlığı ve karma arazi kullanımınıdır (Jacobs, 2022). Bu çerçevede ulaşım ağındaki taşıt ve yaya hareketliliği kentsel canlılığın bileşenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Liu vd., 2020). Ulaşım ağı metodolojik çalışmaları çeşitli endeksleri kullanarak karşılaştırma olanağı sağlamakta ve ulaşım ağlarıyla mekânsal ilişkinin incelenmesinde kullanılmaktadır (Çubukçu ve Çubukçu, 2017; Kut vd., 2016) Çalışma alanı mahalleleri grafik teorisi ölçütlerine (beta, eta, edge density, node density), order of node ve edge sinuosity) göre incelenmiştir (Tablo 2.4.7).

Beta ölçütüne göre en düşük değer alan Goncalar Mahallesi daha düzenli grid bir ağa sahip iken

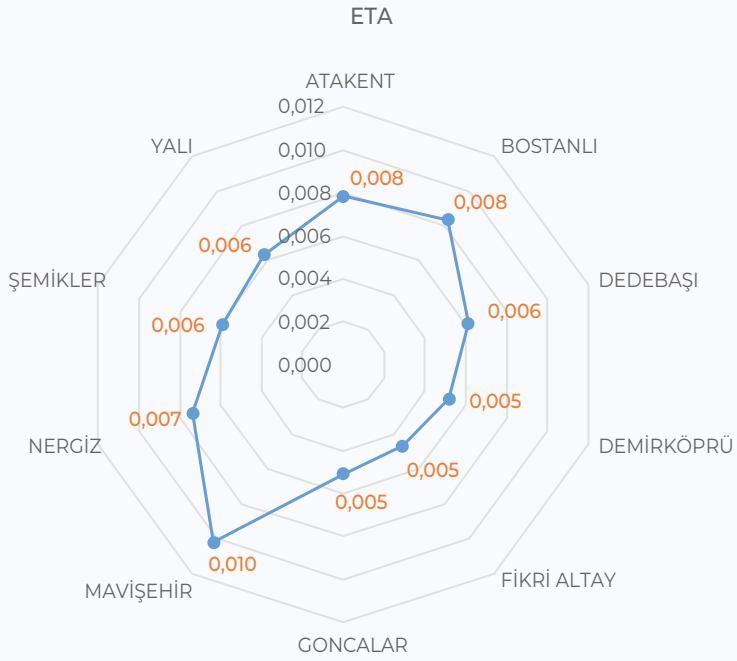
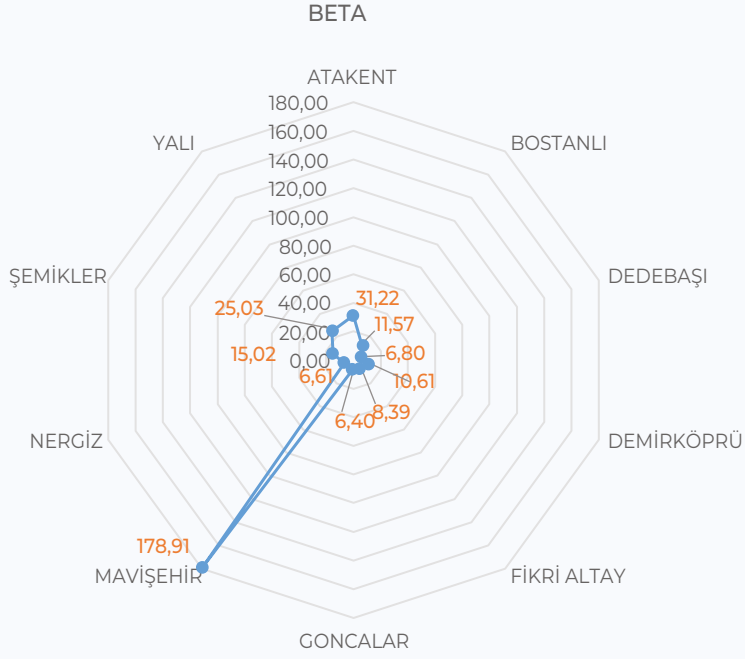
Mavişehir Mahallesi yaya için uygun olmayan uzun blokların var olduğu bir ağa sahiptir. Eta ölçütü, yaya için uygun olmayan ancak araçlar için tercih edilen uzun cadde varlığını ifade etmektedir (Çubukçu vd. 2019). En yüksek değere sahip Mavişehir Mahallesi araçlar için tercih edilebilirdir.

“Edge density”, sokak yoğunluğunu ölçerek yürüme eğiliminin fazla ya da az olmasını açıklamaktadır. Buna göre yürüme eğilimi açısından en yüksek değere sahip Fikri Altay Mahallesi iken en düşük eğilime sahip olan Mavişehir Mahallesi'dir. “Node density”, nokta yoğunluğunu ölçerek ne kadar fazla ise daha kısa sokakların var olduğunu belirtmektedir. Kısa sokaklar yürünebilirliği teşvik ettiği için yaya açısından pozitif olan ve en yüksek değer alan Demirköprü Mahallesi iken en düşük değer Mavişehir Mahallesi yürünebilirliği en az teşvik eden mahalledir.

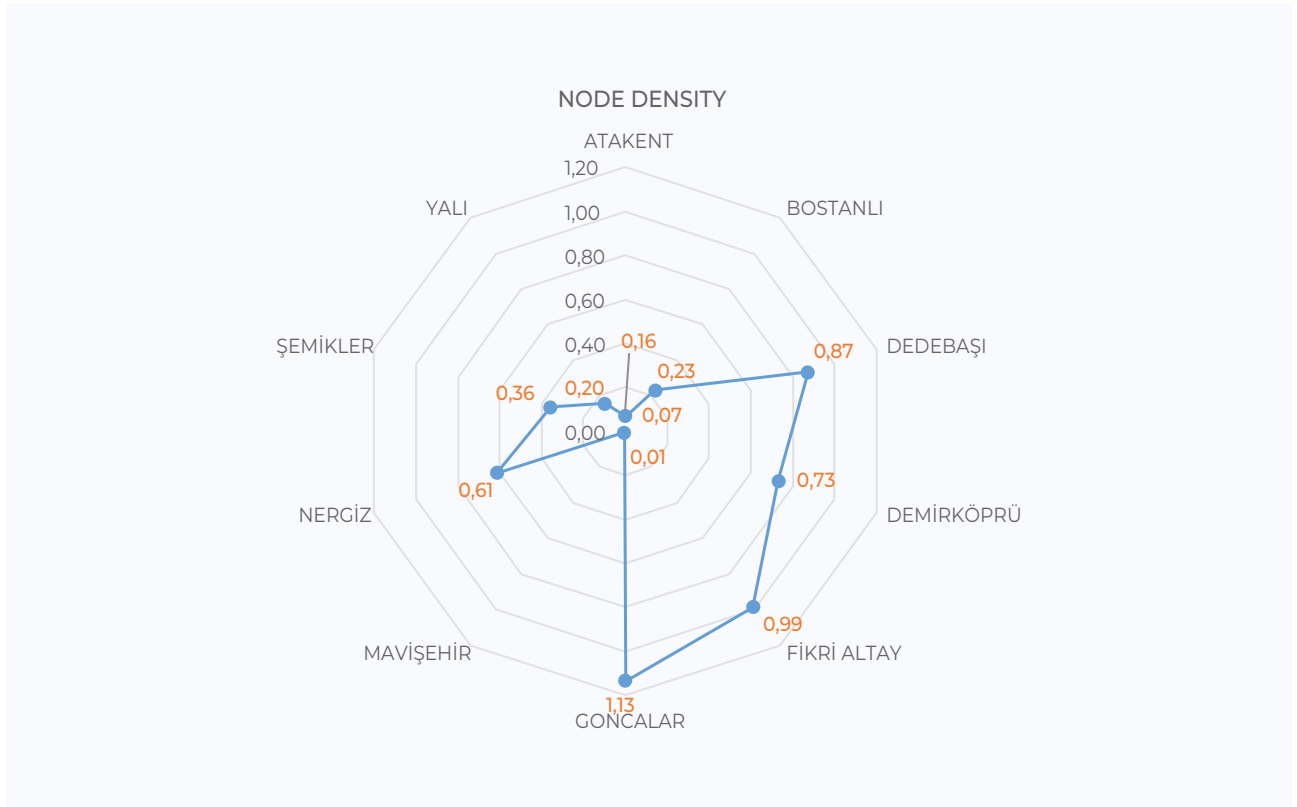
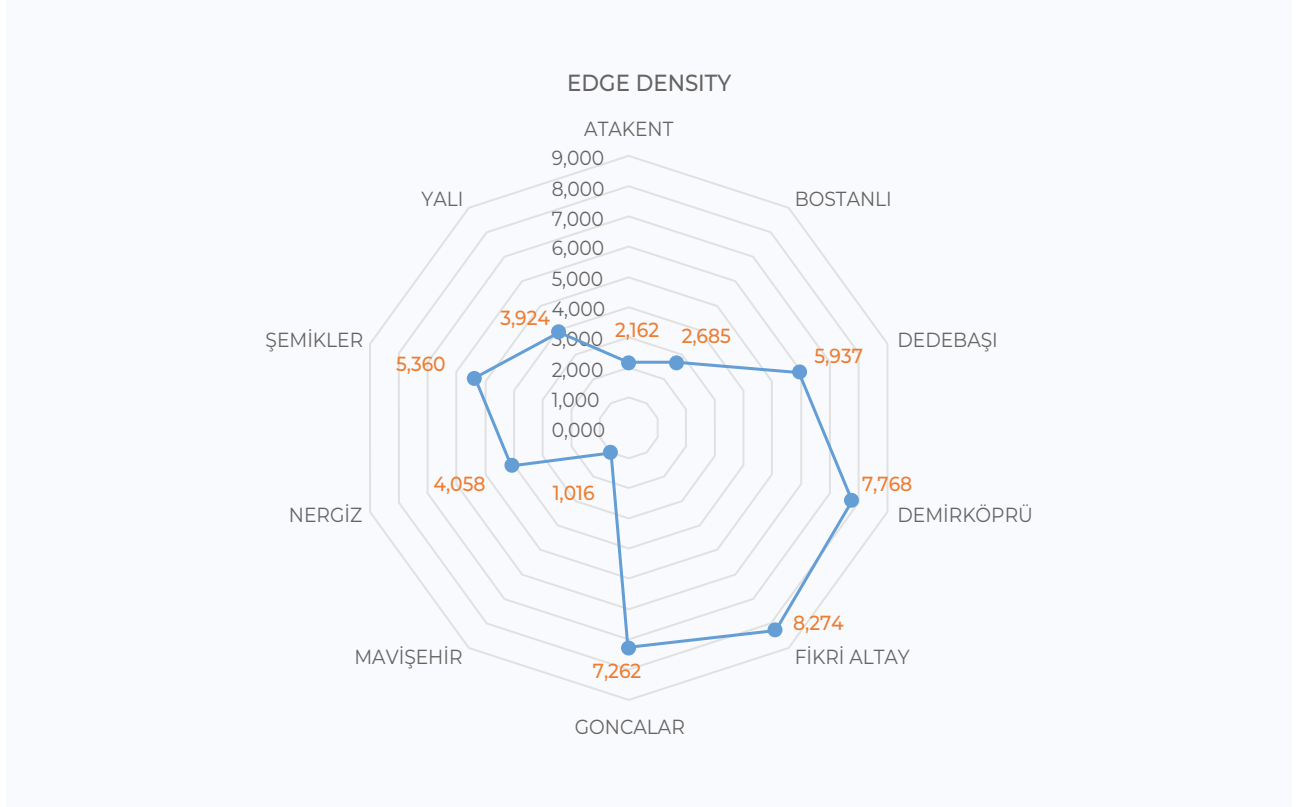
TABLO 2.4.7. Çalışma alanının grafik teorisi temelli incelenmesi (Karşıyaka Belediyesi 2023 yol ve mahalle verilerinden faydalanılarak ArcGIS programında hazırlanmıştır)

Mahalle Adı	Mahalle alan	beta	eta	edge density	node density	order of a node (average)	edge sinuosity
Atakent	702186	31.2	0.008	2.162	0.069	2.826	0.991
Bostanlı	1482650	11.6	0.008	2.685	0.232	3.240	0.992
Dedebaşı	509674	6.8	0.006	5.937	0.873	2.851	0.987
Demirköprü	201229	10.6	0.005	7.768	0.732	3.063	0.992
Fikri Altay	184702	8.4	0.005	8.274	0.987	2.825	0.994
Goncalar	242992	6.4	0.005	7.262	1.135	3.000	0.993
Mavişehir	1558310	178.9	0.010	1.016	0.006	2.765	0.980
Nergiz	208266	6.6	0.007	4.058	0.614	2.945	0.992
Şemikler	1085110	15.0	0.006	5.360	0.357	2.876	0.987
Yalı	1839370	25.0	0.006	3.924	0.157	2.958	0.989

ŞEKİL 2.4.32. Beta ve Eta endeks değerleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

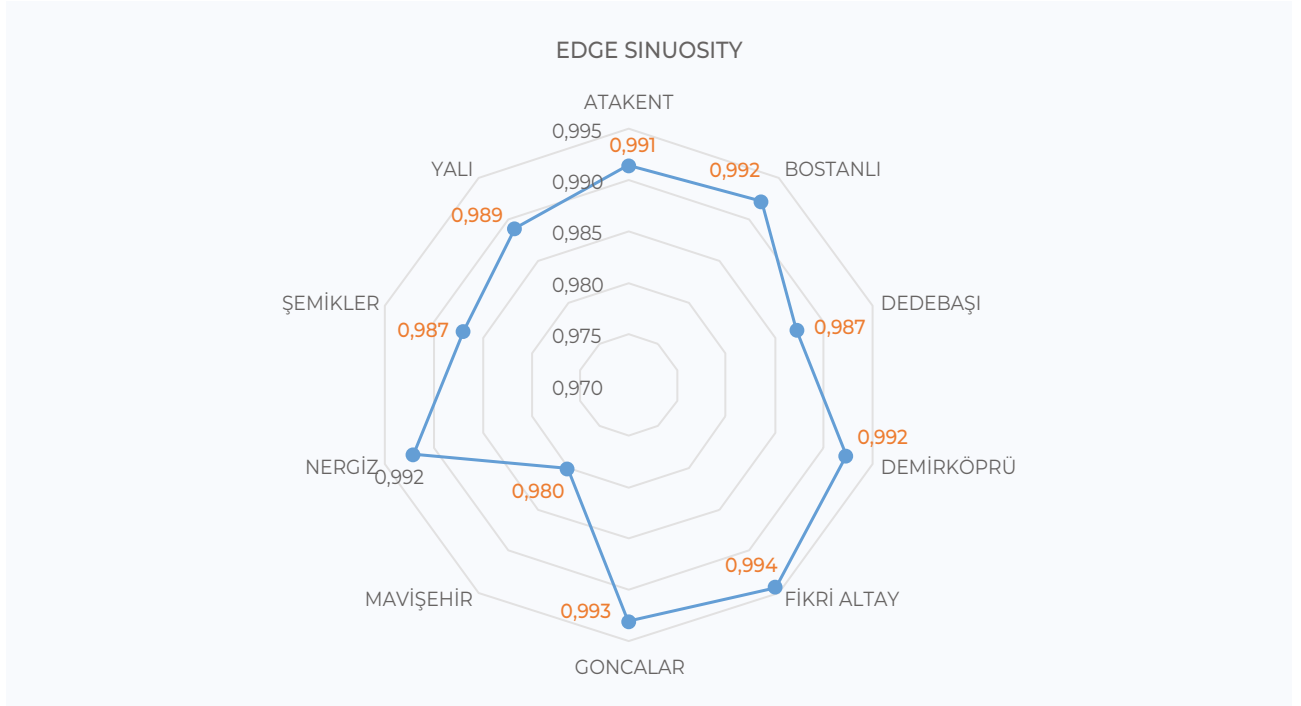
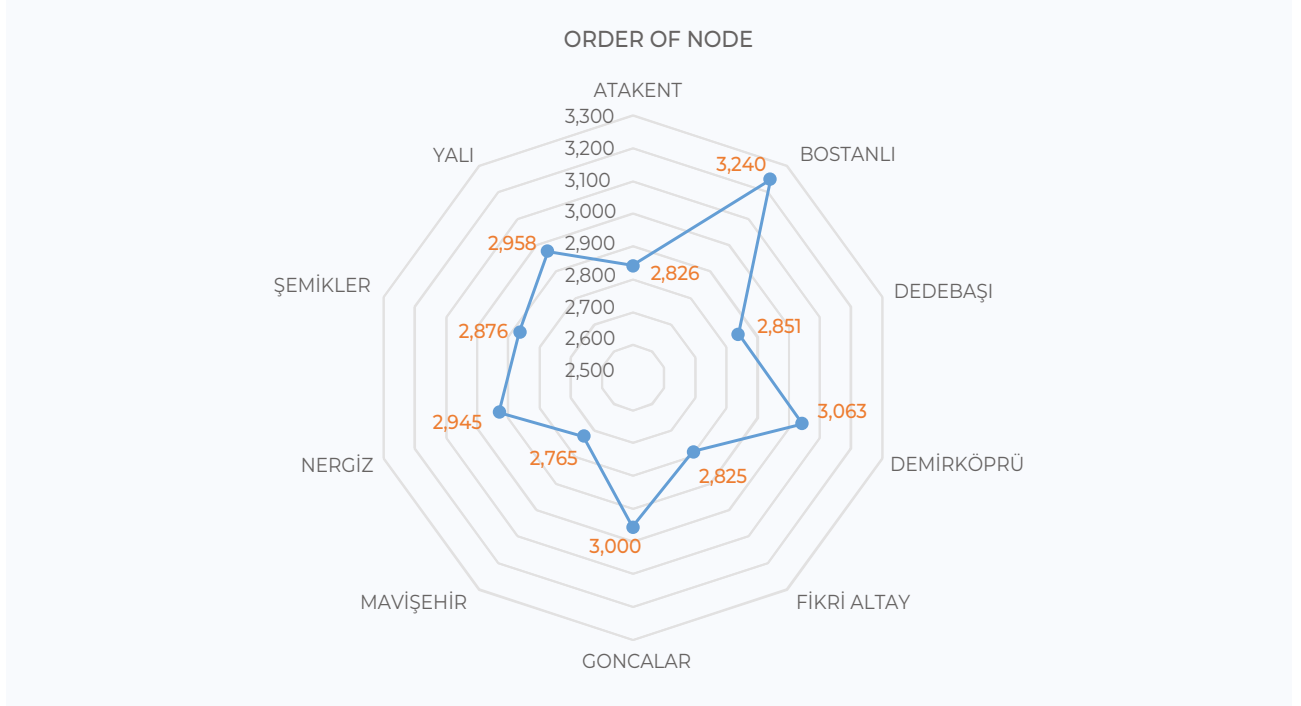

ŞEKİL 2.4.33. Edge Density ve Node Density endeks değerleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.34. Order of node ve edge sinuosity değerleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

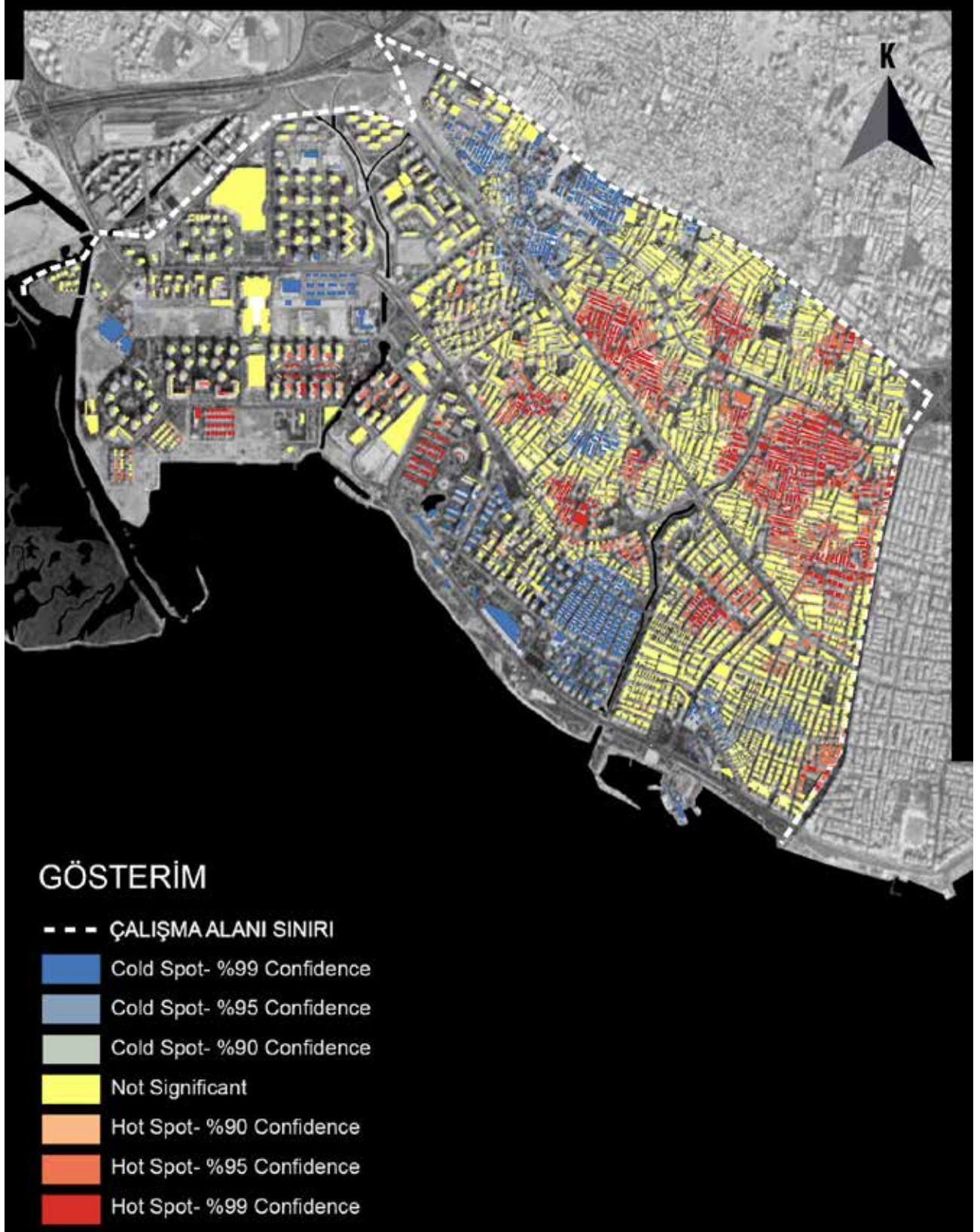
“Order of node”, bir noktadan diğer noktalara olan bağlantı (kenar) sayısını ölçmektedir. Bu nedenle değerinin yüksek olması bağlantı sayısının yüksek olmasını temsil eder ve bu da yayaların, araçların da arzu ettiği bir durumdur. Bu nedenle bağlantı sayısının en yüksek olduğu Bostanlı Mahallesi erişilebilir bağlantıların da en yüksek olduğu mahalledir. Erişilebilir bağlantıların en düşük olduğu ise Mavişehir Mahallesi'dir. “Edge sinuosity” ölçütü, en kısa mesafeyi ölçmekte olup en yüksek değer en kıvrımsız direkt erişimi sağlayarak yürünebilirliği teşvik etmektedir. Mahallelerde birbirine çok yakın değerler çıkmıştır. En yüksek değer alan Fikri Altay Mahallesi iken en düşük değerler alan Dedebaşı ve Mavişehir mahalleleridir.

Jane Jacobs'a (2022) göre kısa blok uzunlukları kentsel canlılığı sağlamaktadır. Yapı uzunlukları incelendiğinde Mavişehir Mahallesinde daha fazla uzun yapılar mevcuttur. Blok uzunluğu yapıların yan yana gelerek yayaların ve taşıtların erişimi açısından değerlendirilmektedir. Burada daha önce ifade edilen grafik teorisi temelli endeksler yeniden hatırlatabilir. Örneğin; “Beta” ölçütü uzun blokların varlığını, “eta” ölçütü uzun caddeler varlığını temsil etmektedir. “Beta ve eta” ölçütlerine göre Mavişehir mahallesinde uzun blokların var olduğu görülmüştür. Ayrıca “node density” de kısa sokakları ölçen bir endeks olarak yine

Mavişehir Mahallesi'nin kısa sokakların var olmadığı bir mahalle olarak karşılaşılmıştır. Bu nedenle yapı ve blok uzunluğu değerlendirmesine göre kentsel canlılık ve yürünebilirlik açısından Mavişehir Mahallesi dezavantajlı görülmektedir.

Bina yaşları ruhsat yıllarına göre incelenip mekânsal olarak kümelenip bir bölge oluşturmaması farklı bina yaşlarının bir arada olması istenmektedir. Yapıların ruhsat yıllarına göre kümelendiği bölgeler “Getis- Ord Gi” analizine göre belirlenmiş, kırmızı renkler sıcak noktalar (hot spot) yüksek noktalar yeni binaların kümelenmediğini, mavi renkli (cold spot) bölgeler eski yapıların kümelenmediğini göstermektedir. Ancak farklı yaştaki binaların varlığını temsil eden kümelenmenin tespit edilmediği yerlerdir. Buna göre sarı renkli bölgelerde farklı yapı yıllarının bir arada olduğu herhangi bir kümelenme olmadığı ve kentsel canlılık açısından farklı bina yaşlarının avantaj sağladığı bölgelerdir.

ŞEKİL 2.4.35. Yapı ruhsat yıllarına göre yapı hotspot analizi (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bir diğer yandan belli bir insan yoğunluğu ve farklı yaştaki binalar da kenti canlı tutmaktadır. Çalışma alanı mahallelerinde nüfus yoğunluğu mahalle alanına göre değerlendirildiğinde; en yoğun insan varlığı Fikri Altay (425 kişi/ha) ve Nergiz (404 kişi/ha) mahallelerinde en düşük yoğunluk ise Mavişehir (90 kişi/ha) ve Atakent (103 kişi/ha) mahallelerinde bulunmaktadır (Tablo 2.4.8.).

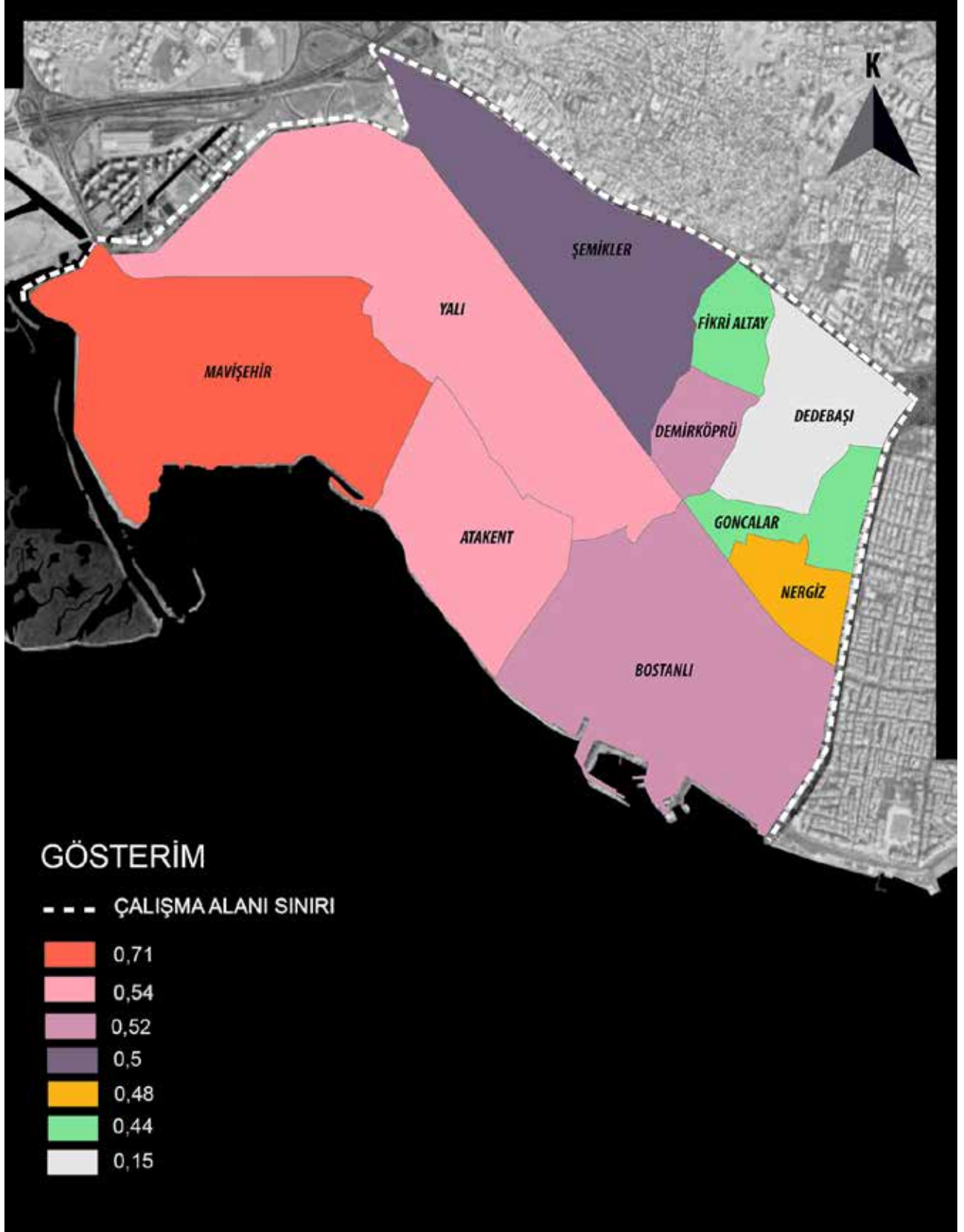
Arazi kullanım çeşitliliği kentsel yaşanabilirlik bileşeni olmasının yanı sıra kentsel canlılığı da sağlamaktadır. Arazi kullanım çeşitliliği entropi endeksi ile ölçülmektedir (Kut ve Çubukçu, 2022). Karma arazi kullanımını entropi endeksi ile mahalle düzeyinde de ölçülmektedir (Bahadure, 2015). Çalışma alanında zemin kat kullanımı incelendiğinde zemin katta birden fazla kullanım olduğu da görülmektedir. Bu nedenle birden fazla kullanımların bulunduğu kullanım türü

karma olarak ele alınmış, diğer kullanım türleri ise konut, işyeri ve ticaret, eğitim tesisi, dini tesis, sağlık tesisi, sosyokültürel, ulaşım, kamusal açık-yeşil alan, yönetim ve teknik olarak ele alınmıştır. 0-1 arasında değer alan karma kullanım seviyesinde 1 maksimum, 0 minimum arazi kullanım çeşitliliğini temsil etmektedir. Buna göre Mavişehir (0.71) çeşitlilik endeksinin en yüksek olduğu mahalledir. Burada karma arazi kullanım seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 2.4.36). En düşük karma arazi kullanımına sahip olan ise Dedebaşı (0.15) Mahallesi'dir. Diğer mahalleler (0.44- arasında ise yüksek bir fark bulunmaktadır ve karma kullanım seviyesi yüksektir. Mavişehir Mahallesi'nde çeşitliliğin öne çıkmasının sebebi entropi endeksinin formüle edilmesinde çeşitli kullanım türlerinin alan büyüklüklerini önemsemesi olarak açıklanabilir.

TABLO 2.4.8. Mahallelere göre nüfus yoğunlukları (TÜİK, 2023'den üretilmiştir)

	Toplam nüfus	Mahalle alan	Yoğunluk (kişi/ha)
Atakent	6714	702186	103
Bostanlı	30773	1482650	214
Dedebaşı	20312	509674	381
Demirköprü	6865	201229	312
Fikri Altay	8138	184702	425
Goncalar	9252	242992	388
Mavişehir	13909	1558310	90
Nergiz	8099	208266	404
Şemikler29444	Şemikler29444	1085110	244
Yalı	37461	1839370	204

ŞEKİL 2.4.36. Arazi kullanım çeşitliliğinin entropi endeksi ile ölçümü (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.4.3.3. Kentsel Tasarım Uygulamaları

Karşıyaka Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü tarafından uygulanmış ve tamamlanmış projeler mahallelere göre incelendiğinde peyzaj ve mimari olarak iki farklı ölçekte ele alınmıştır. Peyzaj projeleri park özelinde geliştirilmiştir. Mavişehir, Şemikler ve Atakent mahallelerinde uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Mimari olarak geliştirilen projeler Mavişehir, Bostanlı, Şemikler, Nergiz ve Yalı mahallelerinde görülmektedir. Burada farklı yaş gruplarını kapsayan özellikle çocukları içeren, değişik temalarda projeler söz konusudur.

TABLO 2.4.9. Kentsel Tasarım Müdürlüğünce yürütülen peyzaj projeleri (Karşıyaka Belediyesi, 2023)

Mahalle	Proje	Uygulama Durumu
Atakent	1-Atakent Park Projesi (2023)	Uygulandı
Şemikler	1-Ali Çetenay Parkı (2020)	Uygulandı
Şemikler	2-6297 Sokak Parkı (2020)	Uygulandı
Mavişehir	1-Çocuk Trafik Eğitim Parkı (2015)	Tamamlandı
Mavişehir	2-Semra Aksu Atletizm Parkı (2022)	Uygulandı
Mavişehir	3-Mavişehir Anaokulu (2017)	Uygulandı

TABLO 2.4.10. Kentsel Tasarım Müdürlüğünce yürütülen mimari projeleri (Karşıyaka Belediyesi, 2023)

Mahalleler	Projeler	Uygulanma Durumu
Yalı	Planetarium - (2021)	Uygulandı
Şemikler	Tekmer (Teknoloji Geliştirme Merkezi çalışma alanları)-Ahmet Piriştina Kültür Merkezi tadilat projesi - (2020)	Uygulandı
Nergiz	Direnış Parkı Mahalle Merkezi (kurs alanları ve kafeterya) - (2015)	Uygulandı
Bostanlı	Çatı Bostanlı (sergi salonu, atölyeler, kafeterya) - (2022)	Uygulandı
Bostanlı	9 Eylül Sergisi (2022)	Uygulandı
Bostanlı	Nihat Egemen Parkı ve çevresi düzenleme projesi (2017+2020)	Tamamlandı
Mavişehir	Tenis Sahası Tesisleri (soyunma odaları) - (2019)	Tamamlandı
Mavişehir	Zero Carbon Point (2019)	Uygulandı
Mavişehir	Mavişehir Anaokulu tadilatı-İzka Çocuk Dünyası Projesi (2018)	Tamamlandı
Mavişehir	Mavi Ada Restoran (2017)	Tamamlandı
Mavişehir	Mavişehir Anaokulu (2016)	Uygulandı

Karşıyaka Kentsel Tasarım Müdürlüğü'nün önemli çalışmalarından birisi de Karşıyaka ilçesindeki atıl alanlara ilişkin bir envanterin ortaya çıkarılması çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı ilçeye kentsel tasarım uygulamaları ile yeni kullanım olanakları ve özellikle de yeşil alanlar kazandırmaktır. Bu doğrultuda envanter çalışması ile kamusal açık ve yeşil alan kullanımına dahil edilebilecek potansiyel noktalar belirlenmiştir. Mevcut kamusal açık yeşil alanlara ek olarak atıl alanların projelendirilmesiyle yeşil alan varlığının artırılması planlanmaktadır.

Söz konusu atıl alan envanterinin özellikle yeşil alan varlığının zayıf olduğu bölgelerde değerlendirilmesi önemlidir. Böyle bir çalışmada alan niteliği ve dolayısıyla yarattığı potansiyel önemli olmakla birlikte, bütünsel olarak bir yeşil altyapı sisteminin oluşmasına nasıl hizmet edecek biçimde projelendirilmesi gerektiği de belirlenmek durumundadır.

Nitekim bu çalışma kapsamında yapılan incelemede atıl alanların açık ve yeşil alanlar açısından dezavantajlı mahallelerde ağırlıklı yer alıyor olduğu saptanmıştır (Şekil 2.4.37). Bu durum söz konusu alanların var olan potansiyelleri ile kentsel tasarım çalışmalarına konu edilebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla atıl alanlar bir anlamda müdahale edilebilecek alanları göstermekte ve sorunlu alanlarda yeşil ağ sistemini geliştirmeyi sağlayacak mekânsal öngörüler için veri sağlamaktadır. Bütün bunlarla birlikte atıl alanların yoğunlaştığı yerler aynı zamanda doku karakteri ile ilgili de veri sunmaktadır. Bu kapsama otopark ve refüj kullanım türü olarak ifade edilen atıl alanlar dahil edilmemiştir. Sağlıksız gelişmiş, karmaşık doku özellikleri gösteren ve planlama süreci açısından ıslah imar planlarına konu olmuş, çalışma alanının orta kesimlerinde ve doğusunda atıl alanların daha fazla olduğu izlenmektedir.

Karşıyaka Belediyesi'nin uygulamasını yaptığı kentsel tasarım projeleri incelendiğinde bu projelerin çocuk öncelikli bir içeriği olduğu izlenmektedir. Böyle bir içerik belediyenin **"Çocuk Dostu Kent"** olma vizyonu ile ilgilidir. Nitekim belediyenin çocuklara yönelik çok sayıda projesi ve uygulaması bulunmaktadır. Söz konusu uygulamalar açık ve yeşil alan düzenlemeleri biçiminde olduğu ölçüde, mimari uygulamalar biçiminde de ortaya çıkmış bulunmaktadır. Söz konusu uygulamaların bir bölümü kent ölçeğinde hizmet vermekte olup, etki çapları da oldukça geniştir.

"Sokak Senin" Projesi: Yaşamı sokağa taşımayı hedefleyen proje kapsamında müzik dinletileri, söyleşiler, dans gösterileri, spor etkinlikleri, sokak oyunları ve atölyelere yer verilmiştir. Bu etkinlik ile her yaşta vatandaşlara erişilmiş, çocuklara güvenli ve rahat bir şekilde sokakta oynama olanağı sağlanmıştır. Aynı zamanda sokakların belirli zamanlarda araç trafiğine kapatılması ile otomobilsiz bir kent konusunda farkındalık yaratılması da hedeflenmiştir.

Karşıyaka Çocuk Oyun Macera Parkı: Karşıyaka Belediyesi tarafından Yalı Mahallesi içerisinde 2.700 m² alan üzerine inşa edilmiştir. Alan içerisinde 65 metrelik "zipline", kader atlayışı kulesi ile birlikte gençler ve çocuklar için farklı fiziksel aktivite ve eylemleri gerçekleştirebilecekleri düzenlemeler bulunmaktadır. Birlikte ve bireysel oyunlar için imkân sunan düzenleme aynı zamanda açık ve yeşil alanlarla da bütünleşmektedir (URL-64).

ŞEKİL 2.4.37. Çalışma alanındaki ağaç varlığı mevcut kamusal açık ve yeşil alan, atıl alanlar (Karşıyaka Belediyesi, 2023'den üretilmiştir)

FOTOĞRAF 2.4.9.“Sokak Senin” etkinliği (URL-63)**FOTOĞRAF 2.4.10.** Karşıyaka çocuk oyun macera parkı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)**FOTOĞRAF 2.4.11.** Karşıyaka çocuk oyun macera parkı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

Zeynep Arslan Bisiklet Parkı: Karşıyaka Belediyesi tarafından Yalı Mahallesi içerisinde 2500 m² alan üzerine inşa edilmiştir. Bisiklet parkurunda 243 m uzunluğunda pist bulunmaktadır. 800 m² asfalt kaplanmış olan alan, gece ve gündüz kullanıma uygundur. Alanda izleyiciler için tribün de planlanmış olup, ayrıca alan açık yeşil alanlarla bütünleştirilmiştir (URL-65).

Planetarium (Uzay Küresi): Karşıyaka Evrensel Çocuk Merkezi Eğitim Kampüsü yer alan tesisin, hem çocuklara hem de gençlere hizmet vermesi hedeflenmiştir. 16 metre kubbe çapı ile 22 derece kubbe eğimi, kullanılan en son teknoloji görüntü, yazılım ve ışıklandırma sistemiyle izleyicilere farklı bir film izleme olanağı sağlamaktadır. Planetariumda astronomi, yıldızlar ve galaksiler hakkında eğitimler verilmektedir. Okul öğrencileri için eğitim amaçlı planlanan komplekste ayrıca atölyeler, teleskop kiralama gibi etkinlikler de yer almaktadır (URL-66, URL-67).

2.4.3.4. Tematik Uygulamalar

“Cittaslow Metropol” modeli, Dünya'daki çeşitli yavaş şehir tanımını elde eden orta ve küçük ölçekteki kentlerin ardından büyük kentlerde de sakin ve yavaş bir yaşam ve mekân çevriminin mümkün olabileceğine yönelik inancın bir ürünü olarak geliştirilmek istenmiştir. Bu doğrultuda modelin 6 teması barındıran bir içeriğe sahip olması hedeflenmektedir. Bunlar; toplum, kentsel direnç, iyi gıda, yönetim, hareketlilik, cittaslow mahalleleri (sakin mahalle) şeklindedir (URL-68).

İzmir'in, Dünya'da pilot “cittaslow metropol” kenti olarak belirlenmesiyle birlikte, modelin 6 temasından biri olan “sakin mahalle” içeriğinin iki mahallede

uygulanması gündeme gelmiştir. Bunlardan bir tanesi Konak Agora Ören Yerinde Pazaryeri Mahallesi iken, diğeri ise araştırma alanında yer alan Karşıyaka Demirköprü Mahallesi'dir.

Alanda gerçekleşen bitirilen düzenlemeler incelendiğinde, sokaklarda yapılan tasarımların yaya ve taşıt birlikteliğini 1970'lerde Hollanda'da başlatılan Woonerf adı verilen ilkesel mekân düzenlemesini çağrıştırdığı görülmektedir (URL-69) Ancak uygulamada, Woonerf'in önde gelen özelliklerinden biri olan yere çizilen sınır tarif edici çizgilere kullanıcılar tarafından itibar edilmediği gözlenmiştir.

FOTOĞRAF 2.4.12. Cittaslow uygulama alanından örnekler (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

2.4.4. Konut ve Yerleşim Dinamikleri / Eğilimleri

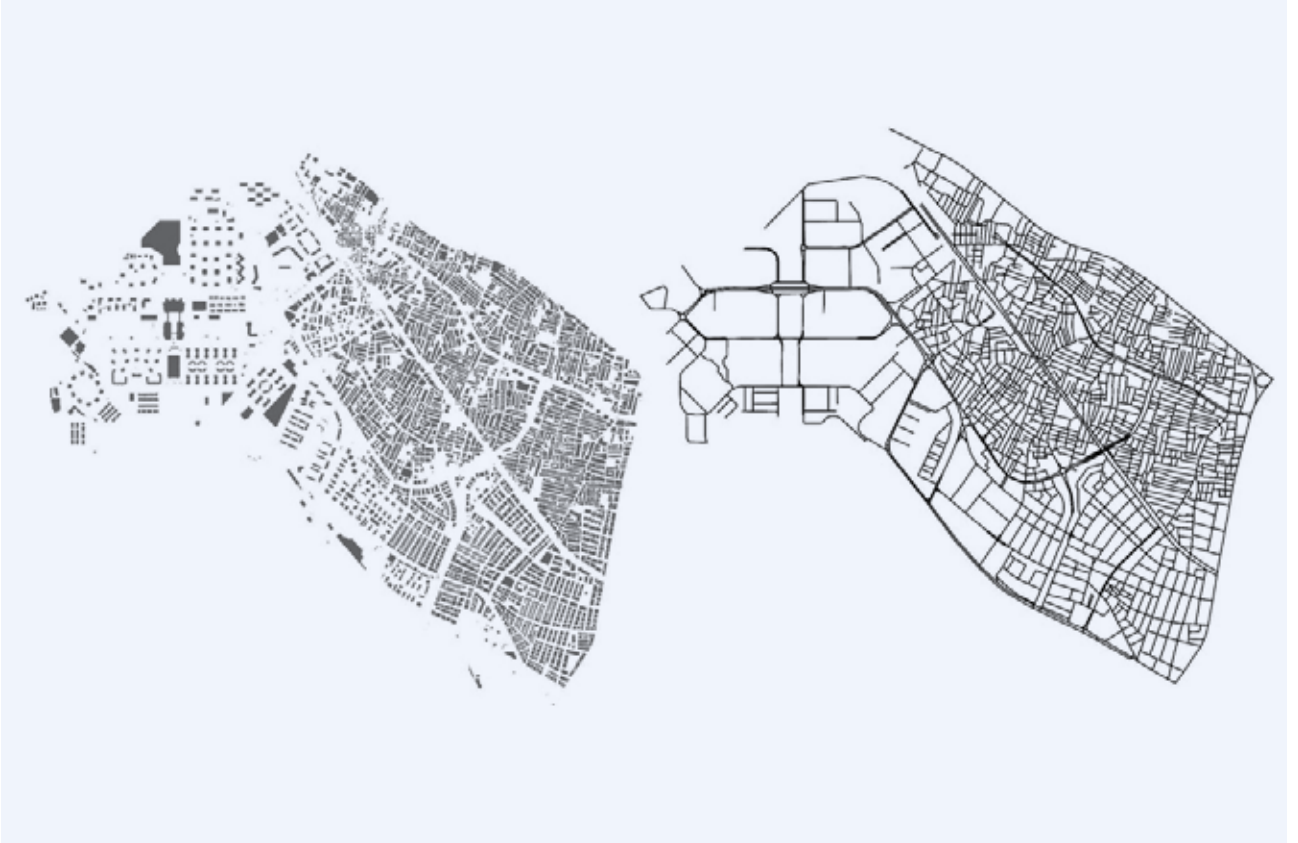
Yaşanabilirliğin en önemli göstergeleri konut ve yakın çevre ilişkisinin sağlıklı biçimde planlanmış olması ile ortaya çıkmaktadır. Konut çevresi fiziksel ve iklimsel konfor özellikleri, kentsel ortak kullanım alanları, sosyal donatı alanlarına erişilebilirlik, güvenlik gibi konulardaki tasarım hassasiyetleri kullanıcı memnuniyetine doğrudan etki etmektedir. Bu nedenle, konut-konut çevresi memnuniyetinin değerlendirilmesinde kentsel mekân gelişimi ve yapıli çevre özelliklerinin bilinmesi önemlidir.

Bölgenin gelişme biçimi açısından belirgin üç farklı doku bileşeni bulunmaktadır. Toplu konut uygulamaları, ıslah imar planı çalışmalarına konu olmuş alanlar ve imarlı gelişmiş kent bölgeleri biçiminde ayrılan üç farklı bölge doluluk boşluk dengesi açısından da farklı özellikler içermektedir. Söz konusu bölgelerdeki yapıli çevrenin doluluk-boşluk dağılımı ve ulaşım ağı

incelendiğinde Mavişehir ve Atakent mahallelerindeki örüntünün daha seyrek (boşluklu) bir yapıya sahip olduğu izlenmektedir. Dedebaşı, Demirköprü, Nergiz, Goncalar mahallelerinde ise gelişme biçimlerine bağlı olarak sıkışık ve karmaşık bir doku yer almaktadır. Bu mahallelerde doluluk oranı fazladır (Şekil 2.4.38).

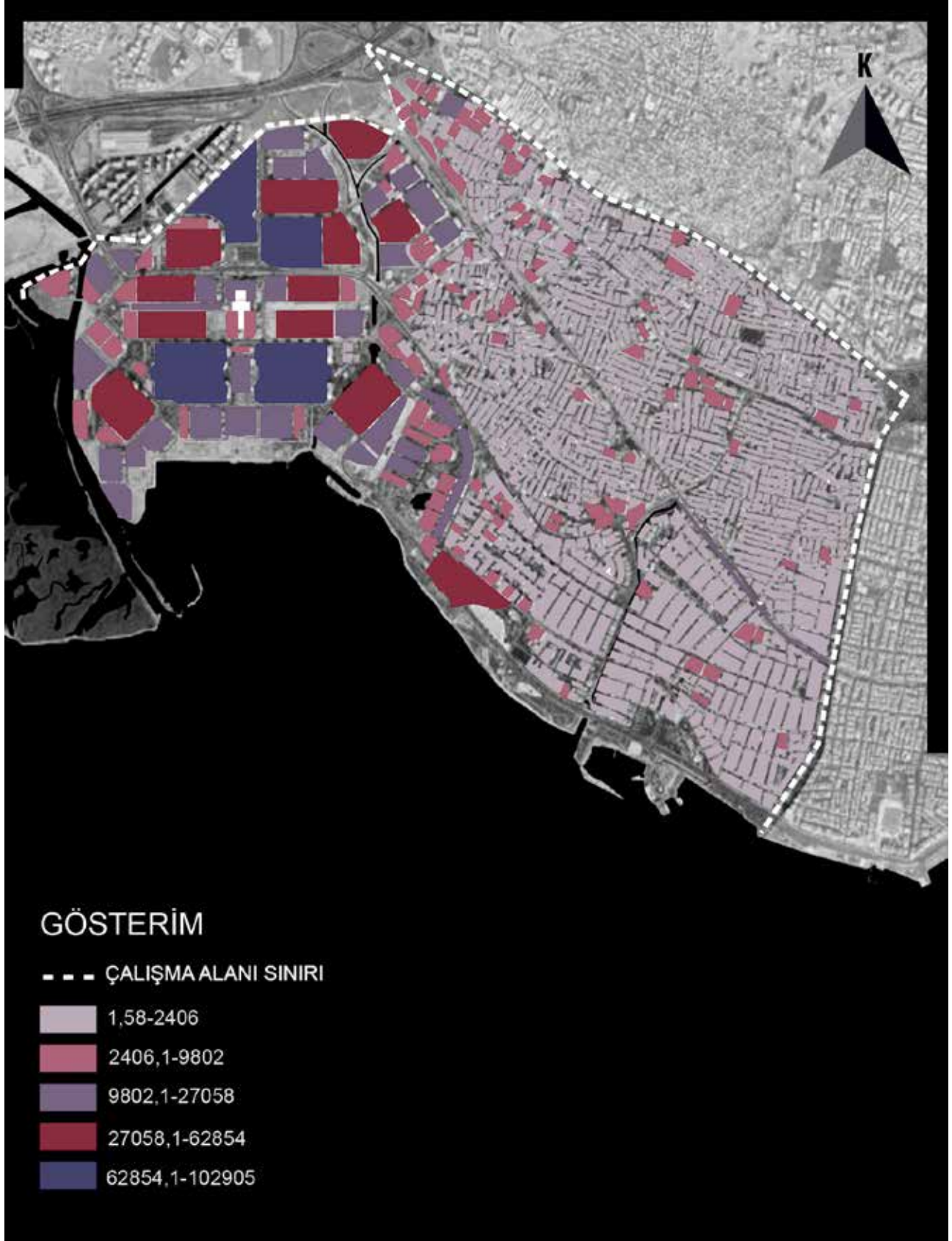
Çalışma alanı içerisinde yapıli çevrenin temel özelliklerine bakıldığında parsel alanı, yapı taban alanı ve kat sayısı özellikleri mahallelere göre incelendiğinde çalışma alanındaki farklı özellikler bölgeler bazında tespit edilebilmektedir. Örneğin ortalama parsel büyüklüğü açısından yapılan analizde Mavişehir Mahallesi'nin diğer mahallelerden ayrıştığı, onu Atakent Mahallesi'nin izlediği, bu özelliğin söz konusu mahallelerdeki yapılaşma biçiminin toplu konut alanı şeklinde olmasından kaynaklandığı görülmektedir (Şekil 2.4.39- 2.4.40 ve Tablo 2.4.11).

ŞEKİL 2.4.38. Çalışma alanı yapılaşma ve yol ağı açısından doluluk boşluk dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

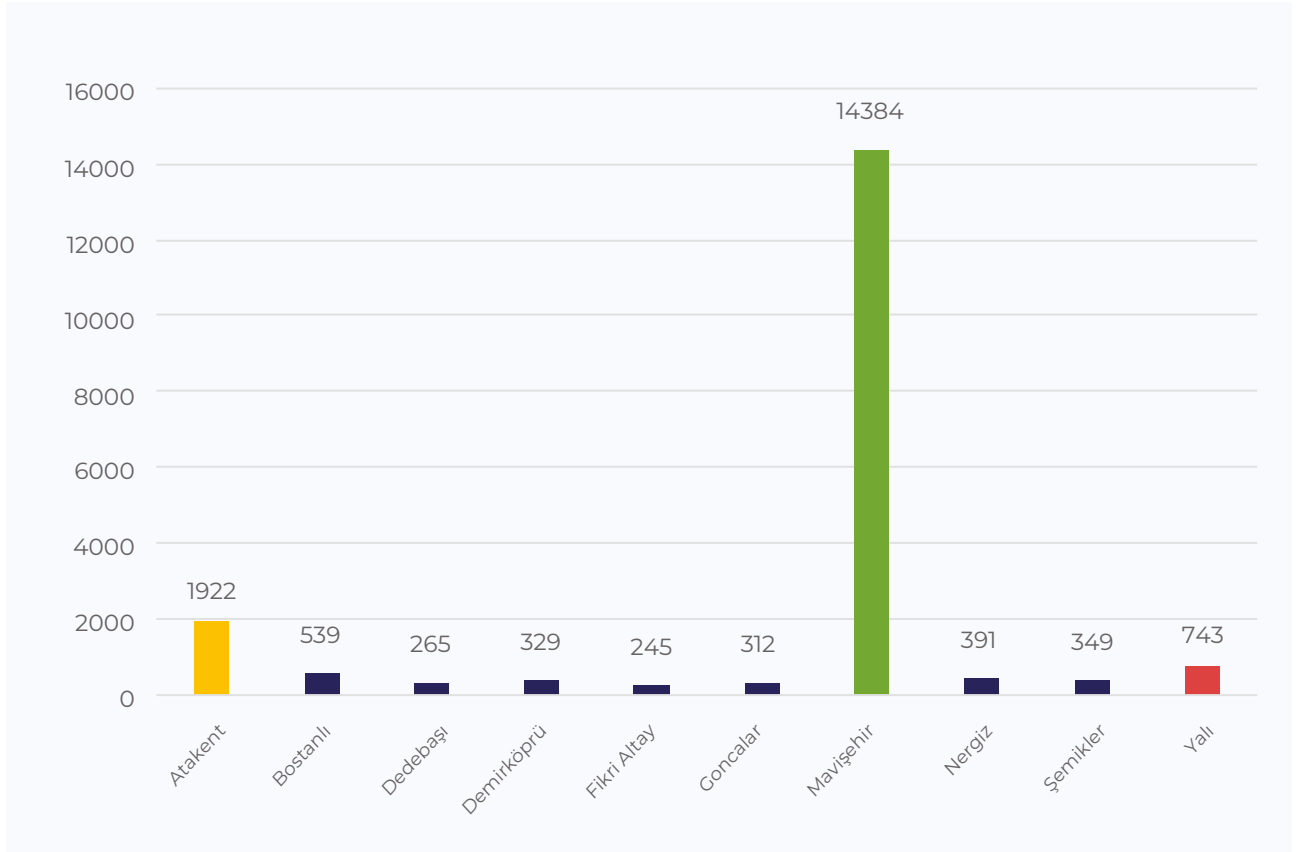

ŞEKİL 2.4.39. Çalışma alanındaki parseller büyüklüklerinin dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

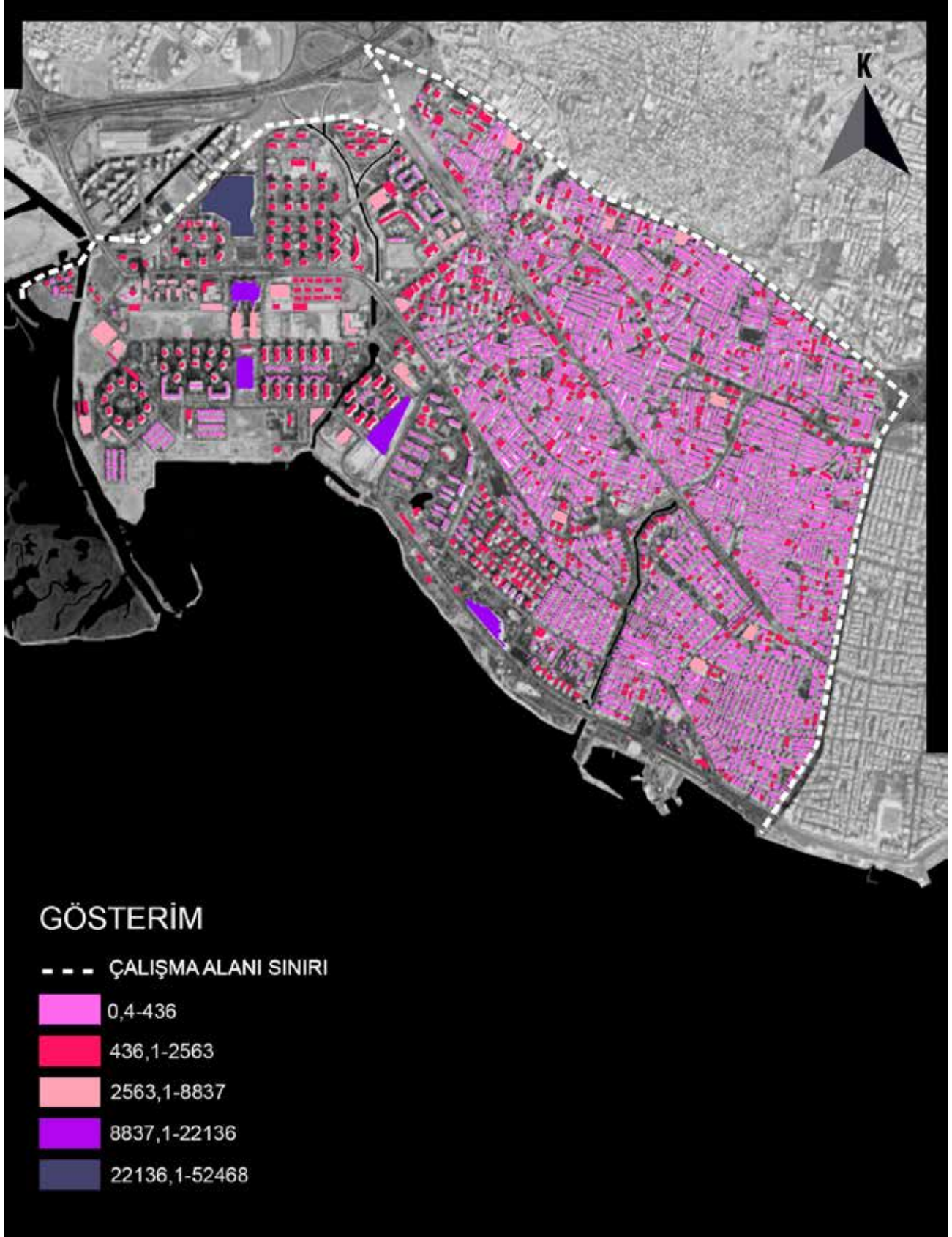
ŞEKİL 2.4.40. Çalışma alanı içerisinde mahallelere göre ortalama parsel alanı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

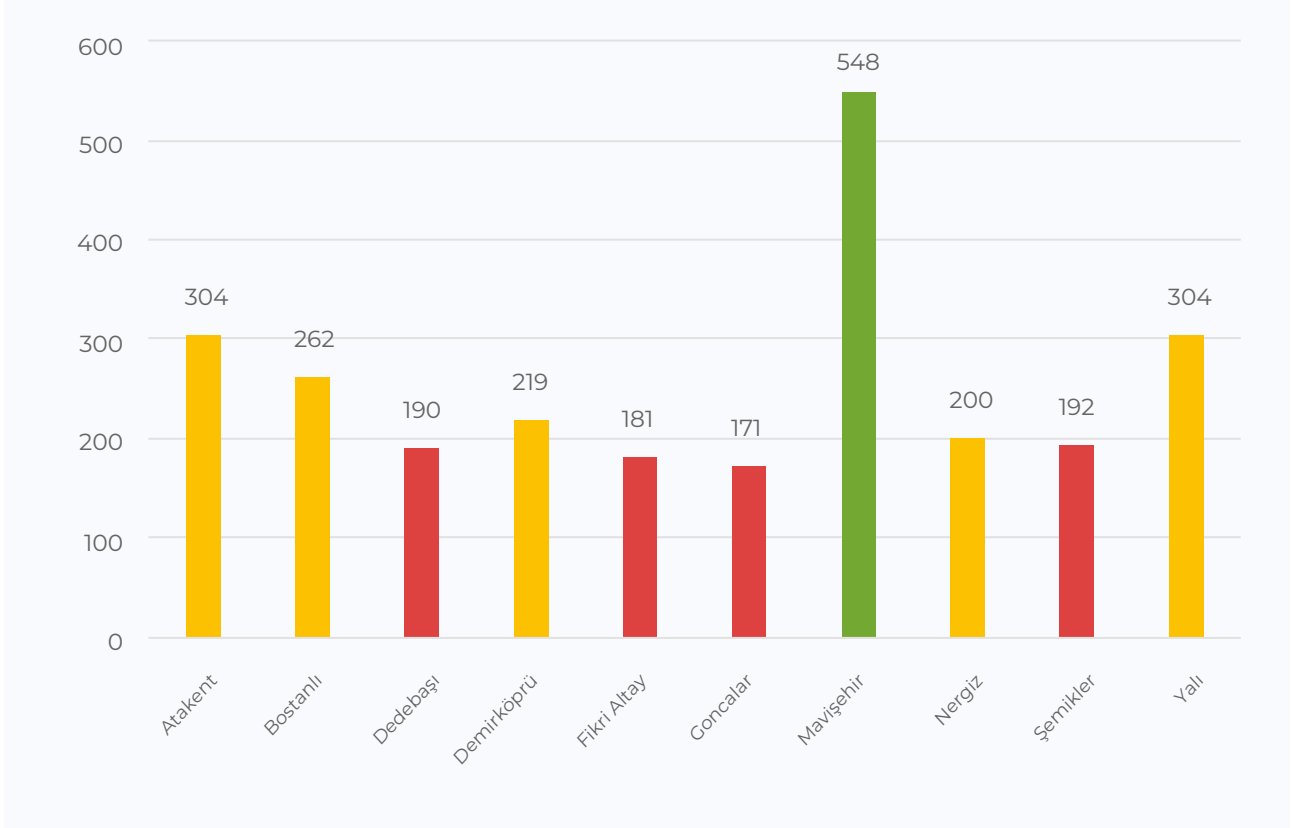
Alanın özellikleri yapı taban alanı büyüklüğü açısından incelendiğinde Mavişehir Mahallesi ile Atakent ve Yalı mahallelerinin batı kısmının diğer bölgelerden ayrıştığı ve önemli farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Diğer taraftan Fikri Altay ve Dedebaşı mahallelerinin parsel alanı açısından en küçük ortalama değerlere sahip olduğu izlenmektedir (Şekil 2.4.41, 2.4.42 ve Tablo 2.4.11). Yapı taban alanı açısından ise en küçük ortalama yapı taban alanı Goncalar, Fikri

Altay, Dedebaşı ve Şemikler mahalleleri içerisinde yer almaktadır. Bu noktada İZBAN hattının kuzeyi ve Girne Bulvarı'ndan batıya doğru gidildikçe parsel ve yapı taban alanlarının küçüldüğü görülmektedir. Bu durum bölge içerisindeki sosyo ekonomik yapıyla uyumlu bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

ŞEKİL 2.4.41. Çalışma alanındaki yapı taban alanı büyüklüklerinin dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.42. Çalışma alanı içerisinde mahallelere göre ortalama yapı taban alanı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

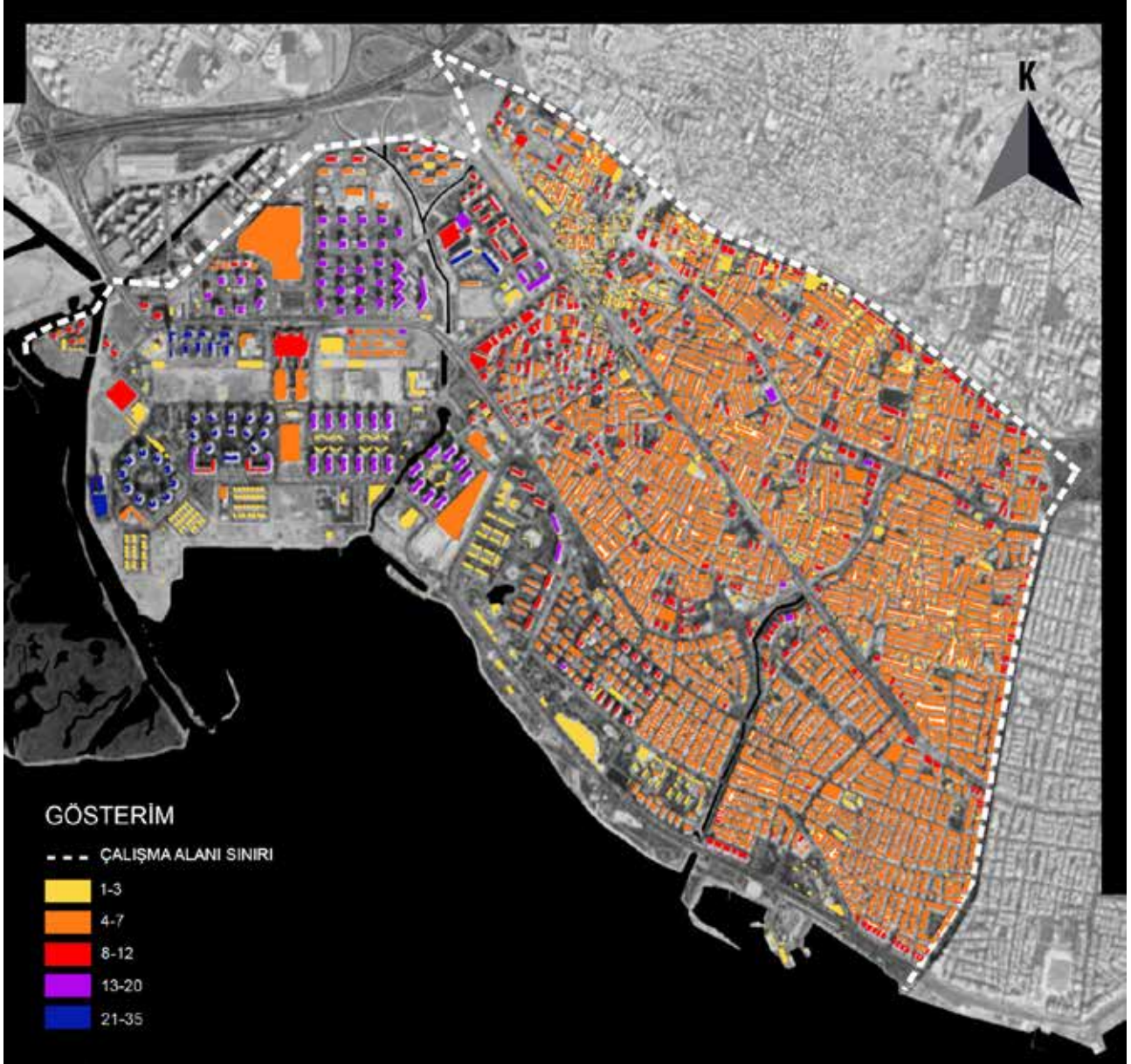

Yapılı çevrenin özellikleri yapı yükseklikleri açısından ele alındığında ise, Atakent Mahallesi'nin bazı bölgelerinde maksimum kat yüksekliğinin 15 kata kadar çıkmakta olup, site içerisinde az katlı yapıların da bulunması sebebiyle kat ortalamasının 4 kat ile en düşük değer olarak ortaya çıktığı bir mahalledir. Mavişehir Mahallesi'nde ise kat yüksekliği bazı yapılarda 35 kata kadar çıkmaktadır. Bu mahallede çok sayıda kapalı konut sitesi ve toplu konut uygulamaları

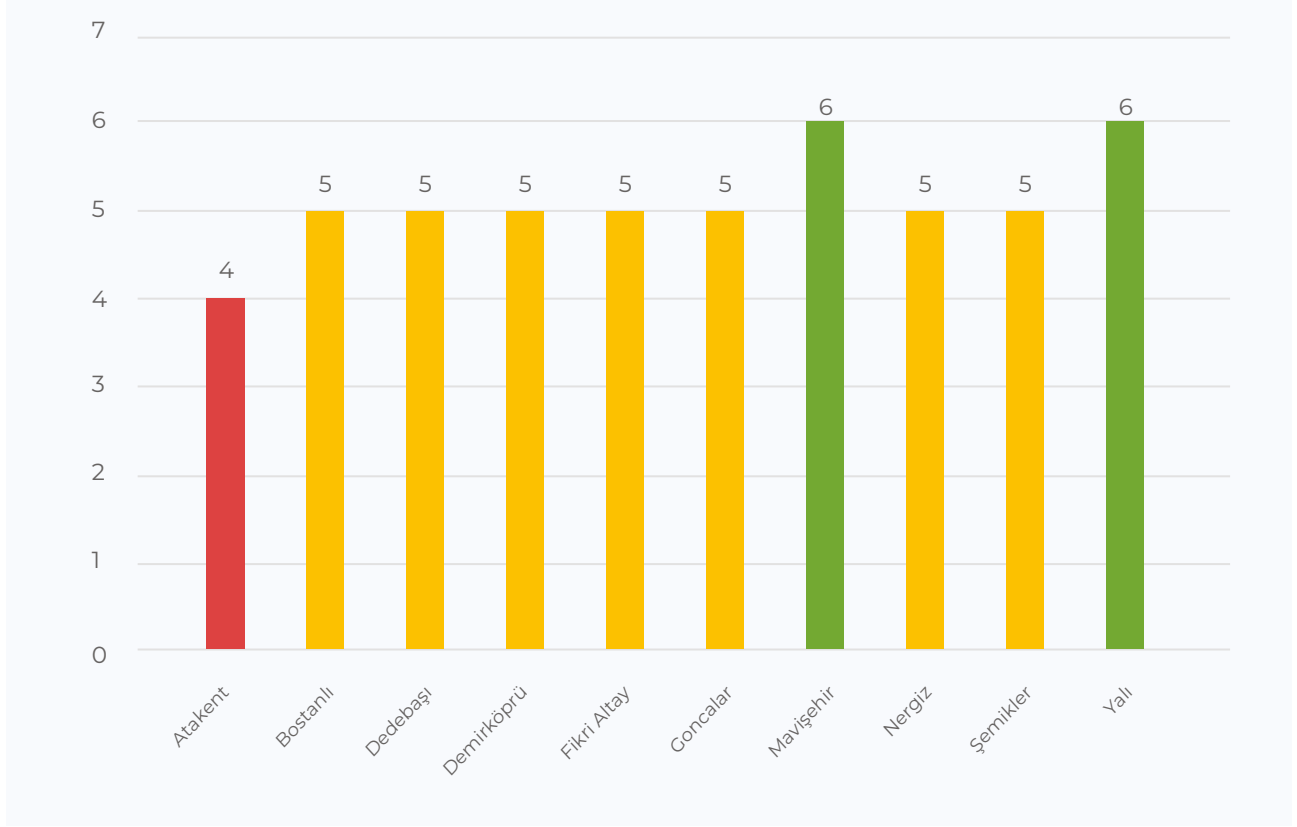
yer almaktadır (Fotoğraf 2.4.13 ve 2.4.14) (Tablo 2.4.11). Ayrıca Yalı mahallesinin de 26 kat ile yüksek yapıların bulunduğu mahallelerden bir diğeri olduğu görülmektedir. Her iki mahalle 6 kat ile en yüksek ortalama kat sayısına sahip mahallelerdir (Şekil 2.4.42. ve 2.4.43).

ŞEKİL 2.4.43. Çalışma alanındaki yapıların kat sayılarının dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.44. Çalışma alanı içerisinde mahallelere göre ortalama yapı kat sayısı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

FOTOĞRAF 2.4.13. Mavişehir Mahallesi içerisindeki yüksek katlı yapılaşmalar (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

FOTOĞRAF 2.4.14. Mavişehir Mahallesi içerisindeki yüksek katlı yapılaşmalar (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

TABLO 2.4.11. Çalışma alanının yapısal özellikleri (Karşıyaka Belediyesi, 2023'den üretilmiştir)

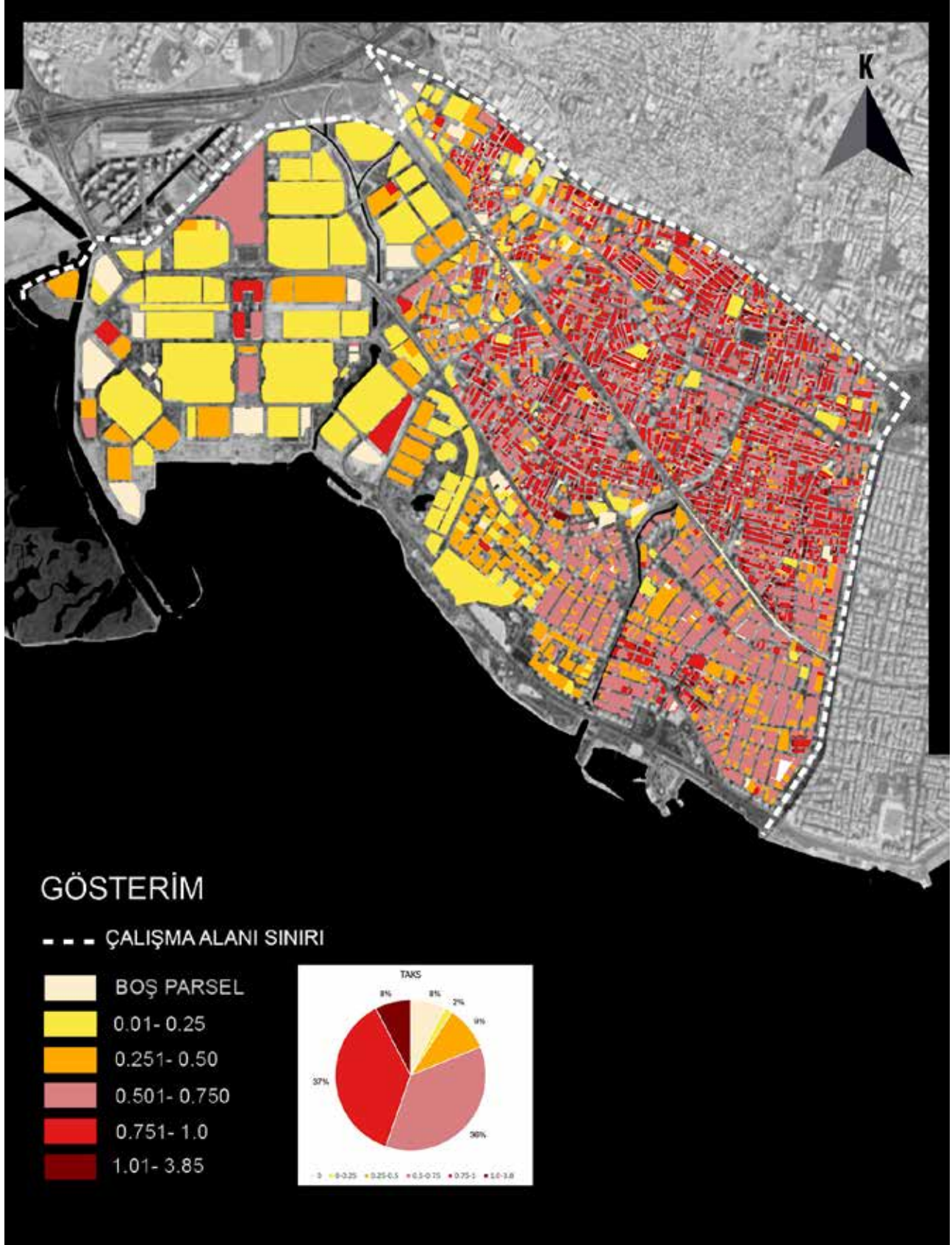
Yapısal Özellikler/ Mahalle	Parsel alanı (m ²)		Yapı taban alanı (m ²)		Kat sayısı	
	Ortalama	Maks.	Ortalama	Maks.	Ortalama	Maks.
Atakent	1922	57094	304	13044	4	15
Bostanlı	539	19601	262	4081	5	13
Dedebaşı	265	6380	190	1423	5	11
Demirköprü	329	7245	219	4469	5	13
Fikri Altay	245	6633	181	869	5	11
Goncalar	312	19601	171	1165	5	10
Mavişehir	14384	102905	548	22136	6	35
Nergiz	391	19601	200	925	5	10
Şemikler	349	11053	192	4372	5	14
Yalı	743	87809	304	52468	6	26

Çalışma alanı içerisindeki dokunun değişen özellikleri Taban Alanı Katsayısı (TAKS) açısından incelendiğinde yine bölgenin gelişme dinamiklerine bağlı olarak farklılaşan bölgelerin varlığı izlenebilmektedir. İslah imar planı sonucu gelişmiş ve bölgenin kuzeydoğu parçası olarak tanımlanabilecek dokuda TAKS değeri daha yüksek bir aralıkta yer almakta olup, toplu konut

biçiminde yapılaşmış ya da kapalı konut siteleri olarak gelişmiş batı bölgesinde, geniş açık alanların varlığı çerçevesinde TAKS değerinin daha düşük olduğu tespit edilmektedir. Bölgede dokunun %37'si 0.75 ile 1.00 değeri ve %36'sı da 0.50 ile 0.75 değeri arasında bulunmaktadır (Şekil 2.4.45).

ŞEKİL 2.4.45. Çalışma alanı taban alanı katsayısı (TAKS) (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

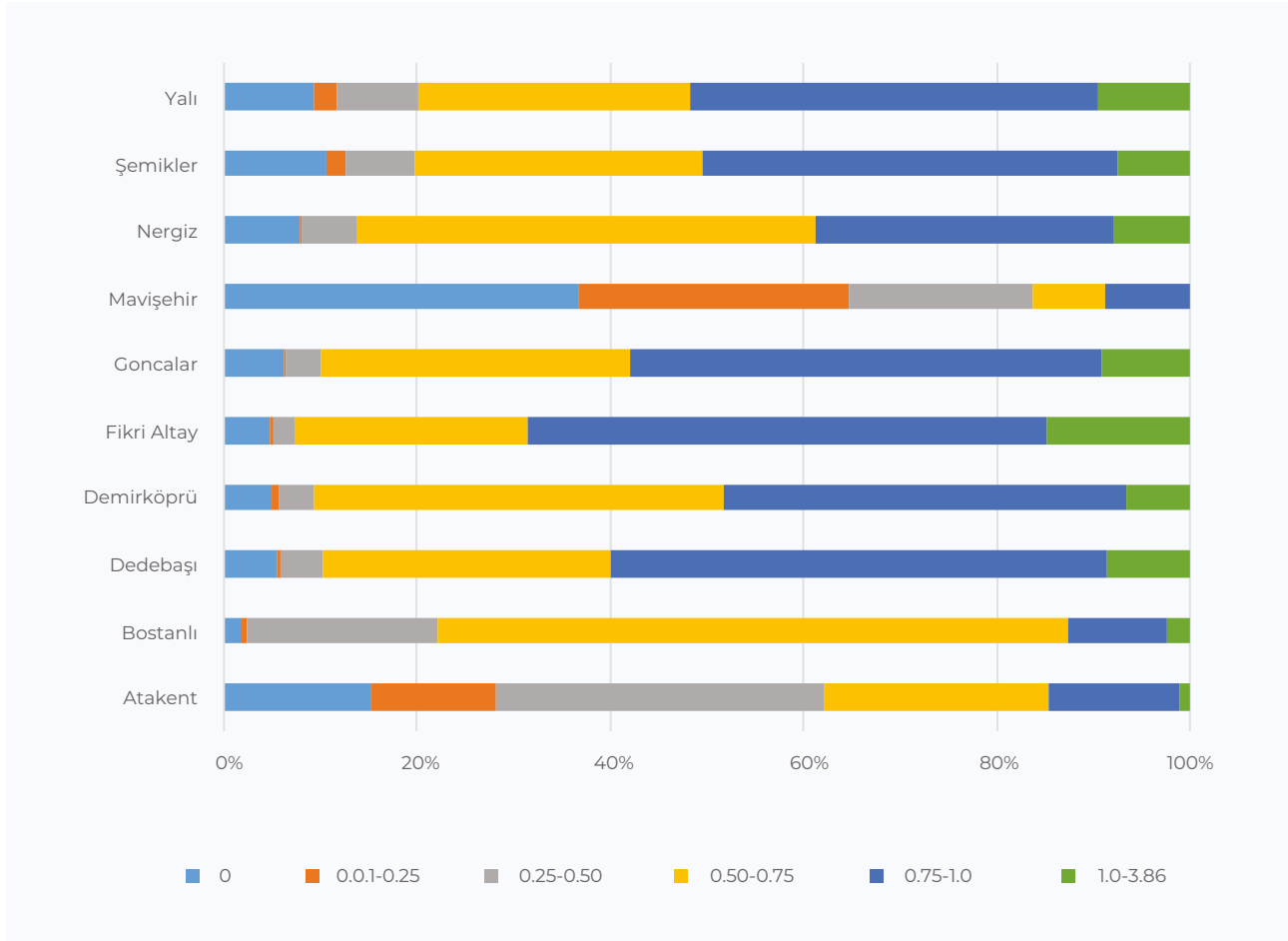

Mahallelere göre TAKS değerleri incelendiğinde; Fikri Altay, Dedebaşı ve Goncalar mahallelerinde TAKS değerinin daha yüksek bir aralıkta olduğu görülmektedir. Bu durum bölgedeki yapılaşma özellikleri ile ilişkilidir. Küçük parseller üzerinde yer alan çoğu bitişik nizamdaki yapı nedeniyle parsel içi boşluklar ve bahçeler bu bölgede son derece azdır. Diğer yandan Bostanlı Mahallesi'nde dokunun genel olarak benzer özellikler gösterdiği, TAKS değer aralıklarının daha az değişken olduğu ve ağırlıklı 0.50-0.75 aralığında ortaya çıkan değerlerin bahçeli ve ayırık nizam yapılardan kaynaklandığı da bulgulanmaktadır. Bununla birlikte Bostanlı merkezinde ve ticari kullanımların yer aldığı alanda TAKS değeri yüksektir. Şemikler ve Yalı mahallelerinin kuzey kesimlerinde ise TAKS değerleri açısından bir çeşitlilik bulunduğu, yapı özelliklerindeki

değişikliğe bağlı olarak daha karmaşık bir durumun ortaya çıktığı izlenmektedir (Şekil 2.4.46).

Çalışma alanı yapılaşma nizamı açısından değerlendirildiğinde, bölgesel olarak farklılaşan yapılaşma nizamları olduğu görülmektedir. Mavişehir Mahallesi ile Yalı Mahallesi'nin kuzey batı kesimini içerisine alan bölgede doku genel olarak ada düzeninde bir yapılaşma biçimi, emsal ve yapı inşaat alanı belirlemeleri ile gelişmiştir. Bostanlı ve Atakent mahallelerinde yapılaşma biçiminin ağırlıklı olarak ayırık nizam ve ayırık blok ya da bitişik olarak karma bir düzende geliştiği izlenmektedir. Alanın kuzeydoğu kesiminde ve küçük parçalı parsellerin bulunduğu alanda ise doku bitişik nizam bir yapılaşma düzeni içerisinde biçimlenmiştir (Tablo 2.4.12, Şekil 2.4.47)

ŞEKİL 2.4.46. Mahallelerdeki TAKS oranlarına göre dağılımı (%) (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

TABLO 2.4.12. Çalışma alanında plana göre yapılaşma biçimleri (Karşıyaka Belediyesi, 2023'den üretilmiştir)

Ayrık	108	Y koşulu	76
Ayrık, Blok	20	Emsal	64
Ayrık, Blok, Bitişik	1	Yapı proje alanı	11
Ayrık, Bitişik	9	Özel proje alanı	2
Blok	160	B	4
Blok, Bitişik	6	D1	1
Bitişik	660	D2	11
H- Maksimum	11	D3	1

Planın ortaya koyduğu yapılaşma kararları genel olarak bölgenin gelişme dinamiklerini sürdürme eğiliminde olmakla birlikte, gelişme sınırlarına dayanmış olan bölgede doku içerisindeki olanakları kullanarak, yapı yenilemesini bir araç olarak haline getirmektedir. Yapı

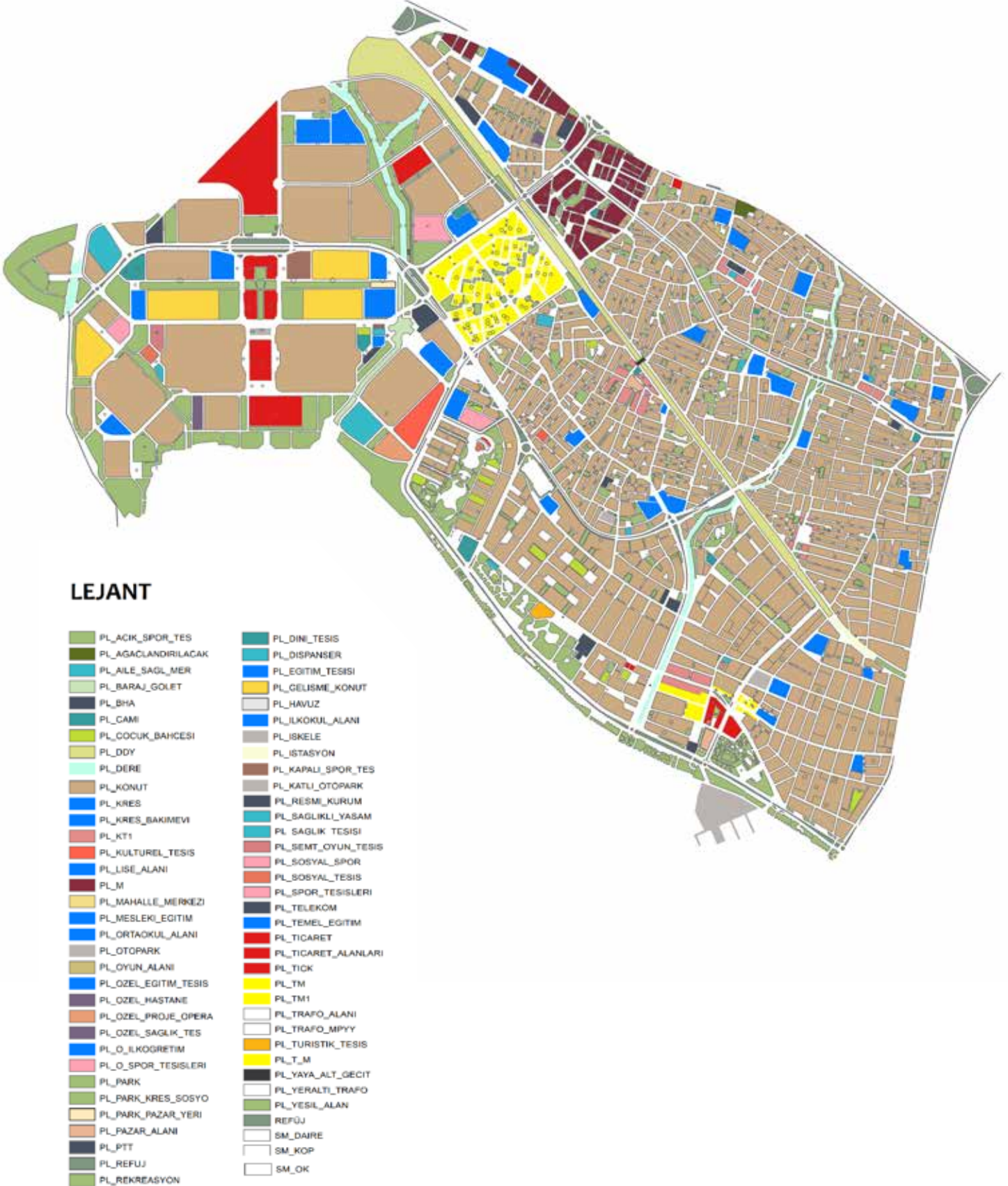
stoğunda bir iyileşme ortaya çıkarmakla birlikte bu uygulamalar elde kalan son esneme imkânlarını ortadan kaldırmaktadır. Çalışma alanının kuzeybatı kesimi ise bu bölgenin kurgusunu ve mevcut koşullarını değiştirecek nitelikte öneriler içermektedir. Bununla birlikte bölgenin kuzey ve kuzeydoğu kesimindeki dokuyu değiştirememiş, kemikleşmiş mülkiyet dokusu üzerinde bu çalışmada bulgulandığı şekliyle pek çok açıdan yetersizlikleri, dezavantajları olan bölgedeki fiziksel doku daha da yoğunlaşarak varlığını korumuştur. Plan açısından belirgin olarak ön plana çıkan bir başka husus ticaretin alan genelinde gelişimi öngören kurgusudur. Bu yaklaşım yapı ölçeğinde yenilemeyi kolaylaştırmada etkili olmakla birlikte yerleşmenin her bölgesinde bir ticari hareketliliği de beraberinde getirmektedir. Böyle bir yapılanma büyük alışveriş merkezlerinin ve güçlü alt merkezlerin bulunduğu çalışma alanında gerek bölge karakteri gerekse de yaşam nitelikleri üzerinde olumlu ve/veya olumsuz önemli etkiler oluşturma potansiyeli taşımaktadır (Şekil 2.4.48).

ŞEKİL 2.4.47. Çalışma alanında ada bazında yapı nizamı özellikleri (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.4.48. 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

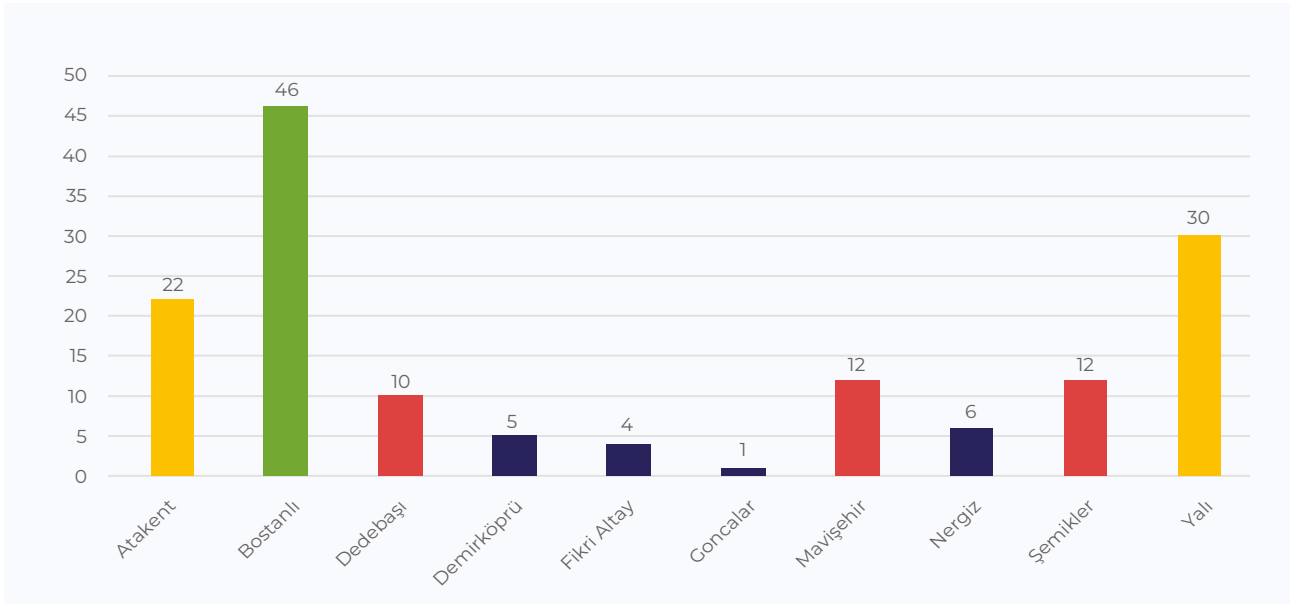
2.4.5. Kentsel Yaşam Algısı

Bir mahallede yaşayan insanların fizik mekânla ilişkisi temelinde ortaya çıkan ve yaşam deneyimleri ile ilgili duygu ve düşünceleri ile gelişen kentsel yaşam algısı, içinde yaşanılan konut ve konut bölgesindeki gereksinimlerin karşılanma düzeyi, o bölgede yaşamaktan duyulan tatmin ve bireylerin/toplumun genel sağlığının iyileşmesine temel olan özellikler açısından belirginlik kazanmaktadır. Bu bağlamda yaşanılan konut çevresinden duyulan memnuniyet kentsel yaşam kalitesinin önemli bir bileşenidir.

Çalışma kapsamında yaşanabilirlik bağlamında değerlendirmeler yapabilmek için bölgede yaşayanların deneyimlerinin, bu bağlamda çevre algılarının ve memnuniyetlerinin belirlenmesi gerekmiştir. Böyle bir değerlendirme yapmak üzere bir anket çalışması kurgulanmıştır (Anket formu ekte yer almaktadır). Anket soruları memnuniyet düzeyi, bireysel özellikler ve diğer açık uçlu sorular haricinde, "Konut Memnuniyeti", "Fiziksel Çevre Memnuniyeti", "Sosyal Yaşam ve Bağlılık", "Konfor ve Stres Faktörleri" ve "Kentsel Yenileme (Dönüşüm) Uygulamaları" ana temalarında ele alınarak kurgulanmıştır.

Anket Karşıyaka Belediyesi'nin resmi internet adresinde dijital bir anket uygulaması olarak vatandaşlara açılmıştır. Herkese açık bir paylaşım olan anketin sosyal medya ve muhtarlar aracılığı ile duyurulması da desteklenmiştir. Anket süreci 21 Mart 2023 tarihinde başlamış, 5 Mayıs 2023 tarihinde erişim sonlandırılmıştır. Ankete **184 kişi** katılmış olup **148 kişi** çalışma alanındaki 10 mahallede yaşamaktadır. Mahallelere göre katılımcı sayısı incelendiğinde; en fazla katılım Bostanlı Mahallesi 46 kişi iken en düşük katılım 1 kişiyle Goncalar Mahallesi'ndedir (Şekil 2.4.49). İsteğe bağlı katılım şartları, yaşayan halkın teknolojiyi kullanma düzeyi ve Karşıyaka internet sitesinden haberdar olma ve takip etme düzeyi açılarından bakıldığında, ankete katılım düzeyinin de değerlendirilebilecek bir veri olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, Demirköprü, Fikri Altay, Goncalar, Nergiz mahallelerinde katılımın 10 kişinin altında olması ve en yüksek katılımın Bostanlı Yalı ve Atakent mahallelerinden olması bölgedeki sosyoekonomik özellikler ile ilişkilendirildiğinde anlamlı bir sonuç ortaya koymaktadır.

ŞEKİL 2.4.49. Anket katılımcılarının mahallelere göre dağılımı

Anket kapsamında sorulara memnuniyet düzeyleri için 5 üzerinden puan verilmesi istenmiştir. 1. cevap şeklinde; 5: çok memnunum 4: memnunum 3:ne memnunum ne memnun değilim 2: memnun değilim 1: hiç memnun değilim olarak tanımlanırken, 2. cevap şeklinde ise; 5: çok katılıyorum 4: katılıyorum 3: ne katılıyorum ne katılmıyorum 2: katılmıyorum 1: hiç katılmıyorum biçiminde tanımlanmıştır. Ayrıca bazı sorular aracılığıyla katılımcıların özellikleri de tespit edilmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların bireysel özelliklerine bakıldığında yaş ortalaması ve cinsiyetleri tabloda izlenmektedir (Tablo 2.4.13). Yaş aralığı 30 yaş ile 56 yaş arasında değişmekte olup, ağırlıklı 40'lı yaşlarda olan kesimin anket çalışmasına katılmış olduğu görülmektedir. Bu da katılımcıların özellikleri itibarıyla araştırma evreninin iş yaşamı ve belirli bir yaşam deneyimi olan bireylerden oluştuğunu ortaya koymaktadır.

TABLO 2.4.13. Katılımcıların bireysel özellikleri

Mahalle	Yaş Ortalaması	Cinsiyet		
		Kadın	Erkek	Belirtmek İstemiyorum
Atakent	56	10	12	0
Bostanlı	54	21	25	0
Dedebaşı	51	4	6	0
Demirköprü	41	2	3	0
Fikri Altay	40	2	2	0
Goncalar	30	0	0	1
Mavişehir	52	3	9	0
Nergiz	49	4	2	0
Şemikler	39	4	8	0
Yalı	48	17	13	0

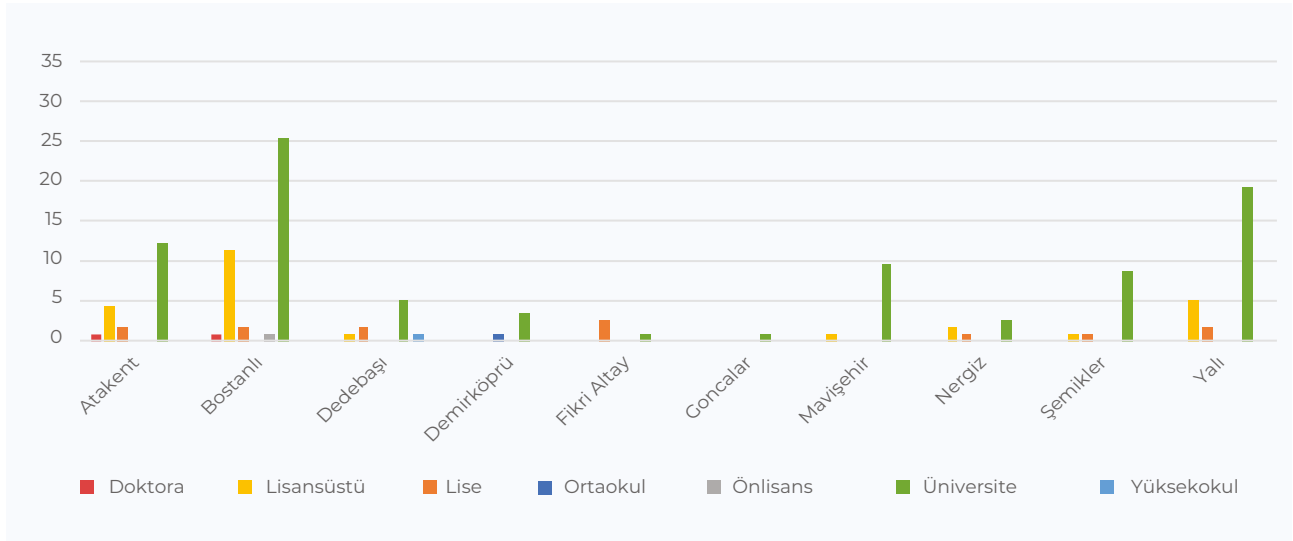
Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında da üniversite mezunu katılımcıların tüm mahallelerde daha fazla olduğu görülmüştür. Dijital bir ortamda yaşanan yerle ilgili bir anket çalışmasına katılımı sağlayacak olan istek ve farkındalığın eğitim seviyesi ile bağlantılı olduğu değerlendirilmektedir (Şekil 2.4.50).

Katılımcıların çalıştıkları sektörler açısından öne çıkan bir meslek bilgisi olmamıştır. Doğum yerlerinin "Karşıyaka" olup olmadığı sorusuna verilen cevaplar da Karşıyaka doğumlular en fazla Bostanlı, Yalı ve Atakent mahallelerinde mevcuttur. Evinizde sizinle birlikte kaç kişi yaşıyor sorusuna verilen cevaplarda aile büyüklüğü açısından birbirine yakın değerler bulunmakta olup, bu değerler 2022 nüfus verileri ile de uyumludur (Tablo 2.4.14).

Katılımcıların gelir seviyesi açısından özellikleri incelendiğinde hane içi toplam gelir sorusuna büyük

çoğunluğunun cevap verdiği, sadece 3 katılımcının (%2'si) beklenen cevap kalıplarına uygun aralık belirtmediği görülmüştür. Katılımcıların hane içi gelirlerinin mahallelere göre dağılımların bakıldığında; gelir durumunun ağırlıklı olarak 15.000 TL'nin üzerinde olduğu, bununla birlikte mahalleler itibarıyla farklılıklar bulunduğu, en yüksek gelir grubundakilerin Atakent ve Mavişehir mahallelerinde olduğu, Atakent Mahallesi'nin %45'inin ve Mavişehir Mahallesi'nin %42'sinin toplam gelirinin 60.000 TL'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Goncalar ve Fikri Altay mahallelerinde yaşayan katılımcıların hane içi toplam gelirleri 8.000 - 16.000 TL aralığında olup, katılımcılar arasındaki en düşük gelir grubunu oluşturmaktadır. Yalı, Dedebaşı ve Demirköprü mahallelerinde yaşayanların gelir durumları da ağırlıklı olarak düşük seviyededir (Tablo 2.4.15).

ŞEKİL 2.4.50. Katılımcıların eğitim durumu

TABLO 2.4.14. Katılımcıların Karşıyaka'lı olup olmadığı ve hanehalkı büyüklüğü

Mahalle	Evet	Hayır	Kaç Kişi Yaşıyor
Atakent	5	17	2.6
Bostanlı	7	39	2.4
Dedebaşı	2	8	2.9
Demirköprü	0	5	3.2
Fikri Altay	3	1	3.25
Goncalar	0	1	1
Mavişehir	1	11	2.5
Nergiz	2	4	2.6
Şemikler	5	7	2.5
Yalı	6	24	2.23

Katılımcıların araç sahiplilik durumuna bakıldığında ise, en fazla araç sahipliğinin Bostanlı, Yalı ve Atakent'te olduğu görülmektedir.

TABLO 2.4.15. Katılımcıların toplam hane içi gelirlerine göre oransal dağılımları

Gelir Bilgisi	Atakent	Bostanlı	Dedebaşı	Demirköprü	Fikri Altay	Goncalar	Mavişehir	Nergiz	Şemikler	Yalı	Genel
8000 TL altı	0	4	0	20	0	0	0	0	0	0	2
8000-16000 TL	0	15	20	20	50	100	0	17	17	23	16
16001-30000 TL	32	26	40	20	50	0	8	67	58	47	35
30001-60000 TL	18	35	40	20	0	0	33	0	25	20	26
60000 TL üstü	50	15	0	0	0	0	42	17	0	10	18
Diğer	0	4	0	20	0	0	17	0	0	0	3

TABLO 2.4.16. Katılımcıların araç sahipliği

Mahalle	Evet 1 adet	Evet 2 adet	Evet ikiden fazla	Hayır	Genel Toplam
Atakent	15	5	0	2	22
Bostanlı	30	10	0	6	46
Dedebaşı	8	0	0	2	10
Demirköprü	3	0	1	1	5
Fikri Altay	3	0	0	1	4
Goncalar	0	0	0	1	1
Mavişehir	9	3	0	0	12
Nergiz	3	1	0	2	6
Şemikler	8	1	0	3	12
Yalı	22	4	0	4	30

Katılımcılara sorulan sorular ve yanıtlarının mahallelere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

İlk bölümde **ilçe, mahalle ve yaşanılan çevreden genel olarak memnuniyet** sorulmuştur.

1. Karşıyaka ilçesinde yaşamaktan dolayı ne derece memnunsunuz?
2. Mahallenizde yaşamaktan dolayı ne derece memnunsunuz?
3. Yaşadığınız yakın çevrede yaşamınızdan ne derece memnunsunuz?

Genel olarak ilçe, mahalle ve yakın çevreye göre memnuniyet düzeyleri yakın olmakla birlikte Goncalar Mahallesi'nden gelen yanıtta göre yakın çevre memnuniyeti kısmen yüksek (3.0) olsa da ilçe ve mahalleden memnuniyet (1.0) çok düşüktür. Şemikler Mahallesi'nde ise ilçe memnuniyeti yüksek (4.17) olsa da mahalle (3.33) ve yakın çevre memnuniyeti (3.83) daha düşüktür (Şekil 2.4.51).

İkinci bölümde **konut memnuniyetini** ölçmeye yönelik genel sorular sorulmuştur.

4. Yaşadığınız konutun oda sayısı ve ev büyüklüğü açısından ne derece memnunsunuz?
5. Oturduğunuz apartmanın fiziksel özelliklerinden (site, müstakil apartman, müstakil konut vb.) ne derece memnunsunuz?
6. Oturduğunuz dairenin kat yüksekliğinden (kaçıncı katta oturduğunuzu göz önüne alarak) ne derece memnunsunuz?
7. Güneşlenme ve rüzgâr gibi iklimsel koşullara uyum açısından yaşadığınız konuttan ne derece memnunsunuz?

Konut memnuniyeti incelendiğinde 10 mahalle ortalamasından yüksek değerler alan Atakent, Bostanlı ve Mavişehir mahalleleri olmuştur. Kriterler açısından bakıldığında oda, ev büyüklüğü gibi konutun nitelikleri bakımından memnuniyet genel olarak daha yüksektir. Ancak özellikle iklimsel koşullara uyum ve apartmanın fiziksel özellikleri açısından memnuniyet 10 mahalle ortalamasındaki en düşük ortalama değerdedir (2.4.52).

TABLO 2.4.17. Katılımcıların mülkiyet durumu

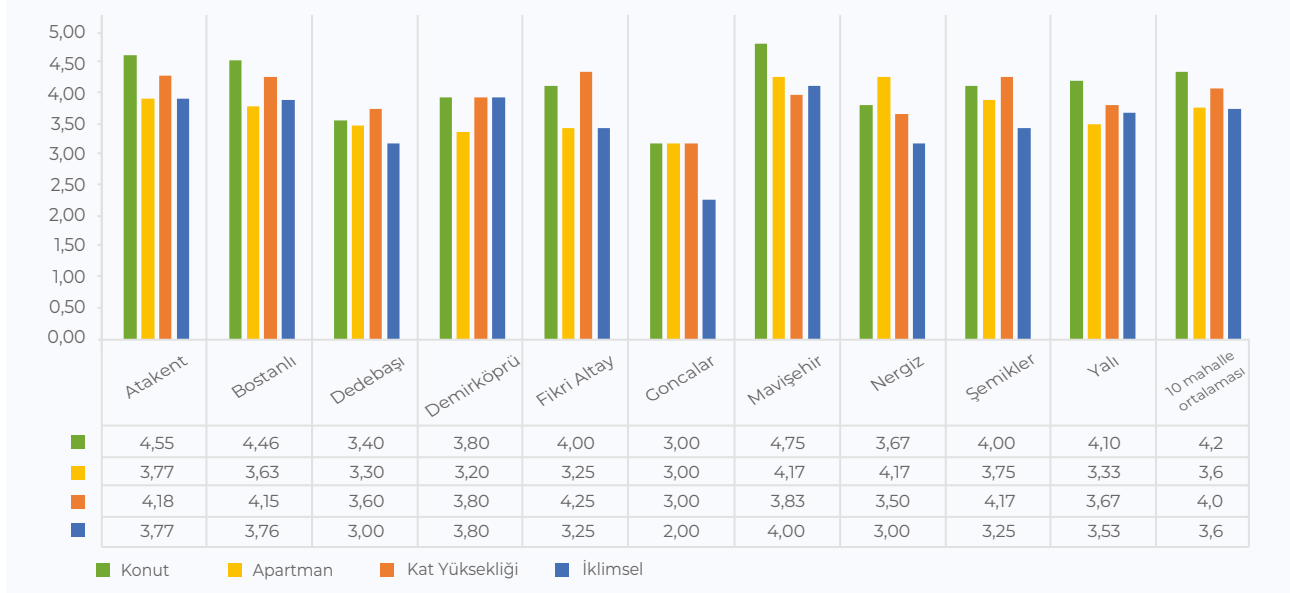
Mahalle	Aileye ait	Ev Sahibi	Kira
Atakent	1	17	4
Bostanlı	10	31	6
Dedebaşı	0	7	3
Demirköprü	0	5	0
Fikri Altay	2	1	1
Goncalar	0	0	1
Mavişehir	1	11	0
Nergiz	0	5	1
Şemikler	2	6	4
Yalı	5	17	8

ŞEKİL 2.4.51. Kentsel yaşam kalitesi algısı genel memnuniyet değerlendirilmesi

ŞEKİL 2.4.52. Kentsel yaşam kalitesi algısı konut memnuniyeti değerlendirilmesi

Anketin üçüncü bölümünde yaşanan **fiziksel çevreden memnuniyeti** ölçmeye yönelik genel sorular sorulmuştur.

8. Yaya olarak istediğiniz yere rahatlıkla erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırınız.

9. Kentin diğer alanlarına toplu taşıma araçları ile rahatlıkla ulaşabilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırınız.

10. Bisikletli olarak istediğiniz yere rahatlıkla erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırınız. (Bisiklet kullanmıyorsanız boş bırakınız)

11. Gündelik ihtiyaçlarınızı yakın çevrenizde karşılayabilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırınız.

12. Yeşil alan, park, spor alanları gibi açık ve yeşil alanlara yakın çevrenizde erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırınız.

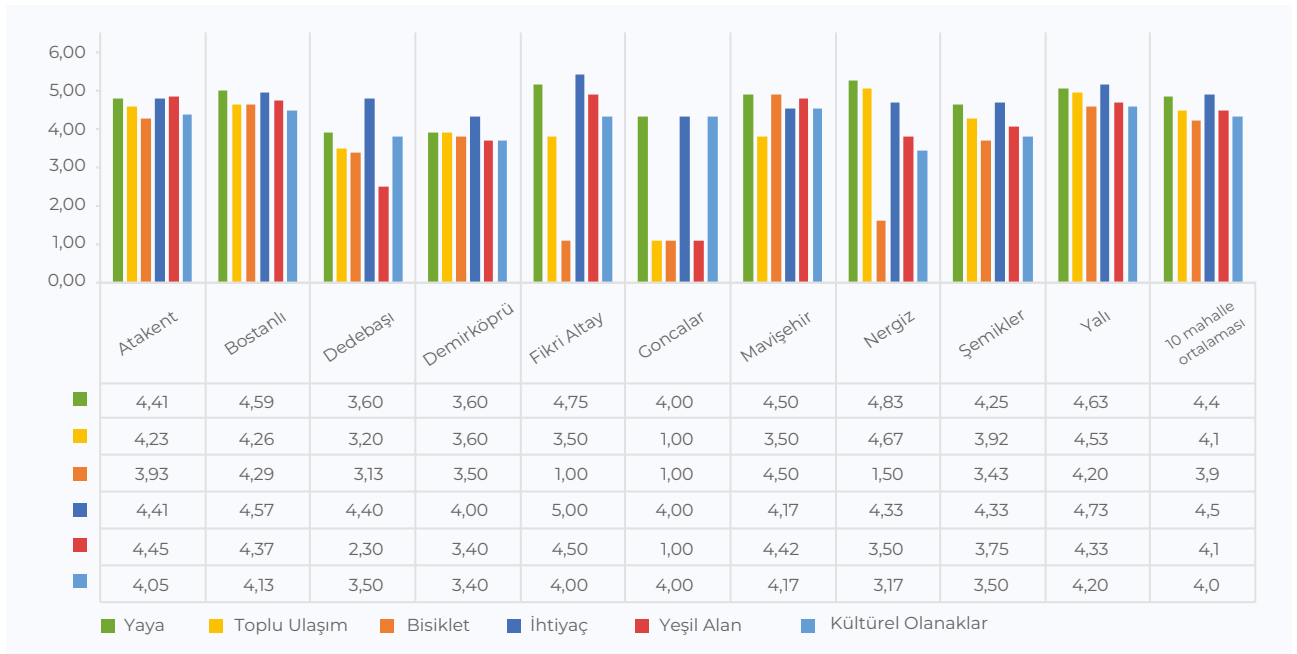
13. Yaşadığınız çevrede eğitim, sağlık, sosyo-kültürel vb. olanaklara erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırınız.
14. Yaşadığınız çevreyi nitelikli buluyorsanız aşağıdaki özelliklerden hangileri bu niteliğe katkıda bulunmaktadır? Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.
15. Yaşadığınız çevredeki teknik olanakların hangilerinden memnun musunuz? Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.

Fiziksel çevre olanakları açısından 10 mahalle içerisinde en düşük puanı alan bisiklet ile erişim memnuniyet ortalaması (3.9) olmuştur. Bostanlı Mahallesi en düşük puan alan kriter sosyo-kültürel olanaklara (4.13) erişimdir. Dedebaşı açık-yeşil alan olanaklarına erişim (2.3), Demirköprü açık-yeşil alan olanaklarına erişim (3.4) ve sosyo-kültürel olanaklara erişim (3.4), Mavişehir ise toplu ulaşım olanaklarına erişim (3.5) konusunda en düşük puanı vermiştir (Şekil 2.2.53).

14. soruda nitelikli çevre algısını oluşturan özellikler açısından bakıldığında değerlendirilen kriter sayısı en fazla Bostanlı'dadır. Katılımcı sayısının mahalle genelinde fazla olması bu konuda bir öncelikli değerlendirme olanağı sunmamaktadır. Ancak en çok katkı sunan nitelikler açısından incelendiğinde, Atakent Mahallesi için park ve yeşil alanlara yakınlık, Bostanlı

için toplu ulaşım hizmetlerine yakınlık, Dedebaşı için ticari birimlerin varlığı, Demirköprü için park ve yeşil alanlara yakınlık öncelikli değerlendirilen kriterler olmuştur. Bostanlı Mahallesi'nde toplu taşıma olanaklarına yakınlıktan sonra park ve yeşil alanlara yakınlık ile kafelerin ve sosyalleşme mekânlarının varlığı da nitelik algısında öne çıkan unsurlar olmuştur. Atakent Mahallesi'nde park ve yeşil alanlara yakınlık ile toplu taşıma hizmetlerine yakınlık öncelikli bir özellik olarak belirtilmiştir. Mavişehir Mahallesi'nde kafe ve sosyalleşme olanakları ile peyzaj varlığının yaşanılan çevreyi nitelikli kılmada katkı sağladığı ifade edilirken, toplu taşıma hizmetlerine yakınlık ticari birimlerin varlığı, iyi komşuluk ilişkileri ve eğitim ve sağlık birimlerine yakınlık daha düşük değerler almıştır. Yalı mahallesi ise, toplu taşıma olanaklarına yakınlık, park ve yeşil alanlara yakınlık ve alışveriş merkezlerinin varlığı olumlu nitelikler olarak ifade edilmiştir. Fikri Altay Mahallesi'nde eğitim olanaklarına yakınlık, iyi komşuluk ilişkileri, hareketli ve canlı bir çevre varlığı, sakin ve huzurlu sokak varlığının aynı nitelikte olduğu görülmüştür. Nergiz, Şemikler ve Yalı mahallelerinde ise toplu ulaşım olanaklarına yakınlık öne plana çıkmıştır (Tablo 2.4.18).

ŞEKİL 2.4.53. Fiziksel çevre memnuniyetinin değerlendirilmesi

TABLO 2.4.18. Nitelikli çevre algısının değerlendirilmesi

Nitelikli Çevre Değerlendirmesi	Atakent	Bostanlı	Dedebaşı	Demirköprü	Fikri Altay	Goncalar	Mavişehir	Nergiz	Şemikler	Yalı
Alışveriş merkezlerinin varlığı	7	20	4	1	0	1	9	2	4	20
Eğitim olanaklarına yakınlık	6	13	4	1	2	0	3	0	1	13
Estetik binaların olması	4	4	4	0	0	0	5	0	0	6
Hareketli ve canlı bir bölge olması	8	26	0	0	2	1	6	3	4	19
İyi komşuluk ilişkileri	8	13	2	3	2	0	3	4	3	9
Kafelerin ve sosyalleşme mekânlarının varlığı	14	32	1	0	1	1	10	2	0	18
Park ve yeşil alanlara yakınlık	19	32	1	3	2	0	9	2	5	22
Peyzaj varlığı	11	14	0	0	0	0	10	1	0	7
Sağlık birimlerine yakınlık	10	22	2	2	1	0	4	1	2	15
Sakin ve huzurlu sokak	16	28	3	3	2	0	7	4	4	10
Spor alanlarına yakınlık	8	23	1	0	0	0	8	1	1	14
Ticari birimlerin varlığı	3	14	6	0	0	0	2	2	1	11
Toplu Taşıma hizmetlerine yakınlık	16	37	5	1	0	0	4	5	9	28
Toplam Değerlendirme	130	278	33	14	12	3	80	27	34	192

Memnun olunan teknik altyapı olanakları açısından sorulduğunda, Atakent'te su hizmeti, Bostanlı'da ve Dedebeşi'nde çöp toplama ve fiber internet altyapısı, Fikri Altay'da su hizmetinden memnun olma düzeyinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Goncalar Mahallesi'nde sadece internet teknik altyapısı olumlu görülmüştür. Mavişehir'de çöp toplama, fiber internet ve su olanakları, Şemiklerde su hizmeti ve Yalı Mahallesi'nde çöp toplama ile su hizmeti açısından memnuniyet düzeyi yüksektir (Tablo 2.4.19).

Anketin dördüncü aşamasında ise **“Sosyal Yaşam ve Bağlılık”** değerlendirilmesi için sorular sorulmuştur. Yakın çevrenin bulunulan konuttan maksimum 15 dakika yürüme mesafesi olarak düşünülmesi istenmiştir.

16. Yaşadığım çevrede yakın komşuluk ilişkileri bulunmaktadır.
17. Kendimi yaşadığım çevreye ait hissediyorum ve yabancılaşmıyorum.
18. Yaşadığım çevreye ilişkin kararlar alınırken katkıda bulunmak isterim.
19. Yaşadığım mahalledeki insanlar arasında dayanışma ve işbirliği bulunmaktadır.
20. Hafta sonlarında yaşadığım mahallede açık ya da kapalı mekânlarda vakit geçirmeyi seviyorum.
21. Yaşadığım çevreden başka bir yere taşınma isteği olup olmadığı varsa nereye olduğu sorulmuştur.

Sosyal yaşam ve bağlılık açısından kriterler değerlendirildiğinde 10 mahalle ortalamasına göre; yakın çevrelerine ilişkin kararlar alınırken katkıda bulunma isteği (4.68) en çok puanı almıştır. En düşük puanı ise komşuluk ilişkileri (3.10) almıştır. En düşük aidiyet duygusuna ait puan Goncalar Mahallesi'nde iken en yüksek aidiyet duygusuna ait puanı Fikri Altay (4.75) ve Mavişehir (4.75) mahalleleri almıştır. Komşuluk açısından en yüksek Demirköprü (4.20), dayanışma açısından en yüksek Demirköprü (3.60) puanı almıştır. Haftasonları mahallede vakit geçirmeyi sevme yönünden en düşük puanı Fikri Altay (2.75) alırken en yüksek puanı ise Mavişehir Mahallesi (4.5) almıştır (Şekil 2.4.54).

Yaşanılan çevreden başka bir yere taşınma isteği olup olmadığı varsa nereye olduğu konusunda genel olarak bölgede taşınmak istemiyorum (98 kişi) yanıtı alınmıştır. Sonrasında ise başka bir ülke yanıtı (20 kişi) gelmektedir. Bostanlı, Yalı ve Atakent mahallelerinde taşınmak istemeyenlerin oranı daha yüksektir (Tablo 2.4.20).

TABLO 2.4.19. Teknik altyapı olanakları açısından değerlendirilmesi

Teknik altyapı olanakları	Atakent	Bostanlı	Dedebeşi	Demirköprü	Fikri Altay	Goncalar	Mavişehir	Nergiz	Şemikler	Yalı
Çöp toplama hizmetleri	8	12	6	3	2	0	7	3	4	13
Fiber İnternet	10	12	6	0	2	1	7	3	5	10
Geri dönüşüm	7	8	4	1	1	0	4	1	1	5
GSM baz istasyonu	4	7	2	0	2	0	3	2	1	6
Kanalizasyon	7	10	5	1	2	0	5	1	4	9
Su	11	15	5	1	3	0	7	4	6	13
Toplam Değerlendirme	47	64	28	6	12	1	33	14	21	56

ŞEKİL 2.4.54. Sosyal yaşam ve bağlılığın değerlendirilmesi

TABLO 2.4.20. Yaşanılan çevreden başka bir yere taşınma isteği

Mahalle	Başka bir ülkeye	İzmir'de başka bir ilçeye	Karşıyaka'da başka bir mahalle	Karşıyaka'da başka bir mahalle	Taşınmak istemiyorum	Türkiye'de başka bir ile
Atakent	1		1		20	
Bostanlı	3	2		1	36	3
Dedebaşı	2	1		2	4	1
Demirköprü	2				3	
Fikri Altay	1			1	2	
Goncalar		1				
Mavişehir	3	1			8	
Nergiz	1	1			4	
Şemikler	2	3		6	1	
Yalı	5			5	20	
Toplam	20	9	1	15	98	4

“Konfor ve stres faktörleri açısından aşağıdaki sorulara katılma durumuna ilişkin 1-5 arasında puan verilmesi istenmiştir.

16. Yaşadığım çevrenin kalabalık ve gürültülü olduğunu düşünüyorum.
17. Yaşadığım çevrede trafik sıkışıklığı ve otopark sorunları olduğunu düşünüyorum.
18. Yaşadığım çevrenin afetler açısından (deprem, sel vb.) risk taşıdığını düşünüyorum.
19. Hırsızlık, gasp ve benzeri tehditler açısından güvenli bir çevrede yaşadığımı düşünüyorum.
20. Temiz ve düzenli bir çevrede yaşadığımı düşünüyorum.
21. Yakın çevremdeki hobi, kurs, atölye vb. olanakların yaşamımı, psikolojimi ve kişisel gelişimimi olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.

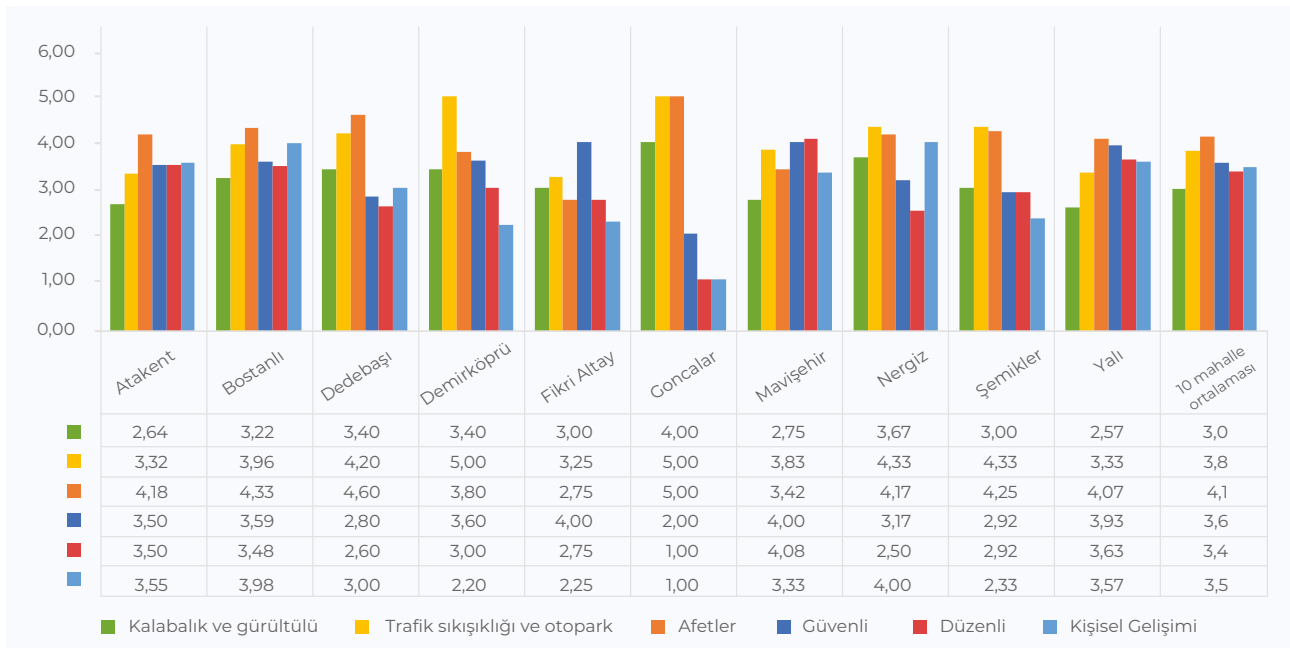
Konfor ve stres faktörleri açısından değerlendirilen kriterler incelendiğinde, 10 mahalle kapsamında en yüksek değer (4.1), yakın çevresinin afet riski taşıdığını düşünme kriteri olmuştur. 10 mahallede en düşük puanı (3.0) alan kriter ise kalabalık ve gürültülü olduğunu düşünme durumudur. Yaşadığı çevrede otopark ve trafik sorunun olduğunu düşünme açısından maksimum puan (5.0) ile değerlendiren mahalleler; Demirköprü ve Goncalar'dır (Şekil 2.4.55).

“Kentsel Yenileme (Dönüşüm) Uygulamaları” altıncı aşama olarak kurgulanmıştır. Sorulara 1-5 arasında puan verilmesi beklenmiştir.

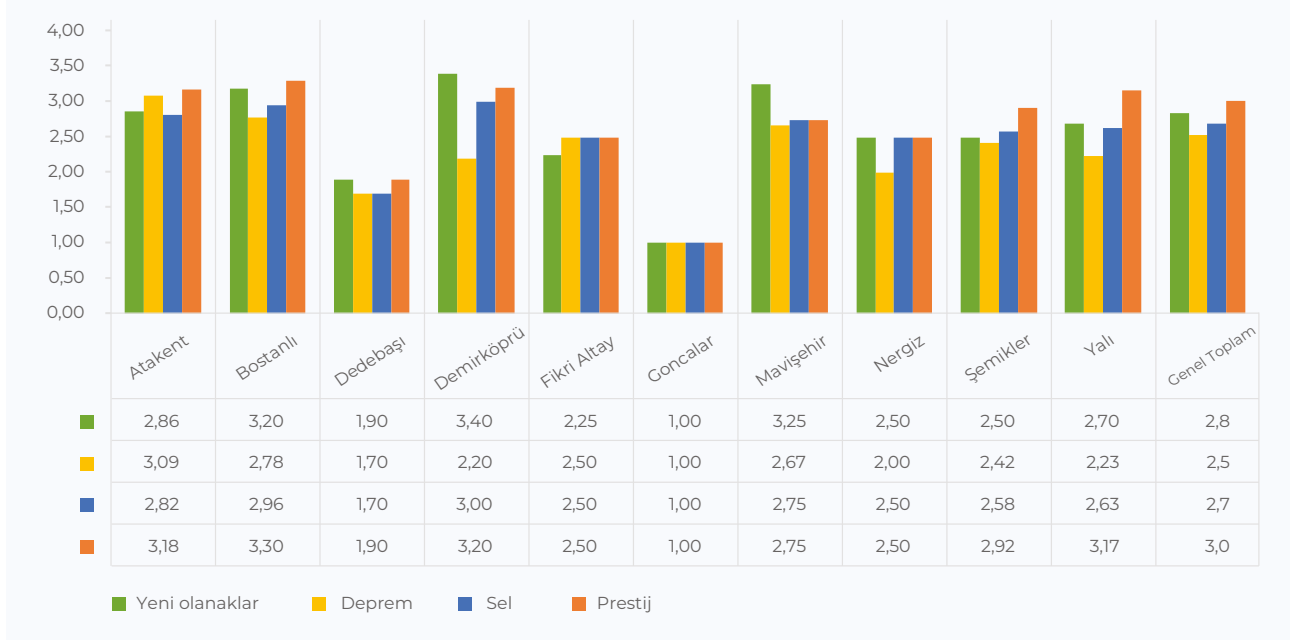
22. Mahallemdeki yenileme uygulamalarının yaşadığım çevreye yeni olanaklar sağladığını (otopark, ticaret, sosyal olanaklar vb.) düşünüyorum.
23. Mahallemdeki yenileme uygulamaları yaşadığım yeri deprem riskine karşı daha güvenli hale getirmiştir.
24. Mahallemdeki yenileme uygulamaları yaşadığım yeri sel/su baskını risklerine karşı daha güvenli hale getirmiştir.
25. Yenileme uygulamaları mahallemi daha prestijli hale getirmektedir.

10 Mahalle özelinde verilen yanıtların ortalaması incelendiğinde puanlar genel olarak düşük olmakla birlikte kentsel dönüşüm ve yenileme uygulamalarının daha prestijli bir hale getirdiği diğer kriterlere göre daha yüksek puan almış (3.0) ve en düşük puan alan ise deprem riskine karşı daha güvenli hale getirdiğini düşünme durumu olmuştur (Şekil 2.4.56).

ŞEKİL 2.4.55. Konfor ve stres faktörleri açısından değerlendirilmesi

ŞEKİL 2.4.56. Kentsel yenileme (dönüşüm) uygulamalarının açısından değerlendirilmesi

Anket çalışmasında ayrıca bazı **açık uçlu sorulara** yanıtlar aranmıştır. Bu sorular şunlardır:

26. Yaşadığınız çevrede en memnun olduğunuz özellik nedir?
27. Yaşadığınız çevrede memnun kalmadığınız, en olumsuz bulduğunuz özellik nedir?
28. Henüz yenilenmediyse yaşadığınız konutun/ apartmanın kentsel dönüşümle yenilenmesini istiyor musunuz? Neden?
29. Karşıyaka denilince aklınıza gelen ilk şey nedir?
30. Yaşadığınız çevreyi tek bir kelime ile nasıl tanımlarsınız?

En memnun olunan özellikler açısından Atakent Mahallesi genellikle açık-yeşil alan olanakları yakın, sakin ve huzurlu olma hali memnun olunan özellikler olarak belirtilmiştir. Bostanlı Mahallesi'nin her olanağa ve ihtiyaçlara, denize yakın olması bir avantaj olarak görülmüştür. Dedebaşı için işyerlerine ve ihtiyaçlara yakınlık, Demirköprü için sakin olma durumu, Fikri Altay için ulaşımın rahatlığı ve komşuluk, Goncalar için erişim kolaylığı memnun kalınan özelliklerdir. Mavişehir Mahallesi'nde AVM'lere, sahil ve sosyal yaşam olanaklarına yakınlıktan memnun kalınmış, Nergiz Mahallesi'nde güvenli ve ulaşım olanaklarına yakınlıktan memnun kalınmıştır. Şemikler

Mahallesi'nde ise ulaşım kolaylığı memnuniyet açısından öne çıkmaktadır. Yalı Mahallesi'nde tüm olanaklara yakın olunması, ulaşım kolaylığı birer avantaj olarak görülmüştür.

Katılımcıların memnun kalmadığı özellikler açısından değerlendirmesi istendiğinde; Atakent Mahallesi için özellikle deprem riskine hazırlıksız olunması, eski binaların varlığı bir sorun olarak belirtilmiştir. Katılımcılar bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Kentsel Dönüşüm yapıma gerekliliği vardır. Ama mevcut plan notu ve imar iznine göre bu bölgedeki çoğunluk insanın bunu yapacak gücü yoktur. +1-2 kat imar izninin veya emsal büyümesinin uygulanması gerekmektedir”.

“Binalar 99 yönetmeliğinden önce ve taban suyunun çok yüksek olduğu zeminde iyileştirme yapılmadan inşa edildiği için acilen yenilenmesi gerektiğini düşünüyorum”.

Bostanlı Mahallesi'nden katılımcılar otopark sorunu, yolların bakımsız (çukur vb.) olması ve özellikle cafe-restoranların kaldırıma taşan yaya geçişini engel olan durumlarından memnuniyetsiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Dedebaşı Mahallesi'nde yaşayanlar otopark sorunu, yeşil alanların az olması ve göçle gelenlerle kültürel deformasyon konusunda memnuniyetsizlerdir. Demirköprü koku sorunundan rahatsız, Fikri Altay altyapı sorunlarından, Goncalar açık-yeşil alan bulunmamasından memnun değildirler. Mavişehir Mahallesi de en çok otopark sorunundan memnuniyetsizdir. Nergiz Mahallesi katılımcıları yapıların birbirine yakın olması, peyzaj varlığının olmaması ve otopark sorunlarını belirtmişlerdir. Şemikler mahalle sakinleri otopark sorunu ve binaların birbirine yakın olmasından memnun değildirler. Bir diğer yandan güvenlik ve deprem açısından riskli binalar sorunu da dile getirilmiştir. Bir katılımcı şu şekilde memnuniyetsizliğini ifade etmiştir:

“Kentsel dönüşümün tamamlanmamış olması ile evimin hemen 1 metre mesafede, planlarda yol görünen 1612/1 sokakta kamulaştırılıp yıkılmayı bekleyen ve deprem güvenliği açısından da tehdit oluşturan yapı bulunması”

Yalı Mahallesi katılımcıları parkların bakımsız olması, trafik yoğunluğu, otopark sorunu, zemin özelliğinden dolayı deprem riski yüksek bir bölge olmasından memnun değildirler.

Kentsel dönüşümle yenilenmesini istenilip istenilmediğine dair Atakent Mahallesi'nden çoğunluk yenilenmesini istese de güçlendirme talep eden ve çevresel özelliklerin kaybolacağı düşüncesi ile yenilenme/dönüşüm istemeyenler de bulunmaktadır. İsteyen ve istemeyen katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Evet istiyorum, eski binada yaşamak yaşam kalitesini düşürüyor”.

“Evet. Yüksek deprem riski altında yaşadığımı düşünüyorum”.

“Hayır. Apartmanın çok geniş bir bahçesi var, bahçede bir sürü ağaç var. Bu dokunun bozulmasını istemiyorum. Kuş seslerinin yok olmasını istemiyorum”.

“İstemiyorum. Yenilenen yapılar sokakları ve yeşil alanları daraltıyor. Gördüğüm kadarıyla yenilendi denen yapılarda da betondan başka yenilenen bir unsur yok. Solar paneller, Güneş ısıtma sistemleri, su toplama ve arıtma sistemleri, gerçekten kullanılabilen otoparklar yok”.

Bostanlı Mahallesi'ndeki katılımcılardan binaları yeni olanlar dönüşümü istemediklerini belirtirken eski binalarda yaşayanlar ise genel olarak yenilenme/dönüşüm için olumlu yönde düşünmektedirler. Binaları eski olsa da yenilenmesini istemeyenlerin ekonomik açıdan maliyetli okarşalayamayacakları ifade bulunmaktadır. Dedebaşı Mahalle sakinlerinden katılanlar binalarının yenilendiklerini ifade etmişlerdir. Demirköprü, Fikri Altay ve Goncalar da öne çıkan bir görüş bulunmamıştır. Mavişehir'deki katılımcılardan hiçbiri yenilenme/dönüşüm ihtiyacı olduğu yönde bir düşünce belirtmemiştir. Şemikler'deki katılımcılar da yenilenmiş binalarda olduklarını belirtirken, Yalı Mahallesi'nden katılımcılardan bir kısmı evet bir kısmı hayır şeklinde yanıt vermişlerdir ve herhangi bir görüş ön plana çıkmamıştır.

“Karşıyaka” denilince aklınıza ne geliyor sorusuna yanıt olarak 10 mahallenin toplamında öne çıkan unsurlar “deniz”, “sahil”, “huzur” ve “medeniyet” olmuştur. Cevaplar anahtar kelimeler haline getirildiğinde bölge açısından son derece olumlu bir imajla karşılaşılmaktadır (Şekil 2.4.57).

Katılımcıların yaşadıkları çevreyi bir kelime ile tanımlamaları istendiğinde; Atakent huzurlu, Bostanlı çağdaş ve özgür, Dedebaşı kaotik, Demirköprü sakin, Fikri Altay cana yakın, Goncalar sıkışık, Mavişehir en güzel yer, Nergiz özgür ve saygılı, Şemikler gelişmekte olan ve Yalı huzurlu olarak tanımlanmaktadır.

ŞEKİL 2.4.57. Karşıyaka denilince akla gelenler

2.5. Dirençli Kent Çözümlenmeleri

“Bir kentin ölümü bir insanın ölümünden daha trajiktir. Ve kent öldüğünde geriye yaşayan hiçbir şey kalmaz”.

E. Anar.

Dirençlilik kavramı literatürde sağlamlık, çabukluk-hız, çeşitlilik, yedekleme-fazlalık, entegrasyon, başa çıkma, duyarlılık, koordinasyon, etkinlik, adaptasyon kapasitesi, dirençlilik, çevre duyarlı, eşitlik, tekrarlayan süreç gibi farklı özellikleri temelinde farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir (Dincer ve Ercoşkun, 2021). Bir sistem içindeki ilişkilerin sürekliliğinin sağlanması olarak kavramsallaştırılan “Dirençlilik” ve “Dayanıklılık”, farklı alanlarda çalışmalara konu olmakla birlikte, 1973 yılından itibaren ekonomistlerin ve coğrafyacıların da ilgi alanına girmiştir (Holling 1973; Godschalk, 2003). Sosyal bilimler ve çevre bilimleri içerisinde de sistemin değişen koşullara göre kendini ayarlama kabiliyeti olarak ele alınan kavramlar (Folke, 2006), 1980’li yıllardan sonra afet odaklı çalışmalarda yer almaya (Timmerman, 1981) ve 2000’lerle birlikte kentsel yapılarla ilişkilendirilmeye başlamıştır (Yaman ve Tezer, 2011). Bu kavramın 2000’li yıllardan itibaren iklim değişikliğine uyum süreçleriyle birlikte kullanılmaya başlandığı da görülmektedir (Dincer ve Ercoşkun, 2021). Christopher ve Rutherford (2004), “resilience” kelimesi ile kriz ve stres durumunda ilk formuna dönemeleme ya da daha uygun bir forma dönüşebilme yeteneğini ifade etmektedir. Dirençlilik-Dayanıklılık, tehlikelerin neden olduğu olumsuzluklara hızla uyarlanarak bu etkilerden kısa sürede kurtulma olarak tanımlanmaktadır (Fleischhauer, 2008). Bir topluluğun ve sistemin sosyolojik, psikolojik ve fiziksel kapasitesi ile, afetlerin ve acil durumların üstesinden gelebilme, en az zararla atlatabilme ve denge durumuna tekrar ulaşabilme yeteneğidir (Varol ve Kırıkkaya, 2017). Dirençli bir kent tanımının yapılabilmesi, kentlerin karşılaşılabileceği her türlü tehlike, tehdit ve olumsuz durumlara (doğal afetler, salgınlar, küresel iklim değişikliği vb.) karşı kenti oluşturan birçok dinamiğin, aktörlerin bütüncül bir şekilde mücadele verebilmesi ile olanaklıdır (Çilingir, Aktaş vd. 2021). Kentin sosyal ve

fiziksel bileşenleriyle ilişkilendirilen dirençlilik; ekolojik, afet ve risk azaltımı, sosyal, kurumsal ve ekonomik olarak dört başlıkta toplanmıştır (Bosher ve Coaffee, 2008).

Çalışmanın bu bölümünde dirençlilik, afetler açısından karşılaşılabilecek ve yerleşmeyi tehdit edebilecek olası durumlar karşısında hangi olanaklara sahip olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. İzmir Afet Risk Azaltma Planı ve Afet Müdahale Planı verileri dikkate alınarak belirlemeler yapılmıştır. Ayrıca analizlerde çalışma alanının mevcut doğal ve fiziksel özelliklerine ilişkin veriler de kullanılmıştır.

2.5.1. Afetlere Karşı Dirençlilik/ Kırılganlık Parametreleri

Yaşam kalitesi, kırılganlık ve sürdürülebilirlik göstergelerinin dirençlilik göstergeleri ile yakından ilişkisi söz konusudur (Galantini, 2018). Kentsel dirençlilik kavramının doğal, ekolojik, ekonomik, sosyal, yönetsel, kurumsal, yasal, fiziksel, mekânsal olmak üzere çok çeşitli ve boyutlu olarak ele alındığı ve bu kapsamda gösterge tanımlamalarının ve belirlemelerin yapıldığı görülmektedir. Görür (2023) de kentlerin dirençlilik bileşenlerini yönetim, halk, altyapı, yapı stoku, çevre ve ekosistem ve ekonomi olarak tanımlamaktadır. **Doğal ve ekolojik göstergelerin;** su kalitesi, hava kalitesi, toprak kalitesi, biyoçeşitlilik, bitki örtüsü, diğer doğal kaynaklar, kimyasalların dağılımı, iklim değişikliği, çevresel değişkenlik/tür zenginliği, **fiziksel ve mekân ile ilgili göstergelerin;** fonksiyonlar, altyapı, arazi kullanım, **sosyal göstergelerin;** yayılma ve yoğunluk, kompozisyon (yaş, cinsiyet vb), sosyo-ekonomik statü, kolektif eylem ve karar verme, kamusal fayda ve güçlendirme, yaşam kalitesi, sosyal ve kültürel sermaye, **ekonomik göstergelerin;**

finansal hizmetler, sektör istihdam-hizmetler, endüstriyel üretim, makroekonomik istikrar, mikroekonomik piyasa verimliliği ve **yasal yönetsel göstergelerin** ise; idari olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Galantini, 2018). Çalışma kapsamında incelemeler; doğal-ekolojik, sosyal ve ekonomik, yönetsel ve yasal ve fiziksel dirençlilik olmak üzere dört başlık altında yapılmıştır.

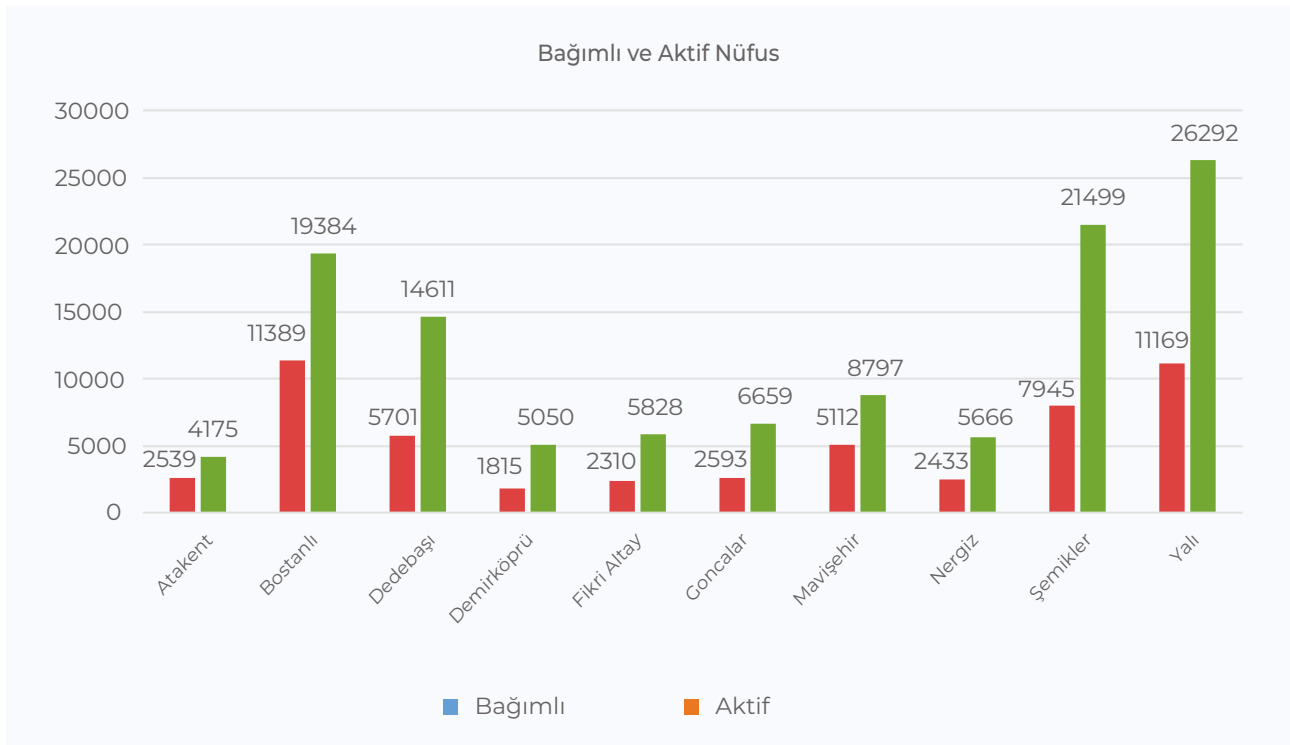
2.5.1.1. Sosyal ve Ekonomik Dirençlilik/ Kırılganlık Göstergeleri

Sosyal dirençlilik/kırılganlık göstergeleri; eğitim, gelir seviyesi, çalışma hayatı içerisindeki aktif nüfus oranı gibi parametreler aracılığıyla ele alınabilir. Ekonomik dirençlilik göstergeleri açısından ise, olağanüstü durumlarda bölgede yaşayanların ekonomik olarak yaşanan olayın etkisi ile baş edebilme kapasitesi öne çıkmaktadır. Bu noktada ekonomik dirençliliği ölçmeye ilişkin istihdam oranı, gelir dağılımı, hanehalkı borçlanması, yerel işletmelerin varlığı ve çeşitliliği, ticaretin canlılığı, kira ve konut maliyetleri, yatırım ve altyapı, iş birliği, dayanışma ve sosyal yardımlaşma gibi göstergelerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Çalışma alanı kapsamında bölgedeki sosyal dirençlilik bağımlı nüfusun oranı, çocuk, yaşlı nüfus, kadın nüfusu, nüfus yoğunluğu ve eğitim düzeyi, ekonomik dirençlilik ise, çalışan oranı, araç sahipliği ve gelir düzeyi ile ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Bu veriler çalışma alanı içerisindeki dirençli ve kırılgan bölgeleri ortaya koymaktadır.

Çalışma alanı mahallelerinde bağımlı nüfus verisi incelendiğinde, Bostanlı ve Yalı mahalleleri bağımlılık oranı en yüksek olduğu mahalledir (Şekil 2.5.1). Bostanlı Mahallesi'nde 65 yaş ve üstü nüfus oranı yüksek iken (7.872 kişi) ikinci sırada 4.958 kişi ile Yalı Mahallesi ikinci sırada yer almaktadır. Yalı Mahallesi aynı zamanda 0-14 yaş grubunun en fazla olduğu (6.211 kişi) mahalledir. İkinci sırada Şemikler Mahallesi (4.606 kişi) yer almaktadır. Dolayısıyla nüfus verileri mahalleler arasında görece olarak ele alındığında, yaşlı nüfusun fazlalığı yönünden Bostanlı Mahallesi'nde, çocuk nüfusun fazlalığı yönünden Yalı Mahallesi'nde bir kırılganlık faktörü olarak görülmektedir (Şekil 2.5.1).

ŞEKİL 2.5.1. 2022 Yılına ait bağımlı nüfus (TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Sosyal ve ekonomik göstergelerin kırılabilirliği artırma ya da azaltma etkisine göre veriler mahalle düzeyinde incelenmiş ve literatürde yer alan kırılabilirlik formülünden faydalanılmıştır (Sılaydın ve Kahraman, 2022).

Çalışma alanında sosyal yapının kırılabilirliği; çocuk nüfusu (14 yaş ve altı), yaşlı (65 ve üstü yaş), kadın nüfusu, toplam nüfus, nüfus yoğunluğu ve eğitim düzeyinin üniversite ve üstü nüfusun varlığından oluşan göstergelerle değerlendirilmiştir. Engelli birey sayısı gibi diğer göstergelere ilişkin mahalle düzeyinde veri bulunamamıştır. Üniversite ve üstü eğitim düzeyinin kırılabilirliği azaltan, çocuk, yaşlı nüfusu gibi diğer göstergelerin de kırılabilirliği artıran bir faktördür.

Ekonomik yapının kırılabilirliği; çalışan kişilerin oranı, araç sahipliği ve ortalama gelir düzeyi göstergelerine dayalı olarak belirlenmiştir. Çalışan sayısı, araç sahipliği ve gelir düzeyi arttıkça kırılabilirliğe karşı direnç artmaktadır. Mahalle düzeyinde istihdam verilerine 2017 yılı verileri olarak erişilebilmiştir. Buna göre çalışan nüfusun en fazla olduğu mahalle Yalı Mahallesi 13160 kişi ile, istihdamın en yüksek olduğu mahalledir. Onu takip eden Bostanlı Mahallesi'nde 8908 kişi çalışmaktadır. Sanayi sektöründe en yüksek istihdama sahip mahalle ise, 305 kişi ile Şemikler Mahallesi'dir (Tablo 2.5.1).

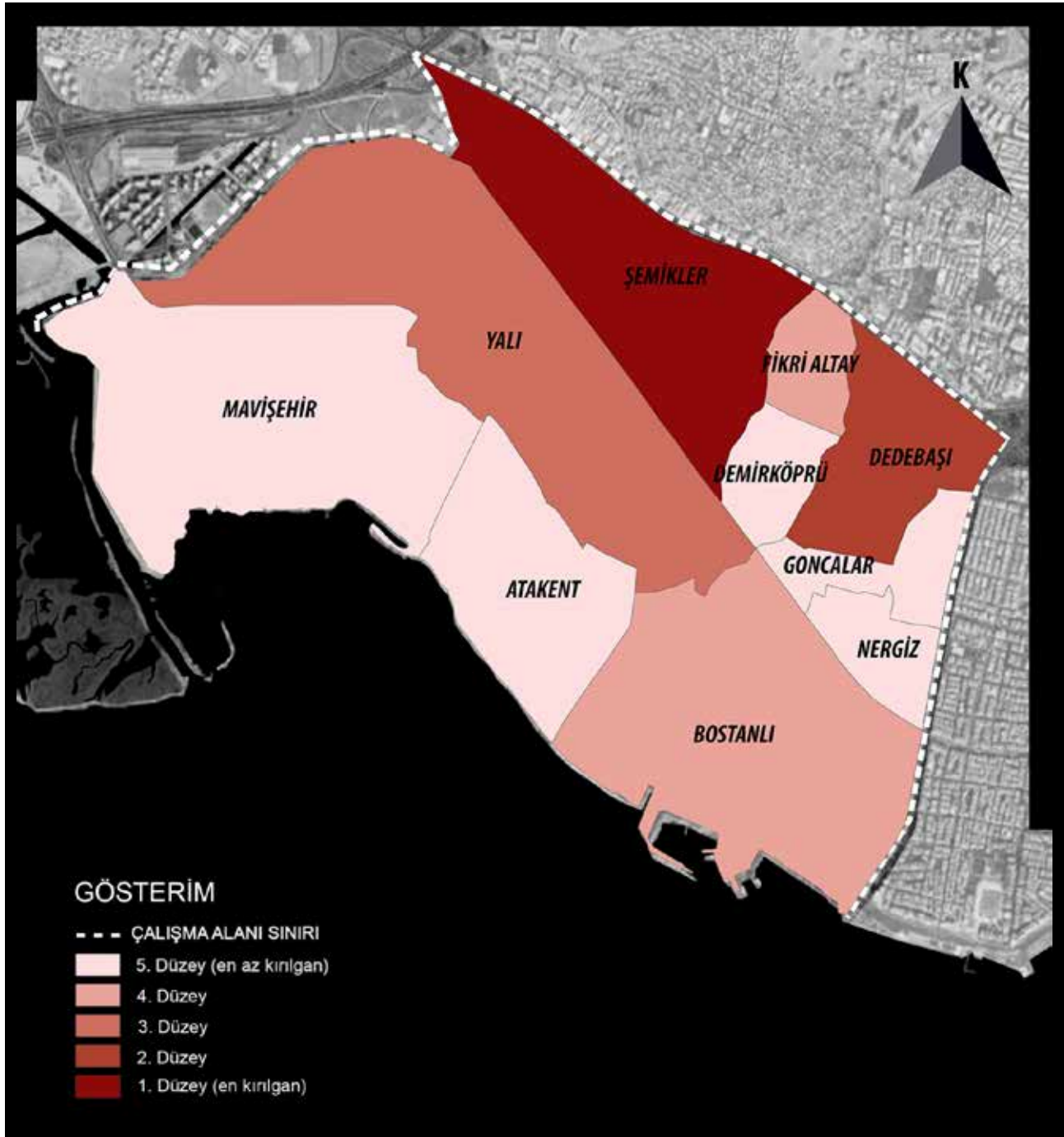
TABLO 2.5.1. Sosyal ve ekonomik göstergelere göre verilerin dağılımı (TÜİK, 2023; İzmir BŞB, 2018 ve Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalle	Sosyal Yapıya İlişkin Göstergeler						Ekonomik Yapıya İlişkin Göstergeler		
	Çocuk (kişi)	Yaşlı (kişi)	Toplam nüfus (kişi)	Kadın (kişi)	Nüfus yoğunluğu (kişi/ha)	Üniversite ve üstü eğitim düzeyi (kişi)	Çalışan oranı (nüfus/çalışan)	Araç sahipliği (adet)	Gelir düzeyi (TL)
Kırılabilirliğe Etkisi	Artıran	Artıran	Artıran	Artıran	Artıran	Azaltan	Azaltan	Azaltan	Azaltan
Atakent	941	1598	6714	3729	103	3756	0.36	285	3493
Bostanlı	3517	7872	30773	17227	214	15085	0.37	268	3329
Dedebaşı	2966	2735	20312	10726	381	6477	0.35	204	2797
Demirköprü	900	915	6865	3623	312	2372	0.36	214	3029
Fikri Altay	1343	967	8138	4179	425	2277	0.33	204	3157
Goncalar	1078	1515	9252	4917	388	2970	0.37	217	2978
Mavişehir	2251	2861	13909	7682	90	7668	0.35	395	5337
Nergiz	905	1528	8099	4410	404	2811	0.40	203	2597
Şemikler	4606	3339	29444	15155	244	8039	0.31	172	2373
Yalı	6211	4958	37461	20272	204	16080	0.35	248	3508
Ortalama	2472	2829	17097	9192	276	6754	0.36	241	3260

Sosyal ve ekonomik yapı özelliklerine dayalı göstergelere göre mahalleler doğal kırılım (natural breaks) yöntemine göre 5 düzeyde sınıflandırılmıştır. Buna göre en kırılgan mahalle (1. düzey) Şemikler'dir. 2. Düzeyde Dedebaşı Mahallesi, 3. düzeyde Yalı, 4. düzeyde Fikri Altay ve Bostanlı mahalleleri gelmektedir. Mekânsal

göstergelere göre en az kırılgan olan (5.düzye) mahalleler ise Demirköprü, Goncalar, Nergiz, Mavişehir ve Atakent mahalleleridir. Şemikler Mahallesi'nin sosyal ve ekonomik göstergeler açısından en kırılgan mahalle olarak ortaya çıkmasında gelir düzeyi ve nüfus özellikleri belirleyici olmuştur.

ŞEKİL 2.5.2. Sosyal ve ekonomik göstergelere dayalı kırılma düzeyinin mahalleler itibarıyla sıralanması (TÜİK, 2023; İzmir BŞB, 2018 ve Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.5.1.2. Doğal-Ekolojik Dirençlilik/Kırılganlık Göstergeleri

Çalışma alanına ilişkin doğal ve ekolojik dirençlilik göstergeleri zemin özellikleri, kıyı dolgu durumu ve yüzey ısınma özellikleri itibarıyla ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak hazırlanan onaylı Jeolojik-Jeoteknik ve Mikrobölgeleme Etüt Raporları dikkate alınmıştır. Ancak Mavişehir Mahallesi ile Yalı Mahallesi'nin batıda yer alan bir bölümüne ilişkin Jeolojik Etüd Raporu bulunmamaktadır (Karşıyaka Belediyesi, 2023). Alanın güneyinde Önlemlili Alanlar 1.1, kuzeyinde İZBAN ile Anadolu Caddesi arasında kalan bölgede ise Önlemlili Alan 2.1 ve 5.1 bulunduğu görülmektedir. Önlemlili Alanlar (ÖA); doğal afet tehlikeleri ve/veya jeolojik-jeoteknik özellikleri nedeniyle yerleşime uygunluğu etkileyebilecek, belirli önlemleri yapılaşma öncesi ve/veya esnasında almak şartıyla planlamaya ve yapılaşmaya gidilebilecek alanları tarif etmektedir. Çalışma alanındaki Deprem Tehlikesi Açısından Önlemlili Alanlar'dan olan ÖA-1.1 Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemlili Alanları, Kütle Hareketi Tehlikeleri ve Yüksek Eğim Açısından olan ÖA-2.1 Önlem Alınabilecek Nitelikte Stabilite Sorunlu Alanları ve Mühendislik Problemleri Açısından (Şişme, Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar'dan olan ÖA-5.1 Önlem Alınabilecek Nitelikte Şişme, Oturma Açısından Sorunlu Alanları tarif etmektedir.

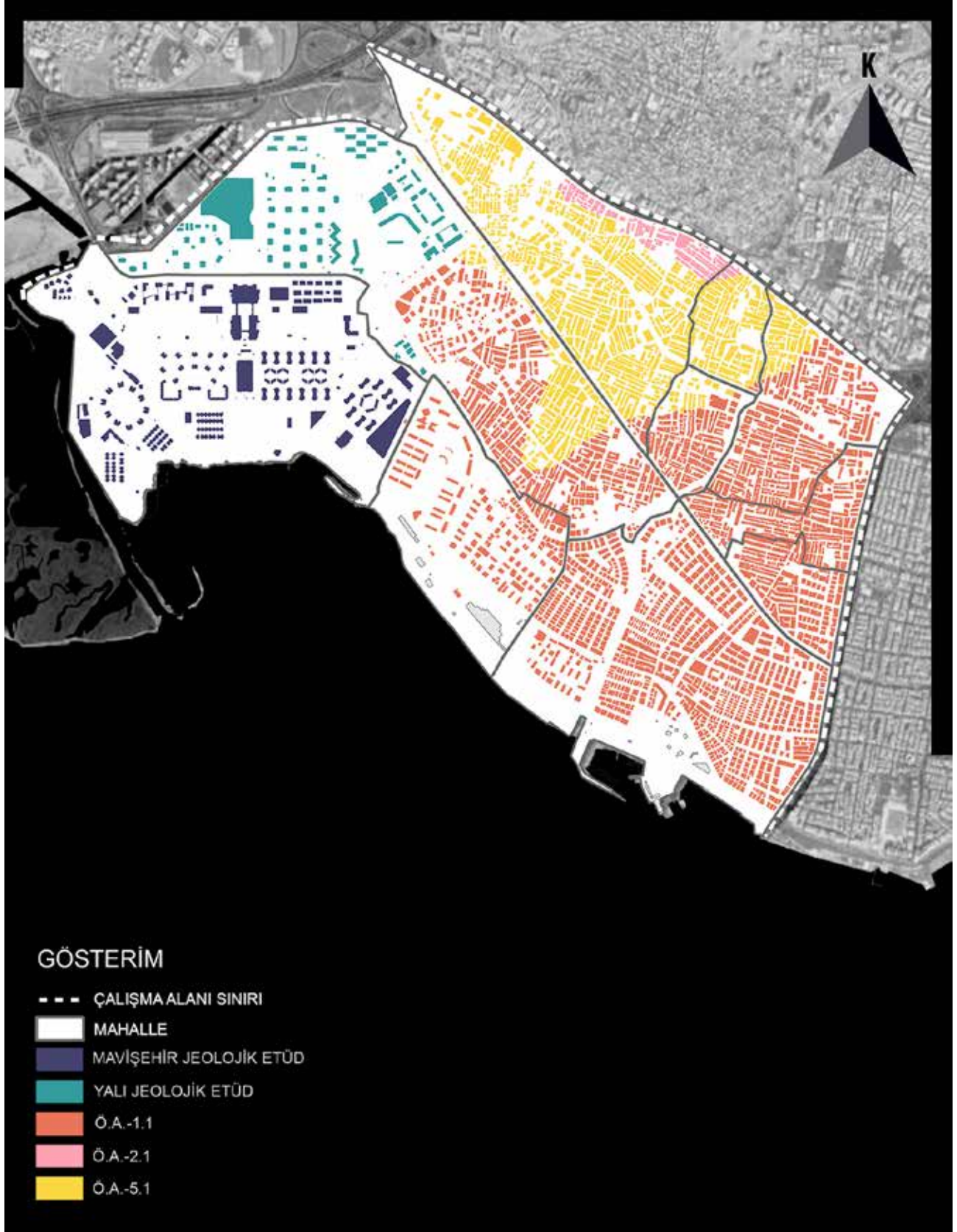
Yapılan değerlendirmede çalışma alanı içerisindeki yapıların %45,2'sinin Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemlili Alanlar (ÖA-1.1) içerisinde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Mavişehir Mahallesi'nin tamamı ve Yalı Mahallesi'nin batıda ve kuzeyde kalan kısmı için jeolojik ve jeoteknik etüt bulunmamaktadır. Alan içerisinde kalan yapılar açısından incelendiğinde; yapıların %68'inin ÖA-1.1 Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemlili Alanlar, %29,8'inin ÖA-2.1 Önlem Alınabilecek Nitelikte Stabilite Sorunlu Alanları ve Mühendislik Problemleri Açısından (Şişme, Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar, %2,69'u ise ÖA-5.1 Önlem Alınabilecek Nitelikte Şişme, Oturma

Açısından Sorunlu Alanlar niteliğinde zemin özelliğine sahip olan bölgelerde buldukları anlaşılmaktadır. Bütün çalışma alanında yer alan yapılar kapsamında ele alındığında ise yapıların %82'sinin önlem gerektiren zemin özelliğine (ÖA-1.1, ÖA-2.1, ÖA-5.1) sahip bölgelerde bulunduğu, diğer alanlar için ise bilginin bulunmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 2.5.3).

30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen ve İzmir'de pek çok bölgenin etkilendiği Sisam depremi sonrası, Karşıyaka ilçesinde ve çalışma alanında yapılara ilişkin farklı hasar durumları meydana gelmiştir. Yapıların hasar durumları bölgenin zemin özellikleri açısından incelendiğinde ağır hasarlı yapıların çoğunun (7 adet) Bostanlı Mahallesi'nde bulunduğu ve Ö.A. 1.1. zemin sınıfında olduğu tespit edilmektedir. Çalışma alanı bütününde değerlendirildiğinde, ağır hasarlı yapıların %71'inin Ö.A. 1.1. zemin sınıfında olması çarpıcı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Yine orta hasarlı yapıların da (22 adet) ağırlıklı Bostanlı Mahallesi'nde bulunduğu görülmektedir. Alan bütününde orta hasarlı yapıların durumu değerlendirildiğinde orta hasarlı yapıların da %71'inin Ö.A. 1.1. zemin sınıfında olduğu izlenmektedir. Bölgede zemin özellikleri açısından ikinci derece riskli alan ise Ö.A.5.1. olarak görülmektedir. Ağır hasarlı yapıların %24'ünün ve orta hasarlı yapıların da %28'inin bu zemin özelliğine sahip olan bölgelerde yer alması da önemli bir bulgudur (Tablo 2.5.2). Bu bulgu yapı hasar durumları ile zemin özellikleri arasında ilişki bulunduğunu açıkça göstermektedir. Bu koşullarda Ö.A.1.1. zemin yapısı bulunan bölgelerin taşıdığı riskler itibarıyla yapılaşma durumlarının değerlendirilmesi önemli hale gelmektedir.

ŞEKİL 2.5.3. Jeolojik-Jeoteknik ve Mikrobölgeleme Etüt Raporuna göre önemli alanların dağılımı
(Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

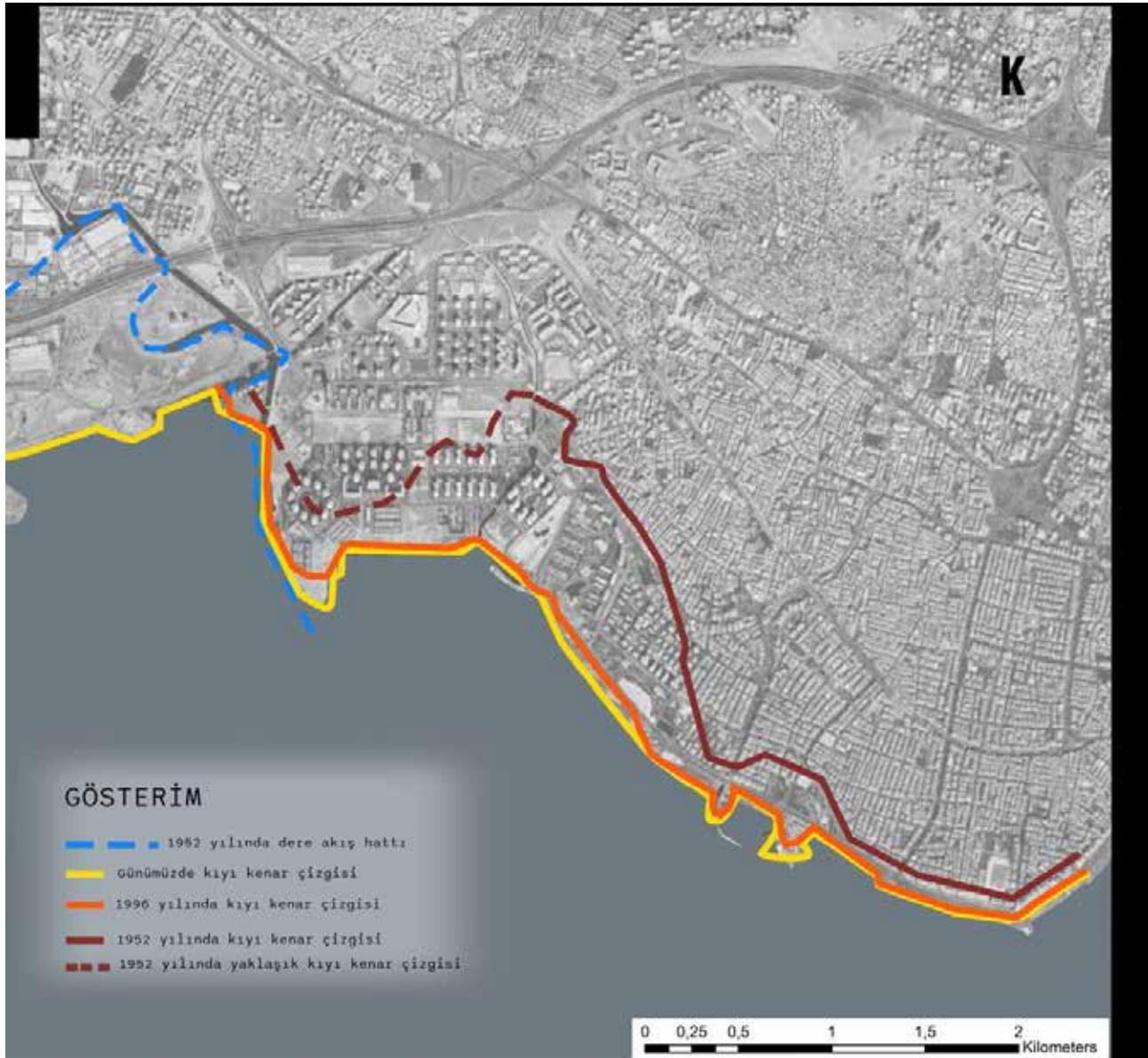
TABLO 2.5.2. Jeolojik-jeoteknik zemin özelliklerine göre yapı hasar durumlarının dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalle	Zemin Özellikleri	6306 sayılı kanun kapsamında	Ağır hasarlı	Az hasarlı	ÇŞB	Diğer	Hasarsız	Orta hasarlı	Toplam
Atakent	ö.a.1.1	0	0	30	0	2	39	8	79
Bostanlı	ö.a.1.1	4	7	92	4	6	238	22	373
Dedebaşı	ö.a.1.1	1	0	46	0	1	89	5	142
	ö.a.5.1	3	0	5	0	1	10	0	19
Demirköprü	ö.a.1.1	10	0	7	0	1	27	2	47
	ö.a.5.1	0	0	3	0	1	8	4	16
Fikri Altay	ö.a.2.1	0	0	0	0	0	4	0	4
	ö.a.5.1	4	0	6	0	0	34	10	54
Goncalar	ö.a.1.1	1	4	59	0	1	51	10	126
Nergiz	ö.a.1.1	0	1	27	0	0	65	3	96
Şemikler	ö.a.2.1	2	1	3	0	0	17	1	24
	ö.a.5.1	10	4	33	1	3	92	9	152
Yalı	ö.a.1.1	5	3	36	8	4	123	11	190
	ö.a.5.1	8	1	12	2	7	45	1	76

Doğal ve ekolojik açıdan dikkate alınması gereken bir başka husus ise bölgenin tarihsel gelişim süreci içerisinde müdahaleler ile doğal niteliğini kaybeden deniz, sulak alan, hassas koruma bölgesi, dereler gibi doğal alanları ile ilgilidir. Bu noktada kıyı boyunca yıllar içerisinde kurutma ve dolgu ile kazanılan alanlar, dere yataklarına yapılan müdahaleler ve meteorolojik olaylardan etkilenme düzeyine bağlı olarak alanın deniz kotunda kalan kısımları nedeniyle dirençsiz (kırılgan) yerleşme alanları yaratmış olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile kıyı niteliği yönünden çalışma alanının hassas özellikler taşıyan kısımlarının

olduğu izlenmektedir. Bu durumun zemin özellikleri ile birlikte bütünsel olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Bu noktada alanın eski Gediz Deltası içerisinde kalıyor olması da dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Kıyı açısından yapılan tarihsel inceleme, körfez yönünde önemli bir alanın 1990'lı yıllarla birlikte doldurulmuş olduğunu göstermektedir (Şekil 2.5.4).

ŞEKİL 2.5.4. 1952, 1996 ve 2022 yıllarında kıyı kenar çizgisi (Google Earth geçmiş tarihli uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

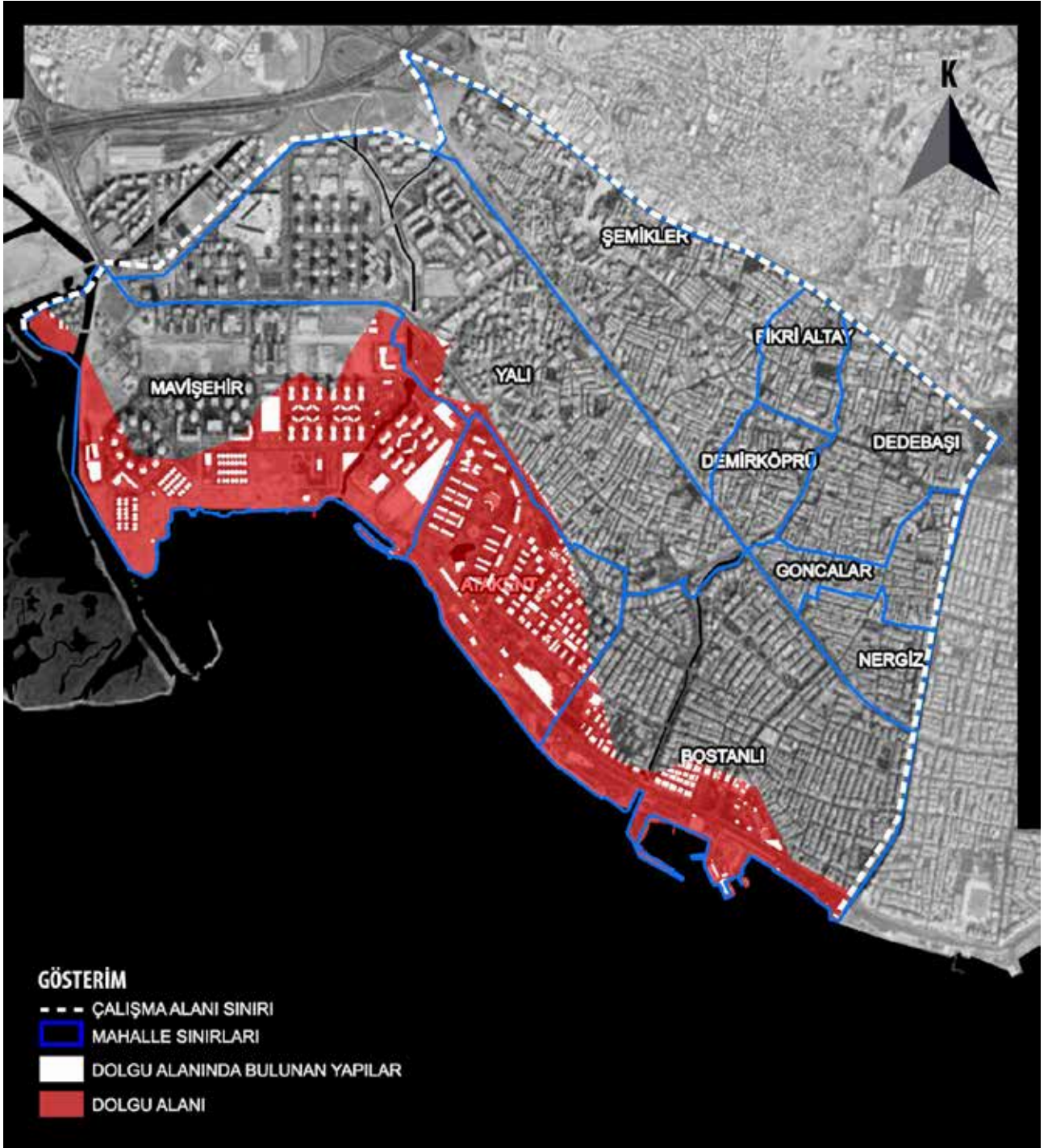

Kentsel ısı etkisi açısından alan incelendiğinde, genel olarak kıyıya yakın bölgelerin güneş ışınlarını yansıtma niteliğine sahip yüzeylerden oluşması sebebiyle kentsel ısı etkisi çok düşüktür. Bir başka ifade ile, denizin güneş ışınlarını yansıtması, yüzeysel sıcaklığın

düşük olmasına neden olmaktadır. Bunun aksine kıyıdan uzaklaştıkça özellikle de çevre yolu ve Anadolu Caddesi'ne yakın bölgelerin yüksek ısı etkisine sahip alanlardan oluştuğu görülmektedir (Şekil 2.5.5).

ŞEKİL 2.5.5. Kıyı dolgu alanları üzerindeki yapılaşma durumu (Google Earth geçmiş tarihli uydu görüntüleri verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

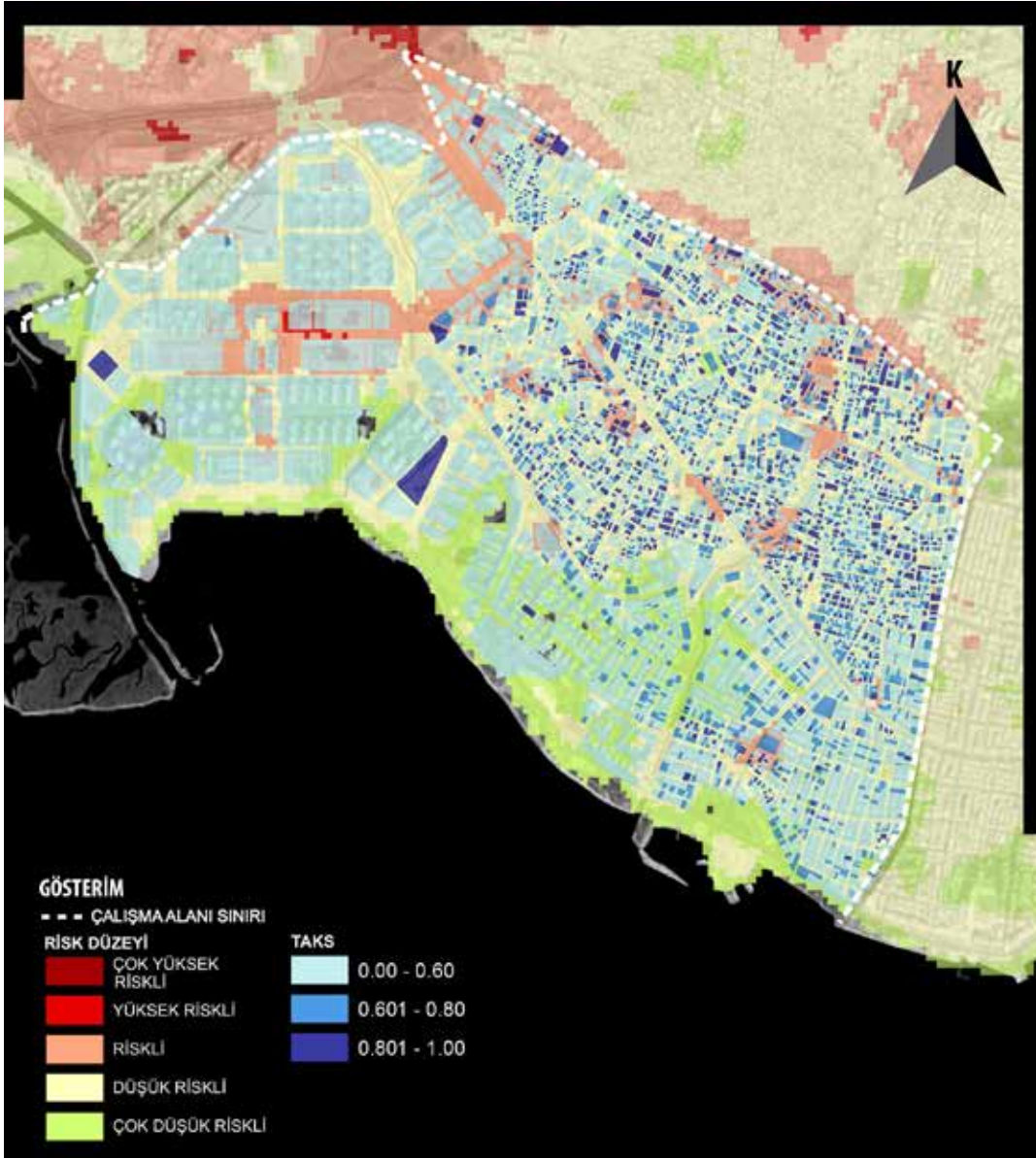

Bu durum parsel düzenine göre gelişim gösteren kentsel bölgelerde ortaya çıkan yapılaşma biçiminin TAKS oranının düşük olması halinde kentsel ısı etkisinin azaltılmasına katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır. Mekânsallaştırılmış verilerde bahçeli ve ayrık nizamda yapıların bulunduğu bölgelerde ısı etkisinin azaldığı gözlemlenebilmektedir. Bu kapsamda Bostanlı Mahallesi ve Atakent Mahallesi avantajlı bir konum elde etmektedir. Bu veri parsel ya da ada ölçeğindeki yenileme uygulamaları ile oluşacak yapı yoğunluğu, nizam, bahçe varlığı ve dolayısıyla

sert, yumuşak zemin ilişkisi gibi konu başlıklarında değerlendirmeler yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan büyük imar adası içerisinde ada bazında yapılaşma kararları getirilerek gelişen kentsel bölgelerde de TAKS oranının 0,0-0,6 arasında olmasının ısı etkisinin azaltılmasında rolü olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kıyıya yakın ve yapılaşma değerlerinin daha düşük olduğu bölgelerin diğer bölgelere göre ısı etkisi açısından daha dirençli olduğu değerlendirilmektedir (Şekli 2.5.7).

ŞEKİL 2.5.7. Yapılaşma koşulları ile kentsel ısı etkisi etkileşimi (Landsat 2013-2023 ve Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

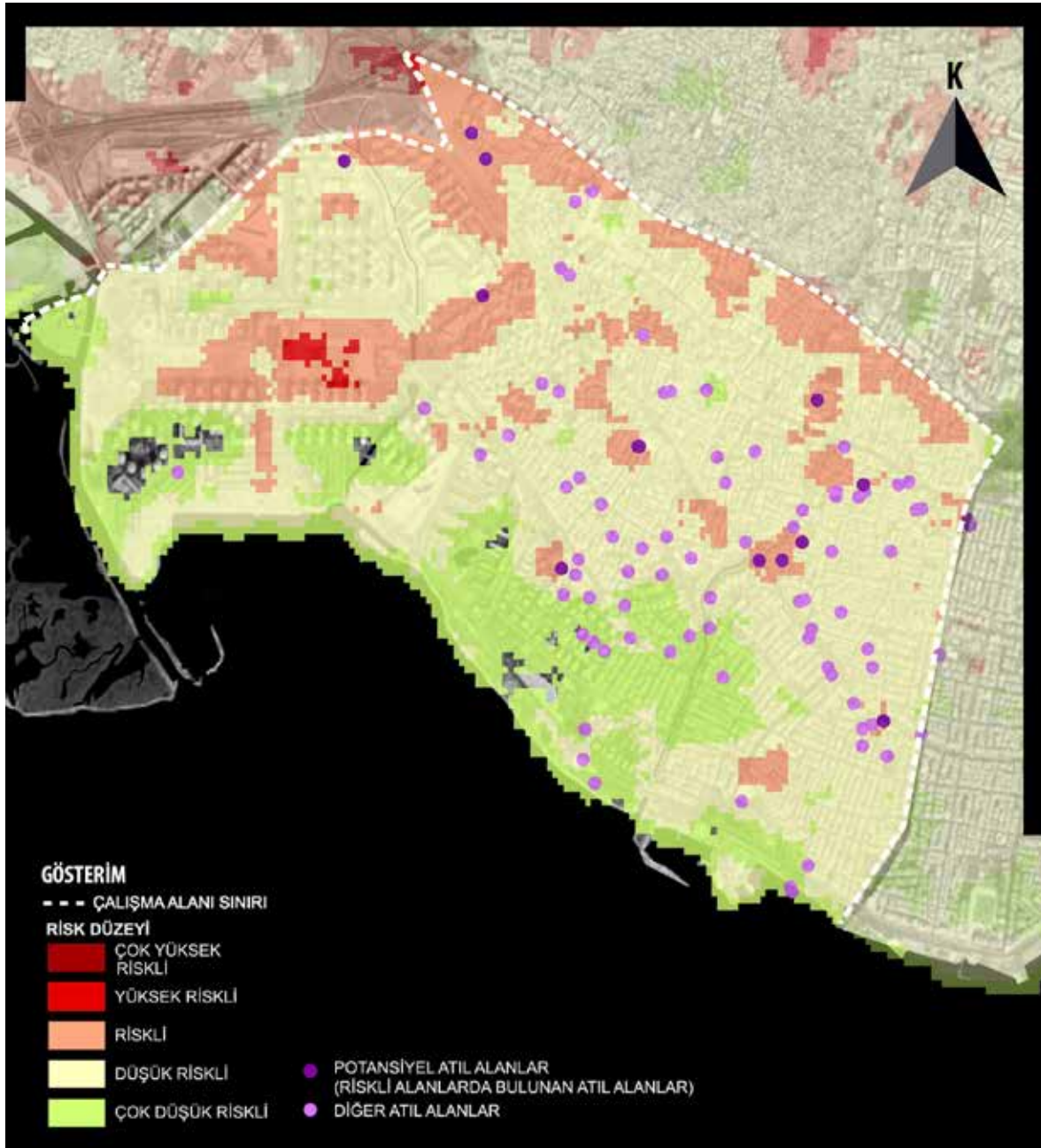

Çalışma alanı açısından ortaya çıkan bu sonuç, kıydan iç kesimlere doğru ilerledikçe artan ısı etkisini azaltacak çözümlerin de gerekli olduğunu, bu bölgelerde farklı mekânsal müdahalelere ihtiyaç bulunduğunu da göstermektedir. Karşıyaka Belediyesi'nce, yeşil altyapının geliştirilmesi amacıyla bölge genelinde yapılan tespitlerde belirlenen atıl alanların bu kapsamda değerlendirilebileceği ve

kritik noktalarda bu alanların kente kazandırılmasının sağlanabileceği düşünülmektedir. Kentsel ısı etkisi ile atıl alanların çakıştırılması yoluyla elde edilmiş olan analiz çalışması, önemli bir potansiyelin varlığını ortaya koymaktadır. Özellikle kentsel ısı etkisinin yüksek olduğu bölgelerde bulunan atıl alanların ısı etkisinin azaltılmasında hangi rolleri üstlenebileceği değerlendirilmelidir (Şekil 2.5.8).

ŞEKİL 2.5.8. Kentsel ısı etkisi ile atıl alanların etkileşimi analizi (Landsat 2013-2023 ve Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

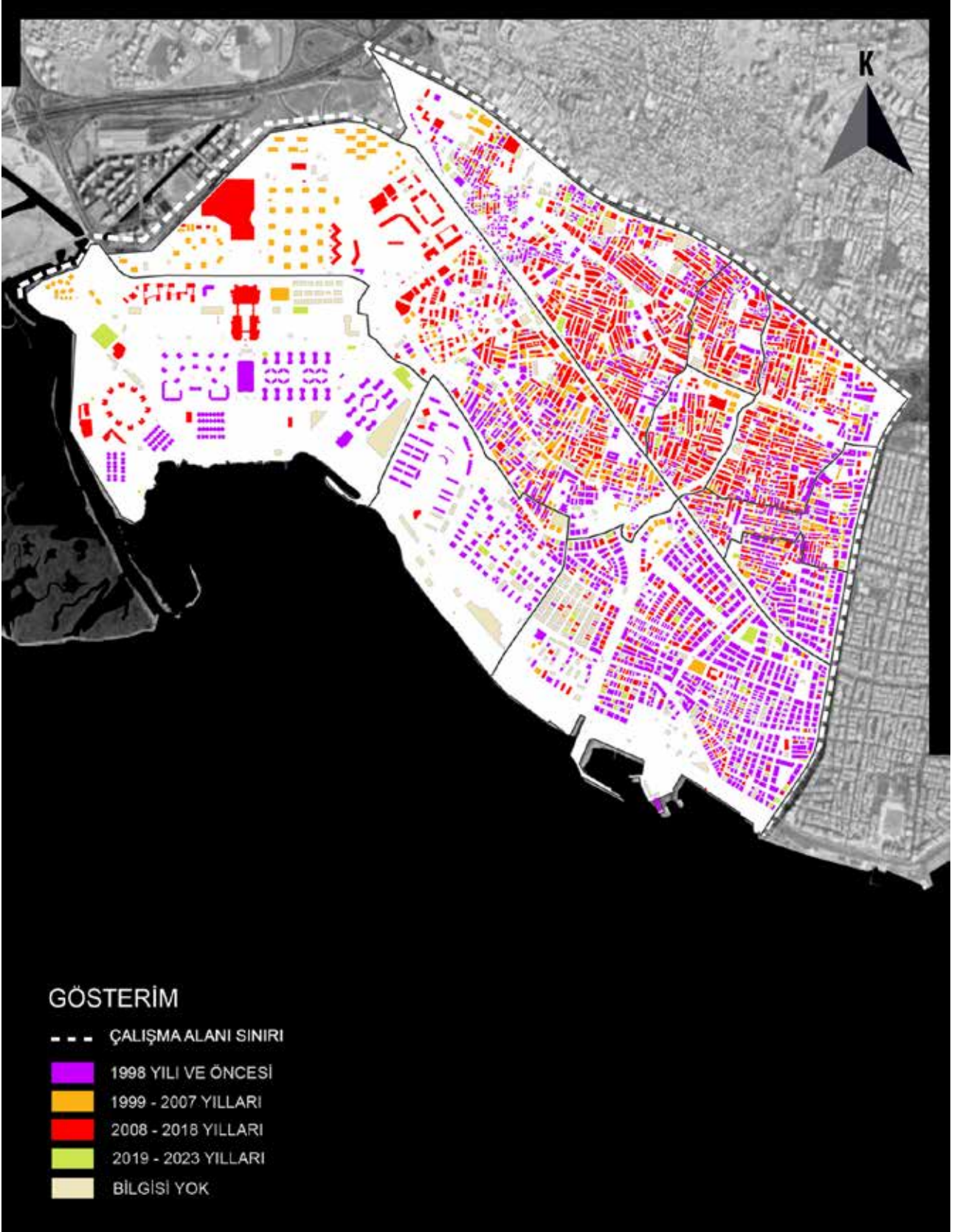
2.5.1.3. Fiziksel Dirençlilik Göstergeleri

Fiziksel kırılma, yapısal kırılma ifadesi olarak ifade edilmektedir. Binaların, ulaşım ve teknik altyapısının hasar görülebilirliği. Dolayısıyla yapı kalitesinin yanı sıra bunların niteliğine bağlı olarak ulaşım altyapısının etkilenmesini de kapsamaktadır. Çalışma alanı özelinde ilk olarak bina yaşı (yapı ruhsat yılı) temelinde yapısal risk analizi yapılmıştır. Çalışma alanı mahallelerindeki yapıların ruhsat yılları incelenerek deprem yönetmeliğine ilişkin mevzuat düzenlemelerinin yapıldığı yıllar (1998, 2008, 2018) dikkate alınarak kategorize edilmiştir. 1998 yılı öncesinde yapılmış olan yapıların başta Bostanlı Mahallesi olmak üzere Caher Dudayev Bulvarı, Bestekar Yusuf Nalkesen Sokak ve İZBAN'ın batısında kalan Atakent, Mavişehir, Nergiz Mahallelerini içine alan bölgede yer aldığı, Dedebeşi, Demirköprü, Fikri Altay ve Şemikler mahallesinin doğusunun ise ağırlıklı olarak 2008-2018 arasında yapı ruhsatına sahip yapılardan oluştuğu izlenmektedir. Mahalledeki yapıların yapı ruhsat yıllarına göre yüzdesel dağılımı incelendiğinde en çok Atakent (%73) ve Mavişehir (%70) mahallelerinde yapıların 1998 ve öncesi yıllarına ait olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile Atakent ve Mavişehir mahallelerini bölge genelinde en eski yapıların bulunduğu mahalleler olarak nitelendirmek mümkündür (Şekil 2.5.9).

2018 sonrası yılına ait ve dolayısıyla yakın tarihlerde inşa edilmiş bina yüzdesinin diğer mahallelere göre en fazla olduğu mahalleler ise, Demirköprü (%6) ve Fikri Altay (%5) mahalleleridir. 2008-2018 yılları arasında Dedebeşi, Demirköprü, Fikri Altay ve Şemikler mahallelerinde yer alan yapıların %43 ile %57 arasında yenilendiği görülmektedir (Tablo 2.5.3). Mekânsal olarak doku niteliğini değiştirmeyen böyle bir yenileme süreci her ne kadar, yapı stoku açısından bir iyileşme ortaya çıkarmış olsa da alan kullanımları yönünden ve bu noktada özellikle de sosyal altyapı açısından beklenen iyileşmeyi yaratamamıştır. Nitekim, yukarıda ortaya konduğu şekliyle Şemikler, Goncalar ve Nergiz mahalleleri kamu yapıları açısından dezavantajlı mahallelerdir ve Şemikler mahallesi yüksek oranda yapı yenilemesinin gerçekleştiği bir mahalle olmakla birlikte bu konuda beklenen iyileşmeyi sağlayamamıştır.

ŞEKİL 2.5.9. Yapıların yapı ruhsat yıllarına göre mekânsal dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

TABLO 2.5.3. Mahalledeki yapıların ruhsat yılı kategorilerine göre dağılımı (yüzde) (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

MAHALLE	1998 ve öncesi	1999-2007	2008-2018	2019-2023	Bilgisi yok
ATAKENT	73	4	5	2	15
BOSTANLI	63	3	12	4	18
DEDEBAŞI	31	10	47	3	9
DEMİRKÖPRÜ	22	4	57	6	11
FİKRİ ALTAY	27	6	51	5	11
GONCALAR	49	13	25	3	10
MAVİŞEHİR	70	4	9	4	13
NERGİZ	64	10	13	3	10
ŞEMİKLER	33	4	43	4	16
YALI	34	21	29	3	13

Bu aşamada fiziksel kırılabilirliği belirlemeye ilişkin dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, mevcut ulaşım altyapısının depremden etkilenme olasılığı ile ilgilidir. Deprem sonrası binaların çökmesi sonucu yolların kapanması afet sonrası müdahale sürecinde önemli unsurlardan biridir. Ulaşım ağındaki yolların genişliklerine göre acil durumlarda en az 3 m'lik yol genişliğinin sağlanması amacıyla yol kapanma olasılığı dikkate alınmış ve 2-6 m (yüksek risk), 7-11 m (orta risk), 12-17 m (düşük risk) ve 18 m-ve üstü (risksiz) şeklinde ele alınmıştır (Tsukaguchi vd., 1996; JICA ve İBB, 2002; Erdin vd., 2021).

Buna göre çalışma alanındaki yol kapanma risk haritası incelendiğinde, ulaşım altyapısı açısından Şemikler mahallesindeki yolların büyük bir kısmının deprem durumunda yüksek riskli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Yalı, Goncalar, Demirköprü, Fikri Altay ve Dedebaşı mahallelerinin bir kısmının da yol kapanma riski açısından yüksek riskli yollara sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan alanın büyük bir kısmının yol kapanması açısından orta riskli olduğu görülmekle birlikte özellikle İZBAN hattının kuzeyinde yer alan bölgenin TAKS oranının da yüksek olmasına

bağlı olarak İZBAN hattının güneyinde kalan Bostanlı mahallesindeki ağırlıklı ön bahçeli yapılaşmış ve düşük TAKS oranı sahip bölgeden daha riskli olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 2.5.10).

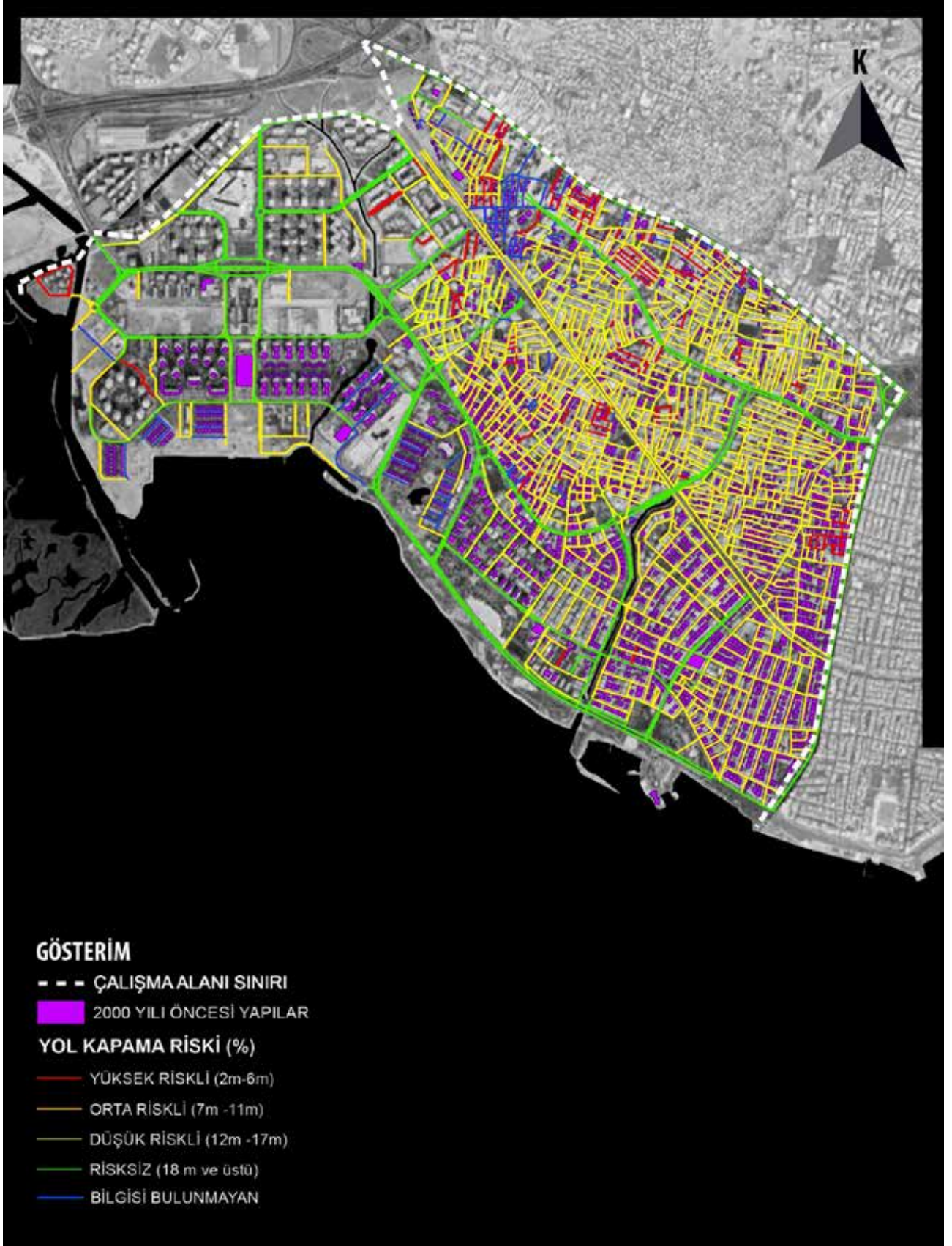
Diğer taraftan yapıların yapım yıllarına göre taşıdığı risk ile yolların kapanma riski birlikte değerlendirilmiş ve özellikle eski deprem ve yapım yönetmeliğine tabi olması ve yapının yaşı sebebiyle 2000 yılı öncesi yapılan yapıların bulunduğu alanların daha riskli olduğu kabul edilmiştir. Bostanlı, Nergiz ve Goncalar mahalleleri 2000 yılı öncesi ruhsatlı yapıların yoğunlaştığı ve yol kapanması açısından orta riskli yolların ağırlıklı yer aldığı bölge olması sebebiyle dikkat çekmektedir. Bir başka ifade ile bu üç mahalle yapı yaşı ve yol kapanması riski temelinde kırılabilir bir bölgeyi tanımlamaktadır (Şekil 2.5.11).

ŞEKİL 2.5.10. Yol genişliklerine bağlı olarak yol kapanma riski (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.5.II. Yapım yıllarına bağlı olarak yol kapanma riski (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Bu noktada değerlendirmeye alınan bir başka husus ise, toplanma alanlarının konumunun yol kapanma riskine bağlı olarak erişilebilirliği ile ilgilidir. Kıyı mahalleleri bu anlamda avantajlı bölgeler olarak öne çıkarken,

Şemikler Mahallesi'nin sahip olduğu yol kapanma riskine bağlı olarak toplanma alanlarına erişimde sorunlarla karşılaşabileceği ortaya çıkmaktadır (Şekil 2.5.12).

ŞEKİL 2.5.12. Toplanma Alanlarının yol kapanma riskine göre konumu (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Fiziksel kırılabilirlik ve dirençliliği mahalleler açısından belirlemeye yönelik analiz çalışmasında; mekânsal göstergeler itibarıyla, kat sayısı, yeşil alan varlığı, ağaç varlığı, ortalama parsel büyüklüğü, hasar durumu, ortalama bina yaşı ve yol genişliği ele alınmıştır. Yeşil alan ve ağaç varlığının olması kırılabilirliği azaltmaktadır. Yol genişliği arttıkça kırılabilirlik azalırken ortalama parsel büyüklüğü azaldıkça kırılabilirlik artmaktadır. Bunun sebebi daha sıkışık ve erişimi güç bir dokunun ortaya çıkması olarak açıklanabilir.

Mekânsal göstergelere göre kırılabilirlik parametrelerinin çalışma alanındaki durumu Tablo 2.5.4'de

görülmektedir. 5 düzeyde doğal kırılabilirlik yöntemine göre en kırılabilir düzeyde (1. düzey) Şemikler ve Goncalar mahalleleri, 2. düzeyde Nergiz Mahallesi, 3. düzeyde ise Mavişehir, Bostanlı ve Yalı mahalleleri bulunmaktadır. 4. Düzeyde Fikri Altay, Dedebaşı ve Atakent yer alırken en az kırılabilir (5. düzey) Demirköprü Mahallesi'dir. Diğer yandan Goncalar Mahallesi'nin de fiziksel dirençliliği zayıftır ve bu durum, parsel büyüklük ortalamasının 10 mahalle ortalamasının çok altında ve yeşil alan varlığı açısından en düşük değere sahip olmasının bir sonucudur.

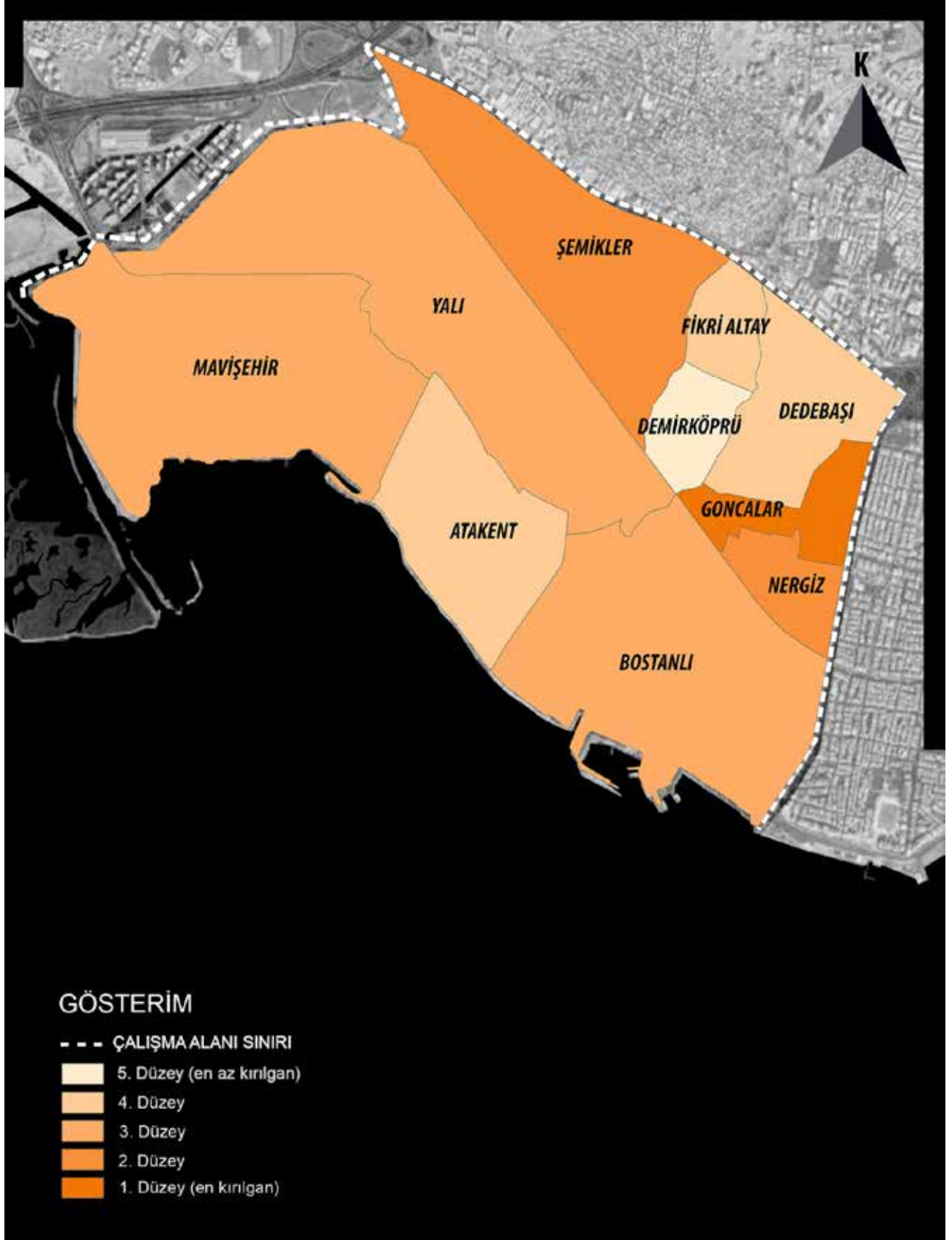
TABLO 2.5.4. Doğal ve mekânsal göstergelere göre verilerin dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

DOĞAL VE MEKANSAL YAPIYA İLİŞKİN GÖSTERGELER							
Mahalle	Toplam kat sayısı	Yeşil alan (kiş/m ²)	Ağaç varlığı	Parsel ortalama (düşükçe)	Hasar durumu (yüksek puansa)	Ortalama bina yaşı	Yol genişliği (arttıkça)
	Artıran	Azaltan	Azaltan	Artıran	Artıran	Artıran	Azaltan
Atakent	1603	41.14	4610	1922	46	35	17.83
Bostanlı	9302	7.02	5438	539	157	34	66.13
Dedebaşı	6070	1.47	964	265	61	19	66.38
Demirköprü	1918	1.84	354	329	22	16	78.88
Fikri Altay	2275	1.54	325	245	26	18	68.43
Goncalar	3397	0.84	427	312	91	23	74.03
Mavişehir	2468	12.31	4571	14384	37	24	31.37
Nergiz	2559	1.08	619	391	36	29	78.45
Şemikler	8805	1.25	1984	349	70	20	53.49
Yalı	8874	5.24	3860	743	91	21	48.22
Ortalama	4727	7	2315	1948	64	24	58

MAHALLE	Isı adası etkisi	Dere taşkın alanı	Dolgu alanı	Zemin özellikleri	Deniz seviyesi yükselmesi
	Artıran	Artıran	Artıran	Artıran	Artıran
Atakent	4	57	83	293	176
Bostanlı	4	62	11	296	141
Dedebaşı	35	18	0	284	100
Demirköprü	40	89	0	283	101
Fikri Altay	81	44	0	197	100
Goncalar	9	27	0	300	105
Mavişehir	46	0	54	300	203
Nergiz	3	14	0	300	104
Şemikler	57	2	0	190	144
Yalı	42	4	5	249	220
Ortalama	32	32	15	269	139

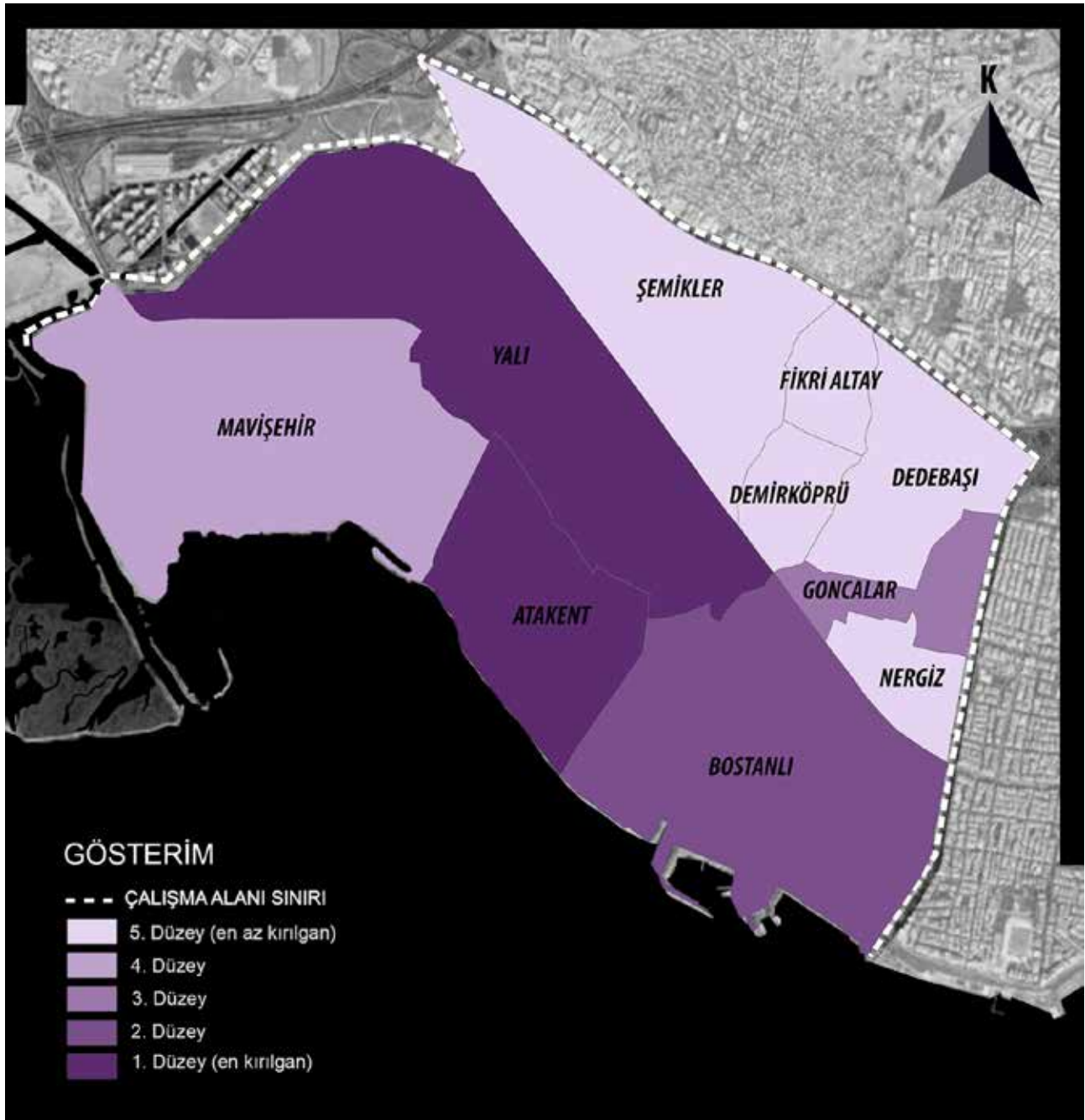
ŞEKİL 2.5.13. Mekânsal göstergelere dayalı kırılmalık düzeyinin mahalleler itibarıyla sıralanması
(Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Çalışma alanında doğal ve mekânsal göstergeler dikkate alınarak yapılan incelemede, en kırılgan düzeyde (1. Düzey) Yalı ve Atakent mahalleleri, 2. düzeyde ise Bostanlı ve Goncalar mahalleleri yer almaktadır. Mavişehir Mahallesi 3. düzeyde kırılgandır. En az kırılgan düzeyde (5. düzey) Şemikler, Nergiz, Demirköprü, Dedebaşı ve Fikri Altay mahalleleri bulunmaktadır.

Bir başka ifadeyle Mavişehir Mahallesi kısmen diğer mahallelere göre daha dirençli olmakla birlikte İZBAN hattının deniz yönünde kalan kısmının genel olarak kırılgan olduğu izlenmektedir (Şekil 2.5.14).

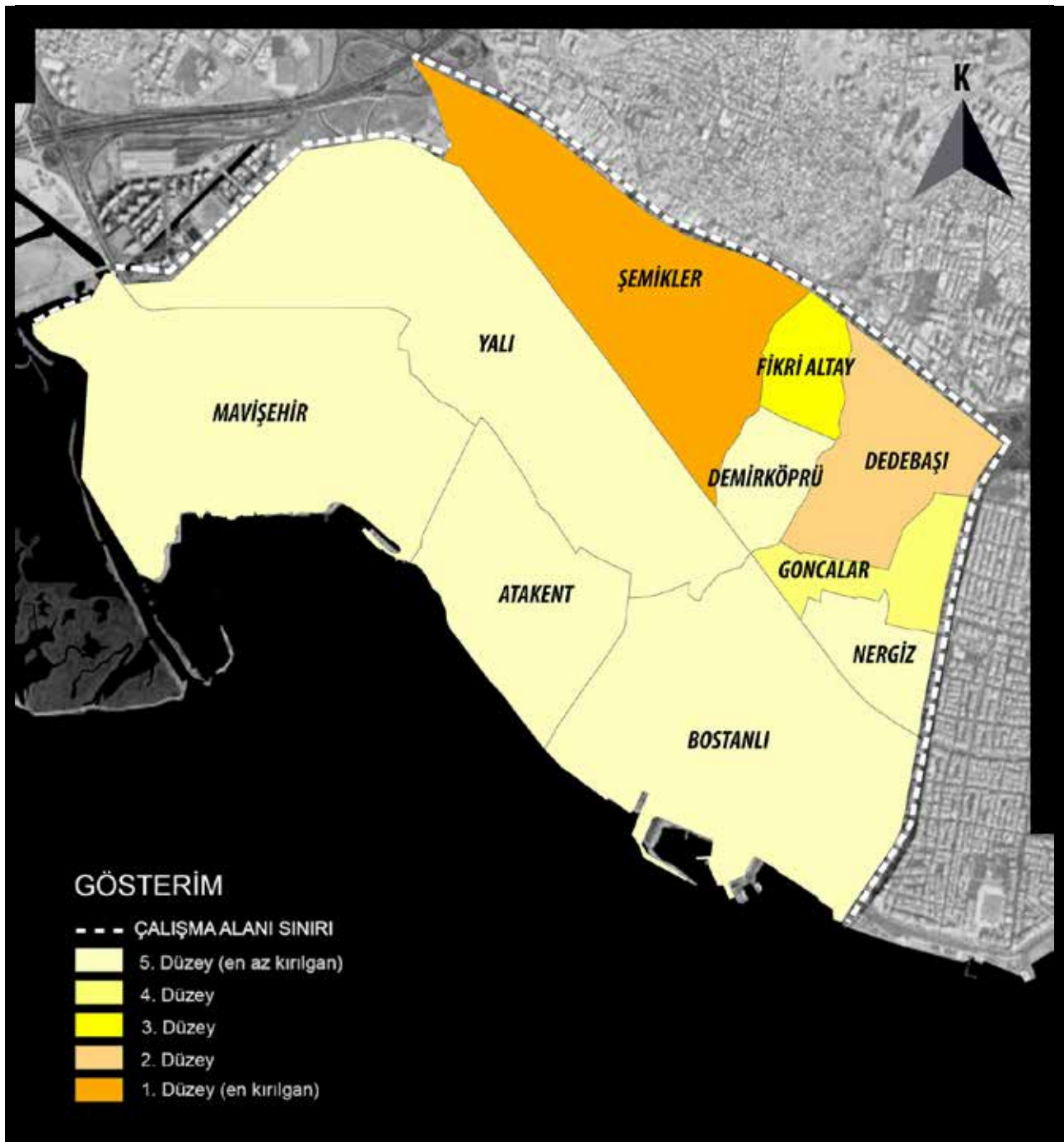
ŞEKİL 2.5.14. Doğal ve mekânsal göstergelere dayalı kırılganlık düzeyinin mahalleler itibarıyla sıralanması (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Ayrıca çalışma alanında mahalleler bazında sosyal, ekonomik, doğal-ekolojik ve mekânsal-fiziksel göstergelerin hepsine dayalı bir kırılganlık analizi yapılarak doğal kırılganlımı yöntemine göre en az kırılgan olandan en çok kırılgan olana doğru 5 düzeyde tarif edilmiştir. Buna göre kıyı mahalleleri (Mavişehir, Atakent,

Bostanlı) yanı sıra Yalı, Demirköprü ve Nergiz en az kırılgan düzeyde (5. düzey) bulunmaktadır. 4.düzeyde Goncalar, 3. düzeyde Fikri Altay, 2. düzeyde Dedebaşı Mahallesi yer alırken en kırılgan düzeyde (1.düzey) Şemikler Mahallesi görülmektedir (Şekil 2.5.15).

ŞEKİL 2.5.15. Sosyal-ekonomik, doğal-ekolojik ve fiziksel kırılganlık (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.5.1.4. Yönetmelik ve Yasal Dirençlilik/Kırılganlık Göstergeleri

İzmir ili özelinde İzmir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından 2021 yılında hazırlanmış İzmir İl Afet Müdahale Planı ve İzmir İl Afet Risk Azaltma Planı bulunmaktadır. Bu risk azaltma ve müdahaleye ilişkin plan belgeleri il bazında değerlendirmeleri içermekle birlikte Karşıyaka ilçesi özelinde de değerlendirmeleri bulunmaktadır. Bununla birlikte İzmir Büyükşehir Belediyesi kapsamında “Dirençli Kentler için Bir Çerçeve: Yeşil Odaklı Uygulama” projesi kapsamında yeşil altyapının potansiyelini kullanarak, geliştirerek ve destekleyerek iklim değişikliği bağlamında dirençli bir kentsel alan yaratılması amaçlanmaktadır. Bu içeriği ile proje iklim değişikliğine temellenmiş olup, afetlerle ilgili olarak ise kurumsal yapılanma içerisinde Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı'nın yer aldığı, ayrıca Afet Bilim Kurulu ve İzmir Afet Platformu'nun kurulduğu ve ortak akıl buluşmalarının düzenlendiği görülmektedir. Diğer taraftan belediyelerin 5 yıllık faaliyetlerinin tarif edildiği stratejik plan belgesi içerisinde Karşıyaka Belediyesi'nin afetler ve kentsel dirençlilik konularında bir tanımlamasının yer almadığı izlenmektedir. Ancak Karşıyaka Belediyesi içerisinde Afet İşleri Müdürlüğü yer almaktadır. Halkın afetlere hazırlanmasının temel koşullarından biri olan eğitim konusunda, Karşıyaka Belediyesi'nin doğal afet merkezi, deprem müzesi, deprem simülatorü, deniz ambulansı gibi dirençliliğe ilişkin geçmiş uygulamaları, belediyenin kurumsal birikimi açısından kayda değerdir.

Bununla birlikte iklim değişikliği temelinde Karşıyaka Belediyesinin 2022 yılı için bir Sürdürülebilirlik Raporu hazırlanmış olduğu, raporun kamuoyu ile paylaşıldığı, bu çalışma ile belediyenin Türkiye'de Uluslararası standartlarda sürdürülebilirlik raporu hazırlayan ilk belediye olduğu, bu raporda 2023 yılında tüm enerji tüketimi kalemlerinin %5 azaltılması ve 2030 yılına kadar “Karbon Nötr Belediye” haline gelmesinin hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca Karşıyaka özelinde de “Yeşil Bina, Yeşil Site Uygulaması” çerçevesinde enerji verimliliği, su ve atık yönetimi, yeşil altyapı uygulamaları, ulaşım ve atık yönetimi konularında bina ve sitelerde yapılabilecek uygulamalara yer verildiği izlenmektedir.

Diğer taraftan çalışma alanı içerisinde kentsel dönüşüm bölgesi ilan edilmiş bir bölge bulunmamasıyla birlikte, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve uygulama yönetmeliği kapsamında alandaki eski yapı stoğunun yenilenmesine ilişkin riskli alan ve riskli yapı ilanı çerçevesinde uygulamaların yapıldığı da görülmektedir. Bostanlı mahallesinde binaların yan yatmasından kaynaklanan sorun nedeniyle kentsel yenileme amaçlı imar planı revizyonu kapsamında 5 bin metrekare alan üzerinde 10 adet yapının bulunduğu bölge riskli alan olarak ilan edilmiş ve bu kapsamda “Özel Planlama Alanı” olarak belirlenmiştir. Mevcut durumda bölgedeki yapılar yıkılmış bulunmakta olup, bölgeyi yenileme çalışmaları sürmektedir (Fotoğraf 2.5.1).

FOTOĞRAF 2.5.1. Bostanlı Mahallesi Özel Planlama Alanı (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

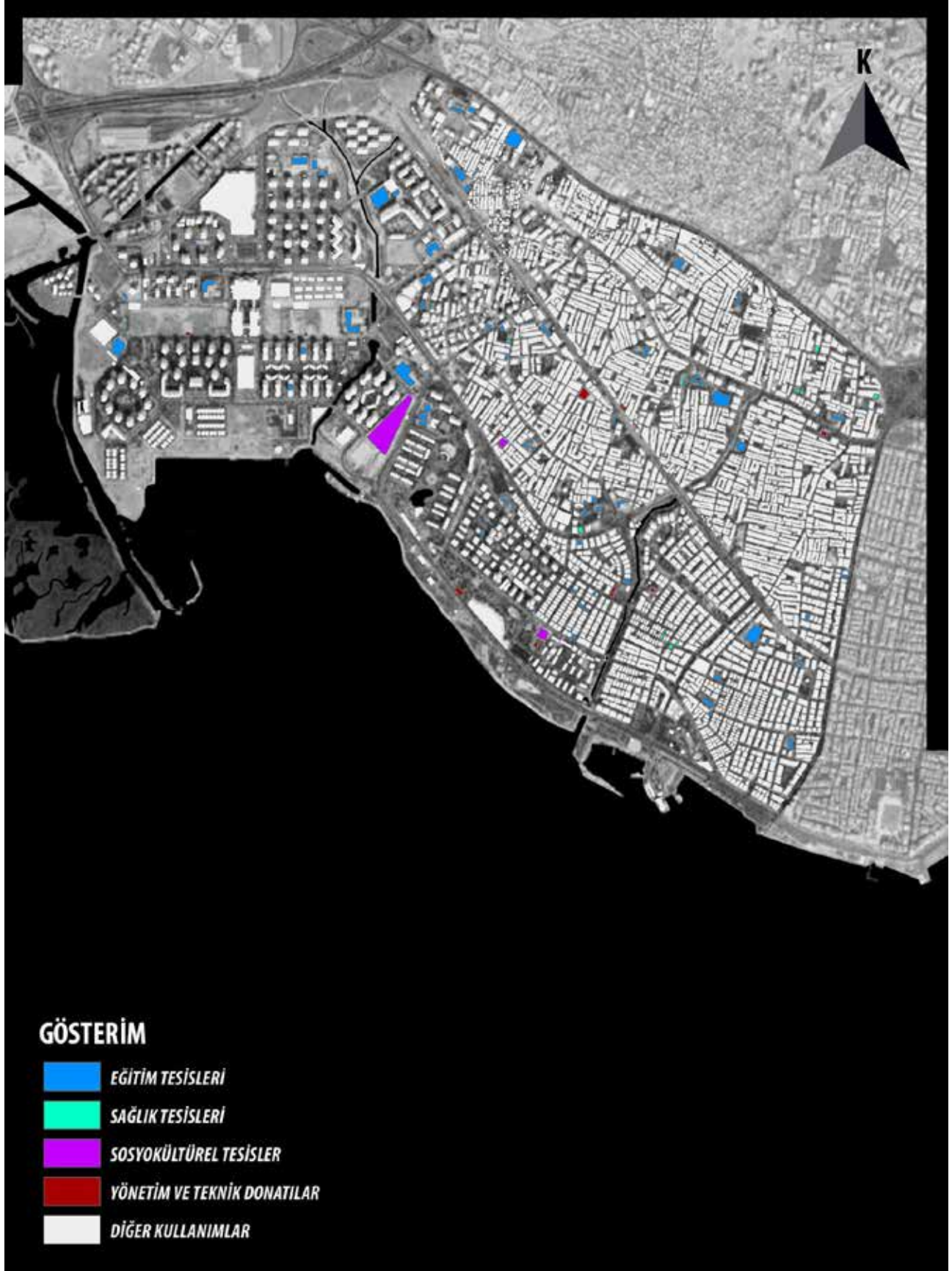
2020 yılında yaşanan deprem sonrasında yapılan başvurulara göre ise, 6306 sayılı Kanun kapsamında çalışma alanı içerisinde 49 adet riskli yapı ilan edildiği ve bunların ağırlıklı olarak Yalı (14 adet), Şemikler (12 adet) ve Demirköprü (10 adet) mahallelerinde yer aldığı anlaşılmaktadır (Tablo 2.5.3) (Karşıyaka Belediyesi, 2023).

Çalışma alanının yönetsel dirençlilik göstergelerinden bir diğeri ise, alandaki kamu tesislerinin mekânsal dağılımıdır. Bu noktada Şemikler, Goncalar ve Nergiz mahallelerinin hem çeşitlilik hem de sayı açısından diğer mahallelere göre dezavantajlı oldukları görülmektedir (Şekil 2.5.16).

TABLO 2.5.5. Karşıyaka'da ağır ve orta hasarlı yapılar ile riskli yapıların mahallelere dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalle Adı	Ağır hasarlı	Orta hasarlı	Az hasarlı	Hasarsız	Diğer	6306	ÇŞB	Bilgisi yok
Atakent	0	8	30	39	3	0	0	283
Bostanlı	7	22	92	241	6	4	4	1338
Dedebaşı	0	5	51	99	2	4	0	947
Demirköprü	0	6	10	35	2	10	0	300
Fikri Altay	0	10	6	35	0	4	0	389
Goncalar	4	10	59	51	1	1	0	502
Mavişehir	0	6	25	18	1	0	2	356
Nergiz	1	3	27	65	0	0	0	370
Şemikler	5	10	35	108	3	12	1	1327
Yalı	4	12	55	182	11	14	12	1642
Genel Toplam	21	92	390	873	29	49	19	7454

ŞEKİL 2.5.16. Kamu yapıları dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.5.2. Afet Senaryoları ve Tehlike Analizi

Afet senaryoları bir yerleşmede geçmişte meydana gelen afetleri dikkate alarak tehlike analizleri temelinde oluşturulan ve o yerleşme için gelecekte afetler açısından ortaya çıkabilecek riskleri tanımlayan bir çerçeveyi ortaya koymaktadır. İzmir ili özelinde yaşanan afetler ve tehlikeler deprem, kaya düşmesi, sel

ve taşkın, heyelan, yangın, endüstriyel kazalar olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Çalışma alanı özelinde Karşıyaka'nın taşıdığı riskler geçmişte yaşanan afet türleri ve etkilenme düzeyine bağlı olarak ele alındığında, deprem, sel ve taşkın/su baskını olarak üç başlık altında kategorize edilmiştir.

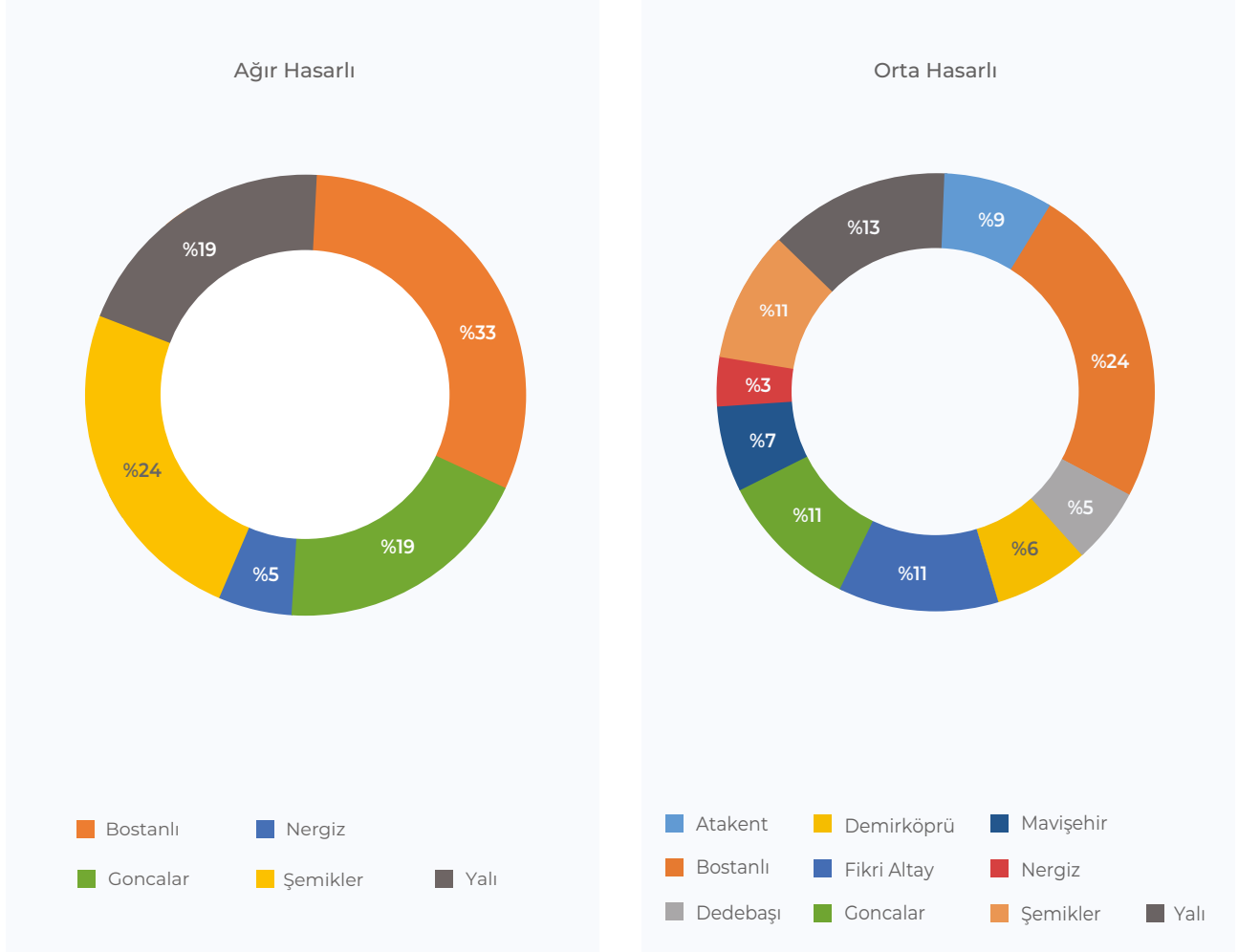
2.5.2.1. Deprem Riskleri

Çalışma alanı içerisinde fay hattı geçmemekle birlikte, İzmir ili yakınında ve il sınırları içerisinde ve Ege Denizi'nde denizaltında bölgeyi etkileme potansiyeli olan çok sayıda fay hattı bulunmaktadır. İzmir ili içerisinde Türkiye Diri Fay Haritasına göre Holosen Fayı/Kuvaterner Fayı (17 adet) ve Neotektonik dönem çizgiselliği (4 adet) sınıfında değerlendirilen toplam 21 adet fay ve 20 adet de denizaltı diri faylar olarak ifade edilen fay bulunmaktadır. Bu fayların bugüne kadar ürettikleri fay aralığı ise 6.0 ile 7.2 arasında değişmekte olup, olası deprem tahminlerinde de 6.1 ile 7.2 arasında deprem üretmesi beklenmektedir (AFAD, 2021). İzmir ve bölgesinde meydana gelen 1928 yılındaki depremin, 1974 yılındaki 5.5, 1977 yılındaki 5.5 büyüklüğündeki depremlerin Karşıyaka ilçesinde bazı yapıların hasar görmesine sebep olduğu bilinmektedir. İzmir İl Afet Risk Azaltma Planı'nda (2021), İzmir Fayında 6.6, Tuzla Fayında 6.7 olmak üzere 2 deprem senaryosu üzerinde durulmuştur. Bu iki senaryoda beklenen depremlerin İzmir kentini ve Karşıyaka ilçesini önemli oranda etkilemesi beklenmekte olup, bölgede yıkık ve ağır hasarlı binaların olması, can kayıpları, kamu binalarının hasar görmesi, teknik ve ulaşım altyapısının etkilenmesi, kıyı kesimlerde yanal yayılma ve çökmeler gibi sonuçları olabileceği değerlendirilmiştir.

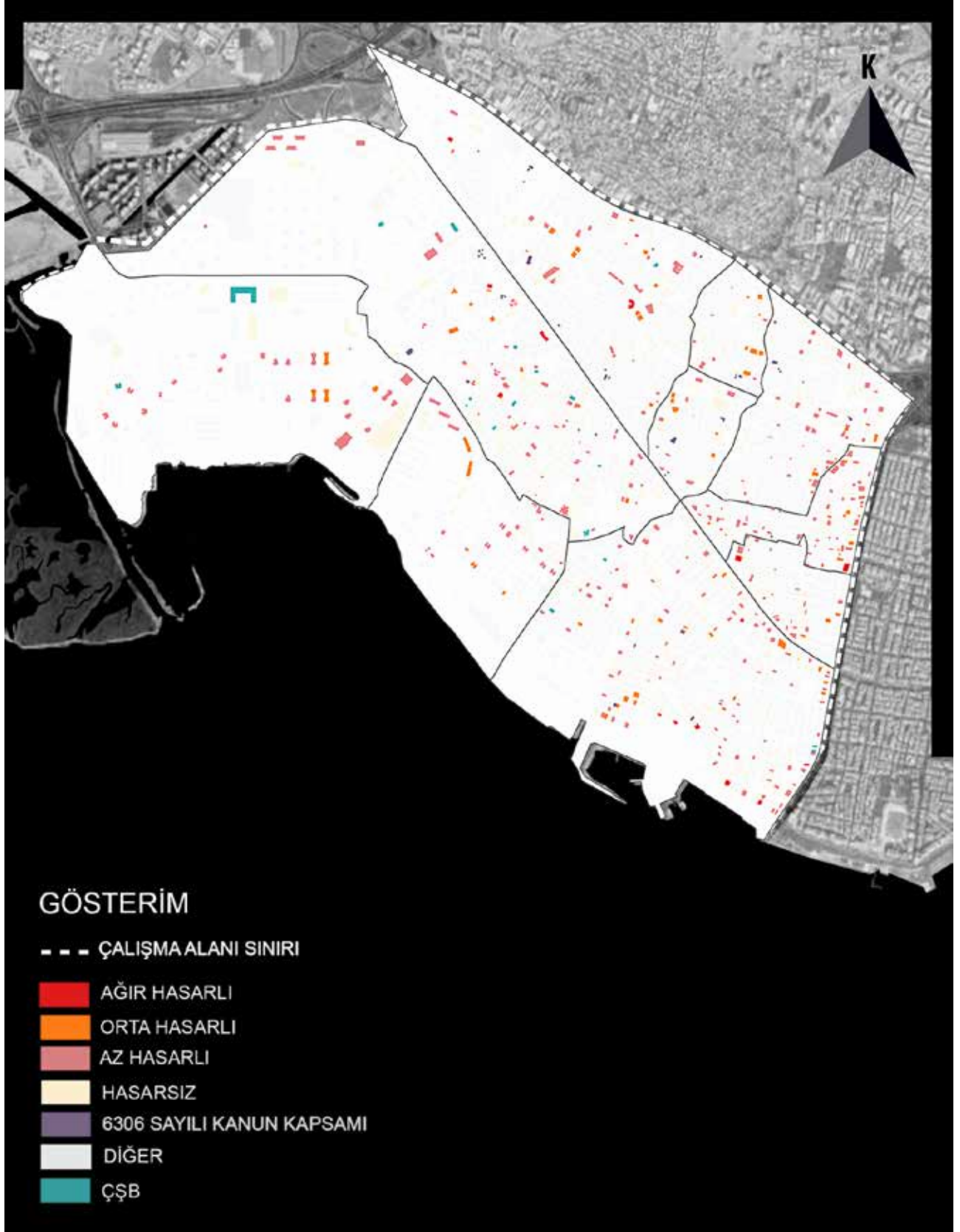
İzmir açısından etkili olan en son deprem 30 Ekim 2020'de Ege Denizi'nde meydana gelen 6.6 büyüklüğündeki depremdir. Bu depremde başta Bayraklı olmak üzere İzmir'in birçok bölgesi ve Karşıyaka ilçesi etkilenmiştir. Deprem sonucunda Karşıyaka içerisinde 4 yıkık, 27 ağır hasarlı, 84 orta hasarlı olmak üzere toplam 115 adet riskli yapı ve 1165 az hasarlı yapı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 2.5.17). Bayraklı ilçesinden sonra en çok orta ve az hasarlı yapılar Karşıyaka ilçesinde yer almaktadır. Ayrıca 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve uygulama yönetmeliği çerçevesinde alanda riskli yapı ilan edilerek yenilenen çok sayıda yapı bulunmaktadır.

Çalışma alanında hasar durumu belediye verilerinden elde edilen bakanlık ve belediye tespitlerinin karşılaştırılıp en hassas olanı tercih edilecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Buna göre ağır hasarlı yapılar en çok Bostanlı mahallesinde (%33) ve orta hasarlı yapıların da yine Bostanlı mahallesinde (%24) daha fazla olduğu görülmektedir (Şekil 2.5.16).

ŞEKİL 2.5.17. Ekim 2020 depremi sonrasında ağır ve orta hasarlı yapıların mahallelere dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.5.18. Yapıların hasar türüne göre ve riskli yapı dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Türkiye Deprem Tehlike haritası PGA 475 değerleri, TÜBİTAK 106G159 KAMAG proje çıktıları ve körfez çevresinde bilim insanların zemin konusunda yaptığı araştırmaların bütünü irdelendiğinde, İzmir ilinde yapılaşmanın yoğun olduğu Konak, Buca, Balçova, Bornova, Bayraklı, Karşıyaka ilçelerinin neredeyse tamamı için PGA 475 değerlerinin ortalama 0.4 g ve üzerinde olması, AVs30 değerlerinin 100 m/s-400 m/s aralığında bulunması, zemin hakim titreşim periyodu değerlerinin 1 sn.'den büyük olması kentin büyük çoğunluğu yaşlı olan (30 yıl ve üzeri) yapı stoğu ile birleştiğinde olası bir deprem kuvveti altında bu yaşlı yapıların fazla dayanamayacağı sonucunu doğurmaktadır (AFAD, 2021).

Diğer yandan depremle ilişkili olarak değerlendirilmesi gerekli bir başka etki ise tsunami açısından ortaya çıkmaktadır. 30 Ekim 2020 Sisam Depremi Sığacık'ta tsunami meydana gelmesine sebep olmuş, can ve mal kayıplarına yol açmıştır. Bu durum özellikle kıyı alanlarının deprem sonrasında yaşanabilecek tsunami açısından riskli olduğunu ortaya koymuştur. İzmir İl Afet Risk Azaltma Planı'nda (2021), üretilen en kötü tsunami senaryosunda İzmir kuzey kıyılarının etkilenebileceği öngörülmüş ve Karşıyaka ilçesi de etkilenecek ilçelerden biri olarak gösterilmiştir. Tsunaminin kıyının fiziksel yapısının bozulmasına yol açabileceği ve kıyı yapıları, altyapı, kıyıda veya yakın konumda yer alan konutlar, parklar ve afet toplanma alanlarını etkilemesi ve hasar görmesine sebep olacağı tahmin edilmiştir.

2.5.2.2. Taşkın, Sel ve Deniz Seviyesi Yükselmesi Riskleri

İzmir'de yağmur suyunu ve kanalizasyon suyunu aynı anda (birleşik sistem) toplamak üzere planlanmış ve uygulanmış atık su altyapısı bulunmaktadır. Yoğun yağışların olduğu günlerde sistem yetersiz kalmakta ve sonucunda su baskınları ve seller oluşmaktadır. Karşıyaka konum itibarıyla Gediz ve Küçük Menderes Havzalarının kesiştiği noktada kalmaktadır. Bu durum yamaçlardan gelen suyun bu bölgede toplanmasına yol açmaktadır. Risk tablosunda Karşıyaka merkez olması nedeniyle riskli olarak ele alınmıştır. Küçük Menderes Havzası içerisinde yer alan Kocadere risk seviyesi yüksek olarak belirtilmektedir. Küçük Menderes Havzası modelleme sonuçlarında Karşıyaka ilçesi içerisinde Kocadere'de Q500 ve Q1000 taşkın sularının yataktan çıkarak yayılım gösterdiği tespit edilmiş ve taşkın sularının Anadolu Caddesi'nden denize kadar olan kesimde sol ve sağ sahilde çok sayıda yerleşimi etkileyeceği tespit edilmiştir. Tedbir olarak yatak düzenlemesi önerilmektedir (AFAD, 2021).

İzmir kenti ve Karşıyaka açısından yaşanmış en büyük sel ve su baskını afeti 04.11.1995 yılında meydana gelmiştir. Bu selde İzmir ilinin büyük bir kısmı etkilenmiş, can ve mal kayıpları ortaya çıkmıştır. Yamanlar dağıının güneybatı eteklerinde birkaç saatlik sürede gerçekleşen aşırı yağış sonrasında Karşıyaka ve Çiğli gerisindeki derelerin getirdiği suların Yamanlar, Örnekköy ve Çiğli yerleşme alanlarını kaplamasıyla dere yataklarındaki bazı evler yıkılmıştır. Bu süreçte ayrıca artan rüzgâr hızı nedeniyle kıyı kesiminde kabaran deniz suları, karadan gelen sel sularının denize ulaşmasını zorlaştırmış ve bu iki etki ile birlikte Bostanlı mahallesinde birçok binanın bodrum ve zemin katlarını su basmıştır (Ege Üniversitesi, 1996).

Söz konusu sel felaketi üzerine Ege Üniversitesi İzmir Araştırma Merkezi tarafından ortaya konulan rapor sözkonusu sel felaketine neden olan farklı etmenleri ortaya koymaktadır. Ayrıca bölgedeki coğrafi özelliklerin böyle bir felaketi nedenlediğini göstermektedir. Karşıyaka yerleşmenin en gözde yerleşme mekânı olan bölge Yamanlar depresyonundan gelen derelelerin (Örnekköy, Dallık, Yamanlar) getirdiği ince taneli alüvyonların birikmesiyle oluşmuş bir zemin yapısı üzerinde bulunmaktadır. Çanakkale yolundan güne-ye doğru uzanan bu alan batıda Gediz Irmağının eski ağızı üzerindeki dolgu alan ile birleşmektedir. Raporda Yamanlar dağının güneyde sonlandığı alüvyal dolgu düzlüğü ve bu düzlüğün deltaya açılan kesimi ile Yamanlar dağı eteğinin Çanakkale Karayolunun bulunduğu (Anadolu Caddesi) hattı ile ayrıldığı ifade edilmektedir (Şekil 2.5.18). Bu çizginin bir sınır çizgisi olduğu ve selin farklı etkilerinin görüldüğü alanların bu çizgi ile kıyı arasında kalan alanlarda görüldüğü ifade edilmiştir (Ege Üniversitesi, 1996).

Raporda tariflenen alan çalışma alanıdır ve dolayısıyla bölge hemzemin özellikleri hem de Yamanlar Dağı'ndan gelen dere yatakları nedeniyle yoğun yağış durumlarında taşkın ve sel riskleri ile karşı karşıyadır. Bu durum farklı tarihlerde meydana gelmiş

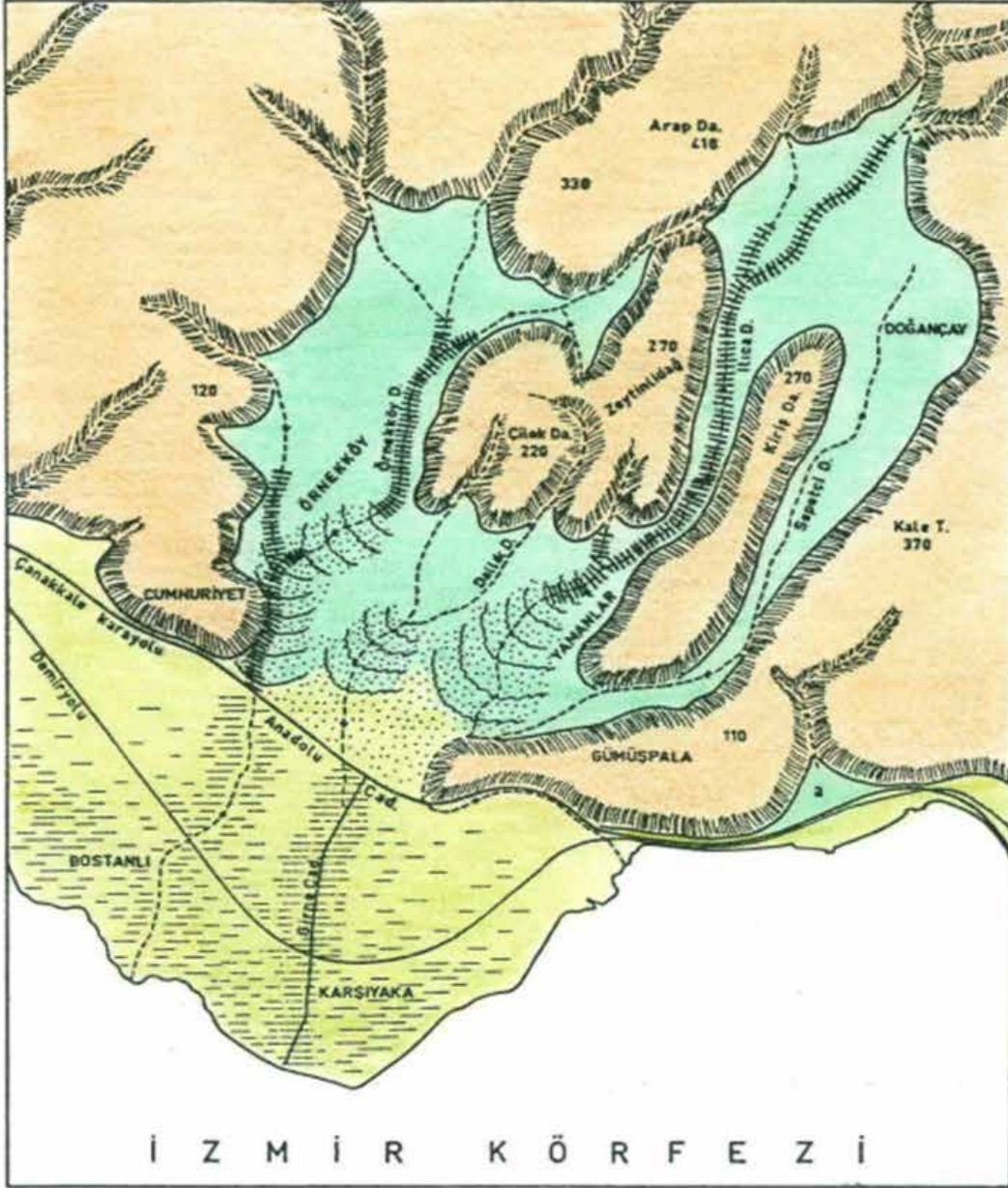
sel ve taşkın olayları ile de kendisini göstermektedir. Nitekim, 17.12.2011 tarihinde Büyük Çiğli Deresi'nin Anadolu Caddesi üzerine inşa edilen köprü biriken rüsubat nedeniyle suyun taşmasına yol açmış ve konutlar ve yine Kocadere'deki (Bostanlı Deresi) taşkın debileri $Q=91.m/s$ $Q500=134.9 m^3/s$ olarak gerçekleşmiş ve bazı evler su altında kalmıştır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019). 2019-2020 yıllarında Karşıyaka'da kuvvetli meteorolojik olay olarak 6 adet şiddetli yağış-sel-taşkın, 9 adet fırtına-hortum, 1 yıldırım ve 1 dolu meydana gelmiştir. Ayrıca 02.02.2021 tarihinde de aşırı yağışlar sonucu İzmir'in birçok yerini etkileyen konut ve işyerlerini su basmasına, tarım arazilerinin zarar görmesine, ulaşım ve altyapı hizmetlerinin aksamasına sebep olan sel ve taşkınlar meydana gelmiştir.

Küçük Menderes Havzası Taşkın Yönetim Planı'ndaki 500 yıl tekerrürlü taşkın yaşanması durumunda Bostanlı Deresinin (Kocadere) taşkın alanına ilişkin olarak ortaya konan veriler, Bostanlı ve Atakent mahalleleri başta olmak üzere, Demirköprü, Fikri Altay, Dedebaşı, Goncalar ve Nergiz mahallelerinin taşkından etkilenebileceğini ortaya koymaktadır (Şekil 2.5.19). Ayrıca 2019 tarihli raporda 28648 kişinin böyle bir taşkından etkilenebileceği de belirtilmektedir.

FOTOĞRAF 2.5.2. 1995 yılında meydana gelen sel felaketinin etkileri (URL-70)

ŞEKİL 2.5.19. Karşıyaka derelerinin jeomorfolojik durumu ve yerleşmedeki hasar durumları arasındaki ilişki (Ege Üniversitesi, 1996)

3-4 KASIM 1995 KARŞIYAKA SEL FELAKETİNDE HASAR TIPLERİ İLE JEOMORFOLOJİK BİRİMLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Bölgedeki taşkın ve sel risklerine ilave olarak deniz seviyesi yükselmesi riski de değerlendirilmesi gereken bir başka özelliktir. İklim değişikliği ile ortaya çıkan aşırı yağış, fırtına, kasırga gibi aşırı hava olaylarının yanı sıra deniz seviyesinin yükselmesi de yakın gelecekte kentlerimizi bekleyen önemli sorunlardandır. Aşırı yağışlar iklim değişikliğinin kısa vadeli, deniz seviyesinin yükselmesi uzun vadeli etkileri olarak ifade edilmektedir. Deniz seviyesinin yükselmesine bağlı olarak kıyı bölgelerde yer alan alanların su baskınlarına maruz kalması ve su altında kalması söz konusu olacaktır. Bu noktada yerleşme bölgesinin kıyıda ve düşük rakım özelliklerine sahip olması iklim değişikliğine bağlı gelişebilecek bazı risklerle karşı karşıya olduğu ortaya koymaktadır. Küçük Menderes Havzası içinde yer alan 12 km'lik kıyı şeridi bulunan Karşıyaka İlçesindeki en düşük rakım 1 metre olup, nehir ve kıyı taşkınlarına açık özellikler göstermektedir. Bu kapsamda geçirimsiz yapay yüzeyler ve kısıtlı yeşil alan varlığı da değerlendirilmesi gereken konulardır (Karşıyaka Belediyesi, 2021). Bununla birlikte kıyı gerisindeki yapılaşmış alanlar da sağlıksız yapı stoğunun varlığı temelinde bazı riskler değerlendirilmelidir.

Çalışma alanının en düşük kotunun 0 m., en yüksek kotunun ise 13 m. olduğu dikkate alındığında deniz suyunun yükselmesinin getireceği risklere açık olduğu görülmektedir. 1922-1983 yılları arasını kapsayan dönemde faaliyette olan istasyonlara ait en yüksek deniz seviyesi farklarına bakıldığında Karşıyaka'nın 1,44 m ile en yüksek değere sahip olması bu konunun önemini vurgulamaktadır (Ercanlı ve Savaşır, 2022). Bu kapsamda deniz seviyesinin yükselmesine bağlı olarak Mavişehir Mahallesi ile Yalı Mahallesi'nin doğu kesiminin risk altında olduğu görülmektedir. Ayrıca Atakent ve Bostanlı mahallelerinde kıyıda bazı bölgeler de aynı şekilde risk altında bulunmaktadır (Şekil 2.5.20).

Aralık 2020 tarihinde deniz yükselmesinden Mavişehir Bölgesi önemli ölçüde etkilenmiştir (Fotoğraf 2.5.3). Mavişehir bölgesinde Peynircioğlu deresinin yakınındaki Denizkent Restoran önünden başlayıp "Mavi Ada" projesinin bulunduğu bölgeyi de içerisine alan 3,4 km'lik sahil hattını kapsayan kıyı rehabilitasyon projesi ile kış aylarındaki taşkın riskini sona erdirecek bir su kesici duvar ve uygulama yapılmış olup, söz konusu uygulama ayrıca denizi izlemeyi mümkün kılacak teraslar ve setlerle işlevlendirilmiştir (Fotoğraf 2.5.4).

FOTOĞRAF 2.5.3. 2020 yılında meydana gelen sel ve deniz su seviyesi yükselmesi (URL-72)

FOTOĞRAF 2.5.4. Mavişehir Mahallesi'nde deniz suyunun yükselmesi ve su baskınına önlem olarak yapılan kıyı tahkimatı ve çevre düzenlemesi (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

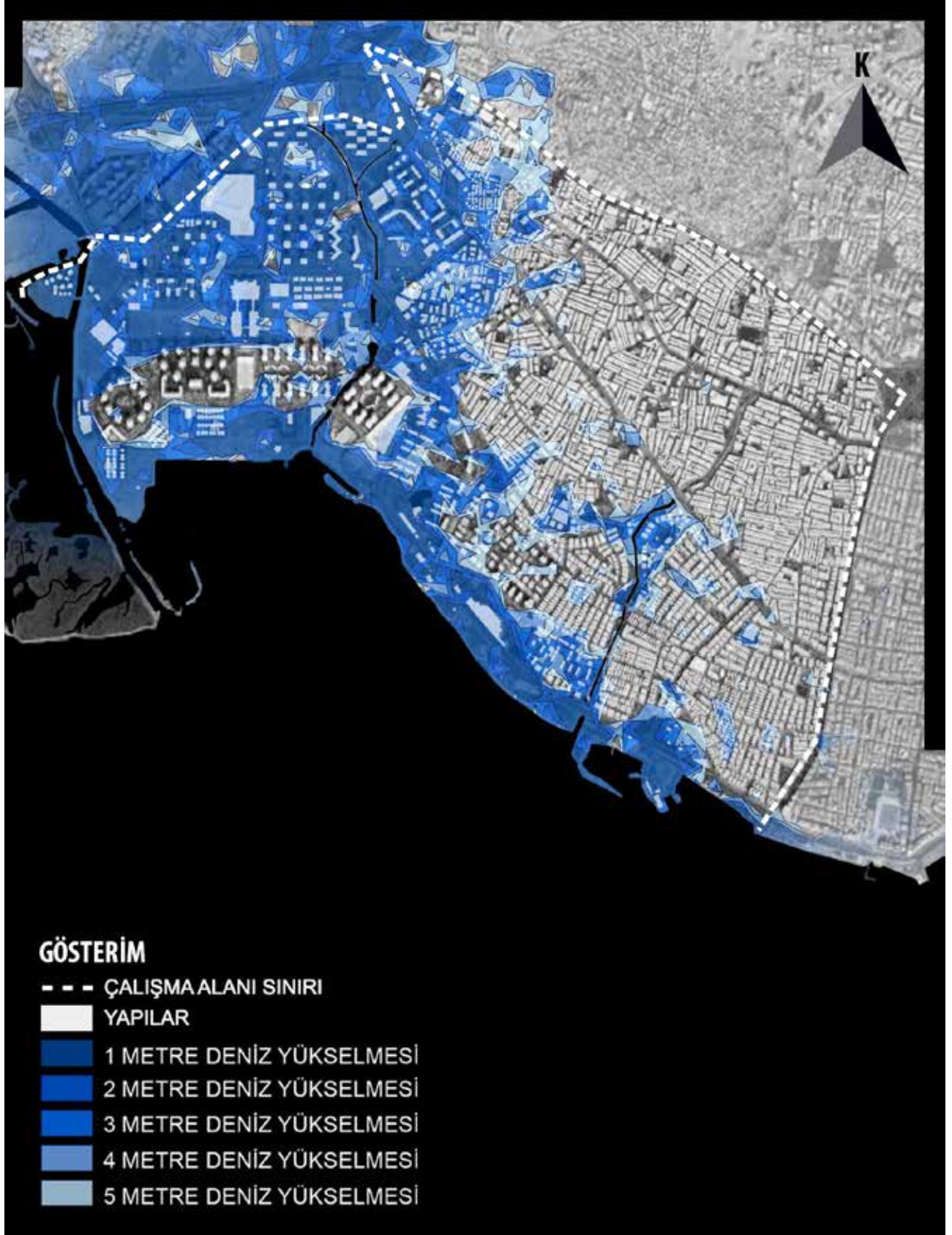

ŞEKİL 2.5.20. Kocadere taşkın riski alanları (URL-71, 2019 tarihli Küçük Menderes Havzası Taşkın Yönetim Planı verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.5.21. Deniz seviyesi yükselmesine göre riskli alanlar (Landsat 2023 ve Google Earth uydu görüntüleri verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.5.3. İl Afet Müdahale Planının Afet ve Acil Durum Toplanma Alanları Açısından Değerlendirilmesi

İl Afet Müdahale Planı içerisinde İzmir ili özelinde yerel düzeyde yer alan ana ve destek çözüm ortaklarının görev ve sorumluluklarına yer verilmiş olup, afet ve acil durum hazırlık ve müdahale süreçleri, ekipman ve insan kaynakları kapasitesinin mevcut durumu ve ihtiyaç duyulan kapasite ortaya konulmuştur. Bu belirlemeler İzmir ili genelinde olup, İzmir İl Afet Müdahale Planı, Karşıyaka ilçesi özelinde afet ve acil durum toplanma alanları çerçevesinde ele alınmıştır.

İzmir ili afet müdahale planında (2021) Karşıyaka ilçesi içerisinde 117 adet toplanma alanı ayrıldığı görülmekte olup, bunların alansal büyüklüğü 866.137 m²'dir. Karşıyaka ilçe nüfusu ile kıyaslandığında kişi başına düşen toplanma alanı miktarı 2,47 m²'dir. Bu oran İzmir ilinde kişi başına düşen 3,46 m² oranı ile kıyaslandığında %29 azdır. Karşıyaka'da Zübeyde Hanım Mahallesi'nde, spor tesisleri alanında 2 adet ve rekreasyon alanında 1 adet olmak üzere toplam 3 adet, 857 kişiye hizmet edecek geçici ve acil barınma alanı ayrıldığı görülmektedir.

Mevcut afet müdahale planı içerisinde yer alan afet ve acil durum toplanma alanları mahalleler itibarıyla dağılım ve büyüklükleri açısından farklılıklar göstermektedir (Şekil 2.5.22).

Çalışma alanında mahalle bazında toplanma alanları, mahalle içerisindeki toplanma alanı sayısı ve bunların maksimum, minimum ve ortalama alansal büyüklükleri incelenmiştir. Toplanma alanı sayısı en fazla olan Yalı (15 adet) ve Bostanlı (14 adet) mahalleleri olurken Fikri Altay (2 adet) ve Nergiz (3 adet) en az sayıda toplanma alanı bulunan mahallelerdir. Alan büyüklüğü açısından bakıldığında ise kıyıda konumlanan Mavişehir, Atakent ve Bostanlı mahallelerinin daha avantajlı olduğu görülmektedir. Ancak bölgenin tarihsel gelişim süreci incelendiğinde bu alanların bir kısmının denizin doldurulması ve sulak alanın kurutulması ile kazanılmış alanlar olduğu da anlaşılmaktadır. Ortalama alan büyüklüğü açısından ise Dedebaşı, Demirköprü, Goncalar, Nergiz ve Şemikler mahallelerinin en düşük ortalamaya (1.712 m² ile 2.663 m² arası) sahip olduğu görülmektedir.

Demirköprü Mahallesi'ndeki 3 nolu toplanma alanı 892 m² ile minimum toplanma alan büyüklüğüne, Atakent Mahallesi'ndeki 3 nolu toplanma alanı ise 70.260 m² ile maksimum toplanma alan büyüklüğüne sahip olmaktadır (Şekil 2.5.23).

TABLO 2.5.6. Toplanma alanlarının nitelikleri (URL-73'den düzenlenerek üretilmiştir)

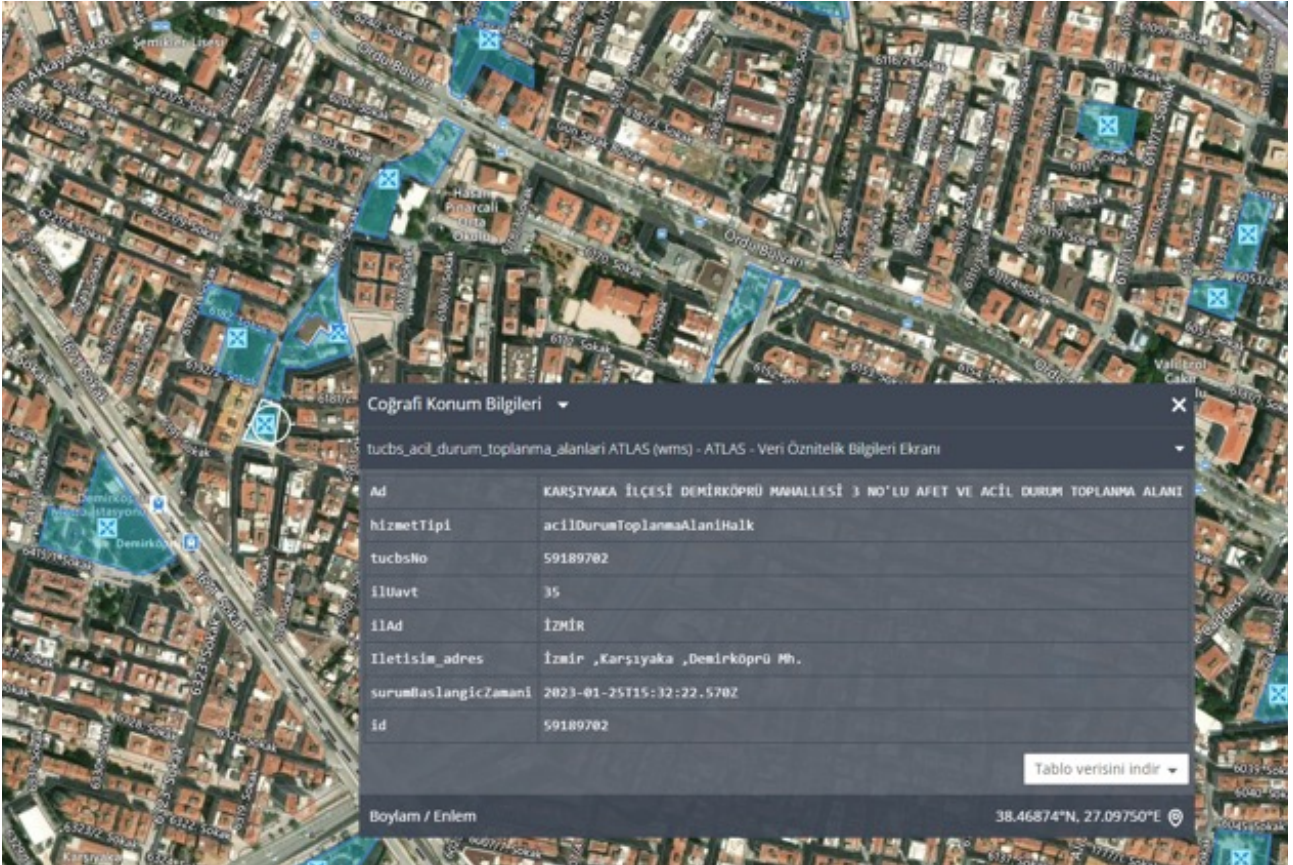
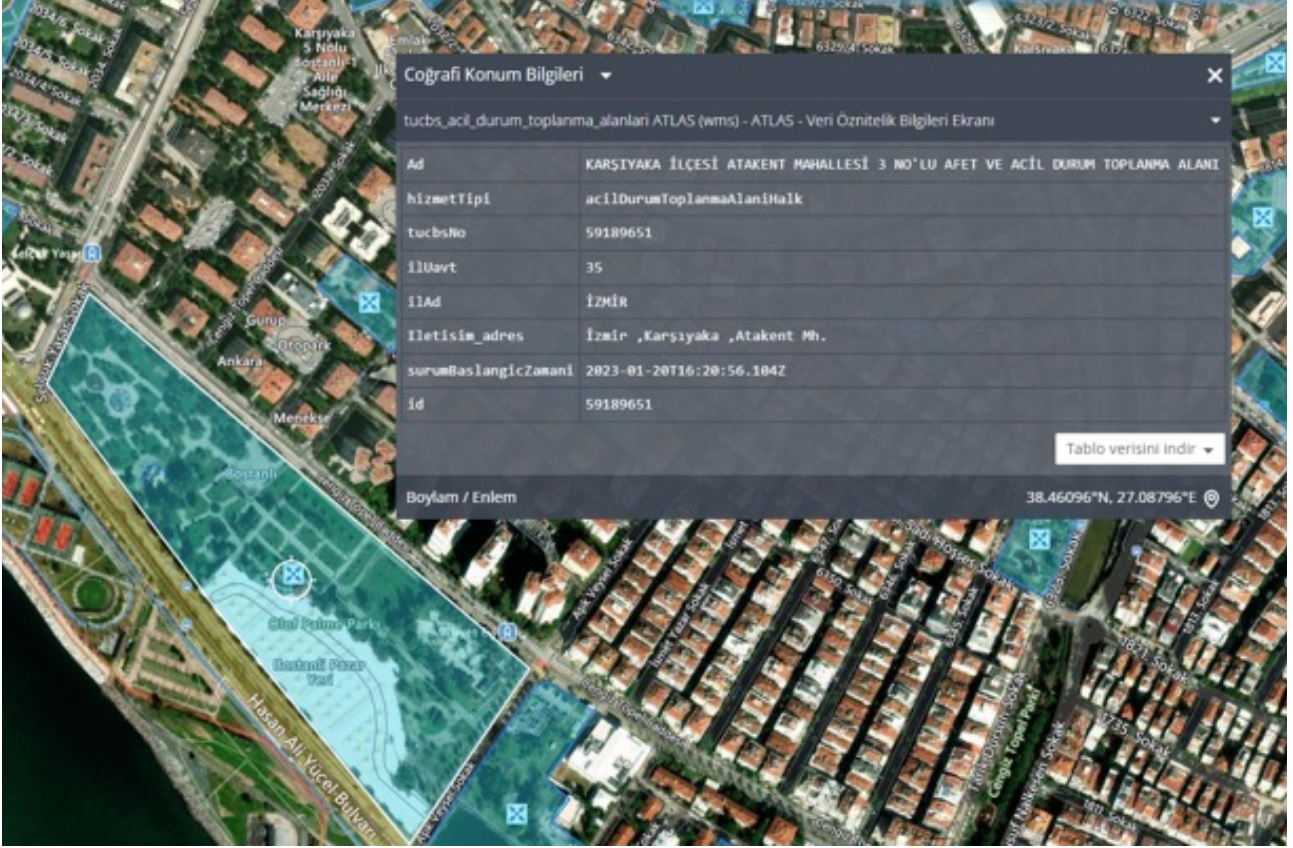
Mahalle	Toplam Alan Büyüklüğü	Minimum Alan Büyüklüğü	Maksimum Alan Büyüklüğü	Alan Sayısı	Ortalama Alan Büyüklüğü
Atakent	145.929	1.549	70.260	6	24.322
Bostanlı	105.655	1.307	29.032	14	7.547
Dedebaşı	8.558	1.123	2.086	5	1.712
Demirköprü	10.607	892	4.284	4	2.652
Fikri Altay	10.825	3.581	7.244	2	5.412
Goncalar	8.536	1.532	3.056	4	2.134
Mavişehir	152.848	6.915	28.902	7	21.835
Nergiz	7.988	2.385	3.019	3	2.663
Şemikler	12.704	1.736	4.284	5	2.541
Yalı	84.259	1.587	20.995	15	5.617

ŞEKİL 2.5.22. İzmir İl Afet Müdahale Planı içerisinde yer alan toplanma alanlarının konumu (URL-73 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.5.23. Atakent 3 nolu toplanma alanı (üstte), Demirköprü 3 nolu toplanma alanı (altta) (URL-73)

Afet ve acil durum toplanma alanları, mahalle nüfusuna göre kişi başı düşen toplanma alanına göre değerlendirildiğinde ise; Atakent'in kişi başına 21,7 m² ve Mavişehir'in 11 m² ile en avantajlı mahalleler olduğu görülmektedir. Kişi başına 2,5 m² toplanma alanı (Erdin vd., 2019; AFAD, 2021) gerektiği dikkate alındığında, Bostanlı Mahallesi'nin de 3,4 m² ile bu standardı sağladığı anlaşılmaktadır. Çalışma alanının oluşturan 10 mahallenin geriye kalan 7 mahallesinde kişi başına düşen standardın sağlanmadığı görülmektedir. İZBAN hattının batı kısmının toplanma

alanları açısından daha avantajlı, doğusunda kalan alanların ise dezavantajlı olduğu izlenmektedir. Bu 7 mahalle içerisinde özellikle Şemikler, Dedebaşı, Nergiz ve Goncalar mahallelerinde kişi başına düşen alan 0,4 ile 1 m² arasında olup, afet durumunda bu mahallelerin kırılabilirliklerini de ortaya koymaktadır. Bu noktada özellikle kentsel dönüşüm sıklıkla konu olan Şemikler Mahallesi artan nüfusun yanı sıra toplanma alan büyüklüğü açısından yetersizdir (Tablo 2.5.7, Şekil 2.5.23 ve 2.5.24).

TABLO 2.5.7. Mahalleler bazında toplanma alanlarının kapasitesi ve yeterlilik analizi (URL-73'den ve TÜİK, 2023'den düzenlenerek üretilmiştir)

Mahalle	Toplam toplanma alanı (m ²)	Toplanma alanı sayısı (adet)	2022 yılı nüfus (kişi)	Kişi başı düşen alan (m ²)	Yeterlilik düzeyi
Atakent	145.929	6	6.714	21,7	Yeterli
Bostanlı	105.655	14	30.773	3,4	Yeterli
Dedebaşı	8.558	5	2.0312	0,4	Yetersiz
Demirköprü	10.607	4	6.865	1,5	Yetersiz
Fikri Altay	10.825	2	8.138	1,3	Yetersiz
Goncalar	8.536	4	9.252	0,9	Yetersiz
Mavişehir	152.848	7	13.909	11,0	Yeterli
Nergiz	7.988	3	8.099	1,0	Yetersiz
Şemikler	12.704	5	29.444	0,4	Yetersiz
Yalı	84.259	15	37.461	2,2	Yetersiz
Genel Toplam	540.994	65	170.967	3,2	

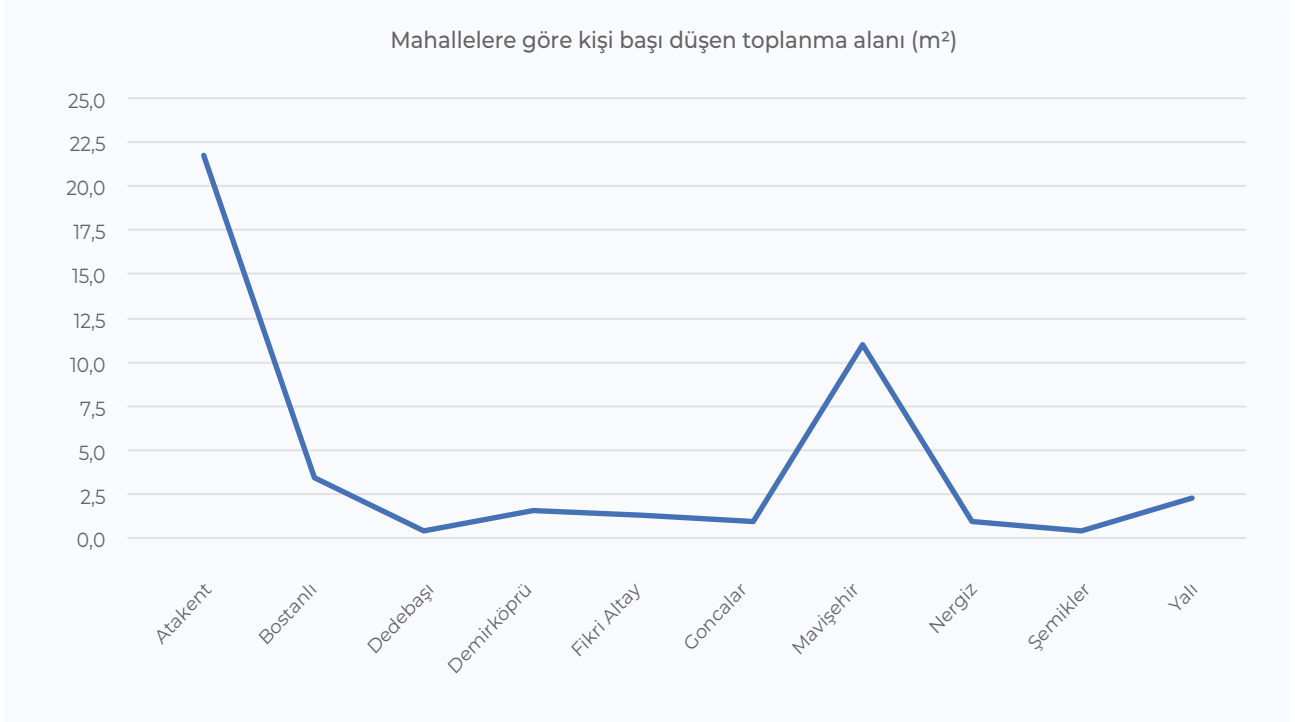

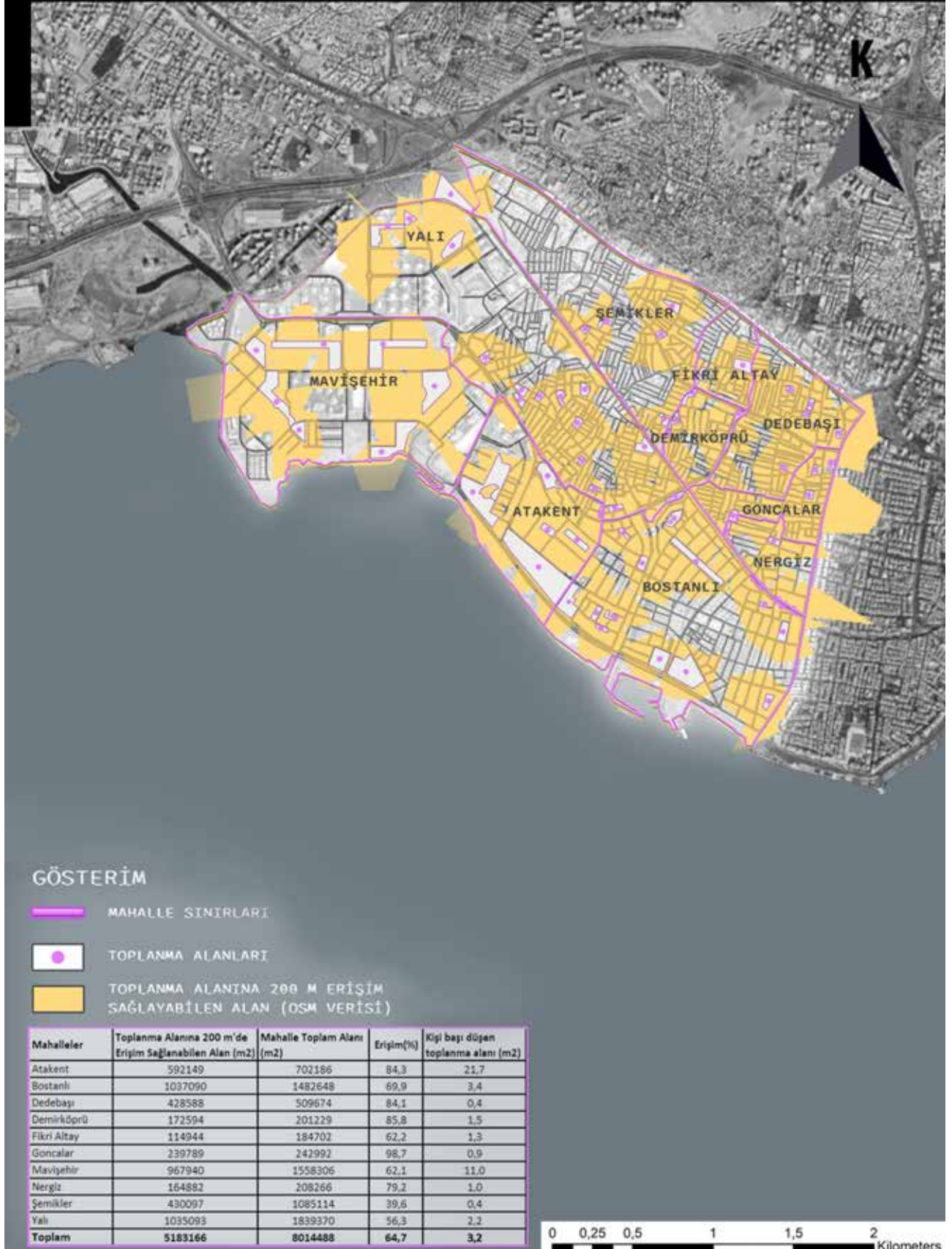
Toplanma alanlarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde, kapasite hesabına yönelik alansal büyüklüğünün yanı sıra erişilebilir olmasının da önemi bulunmaktadır. Bu kapsamda erişilebilirliğin ölçülmesinde yürüme mesafesi olarak kolayca erişilebilen en kısa mesafe olarak 200 m. alınmıştır (Erdin vd., 2019). Bu noktada 200 metre erişim alanı network analizi ile gerçekleştirilmiş ve OSM verileri kullanılmıştır.

Toplam mahalle alanı içerisinde toplanma alanlarına erişim değerlendirildiğinde, Goncalar Mahallesi'nde %99 ile hemen hemen mahallenin her yerinden toplanma alanlarına erişim olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Şemikler Mahallesi'nin ise %39.6 ile toplanma alanlarına erişimin en az olduğu mahalle olarak ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumda Şemikler Mahallesi, kişi başı düşen miktarın çok az ve yetersiz olması yanında toplanma alanlarına erişim açısından da en dezavantajlı mahalle niteliği taşımaktadır (Tablo 2.5.6., Şekil 2.5.26).

ŞEKİL 2.5.25. Mahallelere göre kişi başına düşen toplanma alanı (URL-73'den düzenlenerek üretilmiştir)

ŞEKİL 2.5.26. Toplanma alanlarının yürüme mesafesine göre hizmet alanı (URL-73 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

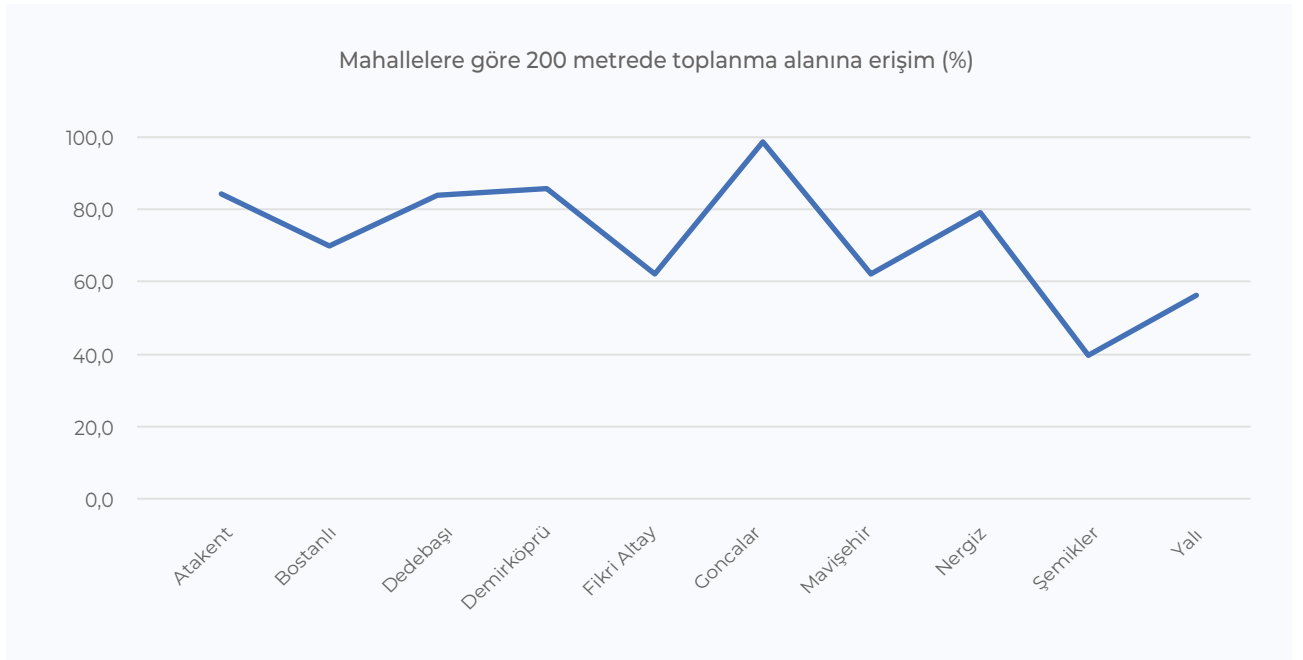

TABLO 2.5.8. Mahallelere göre kişi başına düşen toplanma alanları ve erişim oranı (URL-73 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalleler	Toplanma Alanına 200 m'de Erişim Sağlanabilen Alan (m ²)	Mahalle Toplam Alanı (m ²)	Erişim Oranı(%)	Kişi başı düşen toplanma alanı (m ²)	Yeterlilik Oranı *
Atakent	592.149	702.186	84,3	21,7	8,69
Bostanlı	1.037.090	1.482.648	69,9	3,4	1,37
Dedebaşı	428.588	509.674	84,1	0,4	0,17
Demirköprü	172.594	201.229	85,8	1,5	0,62
Fikri Altay	114.944	184.702	62,2	1,3	0,53
Goncalar	239.789	242.992	98,7	0,9	0,37
Mavişehir	967.940	1.558.306	62,1	11,0	4,40
Nergiz	164.882	208.266	79,2	1,0	0,39
Şemikler	430.097	1.085.114	39,6	0,4	0,17
Yalı	1.035.093	1.839.370	56,3	2,2	0,90
Toplam	5.183.166	8.014.488	64,7	3,2	1,27

* Yeterlilik Oranı: "Toplam Toplanma Alanı"nın "Gerekli Alan"a bölünmesiyle elde edilen oranı ifade etmektedir. Bu oranın yüksek olması çoklu alternatifler içerisinde toplanma alanlarını seçme olanağı olduğunu ifade ederken, 1 ve 1'e yakın değerler alternatif bulunmadığı için mevcut alanların kabul edilmesi gerektiğini göstermektedir. 1'in altındaki alanlar ise "Yetersiz" alanlar olarak ortaya çıkmaktadır.

ŞEKİL 2.5.27. Mahallelere göre toplanma alanlarına erişim oranı (%) (URL-73 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

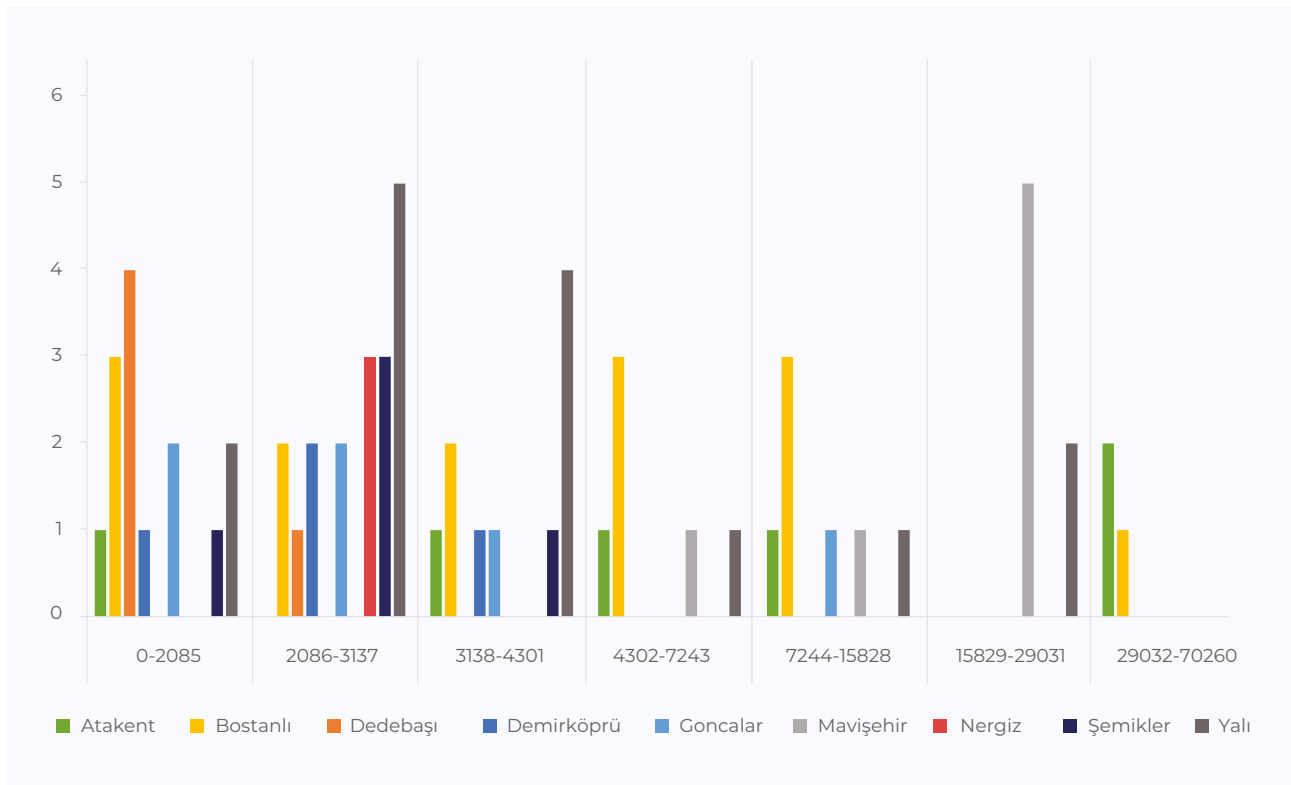
Toplanma alanlarının alansal büyüklüklerine göre dağılımı, doğal kırılım (natural breaks) ile 7 kategori de ele alındığında, Mavişehir Mahallesi'nde bulunan toplanma alanlarının alansal büyüklüğünün daha fazla olduğu, Şemikler Mahallesi'ndeki toplanma alanlarının ise alansal büyüklüğünün daha az olduğu görülmektedir. En çok toplanma alanının kümelen- diği alansal büyüklüğün 2.086- 3.137 m² aralığında olduğu ve bunların en çoğunun Yalı Mahallesi'nde bulunduğu görülmektedir (Şekil 2.5.28).

Sonuç olarak, Atakent Mahallesi hem kişi başı düşen alan hem de erişim yüzdesi açısından yeterli ve avantajlı mahalle olarak ön plana çıkarken, Şemikler, Dedebaşı ve Fikri Altay mahalleleri yetersiz ve dezavantajlı mahalleler olarak ön plana çıkmaktadır. Goncalar Mahallesi erişim açısından tüm mahalledeki kişilerin erişim mesafesinde hizmet veren toplanma alanlarına sahip olsa da kişi başı düşen alan açısından yeterli değildir (Tablo 2.5.9).

TABLO 2.5.9. Mahallelere göre kişi başına alan ve erişim açısından yeterlilik durumu (URL-73 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Mahalle	Kişi başı yeterlilik	Erişimde yeterlilik
Atakent	yeterli	yeterli
Bostanlı	yeterli	yetersiz
Dedebaşı	yetersiz	yeterli
Demirköprü	yetersiz	yeterli
Fikri Altay	yetersiz	yetersiz
Goncalar	yetersiz	yeterli
Mavişehir	yeterli	yetersiz
Nergiz	yetersiz	yeterli
Şemikler	yetersiz	yetersiz
Yalı	yetersiz	yetersiz

ŞEKİL 2.5.28. Toplanma alanlarının alansal büyüklüklerine göre mahalle bazında yığılmaları (URL-73 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

2.5.4. Kentsel Yenileme / Dönüşüm Dinamikleri

Kentsel dönüşümü kelime anlamı itibarıyla kentsel alanların bir durumdan başka bir duruma evrilmesi, şekil değiştirmesi olarak tanımlamak mümkündür. Uygulama alanlarına bakıldığında kent içerisinde farklı gerekçelerle istenmeyen kentsel alanların / dokuların dönüştürülmesine dair bir süreç tasarımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede esasen işaret edilen sadece fiziksel mekânla sınırlı olmayacak şekilde sosyoekonomik, kültürel, siyasal vb. dönüşümlerdir.

“Yenileme” eylemini temel müdahale biçimi olarak odağa alan kentsel dönüşüm uygulamaları, 1850’li yıllardan itibaren ve özellikle de II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa kentlerinde etkili kentsel uygulamalar olarak kendilerine yer bulurken, kentsel bozulma karşısında önceleri devlet eliyle bir yeniden geliştirme mantığı içerisinde kurgulanmış ve 1980’ler sonrası süreçte ise yeni liberal ekonomi politikaları içerisinde şekillenen proje uygulamaları haline dönüşmüştür. Benzer bir süreç ülkemiz koşullarında da yaşanmıştır. Gelişimini kır kökenli göçlerle gerçekleştiren kentlerde ortaya çıkan nitelik farklılaşması dönemselsel olarak yasal içeriği değişen uygulamalar aracılığı ile giderilmeye çalışılırken, “Yenileme” her zaman önemli bir müdahale aracı olarak gündemdeki yerini korumuştur (Özden, 2006; Akkar, 2006). Bu bağlamda kente yönelen yoksul göçün gerek çeperdeki gecekondu bölgelerinde ve gerekse de kent merkezindeki çözümlü alanlarında yer seçtiği bölgelerde özellikle de 1980’li yıllardan itibaren yenileme eksenli proje ve uygulamalar gündeme gelmeye başlamıştır. Bu süreçte af yasaları ve ıslah imar planı adı altında yeni imar hakları tanımlayan imar planları aracılığıyla göçle gelişmiş olan yapılaşma alanları, emlak piyasasının içerisine çekilerek inşaat uygulamaları için önemli olanaklar da yaratılmıştır.

1999 Marmara Depremi ise kentlerin gelinen aşamada ne derece sorunlu yapılar olduklarının anlaşılmasını sağlayan acılı bir deneyim ve çarpıcı bir gelişme olarak hem uygulamaları hem de akademik

yaklaşımları derinden etkileyen bir kırılma dönemi olarak yaşanmıştır. Bu aşamadan sonra yenileme, afet risklerine karşı bir yapı yenilemesi sorunu odağında şekillenirken, güçlü bir mevzuat altyapısı ile 2000’li yıllara damgasını vuracak olan “kentsel dönüşüm” pratiği Türkiye kentleşmesinin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Başta Anayasa olmak üzere, yasa, kararname, tüzük, yönetmelik, genelge ve kentsel rantın oluşum sürecini hızlandırıcı tüm diğer düzenlemelerle birlikte ve Türkiye Toplu Konut İdaresi’nin (TOKİ) de başı çektiği uygulamalarla büyük bir toplu konut üretimi hamlesi başlamıştır (Çelik ve Çilingir, 2017).

Ancak proje ve uygulamalar içerdikleri pek çok sorunla birlikte farklı çevrelerce eleştirilere de maruz kalmışlardır. Bunda öncelikle dönüşümün sadece ekonomik boyutları ile ele alınmasının ve ortaya çıkardığı sosyal sorunların göz ardı edilmesinin büyük önemi bulunmaktadır (Akkar, 2006; Genç, 2008, Seydioğulları, 2016). Risk önceliği ve afet ile ilgili önlem alma hedefine karşın projelerin parçacı tavır karar ve müdahaleler açısından ortaya çıkardığı bütünlülememe sorununu ile eleştirilerin odağına yerleşmiştir. Her ne kadar yapı bazında bir yenileme ve dolayısıyla bir yapı stoku iyileşmesi yaratıyor olsa da kentsel dönüşüm uygulamalarının kentsel yapılar içerisinde var olan sorunları çözebilmek açısından yeterliliği bugün için tartışmalıdır.

Böyle bir tartışmalı ortama veri sunan uygulamaların temel olarak 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 73. Maddesi ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun olmak üzere iki önemli yasaya dayandığı görülmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “kentsel dönüşüm ve gelişim alanı” başlıklı 73. Maddesi ile yerel yönetimlere kentsel dönüşüm uygulamaları için önemli yetkiler tanımlanmıştır. 31.05.2012 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ise riskli alan ve rezerv yapı alanı ile riskli yapıların bulunduğu taşınmazlara ilişkin her tür ve ölçekte plan yapma, yaptırma ve onaylama yetkisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na verilmiştir. Bu durum, kentin bir bölümü için merkezi uygulamalara dönüldüğü bir

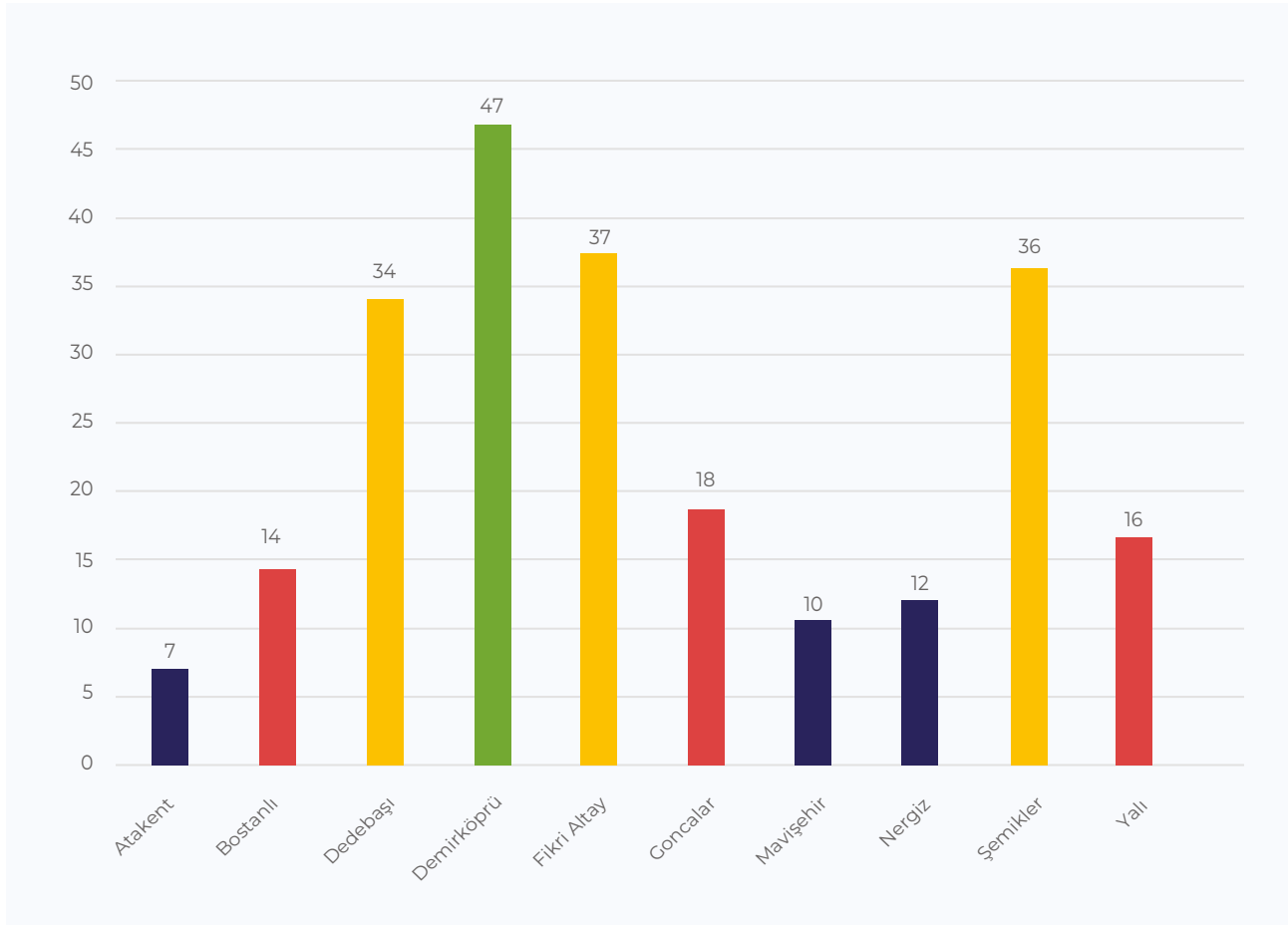

başka parçalı durum ortaya çıkarmıştır. Yaratılan ikili yetki ortamı pek çok uygulama sorununu beraberinde getirirken, yetkili kurumları karşı karşıya getirerek çözümsüz gelişme sorunlarının ortaya çıkmasına da aracılık etmiştir. Ancak tüm sorun ve eleştirilere karşın ilk çıktığı 2012 yılından itibaren kentlerin neredeyse tamamında riskli alan ve kentsel dönüşüm alanı kararları ortaya çıkmıştır. Veriler 2011-2018 yılları arasında Türkiye'deki 81 ilin 34'ünde, 73. madde kapsamında riskli alan ilan bulunduğunu göstermektedir. Tüm illerin yaklaşık %64'ünde 6306 sayılı yasa kapsamında riskli alan ilan bulunduğu, başta İstanbul olmak üzere onu İzmir, Ankara, Kayseri ve Adana kentlerinin izlediği görülmektedir (Tezcan ve Çelik, 2020). 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, alan ölçeğindeki proje ve uygulamaların parsel ölçeğinde de etkinlik kazanmasını

sağlamıştır. Böylece yapı bazlı bir yenileme süreci eşliğinde inşaat faaliyetleri riskli yapı başvuruları eşliğinde kentlerde giderek artmıştır.

Veriler çalışma alanı açısından da benzer bir durumun varlığını ortaya koymaktadır. 2012 yılı sonrası yapı ruhsatı almış yapıların toplam yapı stoku içerisindeki oranına bakıldığında, Demirköprü Mahallesi'nin %47'lik bir oranla başı çektiği, onu %37'lik bir oranla Fikri Altay, %36'lık bir oranla Şemikler ve %34'lük bir oranla Dedebaşı Mahallesi'nin izlediği tespit edilmektedir (Şekil 2.5.29). Söz konusu parsel ölçeğindeki dönüşüm uygulamalarının mekânsal dağılımına bakıldığında, bu uygulamaların ağırlıklı çalışma alanının kaçak yapılarla gelişmiş, sonrasında af yasaları ile yasallaşmış ve ıslah imar planı aracılığıyla imar hakları elde etmiş bölgelerinde ortaya çıkmış olduğu izlenmektedir.

ŞEKİL 2.5.29. Mahallelerdeki 2012 yılı sonrası ruhsatlı yapıların oranı (%) (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.5.30. 2012 sonrası ruhsat alan yapıların mahallelere göre dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Dönüşüm uygulamaları çalışma alanında arsa ve emlak değerlerinde de önemli bir farklılaşma açığa çıkarmaktadır. Bir araştırmanın (Taşçı, 2020) bulguları, ortaya çıkan değer artışı itibarıyla Bostanlı Mahallesi'nin (%36,07) başı çektiğini, onu sırasıyla Şemikler (%28,34), Fikri Altay (%22,88), Dedebaşı (%22,19) ve Goncalar mahallelerinin (%20,82) izlediğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın verileri ayrıca mahalle değeri ile konut değer artışları arasında bir bağlantı

olmadığını da göstermektedir. Nitekim daha düşük emlak değerlerinin izlendiği bazı mahallelerde değer artış oranının daha yüksek olduğu durumlar bulunmaktadır. Bu bilgi yani ortaya çıkan değer artışının çalışma alanı içerisinde yer alan ve emlak değerleri açısından daha düşük değerlere sahip mahallelerde inşaat faaliyetlerini tetiklediği de izlenebilmektedir (Fotoğraf 2.5.5).

FOTOĞRAF 2.5.5. Çalışma alanı içerisindeki dönüşüm uygulamalarına örnekler (Proje saha çalışmaları arşivi, 2023)

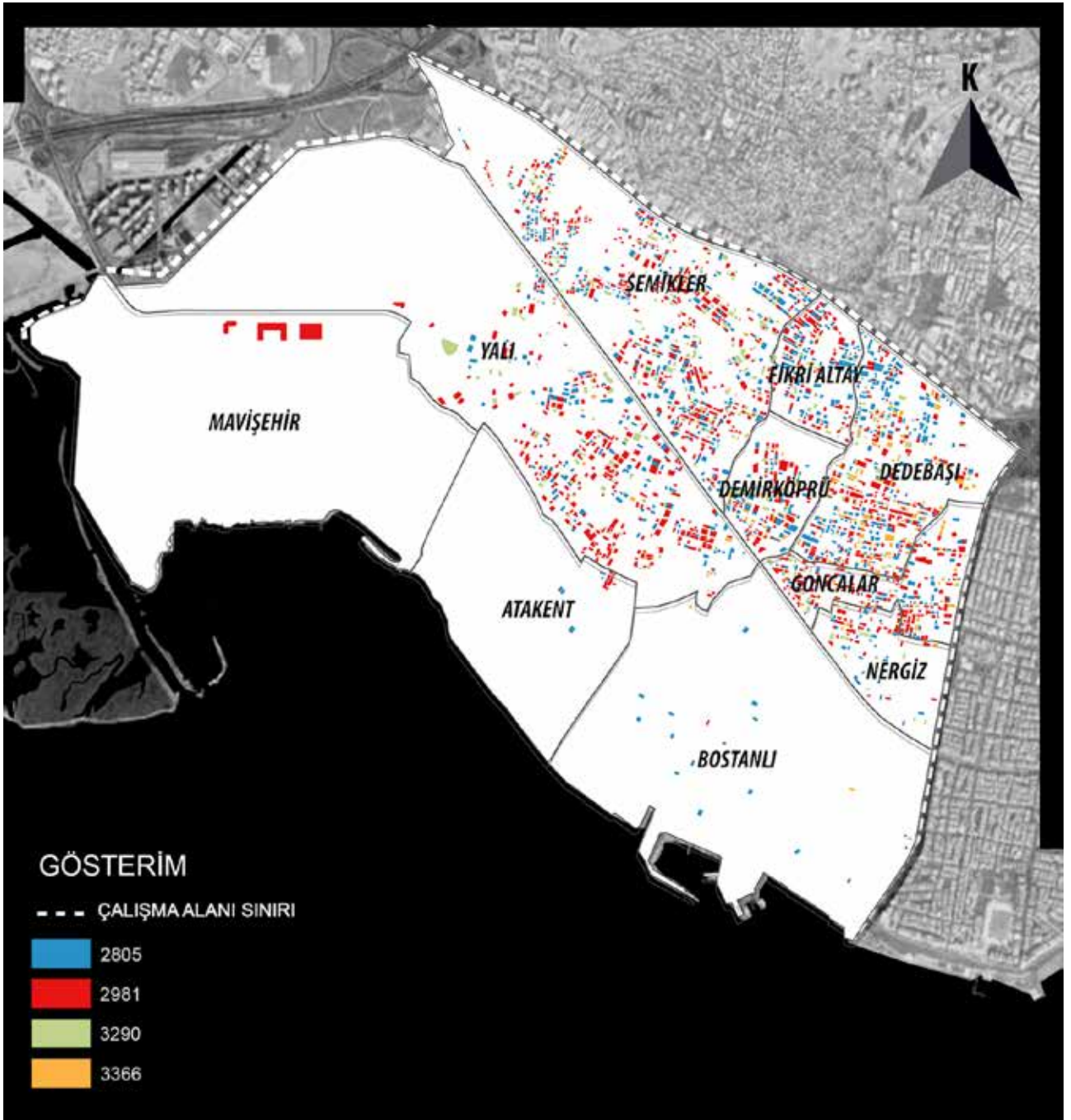

Bununla birlikte kentsel dönüşüm uygulamalarının bu mahallelerde ağırlıklı olarak gerçekleşmiş olmasının bir başka nedeni de bölgedeki yapı özellikleridir ki, az katlı yapıların yenilenmesi müteahhit payları çerçevesinde daha kolay gerçekleşebilmektedir. Diğer yandan yenileme uygulamalarının imar durumu ve ruhsatlarına aykırılık içeren böyle bir yenilenme

sürecinde belirleyici olmamaktadır. Nitekim çalışma alanına ilişkin veriler kaçak uygulamaların alan genelinde tüm mahallelerde izlenebildiğini ancak belirli mahallelerde yoğunlaştığını göstermektedir. Alan verileri incelendiğinde; İmar affı başvurularının çalışma alanının doğu ve kuzeydoğu kesiminde yoğunlaştığı görülebilmektedir (Şekil 2.5.31).

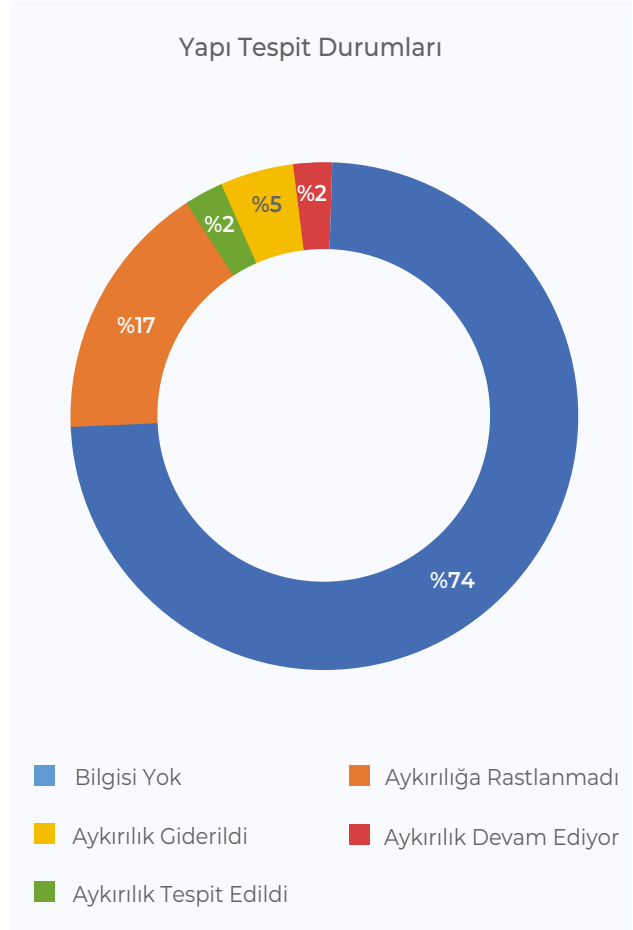
ŞEKİL 2.5.31. İmar affı kanunlarına göre affa uğrayan yapıların dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

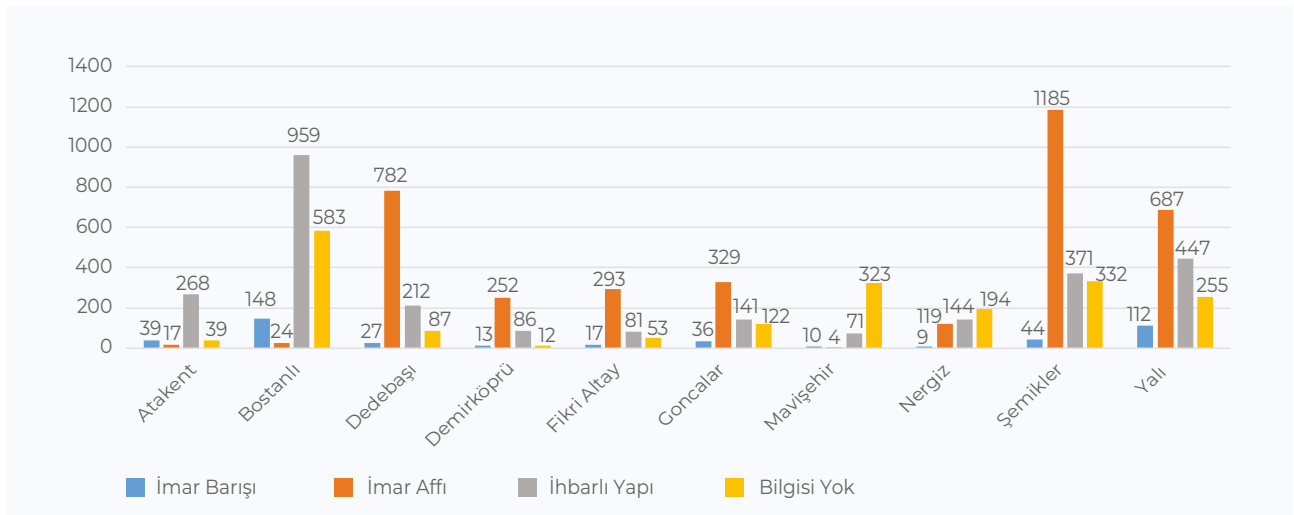
1174 yapıya 1983 yılında çıkarılan 2805 sayılı Kanun kapsamında uygulama yapılmıştır. 24.02.1984 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2805 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun kapsamında uygulama yapılmıştır. Bu kapsamda imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilmiş yapılara ilişkin düzenleme ve değerlendirme yapılmıştır. İmar Affı Kanununun olarak da bilinen 2981 sayılı Kanun kapsamında 1622 adet yapıya işlem yapılmıştır. 3290 sayılı Kanun 2981 sayılı Kanunun uygulanmasında meydana gelen sorunların giderilmesi amacıyla 1986 yılında çıkarılmıştır. Çalışma alanı içerisinde 503 yapı 3290 kanun kapsamında uygulama görmüştür. 1987 yılında 3366 sayılı Kanun imar affı ile ilgili çıkarılan yasalarda kısmi değişiklik yapılması amacıyla çıkarılmıştır. Çalışma alanında bu kanun kapsamında uygulama yapılmış 242 yapı bulunmaktadır. Öte yandan veriler çalışma alanındaki yapıların %2'sinde aykırılık tespit edilmiş olduğunu, %2'sinde aykırılığın devam etmekte ve %5'inde aykırılıkların giderilmiş olduğunu ortaya koymaktadır (Şekil 2.5.32).

Çalışma alanında mahallelere göre imar barışı, imar affı ve kaçak- metruk ihbarlı yapı sayılarına bakıldığında, Şemikler Mahallesi (1185) ve Dedebaşı Mahallesi (782) imar affından yararlanan yapı sayısının en fazla olduğu mahallelerdir (Şekil 2.5.33).

ŞEKİL 2.5.32. Çalışma alanındaki yapıların aykırılık durumları (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

ŞEKİL 2.5.33. İmar durumuna göre yapıların durumu (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

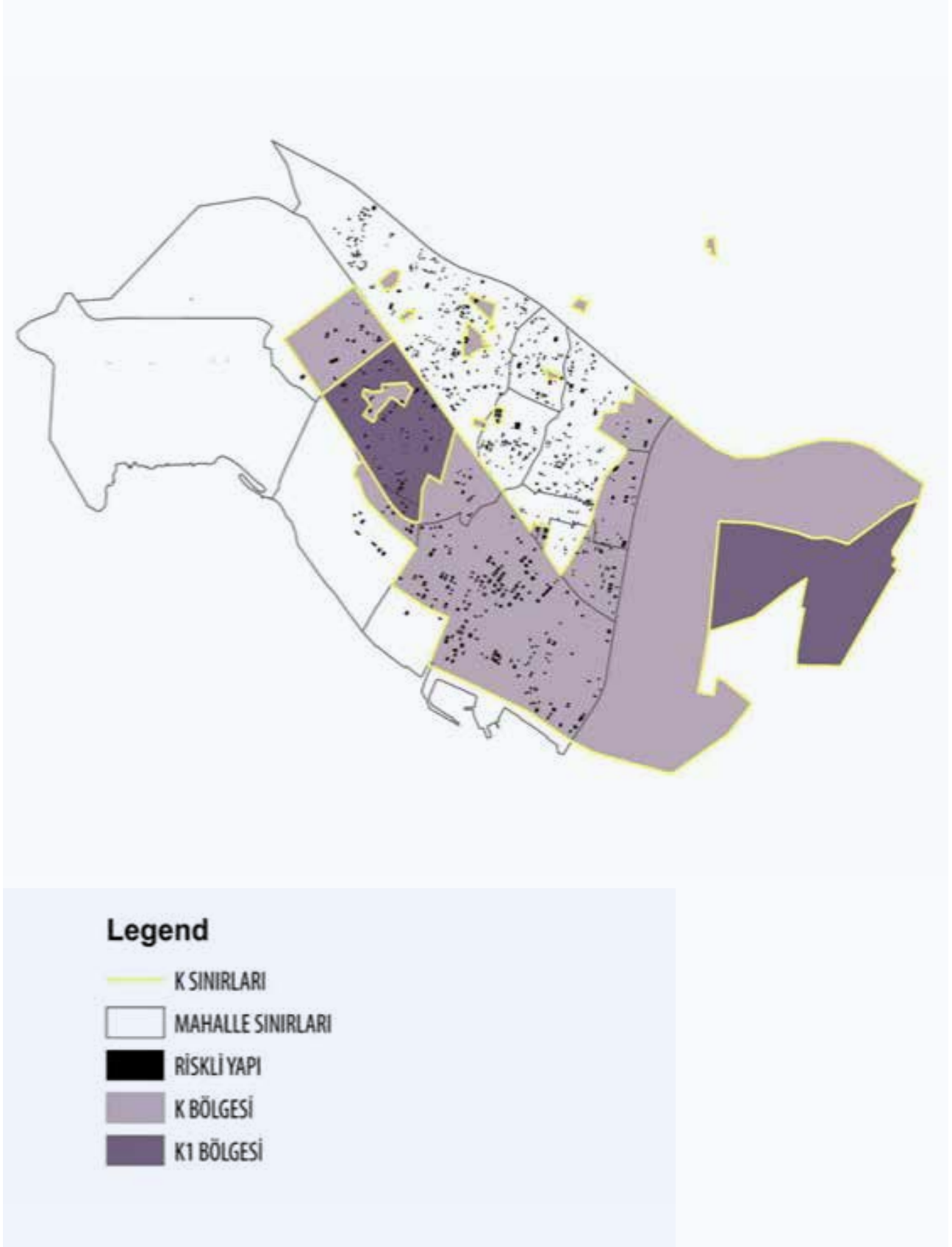
30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen Sisam depremi alandaki yenileme ve dönüşüm uygulamaları açısından önemli sorunları da ortaya çıkarmıştır. Deprem sonrası oluşan hasar durumları ve riskler dikkate alındığında imar planının gabari öngörüsünden farklı olarak, kat sıkıştırma yöntemi ile açığa çıkarmış olan yapıların yenilenmesi konusu halen önemli bir kentsel sorun olarak varlığını korumaktadır. 1985 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce alınan bir meclis kararı ile 12 merkez ilçede, Karşıyaka ve Bornova'da plan notlarına bir plan notu ilavesi yapılmış ve 4 kat gabariye sahip olan yerlerin yapı gabarileri 5 kata çıkarılırken, sırasıyla 6 kattan itibaren kat sıkıştırma yöntemi ile 6 katlılar 7 kata, 7 katlılar 8 kata, 8 katlılar ise 9 kata çıkarılmıştır (Kıldış, 2006). Bu sorun İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yerinde dönüşümün sağlanabilmesi için "Mevcut Plandaki Durumu Korunacak Alan (K)" sınırları tespitleri yapılmak suretiyle açılmaya çalışılmış olmakla birlikte, "K" koşulu olarak tanımlanan bu yaklaşım açılan imar davaları çerçevesinde sorunlu bir içerik kazanmıştır.

01.03.2021 Tarihli İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı ile uygulanmaya başlanan "K" tanımı, mevcut plandaki durumu korunacak alanlar için geliştirilmiştir. Bu alanlar, ruhsatlı olarak yapılaşmasını büyük ölçüde tamamlamış, planlı ve sağlıklı bir kentsel mekânın oluşturduğu alanlardır. Bu yapılaşmaların oluşumuna esas olan onaylı nazım ve uygulama imar planlarının genel olarak korunmasını öngörmektedir. Nüfus artışına yol açacak revizyonlar yapılamayacağı belirtilmiştir.

Herhangi bir kamusal finans ve yapım modeli geliştirilmemiş bir piyasa mekânizmasında müteahhitler eliyle yapı ölçeğinde yenileme faaliyetlerinin sürdürüldüğü bir düzende, bir binanın K bölgesi içinde yer alıp almaması önemli hale gelmektedir. Parsel bazında, özellikle zemin etüdü aranmaksızın inşaat izni alınan dönemde yapılmış binalar, aynı zamanda riskli zemine sahip oldukları ve/veya zemin katta yumuşak kat kullanımına sahip oldukları için yıkılarak olduğu yerde yeniden yapılması düşünüldüğünde, bu bina ve parsel eğer K Bölgesinde kalmışsa, yönetmelikler gereği yapılması zorunlu asansör, yangın merdiveni ve holleri gibi ilaveler, yapı ruhsatı ve ekinde yer alan otopark, sığınak, su deposu, enerji odası gibi mekânlar toplam inşaat alanına dahil edilmemektedir. Böylece inşaat alanında bir artışa imkân yaratılmaktadır. İnşaat alanlarında gizli bir artış içeren bu durum, K bölgelerinde yer alan binaların inşaat alanlarının yeniden projelendirilmesinde mülk sahiplerine avantaj sağlamak ve bina yenilenmelerinde müteahhitler ile anlaşmayı kolaylaştırmaktadır. Mahallelerde yer alan K ve K1 bölgelerinin oranları incelendiğinde Bostanlı Mahallesi'nin %82'sinin K koşuluna sahip bölge içerisinde kaldığı görülmektedir. Yine Yalı Mahallesi'nin %29'u ve Atakent Mahallesi'nin ise %3'ü K1 koşuluna sahip bölge içerisinde kalmaktadır (Şekil 2.5.34 ve Tablo 2.5.10).

ŞEKİL 2.5.34. K bölgesi yapılaşma bölgeleri ile riskli yapıların dağılımı (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

TABLO 2.5.10. K Bölgesi alanlarının nitelikleri (Karşıyaka Belediyesi, 2023 verilerinden üretilmiştir)

Mahalleler	Mahalle Alanı (m ²)	K Bölgesi (m ²)	Mahalle alanına oranı (%)	K1 Bölgesi (m ²)	Mahalle alanına oranı (%)
Atakent	702186	64854	9	24310	3
Bostanlı	1482650	1208824	82	0	0
Dedebaşı	509674	111625	22	0	0
Demirköprü	201229	7773	4	0	0
Fikri Altay	184702	4146	2	0	0
Goncalar	242992	147964	61	0	0
Mavişehir	1558310	0	0	0	0
Nergiz	208266	152483	73	0	0
Şemikler	1085110	56250	5	0	0
Yalı	1839370	448610	24	526919	29

Bu kapsamda ortaya çıkan yapı yenilemesi ile sosyal altyapı alanları açısından bir iyileşmenin ortaya çıkmıyor olması da önemli bir husustur. Çalışma alanı içerisindeki mevcut ve plana göre kamusal açık yeşil alan varlığı ile son 5 yılda yenilenen yapıların karşılaştırılmasına mahalle sınırları temelinde incelendiğinde, 2018 yılı ve sonrasında ruhsat alan yapılar açısından başta Demirköprü (%17) olmak üzere Şemikler (%12) ve Fikri Altay (%11) mahalleleri ortalamanın (%9)

üzerindedir. Buna karşın hem mevcut hem de plana göre kişi başı düşen kamusal açık yeşil alan varlığı açısından dezavantajlı mahallelerdir (Şekil 2.5.35). Bu durum yeni yapılaşma ile birlikte kamusal açık yeşil alt yapıda bir iyileşme olmadığını, daha çok yenilenen mahallelerin halen bu açıdan dezavantajlı konumda olduğunu belirtmektedir.

ŞEKİL 2.5.35. Mevcut durum ve plan kararlarına göre kamusal açık ve yeşil alanlar, son 5 yıllık yapılar (Karşıyaka Belediyesi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır, 2023)

Sonuç olarak bölgede yaygın olarak gerçekleştiği izlenen parsel ölçeğindeki dönüşüm uygulamalarının önemli bazı sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçları aşağıdaki şekilde beş başlık altında özetlemek mümkündür.

- ▶ Bunlardan en önemlisi, parsel ölçeğindeki dönüşüm uygulamalarının ancak müteahhit paylarını yaratabildiği noktalarda hayata geçebildiğidir. Bu durum aynı zamanda yenileme sonucu oluşan yeni inşaatların kat sayıları açısından her zaman önceki yapıları aştığının da göstergesidir. Bazı durumlarda kat artışı ile birlikte konut birim sayılarında da artışlar ortaya çıkabilmektedir.
- ▶ Değişen yönetmelik ve uygulamalar otoparkların bodrum katlarında oluşumunu zorlamaktadır. Bu durum otopark sorununu minimize etmek açısından önemli olmakla birlikte, parsellerdeki bahçelerin ve dolayısıyla toprak alanların yok olmasına, betonlaşmasına ve dolayısıyla yüzey geçirgenliği ve ısı dengesi açısından koşulların değişmesini nedenlemekte ve olumsuz bir gelişme ortaya çıkarmaktadır.
- ▶ Yenileme uygulamaları ile ortaya çıkan mimari üslup, öncekilerden farklılaşmakta ve bölgenin görsel, estetik değerini etkilemekte ayrıca mimari kimliğin dönüşümünü beraberinde getirmektedir. Herhangi bir yönlendirici rehber ya da çalışmaya dayanmayan uygulamalar müteahhit firmaların kişisel anlayış ve tercihleri ile şekillenirken, bölgede birbirleri ile uyumsuz, farklı malzemeleri deneyen, cepheler ve görünümler açığa çıkmaktadır.
- ▶ Yenilenen yapıların mimari biçimlenişi ve malzemelerinde iklim koşulları dikkate alınmamakta, koyu renk kaplamalar, giydirme cepheler bölgede sıklıkla izlenmektedir. Dünya'da ekolojik uygulamaların önem kazanmış olduğu bir aşamada, yeni gelişmeler içerisinde yeşil bina, pasif ev gibi yenilikçi ve iklim dostu uygulamaların hiç yer almaması, diğer yandan kütle büyüklükleri ve kat yüksekliklerinde ortaya çıkan değişimle birlikte ısı etkisini arttırmaktadır.
- ▶ Yenileme uygulamaları yaygın biçimde parsel ölçeğinde gerçekleşmekte bu bağlamda uygulamalar yoluyla bölgedeki teknik ve sosyal altyapıya ilişkin bir katkı sağlanamamaktadır. Ayrıca yenileme sonucu birim sayılarında ortaya çıkan artışlar düşünüldüğünde, ortaya çıkan yeni fiziksel çevre içerisinde kentsel olanaklar açısından var olan yetersizliklerin daha da artması sonucu ile karşılaşılmaktadır.

BÖLÜM 3.

Değerlendirmeleri ve Sonuç

Bölgeleme kentsel mekânın gelecekteki biçimlenişini belirlemeyi sağlayacak bir planlama aracıdır. Kent topraklarının kullanımını ve gelişmesini denetlemek ve yönlendirmek üzere farklı açılardan var olan koşulları dikkate alarak bazı alt parçaları belirleme ve ayırma işlemi olarak tanımlanabilir. Bölgeleme yoluyla birbirleriyle benzer özellikler taşıyan kent parçalarını tarif etmek diğer yandan ayırışan ya da çelişen özellikleri ortaya koymak amaçlanır. Aynı biçimde birbirleri ile bütünleştirilmesi gereken farklı özelliklerin tarifi için de bölgeleme çalışmaları yapılır.

Farklı alan kullanımları, yapılaşma özellikleri ve yoğunluk bölge oluşumunu yönlendirebilir. Doğal veriler, eşikler ve sınırlar da aynı şekilde bölge oluşumunda belirleyici olabilecek önemli unsurlardır. Ayrıca fiziksel ve doğal unsurlarla birlikte sosyal değişkenler de bölgelerin oluşumunda etkilidir. Son süreçte kentlerin

karşı karşıya geldiği riskler ise bölgeleme çalışmaları için önemli bir kapsam yaratmış bulunmaktadır. Bu doğrultuda iklim değişikliğinin olası etkileri ve yine olası afet durumlarının ortaya çıkması senaryoları dikkate alınmak suretiyle bilimsel ve teknik bir veri altyapısına dayanan çalışmalar sonucu kentsel yerleşim alanları ortak özellikleri temsil eden alt parçalara ayrılabilir. Bu çalışmalar sonucunda kentsel yerleşim alanları ortak özellikleri temsil eden alt parçalara ayrılabilir.

Bu çalışma, yaşam nitelikleri, fiziksel yapılanma özellikleri, sorun ve olanakları çeşitlenen Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesinde, mevcut doğal, coğrafi, mekânsal ve toplumsal yapılanmayı dikkate alan, sürdürülebilir kentleşme hedeflerini gözeterek, iklim değişikliği ve afet konularına duyarlı, dayanıklı ve sağlıklı bir kentsel bölgenin inşasına aracılık edecek stratejileri geliştirmeyi sağlayacak alt bölgelerin saptanması amacıyla temellenmektedir.

3.1. Bölüm Bulguları ve Sentez Çalışmaları

Çalışma kapsamında Karşıyaka ilçesindeki 10 mahalleyi kapsayan çalışma alanına ilişkin olarak 5 başlık altında gerçekleştirilmiş olan çözümler, ilişkisel çalışmalar eşliğinde değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler bir planlama vizyonu olarak ortaya konan 5 başlık altında bölüm özetleri şeklinde verilmektedir. Her başlık altında ayrıca elde edilmiş verilerin çalışmanın öncelikleri de dikkate alınmak suretiyle harmanlandığı birer sentez yer almaktadır. Ayrıca her bölüme ait bulgular ve sentez bir poster eşliğinde rapor eki olarak da sunulmaktadır (Ek-7, Ek-8, Ek-9 ve Ek-10).

3.1.1. Kent(li) Kimliği Bölüm Özeti ve Sentez 1

Bölge kimliğinin oluşumunda **doğal** ve **yapay** unsurların biraradılığına dayanan özgün yapılanma belirleyicidir. **Körfez ile Gediz Deltası'nın uzantısındaki doğal alanlar** çalışma alanının temel bileşenleridir. Yapılı çevre açısından ise yerleşme kimliğini belirleyen üç temel özellik bulunmaktadır. Bunlar; **imar kararları ile şekillenen ve bu bağlamda 1950'li yıllardan sonra yerleşme taleplerine konu olup giderek yoğunlaşan yerleşim bölgesi** (Bostanlı ve Nergiz mahalleleri, Atakent Mahallesi'nin bir bölümü), **göçlerle gelişmiş ve 1984 yılında 2981 sayılı yasa kapsamında imar affına konu olmuş bölge** (Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı ve Goncalar mahalleleri) ve **toplu konut uygulamaları ve kapalı konut siteleri ile gelişim göstermiş bölgedir** (Mavişehir Mahallesi, Atakent Mahallesi, Yalı Mahallesi'nin bir bölümü ile Bostanlı Mahallesi'nin kıyı kesimindeki bir bölümü).

Söz konusu üç bölgenin nüfus özellikleri ve nüfus yoğunlukları da birbirinden farklılaşmaktadır. Bostanlı ve Yalı mahalleleri nüfusu en fazla olan mahallelerdir. Buna karşın çalışma alanı içerisinde nüfusu en düşük olan Fikri Altay ve Nergiz mahallelerinde nüfus yoğunluğu (kişi/ha) en yüksek değerle karşımıza

çıkılmaktadır. Bu iki mahalleyi Dedebaşı, Goncalar ve Demirköprü mahalleleri izlemektedir. Nüfus yoğunluğu açısından en yüksek değere sahip olan mahalleler, göçle ve kaçak yapılaşmalar yoluyla gelişmiş, af yasaları ile yasal statü kazanarak ıslah imar planlarına konu olmuş mahallelerdir.

2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun çerçevesinde yenileme faaliyetlerinin ve gelişme dinamiklerinin yüksek olduğu mahalleler başta Yalı Mahallesi olmak üzere, Şemikler ve Dedebaşı mahalleleridir ve bu mahallelerde belirgin bir nüfus artışı olduğu görülebilmektedir.

Bölge yaşlanmaktadır ve kadın nüfusu ağırlıklı olan bir yerleşme bölgesidir. **Tüm mahallelerde 65 ve üstü yaş grubu fazladır. Yaşlı nüfus ağırlıklı Bostanlı, Atakent ve Mavişehir mahallelerinde yani kıyıdaki mahallelerde yaşamaktadır. Çocukların (0-15 yaş grubu) ağırlıklı olarak yaşadığı mahalleler ise Yalı, Fikri Altay ve Dedebaşı mahalleleridir** ve dolayısıyla çocuklar daha çok yoğun yapılaşmanın gözlemlendiği mahallelerde fazladır.

Yaşlı nüfusun yaşadığı kıyıdaki mahalleler aynı zamanda yapı yaşlarının da daha eski olduğu mahallelerdir. Bu durum yerleşikliğin göstergesi olmakla birlikte bölgenin bu yaş grubu için sahip olduğu uygun yaşam niteliklerine de işaret etmektedir. Bölgeye özgün bir kimlik katan pastaneler, parklar, kahvehaneler yaşlı nüfusun yaşam tercihlerini etkilemektedir. Bununla birlikte kıyı alanı gençler için de cazip olanaklar taşımaktadır. Spor alanları, kafeler, eğlence mekânları, ticari kullanımlar kıyı alanını kent genelinde bir çekim alanı haline getirmektedir. Bu bölge yapılarının insan ölçeğinde olması ve sokak varlığı ile farklı bir kamusalılık yaratmış bulunmaktadır. **13 kat ve üstü yüksek katlı yapılar çalışma alanının batısında ve toplu konut alanları içerisinde yer almaktadır.** Böyle bir yapılanma insanların çevre algısını etkilemekte ve yine başka insanlarla karşılaşma,

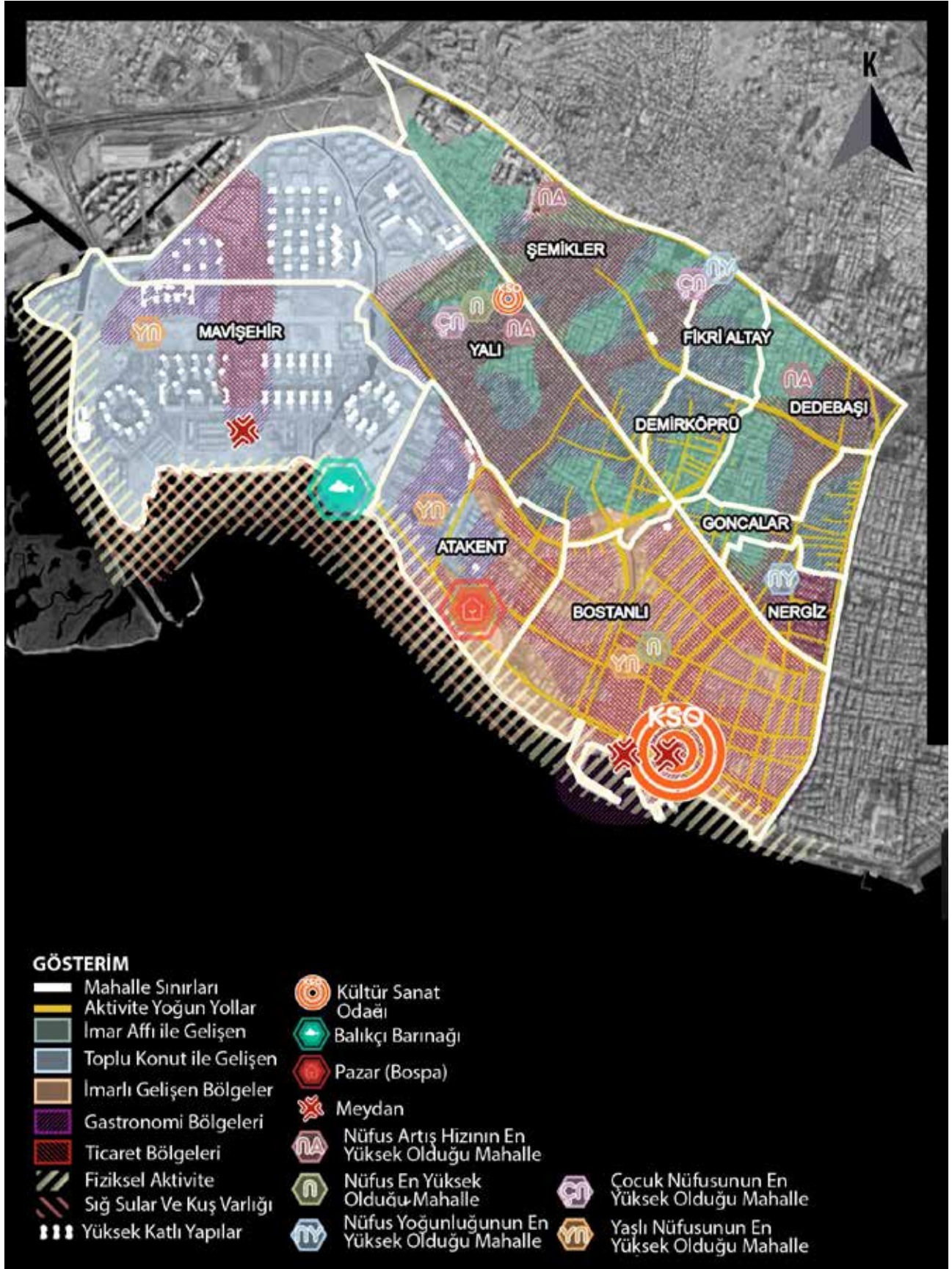
sosyalleşme bağlamında yaşam biçimini ve mekânla kurulan aidiyet hissini etkilemektedir.

Çalışma alanındaki ticari aktivite yarattığı hareketlilik potansiyeli açısından değerlendirildiğinde bölgenin **Girne Bulvarı'na yaklaşan güneydoğu kesiminde ve Bostanlı Mahallesi'nde hareketlilik potansiyelinin yüksek olduğu**, bölgenin orta kesimlerinde ve özellikle de İZBAN hattı üzerinde de yoğunluğun yer aldığı tespit edilmektedir. Bölge içerisindeki düşey bağlantılarda ticari yoğunluğa bağlı olarak hareketlilik potansiyeli de yüksektir. **Başta Girne Bulvarı olmak üzere Şehitler Bulvarı, Ordu Bulvarı, Ali Alp Böke Caddesi, Caher Dudayev Bulvarı, Erdoğan Akkaya Sokak, Kıyı ile Anadolu Caddesi arasındaki önemli bağlantı aksları olarak ön plana çıkmaktadır.**

AVM'ler dışında Bostanlı Pazarı (BOSPA), bölgedeki ticari hareketliliği destekleyen önemli bir çekim noktasıdır. Çalışma alanındaki yeme-içme mekânları da bölgeyi önemli bir çekim merkezi haline getirmektedir. Bostanlı mahallesinde merkezden başlayarak sokaklar boyunca yayılan popüler mekânlar bulunmaktadır. Ayrıca kıyıda **Balıkçı Barınağı** da önemli bir kimlik bileşenidir. Balık pazarları, yeme içme olanakları, kano kiralama ve flamingo yolu gezi hattının kalkış noktası olarak bu alan önemli bir odaktır.

Kent kimliği çözümlenmesi açısından elde edilmiş olan tüm bulgular ışığında çalışma alanının temel olarak üç ayrı bölgeden oluştuğu, her bölgenin de kendi içerisinde ayrışan bazı özel niteliklerinin bulunduğu görülmektedir. Bu bölgeler; kentin gelişme süreci içerisinde imar kararları ile oluşmuş bölgeler, toplu konut ve kapalı konut siteleri biçimindeki yapılaşmalar ve yine kentin farklı gelişme aşamalarında göçe maruz kalmış, kaçak yapılarla ortaya çıkmış, sonrasında yasal nitelik kazanmış olan alanlardan oluşmaktadır. Bu özellikler bölgenin mekânsal ve toplumsal yapılanmasında belirleyicidir (Şekil 3.1.1).

ŞEKİL 3.1.1. Kent(li) kimliği çözümü- SENTEZ çalışma

3.1.2. Kent Yönet(i)şimi Bölüm Özeti ve Sentez 2

Karşıyaka Belediyesi, kentin yönetim organı olarak seçilmişlerce idare edilen bir yerel yönetim birimi olarak kentin geleceğinin şekillenmesinde ana aktörlerden biridir. **Belediye tarafından ortaya konan/konacak olan vizyon planlama sürecinin amaç ve hedeflerin oluşturulması, planlama ilkelerinin belirlenmesi gibi başlıklarda yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacaktır.**

Karşıyaka Belediyesi'nin güncel vizyonu, resmi kurumsal internet sitesinden açıklandığı şekliyle; **“Kent kültürünü ve değerlerini koruyarak sürekli gelişen, hizmetten eşit pay alan vatandaşlarının mutluluğuyla Türkiye'nin umudu ve aydınlık yüzü olmak.”** olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama ile yerin özgün toplumsal ve mekânsal yapılanmasına vurgu yapılarak hedefler “mutluluk” teması etrafında birleştirilmiştir.

Böyle bir hedefe ulaşmak çok yönlü çalışmaları, ulusal ve uluslararası birlikler içerisinde bir pozisyon almayı gerektirmektedir. Avrupa Akdeniz Şehirler Ağı, Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı, Avrupa Yerel Demokrasi Derneği, Avrupalı Enerji Kentleri Ağı, Başkanlar Sözleşmesi, Ege Belediyeler Birliği, İzmir Kuş Cenneti Koruma ve Geliştirme Birliği, Kıyı Ege Belediyeler Birliği, Sosyal Demokrat Belediyeler Derneği, Tarihi Kentler Birliği, Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, Uluslararası Folklor Festivalleri ve Geleneksel Sanatlar Organizasyon Konseyi, Uluslararası Herkes İçin Spor Derneği, Uluslararası Yerel Çevresel Girişimler Konseyi biçiminde sıralanabilecek olan **ulusal ve uluslararası düzeydeki kurumsal aidiyetler olup, aynı zamanda Karşıyaka Belediyesi'ni geleceğe yönelik adımlar atarken çeşitli sorumluluklar altına sokmaktadır.** Mekânsal planlama konusu her türlü eylemin bu bağlam çerçevesinde gerçekleşmesi gerekmektedir.

Kent Meclisi, Kent Konseyi gibi deneyimleri kurumsal belleğine eklemiş olan Karşıyaka(lı)'nın yönetişime eğilimli bir kent ve kentli özelliği gösterdiği, bu niteliğini mahalle ve/veya sokağa kadar yayabilecek bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

Diğer yandan, Karşıyaka Belediyesi'nin **“Sürdürülebilir 1 Karşıyaka”** sloganıyla oluşturmuş olduğu bir **Sürdürülebilirlik Manifestosu** bulunmaktadır. Bu

manifestonun en önemli parçalarından birisi halkın söz sahibi olduğu bir yönetişimin benimsenmesidir. Kaynakların adil ve verimli kullanımı, çevreye duyarlılık, enerji kaynaklarının arttırılması, şeffaflık, döngüsel bir üretim ve tüketim organizasyonunun oluşturulması gibi hedefler de bu kapsamda ortaya konmaktadır. Ayrıca **“Avrupa'da Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı”**nı imzalamış olması çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini yerel yönetim anlayışına yerleştireceğini ve destekleyeceğini de ilan etmiştir.

Ortaya konan amaç ve hedefler doğrultusunda sağlıklı bir çalışma ortamının inşa edilmesi yönetim organları arasında kurulacak sistem ve ayrıca eşgüdüm ile ilgilidir. Bu noktada farklı kademeler arasında bilgi akışının sağlanması önemlidir. **Mahalleler bu noktada yönetişim alanında önemli birer birim olarak ön plana çıkmaktadır.** Mahalle muhtarları da yerel yönetimlerin kritik birer temsilcisi olarak bölgelerin kentle ve farklı topluluklarla ilişki kurmanın, sorunlara çare bulmanın önemli unsurlarıdır. Mahalle muhtarlarının görevleri arasında mahalle sınırları içerisinde kamusal eksikliklerin karşılanmasını sağlamak, gelir düşüklüğü nedeniyle yardıma gereksinim duyanları tespit etmek, yaşanan sorunlara karşı kamuoyu oluşturmak gibi hususlar bulunmaktadır. **Muhtarlar mahallede olabilecek her türlü gelişmeye halkın katılabilmesi için doğrudan görüşün iletilmesi noktasında önemli bir rol edinmektedirler.** Bu bağlamda yerel yönetimlerin de mahalle muhtarlıklarına yönelik bazı sorumlulukları bulunmaktadır. Dolayısıyla mahallelerde yaşayan toplumsal kesimlerin yaşam alanlarına yönelik kentsel müdahalelere katılımını sağlayacak yönetim mekânizmalarının güçlendirilmesinin önem taşıdığı görülmektedir.

Mahalle muhtarlarıyla yapılan odak görüşmelerde, yerel idare bileşenleri arasında üst kademedeki yer alan İzmir Büyükşehir Belediyesi ile ilişkilerin oldukça zayıf olduğu, **Karşıyaka Belediyesi ile daha sık temas kurulmasına karşın, birlikte hareket edebilme konusunda sorunlar olduğu ifade edilmiştir.**

Görüşmelerde katılımcı muhtarların tamamı görev ve yetkilerinin olmadığını ya da son derecede kısıtlı olduğunu dile getirmişlerdir. Muhtarlar genel olarak daha

fazla yetkileri olması gerektiğini, 657 Sayılı Kanuna tabi olarak soruşturmaya konu olabildiklerini ancak kanunun diğer maddelerinden yararlanamadıklarını, özlük hakları olmadığını, kaymakamlıklara bağlı olmak yerine çalışma sahası olan belediyelerle entegreolunması gerektiğini, belediye meclislerinde söz hakkı ile birlikte, en azından kendi mahallelerini ilgilendiren konularda oy hakkına da sahip olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Karşıyaka, sivil inisiyatifin, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla güçlendiği ve çeşitlendiği yerleşmelerden biridir. İlçede ve çalışma alanında farklı ölçeklerde çok sayıda girişim ve derneğe ev sahipliği yapmaktadır. Söz konusu oluşumlar kimlik, cinsiyet, sanat, kültür ve spor gibi alanlarda birleştirici bir rol üstlenmektedir. Bu çeşitlilik ve bir aradalık, kentte yaşayanların güçlü bir sivil toplum olabilme potansiyeli taşıdığını ve bölgenin sivil inisiyatiflerin oluşumunu ve devamlılığını desteklediğini göstermektedir.

3.1.3. Ekolojik Kent Bölüm Özeti ve Sentez 3

Çalışma alanı topografik özellikleri açısından bölge bütününde **eğimin en düşük (%0-5 arası) olduğu** bir bölgede yer almaktadır. Yamanlar dağı eteklerinde geniş bir düzlüğün izlendiği çalışma alanı süreç içerisinde gerçekleşmiş dolgular üzerindedir ve yer yer deniz seviyesinin altındaki alanlar da kıyı bölgesinde yer almaktadır.

Çalışma alanı İzmir kenti genelinde bitki örtüsü açısından en avantajlı bölgelerden biridir. Kıyıya yaklaşan alanlarda yoğun olarak izlenen bitki örtüsü yerleşmenin iklim değişikliği açısından kırılgenliğini azaltacak biçimde olumlu veriler sunmaktadır. Uydu verileri kullanılarak yapılan analizlere göre **bitki örtüsü açısından Atakent Mahallesi en avantajlı mahalledir.** Analizlerde Şemikler ve Yalı mahallelerinin güney doğusu, Fikri Altay, Dedebaşı, Demirköprü, Goncalar ve Nergiz mahalleleri ile Bostanlı Mahallesi'nin doğu bölgesinde bitki örtüsü varlığını ifade eden indeksin daha düşük seviyede olduğu görülmektedir. Ağaç varlığı açısından yapılan detaylı incelemede de kıyı hattı ön plana çıkmaktadır. Mavişehir toplukonut alanı içerisindeki açık ve yeşil alan varlığı özel mülkiyete konu alanlar olmakla birlikte bölgeye değer katmaktadır.

Çalışma alanı bütünlüklü olarak değerlendirildiğinde yeşil alan sürekliliği açısından da kıyı hattının ön plana çıktığı görülmektedir. Yerleşme içinde yapılaşmış alanlar arasında ise, birbirinden kopuk, küçük parçalı ve dağınık yeşil alanlar olduğu izlenmektedir. Bu kapsamda çalışma alanı içerisinde yer alan iki dere hattının ise kuzey güney doğrultusunda böyle bir sürekliliği oluşturmaya olanak sağladığı görülmektedir. Kaldı ki, **Peynircioğlu Deresi İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından küresel iklim kriziyle mücadele kapsamında ve taşıdığı doğal potansiyeller ile bir ekolojik koridor olarak projelendirilmiştir ve bölgeye önemli bir katkı sağlamaktadır.** Yakın çevre bağlantıları ile birlikte düşünüldüğünde çalışma alanı içindeki derelerin ve çevrelerindeki yeşil alan potansiyellerinin bir ekolojik koridor tanımlama kabiliyeti olduğu ve bunun sadece çalışma alanı ve ilçe ile sınırlı kalmayacak biçimde **bütünsel bir ele alışa değerlendirilmesi gerektiği** ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda **Kocadere, Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Deresi, Peynircioğlu Deresi ve hatta kapatılarak üzerinden Girne Caddesi'nin geçirildiği Dallı Deresi'nin doğal birer ekolojik koridor olarak planlanması önemlidir. Peynircioğlu ve Bostanlı derelerinin yerleşme dokusu içerisinde karayolu ve demiryolu gibi eşiklerle kesintiye uğruyor olması** da değerlendirilmeli ve tasarım öngörülerini geliştirilmelidir. İZBAN hattı yeşil ağ sistemine ve ekolojik koridor oluşturmaya dair katkı sunabilecek nitelikte bir doğrusal aks tarif etmektedir.

Gediz Deltası içerisinde oluşmuş, sulak alanlar, lagünler ve bu çerçevede kuşlar için oluşmuş yaşama ve üreme alanlarıdır. Bugün için koruma statüleri ve uluslararası sözleşmeler ile korunmaya çalışılan söz konusu alanlar yakın çevresindeki gelişme baskıları ve Atatürk Organize Sanayinin varlığı ile bazı kayıplar yaşamaktadır. Bu durum delta yönünde gelişen yerleşme dokusu ve yapılaşma baskılarının bir sonucudur ve **1984-2022 yılları arasındaki kıyı değişimi incelendiğinde önemli büyüklükte bir kentsel alanın kıyı dolgusu ile kazanılmış alanlardan oluştuğu görülmektedir.** Dolgu ile kazanılmış bölgenin doğa üzerinde oluşturmuş olduğu baskı bugün **Mavişehir ve Atakent mahalleleri kıyısında izlenen tepeli pelikan ve flamingo gibi kuşların varlığı** ile de açıkça izlenebilmektedir. Bu bölgedeki sığ kıyı kuşlar için uygun bir beslenme alanı ortaya çıkarırken aynı zamanda

kentsel gelişme dinamikleri bağlamında hassasiyetle değerlendirilmesi gereken özelliklere de işaret etmektedir. **Kıyının ve bütünleştiğindeki sulak alanların kuş göç yolları üzerinde önemli bir durak noktası olması**, bölgenin gelişimine ilişkin her türlü mekânsal karar açısından bu özelliğin önemli bir bilgi olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

İlçenin coğrafi koşullarını ve doğal niteliklerini belirleyen iklimsel özellikler açısından ortaya konulan senaryolara göre **çalışma alanı İzmir İli sınırları içerisinde en fazla ısınma etkisi ile karşı karşıya bulunan ve bu bağlamda en fazla risk taşıyan bölge içerisinde yer almaktadır**. Bu veri çalışma alanının daha fazla ısınma etkisine maruz kalacağını göstermektedir. Çalışma alanı detayında analiz edildiğinde, alan genelinde yüksek bir radyasyon etkisinin var olduğu, noktasal olarak bazı kentsel boşluklarda ve özellikle de Mavişehir bloklarının ve Peynircioğlu Deresi'nin bir kısmının bulunduğu bölgede güneş radyasyon seviyesinin daha düşük olduğu görülmektedir. Şemikler Mahallesi, Fikri Altay Mahallesi ve Mavişehir Mahallesi'nde özellikle bitki örtüsü olmayan boş yüzeylerin yüzey sıcaklığının yüksek bölgeler olduğu görülmektedir. Mavişehir toplu konut alanlarının kuzeyinde kalan ve Caher Dudayev Bulvarı'na cephe veren alanlarda, Atakent'in kuzeyindeki kavşak bölgesinde ve Bostanlı merkezinde olmak üzere üç noktada daha ısı adası etkisinin yoğun olduğu alanlar izlenebilmektedir. **Deniz kıyısı boyunca alınan profil grafiğine bakıldığında güneydoğudan batıya doğru ısı adası etkisi (Mavişehir'e doğru) artmaktadır**. Bununla birlikte alan için genel olarak kıyıya yaklaşan bölgelerde var olan fiziksel ve doğal özellikler çerçevesinde ısı adası etkisi daha düşüktür.

Çalışma alanında ada bazında yapılaşmış alanlar ile parsel bazında yapılaşmış alanlarda güneşlenme ve gölgelenme durumu değişiklik göstermektedir. Ayrıca yapı nizamının bitişik ya da ayrık nizam olmasının da güneşlenme ve gölgelenme durumunu etkilemekte olduğu görülebilmektedir. **Bu kapsamda yapılar arasındaki mesafenin ve sokak genişliklerinin daralmasına bağlı olarak özellikle çalışma alanının doğu ve kuzeydoğu kesiminde güneşlenme etkisinin azalmakta olduğu buna karşın gölgelenmenin arttığı izlenmektedir**. Bu durum özellikle kış aylarında güneşlenme seviyesi düşük olan alanlarda

ısınma amaçlı yakıt kullanım oranının artmasına sebep olabilecektir. Bu da hava kirliliği gibi çevresel etkileri arttıracak bir durumdur. Sokak yapısı ilişkisi bakımından kapalılık etkisi bulunmayan dokularda yaz ve kış aylarında güneşlenme performansı oldukça iyidir.

Yaz mevsimi çoğunlukla güneşli ve çok sıcak olan çalışma alanında, yaz aylarındaki güneşlenme düzeyinin yüksekliği ve gölgelenme düzeyinin düşüklüğü sebebiyle soğutma amaçlı enerji talebinin yüksek olması beklenmektedir. **Yapı yoğunluğu ve yapı yükseklikleri arasındaki farkın arttığı dokularda, gölgelenme düzeyinin yüksekliği sebebiyle soğutma amaçlı enerji talebinin daha düşük olması söz konusudur**. Yapı yoğunluğu, bina yönelimi ve sokak düzeni sebebiyle Atakent ve Yalı mahallelerinin ısıtma ve soğutma amaçlı enerji taleplerinin düşük olması, Nergiz ve Şemikler mahallelerinin ise ısıtma ve soğutma amaçlı enerji taleplerinin yüksek olması beklenmektedir.

Çalışma alanındaki farklı dokular rüzgar hızı ve akışı açısından incelendiğinde en yüksek rüzgar hızına sahip mahallenin Mavişehir ve en düşük rüzgar hızına sahip mahallenin ise Goncalar ve Dedebaşı mahalleleri olduğu görülmektedir. Rüzgar hızı değişiminin yüksek olduğu alanlarda basınç değişimi görülmekte ve yaşlı, çocuk ve solunum yolu hastalığına sahip bireylerin yaşam kalitesini düşürmektedir. Bu bağlamda **Mavişehir, Yalı ve Şemikler mahallelerinin bu gruplardaki insanlar için risk taşıdığı** söylenebilir. Bu noktada Mavişehir Mahallesi'nin yaşlı nüfusu açısından en yüksek 3. mahalle olduğu dikkate alındığında konunun önemi daha da artmaktadır.

Rüzgar hızı ile ilişkide bulunan bir diğer önemli konu ise hava kirliliği ve kirliliğin yayılımıdır. Rüzgar hızının ile hava kirliliğinin oluşması ve birikimi ters orantılı bir ilişkidir. Bu bağlamda, **yapılaşma yoğunluğu yüksek olan Goncalar, Dedebaşı ve Bostanlı mahallelerinin hava kirliliği birikimi ve yayılmasında potansiyelinin yüksek olduğu** söylenebilir. Bu kapsamda alandaki hakim rüzgar yönünün güneydoğu ve batı yönünde olduğu dikkate alındığında, yapı adalarının ve binaların biçimlenişinin ve yöneliminin ve dolayısıyla doku özelliklerinin de hava kirliliği ve birikimi açısından değerlendirilmesi gereklidir.

Rüzgar hızı, hem havalandırma hem de yaya konforu açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Çalışma

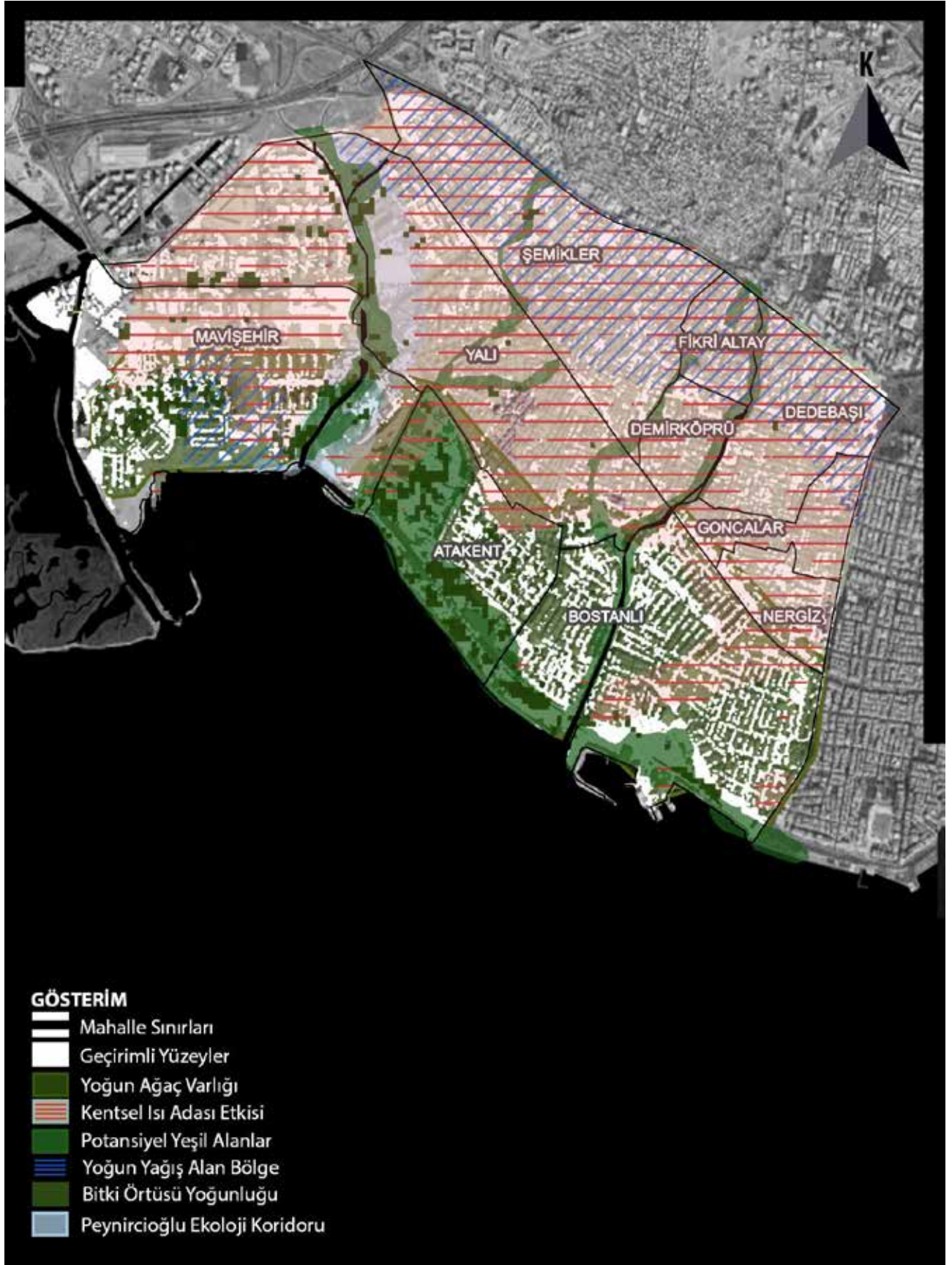
alanında, oturma, ayakta durma, gezinme, yürüyüş ve rahatsız edici koşullar açısından ayrı ayrı yapılan değerlendirmelerde **güneşlenme düzeyi çok yüksek olan Mavişehir Mahallesi'nde yüksek rüzgar hızına sahip olması nedeniyle yaya konforunun diğer mahallelere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Çalışma alanında rüzgar hızına bağlı yaya konforunun en yüksek olduğu mahalleler ise Bostanlı, Goncalar ve Dedebaşı mahalleleridir.** Bu mahallelerdeki yapılaşma ve yönelim sayesinde yüksek güneşlenme düzeyi etkisi, çok yüksek olmayan rüzgar hızıyla azalmaktadır.

Mavişehir ve Yalı mahallelerinde geniş açıklıkların bulunması, gölge alan açısından bir eksiklik ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple mikroklimatik özellikleri özellikle yaz aylarında yüksek sıcaklık değerleri ile karşımıza çıkmakta ve yaya konforunu olumsuz etkilemektedir. Kış aylarında ise sıcaklık değeri çok düşük çıkmakta ve yine yaya konforu açısından olumsuz bir etki yaratmaktadır. Nitekim kentsel ısı adası etkisi açısından elde edilmiş veriler de bunu doğrulamaktadır. **Bunun yanı sıra kapalılık etkisi bulunan ve rüzgar hızının düşük olduğu mahallelerde yani Bostanlı, Goncalar ve Dedebaşı mahallelerinde ise iklim koşullarının kış ve yaz aylarında daha elverişli olduğu anlaşılmaktadır.** İklim koşulları mevsimlere göre uygunluk gösteren doğu kesiminde dokuların pasif havalandırma ve güneşlenme açısından daha uygun koşullar yaratmakta olduğu, dolayısıyla enerji talebi noktasında bu doku özelliklerinin iklim duyarlılığının fazla olduğu tespit edilmektedir. Bu bağlamda toplu-konut biçimindeki yapılaşma biçiminin iklim duyarlılığı açısından irdelenmesi gereken özelliklerinin olduğu, tasarım biçiminin dikkatle değerlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Su yönetimi açısından ele alındığında çalışma alandaki yağış miktarları ve kamusal alanlar açısından uygun alanlar incelendiğinde, **Bostanlı ve Atakent mahalleleri ile sahil şeridi ve Peynircioğlu ekolojik koridoru kuzey bölümlerinde Yalı Mahallesi içerisinde yer alan kamusal açık yeşil alanların, yağmur bahçelerine dönüştürülme potansiyelleri olduğu görülmektedir.** Mavişehir'in yağış miktarı açısından ortalama değere sahip bir bölge olması sebebiyle yağmur bahçesi oluşturulmasında ikinci öncelikli alan olarak ele alınması gerekmektedir.

Çalışma alanı içerisinde geçirimli yüzey miktarı da su yönetimi açısından önemli olup yeşil ve toprak alanlara göre çalışma alanının %78,90'ı geçirimsiz, %21,10'u geçirimli yüzeylerden oluşmaktadır. Genel bir değerlendirme ile özellikle Yalı Mahallesi'nin güneydoğusunda kalan büyük bir alan ile Şemikler Mahallesi'nin geçirimli yüzey varlığı açısından dezavantajlı olduğu, buna karşın yağış miktarı açısından bu mahallelerin daha fazla yağış alma potansiyeli taşıdığı düşünüldüğünde bunun da su yönetimi açısından olumsuz bir durum açığa çıkardığı tespit edilmektedir. Bu durum Şemikler ve Yalı mahallelerinin büyük bir bölümünde yapıların yenilenmesi ile daha fazla geçirimli yüzey elde edilmesi koşullarının da sınırlandırılmış olduğu düşünüldüğünde, yeni tedbirlerin alınması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Yağış miktarı yüksek olan bir diğer bölge ise Mavişehir Mahallesi'nin güneyidir. Taban alanı geniş yapıların yer seçtiği bu alanda, geçirimli yüzeyler açısından avantajlı durumda olması ile birlikte, su yönetimi açısından potansiyel barındırmaktadır.

Ekolojik (Yeşil) Kent çözümlenmeleri açısından elde edilmiş olan tüm bulgular ışığında çalışma alanının temel olarak kıyı ve kıyı gerisi olmak üzere iki bölgeye ayrılmış olduğu görülmektedir. Bu iki bölge ekolojik açıdan geliştirilmesi gereken farklı olanakları içerisinde barındırmaktadır. Bu noktada kıyı gerisindeki mahallelerde yapı çevre ve doğa ilişkisi bağlamında tespit edilen eksiklikler de önemlidir (Şekil 3.1.2).

ŞEKİL 3.1.2. Ekolojik (Yeşil) Kent çözümlenmeleri-SENTEZ çalışma

3.1.4. Yaşanabilir Kent Bölüm Özeti ve Sentez 4

Sürdürülebilir ve yaşanabilir bir kentsel çevrenin tanımını destekleyen ölçütler içerisinde kentsel hizmetlere erişim ve dağılım ve bu kapsamda planlama çalışmalarının ve tasarım uygulamalarının mekâna yansımaları önemlidir. Çalışma alanı kent ve ilçe içerisinde alan kullanım çeşitliliği ve sosyal altyapı açısından önemli olanaklara sahip bir kent bölgesidir. Özellikle de açık ve yeşil alan varlığı açısından avantajlı bir konumdadır. **Bu kapsamda Atakent Mahallesi mevcutta 276.205 m² ile en fazla toplam açık yeşil alanına sahip mahalledir. Goncalar Mahallesi ise 7.789 m² ile en az açık yeşil alana sahip mahalle olarak ortaya çıkmaktadır.** Mevcutta kişi başına düşen yeşil alan verilerine göre Atakent ve Mavişehir mahalleleri en yüksek değerlere sahiptir. Goncalar Mahallesi ise en dezavantajlı mahalle konumundadır.

Mevcut açık ve yeşil alanlar imar planındaki kararlar açısından ele alındığında, imar planının uygulanması ile bazı bölgelerde yeni olanakların ortaya çıkacağı görülmektedir. **Çalışma alanı bütününde bakıldığında plan kararlarının hayata geçmesi ile Mavişehir, Atakent ve Nergiz mahallelerinde plan kararı ile kişi başına düşen yeşil alan miktarında bir azalma, diğer mahallelerde ise artış olacağı tespit edilmektedir.**

Çalışma alanı ağaç varlığı açısından incelendiğinde yapı hacmi, kat sayısı, kat yüksekliği ve yapı taban alanları ile ilişkilendirilerek elde edilmiş analiz verilerine göre kıyıya yakın olan **Mavişehir, Atakent, Bostanlı ve Yalı mahalleleri ağaç varlığı ve sayısı bakımından zengin bölgelerdir. İç kesimdeki mahallelerde ise, özellikle Dedebaşı, Demirköprü, Fikri Altay ve Goncalar mahalleleri kişi ve birim yapı hacmi başına düşen ağaç varlığı açısından zayıftır.**

Çalışma alanı diğer sosyal altyapı alanları açısından incelendiğinde, spor alanları, dini tesisler, eğitim tesisleri ve sağlık tesisleri açısından önemli olanakların varlığı görülebilmektedir. Söz konusu sosyal altyapı alanlarına ilişkin veriler, erişim ve etki alanları açısından hemen hemen her bölgede sağlıklı koşulların varlığına işaret etmektedir. **Spor olanakları yönünden kıyı bölgesi daha avantajlı bir konumdadır. Çalışma alanı içerisinde hemen her bölgede erişim alanı içerisinde bir camiye ulaşmak mümkündür. Çalışma alanı içerisinde her kademede eğitim alanı bulunmaktadır.** Çalışma alanı özellikle kültür ve sanat merkezleri açısından önemli olanaklara sahiptir. Bu alanlar ağırlıkla

Bostanlı ve Mavişehir mahallelerinde bulunmaktadır. **Kıyıda odakla birlikte Yalı Mahallesi de bir kültür ve sanat odağı mevcuttur.** Kent ölçeğinde bir etki alanı bulunan **Suat Taşer Tiyatrosu çevresindeki kültür ve sanat merkezleri ve ayrıca çok sayıda olduğu izlenen atölye ve sanat evleri ile bir kültür ve sanat odağı olarak alanda yer almaktadır.** Bu özelliği ile bölge sanat ve kültürel faaliyetlere, festivallere ev sahipliği yapmaktadır. Kıyı alanı içerisinde yer alan üç meydan Zühtü Işıl Meydanı, Demokrasi Meydanı ve Mavişehir Meydanı da bu faaliyetleri destekleyen açık kamusal alanlar olarak işlev görmektedirler.

İZBAN hattı çalışma alanını ikiye bölmektedir ve bölgedeki düşey bağlantıları da kesintiye uğratarak bazı noktalar için erişim sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte **İZBAN hattının kuzeyindeki bölgede ulaşım olanakları daha kısıtlıdır. Üç kollu kavşaklar alanın kuzey kesiminde ve dört kollu kavşaklar da alanın güney kesiminde ağırlıkla yer almaktadır.** Bunun yerleşme dokusunun farklılaşan özelliklerinden kaynaklandığı izlenmektedir.

Bostanlı ve Yalı mahalleleri çalışma alanı içerisinde kentsel ölçekte yolculuk çekim değeri yüksek olan mahallelerdir. Bostanlı pazarı kent ölçeğinde bir çekim noktası olarak pazarın kurulduğu günlerde otopark ihtiyacını arttırmaktadır. Bu durum Bostanlı Mahallesi'nde artan yeme içme mekânlarına olan talep ile de ortaya çıkmaktadır. Alan genelinde bazı noktalarda bölgesel otoparklar bulunmakla birlikte otopark kapasitesinin ihtiyacı karşılama oranı %62 olup ihtiyacı karşılamamaktadır.

Alanın kuzeyinden geçen Anadolu Caddesi ve batıdan geçen İzmir Çevre Yolu transit trafik, yolcu ve yük taşımacılığı için kullanılan ana güzergahlardır ve çalışma alanını sınırlamaktadır. Kargo ve e-ticaret depolarının alanın daha çok kuzeyinde yer alması buradaki ulaşım sisteminin yetersizlikleri itibarıyla önemlidir. **Çalışma alanı toplu taşıma sistemleri açısından raylı sistem ve lastik tekerlekli türler olmak üzere çeşitlilikler barındırmaktadır.** Raylı sistem olarak İZBAN banliyö hattı, Karşıyaka ve Çiğli Tramvayı, lastik tekerlekli taşıma sistemleri olarak ise otobüs ve minibüs hatlarının bulunmaktadır.

Alan içerisinde bulunan raylı sistemlerin (İZBAN ve tramvay) duraklarının konumları itibarıyla **çalışma alanının kuzeyinde Dedebaşı, Fikri Altay, Şemikler**

mahallelerinin, batıda ise Mavişehir ve Yalı mahallelerinin bir kısmının erişim alanı içerisinde kalmadığı görülmektedir. Yalı mahallesinin güney doğusu ile Bostanlı mahallesinde ise her iki toplu taşıma sistemi açısından erişilebilirlik yüksektir. Çalışma alan sınırında Anadolu Caddesi ve Girne Bulvarı, alan içerisinde Caher Dudayev Bulvarı, Cemal Gürsel Caddesi, Bestekar Yusuf Nalkesen Sokak ve Ordu Bulvarı lastik tekerlekli toplu taşıma ana güzergahları olarak ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda **Mavişehir, Yalı, Demirköprü, Goncalar, Fikri Altay ve Dedebaşı mahallelerinin büyük bir kısmının erişilebilirliğinin yüksek olduğu izlenmektedir.** İZBAN konut alanları arasında tramvay ise ticari kullanımlarla ilişkili olarak ve Karşıyaka Çarşısı ile en batıdaki AVM ler arasında bir bağlantı hattı olarak görev yapmaktadır.

Çalışma alanı içerisinde bulunan İZBAN, tramvay, otobüs ve minibüs olmak üzere bütün toplu taşıma sistemleri, güzergahları ve istasyon/durak noktalarının sağladığı erişim alanı çerçevesinde ele alındığında ise, Bostanlı Mahallesi'nin önemli büyüklükte bir kısmının 4 ulaşım türüne erişim açısından en avantajlı mahalle olarak ön plana çıktığı, bununla birlikte Yalı Mahallesi'nin de Caher Dudayev Bulvarı üzerindeki kısmının da benzer şekilde avantajlı olduğu görülmektedir. **Şemikler Mahallesi'nin batısının ise toplu taşıma sistemlerine erişimi sorunlu ve yetersizdir.** Caher Dudayev Bulvarı, Bestekar Yusuf Nalkesen Sokak, Anadolu Caddesi ve Ordu Bulvarı'nın bir kısmı ve Bostanlı İskele'nin üzerinde yer aldığı Hasan Ali Yücel Bulvarı'nda ulaşım çeşitliliği ile erişilebilirliği yüksektir. Kocadere'nin planlama alanı içerisinde kalan kısmında genişliği bazı yerlerde 6 metreye kadar düşmekte olup dere güzergahının 12 metrenin altına düşmeyecek şekilde imar planında yeniden düzenlenmesi ve her iki tarafında en az 5 metre genişliğinde olmak üzere imar yollarının ayrılması gerekmektedir.

Bölgede bütün mahallelerde doğalgaz altyapısı mevcuttur. **Doğalgaz tüketim oranlarına bakıldığında, Yalı Mahallesi en yüksek tüketim değerine sahiptir.** Onu Bostanlı ve Mavişehir mahalleleri izlemektedir. **Elektrik tüketimi açısından bakıldığında ise, Bostanlı Mahallesi en yüksek tüketim değeri ile ön plana çıkmakta** olup, onu Yalı Mahallesi izlemektedir.

Alan içerisinde kıyı bandı boyunca mevcut bisiklet yolu bulunmaktadır. Bu yoldan batı yönünde devam edildiğinde Doğal Yaşam Parkı ve Kuş Cenneti'ne, doğu

yönünde devam edildiğinde ise körfezin kıyısından Bayraklı, Bornova, Konak ve Balçova'ya kadar erişim söz konusudur.

Kısa sokaklar yürünebilirliği teşvik ettiği için yaya açısından pozitif olan ve **en yüksek yürünebilirlik değeri gösteren mahalle Demirköprü Mahallesi'dir.** Yürünebilirliğin en düşük değere sahip olduğu mahalle ise Mavişehir Mahallesi'dir.

Mavişehir Mahallesi aynı zamanda çeşitlilik endeksinin en yüksek olduğu mahalledir. Burada karma arazi kullanım seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. En düşük karma arazi kullanımına sahip olan mahalle ise Dedebaşı Mahallesi'dir.

Çalışma alanı içerisinde yapı taban alanı büyüklüğü açısından Mavişehir Mahallesi ile Atakent ve Yalı mahallelerinin batı kısmı diğer bölgelerden ayrılmaktadır. Fikri Altay ve Dedebaşı mahalleleri parsel alanı açısından en küçük ortalama değerlere sahip mahallelerdir. Yapı taban alanı açısından ise en küçük ortalama yapı taban alanı Goncalar, Fikri Altay, Dedebaşı ve Şemikler mahalleleri içerisinde yer almaktadır.

Atakent Mahallesi'nin bazı bölgelerinde maksimum kat yüksekliği 15 kata kadar çıkmakta olup, site içerisinde az katlı yapıların da bulunması sebebiyle kat ortalamasının 4 kat ile en düşük değer olarak ortaya çıktığı bir mahalledir. **Mavişehir Mahallesi'nde ise kat yüksekliği bazı yapılarda 35 kata kadar çıkmaktadır.** Ayrıca Yalı Mahallesi de 26 kat örneği ile yüksek yapıların bulunduğu mahallelerden biridir.

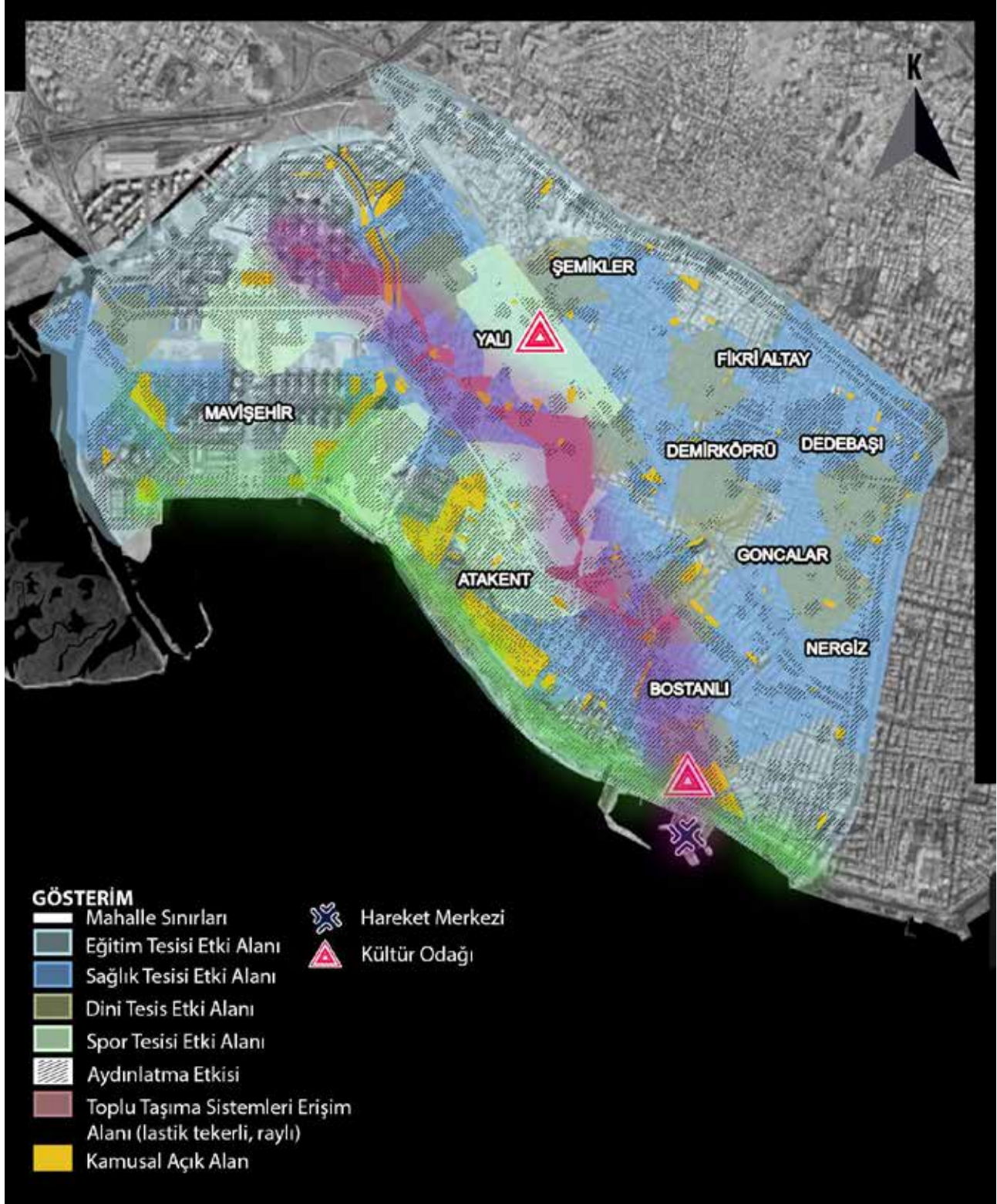
Çalışma alanı içerisindeki dokunun değişen özellikleri Taban Alanı Katsayısı (TAKS) açısından incelendiğinde yine bölgenin gelişme dinamiklerine bağlı olarak farklılaşan bölgelerin varlığı izlenebilmektedir. **İslah imar planı sonucu gelişmiş ve bölgenin kuzeydoğu parçası olarak tanımlanabilecek dokuda TAKS değeri daha yüksek bir aralıkta yer almakta olup, toplu konut biçiminde yapılaşmış ya da kapalı konut siteleri olarak gelişmiş batı bölgesinde, geniş açık alanların varlığı çerçevesinde TAKS değerinin daha düşük olduğu tespit edilmektedir.** Bölgede dokunun %37'si 0,75 ile 1,00 değeri ve %36'sı da 0,50 ile 0,75 değeri arasında bulunmaktadır.

Yaşanabilir Kent çözümlenmeleri açısından elde edilmiş olan tüm bulgular ışığında çalışma alanının temel olarak kıyından içeriye doğru üç sıralı bölgeye ayrıldığı görülmektedir. Kıyıdağın bölge rekreasyon, spor ve sosyalleşme olanakları açısından ayrışırken, ortadaki

bölgenin kentsel fonksiyonlara erişim ve yakın çevre ve kentle ilişki açısından sağladığı olanaklar ön plana çıkmaktadır. İZBAN hattı ile Anadolu Caddesi arasında

kalan 3. bölgenin ise kentsel erişim ve yaşanabilirlik ölçütleri açısından daha dezavantajlı olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 3.1.3).

ŞEKİL 3.1.3. Yaşanabilir Kent Çözümleneleri- SENTEZ çalışma

3.1.5. Dirençli Kent Bölüm Özeti ve Sentez 5

Çalışma alanı içerisinde afetlere karşı dirençlilik parametreleri sosyal ve ekonomik, doğal-ekolojik, fiziksel ve yönetsel ve yasal dirençlilik olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır. Bostanlı ve Yalı mahalleleri bağımlılık oranı en yüksek olan mahallelerdir. Bostanlı Mahallesi'nde 65 ve üstü yaş nüfus oranı yüksek iken (7.872 kişi) ikinci sırada 4.958 kişi ile Yalı Mahallesi yer almaktadır. **Yalı Mahallesi aynı zamanda 0-14 yaş grubunun en fazla olduğu (6.211 kişi) mahalledir.** İkinci sırada Şemikler Mahallesi (4.606 kişi) yer almaktadır. Dolayısıyla nüfus verileri mahalleler arasında görece olarak ele alındığında, yaşlı nüfusun fazlalığı yönünden **Bostanlı Mahallesi'nde, çocuk nüfusun fazlalığı yönünden Yalı Mahallesi'nde bir kırılma faktörü olarak görülmektedir.**

Mahalle düzeyinde istihdam verilerine göre çalışan nüfusun en fazla olduğu mahalle Yalı Mahallesi'dir. Onu Bostanlı Mahallesi takip etmektedir. Sanayi sektöründe en yüksek istihdama sahip mahalle ise, Şemikler Mahallesi'dir. **Sosyal ve ekonomik parametrelere göre kırılma en yüksek mahalleler Şemikler ve Dedebaşı mahalleleridir.** Sosyal ve ekonomik göstergeler açısından en dirençli mahalle ise Demirköprü Mahallesi'dir. Bu mahalleyi sırasıyla Atakent ve Mavişehir mahalleleri izlemektedir.

Doğal ve ekolojik kırılma açısından ele alındığında jeolojik özellikler önemli veriler olarak ortaya çıkmaktadır. **Yapılan değerlendirmede çalışma alanı içerisindeki yapıların %45,2'sinin Sivilleşme Tehlikesi Açısından Önlemlenilen Alanlar (ÖA-1.1) içerisinde yer aldığı görülmektedir.** Alan içerisinde kalan yapılar açısından incelendiğinde; yapıların %68'inin ÖA-1.1 Sivilleşme Tehlikesi Açısından Önlemlenilen Alanlar, %29,8'inin ÖA-2.1 Önlem Alınabilecek Nitelikte Stabilite Sorunlu Alanları ve Mühendislik Problemleri Açısından (Şişme, Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar, %2,69'u ise ÖA-5.1 Önlem Alınabilecek Nitelikte Şişme, Oturma Açısından Sorunlu Alanlar niteliğinde zemin özelliğine sahip olan bölgelerde buldukları anlaşılmaktadır. **Bütün çalışma alanında yer alan yapılar kapsamında ele alındığında ise yapıların %82'sinin önlem**

gerektiren zemin özelliğine (ÖA-1.1, ÖA-2.1, ÖA-5.1) sahip bölgelerde bulunduğu anlaşılmaktadır.

30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen ve İzmir'de pek çok bölgenin etkilendiği Sisam Depremi sonrası, Karşıyaka ilçesinde ve çalışma alanında yapılara ilişkin farklı hasar durumları meydana gelmiştir. Yapıların hasar durumları bölgenin zemin özellikleri açısından incelendiğinde **ağır hasarlı yapıların çoğunun (7 adet) Bostanlı Mahallesi'nde bulunduğu ve Ö.A. 1.1. zemin sınıfında olduğu tespit edilmektedir.** Çalışma alanı bütününde değerlendirildiğinde, ağır hasarlı yapıların %71'inin Ö.A. 1.1. zemin sınıfında olması çarpıcı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

Kıyı dolgusu ile kazanılmış alanların büyük bir bölümünün yapılaşmaya açılmış olması bölgenin kırılma oranını önemli ölçüde arttırmaktadır. **Atakent Mahallesi ile Mavişehir Mahallesi'nin büyük bir kısmının ve bu kapsamda toplu konut olarak gelişmiş yaşama bölgelerinin dolgu alanlar üzerinde bulunması değerlendirilmesi gereken bir durumdur.** Yapılan ayrıntılı incelemede; Atakent Mahallesi'nin %83,50'sinin, Mavişehir Mahallesi'nin %54,40'ünün, Bostanlı Mahallesi'nin %10,61'inin ve Yalı Mahallesi'nin ise %5,28'inin dolgu alanlar üzerinde gelişim gösterdiği bulgulanmıştır.

Kentsel ısı etkisi açısından kıyıda uzaklaştıkça özellikle de çevre yolu ve Anadolu Caddesi'ne yakın bölgelerin yüksek ısı etkisine sahip alanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu durum yapılaşma biçimi ve koşulları ile bağlantılıdır. Anadolu Caddesi ve İZBAN hattına yakın bölgelerde TAKS oranı 0,8-1,0 arasında olacak şekilde yapılaşma biçiminin yaygınlaştığı görülmektedir. Diğer taraftan **kıyıda 0,6 altındaki TAKS oranı ile yapılaşma biçiminin (Bostanlı Mahallesi) yaygın olduğu bölgenin kentsel ısı etkisi açısından çok düşük değer ve dolayısıyla düşük riskli olduğu izlenmektedir.**

Fiziksel kırılma, yapısal kırılma ifade etmektedir ve binaların, ulaşım ve teknik altyapının hasar görülebilirliği açısından ortaya çıkmaktadır. 1998 yılı öncesinde yapılmış olan yapıların başta Bostanlı Mahallesi olmak üzere Caher Dudayev Bulvarı, Bestekar Yusuf

Nalkesen Sokak ve İZBAN'ın batısında kalan Atakent, Mavişehir, Nergiz mahallelerini içine alan bölgede yer aldığı, Dedebaşı, Demirköprü, Fikri Altay ve Şemikler mahallelerinin doğusunun ise ağırlıklı olarak 2008-2018 arasında yapı ruhsatına sahip yapılardan oluştuğu izlenmektedir. **Mahalledeki yapıların yapı ruhsat yıllarına göre yüzdesel dağılımı incelendiğinde en çok Atakent (%73) ve Mavişehir (%70) mahallelerinde yapıların 1998 ve öncesi yıllarına ait olduğu görülmektedir.**

2018 sonrası yılına ait ve dolayısıyla yakın tarihlere inşa edilmiş bina yüzdesinin diğer mahallelere göre en fazla olduğu mahalleler ise, Demirköprü (%6) ve Fikri Altay (%5) mahalleleridir. 2008-2018 yılları arasında Dedebaşı, Demirköprü, Fikri Altay ve Şemikler mahallelerinde yer alan yapıların %43 ile %57 arasında yenilediği görülmektedir. Mekânsal olarak doku niteliğini değiştirmeyen böyle bir yenileme süreci her ne kadar, yapı stoku açısından bir iyileşme ortaya çıkarmış olsa da alan kullanımları yönünden ve bu noktada özellikle de sosyal altyapı açısından beklenen iyileşmeyi yaratamamıştır.

Ulaşım altyapısı açısından Şemikler Mahallesi'ndeki yolların büyük bir kısmının deprem durumunda yüksek riskli olduğu görülmektedir. Yalı, Goncalar, Demirköprü, Fikri Altay ve Dedebaşı mahallelerinin bir kısmının da yol kapanma riski açısından yüksek riskli yollara sahiptir. Büyük bir kısmının yol kapanması açısından orta riskli olduğu görülmekle birlikte özellikle İZBAN hattının kuzeyinde yer alan bölgenin TAKS oranının da yüksek olmasına bağlı olarak İZBAN hattının güneyinde kalan Bostanlı Mahallesi'ndeki ağırlıklı ön bahçeli yapılaşmış ve düşük TAKS oranı sahip bölgeden daha riskli olduğu anlaşılmaktadır.

Toplanma alanlarının konumunun yol kapanma riskine bağlı olarak erişilebilirliği değerlendirildiğinde, kıyı mahalleleri bu anlamda avantajlı bölgeler olarak öne çıkarken, Şemikler Mahallesi'nin sahip olduğu yol kapanma riskine bağlı olarak toplanma alanlarına erişimde sorunlarla karşılaşabileceği ortaya çıkmaktadır.

Çalışma alanında mekânsal göstergelere göre, en kırılgan mahalle Şemikler, en az kırılgan mahalle ise Demirköprü'dür. Şemikler Mahallesi'nin

kırılganlığının yüksek olmasını nedenleyen özelliklerin başında yüksek katlı yapıların varlığı, küçük parsellerin daha fazla bulunması, yeşil alan azlığı gelmektedir. Diğer yandan Goncalar Mahallesi'nin de fiziksel dirençliliği zayıftır ve bu durum, parsel büyüklük ortalamasının 10 mahalle ortalamasının çok altında ve yeşil alan varlığı açısından en düşük değere sahip olmasının bir sonucudur.

Çalışma alanında doğal ve mekânsal göstergeler dikkate alınarak yapılan incelemede, en az kırılgan mahallelerin Şemikler, Nergiz, Demirköprü ve Fikri Altay mahalleleri olduğu, en kırılgan mahallelerin ise Yalı, Atakent ve Bostanlı mahalleleri olduğu görülmektedir.

Bölgede deprem riskleri dışında taşkın deniz yükselmesi ve sel riskleri de bulunmaktadır. Çalışma alanının en düşük kotunun 0 m, en yüksek kotunun ise 13 m olduğu dikkate alındığında deniz suyunun yükselmesinin getireceği risklere açık olduğu görülmektedir. **Bu kapsamda deniz seviyesinin yükselmesine bağlı olarak Mavişehir Mahallesi ile Yalı Mahallesi'nin doğu kesiminin risk altında olduğu görülmektedir. Ayrıca Atakent ve Bostanlı mahallelerinde kıyıdaki bazı bölgeler de aynı şekilde risk altında bulunmaktadır.**

Çalışma alanında mahalle bazında toplanma alanları, mahalle içerisindeki toplanma alanı sayısı ve bunların maksimum, minimum ve ortalama alansal büyüklükleri incelenmiştir. **Toplanma alanı sayısı en fazla olan Yalı (15 adet) ve Bostanlı (14 adet) mahalleleri olurken Fikri Altay (2 adet) ve Nergiz (3 adet) en az sayıda toplanma alanı bulunan mahallelerdir. Alan büyüklüğü açısından bakıldığında ise kıyıda konumlanan Mavişehir, Atakent ve Bostanlı mahallelerinin daha avantajlı olduğu görülmektedir.**

Ancak bu alanların bir kısmının denizin doldurulması ve sulak alanın kurutulması ile kazanılmış alanlar olduğu dikkati çekmektedir.

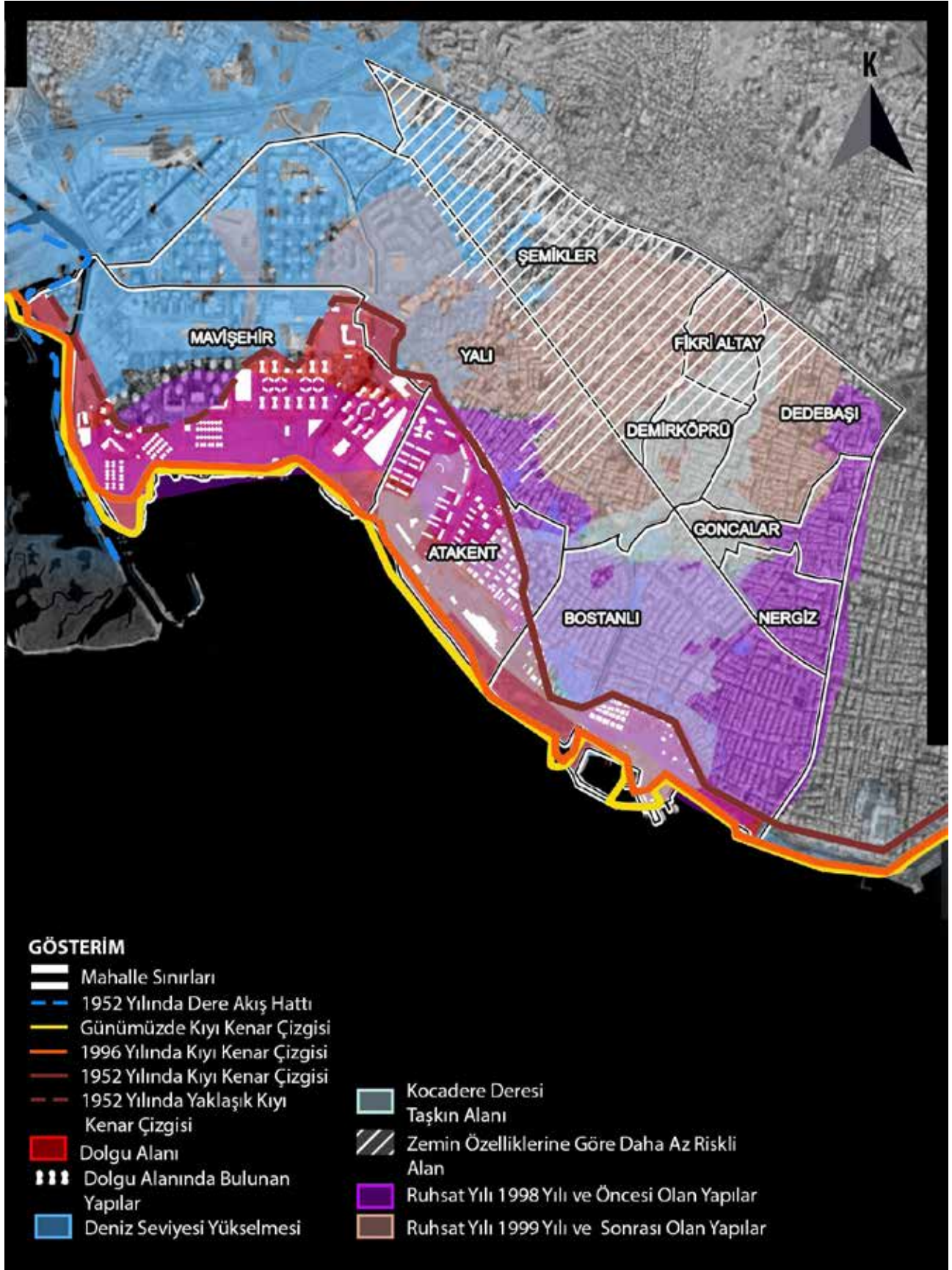
Toplam mahalle alanı içerisinde toplanma alanlarına erişim değerlendirildiğinde, **Goncalar Mahallesi'nde %99 ile hemen hemen mahallenin her yerinden toplanma alanlarına erişim olduğu görülmektedir.** Şemikler Mahallesi'nin %39.6'sında toplanma alanlarına erişim en az seviyededir. Sonuç olarak, Atakent Mahallesi hem kişi başı düşen alan hem de erişim yüzdesi açısından yeterli ve avantajlı mahalle olarak ön plana çıkarken, Şemikler, Dedebaşı ve Fikri Altay mahalleleri yetersiz ve dezavantajlı mahalleler olarak ön plana çıkmaktadır.

30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen Sisam Depremi sonrası oluşan hasar durumları ve riskler dikkate alındığında imar planının gabari öngörüsünden farklı olarak, kat sıkıştırma yöntemi ile açığa çıkmış olan yapıların yenilenmesi konusu halen önemli bir kentsel sorun olarak varlığını korumaktadır. **2012 yılı sonrası yapı ruhsatı almış yapıların toplam yapı stoku içerisindeki oranına bakıldığında, Demirköprü Mahallesi'nin %47'lik bir oranla başı çektiği, onu %37'lik bir oranla Fikri Altay, %36'lık bir oranla Şemikler ve %34'lük bir oranla Dedebaşı Mahallesi'nin izlediği tespit edilmektedir.** Söz konusu parsel ölçeğindeki dönüşüm uygulamalarının

mekânsal dağılımına bakıldığında, bu uygulamaların ağırlıklı çalışma alanının kaçak yapılarla gelişmiş, sonrasında af yasaları ile yasallaşmış ve ıslah imar planı aracılığıyla imar hakları elde etmiş bölgelerinde ortaya çıkmış olduğu izlenmektedir.

Dirençli kent çözümlenmeleri açısından elde edilmiş olan tüm bulgular ışığında çalışma alanının temel olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Kıyı ve dere hatları ile ilişki kuran bölgeler deniz yükselmesi, sel ve taşkın riskleri ile birlikte önemli bir kısmının dolgu alanı olması ve zemin özellikleri açısından önemli riskleri barındırmaktadır. Zemin özellikleri açısından daha az riskli olan ve Anadolu Caddesi'ne yakın konumdaki bölgenin ise, deniz yükselmesi, sel ve taşkın riskleri açısından ayrıştığı izlenmektedir (Şekil 3.1.4).

ŞEKİL 3.1.4. Dirençli Kent çözümlenmeleri- SENTEZ çalışma

3.2. Çalışma Alanındaki Bölgelemeler

Kentlerde ortaya çıkan güvensiz ve korunmasız ortamlarla başa çıkabilmek üzere yaşam alanlarının daha dirençli ve dayanıklı hale getirilmesinin önemli hale gelmiş olması, kent planlama çalışmalarının yeniden yapılanma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu noktada 11. Kalkınma Planı'nda da ifade edilen biçimi ile Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer alması önemlidir ve çevre duyarlı kentleşme yaklaşımlarının geliştirilmesi, sürdürülebilir büyüme ve çevre korumaya imkân sağlayacak düzenlemeleri içeren kentsel gelişme planlarının hazırlanması gereklidir. Beklenmedik durumları göğüsleme ve bu kapsamda esnek olma kapasitesi ile ilgili olarak da analiz çalışmalarının içeriğinin değiştirilmesi ve yeni başlık ve yöntemlerin eklenmesi zorunlu hale gelmiştir.

İklim ve afet odaklı riskler karşısında önlem alma ve uyum politikaları açısından Karşıyaka Belediyesi ulusal ve uluslararası düzeyde gelişen çalışmalara ve gündeme dahil olmak üzere projeler geliştirmektedir. Karşıyaka Belediyesi mevcut planların yenilenmesi için gelişme dinamiklerinin belirlenmesi çalışmalarına da başlamış ve "Karşıyaka İlçesi Uygulama İmar Planlarının" etaplar halinde yenilenmesi kararını almıştır. Bu kapsamda 2. Etap çalışma alanı olarak belirlenen 505 hektarlık bölgede riskleri ve iklim değişikliği parametrelerini dikkate alan bir çalışma yapılması planlanmıştır.

30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen Sisam Depremi tüm planlama çalışmaları için yeni tartışma başlıklarını gündeme taşımıştır. 6 Şubat 2023'te meydana gelen ve 11 ili etkileyen depremler de yaşam ortamlarının afetler karşısındaki kırılganlığını gözler önüne seren çarpıcı bir gelişme olarak yaşanırken, tüm kentsel alanların yeniden değerlendirilmesi gerektiğini göstermiştir. Diğer yandan kentlerde özellikle yapı stoku açısından var olan kırılganlık kentsel yenileme uygulamalarının mümkün kılacak yeni imar haklarının tarifi ve bu bağlamda plan notu ve plan değişikliklerini de gündeme getirmiştir. Bu gelişmelerin

ortaya çıkardığı tartışmalı ortamda var olan analiz yöntem ve metotların birarada bütüncül bir bakışla ele alınması ve yenilikçi yöntem ve bakış açılarının geliştirilmesi son derece önemlidir.

Bu çalışma böyle bir çerçevede Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesi olarak tanımlanan ve 10 mahalleyi kapsayan alanda var olan potansiyelleri ve sorunları odağa alarak 5 temel başlık altında şekillenen bir vizyon çerçevesinde analizler ve sentez çalışmaları yapmakta ve gelişme kararlarını yönlendirmede dikkate alınması gereken strateji bölgelerini ortaya koymaktadır. Beş bölüm altında elde edilen veriler bütünsel bir perspektifte ele alınarak alt bölgeler itibarıyla ortaya çıkan olumlu ve olumsuz özellikleri tanımlanmaktadır.

3.2.1. Bölgelemelerde Kullanılan Parametreler

Bölgeleme çalışmasında rapor kapsamında ana başlıklar altında ortaya konan analizler içerisinden 36 adet analiz ve değerlendirmenin bölgeleme çalışmasına temel parametre olabileceği değerlendirilmiştir. Bu parametreler, araştırmanın rapor şeklindeki aktarımında izlenen sırayla değerlendirmeye alınmış, dolayısıyla "**kimlik**", "**ekolojik duyarlılıklar**", "**yaşanabilirlik**" ve "**dirençlilik / kırılganlık**" gibi gruplar halinde kümelenebilir. Kent yönetişimine ilişkin veriler bölgelemeye doğrudan mekânsal veri sunmadığı için bu aşamada değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Her başlık kendi içerisinde farklılaşan alt bölgeleri tanımlamada belirleyici özelliklerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Söz konusu parametreler 4 alt parametre kümesi çerçevesinde değerlendirildiğinde farklı kategorilerde bölgelerin özelliklerinde farklılaşmalar olduğu görülmektedir. Bu noktada bazı konu başlıklarında olumlu özellikler taşıyan mahallelerin bazı başlıklarda olumsuz özellikler taşıyabildikleri ortaya çıkmaktadır.

Bu durum bir kentsel bölgede analiz verilerinin bütüncül olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bir başka ifade ile belirli bir parametre grubuna bağlı kalmanın, bölgeler açısından öncelikleri değişebilir olan veriler çerçevesinde yetersiz kalması ihtimali bulunmaktadır.

Mekânsal planlama sürecinin ilerleyen aşamalarında stratejiler geliştirilebilmesine zemin oluşturabilecek farklı mekânsal dinamiklerin (bölgelerin) belirlenmesi için ilk aşamada metodolojik olarak sezgisel bir inceleme yapılmıştır. Çözümlemelere konu olan tüm analitik parametreler tek tek coğrafi dağılımları, kümelenmeleri, farklılaşmaları, eşikleri bağlamında incelendikten sonra kesişme ve ayrışma eşiklerinin izleri üzerinden çalışma alanı bölgelere ayrılmıştır. Böylece daha sonra alt bölgelere ayrıştırılacak olan 5 ana bölge elde edilmiştir. Bu 5 bölgenin kendi içerisinde ayrışan özellikleri bulunmaktadır. Söz konusu özellikler çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizler doğrultusunda belirlenmiştir. Doğrudan mekansal bilgi veren “kimlik”, “ekolojik”, “yaşanabilirlik” ve “dirençlilik / kırılabilirlik” ana başlıklarında çeşitlenen alan bulguları ile farklılık ve benzerlikler temelinde bir matris ortaya konulmuştur. Bu matriste bölgeler özelinde 12 parametre (nüfus karakteristiği, ısı adası etkisi, ağaç varlığı, yağış miktarı, aydınlatma, toplu ulaşım erişim, kullanım çeşitliliği, parsel büyüklüğü, ruhsat yılları, toplanma alanları, 2012 sonrası yenileme) açısından bazı bölgeler özelinde homojen olmayan özellikler bulunduğu izlenmiştir. Bu noktada 4 nolu bölgenin 7 parametre, 1 nolu bölgenin 5 parametre ve 5 nolu bölgenin 4 parametre açısından birbirinden ayrışan ve farklılaşan yönleri bulunduğu ve bunların alt bölgeler tarif ettiği görülmüştür. Bununla birlikte 2 ve 3 nolu bölgelerin sadece 1 parametre açısından farklı niteliklere sahip olması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır (Şekil 3.2.1.).

Bölgeler incelendiğinde; analiz parametreleri açısından eş özellikler sunan en bariz bölgelerin 2 ve 3 nolu bölgeler olduğu görülmektedir. Her iki bölgede de yalnızca birer parametrede bölge içi coğrafi farklılığa temellenen bir tespit gerçekleştirilmiştir. **2 nolu** bölgede, “parsel büyüklüğü” parametresi devreye girdiğinde, bölgenin batısı ile doğusu arasında; **3 nolu** bölgede

ise, “aydınlatma” parametresi açısından kıyı ile iç kesimde kalan kısımlar arasında farklılık tespit edilmiştir. 1 ve 5 nolu bölgeler kısmen eş özellikler sunmaktadır. **1 nolu** bölgede, tüm bölge içi farklılaşmaların bölgenin kuzey ve güneyi arasında olduğu görülmektedir. Parametreler incelendiğinde farklı dokusal özelliklerin, farklı zamanlardaki yapılaşmaların ve kıyı faktörünün bu coğrafi farklılaşmaya neden olabileceği söylenebilir. Ancak çok net bir nedensellik göze çarpmamaktadır. **5 nolu** bölgede ise, bölge içindeki farklılıkları nedenleyen coğrafi bölümlenmede İZBAN hattının 5 parametrenin değerlendirilmesinde bir eşik olarak, oldukça belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

Bölge içerisindeki farklılıkların parametreler açısından en çok tespit edildiği bölge **4 nolu bölge** olmuştur. 10 parametre açısından coğrafi farklılıklar tespit edilen bu bölgede, farklılıkların kuzey-güney ve doğu-batı eksenlerinde olduğu görülmüştür. Bu durum, 4 nolu bölgenin eş özellikler gösteren (homojen) birtakım özellikleri olmasına karşın, aynı zamanda heterojenliğin de söz konusu olduğunu, bu doğrultuda kendi içinde de alt bölgeler oluşturması için bazı nedenler olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç olarak 4 nolu bölge başta olmak üzere, 1 ve 5 nolu bölgelerin de sentezlemede alt metinlerinin yazılabileceği, planlama sürecinin bundan sonraki olası aşamalarında senaryo yazımı, strateji geliştirilmesi aşamalarında farklı reçetelere sahip olabilecekleri değerlendirilmektedir. Dolayısıyla 1, 4 ve 5 nolu bölgeler özelinde strateji çalışmalarına temel oluşturacak şekilde alt bölgelerin oluşturulması gerekliliği doğmuştur. **1 nolu bölge 1A ve 1B olmak üzere iki, 4 nolu bölge 4A, 4B ve 4C olmak üzere üç ve 5 nolu bölge 5A ve 5B olmak üzere iki alt bölgeye ayrılmıştır** (Şekil 3.2.2.).

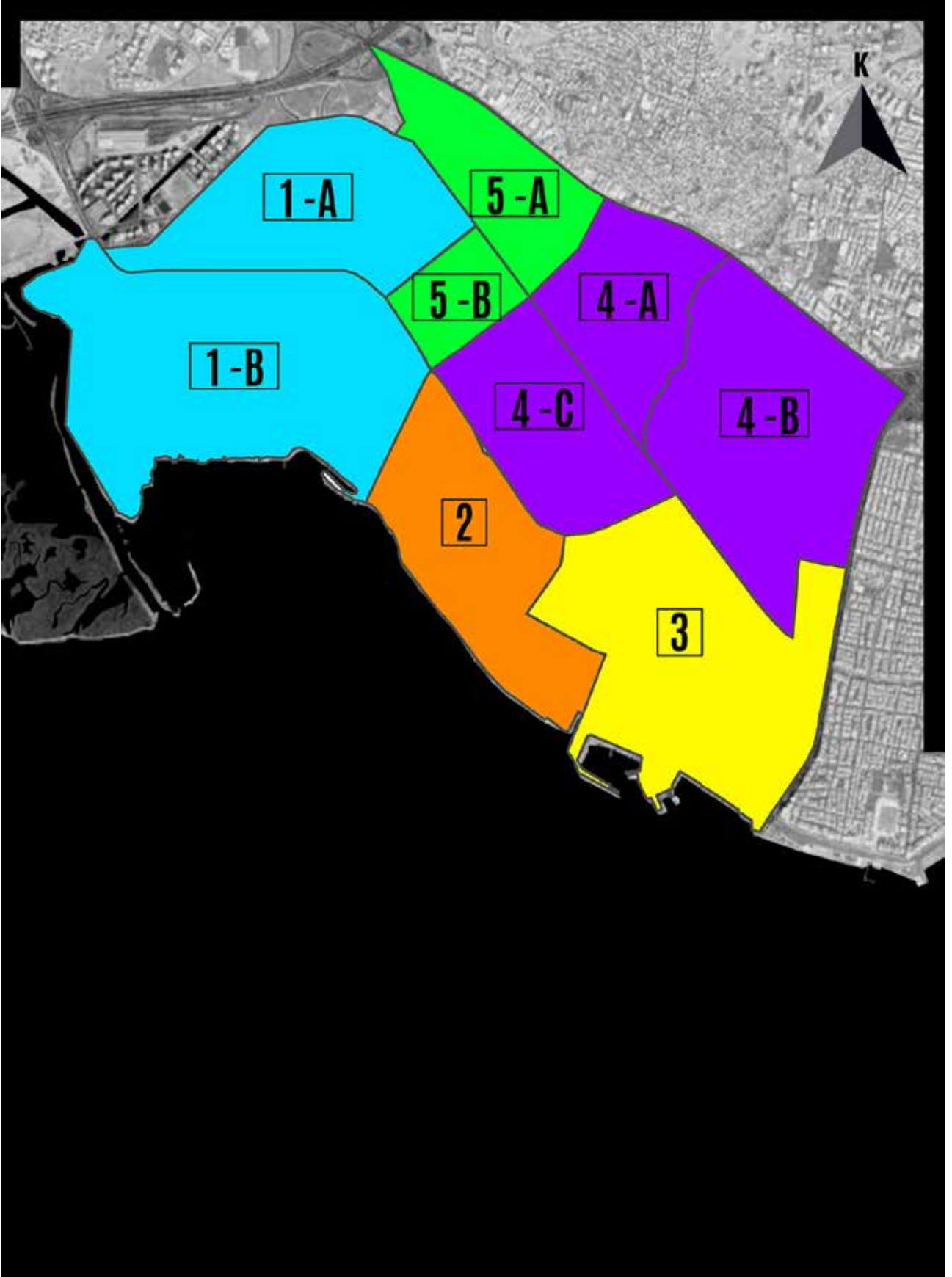
Çalışma alanı içerisinde 10 mahallede yapılan ve çalışma kurgusu içerisinde yer verilen kimlik, ekolojik, yaşanabilirlik ve dirençlilik ile ilgili sosyal, ekonomik, doğal ve fiziksel parametreler dikkate alınarak yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde çalışma alanının temel olarak 5 ana bölgeden oluştuğu tespit edilmiş bulunmaktadır (Şekil 3.2.2.).

ŞEKİL 3.2.1. Sentez bölgelemede kullanılan parametreler özelinde farklılaşan bölgeler

		SENTEZ BÖLGELEMELERİ				
		1	2	3	4	5
1	Nüfus karakteristiği					
2	Isı adası etkisi					
3	Ağaç varlığı					
4	Yağış miktarı					
5	Aydınlatma					
6	Toplu ulaşım erişim					
7	Kullanım çeşliliği					
8	Parsel büyüklüğü					
9	Taban alanı büyüklüğü					
10	Ruhsat yılları					
11	Toplanma alanları					
12	2012 sonrası yenileme					

ŞEKİL 3.2.2. Çalışma alanına ilişkin sentez çalışmaları ile ortaya çıkan alt bölgeler

Bölgelerin özellikleri:

1 Nolu Bölge: Mavişehir Mahallesi'nin tamamı ve Yalı Mahallesi'nin Ahmet Kemal Baysak Bulvarı'na kadar olan kuzey kesimini kapsamaktadır. Bölge ağırlıklı olarak 1990'lı yıllar sonrasında toplu konut projeleri ile mekânsal gelişim göstermiştir. Bölge bazı parametreler açısından kendi içerisinde 1A ve 1B olarak ikiye ayrılmaktadır.

2 Nolu Bölge: Atakent Mahallesi ve Bostanlı Mahallesi'nin doğuda Kocadere ile Şehit Cengiz Topel Caddesi'nin batısında kalan kısmı bölge içerisinde kalmaktadır. Bölgenin 1980'li yılların ortalarından itibaren toplu konut projeleri çerçevesinde gelişim gösterdiği izlenmektedir.

3 Nolu Bölge: Bostanlı Mahallesi ve Nergiz Mahallesi'nin doğusunu içine almaktadır. Özellikle Girne Bulvarı ve Kocadere arasında Karşıyaka ilçesinin gelişme taleplerini karşılamaya yönelik imar planları ile birlikte planlı gelişmiş alanı kapsamaktadır.

4 Nolu Bölge: Nergiz Mahallesi'nin batısı, Demirköprü, Goncalar, Dedebaşı, Fikri Altay, mahalleleri ve Şemikler Mahallesi'nin Ordu Bulvarı'nın Anadolu Caddesi'ne bağlandığı bir kısmı açılmış ama bir kısmı açılmamış olan yola kadarki olan bölgeyi içine almaktadır. Büyük oranda gecekondular olarak gelişim göstermiş ve süreç içerisinde ıslah imar planlarına konu olmuş ve büyük oranda ıslah imar planlarına göre uygulama görmüş bir bölge niteliğine sahiptir. Bölge bazı parametreler açısından kendi içerisinde 4A, 4B ve 4C olarak üç alt bölgeye ayrılmaktadır.

5 Nolu Bölge: Şemikler Mahallesi'nin kuzeybatı kesimi ve Yalı Mahallesi'nin Ahmet Kemal Baysak Bulvarı ile İdil Biret Caddesi arasında kalan kısmını kapsamaktadır. Plansız olarak gelişim göstermiş ve süreç içerisinde ıslah imar planlarına konu olmuş bir bölge niteliğine sahip olup, uygulama görmemiş alanların bulunduğu bir niteliğe sahiptir. Bölge ağırlıklı olarak 1990'lı yıllar sonrasında toplu konut projeleri ile mekânsal gelişim göstermiştir. Bölge bazı parametreler açısından kendi içerisinde 5A ve 5B olarak ikiye ayrılmaktadır.

4 ayrı başlıkta incelenen çalışma alanına ilişkin özellikler Kimlik parametreleri açısından bölgelerin genel özellikleri incelendiğinde, 5 nolu bölgenin üç parametre, 1 ve 4 nolu bölgelerin iki parametre açısından olumsuzluklar içerdiği görülmektedir. Diğer taraftan 3 nolu bölgede öne çıkan olumsuz bir parametre bulunmamakla birlikte sosyal ve ekonomik açıdan potansiyeller taşıdığı da izlenmektedir (Şekil 3.2.3.).

Ekolojik parametreler açısından bölgelerin genel özellikleri incelendiğinde, 4 nolu bölgenin dört parametre ve 5 nolu bölgenin iki parametre açısından olumsuzluklar içerdiği görülmektedir. Ayrıca bu bölgeler dikkate alınan diğer parametreler açısından da diğer bölgelere göre yüksek düzeyde olumsuzluklar içermektedir. Geriye kalan 1, 2 ve 3 nolu bölgelerde ise öne çıkan olumsuz bir parametre bulunmamaktadır. Bunlar içerisinde 2 nolu bölge en avantajlı bölge olarak öne çıkmaktadır (Şekil 3.2.4.).

Yaşanabilirlik parametreleri açısından bölgelerin genel özellikleri incelendiğinde, 4 nolu bölgenin üç parametre açısından olumsuzluklar içerdiği ve öne çıktığı görülmektedir. 1 ve 5 nolu bölgeler bir parametre açısından olumsuzluk içeriyor olmakla birlikte özellikle 5 nolu bölgenin dikkate alınan diğer parametreler açısından daha yüksek düzeyde olumsuzluklar içerdiği izlenmektedir. Diğer taraftan 1 nolu bölge ise daha avantajlı özelliklere sahiptir. Ayrıca 2 ve 3 nolu bölgelerin genel olarak daha avantajlı olduğu görülmektedir (Şekil 3.2.5.). Şekil 3.2.5 Yaşanabilirlik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği (açık renk olumlu, koyu renk olumsuz özellik)

Dirençlilik parametreleri açısından bölgelerin genel özellikleri incelendiğinde ise, 2 nolu bölgenin üç parametre açısından olumsuzluklar içerdiği ve öne çıktığı görülmekte olup, 1, 3 ve 4 nolu bölgelerin de iki parametre açısından çeşitli olumsuzlukları bulunmaktadır. Bu noktada 5 nolu bölgenin öne çıkan olumsuz bir yanının bulunmadığı görülmektedir (Şekil 3.2.6.).

ŞEKİL 3.2.3. Kimlik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği (açık renk olumlu, koyu renk olumsuz özellik)

SENTEZ BÖLGELEMELERİ						
		1	2	3	4	5
1	Nüfus Karakteristiği					
2	Morfolojik Gelişim					
3	Nüfus Yoğunluğu					
4	Yüksek Yapılar					
5	Hareket Potansiyeli					
6	Yeme-İçme Birimleri					
7	Kültürel-Sanatsal Odak					

ŞEKİL 3.2.4. Ekolojik parametreler çerçevesinde ana bölge karakteristiği (açık renk olumlu, koyu renk olumsuz özellik)

SENTEZ BÖLGELEMELERİ						
		1	2	3	4	5
1	Bitki Örtüsü					
2	Güneş-Radyasyon					
3	Isı Adası Etkisi					
4	Kamusal Açık Yeşil Alan					
5	Ağaç Varlığı					
6	Geçirgenlik					
7	Yağış Miktarı					

ŞEKİL 3.2.6. Dirençlilik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği (açık renk olumlu, koyu renk olumsuz özellik)

		SENTEZ BÖLGELEMELERİ				
		1	2	3	4	5
1	Aydınlatma					
2	Kamusal Otopark Olanakları					
3	Yük Yolculuğu Yaratan					
4	Toplu Ulaşıma Erişim					
5	Bisiklet					
6	Potansiyel Atıl Alanlar					
7	Kullanım Çeşitliliği					
8	Parsel Büyüklüğü					
9	Taban Alanı Büyüklüğü					
10	TAKS					
11	Yapı Nizamı					

ŞEKİL 3.2.8. Dirençlilik parametreleri çerçevesinde ana bölge karakteristiği (açık renk olumlu, koyu renk olumsuz özellik)

		SENTEZ BÖLGELEMELERİ				
		1	2	3	4	5
1	Jeolojik					
2	Dolgu Riskleri					
3	Ruhsat Yılları					
4	Yol Kapanma Riski					
5	Deniz Seviyesi Riski					
6	Tolanma Alanları					
7	2012 Sonrası Yenileme					
8	İmar Afları Dağılımı					

3.3. Bölgeler ve Alt Bölgeler Bazında Tespit Edilen Riskler / Potansiyeller

Çalışma kapsamında yapılan çözümlene ve sentez çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ana ve alt bölgelerin planlama çalışmalarında dikkate alınması gereken önemli risk ve potansiyelleri bulunmaktadır.

1 Nolu Bölge: Çalışma alanının en batısında yer alan, 1A ve 1B olmak üzere 2 alt bölgeden oluşan bölgenin yaşanabilirlik parametreleri (otopark olanakları, bisiklet altyapısı, aydınlatma olanakları, kullanım çeşitliliği, yapılaşma koşulları gibi) açısından önemli potansiyelleri bulunmaktadır. Her iki bölgenin imar planlı gelişmiş olması, büyük yapı adası alanları ve yol kademelenmesi açısından sahip olduğu geniş ulaşım ağı afetler açısından müdahale ve tahliyeyle ilişkin potansiyeller taşımaktadır. Bununla birlikte bölgenin doku özellikleri ve sahip olduğu kamusal açık ve yeşil alanlar, bitki örtüsü ve ağaç varlığı gibi nitelikleri iklim değişikliği ve ekolojik açıdan oluşabilecek riskler ile baş edebilmede önemli potansiyele sahiptir. Diğer taraftan yaşlı nüfusun fazla olması sebebiyle kırılgan bir niteliğe sahiptir. Alanda kültürel ve sanatsal bir odak bulunmaması bu noktada bir eksiklik gibi gözükmeyle birlikte alanın doğu sınırında yer alan opera binasının tamamlanmasıyla bir odak olma potansiyeline de sahiptir. Her iki alt bölge içerisinde de yer alan alışveriş merkezlerinin (AVM) bölgesel ve kentsel ölçekte çekim potansiyeli bulunmaktadır. Ancak bu durum alana mevcut kullanıcıların dışında çok sayıda insan ve taşıtın gelmesine yol açmaktadır. Bu bölge ve özellikle de kıyıda yer alan 1B nolu bölge açısından deniz seviyesinin yükselmesi açısından önemli riskler barındırmaktadır. Bununla birlikte zemin özelliklerinin de her iki alt bölge için depremlere karşı kırılganlık anlamında önemli riskler barındırdığı görülmektedir. Bu durum alandaki yüksek yapılar dikkate alındığında daha da önemli bir konuma gelmektedir. Özellikle 1998 yılı öncesinde yapılmış yapıların ağırlıklı olarak bulunduğu 1B nolu bölge önemli riskler taşımaktadır. Diğer taraftan

yüksek yapılar yönetmeliği kapsamında tanımlanan standartlar ve alanda 1A nolu bölgedeki yapıların özellikle 1999 sonrası yapılmış binalardan oluşması kuzeye doğru 1A bölgesinde yapıdan kaynaklanan risklerin azalmasına sebep olmaktadır.

2 Nolu Bölge: Çalışma alanının ortasında ve kıyıda yer almakta olup, özellikleri açısından homojen bir bölge niteliğine sahip olması sebebiyle bütün bir bölge olarak ele alınmaktadır. Yaşanabilirlik (aydınlatma olanakları, otopark olanakları, yük taşımacılığının az olması, toplu taşıma olanaklarına erişim, bisiklet altyapısı gibi), sosyo-ekonomik (imarlı gelişmiş olması, nüfus yoğunluğunun düşük olması) ve ekolojik parametreler (kamusal açık ve yeşil alanlar, bitki örtüsü ve ağaç varlığı gibi) açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak bölgede yaşayan yaşlı nüfus bu bölgenin kırılganlığını artıran bir unsurdur. Bölgenin bir kısmında ticari faaliyetlerin yol boyu kümelenmesi ve alan içerisindeki bölgesel ölçekte kurulan bir pazar yerinin bulunması önemli bir çekim potansiyelini oluşturmaktadır. Alan içerisinde kültürel ve sanatsal bir odak bulunmaması önemli bir eksiklik olmakla birlikte hem batı sınırındaki inşaat halinde olan opera binasının, hem de doğuda Bostanlı Mahallesi içerisinde yer alan kültür ve sanat odağının etki alanı içerisinde bulunması sebebiyle önemli potansiyele sahip olduğu değerlendirilmektedir. Bölge içerisinde ayrılan kamusal otopark alanları, toplu taşıma türleri ve erişim olanakları alanın var olan ulaşım altyapısının bireysel ve toplu taşıma açısından önemli bir potansiyel oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan bölgenin kişi başına düşen yeşil alanlar açısından sahip olduğu değerlerin hem bölge özelinde hem de kentsel ölçekte önemli bir potansiyel taşıdığı görülmektedir. Zira bölge sahip olduğu geçirgen yüzey, kamusal açık ve yeşil alanlar, bitki örtüsü ve ağaç varlığı ile iklim değişikliği, ekoloji ve kentlilerin ihtiyaç duyduğu sosyal ve sportif faaliyetlerini yerine

getirebilecekleri bir potansiyele de sahiptir. Bu noktada bölge açısından dikkate alınması gereken en temel husus, bölgenin bir kısmının dolgu olması ve zemin özellikleri açısından sahip olduğu risklerdir. Ayrıca alandaki yapıların ruhsat yılının ağırlıklı olarak 1998 öncesine ait olması, bölge açısından bir başka riski ortaya koymaktadır.

3 Nolu Bölge: Çalışma alanının güney doğusunda yer alan bölge, özellikleri açısından homojen bir bölge niteliğine sahip olması sebebiyle bütün bir bölge olarak ele alınmaktadır. Bölge yaşanabilirlik, sosyo-ekonomik ve ekolojik parametrelerin birçoğu açısından sahip olduğu olanaklar sebebiyle önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle bölgenin sosyo-ekonomik karakterini tanımlamaya ilişkin yoğun bir kültürel ve sanatsal çekim merkezi olması, yemek ve içmek ağırlıklı ticari faaliyetlerin yoğunlaşması ve geniş bir bölgede kümelenmesi, hareket potansiyeline sahip olması gibi nitelikleri bu bölgeyi önemli bir çekim noktası haline getirmektedir. Bölgenin bu niteliği diğer bölgelerden ayıran en temel özelliklerinden biri olup, bölgenin en önemli potansiyelini oluşturmaktadır. Bununla birlikte bölgede yaşlı nüfusun fazla olması ve nüfus yoğunluğunun fazla olması bölgenin kırılganlığını arttırmaktadır. Bölge içerisinde toplu taşıma türleri ve erişim olanakları, alanın var olan ulaşım altyapısının bireysel ve toplu taşıma açısından önemli bir potansiyel oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bina TAKS oranının yüksek olması hem yaşam kalitesi açısından nitelikli konut çevrelerinin oluşturulması hem de özel otopark alanı, geçirgen yüzey ve güneş radyasyonuna sebep olması açısından riskler barındırmaktadır. TAKS oranının yüksek olması ayrıca dönüşüm uygulamaları açısından uygulamayı kısıtlayan bir niteliğe de sahiptir. Diğer taraftan bölgede bulunan açık ve yeşil alanların ve ağaç varlığının iklim değişikliği ve ekolojik açıdan oluşabilecek riskler ile baş edebilmede potansiyel oluşturduğu söylenebilir. Bu bölge açısından ortaya çıkan en önemli risk, bölgenin zemin özellikleri açısından sahip olduğu riskler ve bu zemin özelliği üzerinde gelişim göstermiş olan ve ağırlıklı olarak yapı ruhsat yılı 1998 öncesine ait yapıların bulunduğu bir bölge olmasıdır.

4 Nolu Bölge: Çalışma alanının kuzey ve doğusunu içine alan geniş bir bölgeyi kapsamakta olup, bazı temel parametreler açısından benzerlikler göstermekle birlikte birbirinden farklı olan özellikleri bulunmaktadır. Bu kapsamda birbirinden farklı özellik gösteren 3 alt bölgeye ayrılmıştır. Alt bölgeler özelinde farklı karakter göstermekle birlikte, bölge genelinin tamamı özellikle yaşanabilirlik ve ekolojik parametreler açısından olumsuzluklar taşımakta ve riskler içermektedir. Bununla birlikte sosyoekonomik parametreler açısından da riskler taşıdığı izlenmektedir. Bölgede nüfus yoğun olarak bulunmakta olup, özellikle 4C nolu bölge çocuk nüfusunun fazla olması sebebiyle kırılgan bölge olarak ön plana çıkmaktadır. Bölgedeki yapılaşmanın önemli alanlar üzerinde bulunması sebebiyle riskler barındırmaktadır. Bu noktada özellikle yüksek TAKS oranı, geçirgen yüzeylerin az olması, küçük yapı taban alanı ve sosyal altyapı alanlarının yetersiz olması olarak risklerin şekillendiği görülmektedir. Bu durum kentsel ısı adası etkisi ve güneş radyasyon oranını da artırmaktadır. Ayrıca bölge içerisinde kamusal otopark alanı, kamusal açık ve yeşil alanlar, bitki örtüsü, ağaç varlığının çok düşük olmasına bağlı olarak bölgenin önemli riskleri olduğu da görülmektedir. Zira çalışma alanı içerisinde en çok yağış alan bölgelerden birisi bu bölgedir. Bütün bunların dışında, alandaki yüksek yapılaşma koşulları ve yoğunluk sosyal altyapı gereksinimleri açısından yetersiz ve riskli bir bölgeyi de ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ulaşım altyapısı açısından yetersiz yol ağına sahip bölgenin afet durumunda yol kapanması olasılığına bağlı olarak erişim açısından sorunlarla karşılaşmasına yol açma riskini taşımaktadır. Ayrıca alan içerisinde belirlenen toplanma alanlarının yetersizliği afet ve acil durumlarda afet yönetimi açısından risk oluşturmaktadır.

5 Nolu Bölge: Çalışma alanının kuzey batısını içine almakta olup, İZBAN hattının güneyi ve kuzeyi olmak üzere homojen olmayan niteliklere sahiptir. Bölge içerisinde ıslah imar planları kapsamında dönüşüm ve yenileme devam etmekle birlikte çalışma alanının en dirençli bölgesi olması sebebiyle önemli bir potansiyele sahiptir. Bölge özelinde en büyük risk yol kapanması, sosyal altyapı alanlarının ve dolayısıyla

toplanma alanlarının yetersizliği çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca alanda her ne kadar dönüşüm söz konusu olsa da imar affına uğramış çok sayıda yapı bulunmasının da riskler taşıdığı düşünülmektedir. Bu bölge açısından önemli bir başka risk ulaşım altyapısının yetersizliğidir. Bu yetersizlik özellikle İZBAN'ın kuzeyindeki 5A nolu bölgede ortaya çıkmakla birlikte, Anadolu Caddesi ile Caher Dudayev Bulvarı'nı birbirine bağlayacak bir yol bağlantısının planlaması ulaşım açısından sorunun çözülmesinde önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu durumun aksine 5B bölgesi ise toplu ulaşım erişim açısından çok yüksek potansiyele sahiptir. Bölgede çocuk nüfusunun 5A bölgesinde yüksek olması bağlı olarak kırılğan bölge olarak öne çıktığı görülmektedir. Bölge nüfus yoğunluğunun yüksek olması sebebiyle ön plana çıkarken, alanda hem kültürel, sanatsal hem de yeme içme ağırlıklı ticari faaliyetler açısından bir potansiyel bulunmamaktadır. Bölge içerisindeki kamusal açık ve yeşil alanın çok düşük olması bölgede yaşayanlar açısından önemli riskler oluşturmaktadır.

BÖLÜM 4.

Genel Değerlendirme

Bu çalışma İzmir'in en kalabalık ilçelerinden biri olan Karşıyaka ilçesi içerisinde sahip olduğu fiziksel, doğal özellikleri, yaşam koşulları ve prestijli konut alanları itibarıyla her zaman göz önünde olan ve bu doğrultuda yoğun yerleşme taleplerine maruz kalan bir kıyı bölgesi ile birlikte, süreç içerisinde göçe maruz kalmış, kaçak yapılaşmalar çerçevesinde karmaşık ve küçük parçalı mülkiyet örüntüleri ile gelişmiş, bu bağlamda yasal statü kazanmış olmakla birlikte fiziksel açıdan

önemli eksikleri ve sorunları bulunan bir yaşama bölgesini konu almaktadır. Dolayısıyla çalışma alanı kendi içerisinde fiziksel, doğal ve sosyal nitelikler temelinde önemli farklılıklar içeren, heterojen özellikler gösteren bir bölgedir. Böyle bir bölgenin gelişme kararlarının oluşturulabilmesi için mevcut koşulların, sorunların, farklılıkların ve dolayısıyla bölgeyi biçimleyen temel özelliklerin tariflenmesi önemlidir.

Karşıyaka Belediyesi tarafından “Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesi” olarak tarif edilen planlama alanının sahip olduğu özel nitelikler ve güncel şartlarda yaşanan sorunlar temelinde geleceğe ilişkin gelişme kararlarının oluşturulabilmesi için ayrıntılı değerlendirmelerle ele alınma ihtiyacı doğmuştur. Ancak planlama çalışmaları içerisinde alışlagelen veri elde etme biçimi son yıllarda şiddeti giderek artan iklim değişikliğine bağlı afetler ve yine yaşanan büyük ölçekli depremler nedeniyle yetersiz kalmaya başlamış ve yeni arayışları beraberinde getirmiştir. Artık kentlerin/kentsel bölgelerin ortaya çıkabilecek her türlü ani şok ve olumsuz gelişme karşısında, kırılganlıklarının tespit edilmesi ve yine sürdürülebilir bir kentsel gelişme için çevresel etkilerin belirlenmesi zorunluluk haline gelmiştir. Bu çalışma da böyle bir amaca temellenmektedir. Ortaya konan içerik bölgenin gelişme kararlarına yön verecek araştırma, analiz ve sentez çalışmalarının rotasını sürdürülebilir ve yaşanabilir kentleşme, iklim değişikliği ve afet senaryolarına çevirmiştir.

Böyle bir rota ile “Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi” ile “İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)” arasında imzalanan protokol kapsamında “Karşıyaka 2. Etap Planlama Bölgesi” olarak belirlenen 10 mahalleyi (Mavişehir Yalı, Atakent, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebaşı, Goncalar, Nergiz, Bostanlı Mahalleleri) kapsayan 505 hektar kentsel alanda, afetlere ve iklim değişikliğine dayanıklı, sürdürülebilir, nitelikli ve yaratıcı bir kentsel mekan elde etmeye yönelik, planlama çalışmalarına esas, bilimsel, yenilikçi ve katılımcı bir metodoloji ile kentsel araştırmaların, çözümlemelerin, sentez ve strateji bölgelemelerinin hazırlanması işi olarak tanımlanmış ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar;

1. Hazırlık Çalışmaları
2. Araştırma Yönteminin Belirlenmesi
3. Bilgi Toplama, Analizler
4. Ara Rapor Teslimi
5. Odak Grup Toplantıları
6. Amaç ve Hedeflerin Ortaya Konması
7. Sentez ve Strateji Bölgelemeleri
8. Nihai Rapor ve Diğer Çıktıların Teslimi

olarak belirlenmiştir. Belirtilen tüm faaliyetler,

araştırma ve analiz çalışmaları tamamlanmış olup, bu raporun 5 ana başlığını oluşturan içerikte, açıklamalar ve görsel materyaller eşliğinde aktarılmaktadır.

Çalışma sonunda çok yönlü ve iklim değişikliği ve afet içerikli gelişmelere duyarlı dayanıklı kentsel gelişmeyi yönlendirecek mekânsal planlamaya esas bütüncül bir veri altlığı elde edilmiştir. Çalışmanın temel çıktıları ara rapor ve nihai rapor olarak sunulmuştur. Hazırlanmış olan çalışmanın tüm bulguları ile birlikte, bölge için hazırlanacak olan imar planları için yol gösterici olması beklenmektedir.

Raporla sunulan vizyon ve içerik bir araştırma modeli tarif etmektedir. Bu model güncel şartlarda mekânsal gelişme kararlarının oluşturulması aşamasında hangi konu başlıklarında ne tür verilerin değerlendirilmesi gerektiğini göstermeye çalışmaktadır.

Analizler kapsamında ele alınan konu başlıklarının, bugün dünyada artmış olan önemi, sürekli gelişen teknolojik olanaklar, ortaya konan farklı yaklaşımlar ve analiz modelleri temelinde sürekli gelişmeye ve yenilenmeye açıktır. Rapor kapsamında ele alınan her başlık içerdiği geniş kapsamlı açılımlarla farklı model ve uygulamalara konu edilebilecek ve kapsamı genişletilebilecek nitelikler taşımaktadır. Raporun metodoloji bölümünde de ifade edilen veri kısıtlılığının giderilmesi ise bu noktada son derece önemlidir. Diğer yandan çalışma sürecindeki deneyim, kurumların sahip oldukları veri altyapısının da iklim değişikliği ve afet konularına duyarlı, dayanıklı ve sağlıklı bir kentsel bölgenin inşasına aracılık edecek yeni vizyon ve amaçlar doğrultusunda sistematik olarak bir araya getirilerek yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bütün bunlarla birlikte güncel şartlarda fazlasıyla popüler başlıklar olarak önümüze gelen, proje bazlı parçacı yaklaşımların yerini kent ve bölge ölçeğinde bütüncül değerlendirmeler içeren çalışmalara bırakması gerektiği de bu çalışmanın önemli kabullerinden birisidir.

Çalışmanın tüm araştırma bulguları bütünsel olarak başta tariflenmiş 12 hedef çerçevesinde ortaya konmuştur. 12. Hedef sentez ve strateji bölgelemelerinin ortaya konması hedefidir ve bu raporda 3. Başlık altında aktarılmaktadır. Çalışma kapsamında analiz

çalışmaları ile ilgili başlangıçta ortaya konan diğer 11 hedefle bütünleşen sonuçlar bir arada ele alındığında ise aşağıdaki değerlendirmelere ulaşılmaktadır.

1. Ekoloji ve doğaya uyum bağlamında, koruma-kullanma dengesinin sağlanması hedefi;

- ▶ Çalışma alanı ile ilgili gelişme kararları alınırken, Gediz Deltası ile komşu alan olma özelliği, fauna ve flora bağlamında sahip olduğu nitelikler ve koruma eşikleri mutlaka dikkate alınmalıdır. Bölgede yer alacak faaliyetlerin bölge için tehdit yaratmayacak faaliyetler olarak sınırlandırılması sağlanmalıdır.
- ▶ Çalışma alanının kıyı hattında izlenen su kuşlarının varlığı dikkate alınmalı, Mavişehir bölgesinin önünden başlayarak Bostanlı iskelesine kadarki kıyı hattında ve sığ suda kendilerine yaşama alanı oluşturmuş olan kuş popülasyonunun varlığını tehdit edecek uygulamalardan kaçınılmalıdır. Kıyı kullanımlarının ekonomik sürdürülebilirlik sınırları içerisinde kalması sağlanmalı ve yeni ek kazıdolu gerektiren ve kıyının doğal özelliklerini zedeleyici, kapasiteyi zorlayan kararların hayata geçmesi engellenmelidir.
- ▶ Çalışma alanı içerisinde ve sınırında yer alan üstü açık ve kapalı tüm dere yatakları birer ekolojik koridor olma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel planlama ve tasarım çalışmaları ile değerlendirilmelidir.
- ▶ Dere yatakları, İZBAN hattı üzerindeki yeşil alan potansiyeli, kıyıdaki yeşil alan düzenlemeleri her biri bir yeşil koridor olarak ele alınıp ekolojik ağ oluşturma potansiyeli sağlamaktadır. Çalışma alanı içerisindeki küçük parçalı açık ve yeşil alanlar, Demirköprü Mahallesi'ndeki yavaş şehir kapsamında yürütülen projeler ve Ekoloji Parkı gibi uygulamalar ile bu ağın bir parçası haline getirilmelidir.
- ▶ Çalışma alanının kıyı hattı dışında kalan bölümlerinde kentsel ısı adası etkisi dikkate alınarak açık ve yeşil alanlar ve ağaç varlığı artırılmalıdır.
- ▶ Yenilenebilir enerji kaynaklarını temel alan 'enerji etkin bina ve yeşil bina uygulamaları artırılmalıdır. Yenileme ve dönüşüm uygulamaları bu bağlamda geliştirilmeli, yerleşme dokusunun özelliklerini yeniden yapılandıracak kararlar geliştirilmelidir. Mahalle bazında yeşil uygulama sertifikasyonları kriterlerini karşılayacak uygulamalar özendirilmelidir.
- ▶ Dar ve kapalı kentsel dokunun güneşlenme ve

rüzgâr etkisinden faydalanmasını sağlamak üzere henüz yenilenmemiş bölgelerde yeni mekansal kurgu önerileri geliştirilmelidir. Bu öneriler teknolojinin de yardımı ile güneşlenme ve rüzgâr simülasyonları ile modellenmeli ve elde edilen sonuçlar arazi kullanım kararlarına yansıtılmalıdır.

- ▶ Suyun yönetimi açısından gerekli olan geçirgen yüzeylerin az olduğu bölgelerde bu özelliğin yeniden kazanılmasına çalışılmalıdır. Otopark yönetmeliği nedeniyle yenilenen yapılarda ortaya çıkan betonlaşmanın önlenmesi için yeni yaptırım ve koşullar geliştirilmelidir.

2. Kentte yaşayanlar için dayanıklılık işlevlerini yerine getirecek mekânsal araçların araştırılması hedefi; 3. Afetlere karşı dirençli mekân oluşumunu destekleyen özelliklerin belirlenmesi hedefi; 4. Yerleşmenin yenilenme sürecinde var olan fiziksel ve yasal eşiklerin mekânı dönüştürme dinamiklerini belirleme hedefi;

- ▶ Sağlıklı bir yeşil alan sistemi inşa edilmeli ve kentsel sosyal altyapı alanları ile entegre edilmelidir.
- ▶ Toplanma alanı açısından zayıf bölgelerdeki olanaklar artırılmalı, etkili bir afet yönetim sistemi için gerekli mekânsal öngörüler plan kararları ile geliştirilmelidir.
- ▶ 2000 yılı öncesine ait yapıların ağırlıklı yer aldığı kıyıdaki mahallelerde yapı stokunu iyileştirmeyi sağlayacak yenilikçi dönüşüm modelleri geliştirilmelidir. Modellerin parsel ölçeğinde dönüşümü engelleyecek biçimde daha geniş alanlarda, kentsel sosyal altyapı alanlarını da içerecek biçimde bütüncül bir perspektifte ele alınması sağlanmalıdır.
- ▶ Bölgede gabari ve yoğunluk artışları engellenmelidir.
- ▶ Çalışma alanındaki ulaşım sistemi afet riskleri dikkate alınarak, genişlik, kaplama vb. özellikler açısından yeniden ele alınmalıdır. Afet durumunda tahliye amaçlı alternatif güzergahlar oluşturulmalıdır.
- ▶ Çalışma alanında taşkın, sel ve deniz yükselmesi riski ile karşı karşıya bulunan alanlara yönelik yenilikçi mühendislik yaklaşımları geliştirilmeli altyapının iyileşmesi sağlanmalıdır.

5. Herkes için fırsatlar ve konfor sunan bir kentsel mekân oluşumunun yaşam kalitesi parametreleri üzerinden değerlendirilmesi hedefi;

- ▶ Çalışma alanı içerisindeki sosyal altyapı olanakları açısından zayıf bölgeler geliştirilmeli, alan kullanımları farklı yaş gruplarının beklentilerine uygun olarak çeşitlendirilmelidir. Atıl alanlar bölgedeki sosyal altyapının geliştirilmesi çalışmalarında kullanılmalı, bu noktada özellikle yeşil alan sistemi yaratılmasında önemli bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.
- ▶ Çalışma alanında ulaşım altyapısının zayıf olduğu kuzey kesimde, bölgeyi geliştirecek çalışmalar yapılmalı, alternatif çözüm önerileri geliştirilmelidir.
- ▶ Sürdürülebilir ulaşım olanaklarına yönelik çalışmalar yapılmalı, tramvay hattının bir ağ olarak genişletilmesi sağlanmalı, bisiklet ve elektrikli araçlar için projeler geliştirilmelidir.
- ▶ İklim parametreleri ile bölgede yaşayan halkın yaş durumu ilişkilendirilmeli ve sağlığı etkileyecek planlama ve tasarım önerileri oluşturulmalıdır.
- ▶ Herkes için yaşamı kolaylaştıracak ve konforlu hale getirecek çözüm önerileri geliştirilmeli, kadın, çocuk, engelli ve tüm dezavantajlı gruplar için tasarım önerileri oluşturulmalı ve kent bütününde hareket etmeyi sağlayacak uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- ▶ Çalışma alanındaki mahallelerin 24 saat yaşaması sağlanmalıdır. Canlılık ve kullanım çeşitliliğini arttıracak modeller kullanılmalıdır.

6. Mahalle ve/veya kent yönetimlerinin, çok yönlü, çoğulcu ve katılımcı bir yönetişime olanak verecek biçimde yapılandırılmasına temel olacak verilerin tanımlanması hedefi;

- ▶ Sürdürülebilir bir yerleşmenin ortaya çıkma sürecinde geniş tabanlı bir uzlaşma kültürünün oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda tüm paydaşların ortak olduğu, katılımcı ve paylaşımcı bir çalışma ortamı geliştirilmelidir.
- ▶ Mahalle sınırlarına bağlı olmayan komşuluk ve aidiyet ilişkileri ile beslenen buluşma ve dayanışma mekanizmaları geliştirilmelidir. Hoplr ve benzeri dijital uygulamalar önemli adımlardır. Ancak katılımcı bir yönetim anlayışına destek olacak bir for-

mata evrilmesi sağlanmalıdır.

- ▶ Kentsel yaşam laboratuvarları kurulmalı, akıllı kent uygulamaları aracılığıyla çevre duyarlı, akıllı ve sürdürülebilir yerleşme pratiği desteklenmelidir.
- ▶ Muhtarlıkların yönetime katılım talepleri dikkate alınmalı, kendi mahallelerine ilişkin kararlarda söz sahibi olabilmelerine olanak tanınmalıdır.
- ▶ Kent konseyi ya da kent meclisi gibi yapılanmaların ilçede yaşanmış deneyimler doğrultusunda sürdürülebilir bir karar mekanizması olarak kent yönetiminde etkin bir pozisyonda değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

7. Sürdürülebilir kompakt (derişik) bir yerleşim yaklaşımını mümkün kılacak mekânsal kurguları için var olan teknik ve sosyal altyapı alanlarının yeterliliklerinin irdelenmesi hedefi;

- ▶ Son süreçte pandemi ve depremlerle ilişkili olarak yaşama ve çalışma alanlarının birlikteliği bağlamında ortaya çıkan kurgusal içerik temelinde mahallelerin içerdiği olanaklar değerlendirilmeli ve gerekli yeni arazi kullanım kararları tanımlanmalıdır.
- ▶ Kentlerin kompaktlığından ziyade mahalle ölçeğinde bir karma arazi kullanım ve kompaktlık anlayışı desteklenmeli, mahalleler arası boşluklar, afet ve pandemi gibi olağanüstü koşullarda esnek arazi kullanım biçimlerine olanak verecek biçimde değerlendirilmelidir.
- ▶ Arazi kullanım çeşitliliği az olan mahallelerde yeni alan kullanımları için tarifler yapılmalı, ihtiyaçların yürüme mesafesi içerisinde karşılanmasını sağlayacak kurgusal çalışmalar üretilmelidir. Karşıyaka ilçesi genelinde izlenen mevcuttaki zengin karma kullanım karakteristiği sürdürülmelidir.

8. Ulaşım ve dolaşım sisteminin yerleşim dokusunun sunduğu fırsatlar temelinde irdelenmesi hedefi;

- ▶ Ulaşım olanaklarının sınırlı olduğu mahalleler için yeni proje önerileri geliştirilmelidir.
- ▶ Yaya ve yürünebilirliği teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır. Bazı gelişmiş ülkelerde izlendiği biçimi ile farklı ölçeklerdeki mevcut yol profillerinde önceden taşıt yolu olarak tanımlanmış izlerin kentsel tasarım ölçeğinde yeniden ele alınarak yayalaştırılması özendirilmelidir.

- ▶ Sürdürülebilir ulaşım modlarını teşvik edici, karbon emisyonunu azaltmaya yönelik uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- ▶ Taşıttan arındırılmış bölgeler yaratılmalı, özellikle ticaretin ve merkez fonksiyonlarının yoğun olduğu bölgelerde özel otomobil ile erişimi caydırıcı uygulama ve politikalar geliştirilmelidir. Bununla ilişkili olarak bölgesel otopark önerileri oluşturulmalıdır.

9. Mekânsal örüntüde yerleşik ve/veya potansiyel sosyal odakların, üretim ve tüketim odaklarının belirlenmesi hedefi; 10. Toplumsal ve kültürel farklılaşmaların mekândaki temsili ve dağılımının irdelenmesi hedefi; 11. Mahalle kültürü ve kimliğinin mekânda yeniden kazanımını sağlamaya yönelik olanakların araştırılması hedefi;

- ▶ Bölgedeki sanat ve kültür faaliyetlerini destekleyen bütünsel çalışmalar yapılmalı, tüm bölge bu çalışmalara entegre edilmelidir.
- ▶ Bölgeye göçle gelen toplulukların kültürel değerlerini yaşatacak ve sürdürecektir faaliyetler desteklenmelidir.
- ▶ Bölgenin dinamizmini sürdürülebilir kılmak üzere gençleri ve yaratıcı kesimi bölgeye çekecek çalışma ortamları ve mekanları oluşturulmalıdır.
- ▶ Kıyı kimliği geliştirilmeli ve bu kapsamda, balıkçılık faaliyetleri desteklenmelidir. Halkın denizle bağını ve ilişkisini koparmayan, geliştiren nitelikte çeşitli kıyı tasarım uygulamaları hayata geçirilmelidir. Su sporları desteklenmeli ve bölgeye katkısı arttırılmalıdır.

- ▶ Mahallelerde eski örüntülerde tanık olunan mahalle odağı olarak tanımlanabilecek meydan ve benzeri ortak alanların birer sosyal odak olarak yeniden bölgeye kazandırılmasına çalışılmalıdır. Aidiyeti geliştirecek ve mahallenin mekânsal kimliğine katkısı olabilecek sosyal etkileşim ortamları geliştirilmelidir.
- ▶ Tüketim mekanlarının kentte kontrolsüz bir biçimde gelişimini engelleyecek ve disipline edecek önlemler alınmalıdır. Mahalle yaşamını zedeleyici nitelikte çevresel sorunlar yaratan, gürültü ve trafik yükü oluşturan ticari alan kullanımlarının kentsel ölçekte nitelendirilebilecek odaklarda yoğunlaştırılması sağlanmalı ve kademeli bir ticari kullanım deseni yaratılmalıdır.
- ▶ Yerel üretici potansiyeli, kadın emeği, kooperatifler, dernekler ya da gençler aracılığıyla ve yenilikçi üretim biçimlerine olarak sağlayacak üretim odakları da oluşturulmalıdır. KAYNAKLAR Akbulut, F. (2016). Kentsel Ulaşım Hizmetlerinin Planlanması ve Yönetiminde Sürdürülebilir Politika Önerileri, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Ocak 2016, Sayı 11.s.336355.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Y. (1988). Karşıyaka ve Kaf Sin Kaf Tarihi, Hisdaş Yayını, İzmir.
- Akyürek, R. (2023) Karşıyaka Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı. Söyleşi Notları.
- Antonsich, M. (2010). "Searching for belonging -An analytical framework." *Geography Compass*, 4(6), 644-659.
- Aslan, B.G., Yazıcı, K. (2016) Yeşil Altyapı Sistemlerinde Mevcut Uygulamalar, *Ziraat Mühendisliği Dergisi*, Aralık 2016, Sayı 363, 31-37.
- Ataç, H. (2018). Tarihi kentsel çevrelerde mekânsal kalitenin algısal değerlendirilmesi: Zeyrek camii ve çevresi dünya miras alanı örneği [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi
- Atay Kaya, İlgi, ve Esra Kut Görgün. "Kentsel Mekân Üretiminde 'Kendin Yap' Hareketi." *Planlama* 27, sayı: 1 (2017): 57-74. <https://doi.org/10.14744/planlama.2017.74946>.
- Atilla, A.N. (2014) İzmir Demiryolları, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Aydın, B. Tezer, A. (2011). İmar Planları ekolojik planlamaya adapte edilebilir mi. *Ekoyapı Dergisi*, 3, 100-105
- Aytaç, Ö. (2013), Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu, *İdealkent*, Sayı 9, Mayıs-2013, s.138-169
- Ayyıldız, S., ve Ertürk, F. (2017). "Kentsel Kimlik Bileşenleri İle Yerel Kimliğin İzlerini Sürmek: Kapanca Sokak Örneği", *Journal of Architectural*, 2(1), 65-88.
- Bahadure, S., ve Kotharkar, R. (2015). Assessing sustainability of mixed use neighbourhoods through residents' travel behaviour and perception: The case of 96 Nagpur, India. *Sustainability (Switzerland)*, 7(9), 12164-12189. <https://doi.org/10.3390/su70912164>
- Bakan, K. ve Konuk, G. (1987). Türkiye'de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi, Tübitak Yayınları No:45, Ankara, 20
- Bal, E., Altun, D.A. (2016), İzmir'de Neoliberal Kentleşme Eğilimleri Kapsamında Lüks Konut Üretiminde Yeni Yaklaşımlar: Folkart Konut Projeleri, *Planlama Dergisi*, a 2016;26(1):65-80
- Balamir, A.K. (1993) Mimarın Kimlik, Meşrutiyet, Etik Sorunları ve Mimarlığın Disipliner Buhranı, *Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II: KimlikMeşrutiyet-Etik*, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 7-9 Ekim, s.24-30.
- Balducci, A. ve Checchi, D. (2009). Happiness and quality of city life: The case of Milan, the richest Italian city. *International Planning Studies*, 14(1), 25-64. <https://doi.org/10.1080/13563470902726352>
- Beatley, T. (2012). *Green urbanism: Learning from European cities*. Island Press.
- Benjamin, W. (2002). *Pasajlar*. (A. Cemal, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Benner, S. M. (2013). *Tactical Urbanism: From Civil Disobedience to Civic Improvement*. The University of Texas.
- Berke, P. ve Smith, G., (2009). Hazard Mitigation, Planning and Disaster Resiliency: Challenges and Strategic Choices for the 21st Century, In *Planning the Risk, Spatial Planning as a Strategy for Mitigation and Adaptation to Natural Hazards*. Amsterdam: ISO Press.
- Beyru, R. (2000). *19. Yüzyılda İzmir'de Yaşam*, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Bıçkı, D. (2005). *Kent(te) yoksulluk ayrışma ve yaşam kalitesi*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Bookchin, M. (1999) *Kentsiz Kentleşme, Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- Bosher, L. ve Coaffee, J., (2008). Integrating Counter-Terrorist Resilience into Sustainability. *Proceedings of The Ice - Urban Design and Planning*, 161, 75-83. DOI: 10.1680/udap.2008.161.2.75.
- Bozkurt, Ö., ERGUN, T., SEZEN, S.,(1998), Kamu Yönetimi Sözlüğü, TODAİE Yay., Ankara.
- Buldurur, M.A., (2018) Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım, Birsen Yayınevi, İstanbul.
- Bülay, S., (2023) Şehirlerimizi Nasıl Yeniden Yapılandıracağız? EKOIQ, <https://www.ekoIQ.com/kahramanmaras-depremlerinin-ekonomik-maliyeti-150-milyar-dolara-kadar-gidebilir/>
- Christopher, M., ve Rutherford, C. (2004). Creating supply chain resilience through agile six sigma. *Critical eye*, 7(1), 24-28.
- Clements-Croome, D., Marson, M., Yang, T. ve Airaksinen, M. (2017). Planning and Design Scenarios for Liveable Cities. In *Encyclopedia of Sustainable Technologies* (Vol. 2). <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-409548-9.10179-4>
- Cook, E. A. ve Lier, H.V. (1994). Landscape Planning and Ecological Networks, *Landscape and Urban Planning*, (58:269 - 280).
- Cullen, S., (2013) What is Green Infrastructure? *American Society Consulting Arborists, Arboricultural Consultant Vol.46 Issue 1, 2013, 3-9.*
- Çavuşoğlu, H. (2007) "Yugoslavya-Makedonya" Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri, *Bilgi, Bahar 2007, sayı 41, 123-157*
- Çelik, H. Z., ve Çilingir, T. (2017). Parsel bazındaki dönüşüm uygulamalarının kentsel maliyetleri, *Karşıyaka-Bostanlı Mahallesi örneği. Planlama Dergisi*, 27(3), 329-346.
- Çetiner, A. (1972). Şehircilik Çalışmalarında Donatım İlkeleri, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul, 36
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Şehircilik Şûrası Genel Sekreterliği (2017). Şehircilik Şûrası Komisyon Raporu, ISBN YAYIN NO: 978-605-5294-80-9.
- Çilingir, T., Aktaş, F. vd. (2020). "Krizlere Karşı Post-Pandemik Mekânda Dirençlilik Paradigması", IDRC 2020 2nd International Disaster & Resilience Congress, Resilience of/in Megacities, 13-15 October 2020 Kentsel Dirençlilik Oturumu.
- Çubukcu, E., & Cubukcu, K. M. (2017). The urban patterns in "informal" and "formal" neighborhoods: a graph theory-based study. *CUI'16, 94.DEÜ, Mimarlık Fakültesi Döner Sermayesi* (2021), İzmir Karşıyaka İlçesi Çarşı Bölgesini Geliştirmeye Yönelik Çalışmalara Temel Olacak Analiz, Sentez Ve Olası Mekânsal Gelişme Senaryolarının Oluşturulması Projesi, İZMİR.
- Çubukçu, M., MENSİ, E. & Horoz, Ç. (2019). The Relation Between Urban Morphology and Physical Environmental Qualities: Comparing Walkability in Neighborhoods via Analyses of Spatial Statistics and Indices of Graph Theory and Space Syntax. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 658-665.
- Dempsey, N. (2008). Quality of the built environment in urban neighbourhoods. *Planning Practice and Research*, 23(2), 249-264. <https://doi.org/10.1080/02697450802327198>
- Diktaş, E.O. ve Sönmez, İ.Ö. (2014). "Kentsel Çeşitlilik, Asimetrik Süreçler, Eşitsiz Gelişim: İzmir'de Yalı, Örnekköy ve Ege Mahallelerinde Roman Yerleşim Alanlarının Mekânsal Dönüşüm Süreçleri", 5. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu, Ankara.
- Dincer, Ş.E. ve Ercoşkun, Ö.Y. (2021). Kent Planlamada Yeni Bir Yöntem Önerisi: Kentsel Dirençlilik Endeksi, *Resilience*, 5(2), 2021, 159-172. DOI: 10.32569/resilience.811875
- Doğa Derneği, (2021). 2021 Yılı Gediz Deltası Kuş Araştırma Ve İzleme Çalışmaları, Fahrig, L. ve Merriam, G. (1985). Habitat Patch Connectivity and Population Survival, *Ecology* (66:1762 – 1768).
- Douglas, G. C. C. (2014). Do-It-Yourself Urban Design: The Social Practice of Informal "Improvement" Through Unauthorized Alteration. *City & Community*, 13(1), 5-25. <http://doi.org/10.1111/cico.12029>

- Ege Üniversitesi, İzmir Araştırma ve Uygulama Merkezi, (1996), "İzmir'de 3-4 Kasım 1995 Karşıyaka Sel Felaketi", Yayın No:1, İzmir.
- Eken G, Bozdoğan M., İsfendiyaroğlu S, Kılıç DT, L. Y. (2006). Key Biodiversity Areas of Turkey. Ankara: Kitap Yayınevi.
- Ekici, Y.E. (2022), Göçle Oluşmuş Yaşama Bölgelerinde Yaşam Kalitesi Algısı ve Farkındalık: İzmir Örneğinde Bir İnceleme, DEÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ercanlı, Ç., ve Savaşır, G. (2021). Kentsel kıyı alanlarında taşkın riskine yönelik uyum stratejilerini İzmir Karşıyaka kıyı bandı örneği ile değerlendirmek.
- Erdin H.E., Çelik H.Z., Aydın M.B.S., Partigöç N.S., (2019). Afet ve Acil Durumlar Sonrası Halkın Toplanma Alanlarına İlişkin Kriterlerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi Yönteminin Oluşturulması, İzmir Kenti Örneği, AFAD-UDAP Çalışması, Proje No: UDAP-G-16-08, Ankara, 2019.
- Erdin H.E., Sılaydın, A.M.B., Özcan, N.S., Çelik Zengin, H., Palazca, A., Horoz, Ç. (2021). Kentiçi Yol Kademelenmesinin Afet Durumunda Toplanma Alanlarının Erişilebilirliğine Etkisi Açısından İrdelenmesi, Academic Platform Journal of Engineering and Science – APJES, Volume:9, 2021(1), 103-111.
- Erdogan, N., Akyol, A., Ataman, B. ve Dokmeci, V. (2007). Comparison of urban housing satisfaction in modern and traditional neighborhoods in edirne, Turkey. Social Indicators Research, 81(1), 127–148. <https://doi.org/10.1007/s11205-006-0018-7>
- Erdoğan, G. ve Çorbacioğlu A. (2018). Denizli Kent Kimliği Bileşenleri, Kent Akademisi, Cilt 11, Sayı:3, 459-473.
- Erdoğan, B. (2012). Bir Kıyı Yerleşmesinde Kimlik Dönüşümü: Tarihsel Süreç İçinde Karşıyaka'nın (İzmir) Kıyı Kullanımında Gözlenen Değişimler. Ege Coğrafya Dergisi, 21(2), 37-46.
- Eren, İ. Ö. (2017). Mahalle: Yeni Bir Paradigma Mümkün mü?, Tuti Kitap, 171.
- Erkan, N.Ç. (2019). Mahalle Odaklı Katılım, (Ed. Yasemin Çakırer Özservet ve Hülya Küçük) Mahalle Odaklı Katılımın Mekânsal Boyutları, Astana Yayınları, Ankara, 56-57.
- Erten, M. (2004). Karşıyaka Kent Meclisi, Kent Yönetimine Bir Katılım Deneyimi, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Fahrig, L., ve Merriam, G. (1985). Habitat patch connectivity and population survival: Ecological archives e066-008. Ecology, 66(6), 1762-1768.
- Fleishhauer, M., (2008). The Role of Spatial Planning in Strengthening Urban Resiliences, in H.J. Paman and I.A. Kirillov (eds), Resilience of Cities to Terrorist and uther Threats. Springer Science + Business Media B.V. 2008, 271-298.
- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social-ecological systems analyses. Global Environmental Change, 16 (3), 253-267. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002>.
- Folke, C., Carpenter, S., Elmqvist, T., Gunderson, L., Holling, C S. ve Walker, B. (2002). Building Adaptive Capacity in a World of Transformations, Scientific Background Paper on Resilience for the process of The World Summit on Sustainable Development on behalf of The Environmental Advisory Council to the Swedish Government, Stockholm, <http://www.sou.gov.se/mvb/pdf/resiliens.pdf>
- Fung, T., ve Siu, W. (2000). Environmental quality and its changes, an analysis using NDVI. International Journal of Remote Sensing, 21(5), 1011-1024.
- Galantini, Z.D. (2018). Urban resilience as a policy paradigm for sustainable urban planning and urban development: The case of Istanbul. Doktora Tezi, İstanbul.
- Giddens, A. (2014). Modernite ve Bireysel Kimlik, Çev: Ümit Tatlıcan, İstanbul, Ayrıntı Yay.
- Gehl, J. (2020). İnsan İçin Kentler, Koç Üniversitesi Yayınları: 229, 9
- Godschalk, D.R., (2003). Urban Hazard Mitigation: Creating Resilient Cities, the Natural Hazards Review, Vol. 4, No. 3, August 1, 2003, ASCE.

- Göksu, E. (2010). "Körfez Üstünde Kıs Paslaşmalar:İzmir'de Post-İzmirli ya da Karşıyakalı Olmak", Kafsinkaf, Derleyen: Yiğit Akın, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Görür, N., "Deprem Gerçekliği", İkinci Yüzyılın İktisat Kongresi, 18 Mart 2023, İzmir
- Gu, F., Hayashi, Y., Shi, F., Zhang, H. ve Kato, H. (2016). Measuring and mapping the spatial distribution of the quality of life in a city: a case study in Nanjing. *International Journal of Urban Sciences*, 20(1), 107–128. <https://doi.org/10.1080/12265934.2015.1127179>
- Gülseven, H.(2010). "Karşıyakalı Olarak Yaşamak, Karşıyakalı Olarak Ölmek...", Kafsinkaf, Deleyen: Yiğit Akın, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Günaydın, A.S., Altunkasa, M.F., (2019). "Tarihi Kent Merkezlerinin Koruma Ve Geliştirme Stratejilerinin Belirlenmesi: Gaziantep Örneği", Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 17.
- Gündüz, O. ve Kiray, M.T. (2005). 20. yüzyılda Karşıyaka'da kentsel ve mimari dönüşümler. Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu içinde (82-93). İzmir: Şanal Matbaacılık.
- Gür, M. (2014). Kentsel dönüşüm uygulamasında yaşam kalitesi araştırması ve kavramsal bir model önerisi: Bursa Doğanbey örneği (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa. Web adresinden 14 Ekim 2020 tarihinde erişildi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- HABİTAT II İSTANBUL 5 Ülke Raporu, Yönetişim Alt Bölümü, İstanbul.
- Harvey, D. (2003), Sosyal Adalet ve Şehir, çev: Mehmet Morali, Metis Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (2016), Kent Deneyimi, çev. Esin Soğancılar, Sel Yayınları, İstanbul,.
- Hillier B, Hanson J (1984) The social logic of space. Cambridge University Press, Cambridge
- Holling, C. S., (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4 (1), 1-23.
- Howley, P., Scott, M. ve Redmond, D. (2009). Sustainability versus liveability: An investigation of neighbourhood satisfaction. *Journal of Environmental Planning and Management*, 52(6), 847–864. <https://doi.org/10.1080/09640560903083798>
- Işık, O. (1994). Değişen toplum/mekân kavrayışları: Mekânın politikleşmesi, politikanın mekânsallaşması. *Toplum ve Bilim*, (64–65), 7-38.
- İnan, Ö. (2018). Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi, TC Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- İZKA (2022), İzmir'de Yeşil Dönüşüm ve Mavi Fırsatlar Perspektifi, İzmir.
- İZKA (2023) "İzmir'in Kadim Üretim Havzaları" <https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2022/02/IZMIRIN-KADIM-URETIM-HAVZALARI.pdf>
- İzmir BŞB (2013). İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği.
- İzmir BŞB (2017). İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Ulaşım Ana Planı Sonuç Raporu Yönetici Özeti. İzmir Büyükşehir Belediyesi yayını, İzmir.
- İzmir BŞB (2018). İzmir Büyükşehir Belediyesi UPI 2030 Eylem Planları- Otopark Eylem Planı. İzmir Büyükşehir Belediyesi yayını, İzmir.
- İzmir BŞB (2019a). İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Ulaşım Ana Planı (UPI 2030). İzmir Büyükşehir Belediyesi yayını, İzmir.
- İzmir BŞB (2019b). İzmir Büyükşehir Belediyesi İklim Değişikliğine Dirençli Kentler için Bir Çerçeve, Yeşil Odaklı Uyarılama Kılavuzu, 2019).
- İzmir BŞB (2020). İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Kent Geneli Araç Park Alanları Stratejik Yönetim Eylem Planı Çalışması 2020.
- İzmir Ticaret Odası (2022), İZMİR İLÇELERİNİN SOSYO EKONOMİK GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİNİN TAHLİLİ, Hazırlayan: Erdem Alptekin, İzmir.
- Jacobs, Jane (2022). Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı. Metis Yayınları, İstanbul.

- Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) (2002). Türkiye Cumhuriyeti İstanbul ili sismik mikro-bölgeleme dahil afet önleme/azaltma temel planı çalışması, Son Rapor Cilt V, Pacific Consultants International, OYO Corporation.
- Jongman, R. H., ve Pungetti, G. (Eds.). (2004). Ecological networks and greenways: concept, design, implementation. Cambridge University Press.
- K.U. Yüksel ve E.L. Karaçor, (2021). Afet Riskleri ile İlgili Kentsel Dayanıklılık Çalışmalarının Yöntemsel Olarak İncelenmesi, ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133 Sayı Issue 34, Cilt Volume 12, Yıl Year 2021-3, 1531-1558, DOI:10.31198/idealkent.846722,
- Kaklauskas, A., Zavadskas, E. K., Radzeviciene, A., Ubarte, I., Podviezko, A., Podvezko, V., ... Bucinskas, V. (2018). Quality of city life multiple criteria analysis. *Cities*, 72(June 2017), 82–93. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.08.002>
- Kambites, C., Owen, S., (2006). Renewed prospects for green infrastructure planning in the UK. *Planning, Practice & Research*, 21 (4), 483-496.
- Kancioğlu, M, (2005),Çevresel imaj, kimlik ve anlam kapsamında turizm binalarına ilişkin kullanıcı değerlendirmeleri, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2,
- Karakurt Tosun, Elif (2013). "Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15 (1): 103-120.
- Karataş, A., Kesici, E. ve Erkol, I.L. (2017). İzmir Gediz Deltası'nın UNESCO Doğa Mirası Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi.
- Karşıyaka Belediyesi (2021). Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı, Karşıyaka Belediyesi Yayınları, İzmir.
- Karşıyaka Halk Eğitim Merkezi, (1967). Bütün Yönleriyle Karşıyaka 1967 Yılı, Haz. İsmail Gün, Mahmut Ankara.
- Karşıyaka Kent Meclisi (2001). 2001 Yılı Çalışma Raporu, Yayına Haz. Metin Erten.
- Kavruk, H. (2018) Mahalle Yerleşimi ve Yönetimi, Nobel Yayınevi, 1991
- Kaygalak (2006). İzmir Karşıyaka-Çiğli Periferisinde Göçün Sosyo-Ekonomik Boyutları, *Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1-2
- Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Kalkınma Bakanlığı (5 Kasım 2022). <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2022/08/Kentsel-Yasam-Kalitesi-Ozel-Ihtisas-KomisyonuRaporu.pdf>
- Kıldış, S.(2006). "Planlı Karşıyaka", Ege Mimarlık, İzmir Mimarlar Odası Yayını, Sayı: 58, 2006/3, 16-19.
- Kii, M. ve Doi, K. (2003). Macro-to-micro urban simulation model for the assessment of quality of life. *International Journal of Urban Sciences*, 7(1), 32– 46. <https://doi.org/10.1080/12265934.2003.9693521>
- Koçel, T. (1998). İşletme Yöneticiliği, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Kunt, S. (2020) Küba'da Sürdürülebilir Kent Tarımı, (Çev.Cengiz Yücel), Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 20.
- Kut Görgün, E. ve Çubukçu, K. M. (2022). Karma Arazi Kullanımı ve Arazi Kullanım Çeşitliliğinin Ölçülmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 31(1), 121-137.
- Kut, E., Canan, F. T., Kahraman, E. D., & Cubukcu, K. M. (2016). Examining the relation between the urban pattern and urban history: Using graph theory-based network indices. *HISTORY URBANISM*.
- Kyle, G. T., Graefe, A., & Manning, R. (2005). Testing the dimensionality of place attachment in recreational settings. *Environment and Behavior*, 37, 153-177
- Lefebvre, H. (2014). Mekânın Üretimi, çev. Işık Ergüden, Sel Yayınları, İstanbul.
- Levi, E. A., ve Genç, U. D. (2018). 19. yüzyıldan günümüze İzmir'in morfolojisindeki değişimde tarihi dokuların yeri. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı*, 471-491.

- Li, Z. L., Tang, B. H., Wu, H., Ren, H., Yan, G., Wan, Z., ... & Sobrino, J. A. (2013). Satellite-derived land surface temperature: Current status and perspectives. *Remote sensing of environment*, 131, 14-37.
- Liu, S., Zhang, L., Long, Y., Long, Y., ve Xu, M. (2020). A new urban vitality analysis and evaluation framework based on human activity modeling using multi-source big data. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 9(11), 617.
- Lynch, K. 1960. *The Image of the City*, The M.I.T Press, Cambridge.
- Marans, R. W. (2003). Understanding environmental quality through quality of life studies: The 2001 DAS and its use of subjective and objective indicators. *103 Landscape and Urban Planning*, 65(1-2), 73-83. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(02\)00239-6](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(02)00239-6)
- Massey, D. (1995). "The conceptualization of place". In Allen, J. and Massey, D. (eds.) *A Place in the World?: Places, Cultures and Globalization*. Oxford: Oxford University Press/ The Open University, pp. 45-85
- Massey, D. (1984). *Spatial divisions of labour*. London: Macmillan
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2023. (<https://www.mgm.gov.tr/>)
- Oğurlu, İ., (2014), *Çevre- Kent İmajı - Kent Kimliği- Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış*
- Oktay, D. (2011), *Kent Kimliğine Bütüncül Bir Bakış*, *İdealkent Dergisi*, (3), 8-19.
- Özeren, M. (2012) *Yeşil Altyapı Sistemi Kapsamında Meles Deltası ve Çevresinin Kurgulanması*, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 315684.
- Özkan, Z. (2006). *Karşıyaka Tarihsel Dokusunun İncelenmesi*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Özsu, A.S. (2006). *İzmir Karşıyaka Çarşısı'nda Fiziksel Dönüşümün Değişen Tüketim Alışkanlıkları Bağlamında İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Penn, A., B. Hillier, D. Banister, and J. Xu. 1998. "Configurational Modelling of Urban Movement Networks." *Environment and Planning B: Planning and Design* 25 (1): 59-84
- Pol, E. (2002). The theoretical background of the city-identity-sustainability network. *Environment and Behavior*, 34, 8-25
- Proshansky, H.M., Fabian, A.K. ve Kaminof, R., "Place Identity: Physical World Socialization of the Self", *Journal Of Environmental Psychology*, 3, 1983, 57-83.
- Roseland, M. (2001). *The eco-city approach to sustainable development in urban areas*. (Editör: Dimitri Devuyst-Luc Hens-Walter de Lannoy) *How green is the city Sustainability Assessment and Management of Urban Environments*. Columbia University Press, 85-104
- Santos, L. D. ve Martins, I. (2007). *Monitoring urban quality of life: The porto experience*. *Social Indicators Research*, 80(2), 411-425. <https://doi.org/10.1007/s11205-006-0002-2>
- Sarbin, T.R., "Place Identity as a Component of Self: An Addendum", *Journal of Environmental Psychology*, 3 / 4 Dec.1983, 337-342.
- Sassi, P. (2016). *Engaging Stakeholders in Education for Sustainable Development at University Level*. 21-33. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-26734-0>
- Serçe, E. (2006). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Karşıyaka Belediyesi. Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu içinde* 116-124. İzmir: Şanal Matbaacılık
- Sevgi, C. (1988), "Kentleşme Sürecinde İzmir ve Gecekondular", *İzmir Konak Belediyesi Kültür Hizmetleri*, Uzman Yayıncılık, İzmir.
- Sharifi, A. (2016). *From garden city to Eco-urbanism: The quest for sustainable neighborhood development*. *Sustainable Cities and Society*, 20, 1-16
- Sılaydın Aydın, B.M, & Kahraman, D.E. (2022). *Aşırı Yağışlardan Kaynaklanan Sellere Karşı Türkiye Kentlerinin Kırılganlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. *EKSEN*, 3(1).

- Sutcliffe, E. B. ve Şenbil, M. (2012). Sürdürülebilir Ulaşım ve Politikası, Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük, Ed.: Melih Ersoy, İstanbul, Ninova Yayınları, s.413-416.
- T.C. Ticaret Bakanlığı (2021). Ticaret Bakanlığı Faaliyet Raporu 2021, Ankara.
- T.C. Ticaret Bakanlığı (2021). Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Kentsel-Yasam-Kalitesi-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf>
- Tağlı, Ş., ve Aytan, B. (2022). Gediz Deltası Koruma Alanında Habitat Değişikliğine Bağlı Ekosistem Hizmet Değerindeki Değişiklikler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 31(2), 371-383.
- Taşçı, M. (2020), Risk Temelli Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Kentsel Ranta Etkisi, İzmir-Karşıyaka Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Tekeli, İ. (2009). Gündelik yaşam, yaşam kalitesi ve yerellik yazıları. İlhan Tekeli Toplu Eserleri.12. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 79-141
- Tekeli, İ., (1996), "Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine", *Sosyal Demokrat Değişim*, 3:45-54.
- Tepe, D. (2019). "Kamusal Mekan Özelliklerinin Sosyal Yaşam Aktiviteleri Üzerindeki Etkisi- Karşıyaka-Bostanlı Örneği", Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Terzi, F., Türkoğlu, H. D., Bölen, F., Baran, P. K. ve Salıhoğlu, T. (2015). Residents' Perception of Cultural Activities as Quality of Life in Istanbul. *Social Indicators Research*, 122(1), 211-234. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0688-5>
- Timmerman, P., (1981). Vulnerability resilience and collapse of society: A Review of Models and Possible Climatic Applications. Institute for Environmental Studies, University of Toronto. Toronto, Canada
- Tosun, T., (2010). Değişen İzmir'i Anlamak, (Der. D.Yıldırım- E.Haspolat), 1950'lerden 2000'lere İzmir'de Seçimler, Phoenix Yayınevi, s.251
- Tsukaguchi, H., Totani, T. ve Nakatsuji, K. (1996). Areal Photo Analysis of Road Damage Immediately After Earthquake, Symposium on Hanshin Earthquake, Japan Society of Civil Engineering, 701-708.
- Turgut H., Yavuz Özalp A., Erdoğan A., "Artvin İlinde Doğal Çevrenin Kent Kimliğine Etkileri", *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 2012, 13:293-180
- Turgut, E., (2019), "Yerin Anlamı" nın Planlama ve Kentsel Tasarım İlişkisi İçerisinde İncelenmesi ve Yeni Bakış Açısı Üzerinden Burgazda Deneyimi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Türkiye İstatistik Kurumu İzmir Bölge Müdürlüğü, 2023.
- Türkoğlu, H., Bölen, F., Baran, P. K. ve Marans, R. W. (2008). İstanbul'da Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi. *İTÜ Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7(2), 103-113. Retrieved from http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_a/article/view/176/165
- U.S. EPA. (2013) "Going Green" in the Mid-Atlantic.
- Uzzell, D. L. (1995). Conferring a sense of place identity: the role of museums. *The International Journal of Sageart*, S. & Winkel, G. (1990). *Environmental psy- Heritage Studies*, 1, 4
- Ürük, Y. (2021) Velopitten Bisiklete İzmir, Bisikletin İzmir Serüveni, Kent Yaşam portalı
- Vardar, S. (2022). XI. Yüzyıldan Günümüze İzmir Körfezinin Kıyı Çizgisi Değişmelerinin Kadim Kıyı- Liman Yerleşimlerine Etkileri. Çaka Bey'den Günümüze İzmir Sempozyumu, 24-27 Mart 2022 İzmir.
- Varol, N. Kırıkkaya, E.B., (2017). Afetler Karşısında Toplum Dirençliliği. *Resilience Dergisi*, 1 (1), 1-9. DOI: 10.32569/resilience.344784
- Vergunst, P. (2003). Liveability and ecological land use the challenge of localization. [Doktora Tezi], Swedish University of Agriculture Sciences, Sweden.

- Voytenko, Y., McCormick, K., Evans, J., ve Schliwa, G. (2016). Urban living labs for sustainability and low carbon cities in Europe: Towards a research agenda. *Journal of cleaner production*, 123, 45-54.
- Webster, J. (1983). The identity of the Holy Spirit: A problem in Trinitarian theology. *Themelios*, 9(1), 4-7.
- Weng, Q., Lu, D., & Schubring, J. (2004). Estimation of land surface temperature-vegetation abundance relationship for urban heat island studies. *Remote sensing of Environment*, 89(4), 467-483.
- Wood, A., Bruff, G. (2000) Local Sustainable Development: Land-use Planning's Contribution to Modern Local Government, *Journal of Environmental Planning and Management*, C.43, S.4, s.527
- Yaliner, İ. ve Doğrusoy, İ.T. (2016), İzmir Yeni Kent Merkezindeki Yüksek Yapıların Çevresel Algı Bağlamında Değerlendirilmesi, *Yapı Dergisi*,
- Yaman, Z.D. ve Tezer, A. (2011). Dayanıklılık Kuramının Kent Planlama İle İlişkilendirilmesi, *Yaman Dünya Şehircilik Günü 7. Türkiye Şehircilik Kongresi*, 14-16.
- Yang, L., Qian, F., Song, D. X., ve Zheng, K. J. (2016). Research on urban heat-island effect. *Procedia engineering*, 169, 11-18.
- Yüksel, F., Çevik, O., Ardiç, K., (2005). Belediye Başkanlarının Vizyon Ölçümlerine İlişkin Bir Araştırma: Belde Belediyeleri Örneği, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 19 Eylül 2005 Sayı: 2, 271.
- Yüksel, O. (1999) *Bir Sevdadır Karşıyaka*, Ed. Serdar Çaycıoğlu, Fırat Dicle Yayınevi.
- Zengin, H., Erdin, H.E., Aydın, M.B.S. (2012). İzmir Büyük Kent Bütünü içerisindeki açık-yeşil alanların erişilebilirlik, kademelenme ve süreklilik kriterleri açısından değerlendirilmesi. 1. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 12-15 Nisan 2012. Kemer, Antalya. Bildiri kitabı, 903-913. İnternet Kaynakları:
- URL-1 <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> (Erişim Tarihi: 10.01.2023)
- URL-2 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190723M1.pdf> (Erişim Tarihi: 10.01.2023)
- URL-3 <https://bakkakutuphane.org/upload/flip-page/Turkiye-iklim-Degisikligi-2010-2020/HTML/index.html#5> (Erişim Tarihi: 17.01.2023)
- URL-4 kpo.izmir.bel.tr/Upload_Files/FckFiles/file/2020/izmir_doga_stratejisi.pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2023)
- URL-5 <https://www.izmirtime35.com/ingevin-arastirma-sonucuna-gore-karsiyaka-turkiyenin-en-gelismis-7-ilcesi-77766-haberi> (Erişim Tarihi: 10.01.2023)
- URL-6 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK 2022 verileri), <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim Tarihi: 29.01.2023)
- URL-7 <https://www.karsiyaka.bel.tr/eski-karsiyaka>, (Erişim Tarihi: 28.05.2023)
- URL-8 <https://avmdergi.com/sahneniz-mavibahce-olsun/>
- URL-9 <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/birimler/2022-ilce-sege.pdf> (Erişim Tarihi: 28.05.2023)
- URL-10 <https://www.zingat.com/karsiyaka-bolge-raporu> (Erişim Tarihi: 28.05.2023)
- URL-11 <https://www.yeniasir.com.tr/izmir/2015/05/16/karsiyakada-92-ruhu-geri-dondu> (Erişim Tarihi: 26.05.2023)
- URL-12 <https://listelist.com/35-bucuk-karsiyaka-efsanesi/> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-13 https://karsiyakahem.meb.k12.tr/icerikler/resim-kursumuzdan-sanatsal-calismalar_13862440.html
- URL-14 https://mekan360.com/360fx_karsiyakaguzelsanatlarumuzvesiveparki-anasayfa.html
- URL-15 <https://www.izmir.art/tr/hamza-rustem-fotograf-evi-muzesi> (Erişim Tarihi: 20.05.2023)
- URL-16 https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye-Yunanistan_n%C3%BCfus_m%C3%BCbadelesi

- URL-17 <https://www.karsiyaka.bel.tr/belediye-tarihesi> (Erişim Tarihi: 25.01.2023)
- URL-18 <https://www.karsiyaka.bel.tr/tr/surdurulebilir-1-karsiyaka> (Erişim Tarihi: 29.01.2023)
- URL-19 <https://www.karsiyaka.bel.tr/public/uploads/file-1568814177770.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2023)
- URL-20 <https://www.karsiyaka.bel.tr/public/uploads/file-1598905362929.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2023)
- URL-21 <https://www.karsiyaka.bel.tr/public/uploads/file-1574769874813.pdf> (Erişim Tarihi: 02.02.2023)
- URL-22 <https://www.karsiyaka.bel.tr/uye-oldugumuz-birlikler> (Erişim Tarihi: 02.02.2023)
- URL-23 <https://www.karsiyaka.bel.tr/tr/surdurulebilir-1-karsiyaka> (Erişim Tarihi: 02.02.2023)
- URL-24 <https://www.karsiyaka.bel.tr/public/uploads/file-1663661060788.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-25 <https://www.facebook.com/karsiyakastk/> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-26 <https://karsiyakakolektif.com/> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-27 <https://karsiyakadayanismasi.com/ksk/tr/probi/dayanisma/home> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-28 <https://www.karsiyaka.bel.tr/tr/kent-konseyi> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-29 <https://www.karsiyaka.bel.tr/tr/kent-konseyi> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-30 <https://projeharitasi.izka.org.tr/> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-31 <https://www.hoplr.com/tr> (Erişim Tarihi: 06.05.2023)
- URL-32 <https://www.karsiyaka.bel.tr/public/uploads/file-1657017855361.pdf> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-33 <https://www.karsiyaka.bel.tr/tugay-yerel-tohumlari-koruyor-ve-toprakla-bulusturuyoruz> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-34 <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/ilk-ekolojik-pazar-aciliyor/6492/156> (Erişim Tarihi: 24.05.2023)
- URL-35 <https://projekarsiyaka.com/karsiyakagunes-santrali/> (Erişim Tarihi: 24.05.2023)
- URL-36 <https://www.karsiyaka.bel.tr/karsiyakaya-temiz-enerji-ussu> (Erişim Tarihi: 24.05.2023)
- URL-37 <https://www.karsiyaka.bel.tr/public/uploads/file-1657017855361.pdf> (Erişim Tarihi: 24.05.2023)
- URL-38 <https://earthexplorer.usgs.gov/> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-39 <https://www.csb.gov.tr/iklim-degisikligi-ve-korunan-alanlar-makale> (Erişim Tarihi: 09.02.2023)
- URL-40 <https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2022/02/IZMIRIN-KADIM-URETIM-HAVZALARI.pdf>
- URL-41 <https://www.dogadernegi.org/gedizdeltasi/> (Erişim Tarihi: 29.01.2023)
- URL-42 <https://www.dogadernegi.org/wp-content/uploads/2017/12/izmir-gediz-deltasinin-unesco-dunya-doga-mirasi-kriterlerine-gore-degerlendirilmesi.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2023)
- URL-43 http://skpo.izmir.bel.tr/Upload_Files/FckFiles/file/2020/izmir_doga_stratejisi.pdf (Erişim Tarihi: 24.05.2023)
- URL-44 <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=undefined&m=IZMIR> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-45 <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/kuslari-2-bin-kilometrelik-goc-yolculugu-izmir-kus-cennetinde-tamamlandi/2463237> (Erişim Tarihi: 09.02.2023)
- URL-46 <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/peynircioglu-deresi-ndeki-islak-projesi-tamamlandi/44155/156> (Erişim Tarihi: 10.03.2023)
- URL-47 <https://yasayanparklar.org/>, <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/yasayan-parklar/1434/4> (Erişim Tarihi: 06.05.2023)
- URL-48 <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/gediz-deltasi-turlari-10-mayis-ta-basliyor/46633/156> (Erişim Tarihi: 10.05.2023)

- URL-49 EPA, 2012, "Green Infrastructure", <http://www.epa.gov/green-infrastructure> (Erişim Tarihi: 16.01.2016)
- URL-50 <https://sungerkent.izmir.bel.tr/home/Hakkimizda> (Erişim Tarihi: 03.06.2023)
- URL-51 <https://yagmurbahcesi.izmir.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-52 <http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-53 <https://skpo.izmir.bel.tr/content.aspx?MID=11> (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-54 <https://www.skb.gov.tr/uyelerimiz/> (Erişim Tarihi: 20.04.2023)
- URL-55 <https://www.karsiyaka.bel.tr/tr/mustafa-ke-mal-ataturk-karsiyaka-spor-salonu>. (Erişim Tarihi: 06.07.2023)
- URL-56 https://kultursanat.izmir.bel.tr/Sayfalar/Etkinlik_Merkezi_ayrinti.aspx?EtkinlikMerkezi=-KarsiyakaHikmetSimsekSanatMerkezi (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- URL-57 <https://www.karsiyakahaber.com/haber/bostanli-pazar-yeri-ucretsiz-otopark-oldu/15080> (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-58 <https://cevreonline.com/cevre-dostu-ulasim-araclari/> (Erişim Tarihi: 02.03.2023)
- URL-59 Tiwari, Geetam (2003). Towards a Sustainable Urban Transport System: Planning For NonMotorized Vehicles In Cities, http://www.kas.de/upload/dokumente/megacities/sustainable_urban-transport-system.pdf (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-60 sumpizmir.org (Erişim Tarihi: 02.03.2023)
- URL- 61 <https://kentyasam.com/2021/05/24/velo-pitten-bisiklete-izmir-bisikletin-izmir-seru-veni/#:~:text=%C4%B0zmir'e%20d%C3%B6nersek%2C%2019.,A%C4%9Fustos%20ay%C4%B1nda%20Kar%C5%9F%C4%B1y-aka'da%20g%C3%B6r%C3%BCl%C3%BCr> (Erişim Tarihi: 24.05.2023)
- URL-62 <https://kentstratejileri.com/tag/izmir-lile-rin-denizle-iliskisini-guclendirme-projesi/> (Erişim Tarihi: 06.05.2023)
- URL-63 <https://www.mahalligundem.com/sokak-se-nin-etkinligi-karsiyaka-belediyesi-ne-odul-getir-di/52347/> (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-64 <http://karsiyakakentas.com/karsiyaka-mace-ra-parki/> Erişim Tarihi: 12.03.2023)
- URL-65 <https://www.karsiyaka.bel.tr/karsiyakada-zey-nep-aslan-bisiklet-parkuru-acildi> (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-66 <https://uzaykuresi.com/planetaryum/> (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-67 <https://www.karsiyaka.bel.tr/karsiyaka-nin-planetaryumunda-film-gosterimleri-basladi> (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-68 <https://cittaslowturkiye.org/tr/metropol/#info> (Erişim Tarihi: 04.03.2023)
- URL-69 https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/8b1cb-d05f6e6a35_ek.pdf (Erişim Tarihi: 06.05.2023)
- URL-70 <https://eksiseyler.com/izmirde-5-ka-sim-1995te-61-kisinin-olumune-sebep-olan-sel-felaketi> (Erişim Tarihi: 06.05.2023)
- URL-71 <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/Ta%C5%9Fk%C4%B1n%20Y%C3%B6netim%20Planlar%C4%B1/K%C3%9C%C3%87%C3%9C%20MENDERES%20HAVZASI%20TA%C5%9EKIN%20Y%C3%96NET%C4%B0M%20PLANI.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2023)
- URL-72 <https://www.tamgaturk.com/izmirde-sel-bir-cok-sehir-tehdit-altinda/21491/> (Erişim Tarihi: 24.04.2023)
- URL-73 <https://basic.atlas.gov.tr> (Erişim Tarihi: 02.04.2023)

E K L E R

Ek-1-Odak Grup (Muhtarlar) Toplantısına Katılımcı Listesi

Ad Soyad	Meslek/Kurum
Zeki Yıldırım	Karşıyaka Belediyesi
Nehir Yüksel	Karşıyaka Belediyesi
İdil Hasanköyoğlu	Karşıyaka Belediyesi
Gizem Alptekin	Karşıyaka Belediyesi
Demet Saatci	Karşıyaka Belediyesi
Egemen Dişli	Karşıyaka Belediyesi
Şükran Amcalar	Karşıyaka Belediyesi
Mine Kavaklı	Atakent Mahallesi Muhtarı
Mehmet Türker	Bostanlı Mahallesi Muhtarı
Şuayip Kayataş	Dedebaşı Mahallesi Muhtarı
İbrahim Akçe	Demirköprü Mahallesi Muhtarı
Mustafa Birlik	Fikri Altay Mahallesi Muhtarı
Ali Cansız	Goncalar Mahallesi Muhtarı
Gürol Küçükgörür	Mavişehir Mahallesi Muhtarı
Desten Bilgin	Şemikler Mahallesi Muhtarı

Ek-2 Odak Grup Toplantısına Katılan Uzmanların Listesi

Ad Soyad	Meslek/Kurum
Nehir Yüksel	<i>Karşıyaka Belediyesi</i>
İdil Hasanköyoğlu	<i>Karşıyaka Belediyesi</i>
Şebnem Tabak	<i>Karşıyaka Belediyesi Eski Başkanı- Şehir Plancısı</i>
Meral Baysal	İZSU
Sevgi Kıldış	<i>Karşıyaka Belediyesi Eski Planlama Müdürü- Mimar</i>
Yıldırım Oral	<i>Serbest Şehir Plancısı</i>

Ek-3 Odak Grup Toplantısına Katılan Kurumlar, Meslek Odaları ve Sivil Toplum Örgütlerinin Listesi

Ad Soyad	Meslek/Kurum
Semih Türetken	1912 Karşıyaka Derneği
İsmail Tavas	İZSU
Selma Akdoğan	Çevre Mühendisleri Odası
Hüsnü Yardımcı	Karbilder (Karşıyaka Sosyal Sorumluluk Ve Bilim Derneği)
Feyza Nurkaya	Jeoloji Mühendisleri Odası
Beril Sözer	Karşıyaka Belediyesi Bilgi İşlem Dairesi
Arife Çiğdem Görgülü	Karşıyaka Belediyesi
Demet Saatçi	Karşıyaka Belediyesi
Ekrem Ayalp	İZKA
Özen Küçükil	İZKA
Arın Hünler	İZKA
Koray Velibeyoğlu	İYTE Öğretim Üyesi
Saadet Çağlın	Karşıyaka Belediyesi
Nihal Oral	Mimar
Hava Dertlioğlu	Karşıyaka Belediyesi Tarımsal Hizmetler Müd.
Gökçe Küçük	Karşıyaka Belediyesi Sürdürülebilirlik Ofisi
Melek Atar Duran	Yaya Derneği
Emre Uysal	Karşıyaka Belediyesi Sürdürülebilirlik Ofisi
Egemen Asıl	Karşıyaka Belediyesi Plan Ve Proje Müd.
Gizem Alptekin	Karşıyaka Belediyesi Plan Ve Proje Müd.
Neşe Çelik	Karşıyaka Belediyesi Plan Ve Proje Müd.
Aynur Gündoğdu	Kentsel Dönüşüm Müd. İnşaat Mühendisleri Odası
İlker Erol	Karşıyaka Belediyesi
Derya Bayrakçı Kemer	Karşıyaka Belediyesi
Özlem Şenyol Kocer	Karşıyaka Belediyesi

Ek-4 -1. Odak Grup Toplantısı - Muhtarlarla Gerçekleştirilen Anket Çalışması Soruları

Lütfen Mahallenizi Değerlendirin: (1 En Düşük, 5 En Yüksek)		Puan
1	Güvenlik / asayiş bakımından mahallenizi ne ölçüde emniyetli buluyorsunuz?	
2	Yol nitelikleri açısından mahalleniz yeterli midir?	
3	Otopark olanakları açısından mahalleniz yeterli midir?	
4	Yaya yolları ve dolaşımı açısından mahalleniz yeterli midir?	
5	Bisiklet yolları ve bisiklet park alanları açısından mahalleniz yeterli midir?	
6	Park alanları açısından mahalleniz yeterli midir?	
7	Çocuk bahçesi açısından mahalleniz yeterli midir?	
8	Spor alanları açısından mahalleniz yeterli midir?	
9	Depremler, su baskınları vb afetlere karşı dayanıklılığı açısından sokakları, toplanma yerleri vb açısından mahalleniz genel olarak güvenli midir?	
10	Otobüs, İZBAN, tramvay vb toplu taşıma olanakları açısından mahallenizin erişilebilirlik olanakları yeterli midir?	
11	Dolmuş olanakları açısından mahallenizin erişilebilirlik olanakları yeterli midir?	
12	Eski ve özgün gelenek ve göreneklerin devamlılığı açısından mahallelinin kültürel devamlılığı söz konusu mudur?	
13	İnsanların toprağa temas etme, toprakla ilişki kurma olanakları açısından bahçe ve parseller mahalle yeterli midir?	
14	İnsanların birbirleriyle temas etme, selamlaşma, yardımlaşma düzeyi yeterli midir?	
15	İklimsel koşullar (güneşlenme-havalandırma-esinti vb) açısından mahallenizin sahip olduğu özellik ve olanaklar avantajlı mıdır?	
16	İnternete ve GSM'e erişim olanakları mahallenizde yeterli midir?	

Lütfen Mahallenizi Değerlendirin: (1 En Düşük, 5 En Yüksek)		Puan
17	Atıkların ayrıştırılması açısından mevcut olanaklar yeterli midir?	
18	Atıkların ayrıştırılmasında katılım ve isteklilik yeterli midir?	
19	İçme suyu, yağmur suyu, kanalizasyon vb. altyapı olanakları mahallenizde yeterli midir?	
20	Çocuklar açısından mahallenizde yaşıyor olmak ne ölçüde bir şanstır?	
21	Gençler açısından mahallenizde yaşıyor olmak ne ölçüde bir şanstır?	
22	Yaşlılar açısından mahallenizde yaşıyor olmak ne ölçüde bir şanstır?	
23	Engelliler açısından mahallenizde yaşıyor olmak ne ölçüde bir şanstır?	
24	Kadınlar açısından mahallenizde yaşıyor olmak ne ölçüde bir şanstır?	
25	Sokak hayvanlarının mahallenizde yaşıyor olması onlar açısından ne ölçüde bir şanstır?	
26	Sağlık hizmetleri nitelik ve nicelik olarak mahallenizde yeterli midir?	
27	Eğitim tesisleri nitelik ve nicelik olarak mahallenizde yeterli midir?	
28	Dini tesisler nitelik ve nicelik olarak mahallenizde yeterli midir?	
29	Ticari birimler ve alışveriş olanakları açısından mahalleniz yeterli midir?	
30	Pazar yeri açısından mahalleniz yeterli midir?	
31	Mahalle sakinlerinin mahallenizin sorunlarına sahip çıkma ve çözüm geliştirme konusundaki istekliliği yeterli midir?	
32	Dernek, vakıf, siyasi partiler vb sivil toplum kuruluşları ile meslek odalarının mahallenizin sorunlarına sahip çıkma ve çözüm geliştirme konusundaki istekliliği yeterli midir?	
33	Merkezi yönetim birimlerinin mahallenizin sorunlarına sahip çıkma ve çözüm geliştirme konusundaki istekliliği yeterli midir?	

EK-5. 2. Odak Grup Toplantısı- Uzman Toplantısı Araştırma soruları:

	Kategoriler	Görüşler
Fiziksel/Mekânsal Yapı	Önemli arazi kullanım kararları ve yer seçimi	
	İmar kararları-Yoğunluk	
	Doku Özellikleri	
	Mimari özellikler	
Ulaşım Durumu	Kentle ilişki kuran ana bağlantılar	
	Yerleşme açısından önemli arterler	
	Servis ve bağlantı olanakları	
	Toplu taşıma ve yatırımlar	
	Deniz ulaşımı olanakları	
Doğal Çevre	Sulak alanlar, Ramsar, kuş cenneti vb	
	Gediz Deltası ve dereler	
	Kıyı kullanımı	
	Afetler ve etkileri, bekleyen riskler	
Sosyal Çevre	Toplumsal yaşam özellikleri	
	Aidiyet ve yerle kurulan ilişki	
	Göç ve nüfus hareketleri	
Kültürel Bellek Değeri	Somut tarihi kimlik unsurları	
	Soyut tarihi kimlik unsurları	
	Değişen ve dönüşen kimlik ve elde kalanlar	

EK-6. Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesine Yönelik Anket Soruları

KARŞIYAKA'DA KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ALGISININ ÖLÇÜLMESİ

Bu anket Karşıyaka'da İzmir Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen ve Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesince yürütülen "Karşıyaka'da 10 Mahallede (Mavişehir, Yalı, Atakent, Şemikler, Fikri Altay, Demirköprü, Dedebeşi, Goncalar, Nergiz, Bostanlı) Kentsel Araştırmaların, Çözümlerinin, Sentez ve Strateji Bölgelemelerinin Hazırlanması" çalışması kapsamında kentsel yaşam kalitesi üzerine değerlendirmeler yapmak üzere gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda yaşadığınız çevre, mahalle ve Karşıyaka özelindeki sorulara vereceğiniz yanıtlar ve katkınız çok önemlidir.

Aşağıdaki sorularda memnuniyetinizi ifade etmek için 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir.					
5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
1. Karşıyaka ilçesinde yaşamaktan dolayı ne derece memnunsunuz?					
2. Mahallenizde yaşamaktan dolayı ne derece memnunsunuz?					
3. Yaşadığınız yakın çevrede yaşamınızdan ne derece memnunsunuz?					

Konut Memnuniyeti: Aşağıdaki sorularda memnuniyetinizi ifade etmek için 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir. *Yakın çevreyi bulduğunuz konuttan maksimum 15 dakika yürüme mesafesi olarak düşününüz					
5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
4. Yaşadığınız konutun oda sayısı ve ev büyüklüğü açısından ne derece memnunsunuz?					
5. Oturduğunuz apartmanın fiziksel özelliklerinden (site, müstakil apartman, müstakil konut vb.) özelliklerinden ne derece memnunsunuz?					
6. Oturduğunuz dairenin kat yüksekliğinden (kaçıncı katta oturduğunuzu göz önüne alarak) ne derece memnunsunuz?					
7. Güneşlenme ve rüzgar gibi iklimsel koşullara uyum açısından yaşadığınız konuttan ne derece memnunsunuz?					

Fiziksel Çevre: Aşağıdaki sorularda memnuniyetinizi ifade etmek için 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir.
*Yakın çevreyi bulduğunuz konuttan maksimum 15 dakika yürüme mesafesi olarak düşününüz.

5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
8. Yaya olarak istediğiniz yere rahatlıkla erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırırsınız.					
9. Kentin diğer alanlarına toplu taşıma araçları ile rahatlıkla ulaşabilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırırsınız.					
10. Bisikletli olarak istediğiniz yere rahatlıkla erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırırsınız. (Bisiklet kullanmıyorsanız boş bırakınız)					
11. Gündelik ihtiyaçlarınızı yakın çevrenizde karşılayabilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırırsınız.					
12. Yeşil alan, park, spor alanları gibi açık ve yeşil alanlara yakın çevrenizde erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırırsınız.					
13. Yaşadığınız çevrede eğitim, sağlık, sosyo-kültürel vb. olanaklara erişebilmek açısından memnuniyetinizi puanlandırırsınız.					
14. Yaşadığınız çevreyi nitelikli buluyorsanız aşağıdaki özelliklerden hangileri bu niteliğe katkıda bulunmaktadır? Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.					
15. Yaşadığınız çevredeki teknik olanakların hangilerinden memnunsunuz? Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.					

Sosyal Yaşam ve Bağlılık: Aşağıdaki sorularda katılımınızı ifade etmek için 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir.
*Yakın çevreyi bulduğunuz konuttan maksimum 15 dakika yürüme mesafesi olarak düşününüz.

5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
16. Yaşadığım çevrede yakın komşuluk ilişkileri bulunmaktadır.					
17. Kendimi yaşadığım çevreye ait hissediyorum ve yabancılaşmıyorum.					

Sosyal Yaşam ve Bağlılık: Aşağıdaki sorularda katılımınızı ifade etmek için 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir.
*Yakın çevreyi bulduğunuz konuttan maksimum 15 dakika yürüme mesafesi olarak düşününüz.

5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.		Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
18.	Yaşadığım çevreye ilişkin kararlar alınırken katkıda bulunmak isterim.					
19.	Yaşadığım mahalledeki insanlar arasında dayanışma ve işbirliği bulunmaktadır.					
20.	Hafta sonlarında yaşadığım mahallede açık ya da kapalı mekânlarda vakit geçirmeyi seviyorum.					
21.	Yaşadığım çevreden başka bir yere...					

Konfor ve Stres Faktörleri: Aşağıdaki sorularda katılma durumunuza ilişkin 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir.

5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.		Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
22.	Yaşadığım çevrenin kalabalık ve gürültülü olduğunu düşünüyorum.					
23.	Yaşadığım çevrede trafik sıkışıklığı ve otopark sorunları olduğunu düşünüyorum.					
24.	Yaşadığım çevrenin afetler açısından (deprem, sel vb.) risk taşıdığını düşünüyorum.					
25.	Hırsızlık, gasp ve benzeri tehditler açısından güvenli bir çevrede yaşadığımı düşünüyorum.					
26.	Temiz ve düzenli bir çevrede yaşadığımı düşünüyorum.					
27.	Yakın çevremdeki hobi, kurs, atölye vb. olanakların yaşamımı, psikolojimi ve kişisel gelişimimi olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.					

Kentsel Yenileme (Dönüşüm) Uygulamaları: Aşağıdaki sorularda katılma durumunuza ilişkin 1-5 arasında puan vermeniz beklenmektedir.					
5 çok memnunum, 4 memnunum, 3 ne memnunum ne memnun değilim, 2 memnun değilim, 1 hiç memnun değilim anlamına gelmektedir.	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Ne Memnunum Ne Memnun Değilim	Memnunum	Çok Memnunum
28. Mahalledeki yenileme uygulamalarının yaşadığım çevreye yeni olanaklar sağladığını (otopark, ticaret, sosyal olanaklar vb.) düşünüyorum.					
29. Mahalledeki yenileme uygulamaları yaşadığım yeri deprem riskine karşı daha güvenli hale getirmiştir.					
30. Mahalledeki yenileme uygulamaları yaşadığım yeri sel/su baskını risklerine karşı daha güvenli hale getirmiştir.					
31. Yenileme uygulamaları mahalleme daha prestijli hale getirmektedir.					

Diğer: Aşağıdaki sorulara açıklama yapmanız beklenmektedir.	
32. Yaşadığınız çevrede en memnun olduğunuz özellik nedir?	
33. Yaşadığınız çevrede memnun kalmadığınız, en olumsuz bulduğunuz özellik nedir?	
34. Henüz yenilenmediyse yaşadığınız konutun/apartmanın kentsel dönüşümle yenilenmesini istiyor musunuz? Neden?	
35. Karşıyaka denilince aklınıza gelen ilk şey nedir?	
36. Yaşadığınız çevreyi tek bir kelime ile nasıl tanımlarsınız?	

Bireysel Özellikler: Kişisel veri olarak kullanılmayacak olup bilimsel amaçlar nedeniyle istenmektedir.	
37. Doğum Yılıınız?	
38. Cinsiyetiniz nedir?	
39. Eğitim durumunuz nedir?	

Bireysel Özellikler: Kişisel veri olarak kullanılmayacak olup bilimsel amaçlar nedeniyle istenmektedir.	
40.	Şu anki işiniz nedir?
41.	Doğum yeriniz Karşıyaka mı?
42.	Evinizde sizinle birlikte toplam kaç kişi yaşamaktadır?
43.	Ne kadar süredir Karşıyaka'da yaşamaktasınız? Örneğin 3 ay, 7 yıl vb.
44.	Ne kadar süredir mahallenizde yaşamaktasınız? Örneğin 3 ay, 7 yıl vb.
45.	Ne kadar süredir şu anki konutunuzda yaşamaktasınız? Örneğin 3 ay, 7 yıl vb.
46.	Konutunuzda oda sayısı kaçtır? Örneğin 3+1 ise 4 yazınız.
47.	Oturduğunuz ev kaç katlı bir binadadır?
48.	Oturduğunuz ev binanın kaçınıcı katındadır?
49.	Karşıyaka'da hangi mahallede yaşıyorsunuz?
50.	Karşıyaka'da hangi sokakta yaşıyorsunuz? Sokak numarası ya da ismini belirtiniz.
51.	Bina kapı numaranız nedir?
52.	Hanenizde otomobil var mı?
53.	Konut mülkiyeti size mi ait?
54.	Hane içi toplam gelir düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?

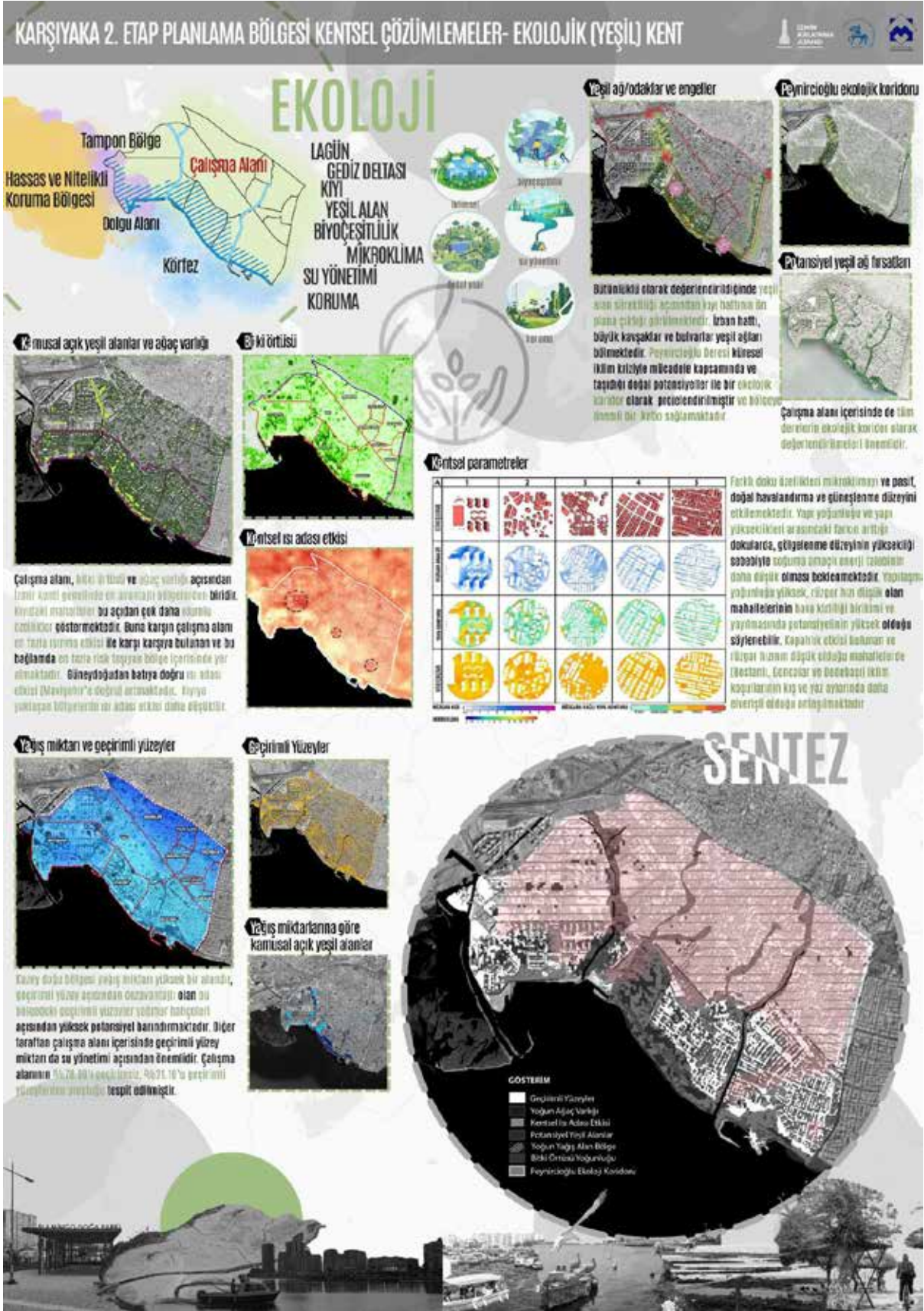
Katkınız için teşekkürler. Ekleme istediğiniz bir konu varsa lütfen yazınız.

EK-8. Ekolojik (Yeşil) Kent Çözümlerleri

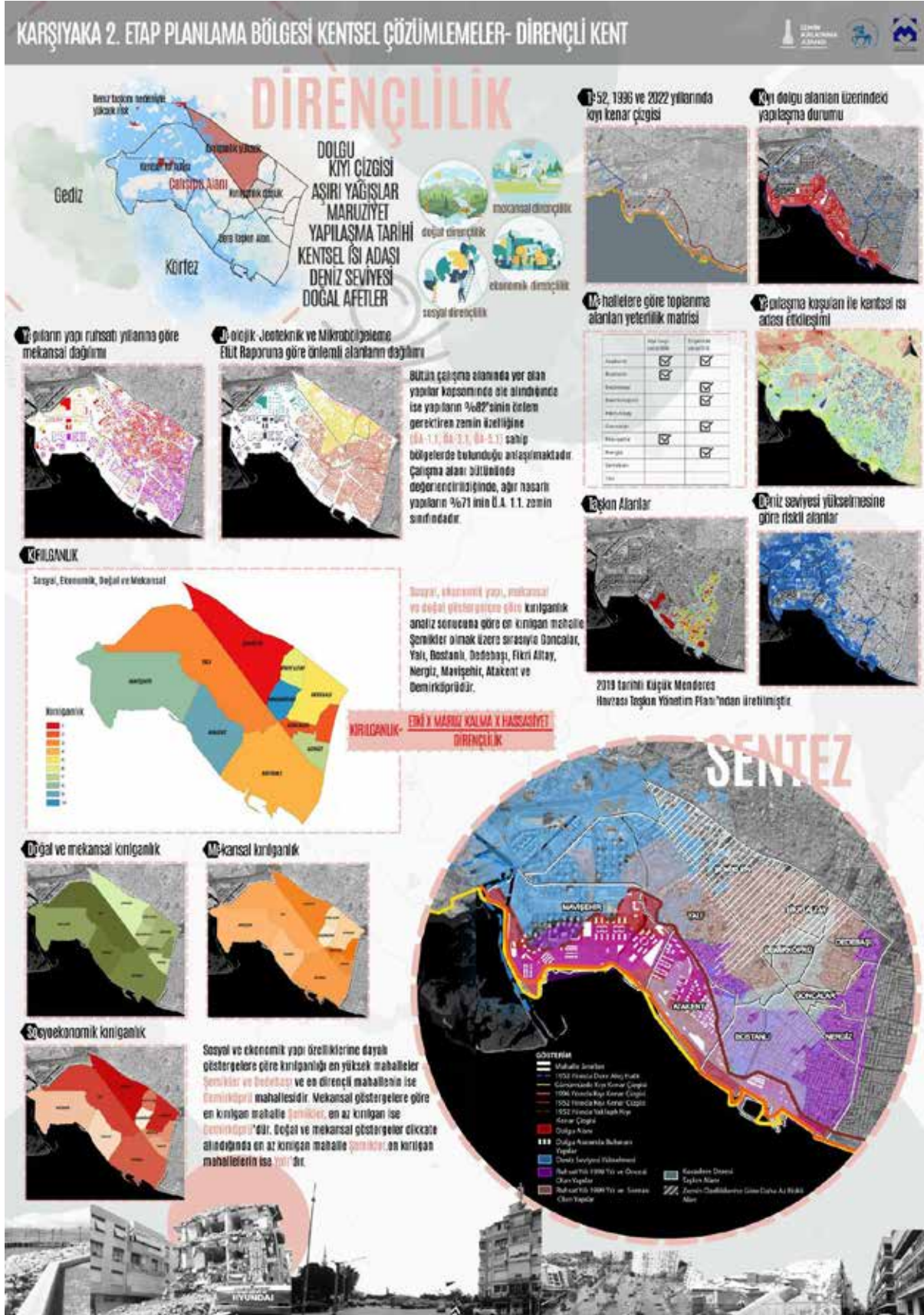

EK-10. Dirençli Kent Çözümlerleri

İZMİR KALKINMA AJANSI

Megapol Çarşı Kule, Halkapınar Mahallesi,
1203/11. Sk. No: 5-7, Kat: 19, 35170 Konak/İzmir

T. +90 232 489 81 81 F. +90 232 489 85 05

www.izka.org.tr